SANCTI BERNARDI

OPERA GENUINA.

EX TYPIS L. GAUTHIER, VESONTIONE.

SANCTI

BERNARDI,

ABBATIS PRIMI CLARÆVALLENSIS,

OPERA GENUINA,

JUXTA EDITIONEM MONACHORUM SANCTI BENEDICTI.

TOMUS TERTIUS,

SERMONES DE DIVERSIS ET IN CANTICA COMPLECTENS.

PARISIIS,

APUD GAUTHIER FRATREM ET SOC., BIBLIOPOLAS,

In viâ Haute-Feuille, n° 22.

ET VESONTIONE APUD EOSDEM.

1836.

SANCTI

BERNARDI ABBATIS

CLARÆVALLENSIS

SERMONES.

SERMONES DE DIVERSIS.

SERMO I.

De fallacia et brevitate vitæ præsentis.

1. VERA omnino sententia, Fratres, quoniam *tentatio est vita hominis super terram;* siquidem fallax est, nec simpliciter fallere consuevit. Ut enim multipliciter illudat hominibus, mutat faciem, mutat vocem : modo ait, modo negat, nec erubescit: de ipsa quantitate sua diversis diversa loquitur, immo et eidem diverso tempore contraria quoque suggerit et adversa. Modo enim se brevem esse causatur, modo simulat longiorem. Cum peccare delectat adhuc, gemit altius pro brevitate sua. Nec brevitas falsa, sed gemitus fallax, quod id memoret cum mœrore, unde magis oportuerat gratulari. Siquidem bonum est ei, si sic agere perseverat, ut flagitiis ejus, quibus voluntas modum non ponit, vel necessitas finem ponat. Expedit ei qui semper anima moritur, ut corpore citius moriatur : magis autem ei bonum erat, si natus non fuisset homo ille. Et ipsa denique vitæ memoria brevioris remedium magis, quam incentivum debuerat esse peccati, sicut scriptum est : *Memorare novissima tua, et in æternum non peccabis.* Quod si usque adeo regnat in te peccatum, immo usque adeo delectat te servire peccato, ut doleas tibi modicum tempus esse quo servias ei, sed eousque latam diligis viam, ut omnimodis optes, si posses, iam etiam facere longam; velis, nolis, non longe est finis ejus; sed tu, fateor, longe es a regno Dei, et firmissimum pepigisse videris cum morte fœdus, pactum cum inferno.

2. *Erraverunt*, ait Propheta, *in solitudine, in inaquoso : viam civitatis habitaculi non invenerunt.* Solitudo hæc superborum est, quia solos sese reputant, solos appetunt reputari. Litteratus est : odit socium. Astutus in negotiis sæcularibus neminem vellet sibi similem inveniri. Pecuniosus est : si ditescere viderit alterum, cruciatur. Fortis est aut formosus : da ei parem, et contabescit. Solitarius est, sed erroneus. Errat in solitudine sua : non enim solus habitare poterit super terram. Nec mirum quod solitudini huic *inaquosum* additur : ut dicatur, *in solitudine in inaquoso.* Sicut enim in solitudinibus aquæ deesse solent, et loca deserta sterilia quoque et arida esse consueverunt : sic superbiam impœnitentia comitatur. ELATUM enim cor, durum et expers est pietatis, ignarum compunctionis, siccum ab omni rore gratiæ spiritualis : quia *superbis Deus resistit, humilibus vero dat gratiam. Qui emittit fontes in convallibus, inter medium montium,* ait Propheta, *pertransibunt aquæ.* Hinc est quod de seipso miserabiliter conquerens ait : *Anima mea sicut terra sine aqua tibi.* Siquidem aquæ inopia non modo aridum, sed et sordidum facit, dum non est quo laveris : et humanum cor lacrymas nesciens, non modo durum, sed et impurum esse ne-

cesse est. *Lavabo*, ait, *per singulas noctes lectum meum*, ut conscientiæ maculas diluam. *Lacrymis meis stratum meum rigabo*, ne in me quoque fiat quod scriptum est de semine quod cecidit supra petram, et natum aruit, quia non habebat humorem.

3. *Erraverunt in solitudine, in inaquoso : viam civitatis habitaculi non invenerunt.* Erraverunt plane in invio, et non in via. Neque enim via est lata via. Rectitudo quippe ad viam, latitudo ad planitiem magis quam ad viam pertinet. Solitudo in via lata est via : et ubi nulla est via, totum est via. Sic est vita exposita vitiis, latissimos habens hinc inde terminos, quia nullos terminos habens. Nec vita sane dicenda est, qua nimirum soli vivitur morti, Apostolo teste, qui ait : *Quia si secundum carnem vixeritis, moriemini.* Sic nec circuitus via, et tamen impiorum est via, sicut scriptum est : *In circuitu impii ambulant.* Ipsa est spatiosa via, cujus latitudinis spatium nullis clauditur metis, ubi nec lex est, nec prævaricatio. Hujusmodi ergo filiis diffidentiæ, qui totos sese corporeis voluptatibus et propriis voluntatibus tradiderunt, fiducialiter fallax vita brevem sese esse fatetur, ut carnaliter doleant, quod instar principis sui modicum tempus se habere cognoscant, atque eo vehementius ad omne flagitium inardescant, sicut quidam dicere referuntur : *Non nos prætereat flos temporis, coronemus nos rosis antequam marcescant. Nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra, nullum sit expers luxuriæ nostræ, ubique relinquamus signa lætitiæ, quoniam hæc est pars, et hæc est sors nostra.* Et manifestius : *Manducemus, et bibamus; cras enim moriemur.* Verum id quidem, respondebit eis cras injustitia sua : nec manentem hic civitatem habent vel ipsi, qui viam civitatis habitaculi non invenerunt. Sed quod eo magis peccare festinant, prorsus insaniunt. Sane eisdem ipsis, si quando forte imminentis sibi mortis cœperint horrere memoriam, et terribilem exspectationem judicii contremiscere, continuo vitæ hujus fallacia longam se esse mentitur : ut quam paulo ante brevem esse dolebant peccato vitam, nunc eamdem repente inveniant usque adeo prolongatam, ut secure se posse putent non modicam adhuc partem consumere in peccatis, quod reliqua longa sit, et sufficiat ad agendam pœnitentiam pro peccatis. Cæterum sicut prioribus, nisi resipuerint, timor quem timent eveniet, immo gravius quam quod verentur accidet eis, ut non modo flagitiorum tempus velociter transeat, sed et succedat tempus, aut magis æternitas suppliciorum : ita et his cum dixerint, Pax et securitas; repentinus superveniet interitus, ut non possint nec dimidiare dies, quibus sese somniant adhuc esse victuros; non illam, quam sibi interim pollicentur, dimidiationem explere dierum.

4. Vobis, Fratres, nec ab inani tristitia veræ brevitatis, nec a fallaci consolatione simulatæ longitudinis timeo, quod certissime jam cœperitis ire in civitatem habitationis, nec ambuletis in invio, sed in via. Vereor autem ne vobis quoque, sed aliter, vita ipsa simulatione longitudinis illudere velit, non consolationem hinc afferens, sed magis inferens desolationem. Vereor, inquam, ne longiorem sibi vitam superesse quis reputans, et grandem sibi restare autumans viam, obruatur a pusillanimitate spiritus, et labores tantos, et tam diuturnos sustinere posse desperet. Quasi vero non secundum multitudinem dolorum suorum in corde suo, consolationes divinæ lætificent animas electorum. Et nunc quidem secundum multitudinem dolorum, dum adhuc quasi ad mensuram dantur. Cæterum post hæc delectationes, non jam consolationes in dextera ejus usque in finem. Concupiscamus illam dexteram, Fratres, quæ totos amplexabitur nos : suspiremus ad delectationes illas : ut sicut breve est omnino tempus, etiam pauci videantur nobis dies præ amoris magnitudine. *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis.* Jucunda promissio, et votis omnibus amplectenda. Non enim adstabimus quasi inanes et vacui spectatores, nec gloria illa quasi extrinsecus revela-

bitur nobis, sed in nobis. Videbimus enim Deum facie ad faciem, sed non extra nos: quia in nobis erit, utique omnia in omnibus. Nimirum plena erit gloria illa etiam omnis terra: quanto magis anima ipsa replebitur? *Replebimur*, inquit, *in bonis domus tuæ.* Et quid dico, quod non aderit nobis gloria, sed inerit? Nunc quoque in nobis est, sed tunc revelabitur. Nunc enim filii Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus.

5. Fratres mei, si non accepimus spiritum hujus mundi, sed spiritum qui ex Deo est, sciamus quæ a Deo donata sunt nobis. Ego enim dico, quoniam omnia. Et si mihi non creditis, Apostolo credite. *Qui proprio*, ait, *Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non omnia etiam cum illo nobis donavit?* Hæc nempe potestas filiorum Dei, quam dedit his qui receperunt eum. Hæc gloria cujusque fidelis, gloria quasi adoptati a Patre, per eum utique cujus gloriam vidimus, gloriam quasi Unigeniti a Patre. Audi denique potestatem. *Omnia*, inquit, *possibilia sunt credenti.*

6. Sed adhuc multa, inquies, graviter inquietant, multa evidentius adversantur. Et miror quomodo omnia data memores, quibus fere nulla famulantur ad votum. Servire nobis videntur aliqua, sed cum labore nostro: nec nisi prius servierimus eis. Jumenta ipsa, nisi fuerint a nobis nutrita, nisi domita, nisi fuerint pabulo sustentata, non adjuvant. Terra ipsa, quæ debuerat nobis esse germanior, non sine sudore vultus nostri panem nobis ministrat: immo et cum coluerimus eam, spinas et tribulos germinat nobis. Et cætera omnia denique, si diligenter consideremus, servitium a nobis magis exigunt, quam exhibent nobis: ut ea interim sileam quæ sunt parata nocere, ut est ignis ad exurendum, aqua ad submergendum, feræ ad lacerandum. Et hæc quidem ita se habent: sed tamen non mentitur Apostolus etiam alio loco manifestius asseverans scire se, *Quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his, qui secundum propositum vocati sunt sancti.* Verumtamen solerter attende, quod non ad libitum famulari, sed cooperari dicit ad bonum. Neque enim ad voluntatem serviunt, sed ad utilitatem: non ad voluptatem, sed ad salutem; non ad votum, sed ad commodum nostrum. Usque adeo siquidem in hunc modum omnia nobis cooperantur in bonum, ut inter hæc omnia etiam ea quæ nihil sunt numerentur, molestia, morbus, et ipsa mors, etiam et peccatum; quæ quidem constat naturas non esse, sed naturæ corruptiones. An vero ei peccata ipsa non cooperantur in bonum, qui ex eis humilior, ferventior, sollicitior, timoratior et cautior invenitur?

7. Hæ sunt ergo primitiæ spiritus, hæ primitiæ regni, hæc gloriæ prælibatio, hoc potestatis initium, et arrha quædam paternæ hæreditatis. Cæterum cum venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est, ut ad votum deinceps omnia disponantur, quod indissolubili vinculo copulata sibi utile et jucundum, separari ultra non possint. Hoc nempe erit illud æternum gloriæ pondus, de quo identidem ait Apostolus: *Momentaneum*, inquit, *hoc et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* I, perge ergo murmurare, et dicere: Longum est, grave est, non possum tam immania et tam diuturna portare. Apostolus momentaneum et leve perhibet esse quod tolerat. Et certe necdum a Judæis quinquies quadragenas una minus accepisti; necdum nocte ac die in profundo maris fuisti, necdum plus omnibus laborasti, postremo necdum usque ad sanguinem restitisti. Vide ergo quam non sunt condignæ ad gloriam passiones. Quod tribulationis est, momentaneum est et leve: quod gloriæ, æternum est, et pondus etiam supra modum in sublimitate. QUID IN INCERTUM tibi dies et annos numeras? TRANSIT HORA, transit et pœna; nec accedunt sibi, sed cedunt potius et succedunt. Non sic gloria, non sic remuneratio, non sic merces ipsa laboris. Nescit vicissitudinem, nescit finem, manet tota simul, et manet in

æternum. *Cum dederit*, inquit, *dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini.* Sufficit enim nunc cuique diei malitia sua, nec laborem suum potest reservare sequenti; sed omnium merces laborum in una illa die reddetur, cui altera non succedit. *Reposita est mihi corona justitiæ*, ait Apostolus, *quam reddet mihi*, non in illis, sed *in illum diem justus Judex*. Melior est enim dies una in atriis illis super millia. GUTTATIM pœna bibitur, liquando sumitur, per minutias transit : nam in remuneratione torrens est voluptatis, et fluminis impetus, torrens inundans lætitiæ, flumen gloriæ, et flumen pacis. Flumen plane est, sed quod affluat, non quod fluat vel effluat. Flumen vocatur, non quod transeat vel pertranseat, sed quod abundet.

8. *Æternum*, inquit, *gloriæ pondus.* Non enim nobis gloriosa vestis, non gloriosa domus, sed ipsa gloria promittitur. Si quid vero illorum aut similium aliquando dicitur, figura est. Nam in veritate justorum exspectatio, non aliquid lætum, sed ipsa lætitia est. Gaudent in cibis, gaudent in pompis, gaudent in divitiis, gaudent et in vitiis homines; sed luctus extrema occupat ejusmodi gaudiorum, quod GAUDIUM in materia convertibili mutari necesse sit re mutata. Accenditur cereus : non purum lumen est, sed lucerna : siquidem ignis ipse propria fomenta consumit, nec nisi ipsa consumptione fovetur. Porro deficiente materia etiam ipse deficiet, et ubi illam videris prorsus exustam, hunc quoque nihilominus exstinctum esse reperies. Sicut ergo flammæ illius novissima fumus occupat et caligo, sic lætitia lætæ rei in tristitiam commutatur. Nobis autem non favum mellis, sed purissimum et liquidissimum mel reposuit Deus, ipsam plane lætitiam, vitam, gloriam, pacem, voluptatem, amœnitatem, felicitatem, jucunditatem et exsultationem thesaurizavit nobis Dominus Deus noster : et hæc omnia unum, ut sit participatio Jerusalem in idipsum. Et hoc unum et idipsum non nisi ipse, sicut supra meminimus, dicente Apostolo : *Quoniam erit Deus omnia in omnibus.* Hæc merces nostra, hæc corona nostra, hoc bravium nostrum : ad quod utinam sic curramus, ut comprehendamus. Fratres, numquam prudens agricola seminandi opportunitatem reputat longiorem, qui futuræ messis desiderat ubertatem. Vestri autem dies, non minus utique quam capilli, omnes numerati sunt : et sicut pilus de corpore, sic et momentum de tempore non peribit. Habentes ergo talem promissionem, carissimi, non deficiamus aut fatigemur aliquando : nec grave causemur onus Christi, quod teste ipso leve est; vel jugum, quod revera suave est, sed ad omne quod videmur portare pondus diei, æternum gloriæ pondus cogitemus. Ad quam nos sua miseratione perducat virtutum Dominus et Rex gloriæ; cui interim devota humilitate clamemus : *Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.*

SERMO II.

De Obedientia, Patientia, et Sapientia; *seu*, de noscendo seipsum, quod homines sumus.

1. OBSECRO vos, Fratres, per communem salutem, studiose suscipite datam vobis opportunitatem operandæ salutis. Obsecro per misericordiam, pro qua tam miserabiles vos facere studuistis, facite ad quod venistis, ad quod ascendistis de fluminibus Babylonis. *Super flumina Babylonis*, ait Propheta, *illic sedimus et flevimus, dum recordaremur tui Sion.* Nulla vobis hic nutriendorum liberorum cura, nulla sollicitudo quomodo placeatis uxoribus : non de nundinis, non de negotiis sæcularibus, non de ipso victu et vestitu necesse est cogitare. Procul a vobis, magna quidem ex parte, diei malitia et sollicitudo vitæ. Sic abscondit vos Deus in abscondito tabernaculi sui. *Vacate*, itaque, dilectissimi, *et videte, quoniam ipse est Deus.* Verum ut hoc quandoque possitis, curandum est vobis prius, ut videatis quid estis vos, et juxta ejusdem Prophetæ vocem, *Sciant gentes quoniam homines sunt.* Huic duplici considerationi tota hæc vestra vocatio tribuatur, sicut Sanctus orabat : Deus noverim

me, noverim te. Quomodo enim notus sibi videtur homo, laboris fugitans et doloris? Aut quomodo scit se esse hominem, qui ad id paratus non est ad quod natus? *Homo*, inquit, *nascitur ad laborem*. Nam ad dolorem natum se dubitet, qui non natus est in dolore. Sed dolorem parturientis clamor, laborem prolis fletus indicat et vagitus. *Quoniam in laborem et dolorem consideras*, ait Propheta. Labor in actionibus, dolor in passionibus est. Proinde qui se noverat hominem, ad utrumque paratus supplici confessione dicebat: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum*. Et geminam hanc præparationem evidentius exprimens, de actione quidem, *Paratus sum*, ait, *et non sum turbatus, ut custodiam mandata tua*. De passione vero, *Ego*, inquit, *in flagella paratus sum et dolor meus in conspectu meo semper*.

2. Nemo sane in hac misera vita geminam hanc vexationem se evadere glorietur. Nemo quippe ex omnibus filiis Adæ sine labore hic vivit, nemo sine dolore. Est qui declinat aliquos, sed incidit proculdubio in graviores. *In labore*, inquit, *hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur*. Non tamen continuo sine labore sunt, aut minime flagellantur. Denique *propterea*, inquit, *tenuit eos superbia*. Gravis equidem labor. *Operti sunt iniquitate et impietate sua*. Gravibus plane flagellis; siquidem non est gaudere impiis, dicit Dominus. Quod enim nec laboris anxietatem, nec flagelli sentiunt læsionem, ipsa jam insensibilitas vehementiam indicat passionis. Sudat pauper in opere foris: sed numquid minus anxie dives intus in ipsa sua cogitatione laborat? Aperit iste os suum in oscitatione, aperit ille in eructatione; et interdum ille gravius fastidio, quam iste inedia cruciatur. Postremo velint, nolint, non modo homines, sed etiam dæmones et faciunt, et patiuntur quod providentia summa disposuit.

3. Cæterum nec leprosa obedientia, nec canina patientia commendatur. Inde est quod non simpliciter petimus ut fiat voluntas Domini, quam in omnibus et per omnia fieri certissime constat, (voluntati enim ejus quis resistit?) sed ut fiat *sicut in cœlo, et in terra*. Quam nimirum adjectionem duabus quoque præcedentibus petitionibus nihilominus reor aptandam, ut Patrem nostrum qui in cœlis est exoremus, quatenus et nomen ejus sanctificetur, et regnum ejus adveniat, et voluntas fiat. Hæc omnia *sicut in cœlo, sic et in terra*. Alioquin ubi non sanctificatur nomen ejus? Ubi jam regnum ejus non venit, quando in nomine Jesu omne genu flectitur, cœlestium, terrestrium et infernorum? *Scio te quia es Sanctus Dei*, ait etiam ipse malignus. At longe aliter et dissimili prorsus affectione nomen istud sanctificatur in cœlis, ubi tam inenarrabili jucunditate clamatur: *Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus sabaoth*. Sic et regnat non in terra solum, verum etiam in gehenna, imperium habens vitæ et mortis. Sed omnino dissimiliter regnat in his qui inviti serviunt, et qui voluntarie famulantur.

4. Bonus cibus obedientia, de qua nimirum et ipse Dominus ait: *Meus cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei*. Et Propheta: *Labores*, ait, *manuum tuarum quia manducabis; beatus es, et bene tibi erit*. Bonus cibus patientia pauperum, quæ non peribit in finem, panis lacrymarum, panis doloris. Verumtamen utrique necessarium est condimentum, sine quo uterque insipidus non modo non reficiat, sed gustatus afferat mortem. Durissimus equidem cibus uterque, Fratres, et nisi aliquod tertium saporabile apponatur, utique mors in olla. Quid vero tam saporabile quam sapientia? Nempe lignum vitæ est, quod et ipsas aquas Marath per Moysen dulcoravit. Farinula est, quæ pulmentum prophetarum per Elisæum saporavit. Ignis est, qui semper ardere præcipitur in altari. Oleum est, ob cujus inopiam virginibus fatuis ostium clauditur nuptiarum. Sal est, quod nulli sacrificio deesse jubetur. Inde est quod insulsos homines dicimus, quos intelligi volumus minime sapientes. Et Dominus sal in nobis habere præcipit. Apostolus quoque omnem nostrum sermonem sale monet esse conditum.

5. Puto tamen hanc ipsam, quam obedientiæ et patientiæ tertiam addi volumus, sapientiam nihilominus triplicem inveniri, ut nostrum hoc condimentum velut tribus quibusdam herbis conficiatur. Opus est enim ut justitia sit in intentione, hilaritas in operatione, humilitas in reputatione. Insipida namque Deo et insulsa quodam modo nostra obedientia, seu etiam patientia est, nisi omnium quæ vel agimus, vel patimur, ipse sit causa : quia et quicquid facimus, jubemur facere in gloriam Dei; et non si quid patimur, sed si quid propter justitiam patimur, beati. Oportet autem pusillanimitatem quoque et tristitiam in omnibus, quæ agenda sunt vel toleranda, caveri : quia *hilarem datorem diligit Deus*. Denique hilaritas ipsa et devota voluntas ad eam, quam supra diximus, præparationem specialiter noscitur pertinere. Porro elationem super omnia fugere necesse est. Quisquis enim altum sapit, et opus ejus, et patientia vanum sapit; nec gravior ullus sapor, aut magis contrarius est veritati. Videsne quam sit utile homini scire se hominem, ut proinde sit paratus ad mandatorum obedientiam, et tolerantiam flagellorum : ac deinceps studeat, ut qui nec laborem interim potest effugere, nec dolorem; sic saltem laboret et doleat, ut hæc sibi in cibos transeant salutares? Siquidem *melior est obedientia quam victimæ*, et *Melior est patiens viro forti*. Inobedientia est causa mortis : omnes experimur, omnes morimur propter eam. Impatientia, animæ perditio est, dicente Domino : *In patientia vestra possidebitis animas vestras*. Nihilominus autem sapientia quoque, quam diximus, necessaria est ad salutem. Siquidem non solum propter inobedientiam quibus obedientia defuit, aut propter impatientiam qui patientia caruerunt; sed et qui non habuerunt sapientiam, propter suam insipientiam perierunt.

6. Et hæc quidem ut sciant homines quoniam homines sunt, actionibus jam et passionibus deputati; erat quando in actione et meditatione positus erat homo, sine passione habens actionem, habens etiam sine labore meditationem. Dico autem quando positus est in paradisum, ut operaretur et custodiret. Verum hinc quoque si non caderet, erat aliquando promovendus, ut sola jam frueretur contemplatione : sicut et ex hoc inferiori gradu, quem modo tenet, nisi resurgere satagat, in infimum est quandoque casurus : videlicet ut in sola jam passione versetur, quod nec opus, nec ratio, sed tantum passio apud inferos sit. Felix quidem cujus animam corpus non aggravabat, quia nec corrumpebatur. Sed longe felicior, si ad hoc pervenisset, ut minoratus actu, plenius perfectiusque perciperet sapientiam, gratis diligens corpus, tanquam in nullo indigens corpore. Esset enim hic pulcherrimus ordo, et erit adhuc quando erit. Neque enim aliquatenus desperandum, ut videlicet sicut anima Deo, sic animæ caro dicere videretur : *Quoniam bonorum meorum non eges; Adimplebis me lætitia*, ait, *cum vultu tuo*. Inde plenitudo, inde satietas, cum apparuerit gloria tua. Nam quod de corporum reformatione, et conformatione claritati corporis ejus exspectamus, ex abundanti quodam modo et mensuræ supereffluentia erit : ut feliciter quidem in ipsius glorificatione, sed non principaliter gaudeamus. *Uxor*, inquit, *tua*, *sicut vitis abundans, in lateribus domus tuæ*. Honorabitur caro, sed, juxta mensuram suam, non in medio domus habitans, sed seorsum; nec in facie nobis, sed in latere constituta. *Filii tui*, *sicut novellæ olivarum*, *in circuitu mensæ tuæ*. Nimirum opera etiam ipsa non deerunt, sed quæ nunc fiunt, non quæ fient tunc; sicut scriptum est : *Opera enim illorum sequuntur illos*. Verum etsi gratulemur et agamus gratias Deo super his quæ ipsius adjutorio gessimus, non primum tamen eis locum dabimus, sed in circuitu locabuntur.

7. Nunc vero in regione corporum habitantes, corporibus sumus obnoxii : et ex quo dissipaverunt legem Domini parentes nostri, non modo faciendi tempus est, sed etiam patiendi, et omnium nostrum amplius labor et dolor. Durus

equidem cibus est hordeaceus panis : sed offenso rege, pulsus palatio miles quamlibet delicatus, ad unum forte quem solum habet servulum divertere opus habebit : ibi fovere latebras, et insolita capere prandia apud eum : regales delicias pultibus rusticanis, ac nobiles stratus sterquilinio mutare servuli, juxta illud propheticæ lamentationis : *Qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.* Ibique hoc maxime Propheta deplorat, oblitas propriæ conditionis ingenuas creaturas tantam dissimulare miseriam : nec modo non reputare quod tolerant, sed tamquam bona magna complecti, quæ paulo minus extrema sunt mala. Propterea siquidem et de seipso ait : *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus.*

8. Gemamus nos sub hoc onere, Fratres, et præsentes deploremus ærumnas. Frequenter quisque nostrum in vocem piæ querimoniæ erumpat, et clamet : *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Studeamus etiam furari aliquando nosmetipsos, et a pessimis occupationibus istis surripere vel ad horam : jaculari animos, vibrare corda in id quod suum est, et quod quanto naturalius, tanto suavius est. Hoc enim est quod dicitur : *Vacate, et videte, quoniam ego sum Deus.* Neque enim est oculorum visio ista, sed cordium, cum Dominus dicat : *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Proprium hoc cordis bonum ; nec servili ad hoc indiget instrumento. Proprius enim animæ cibus est, de quo Propheta : *Aruit,* inquit, *cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum.* Sane quod dicimus, Dictu facilius nihil est ; in comparatione dicimus operum : quod longe sit volubilior lingua, quam dextera : et levius hæc ad verbum, quam ad actum illa moveatur. Alioquin et dictu, et actu cogitatus facilior est, quod in eo quidem suo ipsius ore loquatur anima, suis videat oculis, suis manibus operetur. Quamvis et hic interdum laborare eam necesse est etiam in gemitu suo, et intra proprium quoque cubile compungi. Siquidem usque adeo vita nostra inferno appropinquavit, qui solius utique passionis est locus, ut et actionem passio, immo et ipsam quoque cogitationem actio et passio pariter occuparint. Nonne enim nobis quodam modo passivæ sunt actiones, et in cogitationibus etiam dolor et labor? Heu vitula Ephraim docta diligere trituram, assueta jugo, ignara quietis! quando veniam et apparebo ante faciem Dei? Quando cessabunt hæc omnia, et jam non erit amplius neque luctus, neque clamor, sed nec ullus dolor, neque labor ullus? Quando inebriabit animam ubertas domus Dei, et torrens ille indeficiens voluptatis divinæ? Quando totam sibi eam serenissimi contemplatio luminis vindicabit? Filioli, concupiscamus in atria Domini : crebro suspiremus illuc. Patria nostra ipsa est, odoremus saltem, a longe salutemus eam, amen.

SERMO III.

De Cantico Ezechiæ regis, Ego dixi in dimidio dierum meorum, etc.

1. Viri sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies suos, perseverantes in sua vetustate usque ad mortem ; et hoc quia non timent Dominum. Verum qui timore Dei initiatur ad sapientiam, is continuo dimidiat dies suos, exclamans præ timore : *Vadam ad portas inferi.* Cujus utique inferi metu cum cœperit quiescere a malis, incipit de bonis quærere consolationem, quia necesse est in alterutro consolari. Est autem bona consolatio de spe salutis æternæ, in quam, sublatis peccatis quæ separabant inter ipsum et Deum, per Dei gratiam reviviscit, et hilarescit. In quo cum cœperit proficere, quia hoc est pie vivere in Christo, necesse est, teste Scriptura, persecutionem patiatur : ut recens gaudium vertatur in mœrorem, et dulcedo boni vix summis (ut ita dicam) labiis attacta, in amaritudinem commutetur, ita ut libeat dicere : *Versa est cithara mea in luctum, et cantatio mea in plorationem.* Plorat ergo amarius amissam dulcedinem, quam prius fleverat admissam peccatorum amaritudinem : et hoc tamdiu facit, donec Deo miserante consolatio redit. Qua denuo redeunte,

cognoscit eam quam passus est tentationem, probationem fuisse, non desolationem : porro probationem fuisse ad eruditionem, non ad destructionem, sicut scriptum est : *Visitas eum diluculo, et subito probas illum.* Unde et cognito suo de tentatione profectu, non tantum non refugit, sed etiam tentari appetit : *Proba me*, inquiens, *et tenta me.* Crebris itaque hujuscemodi vicissitudinibus inter gratiæ visitationem et tentationis probationem in schola virtutum proficiens, faciente utique visitatione ne deficiat, tentatione ne superbiat : tali tandem exercitio mundato oculo interiori, statim adest lux, cui fideliter inhærere cupiens, sed corpore pressus non prævalens, ad seipsum nolens dolensque resilit. Gustato tamen aliquatenus quam dulcis est Dominus, ejus etiam, cum ad sua redierit, in cordis palato saporem retinet : quo fit, ut jam ipsum, non ipsius quæcumque bona desideret. Et hæc est caritas non quærens quæ sua sunt : hæc facit filium non quærentem sua, sed Patrem diligentem. Timor quippe faceret servum in sua commoda declinantem, spes mercenarium sua lucra sectantem.

2. Per hos proculdubio gradus Ezechias transiit, et innotuit transituris : *Ego dixi in dimidio dierum meorum, Vadam ad portas inferi.* Ac si diceret : Cum deposita imagine terrestris hominis, imaginem cœlestis velle portare cœpi; a timore, ut scriptum est, concipiens exclamavi : *Vadam ad portas inferi.* Quo tamen timore nequaquam desperans, *quæsivi residuum annorum meorum*, ut jam mihi vivere inciperem, qui contra me vixeram usque adhuc. Quæsivi autem ab illo qui dixit : *Sine me nihil potestis facere.* Neque enim ad ipsum sine ipso, non dicam reverti, sed nec converti quidem poteram : utpote spiritus vadens, et non rediens. *Quæsivi*, ergo, *residuum annorum meorum.* Quo accepto (non enim negat qui incitat ad quærendum) statim veram experior sententiam Sapientis, qui ait : *Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in timore, et præpara animam tuam ad tentationem.* Tentationibus itaque cum urgerer, et spes recens quam conceperam salutis, mihi jamjamque intercludi videretur, *Dixi, Non videbo Dominum Deum in terra viventium* : quod utique in abundantia præsumpseram. *Dixi* enim *in abundantia mea, Non movebor in æternum*; non attendens, quod in voluntate tua, non in potestate mea præstitisti decori meo virtutem. Quamobrem *avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus*, nequaquam jam visurus Dominum Deum, id est Patrem, in terra viventium. *Non aspiciam hominem ultra*, videlicet Filium, de quo dictum est : *Et homo est, et quis cognovit eum?* Sed nec *habitatorem quietis*, id est Spiritum sanctum, de quo scriptum est : *Super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem et quietum?*

3. Addit quoque, *Generatio mea ablata est et convoluta est a me*; hoc est bonorum operum proles, quam ex timore cœperam parturire, ut de anima nostra possit dici : *Et quæ multos habebat filios, infirmata est. Ablata est* autem pia hæc soboles, *et convoluta est a me quasi tabernaculum pastorum* : ad tempus utique credita, non tradita in æternum. Item adjecit, *Præcisa est velut a texente vita mea* : ut discerem profectus vitæ meæ non in mea, sed in manu Omnipotentis, sicut tela in manu texentis : quandoquidem *dum adhuc ordirer*, hoc est statim in initio, *succidit me*, qualenus eodem pene tempore et dederit, et tulerit quod donarat. Sed si defecit virtus mea, non tamen dereliquit me; ne qui cœperat, non posse perficere videretur. Quid multa? In veritate mox comperi, quia *virtus in infirmitate perficitur*; et aio : *Bonum mihi quia humiliasti me.* Cognovi enim, quia *de mane usque ad vesperam finies me*, id est consummabis me. Non in solo mane visitationis, aut tantum in vespera tentationis, sed in utroque simul erit perfectio mea. Stultus ego, qui tantum *sperabam usque ad mane*, cum David dicat : *A custodia matutina usque ad noctem speret Israel in Domino.* Et quoniam pusillus in spe, *quasi leo sic contrivit omnia ossa mea* : robur omne videlicet, de quo adhuc sub tutela gratiæ futurorum improvi-

dus confidebam. Contrivit autem quis, nisi adversarius noster diabolus, qui tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret? Tu ergo, Domine, ex hac contritione humiliatum et probatum, *de mane usque ad vesperam finies me*, quoniam et factum est mane et vespere dies unus.

4. Quamobrem ego, ut didici, benedicam Dominum in omni tempore, hoc est mane et vespere; non sicut ille qui confitebitur tibi cum benefeceris ei : non sicut illi qui ad tempus credunt, et in tempore tentationis recedunt : sed dicam cum sanctis : *Si bona suscepimus de manu Domini, mala autem quare non sustineamus?* Et in mane quidem *sicut pullus hirundinis sic clamabo*, in vespere autem *meditabor ut columba* : quatenus et cum gratiæ matutinum arriserit, in modum hirundinis exsultans et clamitans gratias agam pro visitatione : et cum vespera ingruerit, non deerit, sacrificium vespertinum, cum instar columbæ gemens, lacrymas fundam in tribulatione. Sic enim deserviet tempus utrumque Deo, cum et ad vesperam demorabitur fletus, et ad matutinum lætitia. Mœrens mœrebo in vespera, quo lætus fruar matutino. Placet uterque Deo, et peccator compunctus, et justus devotus : cui e regione displicet tam ingratus justus, quam peccator securus. Aut certe *sicut pullus hirundinis* hac illacque discurrens, Marthæ me officiis mancipabo, hilarem datorem me exhibens omni necessitatem patienti : *et meditabor ut columba*; gemendo utique quod obstat, dum quod restat intueor. Hoc autem faciam mane et vespere, hoc est prius et posterius, juxta quod in typum utriusque vitæ dictum est a Laban : *Non est consuetudinis, ut minores ante tradamus ad nuptias*; quamquam indifferenter de altera ad alteram transeatur. Quod significare Job puto, ubi ait : *Si dormiero dico : Quando surgam? et rursum exspectabo vesperam.* Quiescens quippe in vespera contemplationis, mane desiderabat, quo surgeret ad actionem : rursumque negotiis fatigatus exspectabat vesperam, libenter repetens otia contemplationis.

5. Potest et per garrulam aviculam cantus simul psallentium in Ecclesia; et per gementem columbam privata orationum suspiria designari. Sed mediam sententiam magis velle videtur sequens versiculus : *Attenuati sunt oculi mei, suspicientes in excelso.* Sive enim dicatur, *attenuati*, hoc est subtiles facti, pro assiduitate suspiciendi in excelso, videlicet sublimia atque excelsa contemplandi; sive intelligatur, *attenuati*, id est reverberati, et a suo quodam modo acumine imminuti, juxta illud : *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum.* Et rursum : *Memor fui Dei, et delectatus sum, et exercitatus sum, et defecit spiritus meus.* Sive ergo illo, sive hoc modo accipiatur, non aliud quam contemplatio designatur. Cæterum posterior expositio sequentibus magis convenire videtur. Ait enim : *Domine, vim patior.* Quasi dicat : Domine, non sponte, sed invitus retrahor et arceor a tui contemplatione : quia *corpus quod corrumpitur aggravat animam, et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Responde* ergo tu, o Conditor, *pro me*, qui nosti naturæ conditionem. Aut si peccata mea hoc faciunt, nec est culpa naturæ, sed meæ pessimæ consuetudinis : etiam sic nihilominus responde pro me, affigens peccata cruci, et sanguine tuo delens, ut non sit quod me impediat contemplantem. *Nam quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerit?* Ad quem me videlicet alium vertam, aut quis alius respondebit pro me? cum ipse, non alius, hanc mihi difficultatem immo impossibilitatem imposuerit, dando super me illam sententiam : *In sudore vultus tui comedes panem tuum.*

6. Quod si non *fecerit*, legitur, sed, *fecerim*; arguit se, quod quasi culpam in auctorem retorserit, cum de natura causatus est; et totum sibi imputat et suis peccatis, dicens : *Quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerim?* hoc est, id quod patior peccando meruerim. Quamobrem unum est quod facere possum : *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Nempe non sum dignus ut valeam te recogitare cum dulcedine : faciam quod

possum : cogitabo meipsum in amaritudine animæ meæ. Lucem habitas inaccessibilem, nec queo diu infirmam mentis aciem radio tui fulgoris infigere, et ob hoc confusus redeo ad consuetas et familiares mihi tenebras vitæ meæ pristinæ : non quidem in eis iterum jacendo cum mortifera delectatione, sed puniendo eas, et recogitando in amaritudine animæ meæ. Oportebat quidem, si fieri posset, revivere me (ut ita loquar) denuo, quod male vixi : sed quia hoc non possum, saltem recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ : faciam recogitando, quod reoperando non possum. Recogitabo autem tibi, quia tibi soli peccavi : ut in quo ego me condemno, tu justificeris, et vincas misericordia, cum de me judicabis. Jam quidem et ante cogitaveram ea : sed quia non satis punita sunt, quæ me adhuc impedire possunt; rursum redeo ad ea recogitanda in amaritudine animæ meæ, quousque ita penitus exstirpata sint, ut jam impedire non possint.

7. Nec infructuosum (ut arbitror) erit hoc studium. Nempe *si sic vivitur*, immo quia sic vivitur, non quidem carne, sed spiritu, *et in talibus vita spiritus mei*, hoc est tam in mei consideratione, quam in tui contemplatione, magis ac magis *corripies me, et vivificabis me*. Siquidem corripior, cum me cogitando compungor : reviviseo, cum te sublevatus utcumque intueor. Itaque ostendendo me mihi, corripies; ostendendo te, vivificabis. Porro vivifices necesse est : quia *ecce in pace amaritudo mea amarissima*. Amaram passus sum amaritudinem pro peccatis in principio conversionis, unde exclamavi, *Vadam ad portas inferi* : amariorem pro terroribus in profectu conversationis, quando dixi : *Non videbo Dominum Deum in terra viventium*. Sed ecce jam peccatis pœnitentia punitis, et sopitis terroribus, quæ impugnare solebant; in hac tamen pace amarissimam sustineo amaritudinem pro defectu contemplationis. Verum qui et mihi peccata miserando donasti, et tentationes juvando superasti, etiam nunc, o Domine, reddes mihi lætitiam salutaris tui. Hoc quippe est quod ait : *Tu autem eruisti animam meam ut non periret*, in conflictu videlicet vitiorum, sive in impetu tentationum : *projecisti post tergum tuum omnia peccata mea*, secundum multitudinem miserationum tuarum.

8. Nec immerito; neque enim *infernus confitebitur tibi*, quo utique ego pene descenderam, cum irruentibus pulsarer tentationibus : quippe quia *nisi Deus adjuvit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea*. Sed *neque mors laudabit te*, qua nimirum aliquando detinebar, dum adhuc jacerem mortuus in peccatis. *Nec exspectabunt qui descendunt in lacum veritatem tuam* : qui scilicet post gustatam dulcedinem contemplationis in lacum descendunt desperationis. Mors siquidem est jacenti in peccatis ante conversionem : infernus succumbenti tentationibus post acceptam remissionem; lacus vero desperanti post expertam contemplationem. Nam QUANTO quis ad altiora profecerit, tanto gravius, si corruerit, colliditur, quando ruit. *Non itaque infernus confitebitur tibi*, hoc est qui jam quidem sunt conversi, sed tentationibus superantur : *neque mors laudabit te*, hi utique qui necdum conversi aut confessi, lætantur potius cum malefecerint, et exsultant in rebus pessimis. A mortuo quippe, quasi qui non sit, perit confessio. *Nec exspectabunt qui descendunt in lacum veritatem tuam* : quos de fastigio divinæ contemplationis in lacum propriæ diffidentiæ forte devolvi contigerit. Quod proculdubio fit, cum nimia quis tristitia post acceptam tantam lætitiam absorbetur. At vero *vivens, vivens ipse confitebitur tibi*. Est qui vivens carne, mortuus est spiritu : et est qui mortuus carne, nihilominus mortuus est spiritu : sed horum neuter laudabit te, aut confitebitur tibi. Cæterum *vivens, vivens ipse confitebitur tibi* : qui videlicet non tantum carne, sed et spiritu vivit, ipse confitebitur tibi, *sicut et ego hodie*. Hac me duplici vita tuo munere vivere confido. Sequitur :

9. *Pater filiis notam faciet veritatem tuam*. Non revelatur servo veritas, quia

servus nescit quid faciat dominus ejus. Sed nec mercenarius rapitur ad contemplandam veritatem, qui propriam quærit utilitatem. Filio autem pater notam faciet veritatem suam, quem audit dicentem : *Verumtamen non quod ego volo, sed quod tu, Pater.* Revelatur itaque servo Dei potestas; mercenario felicitas, filio veritas. Non quod in Deo ista discreta sint, cui idem posse, quod felicem et veracem esse : sed quod a creatura Creator pro diversis ejusdem creaturæ affectibus, diversis sentiatur respectibus. Cum sancto enim sanctus, et cum perverso erit perversus. Audi denique vocem filii. *Domine, salvum me fac*, Quare? forte ne ardeat in inferno, forte ne fraudetur præmio? Non, inquit : *sed psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.* Non, inquit, quæro salutem, ut pœnas vitem, aut in cœlo regnem : sed ut te in æternum cum illis laudem, de quibus scriptum est : *Beati qui habitant in domo tua Domine! in sæcula sæculorum laudabunt te.* Servus dicit, *Vadam ad portas inferi.* Mercenarius, *Non videbo Dominum Deum in terra viventium.* Filius, *Psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.* Cui simile est illud : *Aperite mihi portas justitiæ; ingressus in eas confitebor Domino.* Et qui timet ire ad portas inferi, et qui Deum cupit videre propter quietem sui, uterque profecto quærit quæ sua sunt. Porro qui psalmos cantare desiderat in domo Domini, non sua vel pericula fugit, vel lucra appetit, sed illum proculdubio diligit, quem laudare gestit cunctis diebus vitæ suæ. Laudatur non immerito in æternum, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum, amen.

SERMO IV.

De quærendo Deo, triplici vinculo, quo cohæremus Deo.

1. Non hic stamus tota die otiosi. Scimus enim et quid quærimus, et quis est qui nos conduxit. Deum quærimus, Deum exspectamus. Non est parva res, nec parvi animi, cum illa, quæ singulari pietatis nomine gloriatur, sæpius sese queratur esse frustratam, dicens : *Quæsivi illum, et non inveni.* Est enim sicut amabilis, ita etiam admirabilis : quia cum non quæritur invenitur, et non invenitur cum quæritur. Si nati essemus ex quo factus est homo super terram, et usque ad centum millia annorum vita nostra extenderetur : non esset tamen condigna quæsitio hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Ecce nunc tempus quærendi, ecce nunc dies inveniendi præ manibus sunt. *Quærite*, inquit, *Dominum dum inveniri potest; invocate eum dum prope est.* Erit tempus, quando non erit locus, cum ille fons miserationis interminabili siccabitur siccitate. *Quæretis me*, inquit, *et non invenietis.* Bonus es, Domine, animæ quærenti te. Si quærenti, quanto magis invenienti? Si tam dulcis est memoria, qualis erit præsentia? Si mel et lac dulce est sub lingua, quid erit super linguam?

2. Hinc probate vos, Fratres, si in via estis, si non exorbitatis. *Lætetur*, inquit, *cor quærentium Dominum.* Si gaudetis ad labores, si inoffenso, si indefesso pede curritis viam mandatorum Dei, si quotidie utriusque hominis status recentior est ad proficiendum, quam ad incipiendum; profecto quæritis faciem ejus semper. Quo ergo abiit dilectus ex dilecto, et quæremus eum? Ubi est? Quid dixi miser! Sed ubi non est? Altior est cœlo, inferno profundior, latior terra, mari diffusior. Nusquam est, et ubique est : quia nec abest ulli, nec ullo capitur loco. Ipse hic est, sed ego hic non sum. Quam verisimilius videretur, ut tu hic non esses, et ego hic essem, Domine! Sed ego nec hic, nec alibi sum : quia *ad nihilum redactus sum, et nescivi.* Vere ad nihilum, id est ad peccatum, et nescivi : quia non fui ibi, cum primus parens meus devoravit me morsu amarissimo. Hinc est, quod corde confractus et corpore, diffluo in voluptates, in amaritudines, habens innatam culpam, pœnam cognatam, totus fluidus et enervis. Ille autem qui idem ipse est, qui dixit, *Ego sum qui sum* : veraciter est, cui est esse quod est.

3. Quæ ergo participatio, quæ conventio illius qui non est, ad illum qui est? Quomodo possunt tam diversa conjungi? *Mihi*, ait Sanctus, *adhærere Deo bonum est.* Immediate ei conjungi non possumus : sed per medium aliquod poterit fieri fortassis ista conjunctio. Et ne diutius vos protraham, tria sunt vincula quibus ei adstringimur : et sic tria, ut sola : cum solis istis, vel istorum similibus, omne quod ligatur, ligetur. Et primum accipite funes; secundum clavos ligneos vel ferreos; tertium gluten. Primum adstringit fortiter et dure : secundum fortius et durius : tertium suaviter et secure. Fune quodam modo alligatus est Redemptori, si quis forte, dum vehementiori tentatione turbatur, proponit sibi honestatis intuitum, memoriam promissionis; et hoc interim se fune retinet, ne propositum penitus abrumpatur. Durum profecto vinculum et molestum, sed et periculosum nimis, et quod diu tenere non possit. Siquidem putrescunt funes, et pudoris vinculum aut obliviscimur, aut abrumpimus cito. Est autem qui clavis configitur Domino majestatis, quem timor Dei ligat, qui non expavescit ad vultus hominum, sed ad memoriam gehennalium tormentorum; et hic quidem peccare non metuit, sed ardere. Durius tamen et fortius primo imprimitur : quia cum ille vacillet in proposito, iste propositum non amittit. Tertius vero glutine ei conglutinatur, id est caritate, qui tam suaviter, quam secure ligatus adhærens Deo, unus spiritus est cum eo. Iste est, qui quæcumque, undecumque, sive quæ facit, sive quæ ei fiunt, ad suum commodum revocat, et retorquet. Beatus hujusmodi homo, et abundantis spiritus influens majestate, qui suavis et unctus portat omnes, et neminem onerat ipse : qui terribilius et horribilius ipsa gehenna judicat in re vel levissima vultum Omnipotentis scienter offendere. *Hic est fratrum amator et populi Israel. Hic est qui multum orat pro populo, et pro civitate sancta Jerusalem. Glutino bonum est*, ait Isaias. Bonum est revera et jucundum, quia alia duo, ne mala dixerim, comparatione istius gravia et importabilia sunt.

4. Sed ille misericors oculus, qui novit figmentum nostrum, neminem salvandorum dimittit in primo, sed provehit ad secundum; et ne ibi quidem deserens, de secundo perducit ad tertium. Primo siquidem quia pudet deserere, æstuantes vix sustinemus ad horam : secundo jam timentes et sperantes proficimus : tertio perficimur amantes. Sic igitur duobus præcedentibus timore pariter et pudore exclusis, in solius amoris reclinatorio commoramur. Ita et Christus prius quidem ligatur, secundo crucifigitur, tertio glutinosa aromatum inunctione linitur. Non quod opus haberet corpus illud hujusmodi aromatibus solidari, quod dissolvi omnino non poterat, aut videre corruptionem : sed qui propter nos Judæorum sputa sustinuit, propter nos quoque fidelium non est dedignatus unguenta. Et attende, quod vix unius diei spatio in funibus et clavis moratus, cum unctione victor, et victurus perenniter resurrexit. Sic et electos in duobus prædictis non diutius patitur immorari, sed ungit eos unctione misericordiæ suæ, ut crucifixi mundo, et mundus illis, jam resurgant in novitate spiritus, et dicant ; *Quis nos separabit a caritate Dei?*

5. Hoc glutino agglutinavit nos sibi ille divinus intuitus a constitutione mundi, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in caritate. Scimus enim quia qui *natus est ex Deo, non peccat, quia generatio cœlestis servat eum.* Generatio cœlestis est æterna prædestinatio, qua Deus prævidit nos conformes fieri imagini Filii sui. Ex his nullus peccat, id est in peccato perseverat : quia novit Dominus qui sunt ejus, et propositum Dei manet immobile. Etsi horrendorum criminum nota David inuritur, etsi Maria Magdalene septem dæmoniis cumulatur, etsi princeps Apostolorum in profundum negationis submergitur : non est tamen qui de manu Dei possit eruere. *Quos enim prædestinavit, hos et vocavit; et quos vocavit, hos et justificavit.* Nonne huic adhærere

Deo bonum est? Quærite, Fratres, *Quærite Dominum, et confirmamini, quærite faciem ejus semper. Quærite Dominum, et vivet anima vestra. Et anima mea*, inquit, *illi vivet*, quæ mundo mortua est. Quæ enim mundo vivit, non illi vivit. Sic ergo quæramus eum, ut et semper quæramus, et cum venerit quærere nos, dicat de nobis : *Hæc est generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Jacob.* Sicque aperiantur portæ æternales, et introeat Rex gloriæ, et nos cum illo, qui est Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO V.

De verbis Abacuc, Super custodiam meam stabo.

1. Legimus in Evangelio, quod prædicante aliquando Salvatore, et sub mysterio edendi corporis sui discipulos ad communicandum passionibus suis admonente, dixerint quidam, *Durus est hic sermo*; et ex hoc jam non fuerint cum eo. Interrogati vero discipuli an et ipsi vellent abire : *Domine*, inquiunt, *ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes.* Ita dico vobis, Fratres, usque hodie quibusdam manifestum est, quoniam verba quæ loquitur Jesus, spiritus et vita sunt, et propterea sequuntur illum : aliis dura videntur, et miseram alibi quærunt consolationem. Sapientia siquidem in plateis clamitat, in lata videlicet et spatiosa via quæ ducit ad mortem, ut revocet ambulantes per eam. Denique *quadraginta annis*, inquit, *proximus fui generationi huic, et dixi, Semper hi errant corde.* Habes et in alio psalmo : *Semel locutus est Deus.* Semel utique, quia semper. Una enim, et non interpolata, sed continua et perpetua locutio est.

2. Revocat autem peccatores ad cor, de cordis errore redarguit, pro eo quod ibi habitet ipse, ibique loquatur, faciens nimirum quod docuit per Prophetam dicentem : *Loquamini ad cor Jerusalem.* Nam Babylon, quoniam terra est, nec potest sustinere universos sermones ejus; elongatur a corde, et in carne magis ambulat, tamquam mortua a corde, immo tamquam columba seducta non habens cor. Vult enim lætari cum malefecerit, et exsultare in rebus pessimis : audiensque vocem Domini hujusmodi gaudia nullatenus approbantem, sed detestantem, sed arguentem, sed condemnantem, fugit, et abscondit se in similitudine prævaricatoris Adæ. Sed heu me! quam vile operimentum quæris misera anima! quam inutile quæris operimentum! Folia enim sunt quæ intexis; folia inquam, quæ nil tibi caloris præbeant, nil habeant soliditatis. Orto denique sole arescent, et ventus urens disperget illa : tu vero nuda et misera remanebis. Tunc ergo nihil opertum quod non reveletur, quoniam veniet Dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium. Non erit jam quo lateas, misera. Frustra dices montibus, Cadite super nos : et collibus, Operite nos : quoniam nudam et apertam oportebit te stare ante tribunal Christi, ut audias vocem judicii, quæ vocem consilii contempsisti. Ecce enim quid loquitur Deus : *Agite*, inquit, *pœnitentiam* : et dissimulant multi, et continent aures suas, et dicunt : Durus est hic sermo. Non sic impii, non sic dissimulare poteritis, cum sonabit asperum illud verbum, et auditio mala : *Ite maledicti in ignem æternum.*

3. Videtis, Fratres, quam salubriter admoneat nos Propheta, ut si vocem ejus audierimus hodie, non obduremus corda nostra. Eadem enim pene verba et in Evangelio legitis, et in Propheta. Ait enim Dominus in Evangelio : *Oves meæ vocem meam audiunt.* Et sanctus David in psalmo : *Populus*, inquit, *ejus* (haud dubium quin Domini) *et oves pascuæ ejus, hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Utilius namque et multo salubrius est hodie audire eum consulentem, consolantem, admonentem, docentem; et, ut multum, arguentem, increpantem, corripientem : quam in die illa tam amara, tam lugubri, tam tenebrosa audire illum judicantem, indignantem, ulciscentem, sævientem, condemnantem. Bonum, inquam, mihi, ut humi-

lier, ut corripiat me justus in misericordia, et increpet me, quam ut oleum peccatoris impinguet caput meum, ne forte terra inveniar, quam percutiat virga oris sui, quando vasa figuli virga ferrea conterentur. Bonum mihi propter verba labiorum ejus cum Propheta custodire vias duras, quam pariter cum impio interfici spiritu labiorum ejus.

4. Nunc autem si quid amaritudinis sentio in voce ejus, non sine dulcedine est : quoniam cum iratus fuerit, misericordiæ recordabitur : immo vero et ipsa indignatio non aliunde, quam de misericordia est. Quos enim amat, arguit et castigat, et flagellat omnem filium quem recipit : visitans in virga iniquitates ejus, et in verberibus peccata ipsius : misericordiam autem suam non dispergit ab eo. Propterea qui prudentes sunt, non operiunt vulnera sua, sed detegunt; et confitentur Domino quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus; et sic vinum reprehensionis infundit, ut non desit oleum consolationis. Propterea, inquam, sapiens apprehendit disciplinam, nequando irascatur Dominus, et jam secundum multitudinem iræ suæ non quærat, sed recedat zelus ejus ab ipso. Inde est enim quod sapientis cor, ubi tristitia : cor vero stultorum, ubi lætitia : sed tristitia illius convertetur in gaudium, et extrema gaudii illorum luctus occupabit. Audi denique Abacuc prophetam, quomodo dominicam non dissimulet increpationem; sed sedula ac sollicita circa eam cogitatione versatur. Ait enim : *Super custodiam meam stabo, et figam gradum in munitionem : ut videam quid dicat mihi, et quid respondeam ad arguentem me.* Et nos ergo, Fratres, obsecro, super custodiam nostram stemus, quoniam tempus militiæ est. Nec in sterquilinio hujus miseri corporis, sed in corde, ubi Christus habitat, in judicio et consilio rationis sit conversatio nostra : ita sane ut non in ipsa habeamus fiduciam, nec fragili innitamur custodiæ, sed figamus gradum in munitionem, firmissimæ petræ Christo totis viribus innitentes, sicut scriptum est : *Qui statuit supra petram pedes meos, et direxit gressus meos.* Sic ergo constituti et stabiliti, jam contemplemur, ut videamus quid dicat nobis, et quid respondeamus ad arguentem nos.

5. Primus enim contemplationis gradus iste est, dilectissimi, ut incessanter consideremus quid velit Dominus, quid placeat ei : quid acceptum sit coram ipso. Et quoniam in multis offendimus omnes, et fortitudo nostra in illius rectitudinem voluntatis offendit, nec conjungi ei aut coaptari potest : humiliemur sub potenti manu Dei altissimi, et omnino solliciti simus miserabiles nos exhibere in oculis misericordiæ ejus, dicentes : *Sana me, Domine, et sanabor? salvum me fac, et salvus ero.* Et illud : *Domine, miserere mei, sana animam meam quia peccavi tibi.* Postquam enim in hujusmodi cogitationibus mundatus est oculus cordis, jam non in spiritu nostro cum amaritudine, sed in divino magis spiritu cum multa delectatione versamur : nec jam consideramus quæ sit voluntas Dei in nobis, sed quæ sit in seipsa. Vita enim in voluntate ejus, ut hoc nobis in omnibus utilius atque omnino commodius esse non dubitemus, quod ejus congruit voluntati. Et propterea quam sollicite conservare volumus vitam animæ nostræ, tam solliciti simus, quoad possumus, ab ea non deviare. Deinde cum jam in spirituali exercitio aliquatenus profecerimus, ducem sequentes Spiritum, qui scrutatur etiam alta Dei; cogitemus quam suavis sit Dominus, quam bonus in semetipso, orantes cum Propheta, ut videamus voluntatem Domini, et visitemus jam non cor nostrum, sed templum ejus; et cum eodem Propheta nihilominus dicentes : *Ad meipsum anima mea conturbata est, propterea memor ero tui.* In his enim duobus tota spiritualis conversationis summa versatur, ut in nostra consideratione turbemur et contristemur ad salutem, in divina respiremus; ut de gaudio Spiritus sancti habeamus consolationem; et hinc timorem et humilitatem, inde vero spem concipiamus et caritatem.

SERMO VI.

De cute, carne, et ossibus animæ.

1. Beatus David in Psalmo de justis loquitur, dicens: *Multæ tribulationes justorum, sed de omnibus his liberabit eos Dominus. Custodit Dominus omnia ossa eorum, unum ex his non conteretur.* Quod nemo dictum esse de corporeis ossibus arbitretur: præsertim cum tot beatorum Martyrum ossa confracta sint manibus hominum impiorum, et contrita dentibus bestiarum. Sed miranda prorsus et miseranda humanarum conditio animarum, quæ licet tam multa foris ingenii vivacitate percipiant, nulla tamen perspicacitate semetipsas, sicut sunt, nosse aut cogitare sufficiant; sed egeant omnino figuris et ænigmatibus quibusdam corporearum similitudinum, ut ex visibilibus et exterioribus possint vel aliquatenus invisibilia atque interna conjicere. Ponamus itaque velut quamdam animæ cutem cogitationem, carnem affectionem, ut consequenter os ejus intentionem possimus accipere. Sic enim erit in ossis integritate animæ vita, in carnis incorruptione sanitas, in cutis specie pulcritudo. Quæ sunt ergo tribulationes justorum, nisi quod interdum decoloratur cutis, cum videlicet inutilis cogitatio in corde versatur? Nonnumquam vero etiam caro vulneratur, quando scilicet ad hoc usque cogitatio perniciosa procedit, ut delectatione corrumpatur affectio. Nam ossa quidem justorum omnino integra atque illæsa custodiuntur a Domino, ut numquam frangatur propositum cordis eorum, numquam salutis intentio conteratur: ut videlicet concupiscentiæ titillanti etiam detur assensus. Sicut enim peccati cogitatio decolorat, affectio vulnerat; sic consensus omnino animam necat.

2. Caveamus ergo, dilectissimi, cogitationes inutiles, ut animarum nostrarum facies decora permaneat: ut obliti quæ retro sunt, id est populum nostrum et domum patris nostri, concupiscat Rex speciem nostram. Exeamus de terra nostra, ut non comprehendat nos cogitatio spectans ad voluptatem carnis. Exeamus et de cognatione nostra, id est a cogitationibus curiositatis, quæ nimirum cum in sensibus corporeis habitet, carnali utique cognata est voluptati. Exeamus etiam de domo patris nostri, ut fugiamus cogitationes superbiæ et vanitatis. Eramus nos aliquando, sicut et cæteri, filii iræ: eramus et nos ex patre diabolo, qui nimirum rex est super omnes filios superbiæ, et in montibus elationis sedem sibi atque habitaculum infelicissimum præparavit. Quod si forte aliquando talis aliqua cogitatio mentem subierit, tota sollicitudine laboremus citius abluere et eradere sordem, qua nos maculari conspicimus, clamantes cum Propheta, ac dicentes: *Asperges me, Domine, hyssopo, et mundabor; lavabis me et super nivem dealbabor.* Jam vero si quando forte per incuriam et negligentiam nostram transierit cogitatio inutilis etiam in affectum cordis, scientes quoniam non macula est jam, sed plaga; tota festinatione ad auxilium Spiritus, qui adjuvat infirmitatem nostram, recurramus, clamantes illud de psalmo, et dicentes: *Domine, miserere mei, sana animam meam quia peccavi tibi.* Humanæ enim sunt tentationes istæ, nec ex toto caveri possunt, quamdiu in hoc corpore mortis peregrinamur a Domino. Nemo tamen parvipendat aut dissimulet ista: quoniam etsi non mortifera sunt, certe periculosa.

3. Intentionem vero et propositum mentis ea sollicitudine custodiamus, Fratres, qua vitam animarum nostrarum volumus custodire: quoniam istud omnino est peccatum ad mortem, cum ex consensu et deliberatione delinquimus, proprio judicio condemnati. Nec ideo sane id dixerim, ut desperet, si quis forte delicti hujus sibi conscius est: sed ut expavescat præcipitium, et qui cecidit, adjiciat citius ut resurgat. Noverit enim excidisse se a justitia, quicumque hujusmodi est. Cujus os confractum est et comminutum, noverit præcisum se a corpore Christi, de quo nimirum legitur: *Os non comminuetis ex eo.* Unde et in passione sua, licet plagis virgarum in livorem decolorata sit cutis, ut livore ejus nos sanaremur; licet clavis vulnerata sit caro, et lancea latus ejus

apertum, ut sanguine ejus redimeremur: os tamen non est comminutum ex eo. Propterea et sanctus David: *Non est*, inquit, *occultatum os meum a te, quod fecisti in occulto.* Et in alio psalmo: *Ossa*, inquit, *mea ut cremium aruerunt.* Quod tunc fit, cum omnem delectationem boni prorsus amisisse videtur anima, solamque sibi aridæ intentionis fortitudinem reservasse. Et vide ne forte tale aliquid etiam beatus Job pateretur cum diceret: *Pelli meæ consumptis carnibus adhæsit os meum:* ut videlicet corrupta affectione vix solam sibi intentionem spiritualis cogitatio vindicaret.

SERMO VII.

De triplici gloria, in illud Apostoli, Qui glorietur, in Domino glorietur.

1. Qui *gloriatur, in Domino glorietur.* Noverat Apostolus gloriam propriam esse Creatoris, non creaturæ, secundum illud: *Gloriam meam alteri non dabo, et Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Itemque, *Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Sed consideravit rationalem creaturam adeo affectare gloriam, ut aut vix, aut numquam ab hoc compesci desiderio possit: quippe quæ ad imaginem facta est Creatoris. Propterea secundum datam sibi a Deo sapientiam saluberrimum adinvenit consilium, dicens: Quandoquidem persuaderi nobis non potest non gloriari; saltem qui gloriatur, in Domino glorietur. Et considera, quantum superexcedat Pauli philosophia philosophiam sapientium mundi hujus, quæ nimirum stultitia est apud Deum. Cum enim nonnullos viderint philosophi alienis delectari laudibus, et gloriam ab invicem quærere: qui inter eos fuere præcipui, prudenter adverterunt vanam esse hujuscemodi gloriam, et penitus contemnendam. Sed considerantes deinde, ac studiosius inquirentes, quænam appetenda esset gloria sapienti; hic jam plane evanuerunt in cogitationibus suis, propriam cuique sufficere gloriam arbitrantes. Quasi vero anima, quæ a semetipsa esse non potest, a se possit esse beata. Sicut ergo cupidi laudis alienæ tota sollicitudine operam dabant ea operari quæ mirarentur homines, et laudarent: sic isti sola ea judicabant sectanda esse, quæ interior arbiter animus approbaret.

2. Et hæc quidem summa philosophia sapientium hujus mundi est, ipsa quoque minus habens, licet propinquior veritati. Unde et utramque gloriam sublimi veritatis contemplatione transcendens Apostolus: *Qui gloriatur*, inquit, non in altero, non in se, sed *in Domino glorietur.* Et eam, quæ veritati videbatur esse vicinior, majori proinde redarguens sollicitudine, et condemnans certo judicio veritatis: *Non enim* inquit, *qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.* Ut quid enim aut de alterius hominis, aut de mei ipsius judicio sollicitus sum, cujus nec vituperio reprobus, nec laude probatus inveniar? Fratres, si me ante vestrum oporteret tribunal adstare, merito super vestris laudibus gloriarer. Quod si vel meo ipsius essem judicandus examine, jure meo ipsius testimonio contentus, propriis laudibus delectarer. Nunc autem cum nec vestro, nec meo, sed Dei sim judicio præsentandus; quantæ insipientiæ, immo et insaniæ est, aut in vestro me, aut in meo ipsius testimonio gloriari? præsertim cum ipse sit, cujus oculis omnia nuda sunt et aperta, et cui nequaquam opus sit, ut quis eis testimonium perhibeat de homine. Merito proinde Apostolus ipse vanæ et fallacis gloriæ reprobator: *Mihi*, inquit, *pro minimo est ut a vobis judicer, aut ab humano die: sed neque meipsum judico. Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum: qui autem judicat me, Dominus est.* In quibus verbis illud quoque diligenter considerandum est, quod alienum quidem judicium pro minimo habens, suum quoque nequaquam sequeretur, quamvis non illud adeo pro minimo judicaret habendum. Nemo enim scit hominum quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis qui in ipso est: ut comparatione interioris testimonii, exterius omnino pro nihilo sit habendum. Quid enim

mihi cum eorum laudibus, quibus ignotus sum? Quod si vel ipse qui in homine est spiritus omnia quæ hominis sunt nosse posset, profecto sufficeret testimonium ejus. Nunc autem pravum est cor hominis, et imperscrutabile etiam sibi ipsi, adeo ut præsentia quoque magna ex parte ignoret, futura vero sua omnino nosse non possit. Quia tamen aliquatenus novit præsentia, si non reprehendat nos conscientia nostra, non quidem gloriam, sed *fiduciam habemus ad eum*, sicut beatus Johannes ait. Cum autem veritatis ipsius, quam nihil latet, sententiam de nobis tenere meruerimus, in ea plane securius poterimus gloriari.

3. Interim vero *nolite ante tempus judicare*, ait Apostolus, *donec veniat Dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum.* Illa enim perfecta omnino erit et secura gloriatio, cum erit unicuique laus a Deo. Nunc quoque licet non plenarie, licet non sine timore et sollicitudine multa, aliquatenus tamen in Domino gloriamur, testimonium perhibente Spiritu sancto spiritui nostro, quod filii Dei sumus. Hinc enim vere possumus gloriari, quod tantum habemus Patrem, quod majestati ineffabili cura est de nobis. Unde et Propheta : *Domine*, inquit, *quid est homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum?* Itaque qui gloriatur, jam non in meritis suis glorietur. Quid enim habet quod non acceperit? Si autem accepit, quid gloriatur quasi non acceperit? In eo ergo a quo accepit, glorietur, non quasi ipse magnus sit, sed quia magnificet eum Deus : hoc est, ut in illis quæ acceperit, non quasi ea non acceperit, sed quasi qui ea acceperit, glorietur. Neque enim ait Apostolus, Si autem accepisti, quid gloriaris? sed, *Quid gloriaris*, inquit, *quasi non acceperis?* ut non prohibeat, sed doceat gloriari.

4. Sed quid sibi vult quod ait, *Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat?* Quis est enim quem in hoc sæculo commendat Deus? Quomodo commendabit Veritas eum, qui adhuc reprehensibilis invenitur? Denique *ego*, inquit, *quos amo arguo, et castigo.* Hæccine commendatio est tota? Prorsus, quantum mihi videtur, ipsa est. Quæ est enim melior et efficacior commendatio, quam divinæ erga nos attestatio caritatis? Testimonium vero amoris ejus nullum credibilius, nullum certius in hac vita, quam quod desiderat Propheta, ubi ait : *Corripiet me justus in misericordia, et increpabit me.* Hæc namque increpatio, qua jugiter nobis suggerit in occulto Spiritus veritatis quid desit nobis, superbiam, negligentiam, ingratitudinemque repellit. Quo triplici vitio omne paulo minus religiosorum hominum genus periculose laborat, pro eo quod minus attenta cordis aure percipiant, quid intus loquatur is, qui neminem palpat, Spiritus veritatis. Quod nonnullis exinde provenit, (nisi fallor) quod propriæ gloriæ cupidi, nulla ratione quiescere possunt, cum in seipsis penitus nihil inveniunt, unde possint aliquatenus gloriari. Perfecta autem et secura gloriatio est, cum veremur omnia opera nostra, sicut testatur beatus Job de seipso : et cum Isaia Propheta, omnes justitias nostras non aliud quam pannum menstruatæ reputandas esse cognoscimus. Nihilominus tamen confidimus etiam et gloriamur in Domino, cujus misericordia tanta est super nos, ut a gravioribus quidem, et quæ ad mortem peccata sunt, custodiat nos, et tam benigne ipsa imperfectionis nostræ delicta, et conversationis impuritatem nobis manifestare, et agnitam condonare dignetur, quatenus in humilitate et sollicitudine et gratiarum actione firmiter radicati, jam non in nobis sed in Domino gloriemur.

SERMO VIII.

De diversis affectionibus, vel statibus, quibus anima est sub Deo.

1. Quod diversis nominibus Deum, nunc quidem Patrem, nunc Magistrum vocamus, aut Dominum, non illius simplicissimæ et omnino invariabilis naturæ diversitas ulla in causa est; sed affectionum nostrarum multiplex variatio secundum diversos profectus animæ vel defectus. Videntur enim quædam ani-

mæ sub Patrefamilias agere, quædam sub Domino, quædam sub Magistro, quædam quoque sub Patre, et nonnullæ cum Sponso : ut cum proficientibus proficere, cum immutatis mutari videatur et ipse, qui juxta Prophetam mutat quidem creaturas, et mutabuntur, licet idem ipse sit, et anni ejus non deficiant. Denique quid in alio psalmo idem Propheta ad ipsum loquatur attende. *Cum sancto*, inquit, *sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris, et cum electo electus eris :* atque ut magis miremur, *et cum perverso,* inquit, *perverteris.* Et quemadmodum sic mutetur, immo sic mutet immutabilis ipse, secutus adjungit : *Quoniam tu populum humilem salvum facies, et oculos superborum humiliabis.*

2. At vero quoniam non prius quod spirituale, sed prius quod animale, deinde quod spirituale : videntur mihi quatuor interdum conversionem nostram præcedere status; unus sub nobis ipsis, tres sub principe mundi hujus. Est enim anima sub seipsa, cum propriam sequitur voluntatem, libertate perniciosa gaudens. Hic est filius ille prodigus, qui portionem paternæ substantiæ, quæ se contingebat, accepit : ingenium scilicet, memoriam, vires corporis, cæteraque similia bona naturæ : quibus non ad divinam, sed ad suam uteretur voluntatem, essetque tamquam sine Deo in hoc sæculo. Est autem interim homo sub se, cum propriæ satisfaciens voluntati, necdum tamen possidetur a vitiis et peccatis : quoniam qui facit peccatum, jam non sui ipsius servus est, sed peccati. Jam hinc vero proficiscitur in regionem longinquam, qui prius quidem separatus erat, sed necdum elongatus a patre. Accepta siquidem portione substantiæ, factus est sui juris : et quamvis recesserit ab auctore, proximus tamen fuit, quamdiu ab opere non recessit. Hoc autem tamdiu fit, dum licita quidem, sed non expedientia pro sua sequitur voluntate. At postquam recesserit et a seipso, declinans scilicet in peccatum, tunc jam in longinquam vere proficiscitur regionem : quoniam ab eo qui summe et singulariter est, nihil longius eo quod nullo modo est : nihilque remotum magis ab eo, a quo, et per quem, et in quo sunt omnia, quam peccatum, quod nihil est inter omnia.

3. Porro justum divinæ ultionis judicium est, ut fugitivum patris filium alter sibi usurpet in servum. Unde et profectus in regionem longinquam, uni civium legitur adhæsisse : quem ego non alium, quam unum ex malignis spiritibus intelligendum puto, qui pro eo quod obstinatione irreparabili peccant, et transierunt in affectum malitiæ et nequitiæ, jam non sunt hospites et advenæ, sed quasi cives et inhabitatores peccati. Quid est autem, quod civi dicitur adhæsisse pauper adolescens et peregrinus, nisi quod factus est subditus illi? Denique quomodo adhæserit, sequentia manifestant. Sic enim habes : *Adhæsit uni civium regionis illius, et misit eum in villam suam pascere porcos.* Et nota, quod famis necessitate civi maligno dicitur adhæsisse, sicut Israel tempore famis descendisse legitur in Ægyptum. Periculosa plane et perniciosa esuries, quæ liberos addicat miseræ servituti, subjiciat operibus luti et lateris, porcis associet, immo et servos faciat esse porcorum. Unde autem egestas tanta ei qui dives advenerat, collectis nimirum omnibus, quæ de paterna substantia in suam acceperat portionem? Ex eo sine dubio quod præmissum est, dissipasse eum bona sua, vivendo luxuriose cum meretricibus : *Propterea,* inquit, *cœpit egere.*

4. Porro meretrices istas concupiscentias carnis intellige, cum quibus luxuriose vivendo dissipat bona naturæ, dum eis abutitur ad voluptatem. Hinc, ut jam diximus, egestas succedit perniciosa, teste Scriptura, quod non satietur oculus visu, nec auris impleatur auditu. Mittitur ergo pascere porcos, corporeos scilicet sensus, qui volutabro luti et spurcitiis oblectantur. Et vide ne forte hi sint porci, quos ejecti ab homine maligni spiritus intrant. Ejectum enim a rationali nostro, id est a mente, peccatum sensibus corporis hæret, Apostolo teste quod mente consentiat legi Dei,

carne vero legi peccati, quæ est in membris nostris. Unde et in alio loco : *Scio*, inquit, *quod non est in me bonum, hoc est in carne mea.* Quid tamen agendum est, cum sic ejecti ab homine, porcos inhabitant spurci spiritus, nisi quærenda remedia lacrymarum, et currendum ad aquas, quarum abundantia male vivida radix peccati suffocetur in eis ? Quamvis hæc omnimoda peccati exstinctio fini potius reservata videtur.

5. Hæc in excursu quodam sunt dicta, ut proinde manifestius assignarem, quonam modo eum, quem sub semetipso reperit, sibi malignus subjiciat, tamquam fortis armatus intrans et possidens atrium, in quo pauper et debilis inventus est habitator. Verumtamen tripliciter mihi videntur homines esse sub principe tenebrarum. Primum quidem nec volentes, nec nolentes. Quod convenit his qui necdum habent voluntatis usum; sunt tamen vasa iræ propter originale peccatum, donec alligato forti vasa ejus diripiat fortior per Sacramentum adveniens, verus utique Moyses, qui in aqua venit, nec in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Secundo modo volentes, cum jam voluntarie peccant. Tertio quoque modo nolentes, cum jam quidem resipiscere vellent, nisi quod peccati consuetudine miserabiliter obligati, justo Dei judicio qui in sordibus sunt, sordescant adhuc. In quo tertio statu laborasse videtur prodigus ille filius, et vere prodigus nimis, qui non modo dissiparat sua, sed et semetipsum subjecerat miseræ servituti, infelix, venumdatus sub peccato, cum ad se reversus ait : *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus ! ego autem hic fame pereo.* Si quis expertus est in semetipso, facile, credo, in his verbis animum miserabilem recognoscet. Quis enim peccati consuetudine obligatus, non se felicem reputaret, si datum esset ei esse tamquam unum ex his, quos in sæculo tepidos videt, viventes sine crimine, minime tamen quærentes quæ sursum sunt, sed quæ super terram ? *Quanti*, inquit, *mercenarii in domo patris mei abundant panibus !* id est consolantur in innocentia sua, et fruuntur propriæ conscientiæ bono; *ego autem hic fame pereo*, id est insatiabilibus crucior peccatorum desideriis, et affectibus vitiorum. Potest tamen intelligi, quod non fame panis, nec siti aquæ; sed fame et siti divini verbi, quam et Judææ Propheta minatur, sese perhibeat laborare. Et hæc dixerim non quod ita sit, sed quod ita sentiat miser humiliatus sub peccato. Neque enim gloriantur conscientiæ testimonio, quorum sæcularis et mercenaria intentio est : sed peccator compunctus reputat sanctissimum, quacumque ex causa alterum videat innocentem. *Fac me*, inquit, *sicut unum ex mercenariis tuis.*

6. Ecce hic jam primus est status, quo sub Deo esse incipiunt, qui tamquam mercenarii sub Patrefamilias vivunt. Hi sunt quos in sæculo videmus, aut nullo, aut exiguo desiderio æternorum, velut sub mercede servire Deo, et ab eo terrena petere quæ et desiderant. Jam vero secundo statu incipit esse sub Domino, qui tamquam servus carcerem timet, et metuit ne subigatur pœnis. In quo sane statu conversio est, exitusque a sæculo, et introitus vitæ. Unde et legis : *Principium sapientiæ timor Domini.* Et alius quidam Propheta : *A timore*, inquit, *tuo concepimus, et parturivimus spiritum salutis.* Huic gradui tertius admodum proximus et quasi permixtus est, eorum scilicet, qui parvuli adhuc in Christo lac concupiscunt, tamquam sub Magistro et pædagogo viventes. Id namque convenit maxime novitiis, qui nimirum si forte in consolationibus meditationis sanctæ, lacrymarum, psalmodiæ et cæterorum hujusmodi cœperint delectari, quasi pueriliter timent ne magistrum offendant, ne vapulent, defraudentur munusculis, quibus solet eos eruditor ille benignissimus allicere. Hi sunt, qui provident Dominum in conspectu suo semper; et commoventur si vel ad horam abesse contigerit : nec jam serviliter timent supplicia, sed tamquam parvuli metuunt plagas virgarum, apprehendentes disciplinam magistri, nequando irascatur, et pereant de via justa : ne devotionis gratia subtrahatur et molesta eis

omnia fiant, et laborent tædio quodam, et quasi vapulent intus in anima, amaritudine scilicet cogitationum. Hæc sunt enim verbera, quibus castigat suos parvulos Deus, quæ melius experimento dignoscimus, quam sermone. Unde et ipse Dominus loquitur per Prophetam : *Si dereliquerint filii ejus legem meam, etc. visitabo in virga iniquitates eorum, et in verberibus peccata eorum.*

7. In his itaque primordiis, et quasi infantili ætate, sic vicissim sibi succedunt timor Domini, et disciplina magistri, ut nunc in isto, nunc in statu illo sese inveniat, quisquis sollicitus fuerit diligenter hoc observare. Inde est, quod novellæ adhuc Ecclesiæ loquens, simul utriusque nominis meminit, dicens : *Vos vocatis me Magister et Domine, et bene dicitis : sum etenim.* Agnoscant hic locum suum novitii nostri, ut solliciti sint de cætero sedule magis circa ista versari. Ante omnia siquidem timor eis necessarius est, quo nimirum peccata possint præterita delere, cavere futura. *Timor* enim *Domini*, ut ait Scriptura, *expellit peccatum*, sive quod jam admissum est, sive quod tentat intrare. Expellit sane, illud quidem, pœnitendo ; hoc, resistendo. Sed quoniam arcta et ardua est via quæ ducit ad vitam : tamquam parvulis in Christo pædagogus vobis, o filioli, ac nutritius necessarius est, qui doceat, deducat, foveat vos, et tamquam alludat parvulis, ac blanditiis quibusdam consoletur, ne pereat ætas infirma. Propterea non ego, sed magis Ecclesiæ Princeps et Pastor vos admonet : *Quasi modo geniti infantes, rationabiles sine dolo lac concupiscite*, ita sane ut in eo nequaquam permaneatis, sed in eo crescatis in salutem. Quod alia quædam scriptura manifestius exprimens loquitur sic : *Gaudete gaudio omnes qui lugebatis super eam* (haud dubium quin super Jerusalem, de ea siquidem loquebatur) *ut potemini*, ait, *a lacte, et satiemini ab uberibus consolationis ejus ; et cum avulsi fueritis a lacte, epulemini ab introitu gloriæ ejus.*

8. Ipse est enim status filii jam robustæ ætatis, qui sub Patre vivit, nec lacte jam potatur, sed vescitur solido cibo, oblitus sane quæ retro sunt, in quibus servilis oculus in amaritudine morabatur : sed ne ipsa quidem præsentia considerans, nec parvas parvulorum consolationes captans, magis autem extendens se in anteriora, ad palmam supernæ vocationis, et introitum futuræ beatitudinis, expectans beatam spem et adventum gloriæ magni Dei. Evacuavit enim quæ erant parvuli, nec circa hujusmodi suaves quidem, sed non perennes consolationes hactenus occupatur. Sed quia jam profecit in virum perfectum ; in his quæ patris sunt, oportet eum esse, suspirare ad hæreditatem, sedulaque circa eam meditatione versari. Numquid enim mercenarium eum quis æstimet, qui paternæ inhiat hæreditati, eamque toto affectu expetit et exspectat, quam nimirum filii mercedem esse, non mercenarii Propheta testatur ? *Cum dederit*, inquit, *dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini, filii ; merces, fructus ventris.*

9. Invenitur tamen alter gradus sublimior, et affectus dignior isto, cum penitus castificato corde nihil aliud desiderat anima, nihil aliud a Deo quærit, quam ipsum Deum. Crebro siquidem didicit experimento, quoniam bonus Dominus sperantibus in se, animæ quærenti ipsum, ita ut jam ex affectu cordis atque ex sententia clamet illud de psalmo : *Quid enim mihi est in cœlo, et a te quid volui super terram ? Defecit caro mea et cor meum, Deus cordis mei, et pars mea Deus in æternum.* Neque enim suum aliquid, non felicitatem, non gloriam, non aliud quicquam, tamquam privato sui ipsius amore desiderat anima quæ ejusmodi est : sed tota pergit in Deum, unicumque ei ac perfectum desiderium est, ut introducat eam Rex in cubiculum suum, ut ipsi adhæreat, ipso fruatur. Unde et jugiter revelata facie, quoad potest, cœlestis Sponsi gloriam speculando, in eamdem imaginem transformatur de claritate in claritatem, tamquam a Domini spiritu. Ex hoc plane audire meretur : *Tota pulcra es, amica mea.* Audet et ipsa loqui : *Dilectus meus mihi, et ego illi.* Atque hujusmodi felicissima et jucundissima confabulatione delectatur gloriosa cum sponso.

SERMO IX.

De verbis Apostoli, **Invisibilia Dei a creatura mundi, etc.**, *et de verbis psalmi*, **Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. etc.**

1. *Invisibilia Dei,* Apostolo teste, *a creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Et est velut communis quidam liber, et catena alligatus (ut assolet) sensibilis mundus iste, ut in eo sapientiam Dei legat quicumque voluerit. Erit tamen cum cœlum plicabitur sicut liber, in quo utique nemo deinceps legere habeat necesse, quoniam *erunt omnes docibiles Dei :* et quemadmodum creatura cœli, sic et creatura mundi, jam non per speculum et in ænigmate, sed facie ad faciem Deum videbit, et sapientiam ejus ad liquidum contemplabitur in seipsa. Interim vero opus habet humana anima velut quodam vehiculo creaturæ, ut ad cognitionem Creatoris assurgat : cum econtra longe beatius perfectiusque angelica natura in Creatore notitiam habeat creaturæ. Ad quam nimirum excellentiam, licet ad modicum, rapta fuisse videtur anima illa beata*, quæ collectum sub uno solis radio mundum universum conspexit : de quo miraculo beatus Papa Gregorius in libro Dialogorum scribens : « Videnti, inquit, Creatorem angusta est » omnis creatura. » Felices proinde qui satiantur ex adipe frumenti, nec opus habent sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo ; qui videlicet invisibilia Dei non visibilibus rimando perquirunt, sed in ipsis ad liquidum intellecta conspiciunt. Verum, ut jam diximus, angelicæ felicitatis istud est, non fragilitatis humanæ.

2. Quæramus igitur per ea saltem quæ facta sunt, intellectum invisibilium Dei : quæ si in cæteris creaturis intellecta conspicit anima, necesse est ut longe amplius conspiciat, et intelligat multo subtilius in creatura, quæ facta est ad imaginem Creatoris, hoc est in seipsa. Nullus enim Deo vicinior gradus inter omnes quæ sub sole habitant creaturas, quam anima humana, ut merito Propheta dicat ad ipsum : *Beatus vir cujus est auxilium abs te! ascensiones in corde suo disposuit.* Et post pauca : *Ibunt,* inquit, *de virtute in virtutem : videbitur Deus deorum in Sion.* Propterea incessanter hortamur vos, Fratres, ut ambuletis vias cordis, et sit anima vestra in manibus vestris semper, ut audiatis quid loquatur in vobis Dominus Deus, *quoniam loquetur pacem.* Quibus loquetur pacem? Utique *in plebem suam, et in sanctos suos.* Quæ est plebs, aut qui sunt sancti? Ipsi nimirum qui convertuntur ad cor. Unde et sequitur : *et in eos qui convertuntur ad cor.*

3. Nos tamen in his verbis tria solemus intelligere hominum genera, quibus solis Deus loquitur pacem, sicut et Propheta alius tres tantum prævidit salvandos, Noë, Danielem, et Job : contrario quidem ordine, sed eosdem ordines exprimens, continentium scilicet, prælatorum, et conjugatorum : si tamen continentes a carnalibus illecebris ad ea quæ cordis sunt, id est, ad spiritualia desideria, convertantur, unde et Daniel *vir desideriorum* ab Angelo nominatur : et Prælati prodesse magis studeant, quam præesse, quoniam ipsos maxime decet sanctitudo, unde et in psalmo *sancti* specialiter appellantur : et conjugati mandata non transgrediantur, ut merito plebs Domini, et oves pascuæ ejus debeant nominari.

4. Immo vero et in nobis ipsis (quoniam inde est nobis amplior sollicitudo) tres istos ordines assignare solemus ; plebem quidem intelligentes officiales fratres, qui exterioribus et quasi popularibus negotiis occupantur. At vero qui convertuntur ad cor, ipsi sunt claustrales, quos nulla impedit occupatio, sed libere vacant, ut videant quoniam suavis est Dominus. Super utrumque parietem Deus loquitur pacem, quoniam ad idem tendunt, licet non eadem via. Est psalterium jucundum cum cithara, nec minus jucundus est sonus citharæ, quam psalterii, licet hæc ab inferioribus reddat sonum, illud a superioribus. Veruntamen optimam partem elegit Maria, licet non minoris fortasse meriti sit apud Deum humilis conversatio Marthæ : sed de electione Maria laudatur, quoniam illa

quidem omnino (quod ad nos spectat) eligenda: hæc vero, si injungitur, patienter est toleranda.

5. Jam quod interponitur, *super sanctos suos*, ad Prælatos pertinet, quibus nimirum utraque vita necessaria est. Et ipsorum est utrisque providere, et copulare sibi parietes e diverso venientes: quoniam angularis lapidis, qui est Christus Jesus, vicarii constituti sunt. Nec dubium quin longe periculosior cæteris eorum sit administratio. Tamen si bene ministraverint, gradum bonum sibi acquirent, et majorem abundantiam et superefluentem mensuram accipient pacis, ut de eis merito dicatur: *Quoniam super sanctos pacem loquitur Deus.* An vero dubitet quis quos dixerit sanctos? Audiat Isaiam. *Vos*, inquit, *sancti Domini vocabimini, ministri Dei nostri.* Proposueram exemplum aliquod dare, quemadmodum ex sua ipsius consideratione ad spiritualem intelligentiam assurgere humanus debeat animus: sed necesse est in diem alterum, et sermonem alterum differre.

SERMO X.

De vita et quinque sensibus animæ.

1. MAGNA est dico vobis, carissimi, et nimium inexcusabilis negligentia nostra, qui cogitationibus otiosis vacantes, tempus amittimus, quibus nimirum nec penetrandæ nubes, nec maria transfretanda, ut salubres inveniamus cogitationes, sed prope est (ut ait Moyses) verbum in ore nostro et in corde nostro: et infinitas in nobismetipsis utilium cogitationum occasiones et seminaria possumus invenire. Denique si tam inerudita et negligens fuerit anima, ut nec interiora sua sufficiat perscrutari, attendat vel ea quæ foris agit palam et manifeste: et in ipsis quoque, si diligenter quæsierit, inveniet sapientiam. Ecce enim (quoniam scriptum est, *Da occasionem sapienti, et sapientior erit*) considera, o anima, quid impendas corpori tuo, et invenies sine dubio quod vitam ei sensumque ministras: et vitam quidem in toto corpore invenies uniformem, (neque enim, verbi gratia, aliter vivit oculus quam articulus) sensum vero non ita. Quære ergo, ut tibi quoque anima tua (quæ est sine dubio Deus tuus) similia largiatur. NEQUE enim vivere dicenda est anima, quæ veritatis non habet cognitionem, sed adhuc mortua est in semetipsa; quemadmodum et ea sine sensu, quæ necdum habet dilectionem. EST ergo ANIMÆ VITA, VERITAS; SENSUS, CARITAS. Nec mireris quod interdum animæ impiorum notitiam habent veritatis, quæ tamen expertes sunt caritatis: quando et in corporibus nonnullis vitam reperis sine sensu, ut sunt arbores cæteraque similia, animata quidem, sed animatione, et non anima. Quemadmodum et animæ iniquorum veritatis habent notitiam naturali ratione, quæ tamen interdum adjuvantur a gratia, cum nullatenus sane animentur ab ea. In his autem quibus et cognitionem veritatis, et dilectionem anima spiritualis infundit, non exteriori quolibet modo, sed tamquam anima ipsorum, cui adhærentes unus spiritus fiunt cum ea; in his, inquam, indivisa est cognitio veritatis, secundum quod dictum est de vita corporis. Eadem enim cognitione et minima, et maxima comprehendis.

2. Porro dilectionem quidem, si diligenter advertas, variam, et fortassis secundum quinque sensus corporis quinquepertitam poteris invenire. Est enim amor pius, quo parentes diligimus: est amor jucundus, quo socios diligimus: est et erga omnes homines amor justus; erga inimicos amor violentus; erga Deum sanctus sive devotus. In his omnibus, si diligenter attendis, proprium erga singulos, et omnino diversum ab aliis modum invenies. Denique si curiosius considerare delectat, non immerito fortasse videbitur primus, id est parentum amor, tactui convenire, quod hic sensus sola proxima et corpori juncta percipiat: quemadmodum amor ille nullis exhibetur nisi proximis carnis nostræ. Sed nec illud quidem discrepat à ratione similitudinis, quod hic solus e sensibus per corpus diffunditur univer-

sum : quoniam et amor ille naturalis est omni carni, adeo ut ipsa quoque animalia bruta et diligant fœtus suos, et diligantur ab eis. Amor quoque socialis videre licet quam proprie dicatur gustui convenire, ob majorem profecto dulcedinem, et quoniam hic sensus solus est, quo magis eget humana vita. Nec video qua ratione vivere dicendus est, saltem hac communi vita, qui non eos diligit, inter quos vivit. Amor autem generalis, quo videlicet omnes homines diliguntur, odoratus habet similitudinem, in eo utique quod hic sensus jam remotiora percipiat, et quod non ex toto carnalis delectationis expers, eo tamen tenuiorem eam habeat, quo diffusiorem. Auditus autem multo magis remotiora capit, nec inter homines ab amante quisquam remotior est, quam non amans. Denique cum in cæteris sensibus nonnulla carnis ipsius oblectatio sit, et magis ad carnem pertinere videatur, auditus pene totus exit a carne, et ei dilectioni non immerito convenire videtur, cujus tota causa obedientia est : quam pertinere ad auditum satis evidens est, cum cæterarum, ut diximus, dilectionum nonnulla à carne sumatur occasio.

3. Porro visus quidem in eo sibi vindicat amoris divini similitudinem, quod cæteris omnibus excellentior et singularis cujusdam naturæ, perspicacior quoque cæteris invenitur, et discernit multo remotiora. Denique odoratus quidem et auditus videntur utique remota sentire : sed ad se magis quem sentiant aerem creduntur attrahere. Visus autem non ita, sed magis ipse exire videtur, et ad remota procedere. Sic et in dilectionibus est. Quodam modo enim attrahimus proximos, quos tamquam nos ipsos diligimus : attrahimus et inimicos, quos ad hoc diligimus, ut sint et ipsi sicut nos, id est ut sint amici. Deum vero si, ut dignum est, tota virtute, tota anima, toto corde diligimus, ipsi magis in eum pergimus, et tota festinatione in eum, qui ineffabiliter supra nos est, properamus.

4. Jam vero et id manifestum est, quoniam in corporis sensibus visus quidem cæteris omnibus, auditus vero reliquis tribus dignior est; odoratus quoque et gustum, et tactum, etsi non utilitate, dignitate tamen superare videtur; et gustus tactui superexcellere : quod manifestat etiam dispositio ipsa membrorum. Oculis siquidem in summitate locatis, aures inferiores esse quis nesciat? Sic et auribus nares, et fauces naribus, ipsis quoque faucibus manus pariter, et reliquas corporis partes, ad quas pertinet tactus, subesse manifestum est. Secundum ergo hunc modum, et in sensibus animæ considerare licet alterum altero digniorem : quod quia facile jam potestis advertere, brevitatis causa prætereo. Illud quoque vestræ nihilominus diligentiæ considerandum relinquo, quod quemadmodum artus corporis cadere necesse est, quam cito desierit eos anima vegetare : sic et eas, quas diximus, affectiones, quæ sunt velut quædam animæ membra, sine anima ipsius animæ (quæ Deus est) cadere omnino necesse est : quatenus videlicet aut ex toto non diligatur quod diligendum est; aut non diligatur ad quod debet, aut quomodo debet. Sunt enim qui parentes carnaliter tantum diligunt : et ipsi quoque confitentur Domino, cum benefecerit eis. Sed hujusmodi dilectio aut omnino vocanda dilectio non est, aut caduca est, et decidens in terram.

SERMO XI.

De duplici Baptismo, et de relinquenda propria voluntate.

1. Scitis, Fratres (firmissime enim tenetis catholicam veritatem) quod in Baptismate abrenuntiantes diabolo Pater cœlestis adoptet, et in regnum Filii claritatis suæ de potestate transferat tenebrarum. Nimirum ipsa est stola prima, quam vere cito proferre ministros paternus jubet affectus, non oris petitionem, non desiderium cordis exspectans, sed et ipsum intellectum præveniens in benedictionibus dulcedinis. Quotquot enim baptizati sumus in Christo Jesu, Christum induimus. De quo et alius clamat testis et ipse fide-

lis, quia *quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Nec vero inanis est, aut infirma potestas : quia nimirum certi sumus continuo et nos, quoniam neque mors, neque vita, neque Virtutes, neque Angeli, neque altitudo, neque profundum poterit nos separare a caritate Dei, quæ est in Christo Jesu. Sed attende quanta enumeravit Apostolus (ejus enim verba sunt) minime tamen adjiciens, *nec nos ipsi.* Nimirum hæc est libertas, qua Christus nos liberavit, ut nulla penitus creatura avellere nos, aut vim facere possit. Soli id deserere possumus, propria voluntate abstracti, et illecti a propria concupiscentia. Præter hanc enim nihil est quod timeamus. Denique donec voluntatis usum et facultatem deliberandi renatus quisque recipiat, a caritate Dei separari omnino non potest. Securus interim degit sub protectione et advocatione Domini Dei sui : non est quod vereatur ex omnibus. At ubi sane discretionis annos ingrediens redditur sibi, cæterorum utique violentiam nec hunc quidem formidare necesse est : sed ab ea quæ dormit in sinu suo caveat, propria scilicet voluntate. Erit forte peccatum in foribus, sed appetitus ejus sub eo est : tantum ipse aperire renuat, consentire recuset.

2. Denique primos parentes non ursus, aut leo, sed potius serpens, callidior utique, non fortior cæteris animantibus, supplantavit; nec mulierem vir, sed mulier virum. Serpens, o Eva, decepit te : decepit profecto, non impulit, aut coegit. Mulier tibi, o Adam, de ligno dedit : sed offerendo utique, non violentiam inferendo. Neque enim potestate illius, sed tua factum est voluntate, ut ejus voci plus obedieris, quam divinæ. Cæterum si ille sibi non præcavit ignarus, nos saltem nobis tot exemplis præmoniti caveamus. Immo vero quoniam periclitati sumus et nos miserabiliter in hac parte, de cætero jam remedium aliquod tantis providere malis sollicite studeamus. Quando enim fortis ille armatus, quem fortior superveniens alligavit, atrium illud olim suum valuit violentia aliqua obtinere? Sed vacuum, sibique insipienter expositum domicilium reperit, et cum aliis septem nequioribus, non fortioribus, ingrediens, non irruens, libere habitavit. Quis vero illum admisit, nisi propria voluntas? Ipsa est quæ in potestatem tenebrarum denuo rediit, quæ nos iterum subdidit mortis imperio.

3. Veni, Domine Jesu, veni etiam nunc Jesu bone, ejice iterum fortiter, quem nos insipienter admisimus. Tunc enim vere liberi erimus etiam nunc, si nos liberaveris. Irritum fecimus fœdus primum : tibi peccavimus, Domine, satanæ et operibus ejus obligantes denuo nosmetipsos, jugo iniquitatis colla ultronea submittentes, et subjicientes nos miseræ servituti. Itaque, Fratres mei, rebaptizari nos convenit; secundum fœdus inire necesse est : opus est professione secunda; nec jam sufficit abrenuntiare diabolo et operibus ejus : mundo pariter abrenuntiandum est, et propriæ voluntati. Ille enim seduxit, illa traduxit nos. In priori nimirum baptismate, quando nihil nobis adhuc voluntas nostra nocuerat, satis fuit abrenuntiare diabolo, cujus profecto invidia peccatum pariter et mors per unum ingrediens, in omnes homines pertransivit. Cæterum postquam mundi fallentis illecebras, et infidelitatem propriæ voluntatis manifeste sumus experti; de cætero jam in secundo (ut ita dixerim) conversionis nostræ baptismate merito prorsus, et non ad insipientiam nobis, non resarcire tantummodo fœdus primum, sed etiam roborare solliciti, ipsis quoque affectibus pariter abrenuntiamus. Studeamus proinde, dilectissimi, immaculatos nos ab hoc sæculo custodire, scientes quoniam religio munda et immaculata coram Deo hæc est. Caveamus autem a propria voluntate, tamquam a vipera pessima et nequissima, et quæ sola deinceps damnare possit animas nostras.

SERMO XII.

De primordiis, mediis, et novissimis, in illud Ecclesiastici, Memorare novissima tua, *etc.*

1. Fili, *memorare novissima tua, et in*

æternum non peccabis. Recole primordia, attende media, memorare novissima tua. Hæc pudorem adducunt, ista dolorem ingerunt, illa metum incutiunt. Cogita unde veneris, et erubesce: ubi sis, et ingemisce; quo vadas, et contremisce. Vide ne adjicias adhuc ignorare, ne forte super te veniat terribilis illa comminatio, qua Sponsus intonat, dicens: *Si ignoras te, o pulcra inter mulieres, egredere, et abi post greges sodalium tuorum.* Primo siquidem cum in honore esses, o homo, non intellexisti: unde et comparatus es jumentis insipientibus, et similis factus es illis. Jam si nec vexatio intellectum dederit auditui, etiam post greges abibis, illis nihil mali sentientibus, malis expositus universis. Agnosce ergo primordia tua, et erubesce comparatum te esse jumentis: memorare novissima tua, et time ne abeas etiam post jumenta. Erubesce, inquam, quod pro consortio Angelorum, consortium sortitus es pecorum, non modo in necessitatibus corporis, sed etiam in affectibus cordis. Cum jumentis partiris cibum terræ, quia panem angelicum, panem fastidisti cœlestem. Non solum autem, sed etiam, quod pejus est, in recto corpore curva est anima: et in corpore manet humanæ animæ similitudo; in anima vero, bestiali similitudine mutata est similitudo Dei.

2. An non confunderis sursum caput habere, qui sursum cor non habes? corpore rectus stare, qui corde repis in terra? An non repere est in terra, carnem sapere, carnalia desiderare, carnalia quærere? Verumtamen quia ad imaginem et similitudinem Dei creatus es, si perdidisti similitudinem, similis factus jumentis; sed in imagine pertransisti. Ergo si in sublimi positus non intellexisti quoniam limus esses; noli infixus in limo profundi ignorare quia imago Dei es, et erubesce quod peregrinam ei superduxeris similitudinem. Memor esto nobilitatis tuæ, et pudeat te tantæ dejectionis. Ne ignores pulcritudinem tuam, ut de fœditate amplius confundaris. Hæc est, juxta Salomonem, *confusio adducens gloriam*, quando a tanta gloria cecidisse confunderis. Eras enim aliquando gloria et honore coronatus, constitutus super opera manuum Domini, incola paradisi, Angelorum concivis, et domesticus Domini sabaoth. Hinc dejecisti teipsum in has interiores tenebras, unde ad exteriores quoque et palpabiles tenebras ejiciendus eris aliquando, si non caves. Ab ista, inquam, gloria filiorum Dei deposuisti temetipsum; a felici illa et dulcissima patria, ab horto voluptatis exsulem te fecisti.

3. Ecce unde venisti: vis nosse quo devenisti? In locum utique afflictionis: siquidem vita tua inferno appropinquavit. Quid enim hic, nisi labor et dolor, et afflictio spiritus? Sed nunc ita contigit tibi, ac si puer in carcere natus sit, et in carcere sit nutritus; et quia numquam viderit lucem, miretur super tristitia et anxietate matris suæ. Illa enim scit unde doleat; et quia novit bona, graviora sunt ei mala, et recordatione pacis amaritudo ejus amarissima est. Tibi magna bona videntur minora mala; et præ majoribus compedibus, quibus assuetus es, minores annulos requiem putas. Comedere appetis, quia fames te cruciat. Utrumque labor est; sed quia fames gravior magis, comedere nescis esse laborem. Denique postquam fames depulsa fuerit, vide si non gravius ducis comedere, quam esurire. Sic se habent universa sub sole: ut nihil sit in eis vere jucundum, sed ab uno semper transire velit homo ad aliud, solaque vicissitudine relevetur utcumque, ac si prosiliat ab aqua in ignem, et inde rursus in aquam resiliat, utpote qui neutrum ferre possit. Omne siquidem laboris remedium, alterius laboris initium est. Nemo in hoc sæculo nequam quod vult habere potest: quando quidem nec justus justitia satiatur, nec voluptuosus voluptate, nec curiositate curiosus, nec ambitiosus inani gloria. Ecce unde doleas, si nondum insensibilis factus es; ecce unde doleas, quod in exsilio positus es, in deserto moraris, et in tenebris ambulas et in lubrico, et in sudore vultus tui vesceris pane tuo. An non in amaritudine moratur oculus tuus, quoties ista considerat, et deplorat pariter

cum Propheta : *Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est?*

4. Habes jam primordia, habes etiam media : sed novissima quæ sunt? Nam de eis dicitur, quod eorum memor non peccabis. Ipsa sunt mors, judicium, gehenna. Quid horribilius morte? quid judicio terribilius? nam gehenna nihil potest intolerabilius cogitari. Quid metuet, si quis ad ista non trepidat, non expavescit, non timore concutitur? O homo, si pudorem perdideras ad nobilem creaturam pertinentem; si dolorem non sentiebas afflictionis, quod est etiam carnalium : vel timorem non omittas, quoniam ille est etiam jumentorum. Oneramus asinum, et fatigamus in laboribus plurimis; et non curat, quia asinus est. At si in ignem impellere, si in foveam præcipitare velis; cavet quantum potest, quia vitam diligit, et mortem timet. An non tibi ergo justum videtur, ut qui modo jumentis insensibilior fuerit, post jumenta quoque ipsa compellatur abire, et in tormentis positus locum teneat posteriorem? Time ergo, o homo, quod in morte separandus es a bonis omnibus hujus corporis, et tam dulce carnis et animæ vinculum amarissimo secandum est divortio. Time, quod in terribili judicio ei præsentandus es, in cujus manus horrendum est incidere : et eo examinante quem nihil latet, siquidem inventa fuerit in te iniquitas, alienandus ab universitate quietis et gloriæ, et segregandus a numero beatorum. Time, quod in gehenna cruciatibus æternis et immensis exponendus es, in sorte diaboli et angelorum ejus, in igne æterno, qui paratus est eis. Hic ergo timor initium sapientiæ dicitur, non pudor, non dolor : quia neuter eorum sic initiat ad sapientiam, neuter tantam habet efficaciam. Unde est quod non dicitur, *Memorare* primordia, aut media, sed *novissima ; et non peccabis*. Validior enim est et vehementior spiritus timoris ad resistendum peccato, quam pudor aut dolor : quia pudor de multitudine, et dolor de qualicumque hujus mundi consolatione capit solatium : timor vero non invenit unde consoletur. Nam in morte non magnum, non parvum aliquid de bonis hujus mundi tecum delaturus es : in judicio nec fallere, nec resistere possibile erit : in gehenna nulla penitus consolatio; sed perpetuum væ, ululatus, et fletus, et stridor dentium.

SERMO XIII.

De triplici misericordia, et quatuor miserationibus.

1. Sicut sunt peccata minima, sunt mediocria, sunt et magna : sic est misericordia parva, mediocris, et magna. Magnus ergo peccator magna misericordia opus habet; ut ubi abundavit delictum, superabundet et gratia. Parvam misericordiam dico exspectationem, qua non statim punit peccantem, sed exspectat ad pœnitentiam. Parvam autem non in se, sed ad comparationem aliarum. Alioquin magna plane, magna omnino misericordia, exspectatio Domini. Nam peccantem angelum omnino non exspectavit, sed præcipitavit de cœlo : hominem quoque peccantem non distulit, sed protinus expulit de paradiso. Nunc jam exspectat, dissimulat, sustinet decem annis, viginti, usque ad senectam et senium. Et si consideremus quanta, et quam plurima peccata quotidie fiunt; nonne levia reputabimus illa, quæ tamen continuo damnationis excepere sententiam? Nihil proinde mirum, si ipsius quoque Prophetæ pene moti sunt pedes, pene gressus effusi, quoniam zelabat super iniquos pacem peccatorum videns; si peccatores ipsi dicunt, *Quomodo scit Deus, et si est scientia in excelso?* Sed hæc est gratia crucis Christi, et virtus. *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, sed ut magis convertatur, et vivat.* Quantum vero mihi videtur, vox Christi resurgentis est ista. Ac si dicat : Velit, nolit Judæus, vivo ego; nolo mortem peccatoris, qui mori volui pro peccatoribus : volo ut fructuosa sit mors mea, et copiosa per eam redemptio.

2. Hanc ergo misericordiam Domini, quâ tardat ferire, paratus ignoscere; parvam, non quidem in seipsa, sed aliarum comparatione nominavi : quod

hæc, siquidem sola fuerit, nullatenus sufficit ad salutem, immo vero judicium damnationis accumulat, ut dicatur : *Hæc fecisti, et tacui.* Apostolum proinde audiamus, more suo terribiliter intonantem : *An divitias bonitatis ejus,* inquit, (haud dubium quin Dei) *et longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam patientia Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem, secundum duritiam tuam et cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ.* Thesaurizas, inquit, tibi thesauros iræ pro prærogatis thesauris misericordiæ quos contemnis, et evacuas in te misericordiam Dei. Sed secundum quid? *Secundum duritiam tuam*, ait, *et cor impœnitens.* Quis autem scindet duritiam istam, nisi qui passione sua petras scidit? Quis dabit cor pœnitens, nisi a quo est omne datum optimum?

3. Hæc est secunda misericordia, omnino major priore, quæ facit ne prima sit infructuosa, et convertatur in damnationem mortis; dando scilicet pœnitentiam, sine qua exspectatio non modo non prodest, sed obest plurimum. Et hæc quidem in levibus peccatis potest sufficere : quoniam in his a quibus abstinere omnino non possumus dum gestamus corpus peccati, ad salutem sufficere potest pœnitentia quotidiana. At in gravioribus quidem, et quæ peccata ad mortem sunt, opus est non modo pœnitentia, verum etiam continentia. Difficilis prorsus res, et soli divinæ virtuti possibilis, susceptum semel peccati jugum a cervicibus suis excutere : quoniam qui facit peccatum, servus est peccati, nec est jam liberari nisi in manu forti.

4. Hæc est magna misericordia, magnis necessaria peccatoribus, de qua dicitur : *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, et secundum multitudinem miserationum tuarum, etc.* De quatuor filiabus magnæ misericordiæ dictum est, quæ sunt immissio amaritudinis, subtractio opportunitatis, virtus resistendi, et sanitas affectionis. Quandoque enim ei, qui peccato quovis obligatus tenetur, pie immittit Dominus amaritudines quasdam, quæ mentem occupant hominis, et expellunt perniciosam delectationem peccati: Quandoque subtrahit opportunitatem, nec tentari patitur infirmitatem. Quandoque virtutem donat resistendi, quod majus est : ut scilicet tentationem sentiens viriliter agat, et non consentiat. Quandoque affectionem sanat, quod perfectissimum est, et in quo prorsus eradicatur tentatio : ut non solum non consentiatur ei, sed nec sentiatur quidem.

SERMO XIV.

De septem donis Spiritus sancti contra septem vitia.

1. *Sapientia vincit malitiam*, dum satanam conterit Dei virtus, et Dei sapientia Christus. *Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter,* in cœlo quidem dejiciendo superbum, in mundo superando malignum, in inferno spoliando avarum. *Et disponit omnia suaviter,* in cœlo stantes Angelos confirmando, in mundo venumdatos redimendo, in inferno captivos liberando. Aut, si melius placet, accipiamus hoc modo. Ordinata procedit acie adversus septem peccati gradus Spiritus septiformis. Et primus contra negligentiam Timor exsurgit. Nimirum ipse est, quo concutitur anima, discutitur conscientia, excutitur sopor letalis, incutitur sollicitudo. Denique *qui timet Deum, nihil negligit,* sed veretur omnia opera sua.

2. Cæterum ut gravior sit conflictus, squama squamæ jungitur, et comitantia sunt in humano corde negligentia sui, et curiositas cæterorum. Triplex enim (ut ait Sapiens) incommodum ejicit de domo inhabitantem, fumus, stillicidium, mala uxor. Quando vero hæc deerunt negligenti ? Propria quippe qui negligit, fumum non abigit, uxorem non corrigit, tectum non reficit. Fumant peccata, nullo misericordiæ studio, nullis lacrymarum undis exstincta; et fumus ille teterrimus et intolerabilis. Malignatur voluntas, ipso neglectu quotidie deterior semetipsa. Stillat superni Judicis indignatio ex defectu utique caritatis, quæ sola operit multitudinem peccatorum. Egrediatur itaque foras

necesse est, et curiosius exteriora consideret, qui sic interna despicit, præterita non respicit, præsentia non inspicit, futura non prospicit. Evidenter proinde curiositati Pietas adversatur, et quem illa a corde evocat, ista revocat. Nimirum pietas illa est cultus Dei; et in corde colitur, qui in corde cognoscitur habitare. Parit autem curiositas experientiam mali, ut facile qui per multa vagatur, offendat, facile cadat in laqueum, facile inveniat quod perniciose delectet. Confligit sane adversus hanc Scientiæ spiritus, docens eligere bonum, reprobare malum; docens quid periculosum sit, quidve expediat experiri.

3. Verumtamen in multis jam in concupiscentiam experientia transire videtur. Habes hos gradus in Dina filia Jacob, quam nimirum, ad videndum alienigenas mulieres egressam, Emor filius Sichem rapuisse, corrupisse, ac deinde tristem blanditiis delinisse legitur, ita ut illius animæ anima ejus adhæserit. Dico autem in concupiscentiam, et, ut Propheta meminit, in affectum cordis transisse hominem qui legem sprevit, honestatem abjecit, valefecit pudori: timorem autem Domini penitus transsiliit; soloque vehitur appetitu, sequitur concupiscentiam solam, sola trahitur voluptate, et est apud eum pro ratione voluntas. Contra hanc igitur concupiscentiam mali dimicat Fortitudo: neque enim ulla jam, nisi in manu forti, liberatio est. Indicat sibi homo jejunia, corpus castiget et subjiciat servituti, ne forte jam de radice colubri egrediatur regulus, de concupiscentia consuetudo. Quemadmodum enim misera nimium et miserabilis humana fragilitas sine pruritu concupiscentiæ, aut impetu desiderii, sola consuetudine ipsa ad illicita trahatur, utinam omnibus liceat ignorare. Nimirum peccatum faciens, servus est peccati, servus plane diaboli, ad prava quæque prout trahitur sequens, a quo nimirum captivus tenetur, ad ipsius voluntatem.

4. Est autem consuetudo hæc gravis quædam et perniciosa catena, solvenda utique facilius, quam rumpenda: ut hic maxime vulgare illud proverbium videatur usurpari, Industriam violentia potiorem: ut quemadmodum vis vi repellitur, et fervore spiritus fervor exstinguitur desideriorum; sic maligni artem arte deludas, et consuetudini Consilium opponas. Alioquin si forte violentiam quæras, et castigationem corporis speres consuetudini prævalere, timendum omnino est ne sit perniciosus labor, et prius ipsa substantia deficiat, quam inolita concupiscentia, præsertim quod altera quædam natura sit ipsa consuetudo. Necessarium itaque est consilium, vel ab ipso magni consilii Angelo ministratum, vel ab homine aliquo spirituali, qui cogitationes satanæ, spiritualiaque remedia non ignoret. Subtrahenda nobis occasio est, et opportunitas fugienda peccati. Legimus, Fratres, in eremo fornicationis spiritu graviter quempiam impugnatum, laudabili prorsus industria a Patre curatum. Advocans enim senior fratrem alterum secreto, jussit ut eumdem lacesseret injuriis; et prior ipse, quasi accepta ab eo injuria, quereretur. Anxiabatur ille, et confusus vehementer, sic in brevi oblitus est pristinæ tentationis, ut querenti de ea non sine admiratione plurima responderet: Papæ! vivere non licet, et fornicari liberet?

5. Sed forte necdum venit cui victoria reposita est, quem triumphus manet, cui corona debetur, et contemptus ex consuetudine prodit: ut tanto liberius, quanto desperatius peccans, totas jam concupiscentiæ laxet habenas, toto impetu feratur in præceps, sicut scriptum est: *Peccator, cum venerit in profundum malorum, contemnit.* Hunc ergo contemptum necesse est ut spiritus Intellectus impugnet, illuminans tenebras cordis, et lucem divinæ misericordiæ et copiosæ miserationis infundens. Intelligentia nempe divinis et altissimis rebus attribuenda est, quas quidem ratio humana nullatenus, difficile autem vel fides ipsa comprehendere possit, ut est illud: *Ubi abundavit delictum, superabundavit et gratia.*

6. Jam si contemptus perstiterit, accedere necesse est et malitiam, ut quam

potest consolationem desperatus miser admittat; et cui non est pars in bonis, lætetur vel in malis, lætetur cum male fecerit, et exsultet in rebus pessimis. Ex his ergo solum hoc remedium est, ut ipsa adversus malitiam Sapientia congrediatur, propriaque dextera prælietur, quæ succumbere omnino non novit. Quando enim liberetur qui in Babylonem descendit, nisi præveniatur in benedictionibus supernæ dulcedinis, ut clavum clavus expellat; et pestiferam dulcedinem vitiorum jucunditas spiritualis unctionis excludat?

7. Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter sapientia victrix, eradicando singula vitia, singulasque inserendo virtutes. Excutitur siquidem negligentia, ut timoris spiritus repleat mentem; abjicitur curiositas, ut succedat pietas; experientia mali fugatur, apponiturque scientia. Sic et concupiscentiæ prævalet fortitudo, et consilium consuetudinem amputat, et intellectus vigens contemptum amovet, et disparente omnino malitia, sapientia regnat. Qua quidem triumphante, de cætero miseram illam animam, quam perniciose negligentia soporaverat, pejus excitaverat curiositas, attraxerat experientia, tenuerat concupiscentia, ligaverat consuetudo, contemptus in carcerem truserat, malitia jugulaverat; timor suscitat, pietas blande demulcet, scientia quid actum sit indicans dolorem apponit; quod suum est fortitudo erigit, consilium solvit, intellectus educit de carcere, sapientia mensam ponit, refocillat esurientem, et salutaribus reparat alimentis.

SERMO XV.

De quærenda Sapientia.

1. Quid in hoc mundo agimus, Fratres, aut quid facimus de hoc mundo? Si salvari contendimus a præsenti sæculo nequam, quid adhuc de hoc mundo decernimus? Si exire volumus, quid compedes nostros nobiscum trahere laboramus? Ponamus aureos esse : sed multo melius est sine his liberari, quam eorum occasione teneri. Non æstimemus pretium, sed impedimentum consideremus : ne præter ipsam, quæ dura satis reputanda est, conditionis necessitatem, etiam cupiditatis visco inhærere his incipiamus, et inanis sollicitudinis nexibus irretiri. Quid enim in compedibus faciat quis, percunctari forte minus congruum judicetur, quod videlicet ad patiendum magis, quam ad aliquid faciendum soleant homines compediri : et actionis impedimenta compedes sunt, adminicula passionis. Agendum tamen nobis aliquid in hoc mundo; agenda utique pœnitentia : sed ad passionem hæc potius, quam ad actionem videbitur pertinere. Nihilominus tamen agendum hic nobis aliquid : non quidem de hoc mundo, sed in hoc mundo. Cum enim legatur Adam in loco voluptatis ab initio positus, ut operaretur : quis sanum sapiens, filios ejus in loco afflictionis ad feriandum positos arbitretur? Operemur ergo, sed cibum qui non perit : operemur opus salutis nostræ. Operemur in vinea Domini : ut denarium diurnum accipere mereamur. Operemur in Sapientia, quæ dicit, *Qui operantur in me, non peccabunt.* Ager est mundus, ait Veritas. Fodiamus in eo : thesaurus absconditus latet; effodiamus eum. Ipsa est enim sapientia, quæ trahitur de occultis. Omnes eam quærimus, omnes concupiscimus eam.

2. Sed frustra quærit, qui in lectulo suo quærit : neque enim in terra suaviter viventium invenitur. Lectulus est, et ibi gigantem quæris? Tuus est; et ibi speras invenire eum, qui diversoria semper ignorat? *Si quæritis,* inquit, *quærite : convertimini, et venite.* Quæris unde? A lectulo tuo. Quæris unde convertaris? *A voluntatibus,* inquit, *tuis avertere.* Et si in voluntatibus meis non invenio, ubi, inquis, invenio sapientiam? Vehementer enim eam desiderat anima mea : nec invenisse sufficiet, si contigerit invenire, nisi mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, et supereffluentem ponam in sinum meum. Merito quidem. *Beatus* enim *homo qui invenit sapientiam, et qui affluit prudentia.* Quære ergo dum inveniri potest et dum prope est, invoca illam. Vis

audire, quam prope sit? *Prope est verbum in corde tuo, et in ore tuo :* tantum illud recto si quæsieris corde. Erige cor, surge de lectulo tuo, ut non frustra audias admonentem sursum habere cor. Sic enim invenies corde sapientiam, ore affrues prudentia; sed affluere, non effluere vel evomere cura.

3. Nimirum mel invenisti, si invenisti sapientiam? tantum ne multum comedas, ne satiatus evomas illud. Sic comede ut semper esurias. Nam ipsa dicit : *Qui edunt me, adhuc esurient.* Noli multum reputare quod habes; noli satiari ne evomas, et hoc ipsum quod videris habere, auferatur a te, quippe qui ante tempus quærere destitisti. Neque enim dum potest inveniri, dum prope est, ab inquisitione vel invocatione cessandum est. Aliter quoque *sicut qui mel comedit multum* (ut ait idem Salomon) *non est ei bonum : ita qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria.* Quid tu, Pilate, seorsum interrogas Dominum, ut tibi susurret in aurem, quid sit veritas? Multum est ad te : non dabitur sanctum cani, nec margarita porco. Quære potius fidei gustum; satietatem intelligentiæ interim ne requiras. Merito, Fratres, reverberata acie protinus resilivit : et responsum non sustinens, egressus est ad Judæos, qui ambulare cœperat in magnis et mirabilibus super se, quid esset veritas percontatus.

4. Quocirca QUÆRAMUS sapientiam in corde, et sapientiam quæ est ex fide, quemadmodum Apostolus ait : *Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.* SOBRIA siquidem sapientia est in pœnitudine peccatorum præteritorum, in contemptu præsentium commodorum, in desiderio futurorum præmiorum. Invenisti plane sapientiam, si prioris vitæ peccata defleas, si hujus sæculi desiderabilia parvipendas, si æternam beatitudinem toto desiderio concupiscas. Invenisti sapientiam, si tibi horum singula sapiunt prout sunt, ut hæc quidem amara et omnino fugienda, ista quoque velut caduca et transitoria contemnenda; illa vero ut perfecta bona totis appetenda desideriis, intimo quodam animi sapore dijudices et discernas. Atque hæc quidem sobria est sapientia, et vomitum nescit, ubi et timoris frigus ex recordatione peccatorum, et caritatis fervor ex appetitu divinarum promissionum, tepiditatem amovet earum, quæ nunc sunt, pessimarum occupationum : ut nec evomas sapientiam, nec evomaris ab ea. Sicut enim beatus homo qui invenit sapientiam : sic etiam beatus vir, vel beatior etiam qui morabitur in sapientia : forte enim hoc ad affluentiam spectat.

5. Sane in his tribus ore affluit sapientia vel prudentia, si sit in ore confessio propriæ iniquitatis, si gratiarum actio et vox laudis, si etiam sermo ædificationis. Nimirum *corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Atque in principio quidem sermonis justus accusator est sui : nam in medio magnificare Dominum; in tertio quoque (si eatenus affluit sapientia) ædificare proximum debet. An vero et in opere affluendum est sapientia? Est maxime. Quæramus ergo et in opere triplicem affluentiam : nam et olim dictum est a Sapiente quodam, quod sapientia tripliciter describeretur. Itaque si vos melius non habetis, puto ego, quod ad opus pertinet, copiose satis affluere sapientia, quicumque inter vos continenter, patienter, et obedienter conversatur : tantum ut fidelis obedientia propriam mortificet voluntatem; humilis continentia carnalem pariter et sæcularem amputet voluptatem; hilaris patientia utramque simul, et corporalem scilicet, et mundialem, viriliter sustineat adversitatem.

SERMO XVI.

De triplici genere bonorum, et vigilantia super cogitationibus.

1. ET propensius studium, et cura vigilantior nostris esset cogitationibus adhibenda, Fratres mei : nostris, inquam, quibus tam sanctarum meditationum assidue materia ministratur. Nocte enim et die nobis propheticæ et evangelicæ, sed et apostolicæ voces canuntur et leguntur, quæ et pœnam minantur in-

ferni, et gloriam regni pollicentur. Unde ergo nobis tam vanæ, tam noxiæ, tam obscœnæ cogitationes, quæ nunc immunditia et elevatione, nunc superbia et ambitione, cæterisque passionibus contorquent nos, ut vix aliquando in serenitatem sanctarum cogitationum respiremus? Væ nobis a torpore et tepore cordis nostri! qui permittimus nos his vanitatibus occupari, et non magis ex instanti transsilimus in bona Domini, sive in naturalia, sive in spiritualia, seu etiam in æterna. Et quidem naturalia bona magna, spiritualia majora, sed maxima sunt æterna. In primis reparamur, in secundis exercitamur, extendimur et beatificamur in tertiis. Si non potes oculum meditationis in illam sublimitatem æternalium bonorum infigere, quia distantia sunt, et omnem sensum exsuperant: in bonis gratiæ, quæ sunt in exercitio virtutum, visum reflecte, ut videas quam puræ conscientiæ, quam liberæ frontis sit versari et conversari in castitate et caritate, in patientia et humilitate, cæterisque virtutibus, quæ amabilem Deo, placabilem et imitabilem hominibus reddunt. Quod si et hæc nimis sublimia sunt et transgredientia infirmitatem tuam demitte oculos tuos in bona naturæ, quæ tibi tam familiaria esse debent, quantum tu familiaris es tibi. Nec sic dicimus bona naturæ, quasi gratiæ non sint: sed ideo quod ipsi naturæ quodam modo ingenita et complantata fuerint, antequam fieret peccatum illud, quod non solum personam infecit, sed etiam naturam. Extunc non ita nobis ad manum pervenisse monstrantur propter vulnus inflictum, cum tamen nos illa nobis et circa nos esse tam rationibus, quam affectionibus plerumque sentiamus. Et quia nos ex anima et corpore consistimur; juxta vocem Apostoli, ab animali parte, id est a bonis corporis, incipiamus, ut non sit prius quod spirituale est, sed quod animale.

2. Sunt autem omnia bona corporis, quæ ei solummodo debeamus, sanitas. Nihil autem ei ultra dandum est vel quærendum, sed hoc termino ligandum, et frenandum est, cum fructus ejus nullus sit, et mors sit finis illius. Sed hic fovea est, quæ nolo vos lateat. Insidiatur enim voluptas sanitati, et tam subtili malignitate prosequitur, ut vix eam quis vel possit cavere, vel noverit. Quod si voluptati servitur, non sanitati; hoc jam de natura non est, sed sub natura, quæ morti manus dat, cum magistram constituit voluptatem. Inde etiam est quod multi ad tam bestiales et rebelles impetus descenderunt, vel (ut dicam verius) ceciderunt, ut voluptatem præferant sanitati, illis ipsis sæpissime volutentur, quæ sciunt difficiles et acutissimas subsequi passiones. Sicut autem corporis natura est sanitas, ita cordis natura est puritas: quia turbato oculo non videbitur Deus; et cor humanum ad hoc factum est, ut suum videat Creatorem. Si vero sanitati corporis sollicita est providenda custodia, puritati cordis tanto sollicitior est impendenda, quanto pars ista dignior illa esse convincitur. Hic tamen simpliciter accipimus puritatem, ut videlicet omnia quæ agimus, pure et humiliter confiteamur Domino in oratione, homini in confessione, et dicamus: *Dixi, Confitebor adversum me injustitiam meam Domino, et tu remisisti impietatem peccati mei.*

3. Et quia sociale animal sumus, ex his quæ in nobis sunt, ad ea quæ circa nos sunt transeamus: ut, si fieri potest, quod ex nobis est, pacem habeamus cum omnibus hominibus. Hæc enim est lex naturalis societatis, ut omnia quæcumque nobis fieri nolumus, aliis non faciamus: et quæ nobis fieri volumus, aliis impendere studeamus. Sicut ergo debemus sanitatem corpori, puritatem cordi: sic et fratri pacem. Jam hinc transeundum est ad sanctorum animas, quæ de hujus mortalitatis carcere ad cœlorum gaudia volaverunt. His profecto debemus imitationem: quia similes fuere nobis passibiles, et notas nobis fecerunt vias vitæ, quas tam infatigabiliter, quam interminabiliter tenuerunt. Sed et illis qui non in tanta sanctitate seu peracta pœnitentia exierunt, compassionem debemus et orationem, propter similis naturæ consortium: ut pius Pater auferat scoriam eo-

rum, et in beneficia flagella commutet, et sic tandem reconsignet ad beatæ gaudia civitatis. Si enim tauri, cum taurum mortuum invenerint, plorant, mugiunt, et quasi quibusdam debitis humanitatis obsequiis fraterna funera prosequuntur: quid debet homo homini, quem et ratio docet, et trahit affectio? Sicut ergo sanctis animabus imitationem, sic minus sanctis compassionem debemus, illinc exemplum, hinc gemitum haurientes.

4. A sanctis vero Angelis auxilium quærendum est, et occultis suspiriis, et frequentia lacrymarum: ut illi supereminenti majestati preces nostras offerant, referant gratiam, qui administratorii spiritus sunt, missi propter nos, ut hæreditatem capiamus salutis. Ab illo autem rerum omnium Domino pietas quærenda est, ut ille cujus natura bonitas, cui proprium est misereri semper et parcere, non respiciat multitudinem iniquitatum nostrarum; sed secundum multitudinem miserationum suarum misereatur nostri. Ipsi enim nos et amorem debemus, et subjectionem cum omni reverentia et humilitate. Amorem, quia fecit nos, et benefecit nobis: subjectionem, quia super nos est, et hoc præcipit nobis, terribilis in consiliis super filios hominum. Ita ergo et sanitatem corpori, puritatem cordi, pacem fratri, imitationem sanctis, compassionem mortuis debemus: auxilium ab Angelo, pietatem a Deo ex arca naturalium bonorum habere debemus et quærere: ut sciamus, quia cum hæc quæ mandata sunt et data naturæ fecerimus, servi inutiles sumus: quæ debuimus facere, fecimus. Aut vix enim, aut numquam invenitur aliquod præceptum datum hominibus, quod transeat terminos possibilitatemque naturæ. In his autem bonis, sicut prædiximus, reparamur, et quasi quodam modo restituimur in antiquum, dum ad ingenitam naturæ suavitatem revertimur, dum etiam nobis, et his qui circa nos sunt, et eis qui supra nos sunt, debitum rerum ordinem exhibemus. Et hæc quidem pro bonis naturalibus.

5. Spiritualia autem bona, in quibus exercemur, ut ad æterna tendamus, ipsa eadem sunt: sed alia, quia alio intuitu considerata, cum plurimis tamen aliis, quæ longum est enumerare. Illa enim juxta naturam; hæc supra naturam esse noscuntur. Nam et in spirituali exercitio non sanitatem debemus corpori, sed servitutem, sed afflictionem, sed laborem, juxta vocem illius spiritualis et summe spiritualis hominis, qui dicebat: *Castigo corpus meum, et in servitutem redigo.* Nec istam tantum cordi puritatem debemus, ut pure et humiliter confiteamur peccata nostra; sed ut in intentione, cogitatione, et opere hanc circumspectionem exhibeamus, ut et vita nostra sit fructuosa, et fama gloriosa, non quæ fructificet sibi, sed Deo; non quæ glorificet se, sed Patrem suum qui in cœlis est. Pacem quoque non solum fratribus exhibendam dicimus in via ista; sed cum his qui oderunt pacem, esse pacificum, portare omnes, et a nemine velle portari. Confitemur etiam non modo compassionem mortuis et orationem, sed in spe etiam congratulationem adhibendam: quia etsi contristandum est, quod in locis purgatoriis patiuntur; multo amplius collætandum, quod prope est, ut abstergat Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, et jam non sit neque luctus, neque clamor, sed nec ullus dolor, quia prima abierunt. Sanctis vero animabus non jam imitationem, nec a sanctis Angelis tantummodo quærere debemus auxilium; sed ardenter desiderare conspectum eorum, et esse cum illis, et videre quæ sint illæ columnæ cœli, quæ sustinent orbem terrarum, in quibus rutilat et relucet tantum, et tam excellens divinitatis insigne. A Domino autem non solum pietas quærenda est, sed et in eum tota affectio dirigenda, ut diligamus nos propter ipsum, et suspiciamus quæ sit illa majestas quæ cuncta faciat, cuncta contineat, et in quam desiderant rationabiles creaturæ prospicere.

6. Hæ sunt semitæ spiritualis exercitii, in quibus religiosa mens et dilatatur, et delectatur, unde eorum quæ sunt retro oblita, et ad anteriora, id est, æterna bona, se extendens, sequitur ad

palmam supernæ vocationis. Numquid non supra naturam beatus iste Andreas apostolus, cujus solemnitas præ manibus est, transsilierat, qui dicebat : O bona crux, diu desiderata, et jam concupiscenti animo præparata ! securus et gaudens venio ad te. Alterati hominis est ista vox, et qui de bonis naturæ ad gratiæ bona surrexerat : ut non solum gloriaretur in spe, sed et in tribulationibus, et gaudens iret a conspectu concilii, quod dignus esset pro nomine Jesu contumeliam pati. Non modo enim patienter, sed et libenter, verum et ardenter ad tormenta sicut ad ornamenta, ad pœnas sicut ad delicias properabat.

7. Porro æterna illa bona, bona sunt, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, et quæ numquam exeunt ab illa patria, quæ nescit nisi gaudium et jubilationem. Ibi nihil deest; ecce abundantia, qua impleatur humana cupiditas. Quæ est ista copia, ubi nihil quod nolis sit, totum sit quod velis ? *Fiat pax*, ait Propheta ad Jerusalem, *in virtute tua*, *et abundantia in turribus tuis*. In illis, inquam, turribus, quæ juxta Prophetam alium gemmis ædificabuntur, ubi adipe frumenti, non cortice sacramenti satiabit nos Deus. Quod si nihil deerit nobis, aliquid autem nobis latuerit, numquid erit gloria consummata ? Ideo nihil latebit nos; et ecce sapientia, qua curiositas hominis satietur. O sapientia, qua tunc omnia quæ in cœlo, et quæ in terra sunt, perfectissime cognoscemus, in ipso fonte sapientiæ rerum omnium cognitionem bibentes ! Non metuam suspiciones, non timebo consilia : quia civitas illa, juxta Johannem, purissimo vitro similis erit, ut sicut per vitrum lucidissime cernimus, sic aliorum conscientias clarissime videamus. Quid si et nihil defuerit, et nihil latuerit; maneat autem timor et anxietas amittendi ? Ideo nihil terret, et ecce potentia, qua humana infirmitas roboretur. *Qui posuit*, inquit, *fines tuos pacem, et confortavit seras portarum tuarum :* ita ut nullus inimicus intret, nullus exire possit amicus. Ubi ergo summa abundantia, summa sapientia, summa potentia est; puto quod nihil desit plenitudini beatitudinis, quantum spectat ad summam felicitatis humanæ. Hæc sunt bona naturæ, gratiæ, gloriæ; bona humanitatis, bona virtutis, bona æternitatis. Hæc cogitemus, hæc ruminemus, Fratres, et juxta præceptum Legis revocemus ruminationem, quia sic vivitur, et in talibus vita spiritus nostri. Sic enim cogitatio sancta servabit nos, ut dicamus cum Sancto : *Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper, Domine adjutor meus, et redemptor meus.*

SERMO XVII.

De triplici custodia, manus, linguæ, et cordis.

1. Omnes nobis causamur deesse gratiam : sed justius forsitan ipsa sibi queritur gratia deesse nonnullos. Nempe res cordis est gratia devotionis ista, quam quærimus; et hoc munere ipse se fraudat, qui internum ei dissimulat receptaculum exhibere. Cæterum unde illi cura cordis, cui ne ipsa quidem adhuc oris circumspectio, seu manus custodia subest ? Non sibi deesse miretur consummationem, qui nec initium apprehendit : sed ne is quoque qui initium jam tenere videtur, si ad medium non pervenit. Magnum est homini sæculari mundas habere manus : monacho non est magnum, sed plane magnum ei malum esse probatur, ne ipsarum quidem contagia declinare. Immo vero et in ipsis quoque manibus longe amplior munditia, et justitia abundantior a nobis exigitur, quam ab illis. Nimirum illis dicitur, *Fugite fornicationem;* et *Qui furabatur, jam non furetur*, cæteraque similia : quæ qui fecerint, regnum Dei non consequentur. Numquid et nobis ab hujusmodi contagiis operum, et tam gravi manuum contaminatione timendum est ? Sed quo nitidiores manus, eo gravius quoque minor in eis nævus offendit : et sicut pretiosam vestem exigua quævis macula turpius decolorat; nobis ad immunditiam minima quælibet inobedientia sufficit; nec jam nævus est, sed gravis macula, si in actionibus nostris vel minorum residet negligentia mandatorum. Hæc igitur operum diligentia

servandorum initia nostræ conversationis exercet, dum adhuc quidem modicum, sed tamen jam lumen in nobis est. Nisi forte magnum se putant habere lumen, quibus Veritas ait : *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Quia servi inutiles sumus, quæ debuimus facere fecimus.* Sed hoc, inquies, propter humilitatem monuit esse dicendum. Plane propter humilitatem : sed numquid contra veritatem ? Cæterum si circa factorum quoque custodiam invenimur adhuc negligentiores, nemo sapiens eum liquare culicem moneat, qui utinam non glutiat vel camelum.

2. At si jam manus mundatæ fuerint, nec sic quidem continuo ad cor transitur : labiis sane mundandis secundum studium et media sollicitudo debetur. Quod si dixeris, Rarus est qui sermones suos in judicio disponere videatur; vel ex hoc disces, quam sit rara perfectio, cum nec profectum inveneris omnibus esse communem. Quis sane numeret, quantas modicum linguæ membrum contrahat sordes; quam multiplex in labiis incircumcisis immunditia coaguletur; quanta sit pernicies oris in circumspecti ? Est enim lingua dissoluta in sermonibus otiosis; est lingua impudica, est et magniloqua : quarum prima lasciviæ, sequens arrogantiæ famulatur. Est etiam lingua dolosa, et item lingua maledica : quarum altera in falsiloquam et adulatoriam subdividitur : altera vero nunc in facie contumelias irrogat, nunc detrahit in occulto. Quod si de omni vel otioso verbo, quodcumque locuti fuerint homines, Deo sunt reddituri rationem in die judicii : quanto districtius de verbo mendaci, mordaci et injurioso, de elato vel lascivo, de adulatorio aut detractorio judicabuntur ?

3. Quam vera sententia, Fratres, *In multiloquio non effugies peccatum.* Ut enim præteream cætera, si propterea otiosum est verbum, quod nullam rationabilem causam habeat : quam rationem de eo reddere poterimus, quod est præter rationem ? Nemo vestrum, Fratres, parvi æstimet tempus, quod in verbis consumitur otiosis : siquidem tempus acceptabile est, et dies salutis. Volat verbum irrevocabile, volat tempus irremeabile, nec advertit insipiens quid amittat. Libet confabulari, aiunt, donec hora prætereat. O donec prætereat hora ! o donec pertranseat tempus ! donec hora prætereat*, quam tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad gloriam promerendam miseratio Conditoris indulget ! donec transeat tempus, quo divinam tibi repropitiare debueras pietatem; properare ad angelicam societatem, suspirare ad amissam hæreditatem, adspirare ad promissam felicitatem; excitare remissam voluntatem, flere commissam iniquitatem ! Sic nimirum, sic agricolæ, cum diu desiderata affuerit opportunitas seminandi; sic vinitores, cum exspectatum tempus putationis advenerit; invenisse occupationes, et quasi irreprehensibiliter sine opere diem transegisse lætantur ? Sic instantibus nundinis institores nectere moras, occasiones quærere solent, ne quem forte sibi ex eis quæstum provenire contingat ? Sic denique pauperes mendicantes, cum multis clamoribus evocatus tandem affuerit eleemosynarum distributor, diverticula captant, et concurrentibus sociis vacuos ambiunt occupare recessus, et fovere latebras in angulis platearum ?

4. Utinam tamen vel solum tempus vitæ amitteretur in verbis ! sed multi in his etiam vitam amittere comprobantur : nec modo ipsi amittere, sed adimere quoque, et hoc fratribus suis. An non amittunt vitam detractores, Deo odibiles, odibiles vitæ ? Fugit Vita quos odit : et quos Vita fugit, mori necesse est. An non et ipse moritur, qui venenum bibit, quod ei malesuada detractoris lingua propinat? siquidem furtim ei dilectionis vita subtrahitur : et dum nescit, paulatim in eo fraterna caritas refrigescit. Auditurus est forsitan ipse quoque cui detrahitur. Undique enim verba volant, et multorum prius ora sermo pertransiens, difficile fieri potest quin singulorum creverit linguis, et quasi jam provectus referatur ad eum, ad cujus spectat offensam. Itaque scandalizabitur audiens, et ta-

bescet; eoque facilius exstinguetur in eo caritas, quo amplius ante vivere videbatur. *Si inimicus*, ait, *meus maledixisset mihi, sustinuissem utique*. Et quidem cavet sibi prudens auditor; cavet et ipse, si non desipit, qui sibi noverit esse detractum : ille, ne veneno inficiatur; iste, ne scandalo perturbetur. Sed, quod in se est, tamen lingua maledica, et illius percutiens conscientiam, et istius vulnerans caritatem, secum pariter utrumque peremit. Numquid non vipera est lingua ista? Ferocissima plane : nimirum quæ tam letaliter tres inficiat flatu uno. Numquid non lancea est ista lingua? Profecto et acutissima, quæ tres penetrat ictu uno. *Lingua*, inquit, *eorum gladius acutus*. Gladius equidem anceps, immo triceps est lingua detractoris.

5. Nec vero ejusmodi linguam ipso etiam mucrone, quo Dominicum latus confossum est, crudeliorem dicere verearis. Fodit enim hæc quoque Christi corpus, et membrum de membro; nec jam exanime fodit, sed facit exanime fodiendo. Ipsis quoque nocentior est spinis, quas illi tam sublimi capiti furor militaris imposuit; seu etiam clavis ferreis, quos sanctissimis manibus illis et pedibus consummata Judaicæ gentis iniquitas infixit. Nisi enim hujus, quod nunc pungitur et transfoditur, corporis vitam sui vitæ corporis prætulisset; numquam illud pro isto mortis injuriæ, crucis ignominiæ tradidisset. Et dicimus : Levis res est sermo; tenera, mollis, et exigua caro lingua hominis : quis sapiens magni pendat? LEVIS quidem res sermo, quia leviter volat, sed graviter vulnerat. Leviter transit, sed graviter urit : leviter penetrat animum, sed non leviter exit : profertur leviter, sed non leviter revocatur : facile volat, atque ideo facile violat caritatem. Vilis res est musca moriens, sed exterminat oleum suavitatis. Tenerum membrum lingua, attamen vix teneri potest : substantia quidem infirmum atque exiguum, sed usu magnum et validum invenitur. Modicum membrum est; sed, nisi caveas, magnum malum. Tenuis est et lata, aptissimum vacuandis cordibus instrumentum, sicut multorum mihi inter vos conscientias arbitror attestari. Nisi forte omnes tam perfecti sumus, ut numquam nobis post longas confabulationes inventa sit mens quodam modo vacua, meditatio minus devota, sicca magis affectio, et holocaustum orationis non adeo pingue propter verba, sive quæ diximus, sive etiam quæ audivimus; verba tamen.

6. Facile enim lingua labitur, nec minus facile illabitur cordi : ita ut multis inter loquendum minus profuerit quod propriam cohibuerint, dum non caverint alienam. Utilis est frater qui tibi loquitur, sapiens est, religiosus ac timens Deum; plus dico, angelus est, et angelus lucis : etiam sic cave tibi, ne audias unde lædaris. Nec personam tibi velim suspectam esse, sed linguam, præsertim in sermocinatione communi. Bona quidem columbæ simplicitas; sed in hac parte serpentis quoque astutiam non omittas. Maria ne angelicum quidem verbum sine discussione prætergiens, *cogitabat qualis esset ista salutatio*. Tu quoque, qui crebris saltem experimentis solerter advertisti, quantum noceant verba; non desipies, si sollicitus fueris (quandoquidem interesse necesse est collocutioni) non modo ori circumspectionem, sed et auri nihilominus adhibere cautelam. Non miremini quod huic gradui proficientium diutius immoremur : plures siquidem inter nos proficientes esse credimus, quam perfectos.

7. Forte tamen nimii videamur in suggillatione verborum. Sed mementote quoniam lingua est, quæ contra vitia linguæ loquitur, ut in eo vel maxime haberi debeat excusata, quod nec sibi parcat, et adversus propria quoque sui ipsius pericula muniat audientes. Ventus est sermo, sed non semper est ventus urens. *Surge*, inquit, *Aquilo, et veni Auster, perfla hortum meum, et fluant aromata illius*. Est quoque magna nihilominus sermonis utilitas, et frequenter in lingua fructus pretiosissimus reperitur. Nempe justi vita ex fide est, et fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei. Quomodo enim vivet quis,

nisi crediderit? Quomodo credet, nisi audierit? Quomodo audiet, nisi annuntietur ei? Sane propterea majorem ei diligentiam, et diligentiorem custodiam convenit exhiberi, quod sit, juxta Scripturam, *mors et vita in manibus linguæ*. Alioquin si sola inesset vita, nec circumcisio quidem ei; si sola mors, etiam abscissio deberetur. Nunc vero ponenda ori nostro custodia, et ostium circumstantiæ labiis, ut nec vitalem ædificationem clausura damnet æterna, nec letalis perniciesliberum sortiatur egressum. Vigilemus itaque super opera nostra, Fratres, ne vel omittamus quod præceptum est, vel quod prohibitum est committamus. Hortatur nos ad bipertitam hanc custodiam Propheta, cum dicit: *Declina a malo, et fac bonum*. Vigilemus etiam nihilominus super verba nostra, ne in eis vel offendere Deum, vel proximum nocere contingat. Felix siquidem, quem in omni confabulatione duplex timor ille sollicitat, et duorum consideratio stimulat auditorum: primum quidem divinæ majestatis, in cujus manus incidere prorsus horrendum: dehinc fraternæ infirmitatis, cui nihilominus perfacile est offendiculum dare.

8. Puto tamen ne eum quidem, qui in verbo cavet offensionem, perfectum adhuc dici oportere, nisi forsitan comparatione prioris, qui tantum super opera vigilabat. Nam et Veritas in Evangelio de vigilantibus servis, et adventum Domini præstolantibus loquens: *Si*, inquit, *in tertia vigilia venerit, et ita invenerit, beati sunt servi illi*. Quod nequaquam de prima, sed nec de secunda quidem dictum esse reperies. Est autem vigilia hæc super cor, cui sane omnem jam custodiam adhibendam Sapiens monet: nimirum *quia ex ipso vita procedit*. Ego tamen etiam hanc constare arbitror specialiter in duobus: ut videlicet super affectionum pariter et cogitationum suarum greges mens sollicita vigilanter intendat. Et bene huic datur omnis custodia, a quo cæteras quoque duas procedere constat: nisi forte (quod absit) simulationis gerantur studio, et pietatis habeant speciem, non virtutem. Sicut enim fontis vena scaturiens, nisi fossas ante repleverit adjacentes, nec refluere, nec sedari, nec in altum sese tollere prævalebit, quod videlicet alias occupetur: sic humanus animus, donec eas, quas prædiximus, manus et linguæ custodias solerter impleat; nec ad perfectam hanc sui ipsius poterit reflecti curam, nec jucunda devotionis tranquillitate frui, nec in sublimem divinæ contemplationis proficere gradum. Eia, fratres, si supernæ visitationis gratiam quærimus, sic quæramus: si spiritales consolationes desideramus percipere, sic petamus: si cœlum nobis aperiri cupimus, sic pulsemus. Hoc denique triplici modo vigilemus, si ad nuptias volumus intrare cum sponso Jesu Christo Domino nostro, qui est benedictus in sæcula, amen.

SERMO XVIII.

De gaudio spirituali, seu de verbis Apostoli, Non est regnum Dei esca et potus, etc.

1. Quid prætergredimur viam, qui ad gaudium properamus? Est quidem gaudium in regno Dei, sed non primum est. Est gaudium de regno Dei, sed non gaudium carnale, non gaudium sæculare, non gaudium cujus extrema luctus occupat, sed in quod magis tristitia vertitur: non denique gaudium eorum qui lætantur cum male fecerint, nec exsultatio quæ in rebus pessimis est, sed gaudium in Spiritu sancto. Unde autem hoc gaudium interim, nisi de justitia et pace procedit? Ipsa ergo procedant tamquam cellulæ mellis, ut facile adhuc labilem liquorem suavitatis solidior possit materia continere. Erit quando jam ipso simplici melle fruemur, et gaudium nostrum plenum et purum erit, ut non modo in Spiritu, sed de ipso quoque Spiritu gaudeamus. Erit quando omnimodis erit gaudium spirituale, ut nullis jam corporeis occasionibus excitetur, non operibus misericordiæ, non lacrymis pœnitentiæ, non exercitatione justitiæ, non probatione patientiæ, sed ipsa magis præsentia Spiritus, in quem desiderant ipsi etiam Angeli prospicere. Interim sane velut salis loco sapientia

mihi cætera condit, tamquam non sit et ipsa cibus. Interim priusquam comedam, suspiro; et nec tunc quidem permittor, ut glutiam salivam meam. Est enim sapiens, cui quæque res sapiunt prout sunt. Cui vero ipsa jam in se, prout est, sapientia sapit, is non modo sapiens, sed etiam beatus est. Nempe hoc est videre Deum sicuti est; atque hic quidem fluminis impetus lætificans civitatem Dei; hic torrens voluptatis; hæc denique ubertas inebrians est.

2. Nunc vero, Domine, vinum non habent : deficit enim in his interim nuptiis vinum, vinum utique carnalis illecebræ, et concupiscentiæ sæcularis. *Fel draconum*, inquit, *vinum eorum*, *et venenum aspidum insanabile*. Semper nobis hoc vinum deficiat, Fratres mei, quia non est hoc vinum bonum. Bonum vinum, non ex vinea impuritatis, sed ex hydria purificationis hauritur. Bonum vinum, non ex uva Gomorrhæ conficitur, sed ex aqua Judææ. *Servasti*, inquit, *bonum vinum usque adhuc*. Nam optimum quidem vinum servatur etiam usque adhuc, quod videlicet non ex aqua conficiendum, sed exprimendum magis ex botro illo magno terræ promissionis, qui interim in vecte portatur, dum secundum carnem novimus Christum, et hunc crucifixum. Numquid non illi vinum defecerat, qui dicebat : *Renuit consolari anima mea?* Sed et vinum aquam factum gustasse visus est, cum subjunxit : *Memor fui Dei, et delectatus sum*. Quid enim faciet in præsentia, qui in sola memoria delectatur? Sic et Apostoli plane vinum aquam factum gustaverunt, quando *ibant gaudentes a conspectu concilii : quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati*. Quomodo non vinum ex aqua, gaudium de contumelia? Nimirum implebatur jam promissio Veritatis, quæ ad eos facta erat hoc modo : *Tristitia vestra convertetur in gaudium* : hoc est, aqua vestra vertetur in vinum. Miraris quod in vinum aqua mutatur? etiam transit in panem. Nisi forte oblitus es comedere panem tuum, cum de quo legisti : *Cibabis nos pane lacrymarum, et potum dabis nobis in lacrymis in mensura*. Denique audi mensuram : *Erant*, ait, *lapideæ hydriæ sex positæ*, *secundum purificationem Judæorum*. Si verus Judæus es, non carne, sed spiritu; sex annis servies, in septimo liber egredieris : in sex hydriis purificaberis, sex diebus operaberis, in sex tribulationibus liberaberis; et in septima non tanget te malum. Non solum autem liberaberis in eis, sed et vinum bibes ex eis, ubi cœperis juxta Apostolum gloriari non solum in spe, sed etiam in tribulationibus.

3. Hoc enim est duplex interim gaudium, quod habes in Spiritu sancto, de memoria futurorum bonorum, et malorum præsentium tolerantia. Nil quippe in his carnale sapit, nil sæculare, nil vanum : sed Spiritus veritatis et cœlestis sapientia est, cujus in utraque suavitas prælibatur. *Gaudete in Domino semper*, ait Apostolus, *iterum dico*, *gaudete*. Et duplicis hujus gaudii materiam secutus adjunxit : *Modestia vestra nota sit omnibus hominibus; Dominus prope est*. Quid modestia nostra, nisi mansuetudo et patientia est? Gaudeamus ergo de his quæ exspectamus, quoniam Dominus prope est. Iterum gaudeamus de his quæ sustinemus, ut modestia nostra omnibus nota sit. Nimirum *tribulatio patientiam operatur, patientia probationem*, *probatio vero spem*, *spes autem non confundit*.

4. Sane ut idoneus fiat animus geminæ huic spirituali lætitiæ capessendæ, duo æque ad justitiam exercendam, duo nihilominus ad conservandam pacem necesse est præmittantur, quæ quidem utraque copiosius nobis Scriptura sacra commendat. Siquidem justitiæ exercitatio in his duobus mandatis tota pendere videtur, ut quod sibi quis fieri non vult, alii non faciat, sicut ad Gentes missa epistola Apostolorum continet; et quemadmodum ad eosdem Apostolos Dominus dicit, *Quæcumque vultis ut vobis faciant homines, ita et vos facite illis*. Cæterum quoniam in multis offendimus omnes, impossibile est in hoc loco et tempore scandalorum, (neque enim adhuc venerunt Angeli, qui de regno Dei tollant omnia scan-

dala, sed nec sumus in illa beata civitate, cujus fines pacem posuit Deus :) propterea impossibile est hic et modo pacem inter nos conservari omnino, nisi et is qui in aliquo forte offendit proximum, animosam elationem; et is qui offensus est, nihilominus caveat inexorabilem obstinationem.

3. Studeamus itaque, Fratres mei, et humiles ad satisfaciendum his, qui aliquid habent adversum nos; et ad remittendum his, qui offenderunt nos, faciles inveniri : quia non solum mutuæ inter nos pacis conservatio constat in his duobus, sed nec ipsa quoque divina sine his propitiatio poterit obtineri, quod nec munus ab eo recipiat, qui non prius ierit ut fratri reconcilietur; et dimissum etiam debitum ab eo districtius exigat, qui conservo suo debitum non remittit. Jam si manent in nobis justitia, pax, et gaudium in Spiritu sancto, tria hæc; non quasi securi simus pro eo quod regnum Dei intra nos est, sed eo magis in timore et tremore nostram ipsorum salutem operemur, scientes nimirum, quod hunc tantum thesaurum adhuc in vasis fictilibus habeamus.

SERMO XIX.

De eisdem verbis Apostoli, Non est regnum Dei esca et potus.

1. SOLET Apostolus Paulus in verbis esse brevis, in sententiis copiosus. Non ignoravit hoc ille tam eloquentiæ, quam sapientiæ dotibus approbatus, qui singula Pauli verba tonitrua judicabat. Tam signanter enim universa depromit, et sic intonat spiritu et virtute; ut in serie ordinem, in sensu plenitudinem, in utroque connexionem mirabiliter ostendat. *Non est*, inquit, *regnum Dei esca et potus; sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu sancto.* Quid ad hæc dicitis vos, gulosi et luxuriosi, quorum Deus venter est, quorum omnis usus aut in ventre, aut sub ventre est, qui (ut ait Jacobus apostolus) *in luxuriis enutristis corda et corpora vestra?* Audite, audite, *quia esca ventri, et venter escis; Deus autem hunc et has destruet.* Væ vobis qui dormitis in lectis eburneis, et lascivitis in stratis vestris: qui comeditis vitulum de armento, et bibitis vinum defæcatum, et primis ungimini unguentis. *Filii hominum, usquequo gravi corde,* quia corpore pingui : *ut quid diligitis vanitatem,* et veritatem negligitis? Pinguedo carnis, deliciæ corporis, saturitas ventris, aut ante mortem vos deserent, aut vos in morte illas relinquetis : *Quoniam*, inquit Sanctus, *cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria ejus. Sicut oves in inferno positi sunt : mors depascet eos.* Quam bene, *sicut oves :* quia detracto vellere mundialium divitiarum dure presseque detonsi, sempiternis nudi deputabuntur incendiis. *Mors depascet eos :* quia semper morientur ad vitam, et semper vivent ad mortem. Ergo hic caro vermibus, illic anima ignibus deputatur : donec rursus infelici collegio colligati, tormentis pœnalibus socientur, qui socii fuerunt in vitiis.

2. O delicate, qui deliciis et divitiis circumfusus atque confusus, confusionem exspectas et mortem; *Non est regnum Dei esca et potus,* non purpura et byssus : quia dives ille utroque circumfluus, in puncto ad inferna descendit. Quid ergo? *sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu sancto.* Attendis et intendis quia gaudium in fine est? Sic fatui filii Adam, et præcipiti saltu justitiam transsilientes et pacem, rem finalem in principium convertere et pervertere vultis? Nemo enim est qui gaudere non velit. Non stabit et non erit istud : quia sicut *non est pax impiis,* sic nec gaudere impiis, dicit Dominus. Non sic impii, non sic. Prius est justitiam facere, inquirere pacem, et persequi eam; et sic demum apprehendere gaudium, immo a gaudio comprehendi. Sic angelicus ille conventus prius justitiam fecit, cum stetit in veritate, et veritatis deseruit desertorem. Post hæc, illa pace firmati sunt quæ exsuperat omnem sensum : quia cum diversis honorum primatibus ambiantur, nullus qui murmuret, qui invideat nullus.

3. Lauda tu, Jerusalem, Dominum,

lauda Deum tuum, Sion, quoniam confortavit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te, qui posuit fines tuos pacem. Lauda, et laudes replica, quia munitissimis vectibus et inconvulsibilibus seris clausæ sunt portæ tuæ; nullus inimicus intrat, nullus exit amicus. Benedicti filii tui in te, omni benedictione spirituali in cœlestibus cum Christo. Jam non est timor in finibus tuis, quia posuit fines tuos pacem. Nullæ tibi tentationes, nulla sese cogitationum turma confundit : quia versipellis ille tortor longe est a muris tuis et a filiis tuis; et ille qui idem est, omnia identitate consolidat atque conjungit, *Cujus participatio*, inquit, *in idipsum*. Hoc jam tertio hauriunt aquas in gaudio de fontibus Salvatoris, et nudis (ut ita dicam) oculis divinitatis intuentur essentiam, nulla corporeorum phantasmatum imaginatione decepti. Ecce gaudium in fine sed sine fine.

4. Miseri nos, qui ab illa felici regione repulsi, in hanc descendimus, immo cecidimus vanitatem. *Filii Sion*, ait Propheta, *incliti, et amicti auro primo*, *quomodo reputati sunt in vasa testea?* Filii Sion, illius videlicet speculativæ civitatis, quam ædificavit Dominus, ut videatur in gloria sua : filii supernæ Jerusalem, quæ libera est; quæ est mater nostra; incliti per dignitatem conditionis, amicti auro primo per divinitatis imaginem. Quomodo ergo ex his nos quidem reputati sumus in vasa testea, in hæc lutea et fragilia corpora degeneravimus? Exhibent enim Angeli, Fratres carissimi, justitiam Deo, pacem inter se, gaudium sibi. Sic et tu, homo, noli prius rapere quod tuum est; et justitiam quam Deo, et pacem quam proximo debes, contemnere. Justitia virtus est, qua redditur unicuique quod suum est. Tu non solum justitiam, sed multas et multiplices justitias debes Creatori. *Justus* enim *Dominus, et justitias dilexit. Justitia tua sicut montes Dei.* Bene, *sicut montes*, quia plures cumulos miserationum suarum ingessit tibi.

5. Et prius quidem te cum cæteris, et inter cætera creavit, non sine magnæ prærogativa dignitatis. Dixit enim de omnibus; et facta sunt. Post hæc vehementissimo tui amore inflammata majestas illa redemit te. Numquid verbi facilitate? Non : sed triginta et tribus annis operatus est salutem tuam in medio terræ, affixus cruci, addictus morti, ludibriis deputatus. Deus tuus factus est frater tuus, non Angelorum frater : quia nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Commune quidem habes quod factus es; quod frater es, speciale. Adjecit adhuc erga nos specialius quiddam, quod de lata nos et spatiosa via, quæ ducit ad mortem, digito suo traxit, et posuit in concilio justorum et congregatione. Quid ultra debuit facere, et non fecit? Cujus vel saxeum pectus tanta et talis, a tanto et tali collata beneficiorum multitudo non emolliat? Quicquid igitur es, quicquid potes, debes creanti, redimenti, vocanti.

6. Sed cum justitiam feceris, fac et pacem. Quamdiu enim sumus in hoc vase testeo et fragilitate complexionis humanæ, non possumus inveniri scandalorum prorsus immunes. Si igitur recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adversum te, sis humilis ad veniam petendam : si tu habes adversus illum, sis facilis ad dandam; et omnia membra erunt in pace. Sic enim ad duo ista; caritatem et humilitatem, paratissimi, non poterimus dissensionem sentire. *Discite*, inquit, *a me, quia mitis sum et humilis corde : mitis*, quod pertinet ad caritatem, quia caritas patiens est, benigna est : *humilis*, quod ad ipsam verbi spectat proprietatem. Sic procedentibus erit gaudium in Spiritu sancto. Loquar quod expertus novit, inexpertus ignorat: *Animalis* enim *homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei.* Numquid non plerumque orantibus nobis omnia viscerum succutiuntur occulta ad memoriam gaudii illius, quod est in Jerusalem quæ sursum est, quæ est mater nostra; et lacrymarum unda vultus meditantium superfundit? O si duraret! *Si oblitus fuero tui, Jerusalem, oblivioni detur dextera mea; adhæreat lingua mea faucibus meis, si non memi-*

vero tui, si non proposuero Jerusalem in principio lætitiæ meæ. Vere in principio lætitiæ, quia finis illic repositus est.

7. Quando conscindes saccum meum, Domine Jesu et circumdabis me lætitia, ut cantet tibi gloria mea, et non compungar? Principium gaudii illius, quod hic quandoque sentimus, stilla est, guttula est de flumine illo descendens, cujus impetus lætificat civitatem Dei. Quando veniet tempus, ut perennibus gaudiis in ipso divinitatis fonte profundius immergamur, ubi unda undam sine intercapedine et interpolatione continuet? Quando veniam et apparebo ante faciem Domini? Quando transibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei? Quando, sicut audivimus, sic videbimus in civitate Domini virtutum? Eia igitur, Fratres, huic felici ternario fideliter insistamus; et semper simus memores verbi illius: *Amice, ad quid venisti?* Quia non ad hoc venimus, ut simulatoria specie Regem interficiamus: sed ut ei serviamus, qui est benedictus in sæcula, amen.

SERMO XX.

De verbis Domini, Omnis qui se exaltat, humiliabitur : et qui se humiliat, exaltabitur.

1. Si consideremus diligenter, Fratres, gradus hominum quatuor inveniemus : dico autem summam felicitatem in cœlo, ad quam suspiramus; mediam felicitatem in paradiso, unde cecidimus; itemque mediam infelicitatem in hoc mundo, pro qua gemimus; et in inferno extremam infelicitatem, quam merito formidamus. Brevius tamen dicere possum, vitam, et umbram vitæ; umbram mortis, et mortem. Itaque nec in summo, nec in imo positi, timemus descendere, ascendere cupimus, eo magis anxii, quo videmur viciniores infimis, quam supremis; et ecce dicitur nobis : *Omnis qui se exaltat, humiliabitur; et qui se humiliat, exaltabitur.* Quidnam sibi vult cancellata hæc connexio exaltationis et humiliationis? Itane parum est, Domine, quod in veritate tua humiliasti nos, qui adhuc exigis ut apponat homo humiliare seipsum? Et quidem restat adhuc quo possimus humiliari : sed qui illo ceciderit, jam non adjiciet, ut resurgat; et qui humiliatus fuerit usque illuc, frustra speret exaltationem : siquidem humiliasti nos in loco afflictionis, et cooperuit nos umbra mortis. Usque adeo vita nostra inferno appropinquavit : quo nos humiliabimus ultra? Quæ utilitas in sanguine nostro, si descenderimus in corruptionem? Sane nihil aliud infra nos est, quam irreparabilis illa corruptio. Post umbram mortis non restat nisi mors; post locum afflictionis, solus superest locus mortis.

2. *Qui se*, inquit, *humiliat exaltabitur.* Si dixisset, Qui humiliatus fuerit, exaltabitur; exsultassem utique, tamquam certissime humiliatus, et vehementer. Nunc vero cum dicat, *Qui se humiliat, exaltabitur*, angustiæ mihi sunt undique; nec ignoro quid eligam, sed quid agam. Exaltari cupio, quia summopere id necessarium : siquidem neque hic manentem habeo civitatem; nec bonum esset hic manere, etiamsi liceret. Porro inferius adhuc ire, perire est. Jam enim locum teneo inferiorem, et qui solum habeat infra se infimum, hoc est infernum. Si me illuc humiliavero, non est spes exaltationis; si me non humiliavero, identidem desperatio est exaltationis : quia *qui se humiliaverit, exaltabitur*, et is tantum. Si hoc egero, mors mihi est : si autem non egero; ab exaltatione repulsus, nec sic effugiam manus mortis. Sed si hoc difficile paret, saltem quod præmissum est consideremus.

3. *Omnis qui se exaltat*, ait, *humiliabitur.* Quem enim Veritas humiliat, ipse quomodo se exaltat? Neque hic dicimus quo, sed quomodo : quia non locus videtur deesse, sed virtus. Non, inquam, deest homini quo exaltare se possit, sed deest omnino qui possit. Est quidem voluntas multa, sed nulla facultas. Nempe, velint, nolint homines, communis totius Adæ, totius humani generis vox est : *In veritate tua humiliasti me.* Quisquis autem in veritate humiliatur, veraciter humiliatur, nec nisi fallaciter exaltatur. Quid est autem fal-

taciter exaltari, nisi vere non exaltari? Gratias ei, quia non dixit : Omnis qui se exaltaverit, exaltabitur. Quomodo enim conaremur in vanum exaltari, si id arbitraremur; quando ne ipsa quidem nunc desperatio proficiendi, appetitum cohibet exaltandi? Et forte hoc est, quod ait, *Qui se exaltat, humiliabitur :* nec pertinet ad effectum, qui nullus est; sed ad affectum, qui stultus est.

4. Quantos enim videmus humiliatos, sed non humiles; percussos, sed non dolentes : curatos quidem a Domino, sed nec ipsa curatione sanatos? Hi sunt qui sub sentibus esse delicias computant, dissimulantes peccata quæ actitant, lubricum in quo titubant, tenebras quibus caligant, laqueos inter quos ambulant, locum afflictionis quem inhabitant, corpus mortis quod gestant, jugum grave quod tolerant, graviorem conscientiam quam occultant, gravissimam sententiam quam exspectant. Talis ille erat, cui Johannes in Apocalypsi scribere jubebatur : *Dicis, Quia dives sum, et nullius egeo; et nescis quia tu es pauper, et miser, et miserabilis, et cæcus, et nudus.* Nec mirum si sit vana et mendax exaltatio filiorum hominum, siquidem vani sunt et mendaces. Humiliat eos veritas, exaltat vanitas : et dilexerunt magis tenebras quam lucem, amplectentes exaltantem se vanitatem, et quærentes mendacium : porro contra veritatem quæ se humiliat, votis et studiis quibus possunt, dissimulationibus et conatibus frivolis recalcitrantes.

5. Fecimusne aliquid? Puto quia invenimus etiam quomodo humiliet homo seipsum. Dico autem ut ADHÆREAT HUMILIANTI SE VERITATI, nec dissimulet, sed cooperetur ei devoto pietatis affectu. Proinde cavebo deinceps, quam sollicite potero, duritiam cordis : sentiam et plangam dolorem meum, ne, si forte insensibile fuerit, sit etiam insanabile vulnus meum. Ero igitur vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus, ne veniat anima mea in consortio eorum, de quibus Veritas ait : *Percussi eos, et non doluerunt.* Et iterum : *Curavimus Babylonem, et non est sanata.* Gravis curatio humiliatio hæc, sed gravior morbus superbia est : quæ utinam sic curetur, ut sanetur hac cura. Consentiam itaque adversario meo, acquiescam judici meo, cedam denique urgenti aculeo, ne bis pungar. Tale enim reor esse quod Dominus ait : *Omnis qui se exaltat, humiliabitur; et qui se humiliat, exaltabitur.* Ac si dicat : Quisquis contra stimulum recalcitraverit, duplo pungetur : parcetur autem ei qui consenserit, et dederit locum iræ.

SERMO XXI.

De verbis sapientiæ, Justum deduxit Dominus per vias rectas, etc.

1. EST justus, qui in principio sermonis accusator est sui; et est justus, qui ex fide vivit; et est justus, qui absque terrore est. Et primus quidem bonus, quia accedit ad viam : secundus melior, quia currit per viam : tertius optimus, quia jam appropinquat ad finem viæ. Hic tamen accipiamus primum, quem velocius invenimus. Hunc deduxit Dominus, et non alius : quia ipsius est de via iniquitatis ad viam veritatis reducere, et deducere, et ducere per eam. *Per vias*, inquit, *rectas.* Viæ Domini viæ rectæ, viæ pulcræ; viæ plenæ, viæ planæ. Rectæ sine errore, quia ducunt ad vitam : pulcræ sine sorde, quia docent munditiam : plenæ multitudine, quia totus jam mundus est intra Christi sagenam : planæ sine difficultate, quia donant suavitatem. Jugum enim ejus suave est, et onus ejus leve. *Et ostendit illi regnum Dei.* Regnum Dei conceditur, promittitur, ostenditur, percipitur. Conceditur in prædestinatione, promittitur in vocatione, ostenditur in justificatione, in glorificatione percipitur. Unde est illud : *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum Dei.* Sic enim ait Apostolus : *Quos prædestinavit, hos et vocavit : et quos vocavit, illos et justificavit : quos autem justificavit, illos et magnificavit.* In prædestinatione est gratia, in vocatione potentia, in justificatione lætitia, in magnificatione est gloria.

2. *Et dedit illi scientiam sanctorum.* Scientia sanctorum est, hic tempora-

liter cruciari, et delectari in æternum. Et in contrarium scientia malorum relabitur. Alia est scientia mundi, quæ docet vanitatem; et alia scientia carnis, quæ docet voluptatem. Illa tamquam pater, ista tamquam mater nobis est. Sicut enim mater filio suo semper optat quietem, et omnem prorsus laborem claudit a filio suo: sic caro incrassata, impinguata, dilatata, recalcitrat, nec minimis saltem digitis patitur se contingi. Et sicut pater vult filium suum huc illucque discurrere, ut addiscat unde aliquando magnificetur: sic et mundus vult hominem multis laboribus intricari, ut habeat unde superbiat, unde infletur, et desipiat de vanitate in idipsum. Sanguisugæ duæ sunt filiæ: id est propriæ voluntatis, quæ quasi radix est, duæ filiæ sunt, vanitas et voluptas, clamantes: Affer, affer. Hæ numquam satiantur, numquam dicunt, Sufficit. Si quis has plenius in se contriverit, non immerito sibi illam vocem poterit coaptare: *Quoniam*, inquit, *pat r meus et mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me.*

3. *Honestavit illum in laboribus.* Nonne nos et in ipsis laboribus nostris honestamur, cum omnia quæ facimus, ad unitatis vinculum adunamus, ut non in nobis sit pondus et pondus, mensura et mensura, quia utrumque abominabile est apud Deum? Nonne et hæc vilitas, hæc deformitas, hæc semicinctia honorantur et adorantur a principibus terræ? Væ nobis, si exsultaverimus nisi in Christo, et pro Christo! væ nobis, si vendibilem obtulerimus paupertatem! *Et complevit labores illius*, vel hic in perseverantia, ut usque in finem justitiam non derelinquat: vel illic in gloria, ut gaudeat in æternum. Felix utraque completio, cum et hic moritur justus plenus dierum, et illic oritur in plenitudine dierum: utrobique plenus, et hic gratia, et illic gloria, quia gratiam et gloriam dabit Dominus, amen.

SERMO XXII.

De quadruplici debito.

1. In via estis, Fratres, quæ ducit ad vitam, in via recta et impolluta, quæ ducit ad civitatem sanctam Jerusalem illam, quæ libera est, quæ sursum est, quæ est mater nostra. Arduus quidem ascensus ejus, utpote per ipsam montis summitatem incisus: sed via compendiosior laboris magnitudinem vel temperat, vel excludit. Vos autem tam felici facilitate, quam facili felicitate viam istam non solum itis, sed curritis: quia exonerati estis et accincti, nihil ponderis super dorsa portantes. Non sic aliqui, non sic, qui quadrigas et quadrigalia onera pertrahentes, montis circuitum ambire decernunt, et plerumque per devexa montis præcipitantur, ut vix finem inveniant viæ suæ. Felices igitur vos, qui vos et vestra sine omni exceptiuncula reliquistis, per ipsum montis verticem iter facitis ei, qui ascendit super occasum: Dominus nomen illi. Illi vero qui quamvis Ægyptum fugerint, tamen ad quæque Ægyptia tenerrime resuspirant, viam civitatis habitaculi non invenerunt: sed voluntatum suarum gravissimis sarcinis prægravati, vel sub onere, vel cum onere cadunt, ut vix ad cursum perveniant destinatum.

2. Quid enim est (gratias illi, cujus gratia hoc totum factum est) quod vita vestra vitam apostolicam repræsentet? Illi reliquerunt omnia, et in schola Salvatoris sub ejus præsentia congregati, hauserunt aquas in gaudio de fonte Salvatoris, ipsum vitæ fontem in ipso fonte bibentes. Beati oculi qui viderunt. Numquid non et vos, non in præsentia, sed in absentia ipsius; non ad verba oris ejus, sed ad vocem nuntiorum ejus, simile aliquid fecistis? Defendite vobis hanc prærogativam, quod illi ad visum et ad verbum, vos ad auditum et nuntium credidistis. Sic state in Domino, carissimi, ut quemadmodum illi in fame et siti, in frigore et nuditate, in laboribus et jejuniis, et vigiliis, et cæteris observantiis justitiæ viam regiam tenuerunt: sic et vos, etsi non eorum meritis, tamen exercitiis aliquatenus coæquati, dicatis Domino Deo vestro, cum veneritis ante thronum gloriæ ipsius: *Lætati sumus pro diebus quibus nos*

humiliasti, annis quibus vidimus mala. In veritate dico vobis, quia in veritate estis, in via recta, in via sancta, quæ perducat ad Sanctum sanctorum. Mentior (quod ad consolationem vestram dico) si non ex manibus hujus peccatoris, monachorum, novitiorum, et conversorum animæ ad cœlestia gaudia volaverunt, tam liberæ, quam liberatæ de carcere nostræ mortalitatis. Si quæritis unde id sciam, scitote quia certissima mihi signa inde facta sunt et ostensa.

3. Non est igitur quod vobis vel pro vobis timeam a viribus satanæ et ministrorum ejus, cum noverim illius fortitudinem per Redemptoris vulnera traductam et deductam ad nihilum. In spiritu enim fortitudinis fortem fortior ille contrivit, portas æreas et vectes ferreos confringens. A versutiis et astutiis illius formido mihi est pro vobis, in quibus partim subtilitate naturæ, partim experientia temporum sub tot annorum millibus eruditus, fragilitatem humanæ naturæ, quaquaversum se verterit, non ignorat. Sic ille insatiabilis homicida primis parentibus nostris non ursos, non leones, non fortia terræ animalia delegavit: sed tortuosum et callidum serpentem, qui per sinuosa volumina nunc caput cauda, nunc caudam capite tegere consuevit. Denique et serpens non fortior erat, sed *callidior cunctis animantibus terræ*, ait Scriptura. Unde et ab interrogatione incœpit, mentem mulieris explorans, sciens, ingenio, non viribus laborandum. *Cur præcepit vobis Dominus Deus*, inquiens, *ne comederetis de ligno scientiæ boni et mali? Quæ respondit: Ne forte moriamur.* Quod Deus pro certo posuerat, dicens, *Quacumque die comederitis, morte moriemini;* ista sub dubio supponit, *ne forte*, inquiens, *si comederimus, moriamur.* Et audi ingenium malitiamque serpentis. *Nequaquam*, inquit, *moriemini.* Deus affirmat, mulier dubitat, satan negat. Sic et ego timeo, ne sicut serpens Evam seduxit astutia sua, sic et sensus vestri corrumpantur a castitate, quæ est in Christo Jesu.

4. Putasne aliquis in vobis est, cui dicat in cogitationibus suis: Cur præcepit vobis Deus, ut istam Regulam teneretis? Secundum enim impetum spirituum vestrorum huic tepido remissionem, illi ferventi vitam arctiorem proponit, hoc solum expetens et exspectans, ut quoquo modo tollat eum a concilio justorum et congregatione. Profecto spiritus ille, qui tibi hoc suggerit, spiritus mendax est, spiritus potestatem habens, qui tibi invidet locum tuum. Unde et Sapiens hujus rei non ignarus: *Si spiritus potestatem habentis super te ascenderit,* ait, *locum tuum ne dimiseris.* Absit enim ut Spiritus veritatis, qui te huc adduxit, te reducere velit: quia non est in ore ejus Est et Non: sed est in illo Est, sicut irrefragabilis auctoritas testatur. *Nemo,* ait Apostolus, *loquens in Spiritu Dei, dicit anathema Jesu.* Jesus salvator sive salus; anathema, separatio interpretatur. Qui vero tibi separationem a salute submurmurat, nec Dei Spiritus est, nec a Deo: quia Spiritus sanctus non dispergere, sed colligere venit, qui semper revocat dispersos Israel in terram suam.

5. Quid? vitam fortiorem aliquis quærat? Dico vobis, quia ista fortissima est, et quæ ex omni parte, si dissimulare nolueris, primæ illi scholæ Salvatoris pro sua possibilitate respondeat. An audes ad molliorem vel cogitando descendere? O si cognovisses et tu, quam multa et quam multis debeas! videres quam nihil sit quod facis, quam nec inter minima numerandum ad comparationem debitorum tuorum. Vis scire quæ et quibus debeas? Primo Christo Jesu debes omnem vitam tuam, quia ipse vitam suam posuit pro vita tua; et cruciatus amaros sustinuit, ne tu perpetuos sustineres. Quid tibi dirum vel durum esse poterit, cum recordatus fueris, quia ille in forma Dei, in die æternitatis suæ, in splendoribus sanctorum ante luciferum genitus, splendor et figura substantiæ Dei, venit ad carcerem tuum, ad limum tuum, infixus (ut dicitur) usque ad cubitos in limo profundi? Quid non suave tibi, cum tibi collegeris omnes amaritudines Domini

tui, et rememoraberis, primum quidem illarum infantilium necessitatum; deinde laborum quos pertulit in prædicando, fatigationum in discurrendo, tentationum in jejunando, vigiliarum in orando, lacrymarum in compatiendo, insidiarum in colloquendo : postremo periculorum in falsis fratribus, conviciorum, sputorum, colaphorum, flagellorum, irrisionum, subsannationum, exprobrationum, clavorum, horumque similium, quæ in salutem nostri generis triginta et tribus annis operatus et passus est in medio terræ? O quam indebita miseratio, quam gratuita et sic probata dilectio, quam inopinata dignatio, quam stupenda dulcedo, quam invicta mansuetudo! Regem gloriæ pro despicatissimo vernaculo, immo vermiculo crucifigi! Quis audivit umquam tale, aut quis vidit huic simile? Vix enim pro justo quis moritur : ipse pro injustis et inimicis mortuus est, eligens exsulare a cœlis, ut nos reportaret ad cœlos, amicus dulcis, consiliarius prudens, adjutor fortis.

6. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Nonne si conferrentur in me omnes vitæ filiorum Adam, et omnes dies sæculi, et labores omnium hominum, qui fuerunt, qui sunt, et qui erunt; nihil esset ad comparationem corporis illius, quod spectabile et stupendum est Virtutibus etiam supernis, in conceptu de Spiritu sancto, in ortu de Virgine, in vitæ innocentia, in doctrinæ affluentia, in coruscationibus miraculorum, in revelationibus sacramentorum? Vides igitur, quia sicut exaltantur cœli a terra, sic exaltata est vita illa a vita nostra : quæ tamen posita est pro vita nostra. Sicut nihil ad aliquid nullam habet comparationem; ita et vita nostra nullam habet ad vitam illius proportionem; cum illa dignior, ista miserior esse non possit. Nec me putes rem exaggerare sermonibus : quia hic deficit omnis lingua, nec sufficit oculus vel ad intuendum tantæ dignationis arcanum. Cum ergo ei donavero quicquid sum, quicquid possum; nonne istud sic est, sicut stella ad solem, gutta ad fluvium, lapis ad turrim, pulvis ad montem, granum ad acervum? Non habeo nisi minuta duo, immo minutissima, corpus et animam; vel potius unum minutum, voluntatem meam : et non dabo illam ad voluntatem illius, qui tantus tantillum tantis beneficiis prævenit, qui toto se totum me comparavit? Alioquin si illam retinuero, qua fronte, quibus oculis, qua mente, qua conscientia vado ad viscera misericordiæ Dei nostri; et audeo perfodere illud fortissimum propugnaculum, quod custodit Israël; et illius sanguinis, non guttas, sed undas a quinque partibus corporis in meum pretium detorquere? O generatio perversa, et infideles filii! quid facietis in die calamitatis de longe venientis? ad cujus fugietis auxilium?

7. Sed numquid huic soli debitor sum, cui vix parum aliquid retribuere possum? Exigunt a me præterita peccata mea futuram vitam meam, ut faciam fructus dignos pœnitentiæ, et recogitem omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Et ad hæc quis idoneus? Peccavi super numerum arenæ maris, et multiplicata sunt peccata mea, et non sum dignus videre altitudinem cœli præ multitudine iniquitatis meæ : quoniam irritavi iram tuam, et malum coram te feci. *Circumdederunt me mala, quorum non est numerus; comprehenderunt me iniquitates meæ, et non potui ut viderem.* Quod ergo sine numero est, quomodo numerabo? Quomodo satisfaciam, cum cogar reddere debitum usque ad novissimum quadrantem? Sed et delicta quis intelligit? Ait illa cœlestis fistula Ambrosius : « Facilius inveni eos, qui innocentiam servaverunt, quam qui congruam egerunt pœnitentiam. » Sed et quantumlibet pœniteat, quantumlibet se affligat et maceret : *Propter nomen tuum,* non propter meum meritum, *propitiaberis peccato meo, Domine*, ait justus, *multum est enim.* Cum ergo quicquid vivis, quicquid sapis, quicquid habes, quicquid potes, huic uni rei dedicaveris; numquid est, vel inter aliqua computandum? Paulo ante vitam tuam pro vita sua Christo reddideras; et nunc iterum eam totam præceden-

tium exigit recordatio peccatorum. Numquid (ut vulgo dicitur) de una filia duos generos statuisti facere?

8. Quid si tertium tibi debitorem ostendam, qui non minus acriter, quam veraciter vindicat eam sibi? Puto quod et tu possidere desideras civitatem, de qua dicitur, *Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei;* gloriam illam, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, regnum omnium sæculorum, vivere in æternum, in perpetuas æternitates. Credo quod velis esse æqualis Angelis Dei in cœlo, esse etiam hæres Dei, cohæres Christi, et in plateis supernæ Sion melos angelicum auscultare, et videre quicquid illud sit, cum Christus tradiderit regnum Deo Patri, et erit Deus omnia in omnibus; postremo esse similis Deo, et videre eum sicuti est. Nec dubito quin et concupiscas suspicere et umbras declinantes, et diem adspirantem, cum illuxerit illa solemnis dies, et nubila rerum excusserit; quando jam non inclinabitur dies, sed erit æterna meridies; quando erit plenitudo fervoris et lucis, solis statio, tenebrarum exterminatio, desiccatio paludum, fœtorum depulsio. Nonne ad hoc emendum totum te, quæcumque, et undecumque contrahere poteris, dare oportebit? Et cum universa compleveris, non tamen putes esse condignas passiones hujus temporis vel corporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. An sic impudens es, vel imprudens, ut minutum tuum, quod sibi tam Christi vita, quam peccati pœnitentia certatim rapiunt, etiam ad hoc conquirendum vel audeas numerare?

9. Quid dices, si et quartum debitorem in medium adduxero, qui sibi etiam jure primatus sui superiores tres cedere velit? Ecce in januis est qui fecit cœlum et terram: et Creator tuus est, tu creatura: tu servus, ille Dominus: ille figulus, tu figmentum. Totum ergo quod es, illi debes, a quo totum habes; illi præcipue Domino, qui et te fecit, et benefecit tibi; qui tibi ministrat siderum cursus, aeris temperiem, fœcunditatem terræ, fructuum ubertatem. Huic revera totis medullis, totis viribus serviendum: ne forte indignationis oculo te respiciat, et despiciat, et conterat in æternum et in sæculum sæculi. Non arbitror autem quod te tanta raptet insania, ut et hic minutum tuum nominare, nedum numerare præsumas. Expone ergo mihi, cui horum quatuor proponas reddere quod debes: cum unusquisque tantus exactor sit, ut te possit singulariter suffocare. Eia Domine, vim patior, responde pro me. In manus tuas, Domine, commendo minutum meum: tu persolve omnibus, tu ab omnibus libera, quia tu es Deus, et non homo; et quod hominibus impossibile est possibile est tibi. Quod habui, et feci: Domine, habe me excusatum, quia imperfectum meum viderunt oculi tui. Quis ergo amplius grunniet, dicens: Nimium laboramus, nimium jejunamus, nimium vigilamus: cum nec millesimæ, immo nec minimæ parti debitorum suorum valeat respondere? Hæc est fortasse, Fratres, illa vera vestra Quadragesima, non exterior, sed interior, quæ non corticem sacramenti, sed adipem frumenti contineat. Si enim unicuique istorum quatuor et pro se, et per se omnem decalogi perfectionem debetis: profecto decem quater ducta quadragesimam vestram faciunt, quam custodire vos oporteat omnibus diebus vitæ vestræ. Et ipse qui vos congregavit in loco isto, vitam vestram conservet in opere sancto: ut cum ipse apparuerit vita vestra, et vos appareatis cum ipso in gloria.

SERMO XXIII.

De discretione spirituum.

1. MAGISTER gentium Paulus ex occasione ipsius spiritualis naturæ, qua vivimus, ad spiritualem conversationem excitans discipulos, ait: *Si spiritu vivimus, spiritu et ambulemus.* Ac si dicat: Si caro non prodest quicquam, sed spiritus est qui vivificat ipsam; separare oportet pretiosum a vili, et digniorem præponere partem, ut secundum spiritum ambulemus, non secundum carnem. Ad spiritum enim debet fieri conversio carnis, ut serviat ipsa, et non

serviatur ei, ut dicat spiritus servo suo, Veni; et veniat : Fac hoc; et faciat illud. Sic enim erit uxor nostra sicut vitis abundans, et salvabitur per generationem filiorum, qui sunt opera bona, si fuerit ipsa quidem in lateribus domus nostræ, id est in abscondito et humili loco : anima vero resideat in medio tamquam domina, tamquam paterfamilias, tamquam judex : ut fiat quod scriptum est : *Anima mea in manibus meis semper.* Maledictus enim spiritus ille, qui partem suam deteriorem facit. Maledictus homo, qui pascit sterilem, et viduæ non benefacit. Denique, ut testatur idem Apostolus, si secundum carnem vixerimus, moriemur : quoniam qui in carne ambulant, Deo placere non possunt : et qui seminant in carne, de carne metent corruptionem. Si autem spiritu facta carnis mortificaverimus, vivemus : quoniam qui spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt, et qui seminant in spiritu, de spiritu metent vitam æternam.

2. Prudenter proinde, Fratres, et non ad insipientiam nobis, spiritualem elegimus vitam, castigare scilicet corpus, et servituti subjicere; et Deum, qui Spiritus est, adorare in spiritu et veritate. Sed quia spirituum diversa sunt genera, necessaria est nobis eorum discretio, præsertim cum ab Apostolo didicerimus, non omni spiritui esse credendum. Videri enim potest minus erudilis, et qui parum exercitatos habent sensus, omnem cogitationem non alterius, quam ipsius humani spiritus esse sermonem; quod non ita esse et certa fidei veritas probat, et divinarum testimonia Scripturarum. *Audiam,* inquit Propheta, non quid ego loquar, sed *quid loquatur in me Dominus Deus.* Et alius Propheta : *Angelus*, inquit, *qui loquebatur in me, etc.* Et in Psalmo didicimus fieri immissiones etiam per Angelos malos. Unde et timet Apostolus, ne, sicut serpens decepit Evam astutia sua, sic et discipulorum quibus loquitur corda decipiantur, ab eo utique, cujus ipse Paulus astutias non ignorat. Unde et dicit : *Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum.* Esse autem spiritum carnis non bonum, manifeste idem Apostolus indicat, ubi inflatos spiritu carnis suæ quosdam esse testatur. Et esse etiam spiritum hujus mundi declarat, ubi gloriatur in Domino pro se pariter et pro discipulis suis, non quod eum acceperint, sed spiritum qui a Deo est, *ut sciamus*, inquit, *quæ a Deo donata sunt nobis.*

3. Sunt ergo hi duo satellites maligni illius principis tenebrarum; ut dominetur spiritus nequitiæ spiritui carnis, et spiritui hujus mundi. Quisquis ergo ex his tribus spiritibus spiritui nostro loquatur, ne credamus ei : quoniam sanguinem sitiunt, non quidem corporum, sed (quod gravius est), animarum. Sed quoniam spiritualis omnium natura est, a sermonibus eorum cognoscemus eos : et quis spiritus sit qui loquatur, ipsa suggestio declarabit. Semper enim spiritus carnis mollia, spiritus mundi vana, spiritus malitiæ semper amara loquitur. Quoties ergo importune (ut assolet) carnalis cogitatio mentem pulsat : verbi gratia, cum de cibo, de potu, de somno, cæterisque similibus ad carnis curam pertinentibus cogitantes, humano quodam modo inardescimus desiderio; certum sit nobis spiritum carnis esse qui loquitur, et tamquam adversarium repellamus eum, dicentes : *Vade retro satana, quoniam non sapis ea quæ Dei sunt :* sed magis sapientia tua inimica est Deo. Cum autem non de illecebris carnis, sed de ambitione sæculi, de jactantia et arrogantia, cæterisque similibus cogitatio vana versatur in cordibus nostris; spiritus mundi est qui loquitur, longe perniciosior hostis, et majori sollicitudine repellendus. Interdum vero satellitibus istis terga vertentibus, princeps ipse habens iram magnam, tamquam leo rugiens, insurgit adversus nos; cum videlicet non ad voluptatem carnis, aut sæculi vanitatem, sed ad iram, ad impatientiam, ad invidiam, ad amaritudinem animi provocamur : importune ingerendo, si quid minus amicabiliter,

minusve discrete factum videtur aut dictum : si qua denique aut in signo, aut in opere quolibet data videtur indignationis occasio, materia suspicionis. Huic ergo cogitationi non aliter, quam ipsi diabolo resistendum est : nec aliter ab ea, quam ab ipsa perditione cavendum. Scriptum est enim : *In patientia vestra possidebitis animas vestras.*

4. Fit tamen aliquando, ut spiritus noster a quolibet horum trium crebro superatus, et servus illi addictus, in suam ipsius perniciem (heu!) vices illius agat, ut jam sine omni alterius spiritus suggestione ipsa ex se anima aut voluptuosas, aut vanas, aut amaras pariat cogitationes. Jam vero non facile arbitror posse discerni, quando noster ipse loquatur spiritus, quandove loquentem alterum audiat quemlibet e tribus illis. Sed quid refert quicumque loquatur, dum unum et idem sit quod loquuntur? Quid refert loquentis nosse personam, dum constat perniciosum esse quod loquitur? Si inimicus est, resiste viriliter inimico : si tuus ipse spiritus est, argue eum, et miserabiliter plange, quod in tantam miseriam et tam miserabilem devenerit servitutem.

5. Quoties vero super castigando corpore, humiliando corde, servanda unitate, et caritate fratribus exhibenda, seu cæteris virtutibus acquirendis, conservandis, amplificandis, salubris cogitatio in mente versatur; divinus sine dubio Spiritus est qui loquitur, aut per seipsum sane, aut per Angelum suum. Et quemadmodum de humano atque maligno spiritu dictum est, sic de angelico, et de divino : nec facile est quis loquatur discernere, nec ignorare periculosum : præsertim cum certum sit, Angelum bonum numquam loqui ex semetipso, sed Deum esse qui loquitur in ipso.

6. Studiosius igitur deinceps consideremus, quonam modo malignorum illorum spirituum suggestiones audire, immo quanta indignatione abjicere debeamus, avertentes aures nostras ne audiamus sanguinem, et sapientiam quam revelat caro et sanguis : parvulos quoque Babylonis, cogitatus scilicet mundanos, ab ipso initio tenentes, et allidentes ad petram : ipsum etiam malignum cum tentationibus suis a conspectu cordis nostri abjicientes et deducentes ad nihilum. Eas vero cogitationes, quæ justitiæ et veritatis nos admonent, tota devotione suscipientes, divinæ dignationi gratiam habeamus : nec aliquando tantæ benignitati inveniamur ingrati, scientes quoniam ipse est qui loquitur justitiam; ipse cujus sermo veritas est. Quantæ enim temeritatis, immo quantæ insaniæ est, si forte, dum alloquitur nos Dominus majestatis, nos insensati avertamus aurem, et ad nescio quas animum ineptias convertamus? Quanta est hæc injuria, et quam graviter vindicanda, cum vilissimus vermis clamantem ad se audire dedignatur Creatorem universitatis? Quanta vero et quam ineffabilis divinæ dignatio bonitatis, quæ quotidie conspicit nos infelices avertentes aures, obdurantes corda; et nihilominus clamat ad nos, et jugiter clamitat in plateis? Vere in plateis, quia in latitudine caritatis. Ecce enim bonorum meorum non eges, Domine : et tamen dicis, *Convertimini ad me filii hominum;* et iterum clamitas, *Revertere, revertere, Sunamitis; revertere, revertere, ut intueamur te.*

7. Propterea obsecro vos, dilectissimi, qui reminiscimini Domini, ne taceatis, et ne detis silentium ei : audientes jugiter quid loquatur in vobis Dominus Deus, quoniam loquetur pacem. Felix proinde et beata anima, quæ venas susurrii divini percipit in silentio, frequenter iterans illud Samuelis : *Loquere Domine, quia audit servus tuus.* Hic ergo hodiernus sermo finem accipiat, ut etiam tacentibus nobis Deum intus audiamus loquentem et suadentem de regno suo, tanto utilius, quanto subtilius, per internam scilicet inspirationem. Si qua tamen adhuc de audienda hac Domini voce ipse suggesserit, alio sermone tractabimus, ne præsertim in tam utili ac spirituali materia, mentes vestras longitudine sermonis oneremus.

SERMO XXIV.

De multiplici utilitate verbi Dei.

1. TENETIS, credo, quemadmodum hesterno sermone de ea, quæ nobis admodum necessaria est, discretione spirituum admonuerimus sollicitudinem vestram : ut contra venenatos serpentis antiqui sibilos, contra mortiferos sirenæ cantus, aures cordis jugiter obturare studeatis; ut nec spiritum carnis loquentem mollia, nec spiritum mundi vana suggerentem, nec spiritum nequitiæ audiatis immittentem amaritudines, et scandala seminantem. Sed hujus specialiter astutias nosse necesse est, hujus cogitationes non expedit ignorare. Interdum enim transfigurat se malignus ille et nequam spiritus in angelum lucis, ut virtutis simulatione plus noceat. Sed et tunc quoque, si diligenter advertimus, numquam nisi amaritudinis et discordiæ seminaria spargit. Suadet enim nonnullis singularia jejunia quædam, unde cæteri scandalizentur; non quia jejunium diligat, sed quia scandalo delectetur. Multa quoque in hunc modum solet afferre, quæ tamen a divina sapientia facile discernantur, si apostolicam illam beati Jacobi diffinitionem præ oculis habeamus, qui divinam describens sapientiam, ait : *Sapientia quæ a Deo est, primum quidem pudica est, deinde pacifica.* Omnem ergo cogitationem, in qua hæc duo non concurrunt, a Dei sapientia alienam esse non dubites. Eam vero quæ pudica videtur, nec ad vitia trahit aperte, sed virtutis prætendit imaginem; tunc demum a Deo noveris esse, si pacifica sit, si Prælati tui atque spiritualium fratrum approbatur judicio : quoniam non faciet Dominus Deus verbum, quod non revelaverit servis suis.

2. Quanta vero devotione, quanta humilitate, quanta sollicitudine cogitatio salubris non aliter quam divinæ dignationis sermo suscipi debeat, et hesterno sermone partim jam diximus, et hodierno nihilominus aliquanto latius persuadere conabimur. *Beati* enim *qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud.* Vultis nosse quam beati? Primum quidem sonans in auribus animæ vox divina, conturbat, terret, dijudicatque; sed continuo, si non avertis aurem, vivificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mundat. Denique et cibus noster est, et gladius, et medicina, et confirmatio, et requies, resurrectio quoque et consummatio nostra. Nec mireris quod verbum Dei jam nunc inveniatur omnia in omnibus esse, quantum spectat ad justificationem : siquidem et futurum est omnia in omnibus ad glorificationem. Audiat illud peccator, et conturbabitur venter ejus; a voce illa carnalis anima contremiscet. Omnia namque cordis secreta rimatur atque dijudicat sermo vivus et efficax, cordium atque cogitationum perscrutator. Unde et licet mortuus in peccato, si audieris vocem Filii Dei, vives. Sermo enim quem loquitur, spiritus et vita est. Si cor tuum induratum est, memento Scripturæ dicentis : *Emittet verbum suum, et liquefaciet ea.* Et item : *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est.* Si tepidus es, et evomi jam formidas, non discedas ab eloquio Domini, et inflammabit te : quia eloquium ejus ignitum est valde. Quod si tenebras ignorantiæ plangis, diligenter audi quid loquatur in te Dominus Deus : et erit lucerna pedibus tuis verbum Domini, et lumen semitis tuis.

3. At fortassis tanto amplius doles, quanto clarius peccata etiam minima illuminatus agnoscis : sed sanctificabit te Pater in veritate, quæ est utique sermo ejus, ut inter Apostolos audire merearis : *Jam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis.* Jam vero cum laveris inter innocentes manus tuas, ecce paravit in conspectu tuo mensam, ut non de solo pane vivas, sed ex omni verbo, quod procedit de ore Dei, et in fortitudine cibi illius curras viam mandatorum ejus. Ubi si consistunt adversum te castra, et prælium tentationis insurgit : arripe gladium spiritus, quod est verbum Dei, et in eo facile triumphabis. Quod si forte (ut est certaminis consuetudo) contigerit aliquando vulnerari, mittet verbum suum, et sanabit te, et eripiet te de interitionibus tuis : ut in te quoque impleatur

quod ait Centurio, cujus fides tam magnifice commendatur : *Domine*, inquit, *dic tantum verbo, et sanabitur puer meus.* Sed et si titubas adhuc, confitere et clama : *Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei :* et in verbis suis confirmabit te : ut experimento discas, quoniam verbo Domini cœli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum.

4. In his atque hujusmodi persevera, in talibus jugiter exercere, donec jam dicat Spiritus, ut requiescas a laboribus tuis. In hoc verbo quiesces dulciter, ac suaviter soporaberis, donec veniet hora, cum omnes qui in monumentis sunt, audient vocem ejus, et procedent. Sed quo? Alii quidem in judicium, alii vero in vitam æternam. Et quis scit si est dignus amore vel odio? Tunc maxime memor esto verbi tui servo tuo, Domine, in quo mihi spem dedisti, ut ab auditione mala non timeam : sed beata magis auditio perducat ad visionem, cum dices, *Venite benedicti Patris mei*, etc. *Quicumque* enim *confitebitur me coram hominibus*, ait ipse, *hunc et ego confitebor in conspectu Patris mei* et Angelorum sanctorum : quod nobis conferre dignetur ipse, qui constitutus est judex vivorum et mortuorum, amen.

In manuscripto S. Ebrulfi sic finitur hic sermo, incipiendo a n. 4.

« In his atque hujusmodi interim » exercere; donec ipsa, quæ certantem » adjuvat, vox Domini ad requiem » evocet triumphantem, sitque in magnificentia quæ nunc est in virtute, » amodo jam dicente spiritu, ut requiescas a laboribus tuis. Erit sane quando » et ipsum corpus de pulvere vox eadem » suscitabit, quando *omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii » Dei, et procedent.* Opus est etiam ut » tunc quoque memor sit verbi sui servo » suo, in quo tibi spem dedit, ut non » timeas ab auditione mala : sed verbum bonum, *Venite*, inquit, *benedicti » Patris mei.*

» Hæc est vox quæ perducit ad vultum, ut jam dicere merearis et tu, » quia *auditu auris audivi te, et nunc » oculus meus videt te.* Non facile ego » crediderim quia pigeat tunc audisse » comminationes, correptiones sustinuisse, tolerasse increpationes, in » quibus iter erat quo ostenderet tibi » salutare suum. Jam vero dum hæc » omnia ita se habeant, et alias quoque » innumeras audiendæ divinæ vocis utilitates perhibeant non tam scripturarum testimonia, quam animarum » experimenta : quid nos miseri tanta » varietate distrahimur, caducam mendicantes utique consolationem? Quasi » vero non sit nobis ad manum absque » omni difficultate in verbo, quod prope » est utique in ore et corde nostro, quicquid salutis, quicquid jucunditatis, » quicquid delectationis est invenire. » Bene proinde *beati qui verbum* hoc » vitæ *audiunt et custodiunt illud.* Custodiunt sane dixerim, non aliter quam » depositum pretiosissimum, ut ibi cor » habeant, ubi est thesaurus eorum.

» Dico autem breviter quæ occurrunt » interim ex his quæ huic videntur custodiæ necessaria. Primum quidem ut » ponas cor tuum audire diligentius quid » loquatur, propter illud quod scriptum » est : Quia *ignorans ignorabitur.* Dehinc » ut opere impleas quod audisti, quia » *Scienti bonum et non facienti, peccatum » est illi.* Postremo ut quæcumque occurrerint adversa, sustineas patienter : » quia verbum hoc non solum quid agere » debeas docet, sed et ostendit tibi » quanta te oporteat pati. Hæc plane » latria est, cultus debitus soli Deo, ut » sollicitus sis voluntatem ejus prudenter intelligere; et ubi necesse est, » aut potenter implere, aut sustinere » patienter. »

SERMO XXV.

De verbis Apostoli, Volo primum fieri obsecrationes, orationes, etc.

1. Quatuor mihi videntur orandi modos exprimere Apostoli verba, dicentis : *Volo primum fieri obsecrationes; deinde orationes, postulationes, gratiarum actiones.* Sunt enim quos adhuc peccati conscientia terret et cruciat, nondum accepta resistendi virtute, tunc scilicet cum primum ipsos in peccatorum cœno

jacentes Spiritus veritatis irradiat, et excitans erubescere facit, et timere Deum, dum vident immanitatem criminum, meritorum exiguitatem; et velut ardentem coram se gehennam expavescentes, quoniam in seipsis boni nil inveniunt, aliunde apprehendunt unde tegantur. Sciunt enim quod non sit tutum in conspectu Domini Dei sui vacuos apparere contra Legis præceptum, et multo minus id præsumere plenis stercore manibus audent. Quia ergo timent, et merito timent per seipsos accedere, student quasi per alios supplicare. Tale est illud orationis genus, quo solemus uti dicentes : *Sancte Petre, ora pro nobis*, et similia. Maxime vero illud obsecratio est manifesta : *Per crucem et passionem tuam, libera nos Domine;* et cætera in hunc modum. Tale enim videtur, ac si latro deprehensus, et jam vicinus suspendio, quando penitus desperat, nec invenit in se unde veniam deprecetur, extendens brachia dicat : quia sic passus est Christus; ut eorum a quibus tenetur, animos moveat ad pietatem.

2. Credo ego de talibus dici posse, quia *regnum cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud.* Vim faciebat regno cœlorum Publicanus ille, qui dum non auderet oculos ad cœlum levare, ipsum cœlum ad se potuit inclinare. Simile aliquid mulier illa egisse videtur, quæ profluvium sanguinis habens, dum timeret ad Christum accedere, fecit ab eo virtutem exire. Furtim enim tetigit fimbriam, et curata est ab infirmitate. Unde et dedignantis quodam modo verbum videtur, quod de ea Dominus ait : *Quis me tetigit?* Et addidit : *Sensi a me exisse virtutem.* Non credo quod sit inter nos quispiam : sed forte nonnulli in habitu vel sæculari conversatione potuerunt aliquando experiri quod loquor, ut inviti fluxum sanguinis paterentur, ejus, inquam, sanguinis qui regnum Dei non possidebit : Etenim *qui facit peccatum, servus est peccati* : nec sua se poterit continere virtute, etiam cum volet. Huic ergo minime expedit per seipsum ad Christum accedere, sed tangere, si quam invenerit, ejus fimbriam, hoc est eum considerare hominem, quem humiliorem viderit, et extremum in Ecclesia, quæ est vestis Christi. Eum, inquam, qui elegit abjectus esse in domo Dei, oportet considerare : quoniam is vere est fimbria posita in ora vestimenti, ad quam utique spiritualis unguenti descendens a capite copia tota decurrit. Hunc si beneficiis aliquibus, seu prece humili, aut confessione pura tetigerit, ut affectum ejus erga se moveat ad compatiendum sibi; habeat fidem, et sine dubitatione sanabitur. Illud tamen noverit fimbria, non a se, sed a Christo exiisse virtutem, qui et tangi se protestatur in fimbria. Expressi nunc vobis, quantum potui, quale sit, et cui animæ necessarium genus obsecrationis.

3 At vero jam continendi virtute accepta, securus accedit, qui sibi conscius fuerit, pro delictis præteritis veniam quærens; et oratione utitur, quæ nimirum oris est ratio, quando jam ore suo loquitur cum Deo suo. Hinc illud est quod Maria Magdalene, quamquam non minus humilis hæmorrhoissa illa, non sic tamen veretur accedere, sed rigat lacrymis pedes, capillis tergit, ungit unguento, osculatur ore devoto. Unde satis liquet, quod omnino jam proposuerat in corde suo a peccato deinceps abstinere : et quasi profluvium stabat. Quod si jam consecutus es et tu, primum est ut ipsi Domino in oratione loquens, recogites annos tuos in amaritudine animæ tuæ.

4. Dehinc postquam in lamentis pœnitentiæ aliquamdiu perseverans, hilaritatem quamdam et fiduciam conceperis indulgentiæ, accede jam ad postulationes; ut secure, tamquam receptus in gratiam Domini, tibi et conservis tuis audeas petere quod oportet. At fortassis requiras, unde aut quomodo nosse poteris, utrum hanc consecutus sis indulgentiam. Sic nimirum conservandæ humilitatis gratia, divina solet pietas ordinare; ut quanto quisque plus proficit, eo minus se reputet profecisse. Nam et usque ad supremum exercitii spiritualis gradum, si quis eo usque pervenerit, aliquid ei de primi gradus im-

perfectione relinquitur, ut vix sibi primum videatur adeptus. Attamen scio quid hodie lectum sit in Evangelio. Dixerat Jesus paralytico : *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua :* et reputatum est ei ad blasphemiam. At ille, cui nimirum cogitatio hominis confitetur : *Quid*, inquit, *cogitatis mala in cordibus vestris?* Blasphemare me blasphematis, et quasi ad excusandum visibilis curationis virtutem, me invisibilem dicitis usurpare. Sed ego vos potius blasphemos esse convinco, signo probans visibili invisibilem potestatem. *Ut sciatis*, inquit, *quia potestatem habet Filius hominis in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico : Surge, tolle grabatum tuum, et ambula.* Et tu ergo si jam surgis desiderio supernorum, si grabatum tuum tollis, corpus scilicet a terrenis elevans voluptatibus, ut jam non feratur anima concupiscentiis ejus, sed magis ipsa, ut dignum est, regat illud, et ferat quo non vult : si demum ambulas, quæ retro sunt obliviscens, et ad ea quæ ante sunt, te extendens desiderio et proposito proficiendi, curatum te esse non dubites. Neque enim surgere poteras, si non aliquatenus onus esset alleviatum ; nec grabatum tollere, nisi exoneratus magis : quia nec ambulare in fervore conversationis cum peccatorum gravi mole possibile est.

5. Propter quod fiducialiter jam postulare potest qui ejusmodi est : tantum caveat, ne forte aut postulet non postulanda ; aut nimis postulet quæ a Deo sunt postulanda : aut ea tepide quærat, quæ toto affectu, et omni tempore sunt quærenda. *Petitis, et non accipitis*, ait Jacobus, *eo quod male petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis.* Sic agit omnis qui terrena quærit ultra necessitatem, qui mundialem gloriam sectatur, aut voluptatem. Tale est etiam quod solent sæculares homines mortem inimicorum in orationibus postulare, cæteraque similia quæ non oportet. At vero temporalia, si defuerint; petenda quidem sunt, quantum necessitas humana requirit : sed juxta beati Gregorii sententiam, non sunt hæc nimie requirenda. In quo genere etiam illa spiritualia sunt, sine quibus nihilominus salus constare potest, ut sermo scientiæ, gratia curationum, omniaque, de quibus certum non habemus quod expediant nobis : utpote si te fatiget tentatio, supplicandum quidem pro ea ut auferatur a te, sed non nimis obnixe, quoniam in talibus meminisse semper oportet apostolicæ illius sententiæ : *Nos enim quid oremus, sicut oportet, nescimus*, et Deo magis committere, quam temere aliquid apud nos definire. Hæc autem sunt toto affectu, et omni tempore postulanda : hæc sunt, pro quibus incessanter et quam obnixe poterunt, ad Deum clament desideria tua : ut habeas gratiam ejus bonam, et placere possis in oculis pietatis ipsius, et in eo vivas, et moriaris in ipso. ut gloriam ejus videre, et ipso qui in perpetuum merearis. De his enim dictum est : *Sine intermissione orate* : Unde et Propheta, *Exquisivit*, inquit, *te facies mea ; faciem tuam, Domine, requiram.* Et alibi : *Unam*, ait, *petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.*

6. Porro ad quartum genus orationis, quod est gratiarum actio, perpaucos attingere credo; et quo rarius, eo pretiosius est. Multam enim prorsus gratiam inveniet apud Deum, quem juxta promissionem suam exaudit antequam invocetur : et testimomium reddet spiritui ejus Spiritus quem habet ex Deo, quoniam exauditum est desiderium ejus, ita ut certus jam non orare, sed gratias agere possit. Sic enim habes in Lazari resuscitatione, ubi Dominus, licet prius nihil orasset : *Pater*, inquit, *gratias ago tibi, quia audisti me.* Prima igitur, id est *obsecratio*, verecundo fiat affectu. Secunda, quam proprie diximus *orationem* affectu puro : ut videlicet non dissimulemus peccata, non nos palpemus : scientes quod sic quisque misericordiam invenit apud Deum, si inventus fuerit durus judex in semetipsum. Tertia, id est *postulatio*, amplum quærit affectum, et fiduciæ latitudinem, sicut scriptum est. *Postulet autem in fide nihil hæsitans.* Credo enim propterea dictum : *Quemcumque locum calcaverit*

pes vester, vester erit; quod tantum impetrabimus, quantum porrexerimus pedem fidei. Quarta, quæ est *gratiarum actio*, ipsa debet esse devotione plenissima, et deliciis affluens.

7. Jam vero de reverentia Orationis, in eo quod lectum est in Capitulo, ipsius Regulæ vos modo sollicitavit auctoritas, ex cujus occasione aliqua de oratione dicenda putavi. Illud tamen breviter dico, nonnullos (ut arbitror) experiri interdum in oratione ariditatem, et hebetudinem quamdam mentis: ut solis orantes labiis, non satis attendant neque quid dicant, neque cui loquantur, pro eo quod velut ex consuetudine quadam, cum minus digna reverentia et sollicitudine accesserunt. Quid enim aliud cogitare debet frater intrans ad orationem, quam propheticum illud: *Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis, usque ad domum Dei?* Omnino siquidem oportet nos orationis tempore curiam intrare cœlestem, illam utique curiam, in qua Rex regum stellato sedet solio, circumdante innumerabili et ineffabili beatorum spirituum exercitu. Unde et ipse qui viderat, quia majorem numerum non invenit: *Millia*, ait, *millium ministrabant ei, et decies centena millia assistebant ei.* Quanta ergo cum reverentia, quanto timore, quanta illuc humilitate accedere debet a palude sua procedens et repens ranuncula vilis? Quam tremebundus, quam supplex, quam humilis, quam denique sollicitus, et toto intentus animo majestati gloriæ, in præsentia Angelorum, in concilio justorum et congregatione sanctorum assistere poterit miser homuncio?

8. In cunctis igitur actionibus nostris multa opus est animi vigilantia, sed præcipue in oratione. Etenim, sicut in Regula nostra legimus, licet hora omni et omni loco oculi Domini nos speculentur, maxime tamen in oratione. Licet enim semper videamur, sed tunc etiam præsentamus et ostendimus nos, quasi facie ad faciem cum Deo loquentes. Porro quamvis ubique sit Deus, in cœlo tamen orandus est, ibique orationis tempore cogitandus: ut mens nostra non Oratorii tecto, non aeris spatio, non ipsa retardetur nubium densitate, juxta eam formam, quæ nobis a Christo tradita est, ubi ait: *Sic orabitis, Pater noster qui es in cœlis.* Cœlum enim quadam prærogativa etiam sedes sive thronus Dei vocatur: quia ad eam comparationem, qua Deum in cœlis Angeli sancti et Electorum animæ vident, nos miseri et peregrini super terram vix solum nomen habere videmur. Sic igitur oret qui orat, tamquam assumptus et præsentatus ei, qui sedet super excelsum thronum in Angelis, qui minime ceciderunt; et elevatum in hominibus, quos suscitavit de pulvere inopes, et erexit de stercore pauperes. Sic, inquam, semetipsum consideret et sic attendat, tamquam præsentatum Domino majestatis, ut dicat cum Abraham: *Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis, et cinis.* Et quia tuo præcepto commonitus, tua institutione formatus, id præsumo, Domine fons pietatis.

SERMO XXVI.

De voluntate nostra divinæ voluntati subjicienda.

1. Audistis nunc ex Regula nostra, Fratres, de humilitate sententiam Christi: cui ego, quoties legitur, toto animo intentos vos esse volo. Insipiens est enim et insanus, quicumque in aliis vitæ meritis, quicumque in alia religione seu sapientia, nisi in sola humilitate confidit. Apud Dominum, Fratres, jus habere non possumus, quoniam in multis offendimus omnes. Sed nec fallere eum; ipse enim novit abscondita cordis: quanto magis opera manifesta? utique nec resistere viribus, quoniam omnipotens est. Quid ergo restat, nisi ad humilitatis remedia tota mente confugere, et quicquid in aliis minus habemus, de ea supplere? Sed, o mira vanitas! o mira fatuitas cordis nostri! cujus elationem perfecte reprimere, cujus cervicosos motus omnino domare, humilitatis materia tanta non sufficit, quin superbiat adhuc terra et cinis.

2. Porro totius humilitatis summa in eo videtur consistere, si voluntas nostra

divinæ (ut dignum est) subjecta sit voluntati, sicut ait Propheta : *Nonne Deo subjecta erit anima mea?* Scio quidem creaturam omnem, velit, nolit, subjectam esse Creatori : sed a creatura rationali voluntaria subjectio quæritur, ut voluntarie sacrificet Domino, et confiteatur nomini ejus : non quia terribile et sanctum, non quia omnipotens, sed quia bonum est. At vero subjectionem istam triplicem esse necesse est : ut quod certum est Deum velle, id nos velimus omnino : et quod certum est eum nolle, similiter exsecremur et nos : quod autem incertum est utrum velit an nolit, neque velimus ex toto, neque penitus non velimus. Hic certe, Fratres, in hoc medio totum periculum est Religiosorum, dum infeliciter blandimur nobis, et palpantes seducimus nosmetipsos. Hinc accidit, ut dissimulemus Domini quærere voluntatem, dum et nostram facere, et aliquam de ignorantia habere volumus excusationem. Quis enim est ille tam infelix monachus, qui id nolle audeat, quod certus est Deum velle ; aut quod certus est eum nolle, id velle præsumat? Sed in medio periculum est his, qui jam egressi de sæculo, in loco conversionis habitant, tamquam in paradiso voluptatis : sicut in medio paradisi lignum transgressionis positum erat, in quo prævaricati sunt parentes primi; lignum scientiæ boni et mali ; non tantum boni, vel mali solius, sed boni et mali.

3. Propterea rogo vos, Fratres, diligenter attendite, quia nihil mihi occurrit quod utilius possitis audire. Ubi certa est Dei voluntas, omnino nostra sequatur, in his videlicet, de quibus certum aliquid in Scripturis invenimus, aut ipse Spiritus manifeste clamat in cordibus nostris quid sentiendum sit, ut est caritas, humilitas, castitas, obedientia, cæteræque virtutes; hæc approbemus indubitanter et appetamus, quæ placere Deo scimus indubitanter. Sic et ea omnimodis odisse debemus, de quibus certum est quod oderit ea Deus, ut est apostasia, fornicatio, iniquitas, impatientia. In his vero rebus, de quibus nihil certi possumus invenire, nihil certum voluntas nostra definiat : sed magis pendeat inter utrumque, aut saltem neutri parti nimis adhæreat, cogitans semper, ne forte altera pars Deo magis placeat ; et parati simus voluntatem ejus sequi in quamcumque partem eam cognoverimus inclinari. Nemo super his quæ certa sunt hæsitet : nemo dubia pro certis admittat : nemo sibi in dubiis judicium vindicet, præcipitetve sententiam ; et experiemur quod scriptum est : *Pax multa diligentibus legem tuam, Domine, et non est illis scandalum.* Unde enim sunt scandala, unde turbatio, nisi quod propriam sequimur voluntatem, et temere quod volumus in corde nostro definientes, si quo modo id prohiberi contingat aut impediri, continuo etiam in impatientiam, in murmurationem et in scandalum proni sumus, non attendentes, quoniam omnia cooperantur in bonum his, qui secundum propositum vocati sunt sancti : et ipse, qui nobis casus videtur, sermo quidam Dei est, suam nobis indicans voluntatem? At quicumque nihil certum de hujusmodi in corde suo posuerit ; in quamcumque partem postea convertatur, scandalizari non poterit. Aut si quid facere cogitat, unde mandatum certum non habet, si voluntatem suam suspensam tenuerit, donec Prælatum suum interroget, et ab eo quærat Domini voluntatem, cui vice ipsius obedit; non conturbabitur quicquid ei præcipiatur : quoniam vere pax multa diligentibus legem Domini, et non est illis scandalum.

4. Porro quod dixi, voluntatem suspensam teneat, aut voluntatem suam divinæ subjiciat voluntati ; non de concupiscentiis desideriorum, non de affectionibus dico. Illud enim impossibile est, dum adhuc in hoc peccati corpore, in hoc corpore mortis anima detinetur. Quid enim esset aliud quam vita æterna, tota affectione divinam in omnibus sequi voluntatem? Sed consensum nostrum necesse est divinæ subjicere voluntati, si pacem æternam, si pacem desideramus habere præsentem, sicut scriptum est : *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. Domine,* ait Pro-

pheta, *in lumine vultus tui ambulabunt, et in nomine tuo exsultabunt tota die.* Alius enim ambulat in lumine vultus sui, sollicitus facere suam voluntatem, et beneplacitum cordis sui considerans. Alius ambulat in lumine vultus humani, in eo semper intentus quid hominibus placeat, quid mundus judicet. De quo die Propheta loquitur : *Diem hominis non concupivi, Domine, tu scis.* Contritio et infelicitas in viis eorum, et viam pacis non cognoverunt, non est timor Dei ante oculos eorum. Nam qui timorem Dei semper habet præ oculis; viæ ejus, viæ pulcræ, et omnes semitæ ejus pacificæ. *Venite ad me,* inquit, *omnes qui laboratis, et onerati estis,* quos vestræ, seu alienæ voluntatis dura premit servitus; *et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve.* Quanto enim benignior et dulcior est divina clementia quolibet homine, tanto suavius esse manifestum est jugum ejus cæteris oneribus. Propterea homines sibi ipsis aut aliis hominibus placere studentes, confusi sunt : sed qui in lumine vultus tui ambulant, Domine, id solum cogitantes, quomodo tuam faciant voluntatem, et toto corde contendentes placere tibi; nunc quidem in nomine tuo exsultabunt tota die, et non erit illis scandalum, sed demum in justitia tua exaltabuntur, quando exuentes infirmitates suas, et intrantes in potentias tuas, memorabuntur justitiæ tuæ solius, ut eam tunc teneant sine labore, quam modo sequi laborant.

SERMO XXVII.

Contra pessimum vitium Ingratitudinis.

1. Magna est super nos, dilectissimi, magna valde misericordia Dei nostri, quos tam ineffabili Spiritus sui virtute, tam inæstimabili dono gratiæ suæ eripuit de vana nostra conversatione hujus sæculi, in quo eramus aliquando tamquam sine Deo, aut certe (quod exsecrabilius est) etiam contra Deum, non ignorantiam ejus habentes, sed contemptum. Cujus vitæ, aut potius mortis (*Anima enim quæ peccaverit, ipsa morietur*) utinam frequenter in oculis cordis nostri tetra versetur imago, quanta videlicet cæcitas, quanta perversitas illa fuerit : ut sedula meditatione pensantes miseriæ pondus, etsi non tam perfecte sicut est, aliquatenus tamen æstimare possimus liberatricis misericordiæ quantitatem. Jam vero si quis ex nobis diligenter considerare non negligat, non modo unde erutus, sed et ubi sit constitutus; non solum quid evaserit, sed et quid acceperit; non tantum unde revocatus sit, sed etiam quo vocatus : inveniet sine dubio cumulum hujus misericordiæ omnino mensuræ prioris excedere quantitatem. Neque enim fecit taliter omni nationi, ut non solum judicia, sed et consilia sua manifestaret eis : sed omnino magnificavit facere nobiscum, non solum in servos assumens, sed et eligens in amicos. Neque enim nos elegimus eum, sed ipse elegit nos, et posuit nos ut eamus, et fructum afferamus : fructum, inquam, non solum non peremptorium, quod ad judicium pertinens, notum sit etiam servis; sed nec periturum quidem, quod de consilio est, et revelatur amicis.

2. In hoc siquidem positi sumus, ut nec peccato serviamus, (ipse enim est peremptorius labor :) nec sæculo quoque, quemadmodum hi quos videmus subditos curis terrenis, etsi non culpis; corporalibus officiis, etsi non flagitiis implicatos, et in ea quæ præterit hujus mundi figura pro sua suorumque præsenti sustentatione laborantes : quorum utique labor etsi non ad damnationem, minime tamen pertinet ad salutem; ita ut, etsi conservaverint fundamentum, detrimentum tamen patiantur, pereuntibus quæ superædificaverant; ipsi vero salvi sint, sic tamen quasi per ignem. Nobis autem quid dicitur? Quod consilium datur amicis? *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam.* Nec cessamus ab operando hoc cibo, etiam cum terrenis forte occupamur operibus, aut obedientia dictante, aut fraternæ caritatis intuitu : quoniam dissimilis nobis intentio est ab his, quorum laborem periturum esse prædiximus. Dissimili

proinde radici inhærens labor similis, non similiter habet perire : quoniam radicatus est in ea, quæ numquam perit, æternitate.

3. Denique si forte non quidem illicita, nec tamen expedientia sectantes, priori forsitan fornicatione relicta, stetissemus in conjugii castitate, non capientes quod de cælibe vita datum novimus esse consilium ; sed a rapinis et fraudibus abstinentes, licite propriis rebus uteremur, necdum tamen ad perfectionem evangelicam attingentes, sicut scriptum est, *Si vis esse perfectus, vade; et vende omnia quæ habes, et veni, sequere me :* hoc ipsum quantæ pietatis esset, si a tantis criminibus, in quibus multi ex vobis involuti, solum in se responsum mortis et judicium certæ damnationis haberent, datum esset vel in inferiori aliquo respirare gradu? Prodigus certe filius ad filiorum numerum adspirare timebat, beatum se reputans, si forte vel in mercenariorum numero recipi mereretur : minime tamen sufficere potuit paternæ pietati, nisi tam copiosam ei misericordiam exhiberet, cui posset et ipse, qui numquam a patre recesserat, senior filius invidere. Sic et nos, dilectissimi, abundanter effusa super nos misericordia Dei nostri, de filiis iræ et diffidentiæ non solum in electorum recepit numerum, sed vocavit ad collegium perfectorum. Nam etsi forte aliquorum negligentia ad perfectionem non assurgit, ipsi viderint quid excusationis possint afferre : quoniam apostolicam omnes nos vitam professi sumus, apostolicæ perfectioni nomina dedimus universi. Quod sane non de ea gloria sanctitatis dixerim, quam non sibi tantum, sed universo orbi suscipere meruerunt, sicut scriptum est, *Suscipiant montes pacem populo, et colles justitiam :* sed de eorum potius professione, quam pro omnibus Petrus loquitur, dicens : *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te.*

4. Sed jam omnino me movet, Fratres mei, quid sibi velit, quod minus erga nos liberalis nunc divina clementia videatur, ut quibus tanta contulit non rogantibus, non desiderantibus, immo et fortasse recusantibus : nunc orantibus, obsecrantibus, postulantibus sæpissime, immo continue, videatur multo minora negare. Quid enim putamus, carissimi? Abbreviata est manus Domini, an forte thesauri gratiæ defecerunt? Quid, inquam, putamus, utrum voluntas mutata sit, an imminuta facultas? Neutrum sane de eo æstimare licet, neutrum fas est credere de omnipotenti et immutabili majestate. Quid sibi vult ergo, quod incessanter orantes, obsecrantes, postulantes, non exaudimur, quibus tantam et tam gratuitam misericordiam prærogavit? Nam si respondeat quis quod Apostolo Paulo responsum est sufficere nobis gratiam Dei : plane omnino fallitur, cum pro ea quam maxime universæ orationes, obsecrationes, et postulationes nostræ fiant, ne ambulemus in magnis, aut in mirabilibus super nos, orantes nobis dari humilitatem, quanta decet, non dico sanctos, sed monachos peccatores : obsecrantes patientiam nobis tribui, quanta non dico in Martyribus inventa, sed professioni nostræ necessaria est; postulantes caritatem, quantam non dico Angelis, sed Patribus nostris, qui fuere homines similes nobis passibiles, etiam et peccatores, divino munere collatam agnovimus ex testimonio Scripturarum.

5. Væ generationi huic miseræ ab imperfectione sua, cui sufficere videtur insufficientia, immo inopia tanta! Quis enim ad perfectionem illam, quam Scripturæ tradunt, vel adspirare videtur? Non sine causa sane, cum sint nobis eadem cum Patribus conversionis initia, dispar valde conversationis profectus invenitur : adeo ut cum ipsos profecisse de die in diem, et cursum consummasse legamus; apud nos magnus æstimaretur, si quis vel ipsa conversionis suæ primordia conservaret, ut non minus humilis aut timoratus, non minus sollicitus et circumspectus, non minus fervens spiritu, non minus patiens ac mansuetus in medio, quam in initio videretur. Quantos enim videmus quasi oblitos sui et peccatorum suorum, Dei quoque et beneficiorum ejus immemores sic non redimere, sed amittere

tempus, ut de moribus et affectionibus suis vix ultima apud ipsos mentio fiat! Quid istos aliud agere dixerim, qui scurrilitates et detractiones, jactantiæ et impatientiæ verba non reputant; facile contristant proximos, immo Spiritum Dei qui in eis est; pusillorum scandala parvipendunt, ad increpationem aliorum aut negligentia quadam dormitare videntur, aut iracundiæ facibus inflammantur; et cum his quasi gens quæ fecerit justitiam, accedunt libere ad ecclesiam; psallunt cum aliis, sed non spiritu neque mente; orationis tempore nescio quas ineptias meditantur; et ne ipsi quidem tremendo Angelis participare verentur Dominici corporis sacramento? Quid, inquam, istos aliud agere dixerim, quam securos jam de gratia Domini sui, fiducialiter de ea, quam longo tempore promeruerunt, familiaritate præsumere? Hoc nempe est quod vulgari proverbio dicitur: Familiaris dominus fatuum nutrit servum. Sed ubi est, dilectissimi, quod toties canitis: *Quoniam advena ego sum apud te et peregrinus, sicut omnes patres mei?* Heu, heu! non invenitur qui redeat, et agat gratias Deo, nisi hic alienigena. *Nonne decem mundati sunt? et novem ubi sunt?* Meministis, credo, verba Salvatoris hæc esse, novem illorum ingratitudinem arguentis. Bene siquidem orasse, obsecrasse, postulasse leguntur, qui levaverunt vocem, dicentes: *Jesu fili David, miserere nobis.* Sed defuit eis quarta, quam adjecit Apostolus, gratiarum actio, quoniam non redierunt, nec egerunt gratias Deo.

6. Multos quoque videmus usque hodie satis importune petentes quod sibi deesse cognoverint: sed paucos admodum novimus, qui dignas super acceptis beneficiis gratias agere videantur. Nec reprehensibile est quod instanter petimus: sed plane petitioni negat effectum, quod invenimur ingrati. Et forte hoc etiam clementiæ esse videtur, ingratis negare quod postulant: ne contingat nobis, ut tanto gravius de ingratitudine judicemur, quanto magis accumulatis beneficiis ingrati probabimur exstitisse. Ergo MISERICORDIÆ res est in hac parte subtrahere misericordiam, quemadmodum iræ et indignationis, misericordiam exhibere, eam sane, de qua per Prophetam ipse Pater misericordiarum loquitur, dicens: *Misereamur impio, et non discet facere justitiam.* Quam multos enim videmus et plangimus, Fratres, qui, dummodo maneat habitus et tonsura, salva sibi omnia arbitrantur? non considerantes miseri, quemadmodum ingratitudinis vermis interiora corrodens, ob hoc tantum corticem, quem vident, transforare dissimulet, ne forte recogitent et erubescant, ipsaque verecundia emendentur. Qui sic interdum in nonnullis consumpta esse interiora universa præsumit, ut non vereatur ad ea quoque, quæ foris apparent, venenatum producere caput: nisi forte quos videmus manifeste apostatare a Deo, repente fieri pessimos arbitramur; et non magis paulatim defecisse, cum comederint alieni robur eorum, et nescierunt.

7. Vides ergo non omnibus prodesse, quod a lepra sæcularis conversationis, cujus peccata manifesta sunt, emundantur: sed nonnullis pejus in occulto ingratitudinis ulcus oriri, quod tanto periculosius sit, quanto interius. Et bene Salvator hinc in Evangelio novem illos ubi sunt quærit, quoniam longe a peccatoribus salus. Sic enim et primum hominem post peccatum ubi sit interrogat; et in judicio nescire sese profitebitur operarios iniquitatis, cum legamus in psalmo: *Quoniam novit Dominus viam justorum, et iter impiorum peribit.* Nec sine causa in novenario inventi sunt, qui non redeunt ad Salvatorem: in quo nimirum numero quaternario quinarius jungitur; et est non bona commixtio corporeæ sensualitatis, et evangelicæ traditionis. Quod tunc fieri solet, cum sic volumus quatuor Evangeliis obedire, ut quinque corporis sensus pariter oblectare velimus.

8. Felix autem Samaritanus ille, qui cognovit se nihil habere quod non accepisset: et idcirco servavit depositum, et cum gratiarum actione ad Dominum est reversus. Felix, qui ad singula dona gratiæ redit ad eum, in quo est pleni-

tudo omnium gratiarum : cui dum nos pro acceptis non ingratos exhibemus, locum in nobis facimus gratiæ, ut majora adhuc accipere mereamur. OMNINO enim SOLA nos a profectu conversationis impedit ingratitudo nostra, dum quodammodo amissum reputans dator quod ingratus accepit, cavet sibi de cætero, ne tanto plura amitteret, quanto plura conferret ingrato. Felix proinde, qui se alienigenam reputans, etiam pro minimis quibusque beneficiis non minimas refert grates, gratuitum esse non dubitans neque dissimulans, quod alieno impenditur et ignoto. Nos autem miseri et miserabiles, cum in initio, dum adhuc alienos nos æstimamus, timorati satis, satis devoti et humiles inveniamur; tam facile postmodum obliviscimur, quam gratuitum sit quicquid accepimus, et præsumentes non bene quasi de familiaritate Dei, nequaquam advertimus quod mereamur audire, quoniam *inimici Domini, domestici ejus.* Facilius enim tunc offendimus eum : quasi non gravius tunc quæ a nobis committuntur, judicanda noverimus esse, cum in psalmo legamus : *Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique.* Obsecro itaque, Fratres mei, humiliemur magis ac magis sub potenti manu Dei, et ab hoc tam maximo, tam nequissimo vitio ingratitudinis longe fieri studeamus : ut tota devotione in gratiarum actione versantes, conciliemus nobis gratiam Dei nostri, quæ sola potest salvare animas nostras. Nec verbo tantum vel lingua, sed opere et veritate exhibeamus nos gratos : quia gratiarum actionem magis quam dictionem a nobis exigit dator gratiarum Dominus Deus noster, qui est benedictus in sæcula, amen.

SERMO XXVIII.

De eo quod legitur in Job, In sex tribulationibus liberabit te, et in septima non tanget te malum.

1. DIGNUM valde est, et omnino exigit ratio æquitatis, ut quibus a constitutione mundi regnum paratur, ipsi etiam sese regno parare non negligant; ne parato regno inveniantur forsitan, qui regnaturi fuerant, imparati. Sic enim legimus de cœna quadam, dicente Domino, quoniam *cœna quidem parata est, sed qui vocati erant, non fuerunt digni.* Quærimus ergo, quemadmodum regno parato parari debeant reges futuri. Et si pie quærimus cum Propheta Domini, audiemus utique a Domino cum Propheta : *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur,* inquit, *sine macula.* Sed hæc, inquies, præparatio soli Christo convenire videtur. Nemo enim cæterorum omnium mundus a sorde, nec infans, cujus est vita unius diei super terram. Itaque solus intrabit, qui solus agnus est sine macula, solus argui non potuit de peccato, quod non ab eo factum est, nec in eo inventum. Solus plane summus Pontifex meus nec in patre, nec in matre contaminatus est, ut Lex dicit : patrem quippe, sed Deum; matrem quoque, sed virginem habens. Unde et solus ingreditur sancta sanctorum, et *nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo Filius hominis qui est in cœlo.*

2. Quid ergo nos? Itane continuo desperabimus? Immo vero sperabimus, et hinc maxime. Licet enim solus, sed profecto totus intrabit, et os non comminuetur ex eo. Non sine membris caput invenietur in regno, si tamen membra fuerint conformia et cohærentia, scilicet capiti suo ; conformia sane moribus, cohærentia fide. Habet enim conformationem quam potest, habet et cohærentiam ipsa etiam minor ætas, dum et similitudini mortis ejus mersione illa triplici complantatur, et fidem in involucro quodam recipit, quod necdum capax sit evolutæ. Benignus nimirum est Spiritus sapientiæ : et quem traducta culpa ligaverat, indulta justitia solvit. Sed non ita deinceps liberabit maledictum a labiis suis. *Voluntarie enim peccanti post agnitam gratiam non relinquitur hostia pro peccato.* Sed neque sic liberabit a suis, quomodo ab alienis labiis maledictum. Maledictio, Fratres, gravis est macula, et scimus quoniam non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod de ore egreditur. Inde

ergo macula, inde maledictio a labiis suis, sed non semper a propriis. Neque enim de corpore vel corde proprio originalis in parvulum culpa procedit, cui non modo consensus, sed ne ullus quidem interim potest sensus esse peccati. Quomodo tamen maledictum a labiis suis non liberat Spiritus, aut voluntarie peccantibus non relinquitur hostia; nisi quia non illi denuo crucifigitur Christus, nec complantatur iterum similitudini mortis ejus per baptismum? Propria jam ab eo lacrymarum unda exigitur, propriam bajulare crucem, propria mortificare membra, et propriam immolare hostiam necesse est. Sine causa aliter diceret, Credo. Propriis labiis expietur oportet propriorum maledictio labiorum. Per multas enim tribulationes in regnum Dei intrare necesse est; et nemo nisi per tribulationes ingreditur, aut proprias, aut alienas.

3. Sola nimirum secundi Adæ tribulatio purgat, quos contaminavit offensio sola prioris. Non quod propria cuiquam sufficere possit satisfactio. Quid enim est universa pœnitentia nostra, nisi quod si non compatimur, omnino non possumus conregnare? Quod enim in nobis minus est, ipse supplet. Modicum tamen illud, quodcumque nostrum est, non patitur reservari. Quod si fidei cohærentia sine morum conformitate nequaquam salvat adultos, longe minus salvare poterunt opera sine fide. Facilius enim membrum inhærens capiti, si deforme est, reformatur, quam divulsum, quamlibet simile, copulatur. Et ipsum tamen quod deforme est, aut conforme fieri imagini Filii sui et capitis sui, aut certe tandem avelli ab eo necesse est, et anathema esse a Christo: ne in illa plenitudine corporis ejus inveniatur quippiam indecorum.

4. Ubi ergo macula propria, propria quoque purgatio jure requiritur: et si contaminatio multiplex, opus est etiam tribulatione multiplici. Unde enim tribulatio; nisi dum resistitur contaminationi, concupiscentiæ repugnatur? Quid vero in homine purum ab hac macula, immune ab hoc contagio poterit inveniri? Ab intus manat, de corde exit pestiferum virus, ac deinceps corpus occupat universum: mentem desideriis afficit, membra illecebris inficit. Inde pruritus aurium, oculorum petulantia; inde olfaciendi voluptas, inde in faucibus tam inordinata delectatio, inde in universo corpore mollitiei sensus, et libido perniciosa tangendi; inde intus in anima ebrietas illa desideriorum, et fornax quædam, ambitionis, avaritiæ, invidiæ, contumaciæ, nequitiæ, et omnium denique vitiorum affectibus vehementer accensa. Quot enim corpus illecebras, quot oblectamenta mundus habere videtur; tot patitur tribulationes, tot sustinet tentationes vir justus. Et quemadmodum ambulans quis in carne, sensuum voluptate delectatur, et delicias computat esse sub sentibus: sic et omnis qui in spiritu seminare desiderat, spinas et tribulos quos propria terra ex maledicto utique germinat, potius eradicare, quam propagare contendit: quippe qui convertitur in ærumna sua, quoties configitur spina.

5. Huic ergo tam multifariæ pesti per singula quæque resistere, quam multiplex tribulatio? A planta pedis usque ad verticem non est in me sanitas. Totum infecit concupiscentia, lex peccati in membris omnibus invenitur. Undique per fenestras mors intrare contendit, et intus fomes totius nequitiæ periculosius sævit, crudelius malignatur. Minime tamen in hac tam multiplici lucta deficiendum, aut desperatione cedendum est. Licet enim abundent tribulationes pro Christo, sed abundant et consolationes per ipsum. Denique audi consolationem. Peccatum in foribus est: nisi ipse aperias, non intrabit. Appetitus in corde prurit, sed sub te est: nisi sponte cesseris, nil nocebit. Audi consolationem. Consensum cohibe, ne prævaleant hæc; et immaculatus eris, ut sine macula ingrediaris et ipse ad habitandum in tabernaculo, et requiescendum in monte sancto Domini Dei tui. Si enim tui non fuerint dominati, tunc immaculatus eris, et emundaberis a delicto maximo. Maximum plane delictum, quod interiorem et exteriorem hominem occupat universum. Audi adhuc

consolationem. *In sex*, inquit, *tribulationibus liberaberis, et in septima non tanget te malum*. Si puer Hebræus es, sex annis servies, liber egredieris in septimo. Sex tibi tribulationes sunt contra desideria cordis, et quinquepertitam sensualitatis corporeæ voluptatem : sed in his sex liberaberis a septima, non quidem ne veniat, sed ne lædat, ne noceat, ne tangat te malum. Veniet quidem mors, (ipsa enim est septima tribulatio :) sed somnus erit dilectis Domini, et ecce hæreditas ejus. Erit janua vitæ, erit initium refrigerii, erit sancti illius montis scala, et ingressus in locum tabernaculi admirabilis, quod fixit Deus, et non homo. In septima itaque non tanget te malum. Malum utique triplex, quod eos manet in septima, qui in sex tribulationibus dissimulant perfecte interim liberari, nec in sex hydriis purificantur ad liquidum, ut exhibeantur in nuptiis sponsi non habentes maculam neque rugam. MANET enim eos horror in exitu, dolor in transitu, pudor in conspectu gloriæ magni Dei.

6. Unde nobis ista dissimulatio est, Fratres mei ? Unde hæc tam perniciosa tepiditas, unde hæc securitas maledicta? Quid seducimus miseri nosmetipsos ? Forsitan jam divites facti sumus, forsitan jam regnamus. Nonne ostium domus nostræ horribiles illi spiritus obsident ? Nonne exitum nostrum larvales illæ facies præstolantur ? Quis ille pavor erit, o anima mea, cum dimissis omnibus, quorum tibi est tam jucunda præsentia, tam gratus aspectus, cohabitatio ipsa tam familiaris; sola ingrediens incognitam penitus regionem, occursantia tibi catervatim ruere teterrima illa monstra videbis ? Quis tibi in die tantæ necessitatis occurret ? Quis tuebitur a rugientibus præparatis ad escam ? quis consolabitur ? quis deducet ? Filioli mei, memoremur hæc novissima nostra, ne peccemus. Nam et per ignem nobis transeundum est ; et uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. Ibi aurum nostrum vertetur in scoriam, ibi revelabitur universa impuritas, ibi Veritas ipsa, accepto tempore, quod nobis interim datum contemnimus, justitias judicabit. Quid vero illic omnes justitiæ nostræ, nisi pannus menstruatæ reputabuntur ? Quicquid nunc parvipendendo transimus, palpando tegimus, dissimulando negligimus, quanto illic cruciatu vindex flamma consumet ? Utinam magis nunc daret quis capiti meo aquas, et oculis meis fontem lacrymarum : forte enim non reperiret ignis exurens, quod interim fluens lacryma diluisset.

7. Jam vero post ignem illum, putas residuum aliquid invenietur in nobis? aut tantum erit, ut audeamus illud vultui majestatis offerre; aut ejus sic adstare conspectui ? Quis ille pudor erit, quæve confusio, post tanta beneficia tam tepidos, tam imperfectos, tam vacuos apparere ante faciem Domini Dei nostri ? Fugiebat Adam ut absconderetur ab eo, post unius utique pomi vetiti gustum : quid nos post tanta flagitia, post tanta facinora præsumemus ? Quando ab hac confusione purgabitur oculus cordis, cui nunc operam dare negligimus, ut irreverberata acie veri illius Solis radios valeat intueri ? Sicut fluit cera a facie ignis, sic peribunt peccatores a facie Dei. Ingrediatur itaque putredo in ossibus meis, et subter me scateat, ut requiescam in die tribulationis hujus septimæ, et in ea non tangat me malum. Malum hoc triplex, horroris, doloris, et pudoris. Felix siquidem anima, quæ fiducialiter inimicis suis loquetur in porta. Quid hic adstas, cruenta bestia? Nihil in me funeste reperies. Felicior, cujus opus non arserit, quem superædificasse aurum, argentum, lapides pretiosos, examen illud inveniet. Felicissimus, qui sine ulla nube confusionis, revelata penitus facie gloriam Domini speculando, in eamdem imaginem transformabitur, et similis erit illi, videns eum sicuti est, utique super omnia Deus benedictus, et laudabilis, et gloriosus in sæcula sæculorum, amen.

SERMO XXIX.

De triplici Dilectione Dei.

1. NOLITE *diligere mundum, neque ea*

quæ in mundo sunt. Omnia enim quæ in mundo sunt, concupiscentia carnis, et concupiscentia oculorum, et ambitio sæculi, quæ non sunt ex Patre. Quid ergo? Sunt aliqua ex Patre, quibus nobis ista recompensentur? Sunt utique, omnino dulciora his et amabiliora : sed hæc non creduntur servis, multo minus inimicis. Quisquis vero amicus voluerit esse hujus mundi, inimicus Dei constituitur. Amicis creditur consilium, quibus dicitur : *Quia omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis.* Exponit beatus Gregorius, quia amor ipse, notitia est. Est ergo triplex amor, qui tria illa excludat quæ non sunt, ex Patre. Et propterea, credo, ter interrogatur Petrus : *Amas me, amas me, amas me?* Sed et forte hæc sunt, de quibus in lege præcipitur : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota virtute tua :* id est, diliges dulciter sive affectuose, diliges prudenter, diliges fortiter. Siquidem amor cordis simile quiddam habet carnali amori; nam affectiones proprie cordis esse dicuntur. Anima vero aliquanto jam superius sonat, unde et dicitur sedes sapientiæ, ut merito videatur illi attribuendum prudenter diligere Deum.

2. Sane ad affectuosum illum, quem dicimus, cordis amorem plurimum valet Incarnationis Christi cogitatio, sed et totius dispensationis quam gessit in carne, et maxime Passionis. Videns enim Deus homines omnino carnales effectos, tantam eis dulcedinem exhibuit in carne, ut durissimi cordis sit quisquis eum toto affectu non diligat. Volens siquidem nobilem creaturam hominem recuperare : Si inquit, invitum coegero, asinum habebo, non hominem : quandoquidem non libens veniet, nec spontaneus, ut possit dicere : *Voluntarie sacrificabo tibi.* Numquid asinis dabo regnum meum? Aut numquid de bobus cura est Deo? Ut ergo habeam voluntarium, terrebo eum, si forte convertatur, et vivat. Et comminatus est acerbiora quæ excogitari possunt, tenebras æternas, vermes immortales ignem inexstinguibilem. Cum autem nec sic homo revocaretur, ait : Non solum timidus, sed etiam cupidus est : promittam ei quod potissimum desiderabile videatur. Desiderant homines aurum, et argentum, et similia; sed super hæc omnia vitam desiderant. Manifestum est hoc, et valde manifestum. Si, inquit, tantopere desiderant miseram hanc et laboriosam vitam et momentaneam, quantum diligent vitam quietam, æternam, beatam? Promisit itaque vitam æternam; promisit quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit.

3. Videns autem quod nihil proficeret : Unum, inquit, restat adhuc. Inest homini non solum timor et cupiditas, sed et amor, nec quicquam in eo vehementius ad trahendum. Venit igitur in carne, et tam amabilem se exhibuit, ut illam nobis impenderet caritatem, qua majorem nemo habet, ut animam suam daret pro nobis. Quisquis sane nec ob hoc quidem converti voluerit, nonne merito audiet : *Quid debui facere tibi, et non feci?* Et vere in nullo sic commendat Deus caritatem suam, quomodo in mysterio Incarnationis ejus et Passionis; in nullo sic revelatur ejus pietas, in nullo sic apparet ejus benignitas, quomodo in humanitate, Apostolo teste, qui ait : *Apparuit benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei.* Nam potentia quidem occultata est, quoniam in infirmitate venit. Unde Abacuc, *Ibi*, inquit, *abscondita est fortitudo ejus*, haud dubium quin in cruce, cujus *cornua in manibus ejus.* Sapientia quoque abscondita est et incarnata : placuit enim ei per stultitiam verbi, salvos facere credentes. Nonne quodam modo stultum se fecerat, qui tradidit in mortem animam suam, et tulit peccata multorum, et quæ non rapuit, tunc exsolvebat? Nonne ebrius erat vino caritatis, et immemor sui, contra Petri consilium, dicentis : *Propitius esto tibi?* Itaque abscondita est fortitudo, maximeque velata et incarnata sapientia : sed benignitas non potuit amplius declarari, non abundantius exprimi, non evidentius commendari.

4. Porro id quidem ad affectuosum

cordis amorem diximus pertinere. Nam et videre est homines sic affectos erga hujusmodi, ut vix sine lacrymis vel audiant, vel recordentur. Hic ergo amor contra concupiscentiam carnis est. Quid enim dulce sit ei in carne, cui tanta dulcedo est in Christi passione? Verum hæc dulcedo falli potest, si desit prudentia; et jam difficile caveri poterit in melle venenum. Necesse est igitur adesse prudentiam, qua diligenter interiora mysteria investigare possimus, ut parati simus omni poscenti reddere rationem. Hic amor prudens excludit curiositatem. Siquidem animus his intentus, temporalium non poterit esse curiosus, dicens cum Propheta : *Quomodo dilexi legem tuam, Domine! tota die meditatio mea est.*

5. Tertium est, ut fortiter quisque diligat, quatenus sicut falli non potest, ita nec cogi possit, paratus omnia pati propter justitiam. Quis autem nesciat eum, qui rex cœli sit, terrena regna et honores non ambire, sed magis abjicere? Porro *beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Itaque de his tribus nunc Petrus interrogatur, quia prius inventus fuerat minus habens. Audiens enim primo de passione Domini, ferre non potuit, tamquam dulciter diligens; sed, *Absit*, inquit, *a te*, utpote insipienter amans. Unde et audire meruit : *Vade retro, satana, quoniam non sapis ea quæ Dei sunt.* Simile aliquid in Apostolis erat, quibus dicebatur : *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem.* Immo vero quia diligunt, dolent. Et diligunt, et non diligunt : diligunt dulciter, sed non diligunt sapienter. Nocte vero ipsa qua tradendus erat Dominus, et dulciter, et prudenter diligebat Petrus, cum diceret : *Tecum paratus sum et in carcerem, et in mortem ire.* Sed non diligebat fortiter : quoniam

Qui cecidit, stabili non erat ille gradu. *Boet.*

Nondum venerat virtus ex alto, qua accepta, non negavit, sed libera voce usus : *Vos*, inquit, *judicate, utrum Deo magis obedire oporteat, an hominibus.* Annon congrue de dilectione requiritur, qui pascendo præponitur gregi? Ille enim præesse debet aliis, qui vino caritatis debriatus æstuat, immemor sui; ut non quærat quæ sua sunt, sed magis quæ Jesu Christi. Et nota, quia requisitus Petrus, an diligat plus his; tantum respondit se diligere, non audens affirmare quod prius se dixisse temere confundebatur : et fortasse propterea contristatus est. Dixerat enim prius : *Etsi omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego.*

SERMO XXX.

De ligno, fœno, et stipula.

1. Nusquam est securitas, Fratres, neque in cœlo, neque in paradiso; multo minus in mundo. In cœlo enim cecidit Angelus sub præsentia divinitatis; Adam in paradiso de loco voluptatis; Judas in mundo de schola Salvatoris. Hæc idcirco dixerim, ne quis sibi de loco isto blandiatur, quia dicitur : Locus iste sanctus est; quia non locus homines, sed homines locum sanctificant. Sunt enim etiam inter nos tria genera hominum, ipsaque satis incongrua et Ordini, et homini, qui hanc viam ingressus est. Sunt enim qui bene incœperunt, sed statim defecerunt. Et sunt qui numquam incœperunt, sed in sua moltitie permanserunt, et permanent. Et sunt qui raptantur spiritu levitatis, tardi ad audiendum, veloces ad loquendum, paratissimi cursim enumerare quod faciunt, si quid faciunt tamen. Numquid vel istos repellet Deus? Non, si in fundamento permanserint : sed salvi erunt, sic tamen quasi per ignem. Per quem ignem? Dicit Apostolus : *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Jesus. Si quis ædificaverit super fundamentum hoc lignum, fœnum, stipulam; detrimentum patietur : ipse autem salvus erit; sic tamen quasi per ignem.* Fundamentum Christus est; lignum fragile est, fœnum molle, stipula levis. Lignum sunt qui fortiter incœperunt, sed fracti non renodantur. Fœnum sunt, qui fugienda mollitie tepefacti, nec summitate digiti (ut

dicitur) labores arduos attingere volunt. Stipula sunt, qui levitatis motibus exsufflati, numquam in eodem statu permanent.

2. Et timendum quidem est de istis, sed non desperandum : quia si in fundamento Christum habuerint, hoc est in hac via vitam finierint, salvi erunt, sic tamen quasi per ignem. Ignis tria habet, fumum, lucem, ardorem. Fumus excitat lacrymas, lux vicina illuminat, ardor adurit. Ita et qui ejusmodi est, fumum, hoc est amaritudinem, in mente habere debet, quia tepidus est, quia remissus est, quia levis; quia Ordinem, quantum in se est, subruit et perturbat. Sed et lucem in ore, ut qualis est in mente, talem se in confessione et dicat, et plangat, ut et linguam acuat conscientia, et conscientiam arguat lingua. Necesse est quoque ut ardorem sentiat in corpore, id est, pœnitentiæ tribulationem, etsi non multimodam, aliquam tamen. Putas quia sic compunctos corde, ore confessos, corpore fatigatos abjiciet, qui omnes homines vult salvos fieri, et neminem vult perire? Sunt et alii qui ædificant super fundamentum hoc, aurum, argentum, et lapides pretiosos; qui vehementer incipiunt, vehementius proficiunt, vehementissime perficiunt, non attendentes quid caro possit, sed quid spiritus velit.

SERMO XXXI.

De sollicita cura cogitationum.

1. ADMONET nos beatus Benedictus, Fratres, sollicitos esse circa cogitationes nostras, Sapientis utique consilium sequens, qui omni custodia cor custodire suadet, *quoniam ex ipso vita procedit.* Tria igitur occurrunt mihi genera cogitationum, a quibus multa sollicitudine cavere necesse sit eos qui convertuntur ad cor, et dignum Deo in semetipsis templum exhibere festinant. Sunt enim nonnullæ interdum cogitationes penitus otiosæ, et ad rem non pertinentes : quas tam facile abjicere, quam recipere facile possit anima, dummodo sit secum habitans in corde suo, et assistens dominatori universæ terræ.

2. Sunt et aliæ cogitationes violentæ magis et fortius adhærentes, quæ videlicet ad necessitates naturæ pertinent, et quasi ex eodem assumptæ limo, de quo et nos facti sumus; si paululum insederint, avelli nequeunt sine læsione et difficultate. Sæpe enim sic afficit nos cogitatio carnalis de cibo, de potu, sive vestimento, ut vix eradicari queat de cordibus nostris : quod non aliunde est, nisi quod et ipsa limosa et viscosa quodammodo, limosam nihilominus et glutinosam invenerit terram. Non sine causa enim dictum est, hominem plasmatum non de terra qualibet, sed de limo. Vide enim quam limosum sit corpus, quod ipsi quoque spiritui tam fortiter et pene indissolubiliter inhæret, ut vix cum multa afflictione possit aliquando separari. Quid ergo agendum, cum limosa illa cogitatio mentem subierit? Plane exclamandum nobis est cum sancto Jacob, atque dicendum : *Ruben, primogenitus meus, non crescas : ascendisti enim cubile patris tui.* Rubea enim et carnalis atque sanguinea hujusmodi concupiscentia est : quæ tunc cubile nostrum ascendit, cum non solum memoriam tangit cogitatione, sed et ipsum voluntatis stratum ingreditur, et polluit prava delectatione. Bene autem primogenitus noster dicitur appetitus ille carnalis, qui ab ipso nimirum initio vitæ nostræ in nobis pullulat, cum cætera vitia processu temporis ex malitia mundi hujus, variisque occasionibus contrahantur. Oportet ergo reprimere, quem exstinguere non possumus appetitum : ut quam cito cubile nostrum ingreditur, crescere eum nullatenus patiamur, sed sub nobis sit, quemadmodum dicit Scriptura : *Subter te erit appetitus tuus, et tu dominaberis illius.*

3. Jam vero tertium cogitationum genus immundum nimis ac fœtidum est, quod nec admittere quidem ulla ratione debemus, sed a longe præsentire fœtorem, et tota virtute repellere, toto animo propulsare, et conversi statim ad gemitus, lacrymis atque suspiriis invocantes Spiritum, qui adjuvet infirmitatem nostram. Sic nimirum confusus abscedens non tam facile deinceps si-

mile aliquid viriliter resistentibus nobis malignus hostis offerre, vel afferre præsumet. Dico autem cogitationes illas immundas penitus ac fœtidas, quæ ad luxuriam, ad invidiam et vanam gloriam pertinent, cæteraque vitia detestanda. Oportet enim, si mundas conservare volumus animas nostras, adhuc longe agentibus cogitationibus hujuscemodi multa cum indignatione occurrere, et exsufflare a nobis, ut nullus eis detur accessus. Et primum quidem genus cogitationum, otiosarum scilicet et ad rem non pertinentium, lutum est, sed lutum simplex, id est, non inhærens nec fœtens, nisi forte diutius immoretur in nobis, et per incuriam ac negligentiam nostram in alterum genus cogitationum vertatur : quod quotidie experimur. Dum enim otiosa tamquam minima spernimus, ad turpia atque inhonesta dilabimur. Secundum vero cogitationum genus, non lutum simplex, sed, ut jam diximus, viscosum ac limosum est. Nam tertium quidem sic cavendum est, non tamquam lutum aut limus, sed tamquam immundissimum ac fœtidissimum cœnum.

SERMO XXXII.

De triplici judicio, proprio, humano, et divino.

1. *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei.* Minister Christi sic debet conversari, ut ex moribus exterioris hominis qui videtur, existimetur compositio interioris animi qui non videtur, ne vel ab alio, vel a seipso possit judicari, sed dicat cum eodem Apostolo : *Mihi pro minimo est ut a vobis judicer, aut ab humano die : sed neque me ipsum judico ; qui autem judicat me, Dominus est.* In quibus verbis notanda sunt tria judicia, humanum, suum cujusque proprium, et divinum. Et humanum quidem potest judicare de rebus exterioribus, quæ sensibus corporis percipiuntur ; de interioribus vero non potest. Hinc enim scriptum est : *Quis enim scit hominum quæ sunt hominis, nisi spiritus qui est in eo* ? Quapropter de his quæ sunt in homine, potest judicare spiritus hominis qui in ipso est : longe vero præstantius de his ipsis judicat Deus, cujus necdum se fatetur Apostolus evasisse judicium, qui tamen jam humanum transscendisset, et proprium. Porro humanum contemnebat qui dicebat : *Mihi autem pro minimo est ut a vobis judicer, aut ab humano die.* Sed neque proprium timebat qui dicebat : *Sed neque meipsum judico. Nihil enim mihi conscius sum.* Solum ergo restabat divinum, de quo ait : *Qui autem judicat me, Dominus est.*

2. Debet tamen quisque, quantum potest, se irreprehensibilem exhibere, primum quidem coram Deo, sed deinde etiam coram hominibus. Hoc nempe est quod alibi loquitur idem Apostolus, dicens : *Providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus.* Tribus siquidem modis providemus bona coram hominibus, id est, habitu, actione, sermone ; habitu, ne sit notabilis ; actione, ne sit reprehensibilis ; sermone, ne sit contemptibilis. Tribus etiam modis coram Deo, cogitatione, affectione, et intentione. Nam et cogitatio debet esse sancta, unde scriptum est, *Cogitatio sancta servabit te ;* et affectio pura ; et intentio recta. Sunt autem tria ista, id est cogitatio, affectio, et intentio, in anima. Sed in ea quoque propriis singula locis distincta videntur. Nam cogitatio in memoria est, affectio in voluntate, intentio in ratione consistit.

3. Atque ut eorum usum ac differentiam clarius videamus, sumamus nobis exemplum de rebus exterioribus. In corporibus si quilibet deformis color cutem tantum inficiat, corpus quidem turpius redditur, sed nil ei de sua sanitate ex hoc adimitur. Si vero carni putredo aliqua, vel lividus tumor insederit, jam non solum decus corporis, sed et salus quoque perturbatur. Quod si languor forsitan invalescens, cum ipsa carne ossa quoque medullitus occuparit, tunc demum de vita non immerito potest desperari. Eodem modo in anima, si peccatum suggeritur memoriæ per cogitationem, nullum tamen præbuerit aut voluntas affectum, aut

deliberatio ipsa consensum : fateor quidem deformitas est, nec audire interim anima illa meretur, *Tota pulcra es, amica mea.* Cæterum etsi nævus est, sed non morbus. Quod si voluntas quoque præoccupata sensu delectationis afficitur, resistit tamen adhuc deliberatio rationis; infirmatur quidem, sed necdum moritur anima : clamet tamen necesse est, *Sana me, Domine, et sanabor.* Tunc vero mori dicitur, quando et ipsa ratio ad peccatum per intentionem curvatur. Tunc enim consentit; et de tali dicitur : *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur.* Hunc triplicem gradum deploravit David ex persona peccatoris, dicens Domino expellenti de paradiso in latam hujus sæculi evagationem : *Confirmasti super me manum tuam.* Et quoniam carnalia desideria sunt pœna peccati, *Non est sanitas in carne mea a facie iræ tuæ.* Jam vero nec robur est rationis : *Non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum.* Qui rursus eosdem gradus ex persona justi decantat, dicens : *Memor fui Dei, et delectatus sum, et exercitatus sum.* Delectatus enim per voluntatem, exercitatus per rationem.

4. Ne ergo a memoria expellat Deum irruens turba plurimarum cogitationum, quæ solent effluere tamquam vilis plebs in atrium, ponatur ad ejus portam janitor, cujus nomen est recordatio propriæ professionis : ut cum turpibus sese cogitationibus senserit animus prægravari, increpet se, et dicat sibi : Tune hæc debes cogitare, qui sacerdos es, qui clericus es, qui monachus es? Cultor justitiæ debet in se quicquam iniquum admittere? Decet servum Christi, amatorem Dei, tale aliquid vel ad modicum meditari? Hæc dicendo, excludet fluxum illicitæ cogitationis per recordationem propriæ professionis. Similiter ad portam voluntatis, in qua solent manere carnalia desideria, tamquam in domo domestica familia; statuatur ostiarius, qui vocatur recordatio cœlestis patriæ. Hic enim potest pravum desiderium, quasi cuneus cuneum, expellere; et ipsum qui ait, *Ecce sto ad ostium et pulso*, sine cunctatione recipere. Jam vero ad thalamum rationis talis et tam ferox adhibendus est custos, qui nemini parcat : sed quicumque hostis, sive clam, sive palam ingredi præsumpserit, procul eum arceat; et hic sit recordatio gehennæ. In cæteris siquidem, id est memoria et voluntate, non ita est intolerabile, si vel memoria recipiat quandoque vagam cogitationem, vel voluntas impuram affectionem : hoc vero gravissimum et omnino damnosum, si umquam ratio perdiderit rectitudinem intentionis.

SERMO XXXIII.

De verbis Psalmi, Quis ascendet in montem Domini?

1. VERBUM exhortationis est, Fratres mei, ut quandoquidem omnes ascendere nitimur, omnes tendimus in sublime, sursum adspiramus omnes, omnes conamur in altum : illuc studeamus ascendere, ubi bonum sit nos esse, ubi securum sit nos esse, unde cadere non oporteat, ubi stare possimus. Nec modo ut desiderium provocet, ascensorem montis hujus Propheta requirit : verum etiam ut ascendere cupientem modum doceat ascendendi. Felix, qui hujus montis ascensiones in corde suo disposuit, concupiscens et deficiens in atria Domini. Siquidem mons iste mons uber, bonorum omnium cumulus, mons voluptatis æternæ, domus Dei est. Et *beati qui habitant in domo tua Domine! in sæcula sæculorum laudabunt te.* Audi testem fidelem, quia mons est domus ista. *O Israel, quam magna domus Domini, et ingens locus possessionis ejus! magnus, et non habens consummationem, excelsus et immensus.* Immo vero non solum mons est, sed et mons montium, multæ in eo mansiones, multi montes. Denique etiam fundamenta ejus in montibus sanctis.

2. Et ne hoc quidem sanctus tacuit Isaias : *Erit*, inquit, *mons domus Domini præparatus in vertice montium, et elevabitur super colles.* Quidni montium mons, fundatus exsultatione universæ terræ, ubi tam multiplex omnium delectabilium copia, ubi una copiarum omnium

plenitudo? Erit enim mons pacis, mons gaudii, mons vitæ, mons gloriæ : et hi omnes montes unus mons consummatæ felicitatis. Annon mons pacis, pax super pacem, pax quæ exsuperat omnem sensum? Plane mons magnus pax in corde, pax in carne, pax ab iniquis hominibus, pax cum omnibus proximis, pax ab ipsis dæmonibus, pax cum Deo; et pacis non erit finis. Erit gaudium, sed quale Dominus ait, *gaudium plenum*, securum gaudium, quod nemo tollet a nobis. Sed et vitam habituri sumus, et abundantius habituri, quod non possit inefficax esse tanti Pastoris adventus, qui ad hoc ipsum venit ad oves, sicut ipse testatur, *ut vitam habeant, et abundantius habeant*. Numquid non etiam mons tibi videtur æternum gloriæ pondus supra modum in sublimitate? Porro ex his omnibus, et si qua possunt similiter desiderabilia cogitari, una est beatitudinis mensura bona, conferta, coagitata, supereffluens; ac si plurimos montes, alium quidem aureum, alium argenteum, alium ex hyacinthis et smaragdis, atque omnium gemmarum gloria; alium quoque ex vermiculo, purpura et bysso, cæterisque ejusmodi opibus pariter coacervans, in unum redigas montem. Omnia enim nobis multiplicata reddentur. Et qui aurum et argentum, lapides pretiosos superædificaverit fundamento, ædificium humile in immensos montes excrevisse mirabitur; et ex modico semine magnos metet, non tam manipulos, quam acervos manipulorum.

3. *Quis* ergo *ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus? Innocens manibus, et mundo corde*. Beatus ille, si quis tamen ille est. Sed quis gloriabitur innocentes manus, aut castum se habere cor? *Nemo mundus a sorde, nec infans, cujus est unius diei vita super terram*. Unus tantum est inter noxios innocens, mundus inter impuros, inter mortuos liber unus est, et non æstimabitur alius absque eo. Ipse est de quo legisti : *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in cœlo*. Erat enim innocens manibus, qui peccatum non fecit, sed multa bona operatus, Judæis libere aiebat : *Quis ex vobis arguet me de peccato?* An vero mundissimum cor fuisse quis dubitat, unitum personaliter Sapientiæ, in quam nihil inquinatum incurrit; attingit autem ubique propter suam munditiam? Sed non in vano accepit animam suam, qui solus potestatem habuit ponendi animam suam, et iterum resumendi. Non in vano accepit nascens, non in vano posuit moriens, non in vano accepit resurgens.

4. At quomodo non in dolo juravit proximo suo, quomodo non in vano accepit animam suam, quomodo non in vano omnia illa perfecit, si hic solus accipiat benedictionem? Itane oportebat Christum pati, resurgere, et sic introire in gloriam suam? Sua erat. Quæ utilitas in sanguine ejus, dum omnes descendimus in corruptionem? Quæ veritas in promissione, si (ut supra meminimus) *nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit?* Esto, hic accipiat benedictionem : misericordiam quare? At non solus hic accipiet, aut certe magis non soli sibi accipiet, si advertas. Perge enim per sacra verba prophetica, et vide quonam modo, velut occulte, multitudinem subinducit. Loquebatur de uno et dicebat, *Hic accipiet :* sed continuo transfudit in hanc generationem, et ait, *Hæc est generatio quærentium :* ut in uno non personæ singularitatem intelligas, sed spiritus unitatem. Nimirum hic sponsus, et hæc sponsa est; et scimus quis dixerit : *Jam non sunt duo, sed una caro*. Ita ergo hic ascendet, hic accipiet benedictionem : sed ascendent etiam cum eo, vel magis in eo, quia ab eo accipient benedictionem. Audi hoc a Propheta : *Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem*. Atque hoc est propter quod oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis; ut prædicetur in nomine ejus pœnitentia, et remissio peccatorum : et pœnitentia ad innocentiam, remissio ad munditiam deputetur. *Beatus* enim, non in quo non invenerit, sed *cui non imputabit Dominus peccatum. Inveni*, ait, *hominem secundum*

cor *meum*. Numquid ut gloriari possit castum se habere cor? Non : quia *stellæ non sunt mundæ in conspectu ejus* : sed cor contritum et humiliatum Deus non despiciet. COR CONTRITUM proximum cordi mundo; et hoc est esse juxta cor Dei : siquidem prope est his qui tribulato sunt corde. Samaritanus est, proximus ei qui incidit in latrones. Non jurabit in dolo huic proximo suo, sed faciet quod promisit : *Amen dico vobis, sedebitis vos judicantes.*

5. Simus ergo et nos, dilectissimi, pro nostro quidem modulo, et manuum innocentiæ, et cordis munditiæ sectatores. Ante omnia quidem solliciti, etsi penitus cavere pro humana fragilitate non prævalemus, quantum tamen declinare a malo possumus, non modo actionis, sed et cogitationis. De cætero quoque ne in vano acceperimus animas nostras rationales, exerceamus nos in operibus bonis, et consilio rationis utamur. Quomodo enim non frustra humanam accipit homo animam, qui, tamquam unum ex irrationabilibus animantibus, incubans corporeis voluptatibus, solum sequitur carnis appetitum? Addidit quoque Propheta : *Nec juravit in dolo proximo suo.* Sicut enim munditiam intra nos, erga proximum innocentiam convenit observari : sic et in nobis, et erga proximum exercenda virtutis opera, opera pietatis. Non ergo simus nobis inutiles, ne in vano receperimus animas nostras : non simus inutiles proximo nostro, ne in vano ei jurasse probemur. Novit figmentum nostrum Spiritus qui loquebatur per Prophetam, nec de utilitate proximi simpliciter voluit commonere. De juramento nos convenit, ut agnoscamus debitum, ut promissam fidem irritam facere vereamur. Omnes enim proximis jurati sumus, cum quibus in Ecclesiæ venimus unitatem. Et hæc professio fidei Christianæ, ut qui vivit, jam non sibi vivat, sed ei qui pro omnibus mortuus est.

6. Nec mihi dicat quis : Ei vivam, sed tibi non. Quandoquidem ille non solum pro omnibus vixit, sed et pro omnibus mortuus est. Quomodo enim ei vivit, qui negligit sic ab eo dilectos? Quomodo ei vivit, qui legem ejus non implet, qui mandatum ejus non servat? Quæris legem? quæris mandatum? *Hoc est*, inquit, *mandatum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Et Apostolus : *Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi.* Noli ergo putare gratuitum bonum quod exhibes proximo, ut liceat etiam dissimulare si velis. Debitor es sacramenti cautione, et propria professione teneris. *Hic ergo accipiet benedictionem a Domino, et misericordiam a Deo salutari suo.* Hic, quia unus accipit bravium. Sed ne unum hominem putes, *hæc est generatio quærentium Dominum.* Hic accipiet benedictionem : quia caput et corpus unus est Christus. Sed hæc est generatio : quia in mensura ætatis plenitudinis Christi omnes pariter occurremus.

7. Et forte idem ipse Dominus mons Domini est, de quo dicitur : *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus?* Nimirum ipse est abscissus sine manibus lapis, qui in montem crevit immensum : ipse qui exaltatus a terra omnia trahit ad se, *mons coagulatus, mons pinguis.* Ut quid vos Judæi, ut quid suspicamini montem coagulatum, montem in quo beneplacitum est Deo habitare in eo? *In Beelzebub,* inquiunt, *principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Exsecranda suspicio, et blasphemia reprehensibilis! Princeps est Christus, et magnus princeps, cujus ne ipsi quidem dæmones possunt effugere principatum. At illorum regnum in se ipsis divisum desolabitur : hujus regnum integrum atque perfectum, et regni ejus non erit finis. Distat ergo inter Principem et principes, nec ulla comparatio inter montem coagulatum et pinguem, et montes tantum coagulatos. Vester iste Beelzebub mons coagulatus, sed non pinguis, magis autem sterilitate perpetua maledictus. Mons, quia elatus est: coagulatus, quia squama squamæ conjungitur, et coagulatum est sicut lac cor eorum.

8. Christus Dominus mons est, mons coagulatus, et mons pinguis. Mons est sublimitate, coagulatus multorum con-

gerie, pinguis caritate. Et nunc vide quomodo trahat ad se omnia, quomodo ei omnia uniantur unitate substantiali, personali, spirituali, sacramentali. Habet in se Patrem, cum quo est una substantia; habet assumptum hominem, cum quo est una persona; habet adhærentem sibi fidelem animam, cum qua est spiritus unus; habet sponsam Ecclesiam unam omnium electorum, cum qua est caro una. Et forte carnalis hæc unio dicenda fuisse videbitur : sed sacramentalem dicere malui, dignius hoc vocabulum arbitratus, præsertim occasionem dante Apostolo, ubi ait : *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, et in Ecclesia.* Pinguissimus plane et uberrimus mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo : siquidem propterea unxit eum oleo lætitiæ præ participibus suis. Mons cœlestium aromatum, mons charismatum spiritualium, non ad mensuram accipiens spiritum, sed omnimodam obtinens plenitudinem gratiarum. Magnus mons, in quo omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi sunt, in quo tota humanitatis veritas, tota divinitatis inhabitat plenitudo; excelsus et immensus : in quo omnia instaurantur quæ in cœlis, et quæ super terram, ut sit Deus omnia in omnibus.

9. Venite, ascendamus in hunc montem, fratres : et si via nobis videtur ardua, exoneremus nos; si arcta, etiam exinanire nos non parcamus; si longa, tanto magis festinemus; si laboriosa, clamemus ei : *Trahe nos post te, in odore unguentorum tuorum curremus.* Felix qui sic cucurrerit, ut comprehendat, immo ut ipse comprehendatur, et in illam amplitudinem montis et plenitudinem corporis Christi mereatur admitti. Felix qui in illum beatificum montem tam desideranter et perseveranter ascenderit, ut in loco sancto locum accipiens stationis, Deo Patri in sancto ejus appareat, simul et videat virtutem ejus et gloriam, haud aliam sane quam eumdem ipsum montem montium, montem coagulatum et pinguem, Jesum Christum Dominum nostrum. In quo nimirum per prædestinationem ab æterno apparuimus ei qui dilexit nos, et gratificavit in dilecto Filio suo, in quo elegit nos ante mundi constitutionem. Sed jam tunc cognoscemus, sicut et cogniti sumus, cum plenius et perfectius exaltatus altissimus et uberrimus ille mons omnia trahet ad se, qui est super omnia benedictus in sæcula, amen.

SERMO XXXIV.

De verbis Origenis.

1. Nocere possunt, ut vereor, forte nonnullis verba quæ heri lecta sunt vobis, ex homilia scilicet Origenis super capitulum illud Legis, ubi Aaron et filii ejus vinum bibere prohibentur, cum accessuri sunt ad altare : si recipiant ea simpliciter, sicut sonare videntur. « Salvator meus, inquit, luget » etiam nunc peccata mea, et tamdiu » est in mœrore, quamdiu nos persisti» mus in errore. » Plurima quoque alia in hunc modum abundantius forsitan, quam circumspectius dicta, nec tam sobrie quam diserte. Quidnam sibi vult insolitus iste grunnitus, aut quis inter vos nescio quid submurmurat ? Scio quidem doctos in lege divina hujusmodi verba ridere : sed nihilominus etiam minus sapientibus me confiteor debitorem. Nec modo de intellectu Origenis quæstio est. Potuerit forsitan hyperbolice loqui : ipse viderit, nihil interest nostra. Quamvis ne hoc quidem silendum arbitror, quod evidentissime illum contra fidem nonnulla scripsisse sanctorum Patrum tradat auctoritas, atque ideo non sine circumspectione monet esse legendum. Verum nos in præsenti non quid ipse senserit quærimus, sed id agere cupimus, ut vos omnes quod ad sanam doctrinam pertinet sentientes, nihil moveamini verbis illis.

2. Absit enim ut in cœlo credatur locus esse tristitiæ, sicut nec culpæ. Nemo ibi delinquere, nemo lugere potest : sicut nec in terra quidem pœna ulla fuisset, nisi iniquitas præcessisset. In cœlo utique sola justitia, sola nihilominus lætitia est : in inferno solum

peccatum, et pœna peccati : porro in medio utraque inveniuntur, atque ideo neutra consummata. In multis offendimur, quia *in multis offendimus omnes.* Quoniam enim nullus in cœlo passionis locus esse poterat vel doloris, propterea sane Unigenitus Dei Patris, passione sua hominem redempturus, sicut carnem in qua pateretur (qui pati non poterat in divinitate) suscepit, sic etiam *in terris visus est, et cum hominibus conversatus est;* ut humiliaret etiam semetipsum in loco afflictionis. Hic ergo turbare se, pavere quoque dignatus est et tædere, tentatus per omnia pro similitudine absque peccato. In terra, inquam, vere lacrymatus est Jesus, vere contristatus, vere passus, vere mortuus, vere sepultus : sed ubi surrexit, vetera transierunt. Noli ultra dilectum tuum in tuo quærere lectulo : surrexit, non est hic. Vox sponsæ est : *In lectulo meo quæsivi quem diligit anima mea; quæsivi, et non inveni.* Maria fuit quæ Dominum quæsivit in lectulo, quæsivit in tumulo, nec invenit. Magis autem invenerunt eam vigiles, et dixerunt : *Quid quæris viventem cum mortuis?* Fuit quidem cum mortuis, sed jam non est : fuit inter mortuos, sed et tunc liber fuit. Siquidem ipse sese turbavit, ipse animam suam posuit; *quia ipse voluit oblatus est.* Omnis enim ei infirmitas de voluntate fuit, non de necessitate. Unde et quod infirmum erat Dei, fortius erat hominibus: quod esset tunc quoque etiam inter parvulos magnus, inter infirmos validus, inter mortuos liber.

3. Videtur quidem et in nostris aliquando tribulationibus esse nonnulla libertas, cum videlicet pro peccatis proximorum libera et liberali caritate laborem pœnitentiæ sustinemus, lugentes pro eis, jejunantes pro eis, vapulantes pro eis, et quæ non rapuimus exsolventes. Unde et Paulus : *Cum liber essem*, inquit, *ex omnibus, omnium me servum feci.* Cæterum nihil hoc ad libertatem illius, qui nihil proprii delicti habuit, qui nihil morti debuit, nihil meruit tribulationis. Nam a nobis quidem etiam voluntarias illas tribulationes etsi proximus exigere forsitan ex jure non potest, exigit tamen Deus : et si proximo forte videtur quis reddere plusquam debeat, Deo tamen nemo umquam totum reddidit quod debebat. *Mihi autem*, inquit Apostolus, *pro minimo est, ut a vobis judicer, aut ab humano die; sed neque meipsum judico.* Nota sane quod alibi ait : *Si nosmetipsos judicaremus, non utique judicaremur.* Et item : *Spiritualis homo omnia dijudicat.* Non enim judicare hic posuit, sed *dijudicare :* quod utique discernere et probare est : sicut item ait : *Beatus qui se non judicat in eo quod probat.* Itaque pro minimo illi erat ut ab eis judicaretur, quibus nihil sese debiti officii subtraxisse sciebat, nihil peccasse in aliquem, sed magis omnibus præstitisse, adeo ut secura conscientia ingenue loqueretur : *Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror?* Nam et Judæis Judæus factus est, ut Judæos lucrifaceret, et his qui sine lege erant, tamquam sine lege : postremo omnibus omnia factus est, ut omnes salvos faceret. Merito proinde pro minimo illi erat ut ab eis judicaretur, quibus usque adeo sese sine offensione præbuerat, inter quos sic honorificaverat ministerium suum. Sed neque ipse se dijudicabat in eo quod probabat, perfecte etiam sibi quod debebat impendens, corporis castigationem, animæ miserationem, atque omnem custodiæ sollicitudinem cordi suo, ut nec in se quoque peccati conscius haberetur. *Sed non in hoc*, inquit, *justificatus sum : qui autem judicat me, Dominus est.* Illius enim prorsus nequeo declinare judicium : et si justus fuero, non levabo caput, quoniam omnes justitiæ meæ tamquam pannus menstruatæ coram illo. Non est qui in conspectu ejus justificetur, non est usque ad unum.

4. Cæterorum siquidem nemo est quem non oporteat dicere Deo, *Tibi peccavi :* sed magnus qui in veritate potest dicere, *Tibi soli.* Solus ille etiam inter mortuos penitus liber fuit, qui peccatum non fecit, cujus justitia sicut montes Dei. Cæterum jam nec inter mortuos est, sed assumptus ab eis, mutatus corpore, mutatus et corde, ingressus

in potentias Domini, et omni infirmitate privatus, exutus nimirum sordidas illas vestes, quibus sane apud Zachariam Prophetam primo vestitus apparuit, et indutus splendidis, sicut loquitur in Psalmo: *Conscidisti saccum meum, et circumdedisti me lætitia.* Quia enim veram humanæ carnis et animæ substantiam suscepit, veram utriusque naturam; nec corporis illi defuerunt, nec animæ passiones : sed ex hoc jam glorificatus est in utroque. Puto autem quod utriusque glorificationem brevi uno versiculo Propheta comprehendit, dicens : *Dominus regnavit, decorem induit, induit Dominus fortitudinem.* Decorem sane in corpore claritatis, fortitudinem vero in imperturbabili statu mentis. Denique *tristis est,* inquit, *anima mea usque ad mortem.* Unde et inclinans caput dixit, *Consummatum est :* ne quid deinceps infirmitatis in eo liceat suspicari.

5. Sed ait iste : « Si Apostolus ipsius » luget quosdam qui ante peccaverunt, » nec pœnitentiam egerunt in his quæ » gesserunt : quid dicam de ipso, qui » Filius dicitur caritatis? Et deinde : » Cum ergo quæ nostra sunt quæsierit, » nunc jam nos non quærit, nec quæ » nostra sunt cogitat, nec de erroribus » nostris mœret, nec perditiones nostras » deflet et contritiones, qui flevit super » Jerusalem? » Item : « Nunc, inquit, » quia misericors et miserator est Do» minus, majori affectu, quam Aposto» lus suus, flet cum flentibus, et luget » eos qui ante peccaverunt. Nec enim » putandum est quod Paulus lugeat pro » peccatoribus et fleat, Dominus autem » meus abstineat a fletu. » Hæc quidem sic accipere, quidni adhuc dilectum in lectulo quærere dicam? Nescit mortuus extra tumulum, nescit infirmus extra lectum, nescit parvulus extra lectulum quærere quem diligit anima sua. Verum ille (ut supra meminimus) non minus corde, quam corpore glorificatus (immo tanto amplius, quanto amplior anima, et gloriæ capacior est quam caro) sicut non potest negligere suos, sic nec lugere pro eis. Sed quando humana fragilitas hujusmodi capere possit affectum, qui sine miseria misereatur, et sic diligat, et vehementer diligat eum qui dolet, aut qui periclitatur, ut tamen ipse omnino nec doleat, nec turbetur? Verumtamen etsi id longe supra nostram experientiam est, Deo tamen nihil impossibile est. Potest igitur non modo sibi, sed et suis omnibus, quos infirmitate carnis exutos virtute induit, et in potentias introduxit, eam conferre dilectionem, quæ gaudeat cum gaudentibus, non autem fleat cum flentibus; et sic eos quos amat, efficacissime et affectuosissime uniat, ut ipsa tamen imperturbabilis perseveret. Nec dubium sane quin longe præstantior sit ea dilectio, quemadmodum medicina (si quæ tamen ejusmodi est) pretiosior utique judicatur, quæ sic curat vulnera, ut inter curandum nec virtus ejus in aliquo, nec substantia minuatur; quam ea quæ sic curat, ut curando deficiat, aut corrumpatur. Licet ergo fleverit Dominus super Jerusalem, ex hoc jam omnino non flebit: sicut mortuus est, sed resurgens ex mortuis jam non moritur: sicut fuit in lectulo, sed exsurgens jam in lectulo non invenitur.

6. Habet tamen etiam nunc ineffabiliter ampliorem affectum et efficaciorem, quam habeant qui lugent pro delinquentibus, aut pro fratribus ponunt animas : quamvis ipse quidem, consummato nimirum opere suo, neutrum deinceps sit facturus. Nostræ infirmitatis istud est, quorum adhuc in mari sagena trahitur, et ex omni genere piscium congregat, nihil omnino discernens. Ille enim, nec modo ille, sed et Apostoli, et cæteri qui cum eo sunt sancti, ad littus utique pervenerunt, nec mixtos pisces in vasis posuere, sed electos, et bonos tantum : nam malos utique foras miserunt. Quantos ego interim cogor trahere malos pisces, quantos anxios et molestos intra sagenam meam congregavi, quando vobis adhæsit anima mea! Congratulor proficientibus : jucunda affectio, bonus est piscis. Condoleo deficientibus, fleo cum flentibus, angor pro periclitantibus, infirmor cum infirmantibus, uror cum scandalizatis. Gravia sunt hæc et acer-

ba, utique mali pisces. Malos autem dixerim, non propter culpam, sed propter pœnam. Faciat Deus, ne a multitudine malorum piscium obruamur pusillanimitate spiritus et tempestate, donec perveniamus ad optati littoris stationem, ubi malos separemus et secludamus a bonis, ut videlicet de cætero nec luctus, nec clamor, sed nec ullus dolor, aut etiam timor sit in finibus nostris, sed gratiarum actio, et vox exsultationis.

SERMO XXXV.

De tribus Ordinibus Ecclesiæ, ad Patres in Capitulo habitus.

1. Hoc mare magnum et spatiosum (in quo utique certum est nihil aliud quam præsens sæculum amarum fluctuans designari) tribus hominum generibus suo cuique modo pervium est, ut transeant liberati. Tres enim sunt Noe, Daniel, et Job : quorum primus navi, secundus ponte, tertius vado transit. Porro tres homines, tres ordines Ecclesiæ signant. Noe quidem arcam rexit ne periret in diluvio, ubi protinus rectorum Ecclesiæ formam agnosco : Daniel vir desideriorum abstinentiæ et castimoniæ deditus, ipse est soli Deo vacans pœnitentium et continentium ordo : Job quoque substantiam hujus mundi bene dispensans in conjugio, fidelem designat populum terrena licite possidentem. De primo igitur et secundo nobis habendus est sermo; quoniam adsunt venerabiles Fratres et coabbates nostri de numero Prælatorum; adsunt et monachi de pœnitentium ordine : a quo tamen nec nos Abbates alienos reputare debemus, nisi forte (quod absit) officii nostri gratia, nostræ fuerimus professionis immemores. Tertium igitur, conjugatorum videlicet ordinem, magis succincte transcurro, tamquam minus ad nos pertinentem. Ipse est qui maxime mare magnum vado pertransit, laboriosum prorsus et periculosum, etiam et longum habens iter, quippe qui nulla viæ compendia captet. Nam quod periculosum sit iter, in eo patet, quod tam multos in eo perire dolemus, tam paucos videmus, sicut necesse est, pertransire. Valde enim difficile est, præsertim diebus istis, quibus malitia nimis invaluit, inter undas hujus sæculi, voraginem vitiorum, et criminalium peccatorum foveas declinare.

2. At continentium quidem ordo et ponte pertransit; quod iter brevius et facilius, etiam et securius esse nemo est qui nesciat. Sed omitto laudes, pericula magis ostendo : hoc enim multo melius atque utilius est. Recta quidem semita vestra, carissimi, et securior conjugatorum via, non tamen omnino secura. Timendum enim periculum triplex, id est, ne forte aut æquare se alteri, aut respicere retro, aut certe in medio ponte stare seu residere quis velit. Neque enim ullum ex his tribus pontis patitur angustia, et arcta via quæ ducit ad vitam. Contra primum ergo periculum oremus singuli cum Propheta : *Ne veniat nobis pes superbiæ, quoniam ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem.* Nam de eo qui mittens manum suam ad aratrum, postea retro convertitur, certum est quoniam labitur statim, et pelagus operit caput ejus. Sed et qui stare voluerit, non quidem relinquens Ordinem, sed proficere in eo dissimulans, cadat necesse est, ab his qui sequuntur, impulsus et eversus. Arcta enim est via; et impedimento est proficere et proficisci volentibus. Hinc est quod jugiter arguunt et reprehendunt, quod ferre nequeunt tepiditatis ejus segnitiem, quod velut quibusdam stimulis urgent et impingunt manibus : ut UNUM necesse sit e duobus, aut proficere scilicet, aut prorsus deficere. Minime igitur oportet sistere gressum : respicere quoque retro, aut æquare nos aliis, multo minus expedit : sed tota humilitate currendum nobis et properandum, ne quando forte is qui egressus est ut gigas ad currendam viam, longe a nobis fiat : quem, si bene sapimus, providentes in conspectu nostro semper, et in ejus odore tracti, facilius citiusque curremus.

3. Nec vero angusta nimis invenietur pontis semita currere in ea volentibus. Tribus enim compactus est lignis : ut

qui perfecte eis inniti voluerint, non labatur in itinere pes eorum. Hæc autem sunt, pœna corporis, paupertas substantiæ mundialis, et humilitas obedientiæ. Nam et *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum :* et *qui volunt divites fieri in hoc sæculo, incidunt in tentationem et laqueum diaboli :* Et quem a Deo suo exturbavit inobedientia, sine dubio per obedientiam recto tramite ad eum redit. Hæc itaque sibi invicem compacta esse necesse est. Nam et pœna corporis nec inter divitias stabilis, nec sine obedientia facile potest esse discreta; et paupertas in voluptate et voluntate propria nullius meriti, nullius apud Deum potest esse momenti : et obedientia in divitiis et voluptate nec stabilis est, nec gloriosa.

4. At vero his rite compositis, vide si non perfecte tria maris hujus pericula evasisti, concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, et superbiam vitæ. Rite, inquam, compositis, ut in pœna quidem nodum impatientiæ, in paupertate vero cupiditatis scrupulum, in obedientia nævum caveas propriæ voluntatis. Nam et qui murmuraverunt, a serpentibus perierunt : *et qui volunt divites fieri* (non ait qui sunt, sed qui *volunt fieri*) *incidunt in tentationes et in laqueum diaboli.* Sed et illud quid refert, si forte (quod absit) non quidem divitias, sed ea ipsa quæ paupertatis sunt, tanto affectu desideres, aut etiam ardentius, quam divitias cupiant homines sæculares ? Quid distat quæcumque substantia desideretur, dum æqualiter sit corruptus affectus ? nisi quod tolerabilius illud videri potest, quæ utcumque pluris esse videntur, plurimum desiderare. Porro quisquis vel aperte vel occulte satagit, ut quod habet in voluntate, hoc ei spiritualis Pater injungat; ipse se seducit, si forte sibi quasi de obedientia blandiatur. Neque enim in ea re ipse Prælato, sed magis ei Prælatus obedit.

5. Verumtamen quia juxta sententiam Salvatoris, in qua mensura mensi fuerimus, remetietur nobis : bonum est homini hoc ad cumulum dare, ut de eorum sit numero, quibus mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, et supereffluentem dabunt in sinus suos. Sufficit enim ad salutem coporis molestias patienter ferre : sed cumulus est, etiam libenter in fervore spiritus eas amplecti. Sufficere potest superflua non requirere, sed nec propter ipsa, si forte desint, necessaria murmurare : sed cumulus est etiam exsultare et libenter quærere, quomodo alius magis habeat necessaria, et ipse penuriam patiatur. Sufficit quoque ad salutem, si nec impatientia, nec simulatione aliqua ad id quod desideras, invitum velis Prælati animum inclinare : sed cumulus est etiam fugere ea, quibus voluntatem propriam senseris oblectari, quantum sane bona cum conscientia potest.

6. Porro Prælati quidem ipsi sunt qui descendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis. Neque enim certa pontis aliqua seu vadi semita coarctantur, ut libere possint usquequaque discurrere, et occurrere singulis ut oportet, ac dirigere pontis semitam seu vadi, ordinare gradientes, pericula investigare ac declinare, excitare tepidos, pusillanimes sustentare. Denique ascendunt usque ad cœlos, et descendunt usque ad inferos, nunc quidem spiritualia tractantes atque sublimia, nunc infernalia et horribilia facta dijudicantes. Sed quæ poterit navis inveniri, quæ tam immanes sustineat fluctus, et in tanto secura possit esse discrimine? Utique *fortis ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio :* quia, juxta quod alibi habes, *Aquæ multæ non poterunt exstinguere caritatem.* Necessaria est, et omnino necessaria navis ista Prælatis, tribus compacta lateribus, quæ est utique forma navium, ut sit nimirum juxta Pauli doctrinam, *caritas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta.* Puritatem quidem cordis in eo Prælatus habeat, ut prodesse desideret, non præesse : ut scilicet proprium commodum, vel honorem sæculi, seu aliud quippiam suum in prælatione non quærat, præter solum beneplacitum Dei, et animarum salutem. Sed cum intentione pura, irreprehensibilis quoque necessaria est conversatio, ut forma factus

gregis incipiat facere et docere : et secundum Magistri nostri Regulam, quæcumque docuerit discipulis esse contraria, hæc in suis actibus indicet non agenda : ne forte submurmurare possit frater quem arguit, et dicere : *Medice, cura te ipsum.* Talis enim occasio, plurima damnatio Prælati, plurima subditorum perditio est. Non quod ego bene id caveam, idcirco sic loquor : sed et mihi, et omnibus pariter Veritas clamat : Quoniam oportet irreprehensibilem esse eum qui præest, ita ut secura conscientia cum Domino respondeat exprobrantibus sibi verbum : *Quis ex vobis arguet me de peccato ?* Non quod sine peccato penitus esse possit in hac misera vita : sed quod ea quæ arguit in discipulis, oporteat summopere vitare magistrum.

7. Ob hoc, qualis est in conversatione, talis sit necesse est etiam in occulta cogitatione : ne videlicet foris humilis, intus elatus sit in corde suo, præsumens de sapientia, seu virtute aut sanctitate sua : quæ est sine dubio fides ficta, quando non, sicut ostendit humilitas conversationis, in sola Domini pietate confidit. Et vide quam proprie his tribus, cordis scilicet puritati, conscientiæ bonæ, et fidei non fictæ, convenire videantur alia quoque ipsius Apostoli verba dicentis : *Mihi autem pro minimo est ut a vobis judicer, aut ab humano die, etc. Non me judico,* inquit, *quia nihil mihi conscius sum,* quod meum aliquid quæram, sed quæ Jesu Christi. Sed et pro minimo mihi est ut a vobis judicer, propter conscientiam bonam, et irreprehensibilem conversationem. *Qui autem judicat me,* inquit, *Dominus est,* ut etiam in eo solo spem suam positam esse doceret, humiliatus sub potenti manu Dei. Sed et illud tu judica, utrum possit his convenienter aptari trina Petri interrogatio, ut hoc sit dicere : Amas me, amas me, amas me ? Habes caritatem de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta. Merito siquidem de navi interrogatur, an caritatem habeat, piscator hominum constituendus.

SERMO XXXVI.

De altitudine et bassitudine cordis.

1. De eo quod nuperrime dictum est, sursum alios, alios deorsum aspicere, habeo adhuc aliquid quod vestræ non sileam caritati. Nam earum quidem cogitationum, quas expressimus tunc, si bene meministis, licet una sit perfectior altera, utraque tamen utilis est. Sunt autem qui alio modo aut sursum cor habeant, sicut fecit Deus hominem rectum, et secure respondeant ad exhortantis vocem Presbyteri : *Habemus ad Deum.* Sunt et alii, qui similes brutis animalibus inclinati deorsum, derisui sese faciant esse immundis spiritibus, qui profecto clamitant illudentes : *Incurvare ut transeamus.* Scitis enim quod in congregatione plurimorum impossibile est unius omnes fortitudinis esse, seu corporum, seu morum ; nam utramque infirmitatem patienter ferre Regulæ nostræ monet auctoritas, et utrique aliquatenus condescendere jubet caritas. Videt hoc alter quispiam, et fortassis incipit invidere cui condolere debuerat. Hinc accidit, ut sæpe beatificet eum in corde suo ea de re, unde miserum se ille reputat, moleste ferens necessitatem suam. Omnino igitur incurvatum se esse, et basso corde carnem sapere probat, apud quem ne ipsa quidem miseria caret invidia. Sed eis quas certa caritatis consideratione alienæ necessitati dispensationes Prælatus impendit, talibus apponit cor suum ; similia quærit, murmurat adversus eum qui denegat irrationabiliter postulanti. Hinc suspiciones, detractiones, et scandala suscitantur.

2. Non idcirco id loquor, carissimi, quasi magnopere de vobis habeam conqueri super hac re : sed præmonere vos et præmunire necessarium duxi propter multos, qui inter vos sunt teneri et delicati, quibus aut ætas, aut infirmitas rigorem communis regulæ exigit aliquatenus temperari. Gratias ei de cujus munere venit : quia multos hic video, quorum mens intenta Deo, tam longe facta est ab illo infimo cogitatu, ut juxta se positos debiliores prorsus

ignorent, se minus omnibus facere conquerantur. Nimirum quia superiores semper attendunt, cum Apostolo obliti quæ retro sunt, et extenti in anteriora. Quantum, putás, illos ego admiror, quantum veneror in corde meo, quantum amplector caritatis affectu, qui velut nescientes eos quos secum quotidie vident; unum forte aut duos, seu etiam plures, quos in majore fervore spiritus viderint, sibi ex omnibus eligunt : et cum ipsi forte meliores sint, semper tamen illorum sibi præponunt et proponunt sancta in Domino studia et exercitia corporalia, seu etiam spiritualia.

3. Memini me altera quoque jam vice dixisse, sed iterum repetere non gravabor, quam sublimi aliquando meditationi monachus quidam laicus toto intendit spatio vigiliarum. Etenim summo mane apprehensum me in auditorium trahit, et prostratus pedibus : « Væ mihi, inquit, quia monachum in vigiliis unum consideravi, in quo triginta virtutes numeravi; quarum ne unam quidem in me invenio. » Et fortasse nullam ille tantam habebat, quanta hæc ipsa erat religiosæ æmulationis humilitas. Hic itaque fructus sit nostri hujus sermonis, ut aliorum altiora semper attendas, quia in eo plenitudo constat humilitatis. Nam si forte in re aliqua major tibi fratre aliquo gratia collata videtur : sed in multis (si bonus æmulator fueris) judicare te poteris inferiorem. Quid enim si forte laborare aut jejunare plus illo potes, et ille te patientia superat, præcedit humilitate, supereminet caritate? Quid enim tota die circa id quod videris habere, insipienti cogitatione versaris? Esto magis sollicitus, ut scias quid desit tibi. Hoc enim melius. Utinam, Fratres, sic nos essemus cupidi gratiæ spiritualis, quemadmodum sæculares homines pecuniæ temporalis. Debuimus certe, et multum debuimus vincere in bono malum, et tanto amplius desiderare, quanto pretiosius est quod desideramus : sed utinam vel æquales esse possimus. Magna enim confusio, magna valde, quod ardentius illi perniciosa desiderant, quam nos utilia : citius illi ad mortem properant, quam nos ad vitam. Quanto enim desiderio pecuniæ crucietur avarus, quanto gloriæ appetitu ambitiosus exæstuet, quam violenter denique sua trahat quemque voluptas, quis explicet? Videas certe eos quicquid adepti sunt parvipendere, non attendere quanto labore et desiderio ea vix tandem consequi potuere : quoniam vilescunt eis omnia præ desiderio minoris forte rei, quam alteri cœperint invidere.

4. Et tu ergo non magnopere cogites quæ tibi videris habere, nisi forte interdum, ut gratias agere possis, et te noveris debitorem ei qui dedit : seu gratia consolationis, cum id necesse fuerit, ne qualibet ex causa tristior fias. De cætero ea semper magis attende quæ alius habet, tu non habes : quod hæc cogitatio in humilitate te custodiat, et a descensu tepiditatis elonget, magis autem et accendat desiderio proficiendi. Vide autem quanta e regione mala cogitatio illa parturiat, qua sedule versas in animo quod tibi habere videris, et alterum quempiam æstimas non habere. Hinc enim elevaris in superbiam, dum te præponis alteri; hinc proficere negligis, dum te magnum quempiam arbitraris; hinc demum incipis et deficere, dum tibi alterius comparatione etiam nimis egisse videris : sicque in tepiditatem incidis, et incipis remissius agere. Scimus autem quia *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*; et quia *maledictus, qui opus Dei negligenter fecerit.* Beati vero qui esuriunt et sitiunt justitiam : quia si spiritu facta carnis mortificaverimus, vivemus : si vero secundum carnem vixerimus, moriemur.

SERMO XXXVII.

I. *In labore messis, de verbis psalmi*, Hæc est generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Jacob.

1. E DIVERSIS et diversa quærentibus hominum turbis animo fatigatus, quam desideranter ad hunc cuneum hodie spiritum refocillaturus accessi! Gratias Deo, non sum fraudatus a desiderio meo, non frustratus a spe mea. Concupivi

videre : vidi, et liquefacta est anima mea. Repletus sum consolatione, superabundo gaudio, omnia interiora mea nomini Domini benedicunt, et omnia ossa mea dicunt : *Domine, quis similis tibi?* Nempe prospiciens eminus cum accederem, fateor videre mihi corporaliter visus sum, quos in spiritu quondam Propheta prævidit : et continuo subiit animum, quod ore ille deprompserat, ut cum eo psallerem, dicens : *Hæc est generatio quærentium Dominum.*

2. Multæ sunt generationes hominum, et (ni fallor) tertia ista est generatio, quæ nunc viget et apparet in vobis. Prima siquidem generatio nec quærens adhuc Dominum, nec quæsita fuit a Domino : cum in oblivione mentis et reatu iniquitatis unumquemque genuit mater sua. Secunda proinde statim (sicut necesse erat) ex aqua et spiritu remedium nobis exhibuit festinatum : et fuit illa generatio nondum quidem generatio quærentium, sed tamen jam quæsitorum; quod nec scientes adhuc quærere Dominum, nec valentes ipse quæsierit. Quæsivit igitur nos, et acquisivit in generatione secunda, ut essemus jam populus acquisitionis. Si adhuc forte senior frater murmurat, et invidia contabescit, dicitur ei : *Quoniam epulari et gaudere oportebat, quia hic frater tuus perierat, et inventus est.*

3. Cæterum ad hoc statim quæsivit nos Dominus, ut quæreretur tempore opportuno, cum jam posset quæri, posset et inveniri. Væ nobis, quoniam tamdiu dissimulavimus et neglexímus quærere vitam, quærere eum qui solus bonus est quærentibus se, animæ speranti in se! Væ tibi generatio prava et exasperans, mala et adultera generatio, mendacium usque hodie quæritans, et diligens vanitatem, nec servans fidem! cui desponsata fueras veritati. Numquid non opus habet ejusmodi generatio nasci denuo, iterum generari? Et maxime. Nempe genimina viperarum facti, tanto magis nunc necesse habent in ventrem matris gratiæ iterato introire et renasci, quanto facta noscuntur posteriora eorum deteriora prioribus. Gratias ipsi gratiæ, et (si dici potest) plusquam gratuitæ miserationi, quæ beneficiis obruit non modo immeritos, sed nimium male meritos et ingratos. Gratias ei, qui regeneravit vos etiam hac vice in spem vitæ, ut adoptionem filiorum reciperetis. Voluntarie enim nunc proprie genuit vos, verbo utique veritatis. Nam quod prius vos genuit sacramento equidem pietatis, etsi voluntarium generanti, genitis tamen voluntarium esse non potuit, in quibus adhuc nullus voluntatis usus, nullum rationis exercitium fuit; ac proinde nulla generationis ipsius agnitio, nulla tanti notitia genitoris. Nunc demum voluntaria generatio voluntarium exhibet sacrificium, juxta illud : *Voluntarie sacrificabo tibi, et confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum est.*

4. *Hæc est generatio quærentium Dominum.* Quærentium, an habentium dicam? Habentium utique et quærentium: alioquin non possent quærere non habentes. Sed quid habentes, aut quid quærentes? Vel potius quomodo habentes, quomodo requirentes? Verbo geniti Verbum habent. Numquid non Verbum Dominus? Johannem audi : *Et Deus erat Verbum.* Quid ergo jam amplius quærit generatio quærentium Dominum? Considera quid sequatur in psalmo : *Hæc est,* inquit, *generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Jacob.* Eumdem proinde habent pariter et requirunt, quia unus idemque et Verbum Patris, et splendor paternæ gloriæ est. Et is quidem non quæsitus haberi forsitan potest; non habitus autem quæri omnino non potest. Denique ipsa est quæ de se loquitur Sapientia : *Qui edit me, adhuc esuriet.* Potens ipse est præstare se etiam non quærenti, qui (ut supra ostendimus) de cumulo gratiæ et benedictione dulcedinis quærit, et prævenit adhuc quærere non valentes. Nemo autem ante idoneus quærere, quam habere : quia *nemo*, inquit, *venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum.* Adest ergo qui trahit, et quodam modo necdum adest, qui non alio trahit quam ad seipsum. Numquam enim, nec usquam sine Filio Pater adest per fidem, ut ad speciem trahat. Quomodo ergo nunc

non exsultet spiritus meus? quomodo non sine modo jucundetur in generatione ista quærentium Dominum? Nempe testimonium credibile nimis gustatæ sapientiæ est esuries ipsa tam vehemens. CERTISSIMA mihi probatio et indubitabile argumentum, quia habetis quem sic quæritis, et in vobis habitat, qui tam valide trahit vos ad seipsum. Non enim humanæ possibilitatis est cursus iste : ejus dextera facit virtutem, cui semper necesse est ut clametis : *Trahe nos post te, in odore unguentorum tuorum curremus.* Non, inquam, ab homine forma ista conversationis : nec aliud experimentum quærimus ejus qui in vobis habitat Christus, quam quod ita quæritis Christum.

5. Videtis enim, Fratres, qualem spiritum accepistis, spiritum qui ex Deo est, ut sciatis quæ a Deo donata sunt vobis. Audivimus apostolicum, audivimus et propheticum, etiam et angelicum gradum, quibus nihil a nobis arbitror posse sublimius affectari. Sane e singulis mihi videor in vobis aliquid, et magnum aliquid invenire. Quis enim cælibem vitam, vitam cœlestem et angelicam dicere vereatur? Aut quod in resurrectione futuri sunt omnes electi, quomodo non jam nunc estis, sicut Angeli Dei in cœlo, a nuptiis penitus abstinentes? Amplectimini, fratres, pretiosissimam margaritam, amplectimini sanctimoniam vitæ, quæ vos efficit sanctorum similes, et domesticos Dei, dicente Scriptura : *Incorruptio facit proximum Deo.* Ita ergo non vestro quidem merito, sed gratia Dei estis quod estis : quod ad castitatem et sanctimoniam spectat, angeli quidam terreni, aut potius cœli cives; sed interim in terra peregrini. Quamdiu enim sumus in hoc corpore, peregrinamur a Domino.

6. De prophetia quid dicemus? *Lex et prophetæ usque ad Johannem*, Veritas ait. Verumtamen non erat ille adversarius, sed discipulus utique Veritatis, qui dicebat etiam post Johannem : *Ex parte enim cognoscimus, et ex parte prophetamus.* Cessavit ergo prophetia, quia jam cognoscimus : necdum tamen tota cessavit, quia adhuc ex parte. *Cum venerit*, inquit, *quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est.* Siquidem ante Johannem qui fuerunt Prophetæ, utrumque adventum Domini prophetabant : et quasi neutra adhuc pars salutis in notitia, sed utraque in prophetia erat. Magnum sane prophetandi genus, cui vos deditos esse conspicio; magnum prophetiæ studium, cui vos video mancipatos. Quid illud? Nempe juxta Apostolum non considerare quæ videntur, sed quæ non videntur, sine dubio prophetare est. AMBULARE IN SPIRITU, ex fide vivere, quæ sursum sunt quærere, non quæ super terram; oblivisci quæ retro sunt, et extendi in anteriora, ex magna parte prophetare est. Alioquin quonam modo, nisi per spiritum prophetiæ, conversatio nostra in cœlis est? Sic nimirum Prophetæ olim quasi non inter homines erant sui temporis, sed virtute et impetu quodam spiritus dies illos transsilientes, exsultabant ut viderent diem Domini; et videbant, et lætabantur in ea.

7. Sed et professionem apostolicam audiamus. *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te.* Si gloriari licet, habemus gloriam : sed si sapimus, habere curabimus apud Deum. Hæc enim vera est gloriatio, ut qui gloriatur, in Domino glorietur. Nam neque manus nostra excelsa, sed Dominus fecit hæc omnia. Fecit nobis magna qui potens est, ut merito magnificet anima nostra Dominum. Ipsius enim magno munere factum est, ut magnum illud propositum, unde magni gloriabantur Apostoli, magnifice sequeremur. Forte etiam si in hoc quoque gloriari voluero, non ero insipiens; veritatem enim dicam; esse hic aliquos, qui plus quam navem et retia reliquere. Quid vero illud? quod ipsi quidem Apostoli reliquerunt omnia, sed ut præsentem in carne Dominum sequerentur. Non est nostrum dicere : securius ipsum Dominum audiamus. *Quia vidisti me*, inquit, *Thoma, credidisti : beati qui non viderunt, et crediderunt.* Forte etiam prophetandi genus excellentius esse videbitur, non intendens quibuscumque temporalibus rebus et transituris aliquando, sed spirituali-

bus et æternis; et nihilominus in vase fictili thesaurus castitatis illustrior; et in carne fragili ex aliqua parte probabilior virtus.

8. Ubi ergo angelica in hoc corpore conversatio, in corde prophetica exspectatio, in utroque apostolica perfectio invenitur, quantus est iste cumulus gratiarum? Quid retribuetis Domino pro omnibus quæ retribuit vobis? Sublimis gradus : sed eo amplius periculosa ruina. Numquid non tres cœli sunt, quos ascendimus? Itaque qui stat, videat ne cadat. *Videbam*, inquit, *satanam tamquam fulgur de cœlo cadentem.* Ex alto corruit : confractus et comminutus est, desperata est plaga ejus; factus est spiritus vadens, et non rediens. Numquid et vos vultis abire? Satanas ruit : numquid ruitis et vos secum? Quam salubrius vobis stare in viis Domini, stare in gratia in qua statis. Non enim beatus vir qui abiit in via peccatorum : beatus magis, cujus est auxilium abs te, Domine. Ibunt enim hujusmodi de virtute in virtutem, ad videndum Deum deorum in Sion, ad videndum in bonitate electorum tuorum, ut lauderis cum hæreditate tua. Ipsi nempe hæreditas; ipsi sunt dii, et filii Excelsi omnes.

9. Itaque, Fratres mei, quandoquidem verissime certissimeque hæc est generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Jacob, quid vobis dixerim aliud, quam quod idem Propheta ait : *Lætetur cor quærentium Dominum, quærite Dominum et confirmamini; quærite faciem ejus semper?* et quod alius quidam dicit : *Si quæritis, quærite.* Quid est, *si quæritis, quærite? In simplicitate cordis quærite illum.* Non aliud tamquam illum, non aliud præter illum, non aliud post illum. *In simplicitate cordis quærite illum.* Simplex natura simplicitatem cordis exquirit. Denique et cum simplicibus sermocinatio ejus. *Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis.* Non potest quem quæritis inveniri ab his qui ad tempus credunt; et in tempore tentationis recedunt. Æternitas est : quæ nisi perseveranter quæsita, minime invenitur. *Væ* etiam *peccatori terram ingredienti duabus viis. Nemo* enim *duobus dominis servire potest.* Ne hanc quidem duplicitatem amat integritas illa, perfectio illa, illa plenitudo. Indignum enim est ei, ut inveniendam se præbeat, nisi perfecto eam quæsieris corde. Cæterum si odibilis est *canis reversus ad suum vomitum, et sus lota in volutabro luti;* sed et ipsum quoque quem invenerit tepidum, ex ore suo evomere incipit Deus : simulator et proditor ubi parebunt? Si maledictus qui facit opus Dei negligenter : qui fraudulenter fecerit, quid meretur? Fugiamus hanc duplicitatem, Carissimi, et a fermento Pharisæorum omnimodis caveamus. Veritas est Deus, et tales quæsitores requirit, qui quærant eum in spiritu et veritate. Si nolumus frustra quærere Dominum, quæramus veraciter, quæramus frequenter, quæramus perseveranter : ut nec pro illo quæramus aliud, nec cum illo aliud, sed nec ab illo ad aliud convertamur. Facilius est enim cœlum et terram transire, quam ut sic quærens non inveniat, sic petens non accipiat, sic pulsanti non aperiatur.

SERMO XXXVIII.

II. *In labore messis, in illud Apostoli*, Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.

1. PAUPERES quidem videmur, et sumus : sed si spiritum qui ex Deo est accepimus, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis; magna ab eo gloria, magna nobis est collata potestas. *Quotquot*, inquit, *receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* An non potestas filiorum Dei est ista, quando etiam nobis serviunt universa? Sciebat enim Apostolus ipse, quoniam *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Sed forte dicat aliquis vestrum : Quid hoc ad me? et in pusillanimitate cordis sui talia mediteiur : Glorientur certe de potestate filiorum Dei, in quibus filialis erga eum fervet amor, viget affectus; et præsumant omnia sibi cooperari in bonum, qui Deum diligunt in veritate : ego vero mendicus sum et pauper, carens affectu filiali, expers dignæ devo-

tionis. Sed attende quod sequitur. Nullum enim desperationi locum reliquit in Scriptura sua, qui alio loco sic loquitur: *Ut per patientiam et consolationem Scripturarum spem habeamus.* Affectus enim ille quem quæris, pax est, non patientia; in patria est, non in via: nec eos qui ejusmodi sunt, a Scriptura opus est consolari.

2. Ergo per patientiam et consolationem Scripturarum spem habeamus, etiamsi nondum possumus apprehendere pacem. Propterea cum dixisset diligentibus Deum omnia cooperari in bonum, solerter addidit, *his qui secundum propositum vocati sunt sancti.* In quo verbo non te terreat sanctitatis nomen, quando non secundum meritum, sed secundum propositum; non secundum affectionem, sed secundum intentionem sanctos vocat, juxta illud Prophetæ: *Custodi animam meam, quoniam sanctus sum.* Illam enim quam putas sanctitatem nec ipse quidem Paulus, corruptibili adhuc gravatus corpore, arbitrabatur se comprehendisse. *Unum autem*, inquit, *quæ retro sunt oblitus, et in ea quæ ante sunt me extendens, sequor ad palmam supernæ vocationis.* Vides, quia licet nondum apprehendisset bravium, habebat tamen jam sanctitatem propositi, et propositum sanctitatis. Et tu ergo si proposueris in corde tuo declinare a malo, et facere bonum; tenere quod cœpisti, et proficere semper in melius; sed et si quid aliquando minus recte egeris (ut est humana fragilitas) non in eo persistere, sed pœnitere, et corrigere quantum prævales: eris sine dubio sanctus et tu, sed cui interim adhuc clamare necesse sit, *Custodi animam meam, quoniam sanctus sum.*

3. Vis ergo nosse quemadmodum hujusmodi sanctis omnia cooperantur in bonum? Non modo curro per singula, quia in longum protrahi sermonem hora non patitur. Eundum nobis est: jam enim campanam audivimus, jam vespertinæ tempus orationis advenit. Audite ergo verbum abbreviatum, quemadmodum nobis universa serviant, omnia cooperentur in bonum. Inimici nostri sint judices. Etenim siquidem illi pro nobis, quis contra nos? Si pro nobis faciunt hostes nostri, quomodo non omnia simul cum illis?

4. Porro duo nobis (ut manifestum est) adversantur hostium genera, malum videlicet duplex, quod facimus, et quod patimur. Hæc autem, ut apertius dixerim, sunt culpa et pœna. Itaque cum sit nobis utraque contraria, erit, si voluerimus, utraque pro nobis: ut hæc quidem ab illa liberet, et item adversus istam juvet illa, nec parum. Ecce enim compungimur in cordibus nostris et in cubili conscientiæ super delictis præteritis: sed delinit conscientiam, et corrodentium peccatorum dentes conterens, reducit ad spem veniæ pœnitentia ista, et voluntaria pœna quam patimur. Non solum autem præterita, sed et futura repellit. Nam et tentantia propulsat vitia, et nonnulla sic perimit, ut raro, aut numquam erigere caput audeant venenatum. Sic pœna facit pro nobis adversus culpam, ut vel omnino non sit, vel sit minor. Culpa vero nihilominus agit, ut aut non sit, aut minor sit pœna. Non quidem ut omnino non sit, sive a quantitate sua minoretur, quod nullatenus expediret; sed ut non sit pœna, aut minor sit pœna, videlicet ut aut non sit, aut minus sit onerosa. Quisquis enim perfecte senserit onus peccati, et animæ læsionem; exteriorem utique aut parum sentiet, aut ex toto non sentiet corporis pœnam; nec reputabit laborem, quo peccata noverit deleri præterita, futura caveri. Sic enim sanctus David convicianlis servi non reputavit injurias, memor filii persequentis.

SERMO XXXIX.

III. *In labore messis*, de duabus mensis, *seu* de superiori et inferiori irriguo.

1. Labor iste, Fratres, exsilii et paupertatis nostræ nos admonet, profecto et iniquitatis. Ut quid enim morte afficimur tota die, in jejuniis multis, in vigiliis abundantius, in laboribus et ærumnis? Numquid ad hoc creati sumus? Absit. Nam licet homo natus sit

ad laborem, sed minime ad laborem creatus est. Nativitas est in culpa, ideo et in pœna. Omnes enim oportet nos gemere cum Propheta, dicentes : *In iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea.* Aliena ab utrisque prima creatio : quia sicut nec culpam, ita nec pœnam Deus fecit. Quod de ea quæ major est omnium, morte videlicet, aperte Scriptura testatur : *Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum.* Et in alio loco : *Deus mortem non fecit.* Itaque sicut laborantibus manibus nec oculus propterea clauditur, nec auris abstinet ab auditu: sic, immo et multo melius, laborante corpore mens quoque ipsa suo intenta sit operi, et non vacet. Causam laboris cogitet in labore, ut ipsa ei pœna quam patitur, culpam pro qua patitur repræsentet : et dum videt vulnerum ligaturam, ipsa sub pannis vulnera meditetur. Hujusmodi siquidem cogitatione humiliamur sub potenti manu Dei, et dulci quadam pietatate mens plena, miserabilem se exhibet in oculis ejus. Hinc quippe Scriptura nos admonet : *Miserere*, inquiens, *animæ tuæ placens Deo.* Nec dubium quin ea quæ Deo placet miseria facile possit ejus misericordiam obtinere. Et ne dixerimus, unde miserendum sit animabus nostris. Nisi enim insipienter dissimulaverimus, multa in eis miseratione digna poterunt inveniri.

2. Unum tamen dico, ut occasionem vobis dedisse videar, et cætera quoque similiter advertatis. Nonne velut inter duas mensas positi, epulantes hinc inde spectamus jejuni! Sic sumus omnino, sic sumus. Unde ergo sic positis risus, unde jocus, unde levitas, unde superbia, unde extollentia oculorum! An forte non agnoscimus mensas, non consideramus epulas, delicias non videmus? Hinc mihi sunt, quos video deliciose viventes in omnibus bonis sensibilis hujus mundi : inde contemplor alios, quibus disposuit Christus regnum, ut edant et bibant super mensam ejus in regno Patris sui. Utrobique video similes mei homines, fratres meos; et, heu me! ad neutram licet extendere manum. Ab utraque mensa prohibeor : ab hac quidem professionis, ab illa corporis vinculo : ut nec ad inferiorem audeam, nec ad superiorem accedere possim. Quid inter hæc restat, nisi comedere panem doloris, ut sint mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, si quis forte cœlestium convivarum misericordia motus, in os latrantis sub mensa catelli vel exigua aliqua deliciarum illarum fragmenta demittat? Nam inferior quidem consideratio, qua nobis ipsis compatimur, eorum respectu, quos novimus deliciose viventes in hoc sæculo, infirmæ adhuc animæ est, nec omnino talis mihi placet affectio in anima spirituali. Longius enim positus est a judicio veritatis, qui beatificat quos velut miserrimos lugere debuerat, qui peccant et non agunt pœnitentiam: et se miserum reputat non sane consensu judicii, sed affectionis sensu, quod non sit sicut illi, qui id magis optare debuerant, ut omnes essent sicut ipse.

3. Hoc tamen solum tali in cogitatione laudabile est, si miseriam ipsam quam reputat, pro amore sive timore Dei patienter ferre deliberat, et cum pietate quadam dicit Deo : *Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras.* Et hæc quidem cogitatio inchoantium est, tamquam lac parvulorum. At vero cum jam proficere cœperit anima, et affectione sequi judicium rationis; omnia proculdubio detrimentum faciet, et quasi stercora arbitratus lugebit cum Propheta super eos, qui amplexati sunt stercora. Ipse vero sancta quadam humilique superbia hæc universa despiciet, et magna in altitudine animi collocatus, non beatum dicet populum cui hæc sunt, sed miserum plane; beatum vero, cujus Dominus Deus ejus. Verum dum hic ita sui comparatione misereтur illis, inveniet utique quorum comparatione, sui quoque misereatur, si suspexerit ad cœlestes divitias, et delectationes in dextera Domini usque in finem. Unde fit, ut qui prius de inferiori irriguo lacrymas fundens plangebat dicens, *Quoniam propter te mortificamur tota die*; jam de superiori abundantio-

res emittat fletus dicens : *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est?*

SERMO XL.

De septem gradibus Confessionis.

1. *Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua usque in finem.* Ad te quidem libenter accedimus, Domine Jesu, discipuli ad magistrum, infirmi ad medicum, servi ad Dominum. Tu es enim magister et dominus, cujus schola est in terris, cathedra in cœlis. Tu es ille eximius medicus, qui solo verbo restauras universa. Vias tuas, Domine, demonstra nobis, et semitas tuas edoce nos : *Viæ enim tuæ viæ pulcræ, et omnes semitæ tuæ pacificæ.* Beati qui ambulant in via tua, Domine virtutum : beatiores qui currunt viam mandatorum tuorum ; qui currunt in odore unguentorum tuorum. Exsultas enim ut gigas ad currendam viam : et non solum currens, sed et saliens in montibus, et transsiliens colles. Exsultaverunt gigantes Philosophi non ad currendam viam tuam, sed ad quærendam vanam gloriam, evanescentes in cogitationibus suis, non in humilitate aut in virtutibus tuis, sed suis. Viam enim sapientiæ nescierunt, neque meminerunt semitarum ejus. Non est audita in Chanaam, neque visa est in Theman. Maledicti qui dixerunt Domino Jesu : Recede a nobis; scientiam viarum tuarum nolumus. Nos quærimus te de die in diem, et scire vias tuas volumus.

2. Principales viæ tuæ, duæ sunt : Confessio, et Obedientia. In confessione omnia lavantur; in obedientia virtutes solidantur. Bonum animæ ornamentum confessio, quæ et peccatorem purgat, et justum reddit purgatiorem. Si peccata sunt, in confessione lavantur : si bona, confessione commendantur. Cum mala tua confiteris, sacrificium Deo spiritus contribulatus : cum Dei beneficia, immolas Deo sacrificium laudis. Absque confessione justus judicatur ingratus, et peccator mortuus reputatur. Confessio igitur est peccatoris vita, justi gloria. Video David dicentem, *Peccavi,* et audientem : *Transtulit Dominus peccatum tuum a te, et non morieris.* Considero Mariam, si non verbis, tamen operibus publice sua crimina confitentem, et Dominum pro ea respondentem : *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Respicio Principem Apostolorum negantem timide, amarissime flentem, Christum illum respicientem. Felicem illum Latronem intueor se accusantem, excusantem Christum, et Dominum promittentem : *Hodie mecum eris in paradiso.* O quam sublimis ista confessio, per quam de patibulo ad regnum, de terra ad cœlum, de cruce Latro damnatus ac crucifixus ad paradisum ascendit! Gloriosa confessio, quæ Petrum apostolum trinæ negationis crimine liberavit, et ab apostolatus culmine cadere non permisit! Fidelis institutio, quæ Mariæ multum diligenti multum dimisit, et amoris multi titulo insignitam discipulorum corpori sociavit! Præclara miseratio, quæ Regem et Prophetam multiplici criminum inundatione mundavit, et in antiquæ gloriam dignitatis perducendo reduxit! Hæc est via, quæ viatorem suum numquam fefellit, quæ numquam deseruit nisi deserentem se.

3. Hujus multæ viæ, multiplicesque sunt semitæ ad inveniendum, difficiles ad tenendum, ad enumerandum inexplicabiles. Prima semita, et primus gradus in via ista est Cognitio sui. De cœlo cecidit ista sententia : Nosce teipsum, homo. Vide si non et Sponsus in amoris Cantico sponsæ idem loquatur. *Si ignoras te,* inquit, *o pulcra inter mulieres, et egredere, et abi, etc.* Cognitio sui stat in tribus, ut cognoscat homo quid fecit, quid meruit, quid amisit. Quid vilius, o nobilis creatura, imago Dei, creatoris similitudo, quam carnem tuam illecebris carnalibus deturpare, et pro brevi voluptate torrentem perdere voluptatis? Quid furiosius, quam rapi mentem ira, superbia extolli, vexari invidia, et anxietate torqueri? Quæ in croceis es nutrita, quare stercora amplexaris? Recordare etiam quid merueris. Subeat memoriam tuam gehennalis olla, fornax ferrea magnæ

Babylonis, domus mortis, anxietatis domicilium, flammarum globus, acerbitas frigoris, tenebræ sempiternæ. Considera ordinem tormentorum, tortorum facies, mutationem pœnarum, miseriarum infinitatem; et intellectualibus oculis ista discurre, et poteris dicere: Melius erat mihi, si natus non fuissem. Reflecte oculos, et quid amiseris animadverte. Reminiscere qualis sit civitas gloriosa, cœlestis habitatio, locus vitæ, suavitatis palatium, splendor gloriæ, gratiæ magnitudo, claritas infinita. Attende ordinem gaudiorum, gaudentium vultus, præmiorum vicissitudinem, multitudinem deliciarum, et potes exclamare: Qui te perdidit, totum perdidit, Domine Deus. Si hoc triplici funiculo ligaveris animam tuam, intelliges et animadvertes, quia initium salutis notitia peccati est.

4. Secundus gradus est Pœnitentia. Hæc duo ita sibi invicem conjuncta sunt ut cognoscere se non possit, nisi pœniteat: pœnitere non possit, nisi se cognoscat. Pœniteat igitur anima, compunctionis jaculo vulnerata, pœnitentia triplici: quia innocentiam amisit, amissam non requisivit, et neglexit patientiam Dei. Scio, Domine Jesu, quia primam stolam innocentiæ nobis in baptismate reddidisti: et amictu niveo candidati, in justitiæ solio relocati, cito recessimus a via quam ostendisti nobis, et portionem substantiæ, quæ nobis contingebat, cum prodigo filio in dissimilitudinis regione expendimus. Venerunt ad nos vilissimi spiritus, et æternorum ignium reges; ad mundatos immundi, ad salvandos damnati, curvi ad rectos, et dixerunt animæ nostræ: *Incurvare ut transeamus.* Audivimus illos, et incurvati sumus: transierunt per nos, et innocentiam amisimus. Si culpa est perdidisse, quid putas erit non requisisse perditam? Perdit aliquis aliquid in hac mortalitate: quærit judices, amicos convocat, trahit in causam, nihil intentatum relinquit, donec vel amissa inveniat, vel ablata restituantur, et custodiat restituta: nos hæreditatem nostram incorruptibilem, immarcescibilem, incontaminatam in cœlis, versutiis illius insatiabilis homicidæ perdidimus, et non requirimus? et incurvavit nos, et nos non resurgimus? Surgamus et eamus ad Patrem nostrum, dicentes ei: *Pater, peccavimus in cœlum et coram te.* Et omnem evangelicæ lectionis textum percurrentes, offeramus Patri pœnitentiam mentis, cordis contritionem, si forte, cum adhuc longe sumus, videat nos Pater, et misericordia moveatur, et accurrens cadat super collum nostrum, et osculetur nos osculo oris sui. Forsitan jubebit proferri stolam primam innocentiæ, et indui nos vestimentis virtutum, et dari annulum secretorum in manu nostra, et calceari pedes nostros in præparationem evangelii pacis. Præcipiet fortassis adduci vitulum saginatum, et occidi in satisfactionem revertentium, epulari et exsultare, et in symphonia et choro reduci ad supernæ gaudia civitatis, ubi gaudium est Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente. Scimus, Domine Jesu, quia non privabis bonis eos qui ambulant in innocentia, sed nec illos qui ambulant in pœnitentia. Quia enim peccatum non fecit nisi unus; beatus vir tamen, cui non imputavit Dominus peccatum. Omne quod ipse mihi non imputare decreverit, sic est quasi non fuerit. Cogita etiam quanta superbia patientia Dei usus, imo abusus sis. Videbat te peccantem, et dissimulabas, quasi non videns: vocabat, et non audiebas: minabatur, et non timebas: promittebat, et contemnebas, nec promissis illectus, nec terrore percussus. Ignoras quia patientia Dei ad pœnitentiam te adduxit? Time timore magno, ne thesaurizaveris tibi iram in die iræ et revelationis justi judicii Dei, et memento, quia horrendum est incidere in manus Dei viventis. Liga igitur hoc triplici cataplasmate pœnitentiæ vulnus animæ tuæ, et dic: *Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum, sana me, etc.*

5. Tertius gradus est Dolor; sed et ipse trina ligatione connexus. Vere post cognitionem et pœnitentiam dolor meus renovatus est, et in meditatione mea ignis incanduit, quia creatorem offendi, Dominum non timui, sprevi benefac-

torem. *Numquid non sicut lutum in manu figuli, etiam vos in manu mea, dicit Dominus?* Si ipse fecit te vas in honorem, cur te in contumeliam facere præsumpsisti? *Numquid dicit figmentum figulo: Cur me fecisti sic?* Creatura Creatorem, figmentum factorem, opus opificem ausus es provocare? Memento, vilissima testa, quia si cecideris super lapidem istum, confringeris: si vero ipse super te ceciderit, conteret te contritione timenda, ita ut ne vestigium minimum pareat. Tu autem sanguinem sanguini miscuisti, et Creatorem offendens, et Dominum non timens. Servus eras illius Domini, cujus iræ resistere nemo potest; et in præceptis ejus acceperas voluntatem. Noluisti intelligere ut bene ageres, sed recalcitrans Dominantis imperio, propria lege intra suam rempublicam vivere decrevisti. Num audisti quam sententiam excipiat servus nequam, qui sciens voluntatem Domini, et non faciens, multitudini verberum reservatur? Assistunt Angeli ad audiendam vocem sermonum ejus; stellæ vocantur, et dicunt, Adsumus. Venti et mare obediunt ei, et omnia legem præfixam inconcussa retinent firmitate: tu solus peregrinus es, et imperatoriæ decreta majestatis non curas? Audi quia potest te mittere in tenebras exteriores, ubi fletus et stridor dentium perpetua infelicitate crebrescunt. Quod si te non movet Creatoris offensio, reverentia potestatis; moveat saltem ingratitudo, quod tantum benefactorem in tantis beneficiis contempsisti. Ubinam similem benefactorem invenies, qui tibi ministrat siderum cursus, temperiem aeris, fœcunditatem terræ, fructuum ubertatem! Ad extremum, ut omnium tibi vitæ beneficiorum cumulum aggregaret, *proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illum;* tradens Unigenitum pro adoptivis, Dominum pro servis, Justum pro impiis. Quid tibi ultra debuit facere, et non fecit? Si ergo isto dolore dolueris poteris dicere cum Propheta: *Ventrem meum doleo, ventrem meum doleo, sensus cordis mei turbati sunt.*

6. Quartus gradus est Confessio oris. post cognitionem sui, post pœnitentiam mentis, post dolorem cordis, sequitur confessio oris. In his omnibus *corde creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem.* Sed et ipsa triplex est, si virtutem salutis assequitur. Debet enim esse vera, nuda et propria. Veritatem quærit Altissimus; et ubi vult falli, qui fallere non intendit? Novimus plerosque et experti sumus, qui ad confessionis gratiam venientes, magis onerati, quam liberati a peccatis, ad suam conscientiam redierunt. Dicunt enim, si clerici, ea quæ litterario; si milites, ea quæ gladiatorio gessere conflictu: ut sub humilitatis pallio superbiam inducant, in tanto se signaculo condemnantes, sub quo totius humanæ salutis summa consistit. Sunt et alii, quos timor impellit ad confessionem: alii, quos simulatio ducit. Ad hoc enim confitentur, ut saltem specie videantur confessi. An tu veram illam putas esse confessionem, quam aut timor extorsit, aut simulatio fecit; cum Spiritus sanctus disciplinæ effugiat fictum, et gratuitam satisfactionem Omnipotens quærat? Illa vera confessio est, quæ de mentis contritione descendens, nec timore cogitur, nec fictione palliatur; sed in spiritu contribulato profert ea quæ sentit. Nudam autem eam esse oportet, et totius absconsionis exutam velamine. Quid enim prodest partem peccatorum dicere, et partem celare; ex parte mundari, et ex parte immunditiæ deservire? Numquid de uno eodemque vase dulce et amarum, sapidum et insipidum stillare potest? Omnia nuda et aperta sunt oculis Dei: et tu illi aliquid abscondis, qui Dei locum in tanto obtinet sacramento? Ostende et denuda quæcumque cor tuum dilacerant: detege vulnus, ut sentias operam medicantis. In simplicitate cordis oportet te quærere Dominum, non in duplicitate: quia væ illis qui loquuntur in corde et corde, et terram duabus viis ingrediuntur. Debet autem esse et propria. Sunt enim plerique qui aliorum peccata cum magna gravitate numerant, et sociorum excessus multiformi declamatione loquuntur: nesciunt sua, aliena vero perpetuæ memoriæ commendaverunt. Infelices et miseri,

quibus datum est aliena plangere, relinquere sua! An non legisti, quia *justus in principio sermonis accusator est sui? Sui*, dicit scriptura, non alterius. Numquid oblitus es apostolum Jacobum dicentem : *Confitemini alterutrum peccata vestra? Vestra* dixit, non aliena. *Iniquitatem meam ego cognosco, et peccatum meum contra me est semper. Meam* dixit Propheta, non tuam.

7. Quintus gradus est Maceratio carnis; sed et ipsa ternario numero consecrata. Convenit enim ut fiat occulte, licentiose, discrete. Teneros artus tuos, et exquisitis educatos deliciis, diuturno confringe martyrio, ut tanto te noveris a licitis abstinere, quanto memineris illicita perpetrasse. Hoc autem occulte faciendum est, ut nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Non enim est in ore hominum tanti boni reponenda custodia, sed in absconso cordis tui, ut sit gloria tua testimonium conscientiæ tuæ. Nec hoc dicimus, ut non luceat lux tua coram hominibus, ut glorificent Patrem tuum qui in cœlis est : sed ne intentionem tuam in vilis gloriæ brevitate recondas. Nihil enim infelicius est, quam hic carnem macerare jejuniis, vigiliis affligere : et hic accipere gloriam, illic gehennam. Licentiose vero facienda est : quia quicquid fit Pastoris licentia, gratiosius est in conspectu Dei : et illam hostiam singulariter accipit Altissimus, quæ non est de propriæ sententia voluntatis, sed de præcipientis offertur imperio. Multum enim valet ad refellendam superbiam, propriæ voluntatis exclusio : quam exstirpare non potest qui mundi hujus diligit vanitatem. Discretio autem in hac districtione tenenda est, ne dum nimis flagellare cupimus, saluten perdamus; et dum hostem subigere quærimus, civem occidamus. Considera corpus tuum et corporis tui possibilitatem, intuere carnis complexionem, impone modum tuæ districtioni. Custodi corpus tuum incolume ad obsequium Creatoris. Multos vidimus ita in principiis carnem suam verberasse, et discretionis infregisse repagula, ut inhabiles laudum solemniis redderentur; et apparatu lautiori diuturnis foverentur temporibus.

8. Sextus gradus est correctio operis; sed et ipse numero trinitatis consecratus, videlicet ut tibi malum non facias, alteri non noceas, nec consentias nocenti. Expertus es quam fragilis sit voluptatum immersio, et tu iterum vadis illuc? Animadvertisti quia transiit voluptas, et peccatum remansit. Reprime pedem ab infandis itineribus immundissimæ libidinis. Colla substerne mandatis Altissimi, ne sit iniquitas in manibus tuis. Desævienti gulæ solemnes epulas, et vana rescinde colloquia. *Averte oculos tuos ne videant vanitatem, obtura aures tuas ne audiant sanguinem;* et tunc dicere poteris : *Castigans castigavit me Dominus.* Quid autem prodest intra rectitudinis lineam tui cursus opera cohibere, si aliis nocere desideras? Qui non fecit proximo suo malum, et opprobrium non accepit adversus proximos suos, requiescet in monte sancto Dei, accipiens benedictionem a Domino, et misericordiam a Deo salutari suo. Non autem te innocentem præsumas, nisi impios et contra virtutem gradientes quanta poteris auctoritate redarguas, et opponas te murum pro domo Israel, castigans te, non nocens alteri, nec nocenti consentiens. Vera est enim illa sententia : Qui cum emendare possit, negligit, participem se proculdubio delicti constituit. Cum enim causa Dei ventilatur in medium, et falsitas præponitur veritati; qui pro persona quam gerit non resistit, de suo damnabitur silentio.

9. Septimus gradus est perseverantia; sed et ipsa ternarii numeri sanctificatione dicata. Perseverantiam namque faciunt imitatio Sanctorum, brevitas temporum, fragilitas corporum. Quid namque pati non possis, cum videas juvenes, pueros, virgines, anus, senes, decrepitos, diversa pro Christo, non solum excepisse, sed et exquisisse tormenta? Considera puerorum ætatem, juvenum ignem, virginum teneritudinem, anuum fragilitatem, senum infirmitatem, impossibilitatem decrepitorum; et ubicumque reflexeris oculos, invenies in his ætatibus multitudinem exemplorum ad palmam martyrii viri-

liter cucurrisse. Numquid de eodem luto formatus es et tu, et eodem spiritu inspiratus? Et forsitan non ingruit persecutio, ut martyrium patiaris; nec damnaris, si Christo servis, immo laudaris, et ab omnibus prædicaris. Quod si et persecutio imminet, contemnenda est propter brevitatem. Bene enim natura nobis providit, quæ nullum dolorem vel longum, vel magnum esse demonstrat. Si enim magnus est, longus esse non potest. Conjunctio enim corporis et animæ exquisita diu tormenta non sustinet, sed stuporis magnitudine tremefacta, summa velocitate dissolvitur. Magni ergo animi est magna tormenta contemnere, quæ in brevi tantam pariunt mutationem, ut de labore ad requiem, de miseria ad gloriam, patientem faciant evolare. Consideranda est etiam fragilitas corporis, quam sæpe aut aliquis levissimus casus, aut incandentis febriculæ cumulata congeries, brevi possunt suffocare momento. Tribue ergo virtuti, si necessitas fuerit, quod quandoque debes necessitati, pro brevi periculo sempiternum præmium adepturus.

10. Vides ergo quam difficilis sit via confessionis ad currendum, quam multiplices semitæ ad tenendum. Verum est quod ille tantus Ecclesiæ Magister ait: « Facilius inveni eos qui innocen» tiam servaverunt, quam qui congruam » egerunt pœnitentiam. » Hæc de via confessionis pro modulo nostro locuti sumus, sublimioribus sublimioris sententiæ pondera reservantes. Cæterum obedientiæ viam sub alio sermonis principio aperire tentabimus, ne umquam in fastidium veniant verba Domini Salvatoris, qui est benedictus in sæcula.

SERMO XLI.

De virtute Obedientiæ, et septem ejus gradibus.

1. *Non possumus nos cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Quid enim in hoc vase testeo et fragilitate complexionis humanæ, cogitare sufficiat spiritus carcere inclusus, peccato corruptus, depressus terrenis? *Corpus enim quod corrumpitur, aggravat animam; et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.* Benignus tamen est Spiritus sapientiæ, qui et spiritum inclusum illuminat, et corruptum sanat, et allevat depressum. Est enim Spiritus pietatis, compeditos solvens, cæcos illuminans, et erigens elisos. Est etiam Spiritus veritatis, qui docet nos omnem veritatem: non solum autem docet, sed etiam suggerit. Suggerit videlicet ut quæramus, docet ut intelligamus. Ipse est, quem Dominus Jesus post Patris obedientiam usque ad mortem crucis, misit Apostolis suis, obedientibus suis. An non tibi videntur singularis obedientiæ conscendisse fastigium, qui accepta licentia sedendi in civitate, intra unius domunculæ septa conclusi, *unanimiter in oratione perseverabant?* Intellexisti quia *ibant Apostoli gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati?* O quantis obedientiæ viribus innituntur, qui gaudent pro Christo ad concilium trahi, dignitatem ducunt pro eo cædi, gloriam quærunt pro eo mori! Beatæ animæ, et abundanti majestate Spiritus influentes: quibus vilitas, sublimitas; contumelia, gloria; patientia, victoria, mirabili mutabilitate videntur. Multum repleta est anima eorum, opprobrium abundantibus, et despectio superbis. Cernis quam libera fronte Pontificum faciem, Pharisæorum supercilium, tumultum plebis irrumpant dicentes: *Magis oportet Deo obedire quam hominibus.* Intuere illa duo magna luminaria Petrum et Paulum, et universum ordinem apostolici senatus obambula; et ibi videbis obedientiæ firmitatem inter tormentorum multitudinem viriliter perstitisse. Nonne ipse Filius Regis, Rex regionis illius, quæ continuis gaudiis inclarescit, *factus est Patri obediens usque ad mortem, mortem autem crucis,* et didicit obedientiam ex his quæ passus est? Audisti miseriam, audi et coronam: vidisti periculum, vide præmium: attendisti infirmitatem, attende potestatem. *Propter quod*, inquit, *et Deus exaltavit illum, et dedit ei nomen, quod est super omne nomen.*

2. Sed taceamus interim de illius obedientia, quæ singulari prærogativa clauditur et signatur. Procedat in medium magnus ille Patriarcha, fidei lumen, obedientiæ forma, justitiæ principatus. Audit ab Omnipotente : *Egredere de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui; et veni in terram, quam monstravero tibi :* et ad unius jussionis vocem, patriam fugit, relinquit parentes, deserit hæreditatem, et aliorum fines hospes ingreditur novus. Magna res, et primitivæ dignitatis privilegio in patre multarum gentium consecrata! Primus primum suis facultatibus renuntiat, et obedientiæ viam indefessa velocitate percurrit. Denique cum accepisset filium in senectute sua, in quo totius mundi benedictio fuerat cumulanda, dicit ei Deus : *Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis Isaac, et offer illum mihi in holocaustum.* O quanta in verbis istis amaritudo, quanta a corde patris separatio pietatis! Jubetur namque filium occidere, os ex ossibus suis, et carnem de carne sua : filium magnæ promissionis, extremæ senectutis, propriæ mulieris : filium mirabiliter promissum, feliciter natum, educatum innocenter. Et ne quid deesset, ut tenerrimum intra paterna viscera doloris incendium exundaret, additur, *unigenitum*. Sunt namque multi filii, sed non unigeniti. Iste sic est filius, ut et unigenitus. Iste unicus patri, unigenitus matri, hæreditati reservatus. Ne respicias ad Ismael, quia qui in servitute et ex ancilla genitus fuerat, ad libertatem et hæreditatem minime pertinebat. Quia vero multi sunt filii et unigeniti, sed non dilecti; ad exaggerandam in corde patris tribulationem, et comprobandam in mente justi obedientiam, Dominus subjungit, *quem diligis.* Ut vero teneritudo patris ex memoria dilecti nominis recrudesceret, et interior pietas ad dilectæ vocis sonum tota ferveret, *puer* nominatur ex nomine, quod vocatum erat a Domino, priusquam in utero conciperetur. Vides quantis tribulationum malleis Abrahæ pietas feriatur, cui præcipitur ut filium tollat, occidat unigenitum, quem diligit immolet, Isaac percutiat? Multum tentatus, multum probatus, adustus est multum : dulcis relatio filii ad patrem, patris ad filium. Hanc dulcedinem et omnium affectus necessitudinum obliviscitur Abraham; sternit asinum suum, ligna componit, ignem accendit, eximit gladium. Non a Domino quærit, quare ; non murmurat, non conqueritur, non saltem vultum dolentis ostendit : sed omnium quæ præcipiuntur ignarus, in mortem filii pia crudelitate festinat. Ideo summæ et admirabilis obedientiæ virtus in Abraham, et singularis excellentiæ laudibus prædicanda.

3. Fortissima res est obedientia vera, et quæ in animum descendere non potest, nisi a mundi hujus aspergine pure presseque detersum. Ut autem via ejus evidentius elucescat, ostendamus quantum possumus, quæ sit obedientia specialis ad Deum, propria ad hominem, communis inter Deum et hominem. Sunt quædam summa mala, quædam summa bona. Summa bona sunt, diligere Deum, amare proximum, veritatem loqui, non furtum facere, non falsum testimonium dicere, non adulterare, et alia multa, quæ sermonis brevitas numerare prohibet. Summa mala sunt eorum contraria, et similia illis. Bona præcipit Deus ut faciamus; a malis jubet ut abstineamus. Præcepti hujus sancta et incommutabilis auctoritas non valet quoquo modo refelli : quia illius est charactere consignata, qui dicit : *Ego Dominus, et non mutor.* Si ergo homo ille, quem imposuit Deus super capita nostra aliter sentire voluerit, ponens tenebras lucem, et lucem tenebras, ut præcipiat prædicta bona relinquere, vel malis præfatis adhærere ; audacter refutandum est præcipientis imperium, et libera voce dicendum : *Obedire oportet magis Deo quam hominibus.* Hæc est specialis obedientia ad Deum, quæ nequaquam est hominis arbitrio temperanda, sed immutabili conservanda proposito. Certam igitur regulam tene, ut nec imperio Prælatorum prædicta bona relinquas, vel facias mala. Inter summa vero mala et summa bona, quædam media sunt, quæ ad alterutrum se habentia,

boni malique nomen assumunt. Media sunt ambulare, sedere, loqui, tacere, comedere, jejunare, vigilare, dormire, et si qua sunt similia : quæ si pastoris licentia fiant, summam exspectant retributionem. In his igitur mediis subditi esse et obedientes debemus ad nutum præpositorum, nihil interrogantes, propter conscientiam : quia in his nullum præfixit opus Deus, sed prælatorum dereliquit imperio disponenda. Non autem te moveat magister imperitus, indiscreta potestas : sed memento quia non est potestas nisi a Deo; et qui resistit potestati, resistit Dei ordinationi. Hæc est propria hominis obedientia, quam homini debemus, qui homini subditi sumus. Communis est etiam ista inter Deum et hominem : quia quicquid obedientiæ Prælatis exhibetur, ei exhibetur qui dicit : *Qui vos audit, me audit.* Cum magna igitur cautela hoc tramite dicimus incedendum : quia et multi gradus ibidem delitescunt, quorum qui unum reliquerit, cæteros sine retributione tenebit.

4. Primus autem gradus est obedire libenter. Omnis ætas ab adolescentia sua prona est in malum, et unusquisque voluntatem pravi cordis sui sectatur. Ab illa enim primæ prævaricationis angustia innatus est homini amor propriæ voluntatis, quæ voluntatem sui Creatoris relinquens, ibi subdita est servituti, ubi voluit dominari. Difficile est ergo suam relinquere voluntatem et alterius voluntati deservire. Quamlibet autem grave sit, non potest tamen primum obedientiæ ascendere gradum, qui voluntatem præcipientis suam non fecerit. In voluntate sua justus gloriatur sese Domino confiteri. Unde *Voluntarie*, inquit, *sacrificabo tibi*. Sola ergo voluntas est, quæ totius operis ornat effectum, sine qua nec bene aliquid agitur, etiamsi bonum esse videatur. Ex voluntate igitur suscipienda sunt imperia Prælatorum, et ipsum cor a suis voluntariis reflexionibus abducendum, donec propria voluntas mactata mandatum diligat imperantis. Hoc est ergo libenter obedire, Prælatorum voluntatem voluntarie adimplere.

5. Secundus gradus est obtemperare simpliciter. *Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter.* In simplicitate cordis sui lætus obtulit Salomon universa; et in simplicitate cordis quærere Dominum Scriptura præmonstrat. Multos videmus post præcipientis imperium multas facere quæstiones; cur, quare, quamobrem, sæpius interrogare, crebras ingeminare querelas; quærere, Quare hoc præcipit, unde hoc venit, quis hoc adinvenit consilium? Inde murmuratio, inde verba murmurationem et indignationem sonantia, et redolentia amaritudinem. Inde frequens excusatio, simulatio impossibilitatis, advocatio amicorum. Non sic Abraham. Audi quid Dominus de simplici populo protestetur. *In auditu*, inquit, *auris obedivit mihi*: ut videlicet ostenderet, uno eodemque momento processisse et imperantis imperium, et obsequium obsequentis. *Nolite errare, Deus non irridetur.* Murmuras contra Prælatum in tabernaculo corporis tui? elevat manum suam ad prosternendum te dextera Dei. Incede igitur simpliciter in mandatis obedientiæ, addens voluntati simplicitatem, intentioni illuminationem. Fortitudo enim simplicis via Domini, quæ obedientia est. Fortitudinem igitur induunt qui obedientes sunt, et simpliciter incedunt.

6. Tertius gradus est hilariter obedire. *Hilarem enim datorem diligit Deus. Non ex tristitia*, inquit Apostolus, *aut ex necessitate.* Serenitas in vultu, dulcedo in sermonibus, multum colorant obedientiam obsequentis. Unde et gentilis ille poeta sic ait : Super omnia vultus accessere boni. Quis enim locus obedientiæ, ubi tristitiæ cernitur ægritudo? Ostendunt plerumque voluntatem animi signa exteriora, et difficile est ut vultum non mutent, qui mutant voluntatem. Nubilosa corporis compositio, et facies tenebris tristitiæ obfuscata, devotionem ab animo recessisse signant. Respice David ante arcam Domini hilariter saltantem, et quam sapienter superbientis feminæ reprimat indignationem. *Ludam*, inquit, *et vilior ero in conspectu Domini.* Cernis igitur quam

necessaria et conveniens sit hilaritas in obedientiæ exsecutione. Quis enim imperat homini libenter, tristitiam efflanti? Si vis ergo perfectus esse, hilariter et cum magna vultus alacritate suscipe jubentis imperium, ut voluntati cordis, simplicitati operis, vultus hilaritatem adjungas.

7. Quartus gradus est obsecundare velociter. Velociter currit sermo Dei, et velocem habere desiderat sequentem. Vides cum quanta velocitate currat ille, qui dicit : *Viam mandatorum tuorum cucurri.* Fidelis obediens nescit moras, fugit crastinum, ignorat tarditatem, præripit præcipientem, parat oculos visui, aures auditui, linguam voci, manus operi, itineri pedes ; totum se colligit, ut imperantis colligat voluntatem. Vide Dominum festinanter præcipientem, et hominem festinanter obedientem. *Zacchæe*, inquit, *festinans descende : quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit, et excepit illum gaudens.* Animadvertisti quia et festinanter descenderit, et gaudenter exceperit. Audisti obedientiam, audi et obedientiæ remunerationem. *Quia hodie salus huic domui facta est.* Intuere etiam ex occasione hujus obedientiæ conclusionis grande mysterium, et obsignatam signaculo misericordiæ sententiam : *Venit enim,* inquit, *Filius hominis quærere, et salvum facere quod perierat.* Nonne legisti quod filiis Israel præcipitur, ut agnum comedant festinanter? Festinanter quippe veri Agni comestio signatur implenda : quia verba illa, quæ per legem dedit, quæ per semetipsum præsens exhibuit, quæ per Ecclesiæ præpositos tradenda reliquit, veloci sunt obedientia consummanda. Et tu ergo cum voluntatem cordi, simplicitatem operi, hilaritatem vultui conjunxeris, adde et velocitatem; ut sis juxta Apostolum Jacobum, *velox ad audiendum*, et ad implendum velocior.

8. Quintus gradus est adimplere viriliter. *Viriliter agite, et confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino.* Non est fortitudinis ire ad inobedientiam, sed ab obedientia non abduci. Si tribulatio intonat, si persecutio resultat, si peccatores tibi laqueum ponunt, si maligni tuum iter impediunt : tu obedientiæ viam non deseras, sed dic : *Paratus sum, et non sum turbatus, ut custodiam mandata tua.* Quid enim superius enumerata pariunt utilitatis, si fortitudo desit, quæ in arce constantiæ virtutes collocat, et eo vallo munit, quo furentium impetus adspirare non possit? Manum tuam misisti ad fortia? agendum est instanter, et constanter obediendum : nec inter verborum seu verberum asperitatem tam regalis est semita relinquenda, sed tenaciori est retinenda fervore. Et ut breviter dotes fortitudinis concludamus, virtus est virtutes servans ac muniens. Junge igitur velocitati fortitudinem, constantiam instantiæ, et tunc decantabis securus : *Manus peccatoris non movebit me.*

9. Sextus gradus est humiliter obedire. In humilitate nostra memor fuit nostri qui fecit nos. Magna virtus humilitas, sine cujus obtentu virtus fortitudinis, non solum virtus non sit, sed etiam in superbiæ vitium erumpat. Quam fortiter currebat Saul, cum esset parvulus in oculis suis! quanta Philistæorum agmina prosternebat! quantis viribus exercebat gladium! Postquam autem tenuit eum superbia, et transivit in affectum cordis, debilis et impotens factus, incircumcisorum armis facile prostratus occubuit. Aspice regem, in quo humilitas sublimis, et humilis sublimitas felici compositione nitescunt. *Domine*, inquit, *non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei :* et totum itinerarium ejus sedula intentione recurre; et quaquaversum oculos reflexeris, invenies humilitatis floribus esse respersum. Audi namque alibi quid dicat : *Fortitudinem meam ad te custodiam.* Quam vere loquitur justus justitiæ exsecutor! Sunt namque plurimi, qui fortitudinem suam non ad Deum, sed ad inanem gloriam custodiunt; qui confidunt in virtute sua; qui de acceptis virtutibus, quasi non acceperint, gloriantur; Conditori facientes injuriam, a quo est omne datum optimum, et omne donum perfectum. Ne ergo fortitudo in superbiam

transeat, condienda est sale humilitatis, quia nihil proderit fortiter obedire, si contigerit infeliciter superbire. Illi ergo fortitudinem suam ad Deum custodiunt, qui cum fecerint quod facere debent, dicere possunt : *Servi inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus.*

10. Septimus gradus est, indesinenter obtemperare. Non qui incœperit, sed qui perseveraverit, hic salvus erit. Incipere multorum est; perseverare paucorum. Perseverantia singularis est filia summi Regis, virtutum fructus, earumque consummatio, totius boni repositorium; virtus sine qua nemo videbit Deum, nec a Deo videbitur : finis est ad justitiam omni credenti, in qua virtutum conventus reverendum sibi thalamum consecravit. Quid enim currere prodest, et ante metam cursus deficere? *Sic currite ut comprehendatis,* dicit Apostolus. O quam perseveranti pede cursum suum perfecerat qui dicebat : *Cursum consummavi.* O quam longum cursum felix ille Latro complevit! qui consummatus in brevi explevit tempora multa. Denique et Dominus Prophetarum per Prophetam loquitur : *Si conversus fuerit justus a justitia sua, et fecerit iniquitatem; omnium justitiarum ejus non recordabor.* Vides ergo quam profunda oblivione virtutes illæ sepeliantur, quas perseverantia non insignierit. Sola est, quæ amatorem obedientiæ ad Regis cubiculum introducit, ut eum videat in decore suo, in quem desiderant Angeli prospicere. In via igitur ista, in qua ambulamus, absconderunt superbi laqueum mihi. Difficilis est via ista, et gravis spinosis anfractibus, multiplicium vinculorum nexibus innodata. An tu ibi putas obedientiæ fructum, cum subditus audit obedientiam, quam multis expetierat votis, cum ei præcipitur quod redoleat dignitatem, gaudio et lætitia fluitet, potentiæ fulciatur imagine? E contrario autem an tu illi obedientiæ meritum assignas, quæ cum adversitate procedens, animum terret audientis, gravis ad audiendum, gravior ad implendum, ad tenendum gravissima? Non est ita. Faciendum est ut a prosperitate animo separemur, et adversitatem animo complectamur; si volumus illum sequi, qui regnum fugit, et ad passionem voluntarius venit.

11. Animadvertis igitur, quia viæ istæ, viæ vitæ sunt, ducentes ad vitam. *Beati mites*, quoniam mites docebit Dominus vias suas : continget enim eis quod sequitur : *Adimplebis me lætitia cum vultu tuo.* Quia quamdiu sumus in corpore, peregrinamur a Domino, longe sumus a facie Dei, a vultu gloriæ, a contemplatione majestatis, nisi quia plerumque misericors et miserator Dominus illuminat vultum suum super nos. Hoc autem fit, cum remota nube illa, quæ opposita erat ne transiret oratio, accedimus ad illum, et illuminamur, revelata facie gloriam Domini speculantes. Non autem ita proprie revelata facie accipiamus, cum videamus adhuc per speculum et in ænigmate, et carcerali corpore teneamur : *Revelata* vero dicit, quantum ad caliginem corporum. Unde spiritus iste creatus aliquando ad Creatorem spirituum emergit, et adhærens ei unus cum eo spiritus efficitur. Nullius autem momenti est ista contemplatio : quia spiritus claustris corporeis circumdatus, frequenti carnis contagione reliditur, et supra creaturam constitutus, infra quæque vilissima protinus reperitur. Sed et creator Spiritus, cujus magna sunt opera, exquisita in omnes voluntates ejus, modo accedit nescientibus nobis, modo ignorantibus nobis recedit; quia nescimus unde veniat, aut quo vadat. Et plerumque quanto frequentius quæritur, tanto velocius elongatur, juxta quod et ipse loquitur sponsæ : *Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt.* Contingit etiam ut cum non quæritur, veniat; cum quæritur, fugiat, sicut sponsa se in Canticis multipliciter ostendit quæsisse, et non invenisse. Non est autem vultus iste, vultum gloriæ Domini invenisse, qui est super Cherubim : quia universitati Angelorum purissimus et clarissimus exhibetur; nobis vero speculatoriis et umbratilibus adumbratur imaginibus.

12. Quia igitur hic vultum Dei, sicuti

est, videre non possumus; adimpletionem lætitiæ non habemus, donec trahat nos ad seipsum, et accedat caput corpori, et sit Deus omnia in omnibus. Illic erit adimpletio, hic est gustus. Gustamus enim hic et videmus quoniam suavis est Dominus : sed gustus iste non transit in potum, quia licet videamus, non tamen penetramus. In gustu est suavis, in adimpletione mirabilis. Sanctorum autem animæ terrenis exutæ corporibus, quæ jam ad sedes æthereas evolaverunt, licet bibant, non tamen adimplentur, non tamen inebriantur. Quamvis enim multa beatitudine perfruantur; exspectant tamen resurrectionem mortuorum corporum, ut cum in terra sua duplicia possederint, sempiterna perfundantur lætitia. Modo enim illis singulis singulæ stolæ albæ datæ sunt; et injunctum, ut sustineant tempus adhuc modicum, donec impii conterantur duplici contritione, et ipsi gemina beatitudine coronentur. Cum ergo nondum habeant quod habere desiderant; inebriari non possunt, sed est eis illa visio potus : ut sicut absque labore bibitur, ita sine labore quiescant, donec satientur cum apparuerit gloria ejus. Cum autem resurgemus in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, et gloriosa illa civitas margaritis ornabitur, et sicut lætantium omnium habitatio erit in ea : tunc adimplebit nos lætitia cum vultu suo, quia videbimus eum sicuti est. Tunc inebriabimur ab ubertate domus suæ, et torrente voluptatis suæ potabit nos, dicetque nobis : *Bibite, et inebriamini carissimi :* quia et anima illuminationem, et corpus glorificationem jure perpetuo possidebunt.

15. Sequitur : *Delectationes in dextera tua usque in finem.* Sinistra Dei, vita præsens est. Et quia pro sinistro ducimus, quicquid non multum curamus; per sinistram præsens vita accipitur, in qua Dominus electos suos sic ab impiis permittit flagellari, ut etiam patiatur occidi. Annon tibi videntur oblivioni dati qui dicunt : *Propter te mortificamur tota die; æstimati sumus sicut oves occisionis? quare faciem tuam avertis, obliviscereis inopiæ nostræ?* Per dexteram vero illa beata vita signatur, quæ nescit nisi gaudia, de qua nihil aliud dicere possumus, nisi quia *gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei.* Ibi sunt delectationes illæ, quas oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se. In sinistra tribulationes, in dextera delectationes. Usquequo autem? *Usque in finem.* Quis est iste finis? Finis ad justitiam, Christus omni credenti. Finis ille, de quo Sapientia dicit : *Attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter.* Deum enim cernere, finis est consummatus. Ipse est finis, ad quem cum venerimus, nihil amplius sitiemus, Jesus Christus sponsus Ecclesiæ, qui est benedictus in sæcula, amen.

SERMO XLII.

De quinque negotiationibus, et quinque regionibus.

1. VERBUM Patris, Unigenitus Dei, Sol justitiæ, summus ille negotiator, de ultimis cœlorum finibus nostræ redemptionis pretium apportavit. Fidelis ista negotiatio et omni acceptione dignissima, in qua Rex filius Regis efficitur negotiatio, aurum pro plumbo tribuitur, pro peccatore donatus est justus. O quam indebita miseratio, quam gratuita et sic probata dilectio, quam inopinata dignatio, quam stupenda dulcedo, quam invicta mansuetudo, quam vilis negotiatio, ubi Filius Dei pro servo traditur, pro creatura Creator occiditur, pro mancipio Dominus condemnatur! Tua sunt hæc, Christe, opera, qui de lumine cœli ad tenebras inferni, a dextera majestatis ad miseriam humanitatis, a gloria Patris ad mortem crucis descendisti, infernum illustrando, hominem redimendo, superando mortem, et mortis auctorem. Unus es, et secundum non habes : quem ad nos redimendum propria benignitas invitavit, misericordia traxit; veritas qua te venturum promiseras, compulit, puritas uteri virginalis suscepit, salva virginitatis integritate po-

tentia eduxit, obedientia in omnibus deduxit, patientia armavit, caritas verbis et miraculis manifestavit. Absint procul negotiatores terræ Theman, recedant filii Agar, qui exquisierunt prudentiam; elongentur a me gigantes a sæculo nominati, qui ab initio fuerunt statura magna, scientes bellum. Non hos elegit Dominus, neque viam disciplinæ meruerunt, propterea perierunt : sed dedit eam Jacob puero suo, et Israel dilecto suo. Abscondisti enim hæc, Domine, a sapientibus et prudentibus, gigantibus et nominatis, qui magni facti sunt videlicet in oculis suis, et revelasti ea parvulis et humilibus tuis. Libenter amplector negotiationem tuam, quia negotium meum est. Hæc mercimonia cum summa suavitate ruminat anima mea. Non solum autem ruminat, sed et revocat ruminationem tuam : quia et intelligit quæ diligit, et commendat memoriæ quæ elegit. In his negotiationibus præcipis esse animam meam, ut fiat navis institoris de longe portans panem suum. Negotiabor donec venias, venienti lætus occurram, et utinam audiam : *Euge serve bone*. Tui sunt cœli et tua est terra; in regionibus tuis negotiabor securus, te solum habens in itinere ducem, in periculis protectorem, consortem in tribulatione.

2. Regiones tuæ quinque sunt, quas perambulant ad negotiandum institores tui, ubi te quærunt dilecti tui, et inveniunt electi tui. Prima regio est regio dissimilitudinis. Nobilis illa creatura in regione similitudinis fabricata, quia ad imaginem Dei facta; cum in honore esset, non intellexit, et de similitudine ad dissimilitudinem descendit. Magna prorsus dissimilitudo, de paradiso ad infernum; de angelo ad jumentum, de Deo ad diabolum! Exsecranda conversio, gloriam in miseriam, vitam in mortem, pacem in pugnam perpetua captivitate convertere! Maledicta descensio, de divitiis ad paupertatem, de libertate ad servitutem, et de requie ad laborem descendere! Miseri nos, et miserabiliter nati : quibus datum est nasci in mœrore, vivere in labore, in dolore mori. De peccatore peccatores, de debitore debitores, de corrupto corrupti, de subacto subacti, geniti et generantes sumus. Gens peccatrix, populus gravis iniquitate, semen pessimum, filii scelerati, addentes prævaricationem. Ecce quasi non simus, sic sumus coram eo, quasi nihilum et inane reputati, putantes nos aliquid esse, cum nihil simus. Vulnerati sumus ingredientes mundum, conversando in mundo, exeundo de mundo : a planta pedis usque ad verticem non est sanitas in nobis. Noverat hæc ille sublimis Propheta, qui statum humanæ miseriæ deplorans, in hæc verba prorupit : *Grave jugum est super filios Adæ a die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturæ in matrem omnium.*

3. In hac dissimilitudinis regione quid negotiamur Domine Deus? Aspicio genus humanum ab ortu solis usque ad occasum hujus mundi nundinas perambulare; alios divitias quærere, alios honoribus inhiare, alios favoralis auræ suavitate rapiari. Sed quid de divitiis? Nonne cum labore acquiruntur, cum timore possidentur, cum dolore amittuntur? Thesaurizas et ignoras cui congregabis ea. Vide quantum laborem pro perituris divitiis assumpsisti. Transis maria, et alium tibi orbem aperis navigando, secundum Sapientem tribus digitis distans a morte; patriam fugis, relinquis parentes, divelleris ab uxore, filios nescis, et omnium necessitudinum oblitus, quæris ut acquiras, acquiris ut perdas, perdis ut doleas. *Filii hominum, usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium?* Quæ est ista dementia, filii Adam, circuire maria, perambulare terras, rapi extra mundum, in laboribus plurimis, in vigiliis multis, in jejuniis crebris, in mortibus frequenter? Ecce quales divitiæ. Sed quid de honoribus? In sublimi loco positus es, ducem te constituerunt. Vide si non judicandus es ab omnibus, ab omnibus spectandus, ab omnibus lacerandus. Si miles es, excubas ante limina principis, ut principatum acquiras, et ferrato vestitus amictu, propior es vulneri quam

honori, morti quam vitæ, periculo quam præmio. Si de sorte Domini es, nonne Episcopus Romanum Pontificem, archidiaconus vel diaconus Episcopum pertimescit? Vide etiam utrum excusseris manus tuas ab omni munere, ne cum Simone audias : *Non est tibi pars neque sors in sermone isto : quia voluisti donum Spiritus sancti cum pecunia possidere.* Nihil ad nos de rectoribus Ecclesiæ judicare : videant ipsi amici Sponsi, cum de sponsa cœperit exigere rationem, qui judicat orbem terræ in æquitate. Numquid in honore sine dolore, in prælatione sine tribulatione, in sublimitate sine vanitate esse quis potest ? Ecce quales honores. Quid autem de gloria? Gloria tibi unde, fœtide pulvis, limus terræ, vas in contumeliam? Non tibi, non tibi, sed nomini Domini gloriam cede. Illi permitte gloriam suam, qui gloriosus est in sanctis suis. Illum lauda, quem laudant Angeli in excelsis. Numquid et ipsa inanis gloria, quæ nihil aliud est quam aurium inflatio vana, quæ haberi vix potest sine invidia? Respice quos antecedis, et cogita, quia omnibus invidiæ semina præbuisti. Omnes ergo adversum te torvis luminibus inflammantur, tua felicitate torquentur, tua uruntur gloria. Ecce unde gloriosus, inde odiosus; unde sublimis, inde humilis : inde sollicitus, unde securus. Animadverte quia si per gloriam curris, incurris invidiam; si felicitatem sequeris, corrumperis infelicitate. Vides ergo quia vane conturbatur omnis homo. Hæc sunt mercimonia, quæ inveniuntur in regione dissimilitudinis. Prudens ergo negotiator, qui videt in divitiis laborem, in honoribus pœnam, invidiam in gloria, facit sarcinam suam, mundi contemptum : et fugit.

4. Secunda regio est paradisus claustralis. Vere claustrum est paradisus, regio vallo disciplinæ munita, in qua pretiosarum est mercium fœcunda fertilitas. Gloriosa res, homines unius moris habitare in domo; bonum et jucundum habitare fratres in unum. Videas illum peccata sua deflentem, alium in Dei laudibus exsultantem, hunc omnibus ministrantem, illum alios erudientem, hunc orantem, illum legentem; hunc miserentem, illum peccata punientem; hunc caritate flagrantem, illum humilitate pollentem; hunc in prosperis humilem, illum in adversitate sublimem; hunc in activa laborantem, illum in contemplativa quiescentem; et poteris dicere : *Castra Dei sunt hæc. Quam terribilis est locus iste! non est hic aliud nisi domus Dei, et porta cœli.* Quid tibi ergo, fidelis anima, in his nundinis est considerandum? Perambula virtutes cohabitantium in domo Domini virtutum, et fac inde sarcinam tuam, formam vivendi. Quæ prius habitabas in regione umbræ mortis, transi ad regionem vitæ et veritatis.

5. Tertia regio est regio expiationis. Tria sunt loca, quæ mortuorum animæ pro diversis meritis sortiuntur, infernus, purgatorium, cœlum. In inferno impii, in purgatorio purgandi, in cœlo perfecti. Qui in inferno sunt, redimi non possunt : quia in inferno nulla est redemptio. Qui in purgatorio sunt, exspectant redemptionem, prius cruciandi, aut calore ignis, aut rigore frigoris, aut alicujus gravitate doloris. Qui in cœlo sunt, gaudio gaudent ad visionem Dei, Christi fratres in natura, cohæredes in gloria, similes in æternitate jucunda. Quia igitur primi redimi non merentur, tertii redemptione non indigent; restat ut ad medios transeamus per compassionem, quibus juncti fuimus per humanitatem. Vadam in istam regionem, et videbo visionem hanc grandem, quomodo pius Pater glorificandos filios in manu tentatoris relinquat, non ad occisionem, sed ad purgationem; non ad iram, sed ad misericordiam; non ad destructionem, sed ad instructionem : ut jam non sint vasa iræ apta in interitum, sed vasa misericordiæ præparata ad regnum. Surgam ergo in adjutorium illis : interpellabo gemitibus, implorabo suspiriis, orationibus intercedam, satisfaciam sacrificio singulari : ut si forte videat Dominus, et judicet, laborem convertat in requiem, miseriam in gloriam, verbera in coronam. His enim et hujusmodi officiis potest eorum pœnitentia rese-

cari, finiri labor, destrui pœna. Percurre ergo, quæcumque es fidelis anima, regionem expiationis, et vide quid in ea fiat; et in nundinis istis fac sarcinam tuam, affectum compatiendi.

6. Quarta regio est regio gehennalis. O regio dura et gravis, regio extimescenda, regio fugienda! terra oblivionis, terra afflictionis, terra miseriarum, in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat! Locus letifer, in quo ignis ardens, ubi frigus rigens, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, confusio peccatorum, innodatio vinculorum, horribiles dæmonum facies? Totus tremo atque horreo ad memoriam istius regionis, et concussa sunt omnia ossa mea. Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris? Omnis lapis pretiosus operimentum tuum: modo subter te sternitur tinea, et operimentum tuum vermis. O Deus quanta distantia inter operimentum pretiosi lapidis, et operimentum vermis; inter delicias paradisi, et tineam corrodentem inferni! Scio quia paratus est ille ignis diabolo, et angelis ejus, et hominibus similibus ejus: ubi sine fine finientur, sine morte morientur, torquebuntur sine cessatione. Vivens igitur in infernum descende; percurre mentalibus oculis tormentorum officinas, fuge scelera et vitia, pro quibus scelerati homines et vitiosi perierunt. Habe odio iniquitatem, et dilige legem Domini, et in tam formidolosis nundinis fac sarcinam tuam, odium peccati.

7. Quinta regio est paradisus supercœlestis. O beata regio supernarum virtutum, ubi beata Trinitas a Beatis facie ad faciem videtur, ubi illa sublimia agmina sublimi pennarum applausu, *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth* clamare non cessant! Locus est voluptatis, ubi torrente voluptatis potantur justi: locus splendoris, ubi justi fulgent sicut splendor firmamenti: locus lætitiæ, ubi lætitia sempiterna super capita eorum: locus abundantiæ, ubi nihil deest videntibus eum: locus suavitatis, ubi apparet Dominus suavis universis: locus pacis, ubi in pace factus est locus ejus: locus admirationis, ubi sunt mirabilia opera ejus: locus satietatis, ubi satiabimur cum apparuerit gloria ejus: locus visionis, ubi videbitur magna visio. O regio sublimis, plena divitiarum! de valle lacrymarum suspiramus ad te, ubi sapientia sine ignorantia, memoria sine oblivione, intellectus sine errore, ratio sine obscuritate splendebit. Regio in qua Dominus transiens ministrabit electis suis, id est talem se qualis est ostendet. Illic erit Deus omnia in omnibus, ubi rerum universitas mirabiliter ordinata dabit Creatori gloriam, lætitiam creaturæ. Curre igitur spiritualis anima oculis desideriorum per regionem istam, et vide Regem gloriæ in decore suo gloriosum, stipatum legionibus Angelorum, Sanctorum ornatum agminibus, deponentem superbos, humiles exaltantem, damnantem dæmones, homines redimentem, et dic: *Beati qui habitant in domo tua, Domine! in sæcula sæculorum laudabunt te.* Cum ergo mente perceperis tam pretiosas nundinas, mercimonia tam præclara: construe sarcinam tuam, amorem Dei. Vidisti regiones, animadvertisti nundinas, sarcinam construxisti, et beatus es. Negotiare ergo dum veniat Dominus Deus tuus, ut ei dicere possis: *Domine quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum*; et audire merearis; *Intra in gaudium Domini tui*, sponsi Ecclesiæ, qui est benedictus in sæcula, amen.

SERMO XLIII.

De magnanimitate, longanimitate, unanimitate.

1. Triplicem nobis in Ecclesia primitiva virtutem sanctus Lucas brevi sermone commendat, ubi post dominicam ascensionem unanimiter eos in oratione perseverasse describit, exspectantes cœlestem consolationem, cujus acceperant repromissionem. Laudabili siquidem magnanimitate pusillus grex, Pastoris solatio destitutus, minime tamen dubitans quoniam illi cura esset de eis, sed paternam pro eis gereret solli-

citudinem; devotis pulsabat supplicationibus cœlum, certus quod penetrarent illud justorum orationes, nec pauperum preces spernerentur a Domino, aut sine copiosa benedictione redirent. Sed nec sine longanimitate persistebant indeficientes, juxta illud propheticum : *Si moram fecerit, exspecta eum, quia veniens veniet, et non tardabit.* Porro unanimitas quidem legitur evidenter expressa, quod hæc sola divini spiritus charismata mereatur. Neque enim est Deus dissensionis, sed pacis; neque habitare facit nisi unius moris in domo.

2. Jure igitur præparationem cordis eorum audivit auris divina; nec ab exspectatione sua confudit eos, qui et magnanimes, et longanimes, et unanimes essent. Certissima namque hæc testimonia sunt fidei, spei, caritatis. Et quidem evidenter spes longanimitatem, unanimitatem caritas operatur. Numquid fides quoque magnanimum facit? Et sola. Quicquid enim sine fide præsumitur, non est illa animi solida magnitudo, sed ventosa quædam inflatio, et tumor inanis. Vis audire magnanimum virum? *Omnia*, inquit, *possum in eo qui me confortat.* Imitetur triplicem hanc præparationem, Fratres, si desideramus supereffluentem mensuram Spiritus obtinere. Omnibus enim præter Christum ad mensuram datur Spiritus; sed mensuræ cumulus supereffluentis videtur quodam modo excessisse mensuram. Evidens fuit magnanimitas in conversione nostra : sit etiam in consummatione longanimitas, sit unanimitas in conversatione. Hujusmodi siquidem animabus cœlestis illa Jerusalem desiderat instaurari, quibus nec fidei magnitudo desit in suscipiendo onere Christi, nec longitudo spei in persistendo; nec caritatis junctura, quod est vinculum perfectionis.

SERMO XLIV.

De his in quibus mysteria Christi necdum videntur impleta.

1. Omnia quæ de Salvatore legimus, medicamina sunt animarum nostrarum. Videamus ergo ne quando forte dicatur de nobis : *Curavimus Babylonem et non est sanata.* Cogitet unusquisque, quantum operentur in eo tam salutaria medicamenta. Sunt enim quibus nondum natus est Christus, sunt quibus nondum est passus, sunt quibus non resurrexit usque adhuc. Aliis quoque nondum ascendit; aliis nondum misit Spiritum sanctum. Quomodo enim operatur ejus humilitas, *qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens?* quomodo, inquam, Dei humilitas in superbo homine operatur? Quæ illius humilitatis vestigia in his, qui adhuc toto desiderio terrenis divitiis et honoribus inhiant? An non modo exhilaratur conscientia vestra, Fratres mei, quod dicere potestis, *Parvulus natus est nobis?* Sunt quibus nondum est passus Christus : qui labores fugiunt, et mortem metuunt usque adhuc, quasi vero ille et labores sustinendo, et mortem moriendo non vicerit.

2. Sunt quibus nondum surrexit, qui in laborum anxietate et afflictione pœnitentiæ morte afficiuntur tota die, nondum spirituali consolatione recepta. Sed nisi breviati fuissent dies illi, quis posset sustinere? Aliis surrexit Christus, sed nondum ascendit, immo cum eis adhuc pia dulcedine commoratur in terris, his scilicet qui in devotione sunt tota die, flent in orationibus, suspirant in meditationibus suis, et omnia festiva et jucunda sunt eis, et per omnes dies illos continuum Alleluia cantatur. Sed oportet lac eis subtrahi, ut discant vesci solido cibo; et expedit eis, ut Christus vadat, et hæc temporalis devotio subtrahatur. Sed quando hoc capere poterunt? Desertos sese a Domino, privatos gratia conqueruntur. Sed exspectent paululum, sedeant in civitate, donec induantur solidiori quadam virtute ex alto, et majora percipiant charismata Spiritus sancti; sicut Apostoli promoti sunt in gradum altiorem, et supereminentiorem viam caritatis ingressi, non jam solliciti quomodo flerent paululum, sed quomodo magna quadam victoria de communi adversario triumpharent, et conculcarent satanam sub pedibus suis.

SERMO XLV*.

De varia Trinitate, Dei scilicet et Hominis.

1. Beata illa et sempiterna Trinitas, Pater et Filius et Spiritus sanctus, unus Deus scilicet, summa potentia, summa sapientia, summa benignitas, creavit quamdam trinitatem ad imaginem et similitudinem suam, animam videlicet rationalem : quæ in eo præfert vestigium quoddam illius summæ Trinitatis, quod ex memoria, ratione, et voluntate consistat. Creavit autem eam hoc modo ut manens in illo, participatione ejus esset beata : aversa ab illo, quocumque se conferret, remaneret misera. Sed hæc trinitas creata elegit potius per motum propriæ voluntatis cadere, quam ex gratia conditoris per liberum arbitrium stare. Cecidit ergo per suggestionem, delectationem, consensum, ab illa summa et pulcra trinitate, scilicet potententia, sapientia, puritate, in quamdam contrariam et fœdam trinitatem, scilicet infirmitatem, cæcitatem, immunditiam. Memoria enim facta est impotens et infirma, ratio imprudens et tenebrosa, voluntas impura. Porro memoria, quæ simplicis divinitatis potentiam stans cogitabat, ab illa cadens et velut supra saxa corruens, in tres partes confracta dissiliit, scilicet in cogitationes affectuosas, onerosas, otiosas. Affectuosas voco illas, in quibus ipsa afficitur, ut in curis rerum necessariarum, edendi, bibendi, cæterarumque similium : onerosas, ut in exterioribus administrationibus et occupationibus duris : otiosas, quibus nec afficitur nec oneratur, et tamen ab æternorum contemplatione per illa distenditur : ut si cogitet, verbi gratia, equum currentem, aut avem volantem.

2. Rationis quoque triplex casus est. Siquidem ejus erat discernere inter bonum et malum, verum et falsum, commodum et incommodum ; in quibus discernendis tanta modo caligine cæcatur, ut sæpe in contrarium ducat judicium, recipiens malum pro bono, falsum pro vero, noxium pro commodo, et e converso. Numquam vero in his falleretur, si numquam lumine, a quo creata est, privaretur. Sed quia et ipsa inde cecidit, proculdubio nihil aliud quam tenebras suæ cæcitatis invenit. Unde factum est, ut et instrumentum perderet, quo illa administraret, scilicet illud trivium Sapientiæ, Ethicam, Logicam, Physicam : quas nos possumus aliis vocare nominibus, Moralem, Inspectivam, et Naturalem scientiam. Siquidem per Ethicam eligitur bonum, reprobatur malum : per Logicam cognoscitur verum et falsum : per Physicam commodum et incommodum, id est, quid in usum assumendum sit, quid respuendum.

3. Sequitur voluntas, cujus ruina similiter tripertita est. Quæ enim summæ benignitati et puritati inhærere, et eam solam diligere debuit ; per propriam iniquitatem a supernis in hæc infima lapsa, per concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, et ambitionem sæculi terrena dilexit. Quid hoc infelicius casu potest æstimari, ubi pereunte memoria, ratione, voluntate, tota animæ substantia perimitur?

4. Verumtamen hunc tam gravem, tam tenebrosum, tam sordidum lapsum nostræ naturæ reparavit illa beata Trinitas, memor misericordiæ suæ, immemor culpæ nostræ. Venit ergo a Patre missus Dei Filius, et dedit fidem : post Filium missus est Spiritus sanctus, et dedit docuitque caritatem. Itaque per hæc duo, id est fidem et caritatem, facta est spes redeundi ad Patrem. Et hæc est trinitas, scilicet Fides, Spes, Caritas ; per quam velut per tridentem reduxit de limo profundi ad amissam beatitudinem illa incommutabilis et beata Trinitas mutabilem, lapsam, et miseram trinitatem. Et Fides quidem illuminavit rationem ; Spes erexit memoriam ; Caritas vero purgavit voluntatem. Cum ergo venit (ut dictum est) Deus Filius et factus est homo, qui erat Deus ; tamquam medicus bonus dedit præcepta, quibus observatis reformaretur salus amissa. Ut vero præceptis faceret fidem, exhibuit signa : ut eorumdem præceptorum persuaderet utilitatem, promisit beatitudinem.

5. Est igitur Fides alia præceptorum, alia signorum, alia promissorum : id

est qua credimus in Deum, qua credimus Deum, qua credimus Deo. Per fidem præceptorum credimus in Deum. Credere autem in Deum est in eum sperare et eum diligere. Per fidem signorum credimus Deum, qui talia potest, et omnia potest. Per fidem promissorum credimus Deo, qui quicquid promittit, veraciter complet. Similiter quoque Spes triplex est, et procedit de prædicta triplici fide. Nam de fide præceptorum oritur spes veniæ: de fide signorum, spes gratiæ: de fide promissorum, spes gloriæ. Caritas itidem ternario numero colligitur, *de corde puro, et de conscientia bona, et fide non ficta*. Puritatem debemus proximo, conscientiam nobis, fidem Deo. Puritas autem est, ut quicquid agitur, aut ad utilitatem proximi, aut ad honorem fiat Dei. Maxime autem exhibenda est proximo, quia Deo manifesti sumus: proximo autem non possumus, nisi in quantum illi cor nostrum aperimus. Conscientiam bonam faciunt in nobis duo, pœnitentia et continentia: quando scilicet per pœnitentiam peccata commissa punimus, et per continentiam deinceps punienda non committimus: et hanc debemus nobis. Post hæc superest fides non ficta, quæ Deo vigilanter exhibenda est, ut nec propter proximum, cui nos impendimus caritatem, offendamus Deum; nec propter conscientiam, quam per pœnitentiam et continentiam in humilitate custodire volumus, minus exsequamur mandatorum Dei obedientiam: et hæc est fides non ficta. Non ficta autem ponitur ad differentiam mortuæ fidei, et fictæ. Mortua fides est, quæ sine operibus est: Fides ficta, quæ ad tempus credit, et in tempore tentationis recedit; unde etiam ficta, id est fragilis, dicitur.

6. Hæc omnia brevius possumus colligere, ut facilius commendentur memoriæ. Dicamus ergo: Est Trinitas creatrix, Pater et Filius et Spiritus sanctus, ex qua cecidit creata trinitas, Memoria, Ratio, et Voluntas. Est et trinitas per quam cecidit, videlicet per suggestionem, delectationem, consensum. Et est trinitas in quam cecidit, videlicet impotentia, cæcitas, immunditia. Rursus trinitas quæ cecidit, id est Memoria, Ratio, Voluntas. Singulæ cujusque tripertitus exstitit casus. Memoria cecidit in tres species cogitationum; affectuosas, onerosas, otiosas. Ratio in triplicem ignorantiam; boni et mali, veri et falsi, commodi et incommodi. Voluntas in concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, et ambitionem sæculi. Est trinitas per quam resurgit, scilicet Fides, Spes, Caritas. Quæ trimembres habent subdivisiones. Est enim Fides præceptorum, signorum, promissorum: est et Spes veniæ, gratiæ, gloriæ: et est Caritas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta.

SERMO XLVI.

De Virginitatis et Humilitatis connexione.

Ave Maria gratia plena. Non in sola virginitate constare poterat gratiæ plenitudo: neque enim omnibus est de ea accipere. Felices qui non inquinaverunt vestimenta sua, et cum Regina nostra virginitatis privilegio gloriantur. Sed num unam tantum benedictionem habes, o Domina? Et mihi obsecro ut benedicas. Periit virtus illa a me*, non est jam vel adspirare ad illam. Computrui in stercore meo, et ut jumentum factus sum: sed numquid non erit mihi etiam aliquid apud te? non erit ubi possim esse tecum, quia jam sequi non valeo quocumque ieris? Quærit Angelus puellam, quam præparavit Dominus filio domini sui. Bibit ipse de hydria tua, cognata sibi virtute delectatus: sed numquid non et jumentis potum tribues? Bibit Angelus, quod virum non cognoscis: bibant et jumenta, quod de humilitate singulariter gloriaris. *Respexit*, inquit, *Dominus humilitatem ancillæ suæ*. Nam virginitas sine humilitate habet fortasse gloriam, sed non apud Deum. Humilia semper Excelsus respicit, et alta a longe cognoscit. Humilibus dat gratiam, superbis resistit. Sed forte ne in his quidem duabus metretis plena est hydria tua: capax est etiam tertiæ, ut non modo Angelus

et jumenta, sed ipse jam bibat architriclinus. Hoc enim vinum bonum, quod servavimus usque adhuc, minister Angelus haurit, sed ut ferat architriclino. Patrem loquor, qui principium Trinitatis, architriclinus jure vocatur. Ait sane Angelus, fœcunditatem Mariæ commendans, quæ tertia est metreta : *Quod ex te nascetur Sanctum, vocabitur Filius Dei;* ac si dicat : Cum eo solo tibi est generatio ista communis.

SERMO XLVII.

De quadruplici superbia.

Ave Maria gratia plena. Bene plena; quia Deo, et Angelis, et hominibus grata. Hominibus per fœcunditatem, Angelis per virginitatem, Deo per humilitatem. In hoc tertio a Domino se respectam testatur, qui humilia respicit, et alta a longe cognoscit. Sicut enim oculi satanæ omne sublime vident, ita oculi Domini omnem humilem intuentur. Unde ait in Cantico canticorum : *Revertere, revertere Sunamitis; revertere, revertere, ut intueamur te.* Quater dicit, *revertere*, propter quadruplicem superbiam, per quam aversa a Domino non videbatur. Est enim superbia cordis, superbia oris, superbia operis, superbia habitus. Superbia cordis est, quando homo in oculis suis magnus est. Contra quam Sapiens orat, dicens : *Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi.* Et alibi : *Væ qui sapientes estis in oculis vestris.* Superbia oris vel linguæ, quæ et jactantia dicitur, est quando homo non solum magna de se sentit, sed etiam loquitur. Unde Psalmista : *Disperdat Dominus universa labia dolosa, et linguam magniloquam.* Superbia operis est, quando homo exteriori quadam superbia, ut magnus appareat, agit. De qua idem Psalmista ait : *Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam.* Superbia habitus est, quando homo, ut gloriosus videatur, pretiosis se ornat vestibus. Unde Paulus : *Non in veste pretiosa.* Et Dominus : *Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt*, ubi superbia abundat. Sunt autem quinque, quæ ad remedium tam mortiferæ pestis a Domino rationali animæ sunt posita, locus, corpus, tentatio diaboli, prædicatio Christi, et ejus conversatio. Locus, quia exsilium : corpus, quia onerosum : tentatio, quia inquietat : Christi prædicatio, quia ædificat : et ejus conversatio, quia informat. His quasi quinque sensibus Deus humilitatem operatur in anima. Sicut enim anima vita est corporis, ita Deus vita est animæ : et sicut corpus mortuum est, quod per quinque sensus ab anima non vegetatur : ita anima mortua est, quæ per hæc a Domino non humiliatur.

SERMO XLVIII.

De paupertate voluntaria.

Intravit Jesus in quoddam castellum, et mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum suam. Castellum ubi Christus intravit, voluntaria est paupertas, quæ habitatores suos a gemina impugnatione, qua hujus mundi amatores expugnantur, reddit securos, scilicet propria invidia, et aliena. PAUPERTAS enim, dum putatur misera, aliena caret invidia : et quia est voluntaria, nemini quicquam invidet. Duæ istæ sorores duas vitas amatorum paupertatis significant. Quidam cum Martha solliciti Domino Jesu duo pulmentaria præparant, scilicet correctionem operis cum salsamento contritionis, et opus pietatis cum condimento devotionis. Hi vero qui cum Maria soli Deo vacant, considerantes quid sit Deus in mundo, quid in hominibus, quid in Angelis, quid in seipso, quid in reprobis; contemplantur quia Deus est mundi rector et gubernator, hominum liberator et adjutor, Angelorum sapor et decor, in seipso principium et finis, reproborum terror et horror. In creaturis mirabilis, in hominibus amabilis, in Angelis desiderabilis, in seipso incomprehensibilis, in reprobis intolerabilis.

SERMO XLIX.

De triplici verbo.

Dies diei eructat verbum. Dies diei, Angelus Virgini. Dies Angelus propter

beatitudinem; Virgo dies propter integritatis virtutem. *Et nox nocti indicat scientiam.* Serpens nox propter malitiam : mulier nox propter ignorantiam. *Dies diei eructat verbum.* Deitas virginitati, de utero paternæ majestatis, in utero maternæ integritatis. Aliter : *Dies diei eructat verbum;* Deus Pater animæ rationali per fidem illuminatæ. *Et nox nocti indicat scientiam;* creatura rationalis animæ rationali nondum per fidem illuminatæ. Unde Apostolus : *Invisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur a creatura mundi.* Unde nos dicimus verbum indicatum, verbum inspiratum, verbum eructatum. Primum fecit cognitionem, secundum conversionem, tertium vivificationem. Primum obfuit, secundum non profuit, tertium vivificavit. Primum obfuit : *quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum.* Secundum non profuit : quia non data est lex, quæ posset vivificare. Tertium vivificavit : quia per crucem redemit. Primum totum deforis; secundum foris et intus, tertium totum intus. Et nota, quia quod eructatur, de plenitudine eructantis cum quodam ipsius substantiæ sapore profertur. Et idcirco Sapientia incarnata dicitur habens in se omnem plenitudinem, in miraculis cognitionem, in doctrina conversionem, in passione vivificationem. Unde ait Phopheta : *Venite et revertamur ad Dominum : quia ipse cepit, et sanabit nos; percutiet, et curabit nos. Vivificabit nos post duos dies,* scilicet cognitionis et conversionis : *in die tertia suscitabit nos,* voce Verbi incarnati per primam suam resurrectionem : *et vivemus in conspectu ejus,* vivificati per passionem, serenius illuminati per miraculorum cognitionem : *sequemurque ut cognoscamus Dominum,* instructi per doctrinæ conversionem.

SERMO L.

De affectionibus recte ordinandis.

1. *Egredimini filiæ Sion, et videte regem Salomonem.* Non dicit Ecclesiasten, aut Ididam. Nam et his nominibus appellatus est rex ille : et significat Jesum Christum nostrum verum Salomonem, qui est Salomon, id est pacificus, in exsilio : Ecclesiastes, id est concionator, in judicio : Idida, id est, dilectus Domini, in regno; ubique Rex. In exsilio rector morum, in judicio discretor meritorum, in regno distributor præmiorum. In exsilio mansuetus, in judicio justus, in regno gloriosus. In exsilio amabilis, in judicio terribilis, in regno admirabilis. *In diademate quo coronavit eum mater sua.* Est autem hæc corona misericordiæ, et in hac imitabilis. Coronavit eum et noverca sua corona miseriæ, et in hac contemptibilis. Synagogam loquor, quæ se ei non matrem exhibuit, sed novercam. Coronabit eum familia sua corona justitiæ, et in hac terribilis : coronat eum Pater suus corona gloriæ, et in hac desiderabilis. Videant ergo eum peccatores in corona miseriæ, id est spinea, et compungantur : videant eum filiæ Sion, animæ affectuosæ, in corona misericordiæ, et imitentur : videbunt eum impii in corona justitiæ, et peribunt : videbunt eum sancti in corona gloriæ, et perpetualiter gaudebunt.

2. *Egredimini filiæ Sion,* animæ delicatæ, de sensu carnis ad intellectum mentis; de servitute carnalis concupiscentiæ ad libertatem spiritualis intelligentiæ; *et videte regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater sua.* Coronantur quidem et alii imitatores ipsius, sed hoc ex industria adjuti per gratiam. Solus iste a matre coronatus est, quia solus cum ordinatis affectionibus tamquam sponsus e thalamo processit ex utero matris. Sunt autem affectiones istæ quatuor notissimæ, amor et lætitia, timor et tristitia. Absque his non subsistit humana anima : sed quibusdam sunt in coronam, quibusdam in confusionem. Purgatæ enim et ordinatæ gloriosam in virtutum corona reddunt animam : inordinatæ per confusionem dejectam et ignominiosam. Purgantur autem sic. Si amantur quæ amanda sunt, si magis amantur quæ magis amanda sunt, si non amantur

quæ amanda non sunt, amor purgatus erit. Sic et de cæteris. Ordinantur autem sic. In initio timor, deinde lætitia, post tristitia, in consummatione amor. Compositio quarum talis est. De timore et lætitia nascitur prudentia, et est timor causa prudentiæ, lætitia fructus. De lætitia et tristitia nascitur temperantia, cujus est tristitia causa, lætitia fructus. De tristitia et amore nascitur fortitudo, et est tristitia causa fortitudinis, amor fructus. Clauditur circulus coronæ. De amore et timore nascitur justitia, et est timor causa justitiæ, amor fructus.

3. Considera ergo quomodo istæ affectiones ordinatæ virtutes sunt; inordinatæ, perturbationes. Si timorem sequatur tristitia, desperationem generat : si amorem lætitia, dissolutionem. Sequatur ergo timorem lætitia, quia timor futura cavet, lætitia de præsenti gaudet, prudentis cautelæ finem lætitia possidet. Probet ergo lætitia timorem. Probatus timor nihil aliud quam prudentia est. Comitetur lætitiam tristitia, quia moderate læta amplectitur, qui tristia reminiscitur. Temperet ergo lætitiam tristitia. Temperata lætitia nihil aliud quam temperantia est. Jungatur amor tristitiæ, quia fortiter sustinet tristitia, qui per amorem quæ sunt amanda desiderat. Confortet ergo amor tristitiam. Confortata vero tristitia nihil aliud quam fortitudo est. Jungatur amor timori : quia ordinate amandis inhæret, qui timenda non negligit. Ordinet ergo amor timorem. Ordinatus timor nihil aliud quam justitia est. Duæ affectiones, lætitia et tristitia, non se extendunt ad alia : in nobis enim lætamur, et in nobis tristamur. Amor et timor ad alia se extendunt. Timor enim affectio est naturalis, quæ nos conjungit superiori per inferiorem partem; et habet se ad solum Deum. Amor affectio est, quæ nos conjungit superiori, et inferiori, et æquali; et habet se ad Deum et proximum. In his autem duobus perfecta consistit justitia, ut timeamus Deum propter potentiam, amemus propter bonitatem, et proximum propter naturæ societatem.

SERMO LI.

De Mariæ Purificatione, et Christi Circumcisione.

Quid est quod dicimus beatam Mariam purificari? Quid vero quod ipsum Jesum dicimus circumcidi? Enimvero tam non indiguit illa purificatione, quam nec ille circumcisione. Nobis ergo et hic circumciditur, et illa purificatur, præbentes exemplum pœnitentibus, ut a vitiis continentes, primum per ipsam continentiam circumcidamur, deinde a commissis per pœnitentiam purificemur. Quid est autem quod Maria portat Jesum in utero, Joseph in humero, in Ægyptum scilicet iens et inde rediens; Simeon portat in brachiis? Significant isti tres electorum ordines; Maria prædicatores, Joseph pœnitentes, Simeon bonos operatores. Qui enim aliis evangelizat, quasi Jesum in utero portat, ut eum aliis, vel potius alios ei pariat. De talibus erat beatus Paulus, qui dicebat : *Filioli mei, quos iterum parturio, donec Christus formetur in vobis.* Qui vero pro Christo laboribus fatigantur, qui persecutiones patiuntur, qui nulli mala inferunt, sed ab aliis illata patienter ferunt, merito isti portare eum in humeris dicuntur : quibus et ab ipsa Veritate dicitur : *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, etc.* Si quis autem est qui porrigat panem esurienti, potum sitienti, cæteraque misericordiæ opera sollicite impendat egenti, nonne iste recte videtur eum portare in brachiis? Hujusmodi enim dicturus est in judicio Dominus : *Quamdiu fecistis uni ex minimis meis, mihi fecistis.*

SERMO LII.

De domo divinæ Sapientiæ, id est Virgine Maria.

1. *Sapientia ædificavit sibi domum, etc.* Cum multis modis sapientia intelligatur, quærendum est quæ sapientia ædificavit sibi domum. Dicitur enim sapientia carnis, quæ inimica est Deo : et sapientia hujus mundi, quæ stultitia est apud Deum. Utraque ista secundum Jacobum apostolum terrena est, *animalis, diabo-*

lica. Secundum hanc sapientiam dicuntur sapientes, ut faciant mala, bene autem facere nesciunt : et in ipsa sua sapientia arguuntur et perduntur, sicut scriptum est : *Comprehendam sapientes in astutia eorum, et perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo.* Et utique talibus sapientibus videtur mihi digne et competenter dictum Salomonis aptari, quo ait : *Est malitia quam vidi sub sole, virum qui videtur apud se sapiens esse.* Nulla talis sapientia, sive carnis, sive mundi, ædificat, immo destruit quamcumque domum inhabitat. Est ergo alia sapientia quæ desursum est; primum quidem pudica, deinde pacifica. Hic est Christus Dei virtus, et Dei sapientia, de quo Apostolus : *Qui factus est*, inquit, *nobis sapientia a Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio.*

2. Hæc itaque Sapientia quæ Dei erat, et Deus erat, de sinu Patris ad nos veniens, ædificavit sibi domum, ipsam scilicet matrem suam virginem Mariam : in qua septem columnas excidit. Quid est in ea septem columnas excidere, nisi ipsam dignum sibi habitaculum fide et operibus præparare? Nimirum ternarius numerus ad fidem propter sanctam Trinitatem; quaternarius pertinet ad mores propter quatuor principales virtutes. Quod autem in beata Maria sancta Trinitas fuerit (fuerit dico per præsentiam majestatis) ubi solus Filius erat per susceptionem humanitatis : testatur Nuntius cœlestis, qui ei arcana mysteria reserans, ait : *Ave gratia plena, Dominus tecum.* Et post pauca : *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Ecce habes Dominum, habes virtutem Altissimi, habes Spiritum sanctum : habes Patrem et Filium et Spiritum sanctum. Neque enim potest esse, aut Pater sine Filio, aut sine Patre Filius, aut sine utroque procedens ab utroque Spiritus sanctus, ipso Filio dicente : *Ego in Patre, et Pater in me est.* Et iterum : *Pater autem in me manens, ipse facit opera.* Manifestum est fuisse in corde Virginis fidem sanctæ Trinitatis.

3. Utrum autem et quatuor principales virtutes tamquam quatuor columnas possederit, inquisitione dignum videtur. Primum ergo videamus an fortitudinem habuerit. Quæ nimirum virtus quomodo illi abesse potuit, quæ abjectis sæcularibus pompis, spretisque voluptatibus carnis, soli Deo in virginitate vivere proposuit? Nisi fallor, hæc Virgo est quæ apud Salomonem legitur : *Mulierem fortem quis inveniet? Procul et de ultimis finibus pretium ejus.* Quæ adeo fortis fuit, ut illius serpentis caput contereret, cui a Domino dictum est : *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et inter semen tuum, et semen illius : ipsa conteret caput tuum.* Porro quod temperans, prudens et justa fuerit, ex Angeli collocutione, et sua ipsius responsione luce clarius comprobamus. Salutata quippe tam venerabiliter ab Angelo, *Ave gratia plena, Dominus tecum :* non se extulit, quasi quæ ex singulari gratiæ privilegio benediceretur, sed siluit : et qualis esset insolita hæc salutatio, secum cogitavit. Qua in re quid nisi temperans fuit? At vero cum de cœlestibus mysteriis ab eodem Angelo doceretur, diligenter quæsivit quomodo conciperet ac pareret, quæ virum utique non cognosceret : et in hoc sine dubio prudens exstitit. Justitiæ autem præfert insigne, ubi se ancillam Domini confitetur. Nam quod justorum sit confessio, testatur qui ait : *Verumtamen justi confitebuntur nomini tuo, et habitabunt recti cum vultu tuo.* Et alibi justis dicitur : *Et dicetis in confessione, opera Domini universa bona valde.*

4. Fuit igitur beata Virgo Maria fortis in proposito, temperans in silentio, prudens in interrogatione, justa in confessione. His itaque quatuor morum columnis, et tribus fidei prædictis exstruxit in ea sibi domum Sapientia cœlestis; quæ adeo mentem ejus replevit, ut de plenitudine mentis fœcundaretur et caro, ac virgo singulari gratia eamdem ipsam Sapientiam carne tectam pareret, quam prius mente pura conceperat. Nos quoque si ejusdem Sapientiæ fieri domus volumus, necesse est ut eisdem septem columnis exstruamur, id est ut fide et moribus ei præpare-

mur. Et in moribus quidem solam puto sufficere justitiam, cæteris tamen virtutibus circumfultam. Itaque ne errore fallatur ignorantiæ, sit ei prævia prudentia : sint hinc inde temperantia atque fortitudo, ne forte labatur, vel in dexteram, vel in sinistram partem declinando.

SERMO LIII.

De nominibus Salvatoris.

1. *Et vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis. Admirabilis* est in nativitate; *Consiliarius* in prædicatione; *Deus* in operatione; *Fortis* in passione; *Pater futuri sæculi* in resurrectione; *Princeps pacis* in perpetua beatitudine. Hæc etiam nomina possunt ei congrue assignari in opere nostræ salutis. Nam primo dicitur *Admirabilis* in conversione nostræ voluntatis, quæ mutatio est solius dexteræ Excelsi. Postmodum dicitur *Consiliarius* in revelatione suæ voluntatis, quando revelat quid sequendum sit jam conversis. Unde Paulus conversus dicebat : *Domine, quid me vis facere?* Conversi autem necesse est compungantur pro præteritis delictis, in quorum remissione dicitur *Deus*, cujus tantum est peccata remittere. Hinc est quod Salvatore nostro in terra remittente peccata, Judæi dicunt eum blasphemare, quasi qui assumeret sibi quod erat solius Dei. Quarto dicitur *Fortis* : juxta sententiam enim Apostoli necesse est, ut *omnes qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patiantur.*

2. Sed quis sustineret, nisi ille juvaret? Unde David : *Nisi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea.* Cum ergo nos in tribulatione protegit, cum ipsas aerias potestates arcet a nobis ac repellit, quid aliud in hoc opere dici potest, nisi fortis? Unde dictum est : *Dominus fortis et potens, Dominus potens in prœlio.* Et quoniam ipsa conversio, et vita nostra in Christo agenda est, non intuitu temporalium rerum, sed spe futurorum bonorum : ideo quinto loco ponitur, *Pater futuri sæculi.* Pater scilicet in regeneratione corporum nostrorum. Quia vero *omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur :* ut discernat immutationem justorum ab iniquorum resurrectione, ponitur sexto loco *Princeps pacis.* Qua obtenta, tota perfectio impletur, nec jam ultra aliud quicquam appetendum relinquitur. Ipsa est enim, in cujus exsultatione concinit Psalmista, dicens : *Lauda Jerusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion : quoniam confortavit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te, qui posuit fines tuos pacem.* Horum sex nominum consequentiam et virtutem breviter atque eleganter comprehendit uno nomine Angelus loquens ad Joseph : *Et vocabis,* inquit, *nomen ejus Jesum.* Cujus videlicet nominis exponens rationem : *Ipse enim,* ait, *salvum faciet populum suum a peccatis eorum.*

SERMO LIV.

De Apparitione Christi.

Filius Dei apparuit, ut nos adjuvaret et erudiret : quod potest, quia est Virtus Patris, et Sapientia. Virtus adjuvat, Sapientia erudit et informat. Infirmitati auxilium est necessarium : cæcitas eruditione indiget et doctrina. Erudivit sane, faciens abnegare impietatem et sæcularia desideria, ut sobrie, et juste, et pie vivamus. Impietas erat incredulitas, quia Deum nec credebamus, nec colebamus. Deum enim sicut pium est colere, sic impium est abnegare. Sæcularia desideria sunt concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, superbia vitæ : quæ trahunt et inclinant ad amorem sæculi. Istis abnegatis vivit homo sobrie, refrenans concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, superbiam vitæ. Postquam vero incipit esse sobrius, contra duplicem ebrietatem duplicem ponit sobrietatem. Ebrietas exterior voluptatum effusio, interior curiositatum occupatio. E contra sobrietas exterior voluptatum refrenatio, interior curiositatum exclusio. Ita vivit homo sobrie quantum ad seipsum, juste quantum ad proximum, cui exhibet quod justum est. Justitia est in duobus,

in innocentia et in beneficentia. Innocentia justitiam inchoat, beneficentia consummat. Pie quantum ad Deum. Pietas est in duobus, ut de nobis non præsumamus, sed in Deo perfecte confidamus : ut per eum omnia mundi impedimenta vincamus. In Deo non est diffidendum, sed secure et fiducialiter est agendum. Ipse, tamquam pius et laudabilis medicus, prius bibit potionem quam parabat suis, id est passionem et mortem sustinuit : et sic sanitatem immortalitatis accepit, et impassibilitatis, docens suos ut confidenter biberent potionem, quæ generat sanitatem et vitam : et qui post passionem vita æterna vivit, spem dat nobis ut idem speremus ab eo securi.

SERMO LV.

De sex hydriis spiritualibus.

1. *Erant ibi positæ lapideæ sex hydriæ secundum purificationem Judæorum.* Intelligamus has sex hydrias ibi positas, esse sex observantias servis Dei propositas, in quibus tamquam Judæi purificari debeant. Sunt autem istæ, Silentium, Psalmodia, Vigiliæ, Jejunium, Opus manuum, Carnis munditia. In hydria Silentii purificamur a peccatis, quæ verbositate contrahimus. Cujus vitii sunt octo species. Est enim verbum stultum, vanum, mendax, otiosum, dolosum, maledicum, impudicum, excusatorium. Quæ nimirum pestis de loquacitate nascitur, et per silentii censuram aut evertitur funditus, aut certe ne multum noceat, reprimitur. In psalmodia fit duplex confessio, ubi et peccator de culpis compungitur, et Deo laudes super judicia justitiæ suæ dicuntur. In hac ergo hydria Judæus quisque, qui scilicet recte confitetur, purificatur ab immundo spiritu blasphemiæ, cui ante conversionem subjacebat. Dum enim seipsum laudaret, ac Deum accusaret, quid aliud quam blasphemus erat? An non sunt blasphemi, qui dicunt : *Non est æqua via Domini?* An non insipiens ille blasphemus, qui dicit in corde suo, *Non est Deus?* Jam vero conversus et confessus, canticisque divinis instructus, correcta vita corrigit et verba; seque ipsum accusans, mala sibi computat : Deum autem laudans, bonum quod in se videt, non sibi, sed illi applicat : et hoc totum agitur in psalmodia. Per psalmodiam accipe quicquid Deo agitur cum mentis melodia, sive sint psalmi, sive hymni, sive etiam quæcumque cantica.

2. Tertiam hydriam posui superius Vigilias. Has semper debet comitari orationum instantia. Unde et Dominus in evangelio legitur in oratione pernoctasse : et discipulos suos exhortans, utrumque simul conjunxit, dicens : *Vigilate et orate, ut non intretis in tentationem.* Tales vigiliæ abluunt nos a sordibus, quas contraximus per somnolentiam resoluti, dum oblivione quadam a via salutis intepuimus ac torpuimus. Quarta hydria est Jejunium, de quo quis dubitet an et ipsum purificet? Vera est illa sententia : Contrariis curantur contraria. Si ergo per gulam peccavimus et ingluviem, quid restat nisi ut per abstinentiam reparemur? Nec solum hujus vitii fit per jejunium purificatio; insuper et virtus ad expellendos dæmones comparatur, dicente Domino : *Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione et jejunio.*

3. Sequitur quinta hydria, quæ dicitur Opus manuum : in quo si quæratur an sit aliqua purificatio, facile potest inveniri per multa. Nam ut plurima prætercam, hoc solum quanti sit præconii, quantæ gratiæ, quis digne æstimet, suo se quemque labore transigere, ac nullius aliquid desiderare? Ac ne me quisquam putet hæc magis declamatorie, quam ex veritate proferre; audiat ipsum doctorem nostrum in fide et veritate apostolum Paulum scribentem ad Thessalonicenses, hæc ipsa docentem et præcipientem. *Rogamus vos*, inquit, *fratres, ut abundetis magis et operam detis ut quieti sitis et ut vestrum negotium agatis, et operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis; et ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt, et nullius aliquid desideretis.* Audiat eumdem ipsum facientem quæ docebat. *Ipsi enim scitis*, inquit, *quemadmodum oporteat*

vos imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque panem gratis manducavimus ab aliquo, sed in labore et fatigatione, nocte et die operantes, ne quem vestrum gravaremus. Item audiat docentem quæ faciebat : *Cum essemus apud vos, hæc denuntiabamus vobis quoniam si quis non vult operari, nec manducet.* Vides quam sollicite observandum præcepit Doctor gentium opus manuum? Cur hoc tantopere curavit, nisi quia, sicut bonus et diligens pastor, hoc ovium saluti plurimum expedire providit?

4. Restat ultima, Carnis munditia. In hac fit purificatio ab illa quinquepertita corporis illecebra, visus, auditus, gustus, odoratus, tactus. Et cætera quidem prædicta, id est silentium, psalmodia, vigiliæ, jejunium, opus manuum, exerceri sine ista possunt : sed si lumbi præcincti non sint, id est si desit carnis munditia, lucernæ ardentes quid proderunt? Hinc ergo colligendum est, quod sit necessaria hujus hydriæ purificatio, quæ sola omnibus supradictis æquipollentem obtinet vim salutis. Et notandum quod in his omnibus observantiis quatuor primas debemus nobis; quintam proximo, sextam Deo. Nam silentium, psalmodiam, vigilias, jejunium debet quisque exercere propter seipsum, hoc est propter suam disciplinam : opus manuum propter proximum, ne quem gravet, sed magis habeat unde tribuat necessitatem patienti : carnis munditiam propter Deum, ut illi placeat, et ejus voluntatem faciat. Unde scriptum est : *Hæc est enim voluntas Dei sanctificatio vestra, ut abstineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione et honore.* Quod autem illæ hydriæ lapideæ dicuntur, significat quod sine aliqua difficultate observari non possunt, et quod dura et aspera est via quæ ducit ad vitam. Vel certe lapideæ dicuntur propter fortitudinem, ne facile frangantur aut dissolvantur, et effundatur liquor gratiæ qui in eis continetur. Quod utique cito contingere posset, si vel fictiles essent, vel ligneæ, seu cujuslibet alterius fragilis materiæ. Vel etiam lapideæ, id est Christianæ, a lapide Christo, ut scilicet in fide Christi fiant.

SERMO LVI.

De hydriis mysticis implendis triplici timore.

1. CAPIENTES *singulæ metretas binas vel ternas.* Hic primum sciendum est, quod hujusmodi hydriæ aliquando sunt vacuæ, aliquando sunt plenæ. Plenæ autem aliquando veneno, aliquando aqua, interdum etiam vino. Vacuæ quippe et inanes sunt, cum pro inani gloria, vel aliquo temporali emolumento fiunt. Plenæ veneno sunt, si cum murmure et animi rancore gerantur. Aqua plenæ dicuntur, cum ex timore Dei observantur : siquidem per aquam timor intelligitur. Unde et apud Salomonem legitur : *Timor Domini fons vitæ.* Vino autem plenæ sunt, cum timor vertitur in amorem; cum caritas excludit timorem; cum ea quæ prius observabantur timore pœnæ, jam exercentur delectatione et amore justitiæ. Ut vacuæ vel veneno infectæ sint non vult Dominus; ut impleantur aqua jubet Dominus : ut autem aqua in vinum vertatur, hoc facit Dominus. Sed quibus implere hydrias aqua imperat Dominus? Ministris utique, quos et constituit super familiam suam, ut dent illi in tempore tritici mensuram; quibus tamen Maria primum suggesserit, dicens : *Quodcumque dixerit vobis, facite.* Quo exemplo innuitur, quod officium prædicationis non debent usurpare sibi, nisi quos Maria, id est mater gratia, prius instruxerit. Alioquin dicetur eis : *Regnaverunt, et non ex me; principes exstiterunt, et ego ignoravi.* Implent ergo ministri hydrias aqua : prædicant mira de dulcedine regni, intentant horrenda de terrore supplicii : fit summus auditoribus de utroque timor, ne vel illo fraudentur, vel isto plectantur; et ita capiunt hydriæ metretas binas. Quid est autem vel ternas? Addatur illis duobus tertius timor, et capiunt hydriæ metretas ternas. Et illi quidem duo prædicti timores de futuro, sunt valde utiles : sed est alius timor de præsenti multo probabilior,

quo timet homo, et semper est pavidus, ne interna gratia deseratur. Quisquis igitur hoc timore repletus fuerit, profecto binis metretas ternas addidit.

2. Notandum autem, quod cum hydriæ plenæ factæ sunt usque ad summum, tunc aqua versa est in vinum bonum : quia nimirum ordo rationis est, ut si timor est initium caritatis, perfectum sequatur etiam plenitudo dilectionis. Unde etiam architriclinus dicit ad sponsum : *Omnis homo primum vinum bonum ponit : et cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autem servasti vinum bonum usque adhuc.* Consuetudinis est sæcularium hominum, ut cum aliquem honorem adipisci desiderant, cæteros sibi prius per amorem acquirant. Cum vero adepti fuerint, elati potestate, eos ipsos per timorem sibi postmodum subjiciunt, quibus prius privati non terrorem, sed amorem exhibuerant. Isti ponunt primum bonum vinum, id est amorem : et cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est, id est, timorem. E contrario facit Sponsus noster. Semper enim servat ad ultimum bonum vinum : quod vero in ejus comparatione deterius est, ante propinat, dicens : *Fili, accedens ad servitutem Dei sta in timore.* Si ex timore te feceris ipsius servum, faciet te ex caritate amicum suum. Et sic aqua timoris commutabitur in vinum dilectionis. Ad hoc enim purificaris in illis sex hydriis aquis timoris, ad hoc in timore accedis ad ipsum, tamquam servus ad dominum, ut de servo proveharis in filium.

SERMO LVII.

De septem signaculis per Christum solutis.

1. Ecce *vicit Leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, et solvere septem signacula ejus.* Septem signacula sunt, temporalis nativitas, legalis circumcisio, Matris purgatio, fuga in Ægyptum, carnis necessitudo, baptismus, passio. Hæc siquidem sunt veræ quædam humanitatis insignia, quibus se teneri ac ligari voluit incarnata Dei Sapientia. Ipsa quippe est secunda in Trinitate persona : et licet eamdem incarnationem simul fecerint Pater et Filius et Spiritus sanctus; non tamen Pater aut Spiritus sanctus est incarnatus, sed solus Filius. Implevit quidem et Pater et Spiritus sanctus carnem Filii, a quo neuter eorum poterat separari; sed implevit majestate, non susceptione. Ideoque Filius ostendit in carne potentiam Patris per opera, exhibuit bonitatem Spiritus sancti remittendo peccata; et quod suum erat, immo quod ipse erat, id est Sapientia, se occultavit per illa prædicta signacula. Facta est igitur res mira et obstupenda. Infirmata est virtus summa, et (ut ita dicam, si dici liceat, quod tamen reverenter dico) quasi infatuata est sapientia. Nec erubesco dicere, quod non erubuit Doctor Gentium docere. Sic nempe credidit, sic docuit, sic scriptum reliquit. *Nos*, inquit, *prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam : ipsis autem vocatis Judæis atque Græcis, Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam : quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus; et quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.*

2. Verumtamen hæc virtus abscondenda erat, et in humilitate perficienda : ut omnium implerentur oracula Prophetarum. Passus est ergo in cruce impassibilis Deus, et in carne nostra mortali mortuus ac sepultus immortalis Dei Filius. Sed ecce tertia die resurrexit a mortuis : et qui Agnus exstiterat in passione, Leo factus est in resurrectione. *Surrexit et vicit Leo de tribu Juda* : quia mortem, quam ex infirmitate nostra pertulit, ex virtute sua resurgendo calcavit. *Resurgens enim a mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.* Resurgendo autem et in cœlum ascendendo, librum aperuit, quia nimirum ex auctoritate sacræ Scripturæ, quod Deus esset, innotuit manifeste. Unde scriptum est : *Exaltare super cœlos Deus, et super omnem terram gloria tua.* Septem quoque ejusdem libri signacula solvit, quando intellectum eloquii sacri fidelium mentibus reseravit : et quicquid de mysteriis suis,

Lex et Prophetæ sub allegoriis prædixerant, de his scilicet, quæ per hominem temporaliter gessit; hæc de se prædicta, et in se ac per se completa, luce clarius indicavit.

SERMO LVIII.

De tribus mulieribus mortuum ungentibus, id est, mente, manu, lingua, salutem proximi curantibus.

1. Quid est quod post mortem ejus tres illæ sanctæ mulieres emerunt aromata, ut in monumento positum ungerent eum? Quid in sua actione nobis reliquerunt imitandum? Res enim gesta, ut ait beatus Gregorius, aliquid in sancta Ecclesia signat gerendum. Et nos ergo si Christum mortuum, id est fidem Christi mortuam in corde cujuspiam fratris senserimus, danda nobis opera est, ut ad ungendum corpus mortuum emptis aromatibus accedamus. Significant autem tres illæ mulieres tres in nobis efficientias, quæ sibi congrua comparant aromata. Quæ sunt illæ? Mens, manus, lingua. Omnis enim qui emit, dat et accipit aliquid : et quod dat, perdit, ut possideat quod accipit. Dat igitur mens nummum propriæ voluntatis, et comparat affectum compassionis, zelum justitiæ, discretionem consilii. Dat manus obedientiam, et emit in tribulatione patientiam, in opere perseverantiam, in carne continentiam. Dat lingua nummum confessionis, et accipit modum in correctione, copiam in exhortatione, efficaciam in persuasione.

2. Talibus unguentis compositis, dum ad monumentum simul venerint, colloquuntur invicem, et dicunt : *Quis revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti?* Lapis iste est, vel nimia tristitia, vel pigritia, vel duritia : quæ dum cordis aditum obstruit, frustra ad ungendum mortuum mens, vel manus, vel lingua cum quibuslibet aromatibus venit. Sed quoniam scriptum est, *Præparationem cordis ejus audivit auris tua :* vident lapidem revolutum, introeunt in monumentum : et quem ungere volebant mortuum, audiunt suscitatum. Quis hoc indicat? Quis hoc prædicat? Angelus utique testis resurrectionis. Videtur scilicet hujus in quo Christus resurrexit, vultus lætior, aspectus venustior, sermo purior, incessus modestior, et ad omne opus bonum spiritus promptior. Quæ omnia quid sunt aliud, quam quidam internæ resurrectionis hilaris nuntius? Cætera quoque, quæ in Christi resurrectione gesta vel dicta sunt, utpote de invento sudario, ac de ipso Domino in Galilæa videndo, et aliis quæ evangelica continet historia, possunt nimirum juxta cœptam tropologiam interpretari : ut quod historice præcessit in capite, consequenter etiam credatur fieri moraliter in ejus corpore.

SERMO LIX.

De tribus panibus hominis spiritualis.

Amice, *commoda mihi tres panes.* Veniens ad nos de via noster amicus, id est quilibet conversus proximus, tribus panibus reficiendus est. Primus panis est continentia, qua restringitur corpus, ne deinceps per mortiferas voluptates defluat. Secundus est humilitas, qua instruitur anima, ne de ipsa sua continentia superbiat. Tertius est fervor caritatis, quo accenditur spiritus, ut utrumque, id est corpus et animam, in castitate et humilitate perseveranter custodiat. His tribus virtutibus, id est, castitatis, humilitatis, caritatis, tamquam tribus panibus reficitur homo Dei et roboratur; ut secundum Apostolum in die adventus Domini sit integer spiritus, anima, et corpus. Spiritum autem voco gratiam, quæ juxta Apostolum eumdem adjuvat infirmitatem nostram ne deficiamus, donec suo tempore metamus bonum quod seminavimus. Vocatur primus panis carnalis vel corporalis, secundus rationalis, tertius spiritualis. Hi panes quoties desunt, a Deo requirendi sunt. Merito autem tres quæruntur, quia tres reficiendi veniunt : Anima quasi vir, Caro quasi conjunx, Spiritus velut utriusque vernaculus. Et notandum quod non ait, da, sed *commoda mihi tres panes*, quasi redditurus : quia sacerdos peccatori

convertenti debet quidem gratiam divinitus impetrare, fructum vero ejusdem gratiæ non sibi debet, sed Deo referre.

SERMO LX.

De Christi itemque nostro descensu, et ascensu.

1. Nemo *ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit, Filius hominis qui est in cœlo.* Dominus et Salvator noster Jesus-Christus volens nos docere quomodo in cœlum ascenderemus, ipse fecit quod docuit, ascendit in cœlum. Et quoniam ascendere non poterat, nisi prius descenderet; descendere autem eum vel ascendere non patiebatur divinitatis suæ simplicitas, quippe quæ nec minui potest, nec augeri, aut aliquo modo variari : assumpsit in unitatem suæ personæ naturam nostram, id est humanam, in qua descenderet et ascenderet; viamque nobis, qua et nos ascenderemus, ostenderet. Quod totum indicant sancti Evangelii verba proposita. In eo enim quod dictum est, *Nemo ascendit in cœlum nisi qui descendit,* assumptio humanæ naturæ exprimitur : in eo autem quod infertur, *qui est in cœlo*, divinitatis suæ incommutabilitas ostenditur. In quibus verbis illud etiam innuitur, quod ipse sit via per quam ascendamus; ipse patria ubi maneamus : via scilicet transeuntibus, patria pervenientibus. Manens itaque quod erat in natura sua, descendit et ascendit propter nos in nostra : attingens nimirum a fine usque ad finem fortiter, et disponens omnia suaviter. Descendit siquidem quo inferius non decuit; ascendit quo celsius non potuit : ipsumque descensum egit fortiter, quia virtus erat; ascensum disposuit suaviter, quia sapientia erat. *Descendit* autem dictum est, non, cecidit : quia qui cadit, sine gradu ruit : qui autem descendit, gradatim pedem ponit.

2. Sunt ergo gradus in descendendo, sunt in ascendendo. In descendendo primus quidem gradus est a summo cœlo usque ad carnem; secundus usque ad crucem; tertius usque ad mortem. Ecce quousque descendit. Numquid amplius potuit? Poterat jam certe Rex noster dicere, et quasi quodam operis affectu clamare : *Quid ultra debui facere, et non feci? Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Vidimus descensum, videamus et ascensum. Sed et ille quoque triplex est, et ejus primus gradus gloria resurrectionis; secundus potestas judicii; tertius confessus ad dexteram Patris. Et de morte quidem meruit resurrectionem; de cruce judicii potestatem; ut quoniam in illa injuste judicatus est, de illa justam obtineret judicis censuram, ipso post resurrectionem dicente : *Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra.* Ipsam vero servi formam, id est carnem, in qua passus et mortuus est, resuscitatam evexit super omnes cœlos, et super omnes Angelorum choros, usque ad dexteram Patris. Quid hac dispositione suavius, ubi mors absorbetur in victoria, ubi ignominia crucis vertitur in gloriam? ut de illa dicant sancti : *Absit mihi gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi :* ubi et ipsa carnis humilitas ex hoc mundo transit ad Patrem. Hac ascensione nihil sublimius, hoc honore nihil gloriosius dici potest aut cogitari. Sic per incarnationis suæ mysterium descendit et ascendit Dominus, relinquens nobis exemplum ut sequamur vestigia ejus.

3. Sumamus et nos de mysterio ejus moribus nostris exemplum. *Qui enim dicit se in Christo manere, debet sicut ipse ambulavit et ipse ambulare.* Descendamus per viam humilitatis, ponaturque nobis primus ejus gradus, id est primus profectus, nolle dominari; secundus velle subjici; tertius in ipsa subjectione quaslibet contumelias, et injurias illatas æquanimiter pati. Primo gradu caruit in cœlo Lucifer ille, qui dixit in corde suo : *In cœlum ascendam, super astra Dei exaltabo solium meum : sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis : ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.* Hæc dicens irreparabiliter cecidit de cœlo : et hoc ideo forte, quia omnino intolerabilis superbia est, velle dominari. Se-

cundo gradu caruerunt primi homines in paradiso, qui licet sua maluerint voluntate abuti, quam Creatori subjici : non tamen præsumpserunt cæteris suæ sortis dominari. Ideoque culpa eorum et pœna longe exstitit dissimilis superbiæ atque ruinæ diaboli : unde et divina clementia quandoque meruerunt reparari. Tertium gradum non habent qui ad tempus credunt, sed in tempore tentationis recedunt.

4. Hæc dicimus, ut sciamus a quorum imitatione declinare debeamus. Nam et diabolus, et homo uterque ascendere præpostere voluit: hic ad scientiam, ille ad potentiam, ambo ad superbiam. Non sic ascendere velimus, quin potius audiamus Prophetam quærentem quomodo ascendendum sit. *Quis,* inquit, *ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus? Innocens manibus et mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo.* Ubi notandum, quod triplicem gradum ascendendi constituit. Primus gradus est innocentia operis; secundus, munditia cordis; tertius, fructus ædificationis. Quos gradus miro modo invenimus in superioribus gradibus ascensionis. Ibi quippe fuerat tertius gradus, tolerantia injuriarum. Ipsa est enim quæ probat hujus ascensionis primum gradum, id est innocentiam operis. Ibi secundus fuerat patientia subjectionis : et ipsam operatur munditia cordis, quæ est secundus ascensionis gradus. Ad hoc enim doctores prælatos habemus, ut cor mundemus, dicente Domino : *Jam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis.* Ibi etiam primus gradus fuerat contemptus dominationis : hic tertius est fructus ædificationis. Quisquis autem dominari non appetit, is profecto fructuose præest cæteris instituendis.

SERMO LXI.

De quatuor montibus ascendendis.

1. *Quis ascendet in montem Domini?* Ascendit quidem semel Christus corporaliter super altitudinem cœlorum; sed et nunc ascendit quotidie spiritualiter in cordibus electorum. Si ergo volumus et nos cum eo ascendere, ascendendum nobis est in montes virtutum de vallibus vitiorum. Est autem gemina species ipsorum vitiorum. Alia enim sunt quæ nocent nobis, alia quæ proximis, illa flagitia, ista vocantur facinora : et hæc omnia dicuntur vallis lacrymarum, quia omni fletus fluvio plangenda est vita peccatorum. De valle flagitiorum ascenditur ad montem castitatis triplici continentia, membrorum, sensuum, cogitationum. In prima continentia cohibetur actus, in secunda vitatur aspectus, in tertia resecatur affectus. Item de valle facinorum ascenditur in montem innocentiæ. Hic erigitur scala, *Quod tibi non vis fieri, alii ne facias :* et ponitur in ea triplex gradus timoris; vel ejus scilicet qui patitur, ne reddat talionem; vel superioris potestatis, ne inferat ultionem; vel interni Judicis, qui reddit unicuique secundum opera sua. Cum autem ad hunc montem ascenderint, jam justi sunt, et ex fide vivunt, sed necesse est eos secundum Apostolum persecutionem pati.

2. Itaque confugiendum est de monte innocentiæ ad montem patientiæ : et hic quoque erigitur scala triplicis gradus. Primus est Domini passio; secundus Martyrum fortitudo; tertius præmii magnitudo. Possunt sane gradus isti dici gradus pudoris; sicut in innocentia fuerunt gradus timoris. Et nota, quod mons iste patientiæ secundum hos gradus est arduus, spinosus, aridus. Arduus, propter difficultatem imitandi passionem Domini; spinosus, propter aculeos tentationum quæ multiplices sunt, damna scilicet rerum, contumeliæ verborum, cruciatus corporum, in quibus sancti Martyres examinantur; aridus, propter retributionem præmiorum, quæ non in hoc sæculo speratur, sed in futuro. Post hunc montem restat ei alius mons ascendendus, mons scilicet montium; ad quem cum pervenerit, jam in eo Deus requiescit. Unde scriptum est : *Factus est in pace locus ejus.* Sed et in hoc monte pacis erigitur scala caritatis. Unde Dominus dicit :

Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis. Volumus siquidem retribui nobis, volumus ignosci, volumus gratis dari.

SERMO LXII.

De varia et vera sequela Christi.

Qui mihi ministrat, me sequatur. Quidam sunt qui non sequuntur Christum, sed fugiunt : alii non sequuntur, sed præeunt : nonnulli sequuntur, sed non assequuntur : alii vero sequuntur, et consequuntur. Non sequuntur, sed fugiunt, qui necdum peccare desistunt, de quibus scriptum est : *Omnis qui male agit, odit lucem.* Et Propheta : *Ecce isti qui elongant se a te, peribunt.* Non sequuntur, sed præeunt, qui magistrorum sententiis suas præferunt. Quorum imaginem tenebat Petrus, cum pro salute nostra volentem pati Dominum increparet, dicens : *Absit a te, Domine, non erit tibi hoc.* Sequuntur, sed non assequuntur, qui segniter ac remisse agunt, vel usque ad finem non perseverantes de medio itinere revertuntur. Talibus dicit Apostolus : *Remissas manus, et dissoluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur.* Sequuntur et consequuntur, qui viam humilitatis ejus devoto mentis affectu perseveranter imitantur. Hujusmodi vere sequuntur Dominum. *Qui mihi ministrat, me sequatur*, id est, me imitetur. Quo fructu? *Ut ubi sum ego*, inquit, *ibi sit et minister meus.* Fructus itaque hujus imitationis mansio est æternæ beatitudinis.

SERMO LXIII.

De tribus mediis recuperandæ beatitudinis a Christo præscriptis in illud, Qui vult venire post me, etc.

Qui vult, veniat post me, per me, ad me. Post me, quia veritas sum : per me, quia via sum : ad me, quia vita sum. *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me.* Tria proposuit Christus, Dei virtus et Dei sapientia, Angelus magni consilii, animæ rationali ad imaginem Trinitatis factæ, scilicet servitutem, vilitatem, asperitatem. In abnegatione sui servitus; in toleratione crucis vilitas; in imitatione Christi designatur asperitas : ut quæ per inobedientiam de statu trinæ felicitatis ceciderat, humiliata afflictione trinæ miseriæ per obedientiam resurgat. Ceciderat enim a seipsa, a societate Angelorum, a visione Dei, id est a libertate, a dignitate, a beatitudine. Audiat ergo consilium, ut abnegando semetipsam, id est propriam voluntatem, sui libertatem recuperet : tollendo crucem suam, id est carnem suam cum vitiis et concupiscentiis crucifigendo, per continentiæ bonum recuperet societatem Angelorum : sequendo Christum, id est ejus passionem imitando, recuperet claritatis ejus visionem : quia si compatimur ei, et conregnabimus.

SERMO LXIV.

De pretiosa vita et morte sanctorum.

1. *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus.* Pretiosam in conspectu Domini mortem sanctorum ejus facit aliquando vita, aliquando causa, aliquando vita simul cum causa. In Confessoribus, qui in Domino moriuntur, facit pretiosam vita. In Martyribus, qui pro Domino moriuntur, facit eam pretiosam aliquando sola causa, aliquando causa pariter et vita. Et illa quidem mors pretiosa est, quam commendat vita : pretiosior, quam facit causa : pretiosissima vero, quam prævenit vita simul cum causa.

2. Porro tria sunt quæ sanctam faciunt hominis vitam; victus sobrius, actus justus, sensus pius. Victus sobrius erit, si continenter, si socialiter, si obedienter, id est caste, caritative, humiliter, vixerimus. Per continentiam enim castitas, per socialitatem caritas, per obedientiam humilitas acquiritur. Et hæc est virtus, quæ animam perfecte Deo subditam, sub umbra alarum ipsius secure facit vivere. Actus justus erit, si fuerit rectus, discretus, fructuosus. Rectus per bonam intentionem, discretus per mensuram possibilitatis, fruc-

tuosus per utilitatem proximorum. Sensus pius erit, si fides nostra Deum sentit summe potentem, summe sapientem, summe bonum : ut per ejus potentiam, nostram credamus adjuvari infirmitatem; per ejus sapientiam, nostram credamus corrigi ignorantiam; per ejus bonitatem, nostram credamus dilui iniquitatem. Tria sunt quæ mortem sanctorum faciunt pretiosam, quies a labore, gaudium de novitate, securitas de æternitate.

SERMO LXV.

De connexione triplicis Parabolæ apud Matth. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, etc.

1. Triplicem nobis commendat gradum parabola triplex lectionis unius. Ager est corpus. Huic dum adhuc dominantur passiones desideriorum, jacet incultus, et obnoxius maledicto, spinas et tribulos germinat; quid intus lateat ignoratur. Quis enim eo tempore idoneum reputet ferre dignos pœnitentiæ fructus? Quid tam insipienter exponis anima corpus tuum? Nescis quid absconditum sit in eo? Quid, nisi regnum cœlorum? Invenire est in eo salutis opera, quibus regnum cœlorum poteris adipisci. Eme ergo agrum, et a concupiscentiis tuis tibi vindica corpus tuum, dato nimirum pretio fomentis et occasionibus ipsarum concupiscentiarum.

2. Ubi vero thesaurum effoderis, esto jam negotiator, et pretiosas margaritas quære. Si pretiosissimam unam inveneris, etiam tunc vende quicquid habes, et eme eam. Quæ est tamen una tam pretiosa? Neque enim mirum si pro thesauro vendidit quæcumque habebat, id est pro divitiis salutis et peccata, et peccati fomenta deseruit. Hæc quippe sola prius habebat. Nunc autem, ubi thesaurum hunc reperit, quomodo quærit bonas margaritas, et pro una omnia vendidit? Ego unam hanc nihil aliud quam unitatem arbitror esse. Quærit autem bonas margaritas, qui in opere salutis suæ non est contentus inferioribus bonis, sed summa quæque et excellentiora perquirit. Nihil ergo pretiosius inveniens unitate, non parcat omnibus cæteris propter eam : jejuniis, vigiliis, orationibus audacter præferat unitatem.

3. Volo autem, ut in ea quoque sic maneat, non quasi unus ex omnibus, sed quasi cum omnibus unus. Latum expandat sinum, ex omni genere affectionum claudat intra viscera sua, omnibus omnia fiat, et congaudere paratus, et compati : gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Erit enim cum ad littus veniens, malos pisces a sagena caritatis excludet, et quicquid molestum est, foras mittetur.

SERMO LXVI.

De octo beatitudinibus oppositis totidem peccatis.

1. Eodem ordine quo præcessit culpa, subsecuta est etiam culpæ medicina. Primum peccatum est factum in cœlo per superbiam prævaricatoris angeli, qui dixit in corde suo : *In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum : sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis : ascendam super altitudinem nubium, ero similis Altissimo.* In seipso tumuit, et de sorte beatorum spirituum ejectus, cœlorum regnum amisit. Contra hoc peccatum dictum est : *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Secundum peccatum commissum est per inobedientiam mulieris in paradiso. Ex hoc peccato facta est caro rebellis spiritui, ut quoniam spiritus ejus non fuit subjectus Creatori, nec caro sit subjecta spiritui. Contra hoc est dictum : *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Horum duorum peccatorum comprehendit Dominus medicinam, dicens : *Discite a me quia mitis sum, et humilis corde.* Tertium peccatum fuit, quod ipsa mulier virum quoque secum traxit in culpam. Debuit quidem illa peccatum suum deflere, nec addere peccatum peccato : sed in hoc se putavit habere consolationem, si virum faceret peccati sui participem. Quodammodo enim naturale est unumquemque velle, sive in vitiis, sive in virtutibus, associare sibi

consortem. Contra hoc peccatum est istud remedium : *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.*

2. Quartum peccatum commisit Adam, qui consensit. *Adam* enim, sicut ait Apostolus, *non est seductus, mulier autem seducta in prævaricatione fuit.* Illa per ignorantiam, iste peccavit per infirmitatem. Peccavit autem nimis diligendo uxorem, non quia ejus voluntatem fecit, sed quia eam voluntati prætulit divinæ. Unde et a Domino ei dictum est : *Pro eo quod obedisti voci uxoris tuæ plusquam meæ, maledicta terra in opere tuo.* Justum quippe erat, ut illius magis voluntatem faceret, cui plus debebat. Quis vero ambigat plus eum debere conditori, quam uxori? Siquidem uxori erat adstrictus tantum per amorem, Deo autem per timorem simul et amorem. Plus ergo debuerunt valere duo vincula ad tenendum eum erga Dei præceptum, quam unum tantum erga conjugis affectum. Contra hoc quartum peccatum adhibitum est remedium : *Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Habuit quidem Adam justitiam, a justo Deo creatus justus : sed quia non eam ex libero arbitrio direxit, facile ab ea per idem liberum arbitrium defluxit. Quo contra dicitur per Psalmistam de Christo : *Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem.* Quintum æque peccatum commisit, qui propriam culpam retorsit in uxorem, cum ait : *Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, et comedi.* Primo quidem crudelis in se, qui peccatum suum excusavit : secundo in uxorem, quam accusavit. Et utique satis sumpta est digna de peccato vindicta, quando eam accusavit, cujus amore peccavit. Contra hoc peccatum dictum est : *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.*

3. Sextum peccatum fecit Eva, quæ cum increparetur a Domino cur hoc fecisset, respondit ei : *Serpens decepit me, et comedi.* Sic declinavit et ipsa in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis, refundens culpam in serpentem, quasi immunis a crimine, cum nil obfuisset suggestio serpentis, si illa negasset assensum propriæ voluntatis : et forte præcessit in ea aliquis motus superbiæ, unde seduci meruit a serpente. Contra quod dictum est : *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Septimum peccatum factum est extra paradisum, quando Cain consurrexit adversus Abel fratrem suum, et interfecit eum. Ex eo jam tempore inveteratum est, ut mali insurgant in bonos, et opprimant eos. Hujus peccati remedium est illud : *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Quod si ab infestatione cessare noluerint iniqui, patienter tolerent eos justi, audientes consolationem quæ sequitur, et dicit : *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam : quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Ecce quam necessarius fuit adventus Christi, qui carnem subjiceret spiritui, hominem pacificaret sibi, Deum reconciliaret homini.

SERMO LXVII.

De duplicibus Legis præceptis, moralibus et figuralibus.

Lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est. Duplex in lege veteri præceptorum genus invenio. Sunt enim moralia quædam, ut est, *Non concupisces; Non adulterabis; Honora patrem tuum*, et his similia. Sunt etiam figurativa et umbratilia quædam, ut est taurorum immolatio, et sanguis hircorum. Verumtamen carnalis ille populus nec illa implere poterat, nec in his obtinere salutem. Unde et Salvator in Evangelio legis præcepta improperat Pharisæis, quod propter traditiones suas irrita facerent Dei mandata, ipsa sine dubio, in quibus esset ædificatio morum. Nam de cæteris ipse loquitur per Prophetam : *Dedi eis præcepta non bona :* ipsa plane, in quibus esset umbra futurorum. Quæ enim consequentia rationis, ut homine peccante aries mulctaretur, et diceret cum Propheta : *Quæ non rapui, tunc exsolvebam?* Merito sane non bona præcepta populus non bonus accepit, dicente Propheta : *Cum sancto sanctus eris, et cum perverso perverteris.* Noverat enim

Judæorum corda carnalia : unde et carnalia eis tradidit sacramenta, quæ non possent juxta conscientiam perfectum facere servientem in justitiis carnis. Venit proinde plenus gratia et veritate Christus Dominus noster, ut ex hoc jam moralia quidem impleantur per gratiam : quæ vero umbratilia et mystica fuerant, revelata veritate deinceps non ad litteram observentur, sed secundum spiritum spiritualiter intelligantur. Propterea jam non aries vel taurus homine peccante mactatur, sed viva corporis hostia, rationale et acceptabile sacrificium, in jejuniis et laboribus veniam meretur pariter et gratiam.

SERMO LXVIII,

Seu 29 ex *parvis*, cum in nullo differat a Sermone 52, *de diversis*, hic consulto omissus est.

SERMO LXIX.

De triplici renovatione triplicis vetustatis.

1. SICUT *portavimus imaginem terreni hominis, portemus et imaginem cœlestis.* Duo homines sunt, vetus et novus: Adam vetus, Christus novus. Ille terrenus, iste cœlestis : illius imago vetustas, istius imago novitas. Est autem triplex vetustas, et e contrario triplex novitas. Est enim vetustas in corde, in ore, in corpore : in quibus tribus modis peccavimus, cogitatione, locutione, et opere. In corde sunt desideria carnalia et sæcularia, id est amor carnis, et amor sæculi. Similiter in ore est gemina vetustas, arrogantia et derogatio. Item gemina in corpore, flagitia et facinora. Hæc omnia sunt imago veteris hominis, et hæc omnia renovanda sunt in nobis. Si non esset vetustas in corde, non diceret Apostolus : *Renovamini spiritu mentis vestræ, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis.* Item si non esset vetustas in ore, non diceret Scriptura : *Recedant vetera de ore vestro.* Et Apostolus dicit : *Omnis sermo malus non procedat de ore vestro, sed qui bonus est, ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.* Sed et de vetustate corporis mentionem facit, cum dicit : *Sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ et iniquitati ad iniquitatem.* De cujus renovatione etiam subjungit : *Ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem.*

2. Renovetur ergo cor nostrum a carnalibus et sæcularibus desideriis : ut exclusis illis introducatur amor Dei, et amor patriæ cœlestis. Recedant ab ore nostro arrogantia et derogatio : et succedant pro his vera peccatorum nostrorum confessio, et bona de proximis æstimatio. Pro flagitiis et facinoribus, quæ vetustas est corporis, assumatur continentia et innocentia, ut scilicet contrariis virtutibus contraria vitia depellantur. Hanc supradictam renovationem facit Christus habitans in nobis per fidem, sicut ipse ait : *Ecce nova facio omnia.* Unde et ad sponsam loquitur in Canticis : *Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum.* Habitans igitur in corde est sapientia, habitans in ore veritas, habitans in corpore justitia.

SERMO LXX.

De vigilantia et sollicitudine curandæ salutis.

Spectaculum facti sumus mundo, et Angelis, et hominibus. Ita plane, et malis, et bonis pariter. Illos enim sollicitat invidiæ passio, istos compassio misericordiæ, ut in nos incessanter intendant : illi quidem defectum nostrum, isti profectum desiderantes. Nimirum in probatione sumus, inter paradisum et infernum interim medii, velut inter claustrum et sæculum constituti. Diligenter consideratur utrimque quid agimus, utrimque dicitur : O si ad nos transeat! intentione quidem dissimili, sed non dispari forsitan voluntate. Quod si ita omnium oculi in nos : nostri quo abierunt, aut quare soli ipsi recesserunt a nobis? A dextris siquidem et a sinistris tanto studio circumspecti, soli dissimulamus inspicere vitam nostram, soli nosmetipsos negligimus intueri : nec verentes deceptorios, nec administratorios saltem spiritus reverentes.

Me exspectant justi, donec retribuas mihi. Et item : *Me exspectaverunt peccatores ut perderent me.* Hinc mihi gehenna, inde corona paratur : et inter hanc atque illam medium nugari libet, oscitare delectat? usque adeo nec trahor desiderio, nec periculo terreor, nec cupidus plane, nec pavidus, in quibus magis fuerat necessarium : perniciosissime insensibilis ad utrumque. Exsurgamus aliquando, Fratres, nec in vano accipiamus animas nostras, pro quibus alii tanto zelo, vel in bonum vigilant, vel in malum. Non est res parva, quam sic insectantur hostes, cives sic præstolantur.

SERMO LXXI.

1. Integra et perfecta moralitas in duobus præcipue consistit, in evitandis vitiis, et appetendis virtutibus : quoniam non sufficit a malo abstinere, si non et bonum faciamus. Inde Psalmista : *Declina a malo, et fac bonum.* Fugiamus ergo vitia, amplectamur virtutes. Historias igitur summatim delibantes, moralitatis fructus decerpamus. Fames coegit Israel intrare in Ægyptum : statim reperit ibi novum dominum, et de libero servus efficitur. Ex illius regionis inhabitatione redigitur sub potestate Pharaonis, qui masculos præcepit interfici, feminas reservari. Israel operibus luti et lateris duriter affligitur, Pharao paleas ministrat laborantibus : fames coegit.

2. Non fames panis, neque sitis aquæ, sed audiendi verbum Dei, compellit multos intrare Ægyptum. Hoc verbum Dei est lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Unde Psalmista : *Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.* Qui hanc lucem sequitur, non ambulat in tenebris, sed habet lumen vitæ. De luce præceptorum transitur ad lumen præmiorum. Qui hujus divini verbi patitur egestatem, cogitur intrare Ægyptum, id est tenebras. Involvitur enim tenebris ignorantiæ, et subjacet dominio Pharaonis, id est diaboli, qui princeps est Ægypti, hoc est tenebrarum, juxta illud Apostoli : *Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.* Sub jugo Pharaonis fiunt lutea opera, id est dissoluta et sordida. Ab ipso dantur paleæ, id est leves cogitationes. Palearum est leviter accendi, et in momento consumi. Sic et male cogitationes a diabolo immissæ cito in mentibus nostris accenduntur, carnis mollitie consentiente. Sed si viriliter studeamus resistere, Deo juvante protinus exstinguuntur. Faleis accensis coquebatur lutum, et solidabatur in lateres : et pravæ cogitationes, quæ sunt lutum, paleis delectationis accenduntur. Quæ cum transeunt in actum, tunc decoquuntur : cum vero ducuntur in consuetudinem, tunc solidantur.

SERMO LXXII.

1. *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum.* Pii sunt qui in Deum credunt, et ipsum colunt. Est enim pietas cultus Dei. Hic autem cultus in tribus consistit, fide, spe et caritate, quæ sunt invisibilia. His tribus carent impii qui Deum non colunt; et quorum consilium est visibilia invisibilibus, terrena cœlestibus præponere. Horum caput et princeps est diabolus, qui primus a pietate recessit, et impius factus, etiam homines in paradiso positos, ab eadem pietate fraude sua dejecit, volens eos habere socios sui erroris, et participes iniquitatis. Ille enim Evam seduxit, et illa virum sibi subdidit. Similiter adhuc dæmon suggerit carni, caro spiritui, et fit impiorum consilium. Dicunt enim sibi invicem : *Omnium nostrum sit unum marsupium.* Ponunt ergo in memoria, quasi in marsupio, quisque obolum suum : dæmon scilicet suggestionem, caro delectationem, spiritus consensum. Inde, tamquam de symbolo, comparant sibi victum competentem : caro quidem combustionem, ignem scilicet qui non exstinguitur : spiritus malam conscientiam, id est vermem qui non moritur : dæmon autem emit utriusque sanguinem.

2. Ad hoc consilium impiorum itur

quatuor modis. Quidam enim trahuntur inviti, alii attrahuntur illecti, alii seducuntur ignari: alii sequuntur spontanei. Istis necessariæ sunt quatuor virtutes, per quas armati resistant, ne in consilio eant. Invitis necessaria est fortitudo, qua resistant usque ad mortem minis, cruciatibus, et damnis. Illi qui attrahuntur illecti, indigent temperantia, quæ reprimit illicita desideria, nec cedit promissionibus, nec emollitur blanditiis. Illis qui seducuntur ignari est opus prudentia, quæ ab utilibus inutilia discernit, et docet quid tenendum, quidve rejiciendum sit. Justitia indigent illi qui sequuntur spontanei. Justitia est rectitudo voluntatis, quæ nec amat peccare, nec peccato consentire. Justitia et fortitudo sedem habent voluntatem: quia voluntas justa debet esse, et fortis. Est autem justitia ordinata hoc modo, scilicet mala respuens, bonis meliora præponens. Hanc non videtur habuisse Adam, qui malo consentiens, quod utile erat deseruit. Prudentia et temperantia sedem habent in ratione: quia ratio prudens debet esse et temperata. Est quippe prudentia, ratio docta, scilicet a gratia, vitare contagia injustitiæ propter justitiam. Vitat quidem non solum injustitiam apertam, sed etiam illa quæ sunt aliquo modo contra justitiam, attendens non quod licet, sed magis quod expedit: vitans divitias et quædam alia, non quia illicita, sed quia justitiæ solent esse impedimenta. Sed propter quosdam qui ex hypocrisi hoc faciunt, additur, *propter justitiam.* Justitia est perfectio animæ rationalis. Aliæ virtutes sunt ad ejus acquisitionem vel conservationem, fortitudo, temperantia, prudentia, quæ justitiam conservant ne amittatur, aut minuatur. Postquam vero perfecta est justitia, et transit in affectum cordis, idem est quod illa tria: quia fortis est, prudens, temperata.

3. *Qui non abiit.* Abire pertinet ad illos qui sunt inconstantes, et leviter possunt impelli. Quod quidam volentes evitare, fiunt evidenter obstinati, nullius consilio acquiescentes, propositum suum immobiliter tenentes. Et ideo adjunctum est, *et non stetit,* scilicet, ut nec levis sit, nec obstinatus. Via peccatorum est mundus, vel propria voluntas, quæ est superbia, ex qua omnia mala: sicut ex communi sunt bona. *Et in cathedra pestilentiæ non sedit.* Sedet, qui docet exemplo suo faciens peccare alios. Cathedra est hæc, et quatuor pedibus subsistit. Primus pes est malitia; secundus contemptus Dei; tertius irreverentia, quartus astutia. Malitia est amare malum, et saporem mali habere; et malum, quia malum est diligere, sicut facit diabolus, et nonnulli iniqui. Sed quia fit aliquando, ut tales timeant Deum non timore bono, sed ne incurrant vel damnum rerum, vel corporis cruciatum: ut amplius fiant mali, contemnunt et ipsum Deum; et fit secundus pes contemptus Dei. Item posset fieri ut malum amarent, Deum contemnerent, sed inhiberet eos pudor hominum, cum quibus habitant: ideo ad augmentum mali sequitur tertius pes irreverentia, ut nec Deum timeant, nec homines revereantur. Ad consummationem vero malitiæ adest quartus pes astutia, ut sciant uti tribus prædictis, miscentes oleo venenum, et melli acetum. Eminens pars cathedræ, cui sedens inhæret, est potentia. Si enim potens est qui prædicta habet, tunc plurimum nocet: vel si potentem sibi allicere potest, quem consilio suo seducat, et ad malum impellat. Deinde apponitur pulvinar, ut suaviter sedeat. Pulvinar fit de levibus pennis avium, significans vanam gloriam, et favorem popularem, quibus homines delectati extolluntur. Scabellum pedibus supponitur, ne terram tangant. Tales enim nonnulli terrenas actiones non faciunt, sed spirituales simulant, ut magis decipiant. Horum doctrina est quasi pestilentia, multa loca occupans et vastans.

4. *Sed in lege Domini voluntas ejus.* Superiori versu dictum est quid sit respuendum: in hoc autem dicitur quid sit appetendum. In illo dictum est tamquam *declina a malo:* hoc autem, *et fac bonum:* quod utique est ambulare in lege. Sed quoniam hæc via agitur non gressu corporis, sed affectu mentis: ideo

dictum est, *In lege Domini voluntas ejus.* Velle enim, teste beato Gregorio, mente ire est. Per hanc viam incedunt, et quasi quemdam cursum ducunt tria genera hominum, servus, mercenarius, filius. Trahunt autem eumdem currum jumenta, quorum nomina sunt, comminatio et promissio. Super comminationem servus sedet, super promissionem mercenarius. Horum uterque trahit currum, alter timore, alter cupiditate; et uterque propriis stimulis impellitur. Solus filius, qui nec timore quatitur, nec illicitur cupiditate, sed spiritu dilectionis agitur, sine labore aut læsione vehitur in curru : *Quicumque enim spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei.* Habet etiam currus ille quatuor rotas, illas scilicet quatuor animi affectiones notissimas, amorem et lætitiam, timorem et tristitiam. Amant enim reprobi temporalia, et lætantur cum male fecerint: sed hunc amorem et hanc lætitiam sequitur timor et tristitia sempiterna. Electi vero, quibus dicitur, *Mundus gaudebit, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium*; ponunt primas rotas timorem et tristitiam, posteriores amorem et lætitiam. Ipsis enim commutatur timor in caritatem, tristitia in lætitiam sempiternam.

5. Notandum autem, quod hæc via legis Domini consummatur sex diebus. Et prima quidem dicta est gemitus cordis, secunda confessio oris, tertia largitio propriæ possessionis, quarta labor corporis, quinta abnegatio propriæ voluntatis, sexta contemptus mortis. In septima fit quies ab omnibus prædictis, sperans octavam resurrectionis. *Et in lege ejus meditabitur die ac nocte.* In quocumque statu sit homo positus, numquam recedendum est illi a lege Domini, sed semper in die bonorum non immemor sit malorum et in die malorum memor sit semper bonorum. Potest etiam per diem et noctem contemplativa et activa vita intelligi, quæ ambæ continentur in lege Domini.

SERMO LXXIII.

Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus. Deus, licet unus sit et unum sit, tamen non sui varietate, sed animi nostri mutatione, gustantibus nobis diversos videtur habere sapores. Sapit enim timenti, justitiam et potentiam; sapit amanti bonitatem et misericordiam. Unde et alibi ait idem iste Propheta : *Semel locutus est Deus, duo hæc audivi : quia potestas Dei est, et tibi Domini misericordia.* Idem quippe est audire hoc, quod gustare : quia utrumque fit una et simplicissima mente. Itaque semel locutus est Deus : quia unum genuit Verbum. Cæterum nos per unum Verbum duo hæc audimus sive sapimus, *quia potestas Dei est, et tibi Domine misericordia.* At is quidem penitus insipiens est, cui nec timorem Deus sapit, nec amorem. Discat quantum vult; ego sapientem non dixerim, dum nec timebit, nec diliget Deum. Quomodo enim dixerimus in sapientia consummatum, quem video nec initiatum? Nam, *Initium sapientiæ timor Domini :* consummatio amor; media sibi vindicat spes. Cui ergo nec justitiam sapit Deus per timorem, nec misericordiam per amorem; is plane dicit in corde suo, Non est Deus. Deum enim non putat, quem nec justum, nec pium reputat.

SERMO LXXIV.

Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in studiis suis; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Habet anima corruptionem suam, habet et corpus suam. Corruptio animæ tripertita est; quadripertita est corporis. Corpus siquidem constat ex quatuor elementis: anima vero in triplici vi subsistit. Est enim rationalis, concupiscibilis, irascibilis. Rationalis, cujus sanitas est cognitio veritatis, corrumpitur superbia. Corrupta autem fallitur duobus modis: in cognitione sui, et cognitione Dei. Concupiscentiam corrumpit vana gloria, iram invidia. Corruptio corporis dicitur abominatio; et fit quatuor modis, secundum quatuor elementa ex quibus constat. Quatuor enim sunt quæ corpus corrumpunt, curiositas, loquacitas, crudelitas, voluptas. Sunt autem quatuor

partes corporis, in quibus singulis maxime vigent singula elementa. Nam in oculis est ignis : in lingua, quæ vocem format, aer : in manibus, quarum proprie tactus est, terra : in membris genitalibus, aqua. Has quatuor partes corrumpit illa quadripertita pestis : oculos scilicet curiositas, linguam loquacitas, manus crudelitas, genitalia voluptas. Sic fiunt homines *corrupti et abominabiles*, corrupti in anima, abominabiles in corpore; corrupti coram Deo, abominabiles coram hominibus. *Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.* Quatuor genera sunt hominum, quorum omnium nullum est quod faciat bonum, nisi unum. Quidam enim sunt, qui Deum nec intelligunt, nec requirunt; et hi mortui sunt. Alii intelligunt quidem, sed non requirunt; et hi impii sunt. Alii requirunt, non autem intelligunt; et hi fatui sunt. Alii vero et intelligunt, et requirunt; et hi sancti sunt; de quibus solis dici potest, quia ipsi sunt qui faciunt bonum.

SERMO LXXV.

Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt. Quid dissimulant homines in vita sua agere pœnitentiam, et extrema de confessione præsumunt? Quomodo sub unius horæ articulo revocari posse æstimant omnia animæ membra, cujus concupiscentiæ et desideria per totum mundum sparsa sunt, et ubique terrarum velut quodam visco tenentur? Non dico, ait Dominus, quin et talium salvem aliquos : potens sum enim in momento omnia revocare : sed *non congregabo conventicula eorum de sanguinibus*, id est, qui in sanguine perseverant, donec multiplicatis infirmitatibus deserantur a peccatis, antequam deserant ea. Non magna talium conventicula congregabo. Si bene memini, in toto canone Scripturarum unum Latronem invenies sic salvatum. Noli ergo huic tam periculosæ exspectationi credere temetipsum. Et quidem spiritus non modo ubi vult, sed quando vult, spirat; nec ei difficile est de subito perfectam dare contritionem cordis, quam vix multo tempore alii consequuntur : sed unde scis, quod tunc tibi ita subvenire velit, quem tu interim sic repellis? Benignus quidem est spiritus sapientiæ : sed non liberabit maledictum a labiis suis. Audi quis ille sit : *Maledictus qui peccat in spe.*

SERMO LXXVI.

Prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis. Triplex nobis necessaria est benedictio, præveniens, adjuvans, et consummans. Prima misericordiæ, secunda gratiæ, tertia gloriæ. Prævenit misericordia conversionem, adjuvat gratia conversationem, perficit gloria consummationem. Nisi trinam hanc benedictionem dederit Deus, non poterit dare terra nostra fructum salutis. Neque enim aut inchoare bonum, donec a misericordia præveniamur; aut agere bonum, donec adjuvemur a gratia; aut consummari in bono possumus, donec gloria repleamur. Verum in his tribus non immerito dulcius sapit ea, quæ non modo immeritos, sed et male meritos prævenit : ut dum adhuc filii sumus iræ, et operamur opera mortis, ipse cogitet super nos cogitationes pacis, et non petentibus quidem, immo et impetentibus; non invocantibus, sed provocantibus; non interpellantibus, sed etiam repellentibus, spiritum bonum, spiritum vitæ, adoptionis spiritum largiatur. Quid illi animæ dulce sapiat, cui misericordia tanta non sapit? Merito proinde benedictio dulcedinis nominatur ea quæ prævenit; quia quæ adjuvat, fortitudinis; quæ consummat, plenitudinis est.

SERMO LXXVII.

Populus quem non cognovi, servivit mihi. Non esset magnæ admirationis, si populus a Deo cognitus serviret illi. Cum vero incognitus illi serviat, et in auditu auris obediat, magnæ laudi adscribendum est. Ex hoc genere cognitorum et non cognitorum, et cognoscentium, et non cognoscentium, sunt quatuor differentiæ. Quidam enim sunt

qui a Deo cognoscuntur, et Deum cognoscunt : alii non cognoscuntur, nec cognoscunt : alii cognoscuntur quidem, sed ipsi non cognoscunt : alii non cognoscuntur, et tamen cognoscunt. Cognoscere Dei, est felicem facere : cognoscere hominis, est gratias agere. Qui ergo cognoscuntur a Deo, et Deum cognoscunt, sancti Angeli sunt : qui ab eo felices facti, ejus laudibus semper vacant, et obsequiis deserviunt. Qui nec cognoscuntur, nec cognoscunt, pauperes sunt necessarii : quos nec rerum temporalium copia ditat, nec beatificat servitus divina. Qui autem cognoscuntur, sed non cognoscunt, divites sunt hujus sæculi : qui acceptis quidem opibus affluunt, sed carnalibus desideriis hujus sæculi pressi, numquam ad cœlestia cor suspendunt. Qui vero non cognoscuntur et cognoscunt, pauperes sunt voluntarii : quos nec tribulatio, nec angustia, nec alia quæcumque pericula possunt separare a caritate Dei. Et hi nimirum multis modis probantur adversis, durisque fatigantur tribulationibus, sicut scriptum est : *Vasa figuli probat fornax, et homines justos tentatio tribulationis.* Ex quorum item persona loquitur Psalmus : *Deus, Deus meus, respice in me, quare me dereliquisti ?* Numquid non incogniti videntur, qui orant ut respiciantur ? Verumtamen licet derelicti videantur, ipsi tamen Deum cognoscunt; et ex persona cognoscentium statim in eodem psalmo subinfertur : *Deus meus clamabo per diem, et non exaudies ; et nocte, et non ad insipientiam mihi.* De his ergo vox divina dicit : *Populus quem non cognovi, servivit mihi.* Ac si aperte diceret Angelis suis : Quid, si vos mihi servitis, quos felices facio, quandoquidem illi mihi serviunt, quos in sua paupertate derelinquo ? Et quid, si vos mihi obeditis qui faciem meam videtis, cum et illi obediant, qui me tantum audiunt, et non vident ? Vident quippe Angeli, audiunt homines. Audiunt scilicet et obediunt, ut quandoque similes Angelis facti, mereantur ipsi quoque videre. Itaque auditus est meritum videndi, visio præmium audiendi. Et prius est audire, videre posterius, sicut scriptum est : *Audi filia, et vide.* Quisquis ergo in futuro Deum videre desiderat, profecto necesse est ut in præsenti prius Deum audiat, et in auditu auris obediat.

SERMO LXXVIII.

Tria sunt; Tabernacula, Atria, Domus. In tabernaculis sunt omnes justi in carne viventes et laborantes : quia tabernacula laborantium sunt et militantium. Tabernaculum vero habet tectum, sed fundamento caret, et portabile est : quia justi in præsentibus non sunt fundati, sed inquirunt civitatem, desursum fundamenta habentem. Fides etiam eorum, quæ est fundamentum, non est in terrenis, sed in Domino. Tectum habent, id est, munimentum gratiæ et protectionem. Atria sunt domui vicina, amplitudinem habentia. In illis sunt animæ sanctæ corporibus exutæ, quæ in latitudine sunt, deposita carnis angustia. Atria habent fundamentum, sed non tectum : quia animæ quæ in amore Dei sunt, non ruunt, unde *stantes erant pedes nostri :* sed non habent tectum adhuc exspectantes augmentum, quod non erit nisi in resurrectione corporum suorum. Post ipsam sane resurrectionem cum Angelis erunt in domo, quæ habet fundamentum et tectum. Fundamentum est stabilitas æternæ beatitudinis, tectum consummatio et perfectio ipsius.

SERMO LXXIX.

Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. Via regia, Fratres, nec ad dexteram declinat, nec ad sinistram. Porro invenire est hominem semel quidem paratum, non quidem secundo. Si dixerit ei Deus, *Ejice ancillam et filium ejus,* dico autem opera carnis : non cunctatur. Si dixerit, *Immola mihi filium tuum quem diligis Isaac :* hoc plane jam patienter audire non potest, ut fraternæ utilitatis aut unitatis gratia, spiritualis sustinere videatur studii detrimenta. Quidni abjiciat facile servus Christi, quicquid ad corpoream pertineat voluptatem ? At vero spirituali jucunditate

æquanimiter fraudari, quando aut obedientia cogit, aut fraternæ caritatis ratio postulat; hoc plane magnum, et Deo gratum offerre est holocaustum. Memento tamen, non Isaac in hoc sacrificio, sed arietem contumaciæ jugulari.

SERMO LXXX.

1. *Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum.* Est unitas naturalis, unitas carnalis, unitas virtualis, unitas moralis, unitas spiritualis, unitas socialis, unitas personalis, unitas principalis. Unitas naturalis est inter corpus et animam. Unitas carnalis inter virum et mulierem, de qua dictum est: *Erunt duo in carne una.* Unitas virtualis est, quæ hominem sibi ipsi conjungit, ut non per diversa effluat, sed cum Propheta, unam petat a Domino. Unitas moralis est quæ nos conjungit proximo. Unde Psalmista: *Qui habitare facit unius moris in domo.* Unitas spiritualis est, quæ nos conjungit Deo. Unde Apostolus: *Qui adhæret Deo, unus spiritus est.* Unitas socialis inter Angelos, quibus omnimodis idem velle est, idem nolle. Unitas personalis in Christo. Unitas principalis, quæ et substantialis, est in Trinitate.

2. *Ecce quam bonum et quam jucundum.* Sunt quædam bona, et jucunda; sunt quædam nec bona, nec jucunda: sunt quædam bona, et non jucunda; sunt quædam jucunda, et non bona. De bonis et non jucundis pervenitur ad bona et jucunda. De jucundis et non bonis pervenitur ad non bona et non jucunda. Bona et non jucunda sunt continentia, patientia, disciplina. Jucunda et non bona, voluptas, curiositas, et vanitas. Nec bona nec jucunda, invidia, tristitia, acedia. Bona et jucunda, honestas, caritas et puritas. Ad hoc bonum et jucundum obtinendum necessaria est unitas virtualis, et unitas moralis. Primam disturbant pusillanimitas et levitas. Pusillanimitas facit propositum relinquere, levitas mutare. Alteram obstinatio, suspicio et simulatio disturbant. Obstinatio non recipit proximum, suspicio non credit proximo, simulatio non se jungit proximo. Spes æternorum expellit pusillanimitatem, humilis obedientia levitatem. Obstinatio humilitate, suspicio et simulatio caritate pelluntur.

SERMO LXXXI.

Non est speciosa laus in ore peccatoris. Etiam quæ est in ore peccatoris pœnitentis, non videtur speciosa: quia adhuc de peccati recordatione et memoria confusionem patitur, et frequenter inde compungitur. Sed tamen in eo est utilis et fructuosa confessio, etsi non speciosa decoraque laudatio. Postquam vero de beneficiis Dei proficiens adhæret divinæ laudi, et in ea assidue delectatur et proficit, ita ut nihil aliud placeat ei: tunc in ore ejus est speciosa laus Dei, ad similitudinem agricolæ, qui dum stercorat agrum suum, totus in luto est et stercoribus, et non est pulcher labor ejus, etsi sit fructuosus: quando colligit manipulos segetis, tunc labor est speciosus et dulcis.

SERMO LXXXII.

De diligenti custodia cordis.

1. *Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.* Duobus autem modis vita a corde procedit: aut quia corde creditur ad justitiam; et justus ex fide vivit; et fide mundatur cor; et mundo corde Deus videtur, id est agnoscitur; et hæc est vita æterna, ut cognoscant te unum Deum, et quem misisti Jesum Christum: aut quia Christus vita nostra, qui nunc per fidem habitat in cordibus nostris, erit cum apparebit, et nos cum ipso apparebimus in gloria: et qui nunc latet in corde, tunc quasi de corde ad corpus procedet, quando reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Unde et alius Apostolus ait: *Nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus.*

2. Sed considerandum est quomodo dicat: *Omni custodia serva cor tuum.* Solent dicere homines hujus sæculi: Bonum castellum custodit, qui corpus suum custodit. Nos autem non sic: sed

sterquilinium vile custodit; qui custodit corpus suum, Apostolo teste : *Quoniam qui seminat in carne, de carne metet corruptionem : qui vero,* inquit, *in spiritu, de spiritu metet vitam æternam.* Ac si dicat, colendum, custodiendum magis animæ castrum, quoniam æterna ex ipso vita procedit. Sed castrum istud in terra inimicorum situm undique impugnatur : et idcirco omni custodia, id est ex omni parte, vigilanti sollicitudine est muniendum, inferius, superius, ante et retro; a dextris et sinistris. Inferius impugnat concupiscentia carnis, quæ militat adversus animam; quia caro concupiscit adversus spiritum. Superius imminet judicium Dei : Horrendum est enim incidere in manus Dei viventis. Sollicite satis hac parte cor suum custodierat, qui dicebat : *Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum.* Retro mortifera delectatio est, quæ oritur ex recordatione præteritorum peccatorum : ante, instantia tentationum : a sinistris vero arrogantium fratrum et murmurantium inquietudo : a dextris obedientium fratrum devotio. Possunt enim hi quoque (nisi caveatur) duobus nocere modis : aut bonis eorum actibus invidendo; aut singularem gratiam æmulando.

3. Vigilet ergo adversus carnem rigor disciplinæ : contra judicium Dei, judicium propriæ confessionis; et hoc sit duplex, manifestum de manifestis, occultum de occultis. Unde ait Apostolus : *Si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur.* Contra delectationem, quæ procedit de recordatione præteritorum peccatorum, frequentia lectionis : contra instantiam tentationis, instantia supplicis orationis : contra fratrum inquietudinem, patientia et compassio : adversus obedientium fratrum fervorem, congratulatio et discretio. Congratulatio enim expellit invidiam, discretio nimiam æmulationem.

SERMO LXXXIII.

Mel invenisti? noli multum comedere, ne forte satiatus evomas illud. Potest non incongrue hoc loco mellis nomine favor humanæ laudis intelligi : meritoque non ab omni, sed immoderato mellis hujus edulio prohibemur. Est enim cum utiliter humanas laudes recipimus, fraternæ dumtaxat intuitu caritatis, et ad salutem eorum, qui nobis propterea facilius acquiescunt. Hac ergo parcitate servata, mellis hujus moderata comestio non nocebit. Si quid vero amplius est, a malo est, et in perniciem convertetur. Invento enim melle immoderatius vescitur, quisquis apponens omnino cor suum, favore humanæ laudis inflatur, incrassatur, impinguatur : a quo se Propheta sanctus custodiri deprecatur a Domino, non quidem mellis, sed olei satis vicina appellatione ipsum quem prædiximus favorem exprimens, ubi ait : *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Vis nosse quando evomat immoderatus epulator mellis edulium, quod usque ad satietatem sumens, modum parcitatis excessit? Tunc sine dubio laudes, quibus satiabatur, non alium fructum quærens, sed favore ipso contentus humano; tunc, inquam, multa cum anxietate evomit, quod cum perniciosa delectatione comedit, cum alium quemlibet laudari audiens invidia contabescit. Mens enim dedita vanitati, et arrogantia tumens, laudem alterius, suam reputat vituperationem.

SERMO LXXXIV.

1. Duo loca sunt animæ rationalis : inferior, quem regit; et superior in quo requiescit. Inferior, quem regit, corpus; superior, in quo quiescit, Deus. De utroque potest recte intelligi quod scriptum est : *Si ascenderit super te spiritus potestatem habentis, locum tuum ne dimiseris :* vel inferiorem scilicet, regendo; vel superiorem, quiescendo. Sed hoc quod prius dixi, convenit rudibus adhuc et imperfectis, quibus loquitur Apostolus : *Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem.* Habet quippe anima tria facere in corpore, vivifi-

care, sensificare, regere. Sed sive auferatur vita, sive sensus perturbetur, de neutro condemnatur. Sin vero tentatori victa succumbit, hoc illi ad peccatum reputatur. Dicitur ei ergo ne ascendente super eam spiritu, locum suum deserat, hoc est ne ingruente tentatione membra sua arma iniquitatis peccato exhibeat.

2. Notandum autem quod dicitur : *Si ascenderit super te spiritus potestatem habentis.* Nihil quippe adversus nos malignus spiritus potest, nisi missus aut permissus. Unde cum ejus sit voluntas semper mala : numquam potestas est nisi justa. Nam voluntas quidem mala ex seipso sibi inest, potestatem vero non aliunde quam a Deo habet. Quam tamen potestatem semper moderatur Dominus, ne scilicet ex nequitia voluntatis plus puniat, quam eorum exigunt merita qui puniuntur. Et hæc de inferiori loco dicta sint. Cæterum de superiori hoc intelligitur, ne quietem mentis, quam in Deo habet, tentante diabolo deserat, sed undecumque ille tentaverit, ipsa in Deo fixa constanter in tranquillitate permaneat. Hæc posterior sententia convenit perfectis, qui cum Elia dicere possunt : *Vivit Dominus Deus Israël, in cujus conspectu sto.* Et illud de Johanne Apostolo, *quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo.* Hæc, inquam, sententia convenit perfectis, qui jam in sua conversatione quodam modo imitantur statum æternitatis.

SERMO LXXXV.

Sive ad austrum, sive ad aquilonem arbor ceciderit, ibi erit. Austri calor et lenitas in sacra Scriptura bonam solet habere significationem : ab aquilone vero panditur omne malum. Porro homines sicut arbores vidit aliquis. Exciditur autem arbor in morte : et quocumque ceciderit, ibi erit : quia ibi te judicabit Deus ubi invenerit. Ibi, inquam, erit immutabiliter et irretractabiliter. Videat quo casura sit antequam cadat : quia postquam ceciderit, non adjiciet ut resurgat, sed nec ut se vertat. Quo vero casura sit arbor, si scire volueris, ramos ejus attende. Unde major est copia ramorum et ponderosior, inde casuram ne dubites, si tamen fuerit tunc excisa. Rami nostri, desideria nostra sunt : quibus ad Austrum extendimur, si spiritualia fuerint : si carnalia, ad Aquilonem. Quæ vero præponderent, medium corpus indicat. Ea namque præponderant, quæ secum traxerint corpus. Sic enim est corpus nostrum inter spiritum cui servire debet, et carnalis desideria quæ militant adversus animam, sive potestates tenebrarum, ac si vacca sit inter raptorem et rusticum constituta. Quicquid ille minetur, quicquid intendat, si vaccam non duxerit, rusticus vicit. Sic quantumcumque sæviat malignus, quantumcumque prava desideria crucient ; si vas suum sibi vindicat anima, vicisse credenda est, ut, quemadmodum ait Apostolus, *Non regnet peccatum in nostro mortali corpore :* sed sicut exhibuimus membra nostra servire iniquitati ad iniquitatem, sic exhibeamus servire justitiæ in sanctificationem.

SERMO LXXXVI.

1. *Omnia fecisti in pondere, et mensura, et numero.* Ad differentiam ipsius divinæ essentiæ dictum est. Creaturæ enim in pondere, et mensura, et numero factæ sunt : solus Creator his omnibus caret. Pondus in dignitate rei consideratur. In pondere igitur facta est, quæ rei sui generis est comparanda, aut secundum majus, aut secundum minus, aut secundum æquale. Pondus habet, quæ quanti valeat æstimari potest. Mensura vero in loco et tempore consideratur. Quod si locum solum accipimus corporalem, incorporeorum mensura in tempore erit, et non in loco. Neque enim anima in loco potest esse corporeo ; nec corpus, de quo magis videtur, locus animæ est. Quomodo enim corpore clauditur, quæ sic vegetat exteriora, sicut interiora. Sic est in superficie cutis, sicut in visceribus intimis.

2. Sed ex affectione carnali et consue-

tudine corporum sic errat anima, ut seipsam nesciat nisi corpoream cogitare. Ubi est enim thesaurus ejus, ibi est et cor. Hoc sapit quod diligit. Affectionibus siquidem obligata et illita terrenis, suam ipsius faciem considerare non potest. Infixa est in limo profundi, et seipsam non videt, sed putat formam suam esse luteam illam quam portat imaginem. Sed omnino aliter est : et aliter consideratur mensura animæ secundum locum. Locus siquidem unicuique rei, finis est suæ substantiæ. Substantia vero animæ in ratione, in memoria, in consilio, in judicio, cæterisque similibus est : quæ omnia suo quoque fine clauduntur. In mensura est ergo factus omnis spiritus, præter divinum : quia et ratio ejus, et memoria, et cætera omnia suam habent mensuram. In numero facta sunt omnia, vel secundum partium compositionem, ut sunt corpora : vel secundum varietatem et mutabilitatem, ut sunt etiam incorporea. Solus Deus est, in quem nec pondus, nec mensura cadit omnino, nec numerus. Unus Deus est, non habet sui generis cui valeat comparari. Unus est et solus ipse penitus inæstimabilis: æternus quoque et immensus, indivisus, et omnino invariabilis.

SERMO LXXXVII.

De osculo Sponsi, seu gratia contemplationis.

1. *Osculetur me osculo oris sui.* Tria sunt oscula : primum, pedum : secundum, manuum : tertium, oris. Cum primo convertimur, pedes Domini osculamur. Duo autem sunt pedes Domini, misericordia et veritas. Hunc utrumque pedem Deus convertentium cordibus imprimit, et utrumque pedem peccator quisque, si vere convertitur, amplectitur. Si enim solam misericordiam sine veritate reciperet, per præsumptionem caderet. Rursus si veritatem sine misericordia reciperet, nihilominus per desperationem periret. Sed ut fiat salvus, ad utrumque pedem humiliter provolvitur : ut per veritatem peccata damnet, et per misericordiam veniam speret : et hoc primum osculum. Secundum osculum fit, cum primum ad bona opera consurgimus. Tunc manus Domini osculamur, cum ei nostra bona opera offerimus ; vel cum ab eo virtutum dona recipimus. At vero tertium osculum tunc fit, cum jam consumpto luctu pœnitentiæ, jam acceptis virtutum donis, mens cœlesti desiderio inspirata, ad secreta interioris cubiculi gaudia impatiens amoris introduci desiderat : cum dulcibus suspiriis, vocem animi interrumpentibus, pio cordis affectu decantat : *Vultum tuum Domine requiram.* Et ita ex vehementi desiderio fit ei præsens sponsus : quem sic amat, quem sic affectat, cui sic suspirat. Primum itaque osculum fit in remissione peccatorum, et dicitur propitiatorium. Secundum fit in donis virtutum, et vocatur muneratorium. Tertium fit in contemplatione cœlestium, et vocatur contemplatorium.

2. Sciendum est autem esse duo genera contemplationis. Quidam enim sunt qui ascendunt, et cadunt : alii vero qui rapiuntur, et descendunt. Ascendunt sicut illi, de quibus scriptum est : *Cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt.* Gratias non egerunt : quia viribus suis et ingenio tribuerunt quod Deus revelavit illis. Ideo sequitur casus eorum : et *evanuerunt in cogitationibus suis. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.* Electi vero rapiuntur, sicut Paulus et sui similes. Sed et descendunt, ut ea quæ per excessum mentis viderint, loquantur parvulis : eo sane modo quo capiantur ab ipsis. Rapitur Paulus cum dicit : *Sive mente excedimus, Deo.* Descendit cum dicit : *sive sobrii sumus, vobis.* Hoc posteriori genere contemplationis rapi desiderat anima perfecta in castissimos amplexus sponsi sui, dicens : *Osculetur me osculo oris sui.* Ac si diceret : Ego non viribus meis, non industria, non meritis ad contemplanda gaudia Domini mei assurgere valeo : sed ipse *osculetur me osculo oris sui,* id est ejus gratia fiat ; non per doctrinam, non per naturam, sed per gratiam suam *osculetur me osculo oris sui.* Miro autem modo gratiam operantis, et opus, et modum

operis eleganter expressit. Cum enim dicit, *osculetur*, operantis gratia monstratur: cum autem supponit, *osculo*; ipsum opus, id est contemplatio, designatur: cum vero adjungit, *oris sui*; modum operis, scilicet quo fiat contemplatio, evidenter expressit. Per os quippe verbum intelligitur.

3. Fit autem contemplatio ex condescensione Verbi Dei ad humanam naturam per gratiam, et exaltationem humanæ naturæ ad ipsum Verbum per divinum amorem. Nec absurdum cuiquam videri debet, si in contemplatione Verbi Dei hæc ita distinguamus: cum ejusdem quoque Verbi Dei incarnationem eodem ordine factam Evangelium testetur. Ibi etenim gratia præmittitur, cum ab Angelo Virgo salutatur: *Ave*, inquit, *gratia plena*. Etenim cujus sit, et quanta sit ipsa gratia, subjungit, dicens: *Dominus tecum*. Opus etiam ejusdem gratiæ subinfertur, cum dicitur: *Benedictus fructus ventris tui*. Fructus namque ventris tui, incarnatio est Verbi. Modus vero tanti operis edocetur, ubi dicitur: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi*. In omnibus operibus Verbi, sive his quæ de Evangelio protulimus, sive his quæ de Canticis canticorum exposuimus; manifeste stat, et istam scilicet incarnationem ex sola ubertate divinæ gratiæ esse factam: nec illam, id est contemplationem, quandoque humana voluntate, sed divino tantum munere provenire posse.

4. Et notandum, quod hæc ipsa contemplatio tribus modis pro diverso statu temporum distinguitur. Et primo quidem vocatur cibus, secundo potus, tertio ebrietas. Unde et in consequentibus electi quoque voce sponsi invitantur, dicentis: *Comedite amici, et bibite, et inebriamini carissimi*. Prius comedunt, dum in carne adhuc corruptibili degunt. Postmodum vero corpore exuti, et in cœlum translati, jam bibere dicuntur eadem quæ prius comederant: quia jam per speciem contemplantur sine labore, quæ prius per fidem crediderant, dum in corpore positi peregrinarentur a Domino, et in sudore vultus sui vescerentur pane suo: sicut et nos facilius sumimus ea quæ bibimus, quam illa quæ mandimus: quia in illis nonnullus labor, in his levis est transitus. In hoc ergo statu positi sancti bibere quidem possunt, sed inebriari non possunt: quoniam a perfectissima contemplatione divinitatis quodam modo retardantur, dum adhuc resurrectionem sui corporis in fine sæculi præstolantur. Qua facta ita corpus menti, et Deo mens inhærebit, ut jam deinceps nihil sit, quo ab interna ebrietate contemplationis revocari possit. Prima itaque invitatione qui comedunt, vocantur amici, id est cari: in secunda quia bibunt, cariores: in tertia quia inebriantur, carissimi.

5. *Quia meliora sunt ubera tua vino*. Duo sunt ubera sponsæ, unum congratulationis, alterum compassionis. Unde Apostolus his duobus parvulos fovens, *gaudere*, ait, *cum gaudentibus, flere cum flentibus*. Vinum accipitur desiderium sæculare, de quo scriptum est: *Fel draconum vinum eorum, et venenum aspidum insanabile*.

6. *Fragrantia unguentis optimis*, innuit quod aliqua sunt unguenta bona, aliqua meliora, quibus omnibus superferantur hæc optima. Dicamus ergo tria genera esse unguentorum. Primum fit de recordatione peccatorum, cum pro ipsis compungimur, et veniam petimus. Et hoc unguentum bonum est: quia cor contritum et humiliatum Deus non spernit. Effunditur autem ad pedes Domini, ibique remunerationem accipit, scilicet remissionem peccatorum, cum Dominus dicit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Secundum unguentum fit de recordatione beneficiorum Dei. Et hoc recte ad caput effunditur: quia virtutes non nisi ad Deum, a quo sunt, referuntur. Hoc autem unguentum jam carius est: quia de hoc scriptum est: *Ut quid perditio ista unguenti facta est? Poterat enim venumdari plusquam trecentis denariis, et dari pauperibus*. Sed hanc perditionem approbat Dominus, cum dicit: *Sinite eam. Quid illi molesti estis? Pauperes enim semper habetis vobiscum, me autem non*

semper habebitis. Non solum approbat, sed etiam remunerat, cum dicit: *Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur et quod hæc fecit in memoriam ejus.* Tertium ergo unguentum componitur de pretiosis aromatibus, sicut de quibusdam sanctis mulieribus scriptum est, quod *emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum.* Sed hujus tertii unguenti non fit aliqua effusio vel perditio: quia noluit Dominus illud super corpus suum mortuum effundi, sed servari vivo corpori suo, id est Ecclesiæ sanctæ, cui nimirum mulieres, quæ cum unguentis venerant, mittuntur resurrectionem evangelizare. Primum itaque unguentum vocatur unguentum compunctionis, et absumitur igne contritionis: secundum devotionis, et absumitur igne caritatis: tertium vocatur unguentum pietatis, quod non absumitur, sed integrum conservatur.

SERMO LXXXVIII.

De recto usu donorum Dei.

1. Sicut de Christo duo sunt, unum de nobis incognitum, scilicet generatio divina, de qua scriptum est, *Generationem ejus quis enarrabit?* alterum cognitum, ut generatio vel opera humana: ita etiam de Spiritu sancto aliud ejus nostris est mentibus occultum, scilicet, quomodo procedat a Patre et Filio, cum sit æqualis et coæternus eidem Patri et Filio: aliud vero ipso docente manifestum, videlicet quibus modis operetur gratiam suam in nobis. Duplex quippe est operatio sancti Spiritus. Operatur enim in nobis aliud propter nos; aliud propter proximos. Propter nos, id est propter utilitatem nostram, operatur in nobis primo compunctionem, consumendo peccata: secundo devotionem, ungendo et sanando vulnera: tertio creando intellectum, tamquam pane confirmat nos et roborat: quarto hæc ipsa multiplicius augendo, et amorem infundendo, quasi vino inebriat. Cætera charismata, id est sapientiæ consilia, et hujusmodi, dantur nobis ad utilitatem aliorum. Unde Apostolus cum de distributione donorum loqueretur, non ait simpliciter, *Alii datur* sapientia, alii scientia; sed addidit dicens *sermo scientiæ, sermo sapientiæ:* ut ostenderet quod hujusmodi dona propter alios dantur, scilicet ut alii ædificentur.

2. In quibus operibus cavendum est duplex periculum: ne vel illa quæ dantur propter nos, dividamus proximis: vel illa quæ propter proximos, reservemus nobis. Si enim quæ pro utilitate aliorum accepimus, retinemus tantum nobis, caritatem non habemus, et dicitur nobis: *Sapientia abscondita, et thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque?* Rursus si de donis Dei velimus innotescere hominibus, non Deo in occultis cordis placere; humilitatem perdimus, et merito illa voce increpamur: *Quid habes quod non accepisti?* Sic utroque modo periclitamur, hinc humilitatem, illinc amittendo caritatem. Et quis sine humilitate et caritate potest salvus fieri? Rectus ergo profectus nostri ordo est, ut illis donis, scilicet compunctione et cæteris, studeamus impleri primum: deinde si per gratiam Spiritus sancti cætera supercreverint, id est sapientia et scientia, curemus illa proximis partiri. Ita sane obtinebimus illud Spiritus sancti donum, quod vocatur discretio spirituum, si et ea quæ nobis tantum congruunt, nobis reservemus; et ea quæ ad aliorum utilitatem conferuntur, nobis largiamur et proximis.

SERMO LXXXIX.

De osculo a sponsa desiderato, id est Spiritu sancto.

1. *Osculetur me osculo oris sui.* Os Patris intelligitur Filius. *Nemo autem novit Filium nisi Pater, et nemo novit Patrem nisi Filius, et cui noluerit Filius revelare.* At vero cuicumque fit ista revelatio, sive Patris, sive Filii, non fit nisi per Spiritum sanctum. Hinc est quod cum Petrus dixisset Domino, *Tu es Christus Filius Dei vivi:* ille respondit, *Beatus es Simon Barjona:* quod interpretatur, filius columbæ: *quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus*

qui est in cœlis. Et Apostolus cum præmisisset, quod *oculus non vidit, et auris non audivit*, et cætera; statim subjunxit, *nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum.* Videtur ergo sponsa gratiam habere Spiritus sancti, per quam cognoscat Filium æqualem Patri. Nec dicit, *Osculetur me* ore suo, quod solius Filii est dicere, non cujusquam creaturæ, quippe quæ nullo modo potest esse æqualis Patri : sed *osculo oris sui.* Porro osculum commune est osculantis et osculati. Si igitur se invicem osculantur Pater et Filius, quid est eorum osculum nisi Spiritus sanctus?

2. Hoc itaque flagrat sponsa osculari : *Osculetur me*, inquiens, *osculo oris sui.* Hoc osculum testatur etiam Paulus eam accepisse, cum dicit : *Quoniam estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra, clamantem, Abba, Pater.* Hoc osculum pollicebatur et ipse Salvator, cum ad instantiam orationis exhortaretur discipulos : *Si vos*, inquit, *cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester qui in cœlis est, dabit bona*, id est *Spiritum bonum, petentibus se?* Ex hujus osculi impressione suscipit anima rationalis ab ipso sponso suo Verbo Dei cognitionem, et amorem veritatis, quæ duo quasi labia imprimit ei ipsa Dei virtus et Dei sapientia : siquidem sapientia cognitionem, virtus confert amorem. Habet et ipsa anima similiter duo labia, quibus osculatur sponsum suum, id est rationem et voluntatem. Rationis est percipere sapientiam, voluntatis virtutem. Si sola ratio percipiat sapientiæ cognitionem, et voluntas non habet virtutis amorem, non est plenum osculum : aut si sola voluntas obtineat amorem, et ratio minime percipiat cognitionem, nihilominus est semiplenum. Tunc vero plenum et perfectum est, quando et sapientia illustrat rationem, et virtus afficit voluntatem.

SERMO XC.

De triplici unguento, Compunctionis, Devotionis, Pietatis.

1. Duo sunt pedes Dei, misericordia et judicium. His circuit et perambulat jugiter spirituales mentes, exsultans ut gigas ad currendam viam : si tamen tales sunt, de quibus merito dicat : *Habitabo in illis, et deambulabo in eis.* Hos ergo pedes primo ungit anima peccatrix illo primo unguento, quod dicitur compunctionis. Denique Maria, quæ peccatrix erat, unxit pedes Jesu. Nec mediocre sane unguentum hoc videatur, de quo scriptum est : *Et domus impleta est ex odore unguenti.* Nec mirum, cum etiam in cœlestibus sentiatur hujusmodi unguenti fragrantia, Veritate attestante quæ ait : *Gaudium est Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.* Verum quantumlibet unguentum hoc pretiosum videatur, tamen comparatum alteri, quod appellatur devotionis, et conficitur ex memoria beneficiorum divinorum, quo et ungitur caput Domini, vile et nullius pretii intelligitur. Denique de illo dicitur : *Cor contritum et humiliatum Deus non despicies.* De isto vero : *Sacrificium laudis honorificabit me.* Caput ex eo ungis, cum de suis donis Deo gratias agis : siquidem caput Christi, Deus. Deitas ergo in Christo tangitur, quoties ad laudem ipsius ejus beneficia memoramus : sicut non tam deitas quam humanitas necesse est ut cogitetur, cum non ejus dona, sed nostra peccata recordamur.

2. Nam in carnis assumptione duos illos pedes ad hoc accepisse cognoscitur, id est misericordiam et judicium, ut peccator, qui ad caput, id est ad deitatem, accessum non habebat, ad pedes, id est ad humanitatem, accederet. Nisi enim pes ille, quem diximus misericordiam, ad hominem assumptum pertineret, Paulus de illo non diceret : *Tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato, ut misericors fieret.* Et nisi judicium æque ad hominem pertineret, ipse homo Deus de seipso non dixisset : *Et potestatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis est.* Itaque ad hos pedes viri doloris, et scientis infirmitatem, peccator accedere non dubitans, fidenter loquitur : *Nunc autem cum fiducia accedimus ad thronum gratiæ. Non enim habemus Pon-*

tificem, qui non sciat compati infirmitatibus nostris. Peccatrix ergo ad pedes, justa ad ungendum caput accedit. Tanto autem unguentum capitis illo alio, quod pedibus apponitur, pretiosius est æstimandum, quanto species quibus conficitur, illis constat esse pretiosiores. Illas quippe facile et absque labore in nostra regione reperimus. Peccatores siquidem omnes sumus. Porro illas difficile ac de longinquo valde, utpote de paradiso Dei, asportatas suscipimus. *Omne enim datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum.* Quid denique hujuscemodi unguento excellentius, de cujus effusione etiam Apostoli murmurasse dicuntur, dicentes : *Ut quid perditio hæc? potuit enim venumdari, et dari pauperibus.*

3. Sed et nunc quoque cum forte videtur quispiam vacare Deo, tantæque devotionis et gratiæ, ut merito credatur ungere caput Christi, persistens jugiter in sancta quiete, et gratiarum actione, et divinæ delectatione devotionis; non desunt qui hoc perditionem dicant, et justo, ut sibi videtur, murmure conqueruntur, quod is qui pluribus prodesse poterat, quiescat sibi : non quod sanctitati invideant, sed quod provideant caritati. Cæterum ipsa caritas Deus hujuscemodi animæ plerumque parcit, quam videt spiritualibus studiis delectari, maximeque si talem eam noverit, quæ adhuc pusillanimitate et imbecillitate ut mulier sit, et necdum in virum perfectum profecerit. Quod utique melius ipse discernit qui intuetur cor, quam homines qui in facie tantum vident, et secundum faciem judicant, cum videlicet minime attendunt, non esse ejusdem facilitatis devote quiescere, et fructuose occupari : humiliter subesse, et utiliter præesse : regi sine querela, et regere sine culpa : obedire sponte, et imperare discrete : bonum denique esse inter bonos, et bonum inter malos : immo etiam esse pacatum inter filios pacis, et his qui oderunt pacem, exhiberi pacificum. Sciens ergo Jesus qui sint, quive non sint idonei implicari curis; pro tali delicata anima, quam pro sui adhuc teneritudine tractandis negotiis minus sufficere sentit, adversus aliud sentientes, et ob hoc ejus quietem, tamquam infructuosam, bono quidem zelo, sed non secundum scientiam insimulantes, ipso respondet effectu : *Quid molesti estis huic mulieri?* Nam etsi (quod fatendum est) melius est ad quod illam trahere tentatis, bonum tamen opus est quod operata est in me. Sinite eam interim operari bonum quod potest. Novi enim ego quod adhuc mulier sit. Cum autem mutatione dexteræ Excelsi de muliere factus fuerit vir, (quod et me, quando tamen erit, latere non poterit, quia me provocante promovebitur, me quoque servante tenebitur :) tunc melior erit iniquitas viri, quam nunc benefaciens mulier. Unde et illud melius spero. Nec reputo perditionem unguenti hujus effusionem, in quo et mulieris devotio designatur, et mea præfiguratur sepultura. Huc accedit, quod tam late suam fragrantiam circumquaque diffundit : quare ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium, dici etiam habeat, quod et hæc fecit in ejus commemorationem.

4. Jam ad tertium unguentum accedamus. Sane in duorum præmissorum alterutra collatione, priore sequens absque omni ambiguitate cognoscitur esse melius, longeque excellentius. Illud autem mirum videtur, si tertium aliquod inveniri queat, quod ambobus jure debeat anteponi, juxta quod optimum unguentum sponsa sua redolere ubera glorietur. Alioquin optima non sunt, si non vincunt et meliora : sicut et meliora veraciter non dicuntur, nisi quæ superant bona. Porro tantæ excellentiæ unguentum illud secundum, quo caput ungitur, inventum est, ut vix quælibet ei divitiæ, non dico præferri, sed nec saltem conferri posse videantur. Ego tamen non crediderim sponsam esse mentitam; quippe quæ habeat sponsum ipsam Veritatem, cujus et hic verba loquitur, qui utique sicut fallere non vult, ita nec falli potest. Alioquin frustra desiderat et suspirat veritatis amplexibus jungi, mentiens veritati.

Quæ enim mendacio societas cum veritate? Quin potius veritas perdit omnes qui loquuntur mendacium.

3. Fortassis in Evangelio si quærimus, inveniemus præcessisse et hujus figuram. *Maria*, inquit, *Magdalene, et Maria Jacobi, et Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum.* Videsne in prima fronte propositi capituli, quanti æstimandum sit etiam hoc materiale unguentum, cujus aromatibus comparandis non una vel duæ sufficere potuerunt? Una primum, una et secundum attulit unguentum. Ad hoc autem comparandum et præparandum tres pariter convenerunt, ut simul videlicet emerent quod per se singulæ non poterant, et sic venientes ungerent Jesum. Non solum pedes, aut solum caput, sed, *ut venientes*, inquit, *ungerent Jesum*, id est totum corpus. Sed attende, quod tam pretiosi hujus unguenti Christus pati noluerit perditionem fieri : et ideo non invento corpore reportarunt illud, et jussæ sunt exhibere vivo, quod præparaverant mortuo. Quod et fecerunt, cum protinus nuntiato gaudio resurrectionis, Discipulorum, qui proculdubio membra Christi, et membra viva erant, tristia corda delinire curarunt. Quæ utique membra nisi plus illo crucifixo corpore Christus diligeret, pro his illud crucifigendum non tradidisset. Liquet itaque, quod duo illa tanto hoc ultimum præcellit unguenta, quanto Christus hoc suum corpus, id est Ecclesiam, cui exhibetur, illo quod ex eo ungi voluit, quod et propter hujus redemptionem tradi voluit, constat esse amabilius.

SERMO XCI.

De tribus emissionibus.

1. *Emissiones tuæ paradisus.* Vox illius cœlestis Jerusalem, congaudentis huic quæ peregrinatur in terris. Sunt autem tres emissiones. Prima conjugatorum pœnitentium in mundo : secunda conversorum continentium in claustro : tertia Prælatorum prædicantium, et orantium pro Dei populo. De prima emissione, id est pœnitentia, dicunt Angeli, quibus gaudium est super uno peccatore pœnitentiam agente : *Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi, etc.* Ascendere autem dicitur hæc anima pœnitens *per desertum*, terram scilicet inviam et inaquosam, peccatorum suorum recordando. Ascendit *sicut virgula*, eadem peccata humiliter confitendo. Quæ confessio recte fieri *sicut virgula fumi* dicitur, quia per plures peccatorum species, tamquam fumus de thuribulo per plura foramina derivatur. Et notandum quod cum fumus numquam habeat splendorem, nonnumquam tamen habere possit odorem. Quod hic fumus confessionis odorem quemdam pietatis habeat, innuitur ex his quæ subjunguntur : *Ex aromatibus myrrhæ et thuris, et universi pulveris pigmentarii.* Confessionem debet semper comitari myrrha et thus, id est mortificatio carnis, et oratio cordis. Alterum enim sine altero, aut parum, aut nihil prodest. Nam si quis carnem mortificet, et orare dissimulet, superbus est, et dicitur ei : *Numquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* Item si oraverit, et carnem suam mortificare neglexerit, audiet : *Quid vocatis me, Domine, Domine, et non facitis quæ dico?* Et illud : *Qui avertit aurem suam ne audiat legem, oratio ejus erit exsecrabilis.* Utrumque ergo alteri suffragatur, dum constat quod alterum sine altero reprobatur.

2. Sequitur : *Et universi pulveris pigmentarii.* Post recordationem et confessionem peccatorum, post mortificationem et orationem exhibendus est fructus eleemosynarum. Quæ bene *pulvis* dicuntur, quia de terrena substantia fiunt : *pigmentarii* vero, quia suavissimum odorem emittunt. Hinc est quod Cornelio bene agenti dictum est : *Orationes tuæ, et eleemosynæ tuæ ascenderunt.* Vel *universi pulveris pigmentarii* ideo dicitur, quia non solum magna, sed etiam minima quæque peccata conterenda sunt per confessionem, et diluenda per compunctionem. Hæc de prima emissione dicta sufficiant.

3. Secunda est vita continentium in

claustro vel eremo. In hac emissione nulla fit deserti mentio, aut fumi seu pœnitentiæ; sed lucis, splendoris, atque virtutis. Denique in hujus laude angelica voce cantatur : *Quæ est ista quæ ascendit sicut aurora consurgens, pulcra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?* In quibus verbis triplex virtus ejus ostenditur, humilitas, castitas, caritas. Aurora quippe finis est noctis, et initium lucis. Nox autem vitam peccatoris, lux significat vitam justi. Aurora ergo quæ fugat tenebras, lucem nuntiat, merito humilitatem designat : quia sicut illa diem et noctem, ita ista dividit justum et peccatorem. Nam hinc, id est ab humilitate, justus quisque incipit, et inde proficit. Unde etiam ipsa *aurora consurgens* dicitur, ut videlicet virtutum structura surgens ab humilitate, tamquam proprio fundamento erigatur. Igitur ad ostendendam ejus humilitatem dictum est, *Sicut aurora consurgens.* Illud vero quod sequitur, *Pulcra ut luna*, castitatem demonstrat. Porro luna dicitur splendorem suum non a se habere, sed a sole trahere : quantoque magis solis conspectui cernenda opponitur, tanto majore sui parte ab ejusdem solis lumine illustratur. Similiter congregatio, seu quæque fidelis anima, si veri Solis obtutibus offeratur intuenda, sine dubio ex visione illius admittit protinus in se decus quoddam pulcritudinis, et venustatem castitatis. Unde fit, ut ex ejus lumine crescens et proficiens, etiam ad perfectionem provehatur, ut recte dicatur de illa quod sequitur :

4. *Electa ut sol.* Quare ut sol? An ideo quia fulgebunt justi sicut sol in regno Patris eorum? Sed ibi unde sicut sol fulgebunt, nisi de splendore vestis nuptialis? Ipsa est enim, qua utique in terris positi vestiendi erant illi, quibus dictum est : *vos autem sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto.* Hac virtute caritatis, quam vestis illa nuptialis significat, quisquis indutus fuerit, eamque in se recte ordinaverit, erit proculdubio terribilis hostibus suis ut castrorum acies ordinata. Nam de cæteris quidem virtutibus quantascumque sine caritate habuerit, non curant dæmones. Cum vero caritatem et ipsam ordinatam in acie viderint, ilico præcipites aguntur in fugam. Potest in eo quod dicitur *electa ut sol*, perseverantia intelligi, quæ tantum electorum est. In eo autem quod sequitur, *terribilis ut castrorum acies ordinata*, discretio mater virtutum, per quam terrentur et fugantur dæmones, acquiruntur et conservantur virtutes. Possunt et alia multa in hac secunda emissione congrue et intelligi et dici : sed hæc pauca de multis dixisse sufficiat.

5. Tertia emissio convenit sanctis prædicatoribus, de quorum vita et doctrina etiam vox illa sub admiratione profertur : *Quæ est ista quæ ascendit de deserto deliciis affluens, innixa super dilectum suum?* In prima emissione dictum fuerat, *Quæ est ista quæ ascendit per desertum*, in hac autem : *Quæ ascendit de deserto :* quia nimirum ibi pœnitentes compungunt spinæ, per quas incedunt; hic vero doctores quicquid de sæculo subripere potuerunt, sublimi mente calcaverunt. Ideo dictum est, *de deserto deliciis affluens.* Sed quærendum est, quæ sint illæ deliciæ, quibus affluere dicuntur; et quis ille dilectus, aut cur super eum inniti dicantur. Neque enim parvæ æstimandæ sunt, quæ a supernis civibus deliciæ nominantur. Siquidem hujuscemodi deliciæ mentis sunt, non ventris; animi, non corporis; spiritus, non carnis; rationis, non sensualitatis; interioris, non exterioris hominis. Quas ut breviter aliquo modo describam, ipsæ sunt abundans infusio gratiæ spiritualis. Beata illa anima, cui talis gratia infunditur, quæ in benedictionibus supernæ dulcedinis prævenitur, ut templum Dei et oraculum Spiritus sancti efficiatur. Tali quippe animæ deesse non possunt divitiæ salutis sapientia et scientia, et ejusdem salutis optimus thesaurus timor Domini. Quibus deliciis cum abundaverit et repleta fuerit, exaltet jam in ecclesiis Dominum, et in cathedra seniorum laudet eum. Quod in aure audivit in cubiculis, prædicet jam super tecta, et sic affluet deliciis. Affluere

enim dictum est, verbo doctrinæ insistere, exemplo vitæ lucere, opus spirituale instanter exercere.

6. Sed necesse est ut in his omnibus non suam, sed auctoris sui quærat gloriam. Ipse est enim dilectus ejus, de quo scriptum est : *Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi.* Et de quo Pater : *Hic est filius meus dilectus: ipsum audite.* Super quem innitendum est, ut videlicet illius gratiæ auxilio adscribatur opus ejus, a quo omnia, per quem omnia, et ad quem omnia referuntur. Cur autem super eum inniti debeat, ipse dilectus qui docet hominem scientiam, plenius nos doceat. Ait ille discipulis, quos hujusmodi deliciis implebat: *Ego sum vitis, vos palmites. Sicut palmes non potest facere fructum, nisi manserit in vite; sic et vos nisi in me manseritis.* Et iterum : *Sine me*, inquit, *nihil potestis facere.* Ac si aperte diceret : Si deliciis vultis affluere, innitimini super me. Sed jam videamus, quomodo illi affluant et innitantur. Veniat in medium unus pro omnibus ille Prædicator egregius. Eia, beatissime Paule, afflue deliciis tuis. Certe cum Evangelium ab Jerusalem per circuitum ad Illyricum prædicasses; cum sine sumptu ipsum Evangelium posuisses; cum cœlestes thesauros fideique sacramentum Græcis ac Barbaris, sapientibus et insipientibus, ut prudens ac fidelis dispensator, erogasses; cum mortificationem Jesu in tuo mortali corpore circumtulisses; et inter multas admirandas virtutes tuas, quas tu potuisti facere, nos vix possumus enarrare, etiam illud cum omni auctoritate, sine omni arrogantia, cum esses Apostolorum tuo judicio minimus, tamen ausus es dicere : *Gratia Dei in me vacua non fuit, sed abundantius omnibus illis laboravi.* Magnæ, et ut ita dicam, deliciosæ deliciæ! Sed ne illas amittas, innitere super dilectum tuum. *Non autem ego*, inquit, *sed gratia Dei mecum.* Rursum afflue : quoniam, ut verum fatear, delectant valde tales deliciæ. *Omnia possum, ait.* Iterum innitere. *In eo*, inquit, *qui me confortat.* Item dicit Apostolus : *Qui gloriatur, in Domino glorietur :* hoc est, qui deliciis affluit, super dilectum suum innitatur.

7. Hæc de tribus emissionibus in significatione trium generum hominum, quos in hac vita continet sancta Ecclesia, quos etiam apud Ezechielem designant Noe, Daniel, et Job, adjuvante Domino diximus : quamvis in singulis quibusque perfectis possint non inconvenienter assignari. Et in his quoque prima emissio est pœnitentia, secunda justitia, tertia doctrina. Primo enim pœnitendo convertuntur, secundo bene vivendo justitiam exercent, tertio, si bene profecerint, ipsam justitiam, quam vita tenent, verbo docent. Sed quoniam virtutibus insidiantur vitia, et ita juxta sunt posita, ut qui ab illis deviaverit, istorum laqueos incurrat : oportet ut sit pœnitentia sine pudore, ne scilicet erubescat confiteri commissa peccata; caveat justitia simulationem, eliminet prælatio elationem. Ubi enim magnitudo gratiarum est, ibi etiam magnitudo discriminis est.

SERMO XCII.

De triplici introductione, in hortum, in cellarium, et in cubiculum.

1. *Veni in hortum meum, soror mea sponsa.* Alibi dicitur : *Introduxit me rex in cellarium suum :* alibi dicitur, *in cubiculum suum.* Hæc triplex introductio fit animæ rationali a sponso suo, Verbo scilicet Dei, secundum triplicem sensum Scripturarum, historicum, moralem, mysticum. In horto est historicus, in cellario moralis, in cubiculo mysticus. In horto, id est in historia, continetur triplex Trinitatis operatio : creatio cœli et terræ, renovatio cœli et terræ, confirmatio cœli et terræ. Pater creavit, Filius reconciliavit, Spiritus sanctus confirmavit. Et aliud tempus est creationis, aliud reconciliationis, aliud confirmationis : sicut et in horto aliud est tempus plantationis, aliud fructus colligendi, aliud vescendi. Creatio et reconciliatio sunt præsentis, confirmatio futuri sæculi. In principio temporis creavit Pater, in plenitudine temporis reconciliavit Filius, post omne præsens tempus confirmabit Spiritus sanctus. De Patre dixit Filius : *Pater meus usque modo operatur*; et de se subjunxit : *Et*

ego operor. Similiter et Spiritus sanctus in consummatione sæculi vere poterit dicere : Pater et Filius usque modo operantur ; et ex hoc jam operor ego : cum scilicet jam fecerit corpora nostra spiritualia, corpusque adhæserit spiritui, et spiritus Deo, hoc ipsum corpus eodem Spiritu sancto sic confirmante, ut jam deinceps absque ullo temporis intervenientis momento fiat quod scriptum est : *Qui adhæret Deo, unus spiritus est.* De creatione instruit nos vetus Testamentum, et promittit reconciliationem. Reconciliationem exhibet novum Testamentum, et spondet confirmationem.

2. Secunda introductio est in cellarium. Hoc cellarium continet moralem scientiam, et habet tres distinctas mansiones. Prima dicitur aromatica : secunda fructuaria, tertia cella vinaria. In prima sunt qui bene se habent cum Prælatis ; in secunda, qui cum æqualibus ; in tertia, qui cum subditis. Est ergo prima cella disciplinæ, secunda naturæ, tertia gratiæ. Qui enim perfectæ conversationis nititur cumulum attingere, fit primum discipulus, et ingreditur cellam disciplinæ, in qua mores ejus a magistro variis virtutibus, velut a pigmentariis aromata diversis speciebus componuntur. Unde et ista cella dicitur aromatica, quia tales quique dum ultro amplectuntur disciplinæ laborem, optimum aliis exemplo suo effundunt imitationis odorem. Inde consequenter ingrediuntur in secundam cellam naturæ : quoniam illi quidem cæteris condiscipulis concordare facile possunt, qui sub magistro propriam voluntatem frangere didicerunt. Et hæc cella, ubi, cum cæteris communiter vivitur, congrue cella naturæ dicitur : quia omnes homines æquales quidem natura genuit, sed alios aliis meritorum causa vel præposuit, vel supposuit. Dicitur etiam fructuaria : quia magnæ utilitatis est, si quisque gratiam quam accepit, in alterutrum administrat. Unde scriptum est : *Frater fratrem adjuvans, exaltabitur sicut civitas munita.* Et item dicit Propheta : *Ecce quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum.* At vero cum consummati plene fuerint in hac secunda cella naturæ, tunc tandem ingredi possunt tertiam, quæ est gratiæ : ut etiam cæteris instituendis præsint, qui cum cæteris juste et sine querela vixerint. Et hæc quoque cella dicitur vinaria : ut scilicet ferveant caritate, qui cæteris præsunt in regimine. Dicitur etiam cella gratiæ, quod nomen scilicet aliis quoque duabus possit esse commune. Nam et disciplina, et socialis vita donum gratiæ est. Ista tamen sibi illud vindicat specialiter : quoniam quidem multum facile est subjici vel sociari : rarum vero et difficile ad aliorum regimen utiliter quemvis posse transferri.

3. His tribus cellis continentur et formantur omnium hominum mores. Omnes enim homines vel sunt Prælati, vel æquales, vel subditi. Quemadmodum autem eliguntur de hortis quæque potiora, et in cellariis reponuntur, ubi etiam distincta habent loca, in quibus serventur : ita de historia sumitur, et quasi reconditur in cellario moralis sensus, unde omnis humana vita instruatur. Legunt etenim ibi Prælati, quales se exhibere subditis debeant, cum eis dicitur : *Non dominantes in clero, sed forma facti gregis ;* et illud : *Non quia dominamur fidei vestræ, sed adjutores sumus gaudii vestri,* et Dominus in Evangelio : *Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis.* Inveniunt etiam in eadem Scriptura æquales, qualiter se habere debeant invicem, cum legunt : *Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi.* Et illud : *Honore invicem prævenientes ;* et multa in hunc modum. Habent ibi et subditi quod eorum mores componat, quomodo scilicet subdi eos majoribus oporteat, quibus dicitur : *Obedite præpositis vestris, et subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem reddituri pro animabus vestris.*

SERMO XCIII.

Dentes tui sicut grex tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, et sterilis non est in eis.

1. Spiritus sanctus, de cujus secretiori fonte Canticorum flumen emanat, in his (ut sentio) dentibus mysteria

nobis non parva commendat. Non sunt hi dentes de quibus dicitur, *Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum;* vel de quibus ad virum sanctum vox divina proclamat, *Per gyrum dentium ejus formido :* sed dentes isti lacte candidiores; quippe sponsæ sunt, cujus speciem concupivit Altissimus, quæ non habet maculam neque rugam. Cum enim tota candida sit : candidior probatur in dentibus. Nova tamen et inaudita comparatione in illius laudes perorat, dicens : *Dentes tui sicut grex tonsarum.* Quid in hac, rogo, similitudine dignum est, ut eam de cœlestibus arcanis descendisse credamus? Magnum prorsus, et magno animo magnifice sentiendum. Spiritus enim est qui loquitur : qui cum loquitur, nec unum potest iota vacuum præterire. Aliquid profecto est in his dentibus involutum, quod evolutum sacratioris intelligentiæ præsignet arcanum.

2. Dentes enim candidi sunt et fortes : carnem non habent : carent corio : nihil intra se pati possunt : non est dolor sicut dolor eorum : clausi sunt labiis ne videantur : indecens est cum videntur nisi ridendo : toti corpori masticant cibum : nullum inde saporem habent : non facile consumuntur : per ordinem positi sunt, superiores alii, et alii inferiores : et cum inferiores moveantur, superiores numquam. Hujusmodi dentes ergo arbitror homines monasticæ professionis, qui viam compendiosiorem, et securiorem vitam eligentes, de toto Ecclesiæ corpore quod candidum est, candidiores esse videntur. Quid enim illis candidius, qui totius immunditiæ spurcitias evitantes, cogitationum, sicut actionum, peccata deplorant? Quid fortius illis, quibus tribulatio pro solatio, contumelia pro gloria, inopia pro abundantia ducitur? Isti carnem non habent, quia in carne carnem obliti audiunt ab Apostolo : *Vos autem in carne non estis, sed in spiritu.* Corio carent : quia nitorem et distensionem mundanarum sollicitudinum non habentes, in pace in idipsum dormiunt et requiescunt. Nihil morari intra se patiuntur : quia nec modicum quidem offendiculum tolerabile reputant aut intra se, aut in conscientiis singulorum. Hinc est illa vestra opportuna importunitas, qua tam sæpe fatigatis nos, ut multoties, etiam cum necesse non sit, multum in his diei expendatis. Non est dolor sicut dolor eorum : quia nihil tam horrendum et horribile est sicut murmur et dissensio in congregatione. Clausi sunt labiis, ne videantur : sic et nos materialibus vallis circumcingimur, ne sæcularium oculis et accessui pateamus. Indecens est si appareant, nisi interdum forte ad risum : quia nihil turpius quam monachus per urbes et castella discurrens, nisi cum illa cogit quæ operit multitudinem peccatorum caritas. Caritas enim risus est, quia hilaris est. Læta quidem, non tamen dissoluta. Toti corpori masticant cibum dentes : quia ipsi pro toto Ecclesiæ corpore, videlicet tam vivis quam mortuis, orare sunt constituti. Nullum inde saporem habere debent : quia nullam sibi gloriam debent assignare, sed dicere cum Propheta : *Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Non facile consumuntur : quia quanto annosiores, tanto ferventiores; et eo rapidius currunt, quo vicinius appropinquant ad palmam. Per ordinem positi sunt. Ubi enim aliquid ordinatum est, si hic non est, ubi cibus et potus, vigilare et dormire, laborare et quiescere, ambulare et sedere, et cætera omnia, in numero et mensura et pondere constituuntur? Superiores et inferiores sunt : quia inter nos Prælati et subditi sunt, et sic superiores inferioribus junguntur, ut inferiores a superioribus non discordent. Cum autem inferiores moveantur, superiores numquam moveri debent : quia etsi subditi quandoque turbentur, Prælatorum est in mente composita perdurare. *Sicut grex tonsarum,* inquit. Quam bene monachi tonsis ovibus comparantur : quia revera tonsi sunt, quibus nec corda, nec corpora, nec aliquid mundanum in proprietate relictum est. *Quæ ascenderunt de lavacro.* Lavacrum baptismus est, de quo ascendit qui ad celsitudinem vitæ perfectioris intendit : descendit autem qui se vitæ mancipat inhonestæ. *Omnes gemellis fœtibus :* quia et

verbo pariunt, et exemplo. *Et sterilis non est in eis*, quia nullus est infœcundus.

SERMO XCIV.

De processu vitæ Christianæ seu spiritualis, juxta tropologiam Eliæ, Jezabel fugientis.

1. *Timuit Elias Jezabel, et surgens abiit quocumque tulit eum voluntas; venitque in Bersabee Juda, et dimisit ibi puerum suum, et perrexit in desertum. Cumque venisset subter umbram juniperi, et sederet, projecit se, et dormivit. Et Angelus Domini tetigit eum, et dixit illi: Surge, et comede. Et respexit, et ecce ad caput suum subcinericius panis, et vas aquæ. Comedit ergo, et bibit, et ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus usque ad montem Dei Oreb.* Per Eliam quippe, qui interpretatur Dominus, vel Dominus fortis, intelligitur quilibet justus, qui persecutionem patitur propter justitiam. Unde illud : *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam.* Qui metuens Jezabel, id est malitiam sæculi, vel tyrannidem diaboli, surgit de tentatione peccaminum, et abit quocumque eum tulerit voluntas a Domino sibi collata. Venitque in Bersabee Juda, in sanctam Ecclesiam, quæ dicitur Bersabee, id est puteus septimus, propter abundantem septiformis Spiritus gratiam, quæ inibi fidelibus dividitur : vel puteus satietatis, propter mysteriorum Dei profunditatem, et sanctarum Scripturarum refectionem. De hac profunditate habemus in psalmo : *Tenebrosa aqua in nubibus aeris;* et rursus : *Judicia tua abyssus multa.* Ad ejusdem considerationem Apostolus expavescens, et pavescendo deficiens, clamare compellitur : *O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, etc.*

2. De hac satietate legis in psalmo : *Super aquam refectionis educavit me.* Et item : *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ.* Hujusmodi ebrietas non inducit fastidium, sed indeficientem quibusdam desideriis provocat appetitum. In hoc sacræ lectionis pelago agnus ambulat, et elephas natat. In catholicæ doctrinæ mensa juxta modulum intelligentiæ sufficientes singulis epulæ apponuntur. Hæc est paradisus deliciarum, hic est hortus omnium pomorum. Veniens itaque in Bersabee, in sanctam Ecclesiam, ut dictum est, currit ad confessionem, quæ per Judam notatur : et dimittit ibi puerum suum, id est puerilem sensum, vel pristinorum actuum debilitatem, et pergit in desertum, id est istius mundi contemptum. Quo postquam venit, sedet, id est a sæculari tumultu quiescit, cantans cum Propheta : *Hæc requies mea in sæculum sæculi.* Projicit se, id est vilem se reputat, suis abrenuntians desideriis, juxta illud evangelicum : *Qui vult venire ad me, abneget semetipsum.* Obdormivit in umbra juniperi, quia in atriis domus Dei secundum sensus corporis vacat omnino ab omnibus pravitatibus, dicens cum Psalmista : *In pace in idipsum dormiam et requiescam.* Tunc angelica visio tangit eum, excitans ad bonum operandum, et ad altiora consurgendum. Respicit ad caput suum, id est ad Christum, qui caput est Ecclesiæ : et ecce subcinericius panis, id est pastus divini dogmatis, forinsecus quidem rudis, sed medullitus ineffabiliter confortativus et dulcis : et vas aquæ, hoc est, fons lacrymarum cum cordis compunctione. Comedit et bibit, id est adimplet quæ audit : et pergit in fortitudine ad montem Dei, ad celsitudinem videlicet beatitudinis.

SERMO XCV.

De doctrinæ amaritudine per prædicatores temperanda.

1. *Erat fames in terra, et filii prophetarum habitabant coram Elisæo : quibus fecit apponi pulmentum. Cumque gustassent de coctione, exclamaverunt : Mors in olla, vir Dei. Et non potuerunt comedere. At ille : Afferte, inquit, farinam. Et misit in ollam, et ait : Infunde turbæ. Et comedit : et non fuit quicquam amplius amaritudinis in olla.* Fames in terra, penuria verbi Dei in mente humana : filii prophetarum, filii prædicatorum. Propheta interpretatur Videns. Et sancti prædicatores non ab re prophetæ appel-

lantur : qui et arcana mysteriorum Dei contemplantur, et prout vident mores hominum adhibent modos curationum. Elisæus salus Domini interpretatur : quo nomine quivis Prælatus et doctor Ecclesiæ decenter censetur; cujus salubri persuasione Domini salus populis annuntiatur, et annuntiando impertitur. Hic talis ex debito sui officii apponit subjectis ollam grandem, herbas agrestes continentem; id est, admonitionem de gravibus disserentem, acerbitate refertam, sed tamen igne sancti Spiritus succensam. Subditi ergo perhorrescentes sermonum austeritatem, clamant, *Mors in olla;* et non possunt gustare.

2. Sapiens igitur dispensator non affert, immo afferri jubet farinam : quoniam non præbet, sed hortatur habere caritatem, cujus condimento redduntur dulcia quæ prius videbantur amara. Potest namque prædicator monita salutis auribus circumstantium insonare; sed nemo, nisi solus Deus, valet saporem caritatis palato cordis infundere. Unde Gregorius : « Nisi sit intus Spi» ritus qui doceat, doctoris lingua ex» terius in vacuum laborat. » Alius est sapor cœli, alius est sapor terræ. Haudquaquam nobis placere potest sapor cœli, dum saporem quærimus coci nostri. In deserto dantur coturnices et manna, id est in loco disciplinæ majora et minora mandata. *Cum vidissent filii Israel manna, dixerunt ad invicem, Manhu? quid est hoc? Ignorabant enim quid esset. Quibus ait Moyses : Iste est panis quem dedit Dominus vobis ad vescendum.* Hujus facti mysterium in Evangelio Johannis convenienter aperitur, ubi Dominus ait : *Amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis*, etc. *Multi ergo ex discipulis audientes dixerunt : Durus est hic sermo : quis potest eum audire? Ex hoc multi abierunt retro.* Ad hunc itaque modum, cum aliqui simplices ad conversionem veniunt, severitatem Regulæ expavescunt. Si fiat eis sermo de mundi contemptu, de virtutum vitiorumque conflictu; si anxietas vigilandi, assiduitas orandi, parcimonia jejunandi ab ipsis requiritur, dicunt conquerendo inter se : Quid est hoc? quis tot et tanta implere sufficiat? NESCIUNT enim quanta sit virtus assumpti Ordinis. Sed pastor eis consolatorie habet respondere, et de afferenda eos sollicitare farina.

SERMO XCVI.

De quatuor fontibus Salvatoris, et aquis inde hauriendis.

1. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.* Pro paradiso quem perdidimus, restitutus est nobis Christus Salvator. Sicut ergo de uno fonte paradisi derivantur quatuor flumina ad irrigandum paradisum : ita de pectoris ejus arcano procedunt quatuor fontes, ex quibus hauriuntur quatuor aquarum genera, unde tota per universum mundum rigatur Ecclesia. Sunt autem quatuor fontes, veritas, sapientia, virtus, et caritas. Ex his ergo fontibus hauriuntur aquæ, ex singulis scilicet singulæ. Nam de fonte veritatis, sumuntur aquæ judiciorum : de fonte sapientiæ, aquæ consiliorum : de fonte virtutis, aquæ præsidiorum : de fonte caritatis, aquæ desideriorum. In aquis judiciorum cognoscimus quid liceat, vel quid non liceat. In aquis consiliorum discernimus quid expediat, vel quid non expediat. Sed quia electis viris recte per hæc gradientibus non desunt tentationes; tentantur autem de duobus, aut terroribus, ut concutiantur; aut blandimentis, ut seducantur : idcirco armandi sunt contra terrores præsidiis divinæ virtutis; contra blandimenta desideriis supernæ caritatis. Desideriis enim meliorum superantur (ut ait quidam Sanctus) desideria deteriorum. Vel sic possumus procedere. Quid prodest nosse quid liceat et expediat, (quod utique docent judicia atque consilia) si posse perfici minime contingat? Ideo post aquas judiciorum et consiliorum, quærendæ sunt aquæ præsidiorum. Rursum et posse quid valeat, si horum omnium non sit finis caritas? Recte itaque post judicia, post consilia, post præsidia, hauriuntur de fonte caritatis desideria, ut videlicet quicquid sapimus aut lo-

quimur, quicquid operamur aut patimur, æternæ vitæ finis concludat.

2. Sed ut hæc quæ dicta sunt de fontibus et aquis clarius eluceant, Scripturarum testimoniis reor esse comprobanda, aurique similitudines, quas protulimus, vermiculandas argento. Ac primum quod dictum est, quatuor illos fontes de pectore Jesu manare, nullum arbitror ambigere. Quomodo autem ex eisdem fontibus hauriantur prædictæ aquæ, id elaborandum est. Veniat ergo David, et dicat quod ex fonte veritatis procedant judicia. Hoc certe videtur sensisse cum diceret : *De vultu tuo judicium meum prodeat.* Neque enim vir sanctus judicium suum diceret, quod de vultu Dei, id est de veritate, non prodiret. Noverat enim electos Dei veritatis judiciis, tamquam virga ferrea regi, et quia sub eorum regimine se esse sentiebat, exsultans psallebat : *Judicia Dei vera, justificata in semetipsa; desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum, et dulciora super mel et favum.* A quibus ne forte per incuriam devient, audiant vocem Patris per eumdem Prophetam comminantis : *Si in judiciis*, inquit, *meis non ambulaverint, et mandata mea non custodierint, visitabo in virga iniquitates eorum, et in verberibus peccata eorum.* Hæc mysteria divini judicii reserabat cœlestis regni clavicularius, cum diceret : *Tempus est ut incipiat judicium de domo Dei. Si autem primum a nobis, quis finis eorum qui non crediderunt Dei Evangelio?* Et hoc de electis dictum est. Cæterum est aliud de reprobis judicium, quod nihilominus ab ipsa Veritate procedit. Unde et per Paulum dicitur : *Scimus enim quoniam judicium est secundum veritatem in eos qui talia agunt.* Et utrumque quidem judicium complectitur ipsa Veritas, dicens : *In judicium ego veni in hunc mundum, ut qui non vident videant, et qui vident cæci fiant.* Utrumque autem discernit, cum item dicit : *Et ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.*

3. Si vidimus quomodo de fonte veritatis hauriuntur judicia, videamus quomodo de fonte sapientiæ propinentur consilia. Quis dubitet apostolum Paulum esse sapientem, cum et Petrus ejus coapostolus sapientiam ei datam esse adstruat, et ejusdem Apostoli tota verborum series nil aliud quam sapientiam redoleat? Proferat igitur consilia, et per ipsa nos doceat, quid peregrinantibus et ad cœlestem patriam festinantibus expediat. *De virginibus*, inquit, *præceptum Domini non habeo, consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse*, hoc est in virginitate manere. Si de virginibus præceptum haberet, nil aliud, quam quod præciperetur, liceret. Nunc vero cum utrumque liceat, vel nubere, vel non nubere : quid compendiosius dici potuit, quam *bonum est homini sic esse?* præsertim cum et necessitatis instantia frequenter obrepere soleat, et cito mori ipsa temporis brevitas urgeat, totiusque mundi figura prætereat. Item cum de vidua loqueretur : *Beatior*, inquit, *erit si sic*, id est innupta, *permanserit secundum consilium meum.* Ac ne de proprio corde, et non potius de fonte sapientiæ videretur hoc ipsum consilium deprompsisse, subjecit dicens : *Puto quod et ego spiritum Dei habeam.* Sed cur ego paucis immoror exemplis, cum in ejus verbis omnis sexus, omnis conditio consilium inveniat, si diligenter quærat, salutis? Quod si quis curiosius velit perspicere, utrum verum sit quod dictum est, de sapientia consilia manare, legat libros qui inscribuntur SAPIENTIÆ, ubi totus orationis contextus consilia parare videtur. Si vero consultius et utilius studet vitam inde eligere, audiet ipsam salubriter invitantem Sapientiam : *Si vis*, inquit, *ad vitam venire, serva mandata.* Quæris cujus? *Deum*, inquit, *time, et mandata ejus observa.* Audiat eam ipsam materno affectu inclamantem : *Da mihi cor tuum.* O quantum vellem, et ego cor meum in ejus verbum suspendere, de cujus ore mirifico tam dulcia vitæ consilia audio personare! Utinam autem et linguæ meæ calamum in ejus fonte possem intingere, quo

idoneus essem ea quoque quæ restant de duobus fontibus, id est virtutis et caritatis, utiliter exarare?

4. Et quoniam quatuor isti fontes ita sibi invicem saporem transfundunt, ut qui de uno biberit, quadam ineffabili dilectionis dulcedine invitetur ad alium: libet jam de sapientia ad virtutem transire, et qualiter illinc hauriantur aquæ præsidiorum, quantum ab ipsa virtute adjuvor, ostendere. Sicut autem superius dixi gemina esse veritatis judicia, quia scilicet determinant quid liceat, vel quid non liceat: itidem sapientiæ duo, hoc est quid expediat, vel quid non expediat: ita et hic agnoscamus de fonte virtutis hauriendas duplices præsidiorum aquas, quæ vel abluant electos a culpis, vel refrigerent in tormentis. De utrisque sumamus exemplum. Refert Lucas evangelista, quod quædam mulier, quæ fluxum sanguinis patiebatur, erogata in medicos tota substantia cum minime curari potuisset, accesserit retro, et tetigerit fimbriam vestimenti Domini, et confestim steterit fluxus sanguinis: Jesum vero dixisse, *Quis me tetigit?* Cumque discipuli responderent, *Turbæ te comprimunt et affligunt, et dicis, Quis me tetigit?* rursum repetiisse, *Tetigit me aliquis: nam et ego novi virtutem de me exisse.* Ecce quas aquas præsidii hauserit mulier de fonte virtutis, quibus abluta est a profluvio sanguinis, quæ nulla medicorum arte poterat sanari. Quod si quis objiciat, prolatum testimonium nihil ad rem præsentis operis pertinere, eo quod illa mulier nequaquam abluta esse videatur a culpis, sed tantum ab ægritudine carnis: noverit moris esse divinæ virtutis prius cordi mederi, quam corpori. Unde et alibi, cum quidam ei paralyticus offerretur curandus, tamquam bonus et pius medicus, volens sanare prius quod erat potius, id est mentem, quam carnem, ait eidem paralytico: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Itaque sanata conscientia, consequenter sanatur corpus, cum dicitur: *Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam.* Sic ergo et hujus cor mulieris prius abluit intus per donum fidei, sicut scriptum est: *Fide mundans corda illorum,* per quam meruit exterius impetrare salutem corporis. Hoc enim innuit ipse Dominus, cum dicit: *Filia, fides tua te salvam fecit, vade in pace.* Quod autem de hoc ipso fonte virtutis hauriantur aquæ præsidii in tormentis, ostendunt et illi tres pueri in fornacis incendio æstuantis positi, quibus ipsa flamma refriguit: et præcipue inclytus ille martyr Vincentius, qui cum graviter torqueretur, non solum tolerasse, sed etiam tortorem suum constanter provocasse fertur his verbis: « Insurge, inquit, et toto malignitatis » spiritu debacchare: videbis me Dei » virtute plus posse dum torqueor, » quam possis ipse qui torques. » Possent plura de hoc fonte virtutis copiosius dici, sed eum succincte prætereo: quia de fonte virtutis bibere potius, quam scribere desidero.

5. Ad hunc fontem invitamur Redemptoris nostri voce dicentis: *Si quis sitit, veniat, et bibat, et de ventre ejus fluent aquæ vivæ.* Et secutus Evangelista exposuit ad quem fontem nos invitaret, dicens: *Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.* Quem, nisi Spiritum caritatis, quem mundus non potest accipere, sed soli accipiunt qui vere credunt in eum? Ex hoc ergo fonte hauriamus nobis aquas desideriorum, ipsasque partiamur in geminos rivulos, ut sicut ejusdem caritatis duo sunt præcepta, ita sint et desideria gemina, quibus impleantur ipsa præcepta. Aliud est enim desiderium quo Deus propter seipsum, aliud quo proximus diligitur in Deo, vel propter Deum. In illo nullus modus, sed ex toto corde, tota anima, tota virtute diligitur Deus: in hoc autem præscribitur quidam modus, cum dicitur: *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Illo flagrabat Propheta, cum diceret: *Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.* Et item: *Concupiscit et deficit anima mea in atria Domini.* Hoc exhibebat Apostolus Romanis, quibus scribebat: *Desidero enim videre vos, ut aliquid gratiæ spiritualis impertiar vobis.* Et Dominus in Evangelio dis-

cipulis suis : *Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar.*

6. Et notandum, quod ad illud excitatur mens humana specialiter tribus affectionibus, ac provehitur : unde et Deum diligere toto corde, tota anima, tota virtute jubetur. Prima quidem dulcis, secunda prudens, tertia fortis est. Primam habuit Petrus, cum Domino mori dissuaderet : ex corde enim dulciter diligebat, cujus passionem expavescebat. Sed cum audiret, *Vade retro, satana, non sapis quæ Dei sunt, sed quæ hominis :* his verbis eruditus, et intelligens quid boni haberet mors Christi, cœpit tota anima prudenter diligere, quem prius tantum diligebat dulciter toto corde, necdum vero diligebat tota virtute. Quod si faceret, nec propter mortis discrimen eum negaret. At vero post resurrectionem et ascensionem, dato desuper Spiritu, tunc demum tota virtute dilexit, pro quo etiam horrendum crucis supplicium postmodum subire non expavit. Erga caritatem quoque proximi exercemur tripliciter, vel ut ædificetur ipsa caritas ubi non est, vel certe ne pereat, vel minuatur ubi est. Quisquis autem hanc puro affectu erga proximum operatur, illam proculdubio, quæ Deus est, ulterius promeretur.

SERMO XCVII.

De suavitate verbi ac jugi Christi, foris quidem duri, sed intus dulcissimi.

1. *Mel et lac sub lingua ejus.* Id quidem necesse. Nam quod in lingua est, durum sonat. *Verba sapientis quasi stimuli, et sicut clavi in altum defixi.* Alius est cujus molliti sunt sermones super oleum; sed oleum peccatoris non impinguet caput meum. Corripiat me magis justus et increpet, nam hoc in misericordia est : quam illud oleum impinguet caput meum, in quo est dolus. Pulcre enim non molles, sed *molliti* dicuntur sermones vel suasoris adulatoris, vel suasoris iniqui, quod sit in eis non tam vera et solida, quam superducta et simulata suavitas : siquidem ipsi sunt jacula. Denique sub lingua ejus quid? Audi Prophetam : *Labor et dolor.* Porro sub lingua ejus mel et lac, qui juxta eumdem Prophetam laborem fingit in præcepto. Miraris fingere Veritatem; nam mirari licet, dubitare non licet. Si et alterum testem quæris, lege in Evangelio, quia *finxit se longius ire.* Quidni figmentum figmento exhibeat? Siquidem ipse novit figmentum nostrum, utique laboris impatiens, dilationem non sustinens, fragile ad utrumque. Pie ergo providit, ut haberet pietas promissionem vitæ ejus quæ nunc est, et futuræ; nec laborem verum imponeret, sed magis fingeret in præcepto. Audi quomodo laborem fingere ipse se prodat. *Tollite jugum meum super vos, et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve.* Quomodo non fictus labor, ubi non labor, sed requies invenitur?

2. Ita ergo labor in lingua, mel sub lingua. Quid supra linguam? Ineffabilia, quæ non licet homini loqui. Miseri! qui solum quod in lingua sonuit attendentes, nec quod sub lingua reconditum, nec quod supra repositum fuit, capere potuerunt. *Durus est hic sermo,* inquiunt. Durus equidem, sed tamen idem est verbum vitæ. *Qui non bajulat crucem suam, et sequitur me, non est me dignus. Si quis venit ad me, et non odit patrem et matrem, adhuc autem et animam suam, non est me dignus.* Quid durius poterat dici? Noli errare. Lapis videtur : panis est. Durus in cortice, sed suavissimus in medulla. Tentat te Dominus Deus tuus. Fidei exercitatio, et probatio dilectionis est fictio ista laboris. Esto tamen lapis sit. Num tu credis quod et dæmones credunt? *Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Omnes novimus quis hoc dixit. Non dubitat ille posse solo dictu (quo quidem facilius nihil est) ex lapide panem facere, quem filium Dei esse credit. Fas est et ab hoste doceri. Dicamus et nos Filio Dei : Dic ut lapides isti panes fiant. Nam et ille qui hominum utique, non dæmonum venerat in salutem, sic confutavit adversarios, ut parvulos erudiret. Non enim

dicens quod ille voluit, sed quod oportuit nos audire, ut videlicet noster hic lapis panis fieret, non illius. *Non* inquit, *in solo pane vivit homo, sed, in omni verbo, quod procedit de ore Dei.*

3. Quid tu ad hæc, veritatis inimice, submurmuras? Quod quidem ipse fateris, et negare omnino non potes, potens est Filius Dei dicere, ut lapides panes fiant. Ubi ergo de verbis Dei ait, et generaliter ait, quia sic vivitur, et in talibus vita spiritus mei; quid tu mihi subsibilas ad quodvis eorum, dicens: *Durus est hic sermo?* Quæ Dei Filius dixit, et facta sunt alimenta vitæ; tunc saxa dixeris, qui filius Dei non es? Non sum ego qui te arbitrer (quod temeraria prorsus rapina arbitratus es ipse) esse te æqualem Deo, ut dicente te panis in lapidem revertatur. Qui filius Dei non es, sine causa dicas, ut lapides isti panes fiant. Nec minus frustra tuum nobis apponas pro pane lapidem, scorpionem pro ovo, pro pisce serpentem. Væ enim his qui panem lapidem, lapidem panem dicunt, ponentes lucem tenebras, et tenebras lucem: jugum Christi asperum, et esse sub sentibus delicias reputantes. Has delicias nolim. Opto magis gustare et videre, quoniam suavis est Dominus. Hoc enim non frustra is ipse, qui monet, studuerat experiri. Denique ait: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua!* Et rursum: *Quam magna*, inquit, *multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te!* Ubi putas absconditur? Nempe sub lingua sua, sub capite ejus, quæ dicit: *Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me.* Licet enim in promissione vitæ ejus quæ nunc est, dulcedo et multitudo dulcedinis, et magna quoque, et perquam magna sit multitudo; perfectio tamen nonnisi in promissione futuræ. *Perfecisti*, inquit, *his qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.* Quid perfecit? Non est hic sermo in lingua, sed supra linguam. Ideo enim auris non audit, quia nec lingua protulit quod præparavit Deus his qui diligunt eum. Nec sane in abscondito consummatio illa, sed in conspectu filiorum hominum erit. Congrue vero non adhuc perfectum, sed jam perfecisse cum sperantibus ait: *Spe enim salvi facti sumus.*

SERMO XCVIII.

De filiis pacis, in quibus habitat Deus.

Factus est in pace locus ejus. Est pax ficta, ut in Juda: est inordinata, ut in Adam et Eva. Harum neutra est locus Dei. Sola pax Christiana, quam Dominus reliquit et dat discipulis suis, ipsa est in qua Dominus requiescit. Hæc offertur per sanctos prædicatores universo generi humano: sed eam quidam repellunt, aliqui recipiunt. Nos vero excutientes pulverem pedum nostrorum super odientes pacem, ad dilectorem ejusdem pacis nos conferamus. Eorum alii dicuntur recipientes pacem, alii retinentes pacem, alii facientes. Possunt et aliis nominibus vocari, scilicet pacati, patientes, pacifici. Et hæc nomina sortiuntur secundum diversos status pacis, in quibus proficiunt. Nam pacati per hanc pacem possident terram corporis sui, quia mites sunt. Patientes possident animam suam, quibus dicitur: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Pacifici possident non solum suam, sed etiam aliorum, in quibus faciunt pacem. Unde merito filii Dei vocantur. Pacati ergo dicuntur, qui pacem recipiunt, de quibus scriptum est: *Si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra.* Sed quia pusilli sunt, scandalis exagitati, cito pacem quam receperant perdunt. Patientes autem sunt qui receptam retinent, nec quavis injuria exasperati eam amittunt. Istis tamquam robustioribus præcipitur: *Pacem diligite et sanctimoniam, sine qua nemo videt Deum.* Pacifici vero qui non solum in se et in aliis eam faciunt, sed etiam volentes auferre diligunt, sicut scriptum est: *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus.* Ecce isti sunt, quos sicut filios Deus diligit, et de quibus tamquam vivis lapidibus templum sibi Sapientia construit. De quo ædificio, ne ullo impulsu possint labefactari, ipso Deo inhabitante pariter et operante, ad simi-

litudinem lapidis quadrantur quatuor modis, superius, inferius, a dextris, et a sinistris. Superius, cum divinæ voluntati suam humiliter et prudenter subjiciunt : inferius, cum carnem subjectam temperanter regunt : a dextris, juste bonos amplectendo; a sinistris, malos fortiter tolerando.

SERMO XCIX.

De quatuor generibus hominum cœlum obtinentium.

Quatuor sunt genera hominum regnum cœlorum possidentium. Alii violenter rapiunt, alii mercantur, alii furantur, alii ad illud compelluntur. Rapiunt qui dereliquerunt omnia, et sequuntur Christum, de quibus dicitur : *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*. Sunt alii inferioris gradus, a quibus metuntur carnalia, dum eis spiritualia seminantur : et his loquitur in Evangelio Dominus : *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula*. Tales dicuntur mercatores, quia dant in præsenti pauperibus temporalia quæ possident, ut in futuro recipiant ab eis æterna, quæ non nisi per eos habere merentur. Necesse est enim omnes qui in futuro judicio examinandi sunt, vel esse Judicis amicos, vel apud Judicem intercessores habere amicos. Habent ergo primum beatitudinis locum qui intercedunt : habent hi pro quibus intercedunt secundum. Sunt alii qui nonnulla bona occulte faciunt, pro quibus merentur regnum cœlorum : sed tamen furari illud dicuntur, quia laudem humanam vitantes, solo divino testimonio contenti sunt. Horum figuram tenuit mulier in Evangelio, quæ fluxum sanguinis patiens cogitavit intra se, dicens : *Si tetigero fimbriam vestimenti ejus, salva ero*. Quo dicto, accessit occulte, et tetigit, et salva facta est. Alii sunt qui compelluntur : verbi gratia ut pauperes necessarii, quos scilicet hic ignis paupertatis Deo dispensante purgat, ne in futuro ignis judicii puniat. De quibus scriptum est : *Compelle intrare, ut impleatur domus mea.* Compelluntur multi variis necessitatibus et oppressionibus afflicti : qui mira Dei providentia, dum temporalem pœnam, si non libenter, tamen patienter sustinent, vitam consequuntur æternam.

SERMO C.

De discrimine inter plebem et Præsulem.

Quantum distat inter Pastorem et gregem, tantum debet distare inter Episcopum et plebem. Stat ille sublimis et rectus, curvat iste caput solo depressus. Unde Poeta :

> Pronaque cum spectent animalia cætera terram,
> Os homini sublime dedit. *Ovid. Metam.*

Ille regit, iste regitur : ille pascit, iste pascitur : ut ex ipsa forma et habitu uterque discernatur. Habet ille in manu virgam qua feriat, vel potius ducat et reducat ovem. Quid est autem habere in manu virgam, nisi in opere disciplinam, ut subjectos suos exemplo magis instruat, quam verbo? Erubescunt enim superbi esse discipuli, si eos in humilitate præcesserint magistri. Unde de Domino scriptum est : *Quæ cœpit Jesus facere, et docere*. Habet etiam baculum, quo feriat lupum, virga ovem, baculo lupum. Hoc est mites et obedientes debet lenius corripere, duros vero corde et improbos acrius arguere; cumque necesse fuerit, etiam anathematis sententia ferire. Tenet canem in fune, zelum scilicet in discretione, ne sit de illis de quibus scriptum est : *Habent zelum Dei, sed non secundum scientiam*. Habet etiam pastor bonus panem in pera, hoc est verbum Dei in memoria.

SERMO CI.

De quatuor modis diligendi.

Duo sunt amores, carnalis et spiritualis : ex quibus colliguntur quatuor modi diligendi, scilicet diligere carnem carnaliter, spiritum carnaliter; carnem spiritualiter, spiritum spiritualiter. In his fit quidam profectus et ascensus ab inferioribus ad superiora. Nam ut homines, qui tantum noverant diligere carnem carnaliter, ad hoc proficerent, ut

Deum quoque diligerent spiritualiter; Deus caro factus est, et loquendo, et conversando cum hominibus, primum ab eis carnaliter dilectus est. Cum autem pro amicis suis animam ponere vellet, jam spiritum diligebant, sed adhuc carnaliter. Unde et Petrus loquenti de passione sua respondit: *Absit a te, Domine, non erit tibi hoc.* Sed cum per eamdem passionem fieri mysterium redemptionis agnoscerent, in ipsa passione jam carnem spiritualiter diligebant. Resurgente autem eo et ascendente, spiritum spiritualiter amant, lætique decantant: *Et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus.* Nos quoque carnem nostram carnaliter diligimus, cum ejus desideria diligimus et perficimus. Spiritum carnaliter, quando eum flendo, suspirando, gemendo in oratione conterimus. Carnem spiritualiter, cum eam spiritui subjectam in bonis spiritualiter exercentes, cum discretione servamus. Spiritum spiritualiter, cum etiam ipsa spiritualia studia nostra fraternæ utilitati ex caritate postponimus.

SERMO CII.

De modo redeundi ad Deum.

1. Est ad Deum quidam redeundi modus, primi hominis casui oppositus. Adam quippe in paradiso positus, primo perdidit circumspectionem Dei. Testatur enim beatus Augustinus, quod nequaquam tentator hominem de paradiso ejecisset, nisi aliqua elatio in anima hominis præcessisset, cum verissime scriptum sit: *Ante ruinam exaltatur cor.* Secundo perdidit justitiam, quando uxoris voci plusquam divinæ obedivit. Justitia enim est virtus, quæ suum cuique reddit. Tertio amisit judicium, cum post peccatum correctus, oblique per mulierem retorsit propriam culpam in auctorem, dicens: *Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, et comedi.* Eisdem ergo virtutum gradibus redeundum est homini in exsilio posito, quibus primus expelli meruit de paradiso. Primum itaque faciendum est judicium, deinde exercenda justitia tandem circumspectio adhibenda. Et judicium quidem nobis, ut nos ipsos judicemus et accusemus; justitiam proximo, circumspectionem debemus Deo.

2. Hanc redeundi viam ostendit nobis Micheas Propheta, dicens: *Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, et quid Deus requirat a te: utique facere judicium, et diligere misericordiam, et ambulare sollicite cum Deo tuo.* Hanc salutis viam testatur Apostolus Christum docuisse, dicens: *Apparuit gratia Dei salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie, et juste, et pie vivamus in hoc sæculo*, etc. *Sobrie* scilicet quantum ad nos, *juste* ad proximum, *pie* ad Deum. Qui etiam manifestius intulit circumspectionem Dei, dicens: *Exspectantes beatam spem, et adventum gloriæ magni Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi.* Et in multis aliis Scripturæ sacræ locis, si hic ordo viæ et institutio vitæ quæratur, potest inveniri, ut illud: *Beatus vir qui in sapientia morabitur, et qui in justitia meditabitur, et in sensu cogitabit circumspectionem Dei.* Moratur siquidem in sapientia, et sapiens est qui semetipsum hic dijudicat, ut æternum Dei judicium evadat. *Si enim*, ait Apostolus, *nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur.* Sapiens est, non secundum sapientiam hujus sæculi, sed secundum illam quæ trahitur de occultis, per quam utique miro Dei opere agitur, ut electi quique tunsionibus et pressuris hic attriti, in ædificio veri Salomonis sine sonitu mallei postmodum collocentur.

SERMO CIII.

De quatuor gradibus, quibus electorum profectus distinguitur.

1. Quatuor gradibus distinguitur omnium electorum profectus. Primo enim fit quisque amicus suæ animæ; secundo fit amicus justitiæ; tertio sapientiæ; quarto fit sapiens. In primo profectu vitat omnia quæ animam possunt offendere, et diligit ea quæ eam possunt mulcere. Horret ergo infernum,

et cœlum concupiscit. Ita potest implere illud divinum præceptum, quod in prima conversione sua accepit : *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Nam dum secundum carnem ambulat, nullo modo potest : cum autem spiritu Dei agitur, facile potest. Quid enim habeat emolumenti homo, si proximus ejus ardeat in inferno? aut quid perdiderit, si secum fuerit in paradiso? Neque enim talis est illa paradisi hæreditas, ut possidentium numero minuatur. Diligit ergo proximum, quem non vult malum pati, sicut nec seipsum, et quem sicut seipsum vult possidere cœlum. Hoc autem suo, id est hominis spiritu, quando posset, ut scilicet expavesceret gehennam, ac cœlestia desideraret? Sed potest hoc illius spiritu, cui dictum est : *Si ascendero in cœlum tu illic es, etc.* Spiritus quippe sapientiæ ubique præsens, novit quid in cœlo, et quid agatur in inferno. Cumque mentem humanam replevit, et de pœnis inferni incutit timorem, et cœlestium amorem infundit : sicque facit hominem amare seipsum, et dicit ei : *Miserere animæ tuæ, placens Deo.* Primum igitur est diligere se, deinde proximum. Non enim dictum est, diliges te sicut proximum, sed *diliges proximum sicut te.* Hoc modo fit amator animæ suæ per Spiritum sanctum quem ex fide accepit.

2. Accepto autem hoc dono, non debet eo solo contentus esse, sed ad majora provehi, et in melius proficere. Vivit autem jam per Spiritum. Sed si per Spiritum vivimus, ait Apostolus, *spiritu et ambulemus.* Et alibi dicit : *Nos vero omnes revelata facie gloriam Dei speculantes, in eamdem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu.* Hoc ipsum et Psalmista de sanctis videtur sensisse. *Benedictionem,* inquit, *dabit legislator; ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion.* Ambulet et iste, quem in manibus habemus : eat et proficiat, donec ad quartum gradum perveniat. Ibi sine dubio factus sapiens, videbit Deum deorum in Sion. Porro eo ipso quod dixi, qui bene diligit animam suam, debet etiam diligere justitiam. Alioquin si diligit iniquitatem, odit plane, non diligit, animam suam.

3. Diligendo autem justitiam transit ad secundum gradum, et audit illud Sapientiæ præceptum : *Diligite justitiam qui judicatis terram.* Quam si perfecte dilexerit, debet pro ea ferre patienter omnem pœnam et quamcumque illatam contumeliam. Duo quippe præstabit ei justitia : unum, ut faciat quod debet : alterum, ut patiatur quod debet : scilicet, ut si bonum non fecerit quod debuit, malum quod meruit patiatur. Sic miro modo ne deserendo quidem justitiam ab ipsa deserimur, dum per ipsam quilibet prævaricationis reatus punitur. Neque enim est qui se abscondat a calore ejus. Hanc autem pœnam non solum vir justus non horret, verum etiam libenter excipit, dum per eam præteritæ vitæ peccata purgari fideliter credit. Hinc enim scriptum est : *Non contristabit justum quicquid ei acciderit.* Oponit igitur variis voluptatibus quibus corruit, contraria medicamenta per quæ resurgat. Verbi gratia, cecidit per inobedientiam; per obedientiæ laborem redit ad vitam : lubricus exstitit ac dissolutus; per continentiæ studium rigoremque disciplinæ reparatur. Patitur ab ipsis elementis mundi pœnam, quorum usu dudum defluxerat ad voluptatem. Quibus cruciatibus cum diu, tamquam aurum in fornace probatus fuerit, quantum scilicet dignum judicabit is qui pane lacrymarum nos cibat, et potum dat nobis in lacrymis in mensura; incipit jam consolari, et audit illam Isaiæ vocem dicentis : *Consolamini, consolamini, popule meus, dicit Deus vester. Loquimini ad cor Jerusalem, et advocate eam, quoniam completa est malitia ejus,* id est, afflictio : *dimissa est iniquitas illius. Suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis.* Postquam vero consolationem receperit, sollicitus est et quærit quomodo placeat ei cui se probavit. Facit quicquid boni facit, ut soli placeat suo conditori.

4. Transit ad tertium gradum sui profectus : ut sit scilicet amicus sapientiæ, quæ materno affectu loquitur sibi,

cum dicit : *Præbe, fili, cor tuum mihi.* Cum ergo ad hunc gradum pervenerit, nihil aliud ei restat, nisi ut ad quartum ascendat, ubi dicitur esse sapiens. Hoc autem fit, quando jam operatur, non ut ipse Deo placeat, quod utique in tertio gradu fecerat; sed quia placet ei Deus, vel quia placeat Deo quod operatur. Quisquis talis est, potest cum tota fiducia ac securitate conscientiæ illud Sapientis canticum decantare : *In omnibus requiem quæsivi, etc.* Hic enim requiescit in omnibus, cum per omnia ei placeat Deus, qui non Dei voluntatem ad suam curvare, sed suam didicit ad Dei voluntatem erigere. *Morabitur in hæreditate Domini,* sicut ei ejusdem Domini voce promittitur, cum dicitur : *Terram in qua dormis tibi dabo :* hoc est, quietem istam, ad quam pervenisti labore tuo et munere meo, stabilem tibi faciam atque perpetuam. Quod autem subjungit, *et semini tuo,* sic possumus intelligere, ut non solum spiritui detur tranquillitas ista, et hic, et in futuro ; sed etiam semini tuo, id est, operibus tuis dabitur corporis tui glorificatio.

SERMO CIV.

De quatuor impedimentis Confessionis.

1. Quatuor sunt quæ impediunt confessionem, pudor, timor, spes, desperatio. Quosdam enim impedit pudor, qui scilicet pro sola confusione dicere erubescunt peccata quæ commiserunt. De quo per Salomonem dicitur : *Est confusio adducens peccatum.* Quo contra de his qui confitentur, iterum dicitur : *Est confusio adducens gloriam.* Quos etiam commendat Propheta, dicens : *Confessionem et decorem induisti.* Et alibi : *Confessio et magnificentia opus ejus.* Alios impedit timor. Timent enim si confiteantur, ne gravis eis pœnitentia injungatur. Et hos arguit Job, dicens : *Qui timet pruinam, irruet super eum nix.* Sunt autem nonnulli, qui in hoc mundo adhuc aliquid concupiscunt, nec putant se adepturos quod desiderant, si hominibus quales sint innotescant. Horum confessionem impedit spes, id est cupiditas potiendi desiderii. Talibus comminatur Dominus in Evangelio : *Væ prægnantibus et nutrientibus.* Sunt item alii qui nil horum verentur, sed solum hoc timent, quia post peccatorum confessionem ab ipsis abstinere minime possent. Et his obest desperatio. Quibus non incongrue illud potest aptari : *Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit.* Fit vero nonnumquam, ut hæc omnia simul confessionem impediant. Sed qui quatuor his malis premitur, recte jam in monumento jacet, et velut ille evangelicus quatriduanus fœtet. Scriptum est enim : *A mortuo velut qui non sit, perit confessio.* Quod si is mortuus est qui non confitetur, utique reviviscet qui confitebitur. Veniat ergo Jesus, et dicat, *Veni foras :* et ad vocem ejus ilico suscitabitur mortuus. Excipiat hic noster mortuus exhortationem, et non differat confessionem.

2. Dicatur ergo illi quem pudor afficit : Cur te pudet peccatum tuum dicere, quem non puduit facere ? Aut cur erubescis Deo confiteri, cujus oculis non potes abscondi ? Quod si forte pudor est tibi uni homini et peccatori peccatum tuum exponere, quid facturus es in die judicii, ubi omnibus exposita tua conscientia patebit ? Hæc itaque tria proponenda sunt contra pudorem, scilicet consideratio rationis, reverentia intuentis Dei, comparatio majoris confusionis. Similiter contra timorem opponenda sunt tria. Considerandum enim est, quam sit longa pœna inferni, quam gravis, quam infructuosa. E contrario vero præsentis temporis pœnitentia brevis est, et levis, et fructuosa. Contra spem quoque itidem tria opponuntur, bona scilicet futuri sæculi, præsentis vitæ bonis majora, certiora, durabiliora : ad quorum comparationem, quicquid in hoc mundo desiderari potest, modicum est et incertum : et, ut ita dicam, momentaneum. Ita contra desperationem vincendi peccatum, tria sunt remedia. Primum est vigor ipse propositi boni, quem assumit ex confessione. Secundum est gratia Dei, quam meretur ex humilitate. Tertium est auxilium, quod ex ejus habet cui confitetur compassione.

SERMO CV.

De requisitis ad justificationem et salutem.

1. Duo sunt in quibus consistit nostra salus, justificatio, et glorificatio. Altera initium, altera perfectio est. In illa labor, in hac autem fructus laboris est. Et nunc quidem justificatio fit per fidem: nam glorificatio erit per speciem. Quanta autem sit in futura vita glorificatio sanctorum, humanus interim non potest attingere intellectus. De illa enim scriptum est, quod *oculus non vidit, nec auris audivit, etc.* Hac ergo interim omissa, quoniam vires nostras excedit, de justificatione quæ nunc agitur, aliquid ad ædificationem Fratrum nostrorum, quod necessarium visum est, loquamur. Ipsa est enim via, per quam fit transitus ad glorificationem, dicente Apostolo: *Quos prædestinavit, hos et vocavit; et quos vocavit, hos et justificavit; quos autem justificavit, hos et magnificavit.* Neque enim poterit obtineri magnificatio, nisi justificatio præcesserit: cum ista meritum, illa præmium sit. Hoc in Evangelio docuit Dominus, qui cum Discipulis evangelizaret regnum Dei, primum eis proposuit justitiam, dicens: *Nam nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.*

2. Notandum autem, quod sicut in illo beatitudinis regno præsentem se electis suis exhibebit Dominus ad glorificationem, ita etiam se eisdem ipsis exhibet in via peregrinationis ad justificationem; ut a quo scilicet glorificandi sunt per speciem, ab ipso prius justificentur per fidem. Et quidem tria sunt, a quibus abstinere debent quicumque justificari desiderant. Primo utique ab operibus pravis, secundo a carnalibus desideriis, tertio a curis sæculi. Item tria sunt, quibus debent insistere, quæ etiam continet sermo Domini in monte, eleemosyna, jejunium, oratio. Sic enim adimpletur justificatio; dum ab interdictis vitiis abstinent, et bona quæ præcepta sunt fideliter exercent. Opponantur ergo pravis operibus opera misericordiæ, contra carnalia desideria adhibeantur jejunia, et pro curis sæculi succedat amor Dei, et frequentia orationis.

SERMO CVI.

De tribus ad agendam pœnitentiam necessariis.

1. Tres sunt status animæ: in corpore, posito corpore, recepto corpore. Primus datus est ei ad agendam pœnitentiam, reliqui duo ad habendam requiem vel pœnam, scilicet prout gessit in corpore, sive bonum, sive malum. Ad agendam vero pœnitentiam tria sunt necessaria, tempus, corpus, et locus. Quod tempus sit necessarium, dicit Apostolus: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* Similiter et de corpore idem scribit: *Omnes nos oportet manifestari ante tribunal Christi, ut referat quisque propria corporis prout gessit.* Sed et de hoc loco loquitur Scriptura, dicens: *Si ascenderit super te spiritus potestatem habentis, locum tuum ne deseras.* Porro tempus in tria dividitur, in præteritum, in præsens, in futurum. Horum nullum perdit, quisquis recte pœnitentiam agit. Nam præteritum quidem quod perdiderat restaurat, dum in amaritudine animæ suæ omnes annos suos recogitat: præsens autem tenet jam per exercitium operis: futurum vero per constantiam boni propositi. De præterito loquitur Apostolus, cum dicit: *Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.* Ad præsentis vero operationem hortatur nos, cum dicit: *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.* Futuri nos admonet Dominus, cum ait: *Qui perseveraverit usque in finem, salvus erit.*

2. Corpus quoque necessarium est ad agendam pœnitentiam. In corpore quippe possumus mala pati, et bona operari. Pati scilicet pro commissis delictis, operari pro adipiscendis æternis præmiis. Qui ergo corpore caret, dignos pœnitentiæ fructus facere quomodo valet? Et notandum, quod pœnitentia quæ per corpus geritur, brevis est et levis. Brevis, quia corporis morte terminatur: levis, quia per societatem

corporis fertur facilius. Gravis siquidem esset, si eam solus animus portaret. Cum vero et ipsi corpori ejus partitur pondus, quanto magis inde corpus oneratur, tanto amplius animus exoneratur. Locus etiam videtur necessarius esse et utilis, Ecclesia scilicet vitæ præsentis : in qua quisquis dum in corpore vivit, pœnitentiam recte agere negligit, nullum in futuro salutis remedium obtinere poterit.

SERMO CVII.

De affectionibus orantium.

1. Sicut æger ad medicum, sic esse debet peccator ad Creatorem suum. Qui ergo peccator est, debet orare Deum, sicut æger medicum. Duobus autem modis impeditur oratio peccatoris : vel nulla, vel nimia luce. Nulla luce illustratur, qui peccata sua nec videt, nec confitetur. E contrario nimia luce obruitur, qui ea tanta videt, ut de indulgentia desperet. Horum neuter orat. Quid ergo ? Temperanda est lux, ut peccata sua videat peccator, et confiteatur; ac pro ipsis oret, ut remittantur. Primo ergo ejus oratio debet fieri verecundo affectu. Hoc autem fit, cum necdum peccator audet per seipsum accedere ad Deum, sed quærit aliquem sanctum virum; aliquem sanctum pauperem spiritu, qui sit in ora vestimenti Domini tamquam fimbria, per quem habeat accessum. Hujus orationis tenuit typum illa evangelica mulier, quæ fluxum sanguinis patiebatur; cupiensque sanari accessit, et intra se cogitavit dicens : *Si tetigero fimbriam vestimenti ejus, salva ero*. Secunda oratio fit puro affectu : et hoc fit quando scilicet peccator jam per seipsum accedit, et ore proprio confitetur. Talis orationis reliquit nobis exemplum illa Peccatrix, quæ lacrymis rigavit pedes Domini, et capillis capitis sui tersit, de qua dictum est a Domino : *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Tertia oratio effunditur amplo affectu : et hoc fit, quando is qui pro se oraverat, orat jam pro aliis. Sic oraverunt Apostoli pro muliere Chananæa pro filia sua rogante : *Dimitte*, inquiunt, *illam, quia clamat post nos*. Quarta oratio emittitur devoto affectu, quæ de cordis puritate sine ulla hæsitatione cum gratiarum actione depromitur. Talem orationem fecit ipse Dominus, quando quatriduanum de monumento Lazarum resuscitavit, et ait : *Pater, gratias ago tibi, quia audisti me*. Tales orationes docuit nos Apostolus facere frequentes, dicens : *Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite*. Has quæ dictæ sunt quatuor orationum species, id est, verecundam, puram, amplam, devotam, nuncupat Apostolus aliis nominibus, et ad eas nos hortatur dicens : *Obsecro primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones*. Nam obsecrationes verecundo, orationes puro, postulationes amplo, gratiarum affectiones fiunt affectu devoto.

2. Diximus de generibus affectionum et orationum : dicamus etiam qua puritate sit orandum. Et quidem tria videntur mihi hic esse necessaria, quibus orationis intentio firmiter est adstringenda. Considerare namque debet is qui orat, et quid petit, et ipsum quem petit, et seipsum qui petit. In eo autem quod petit, duo debet attendere, ut secundum Deum sit quod postulat, et ut hoc ipsum in summo affectus desiderio habeat. Verbi gratia, si mortem inimici, si læsionem seu dejectionem proximi orando petierit, non est secundum Deum talis oratio, cum ipse præcipiat, et dicat : *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos; et orate pro persequentibus et calumniantibus vos*. Si vero peccatorum remissionem, si Spiritus sancti gratiam, si virtutem atque sapientiam, si fidem, veritatem, justitiam, humilitatem, patientiam, mansuetudinem, et cætera spiritualia charismata quæsierit, et ea cogitando vehementer affectaverit; hæc secundum Deum est oratio, et hæc vere meretur audiri. De hujusmodi enim orationibus loquitur per Isaiam Deus : *Antequam clament, ego exaudiam; adhuc illis loquentibus ego audiam*. Sunt et alia, quæ cum desunt, a Deo dantur, et possunt esse vel non esse secundum Deum,

quantum dumtaxat interest finis ad quem referuntur: ut est corporis sanitas, pecunia, cæterarumque rerum affluentia: quæ etsi a Deo sint, non tamen sunt magnipendenda, nec ex desiderio possidenda. Similiter et in ipso quem petit, debet duo considerare, bonitatem, et majestatem. Bonitatem, qua gratis velit; et majestatem, qua plane possit dare quicquid petitur. Sed et in seipso qui petit, debet nihilominus duo attendere, id est, ut pro suis meritis nihil accepturum putet, sed de Dei misericordia tantum quicquid rogaverit, impetraturum speret. Tunc ergo dicitur cor purum, quando tria hæc quæ dicta sunt, et eo modo quo dicta sunt, cogitat. Et quisquis hac puritate et intentione cordis oraverit, exaudiri se sciat: quia, sicut testatur Petrus apostolus, *Non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente qui timet Deum et operatur justitiam, acceptus est illi.*

SERMO CVIII.

De spirituali minutione sanguinis.

Minuendi sanguinis duplex est causa. Interdum qualitas, interdum quantitas obest: nec minus perniciosa immoderata abundantia, quam corruptio. Sanguis animæ meæ, voluntas mea. Naturæ siquidem cognatus præ cæteris humoribus sanguis dicitur, et animæ vita in voluntate est. Minuatur ergo prava voluntas, quæ morbi causa est spiritualis. Minuatur, inquam, dum penitus exhauriri exsiccarique non potest. Scindatur et aperiatur vena ferro compunctionis, ut peccati, etsi non omnis sensus, certe consensus effluat et abjiciatur. An dubitas inveniri et in anima sanguinis non inutilis inutilem abundantiam? audi sapientem medicum, qui et ipsum docet justitiæ sanguinem minuendum. *Noli*, inquit, *nimium esse justus.* Simile est et istud Apostoli: *Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.* Cui putas venæ parcendum est, si et justitia, et sapientia egent minutione? Quis enim sanguis utilior? Illud tamen memento, nec nimis justum, justum: nec ebriam (ut ita loquar) sapientiam oportet sapientiam nominari. Sic nimirum et in sanguine corporis invenire est, ubi excreverit nimis, non jam nutrimentum afferre corpori, sed detrimentum. Quamobrem si peccare delectat adhuc, sanguis vitiosus est, et minuere festinato. Si vis agere pœnitentiam, castigare oportet membra, corpus affligere, judicare temetipsum, ut non incidas in manus Dei viventis. Justum id quidem, sed ne quid nimis. Alioquin reprimendus est fervor immoderatus, ne noceat unitati, serviat indiscretioni.

SERMO CIX.

De inani splendore virtutum cavendo.

Caveamus, Fratres, ne vasorum interim vacuo splendore decepti, sero conqueri habeamus quod lampades nostræ exstinguuntur. Ego enim reor minime fuisse accensas, quæ tunc videntur exstingui. Sic nempe habes: *Simile est regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas.* Accipientes dixit, non accendentes. Quomodo enim accenderunt, quæ non sumpserunt oleum secum? Aut ubi ignis materia defuit, quomodo ignis fuit? At lucet castitas etiam ex seipsa. Sed quanto lucidior lampas ardens, quam sine igne, tanto pulcrior casta generatio cum caritate. Sic et a cæteris voluptatibus temperantia, et patientia in adversitatibus, honestas in conversatione, et circumspectio in sermone, eleemosyna quoque et ejusmodi opera pietatis, naturali quadam placere gratia, et velut ingenito decore etiam apud fatuas virgines renitere videntur. At quoniam vitrea magis quam ignea claritate fulgebant, eo ipso lampades suas arbitrabantur exstingui, quo nimirum inanem hunc splendorem ab æterna conspexerint luce reprobari.

SERMO CX.

De allocutione hominis ad seipsum, vel animam suam.

Quanta est miseria nostra, et indi-

gentia nostra quam multiplex! Etiam verbis opus habemus. Et cum utrumque sit miserum, non jam mirum quod inter nos: mirum magis, quod etiam ad nos ipsos. *Nemo scit quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis qui est in ipso.* Chaos magnum inter nos firmatum est, nisi interveniente quasi instrumento verborum fiat ad invicem transitus quidam cordium in communicatione cogitationum. Hac necessitate inventa sunt verba: quis nesciat? Verumtamen et nos ipsos verbis jam alloqui necesse est, *Nonne Deo subjecta eris anima mea?* Propheta ait: *Ab ipso enim salutare meum.* Et cui non frequenter necesse est animam revocare suam, advocare rationem suam, suos convocare affectus? Cui non opus est crebro seipsum convenire verbis, increpare minis, sollicitare monitis, urgere accusationibus? Quin etiam ratiociniis suadere expedit: quale est, *Ab ipso enim salutare meum*: et consolari aliquando, juxta illud, *Quare tristis es anima mea, et quare conturbas me?* et interdum velut excitare, et dicere, *Lauda anima mea Dominum*; et nonnumquam diligentius commonere de quibus oportet, ut est, *Benedic anima mea Domino, et noli oblivisci omnes retributiones ejus.* Nempe cor meum dereliquit me, et necesse habeo ad meipsum, immo ad me alterum loqui. Atque id interim tanto amplius, quanto minus sum adhuc reversus ad cor, reversus in me, unitus denique mihi ipsi. Nam ne invicem quidem erit jam verbis uti, ubi in unum utique virum perfectum occurremus omnes. Opportune igitur linguæ cessabunt; nec medius requiretur interpres, ubi usque adeo medium omne caritate constraverit ille unicus Mediator, ut et nos in unum facti simus in ipsis, qui vere sempiterneque unum sunt, Deo Patre, et ipso Domino Jesu-Christo.

SERMO CXI.

De Fide vita et moribus contestanda; seu de sex testimoniis Deo perhibendis.

1. ÆTERNAM cœlestis patriæ, ad quam nostra peregrinatio suspirat, felicitatem, et e contra gehennæ paratos impiis cruciatus, omnem excedere humani non modo corporis sensum, sed etiam intellectum cordis, nemo dubitat, qui vel nomine tenus sit fidelis. Atque utinam viveret in omnibus fides ista, et credulitatem, ut dignum erat, sequeretur; hinc quidem desiderium, inde timor! Quid est enim, quod non optamus etiam per medios enses, aut, si oporteat, semiusti declinare miseriam tantam, et ad tantam accelerare gloriam, nisi quod insensibilis est, et mortua fides nostra? Accedit sane ad cumulum infelicitatis salutis impedimentum, occasionem perditionis nostræ, quod in æstimatione quidem finis utriusque affectio nostra judicio non consentit; sed in consideratione viarum ne ipsum quidem satis tenemus judicium veritatis. Nec mirum si nulla virtutum delectatione movetur desiderium, quod etiam circa illam æternam beatitudinem torpet; aut si præsentem non metuit amaritudinem peccatorum, qui ne ipsa quidem parata diabolo et angelis ejus æterna supplicia pertimescit. Nisi quod in cæteris utique consuevimus ipsa, quorum vicinior nobis experientia est, etsi longe minora sunt, vehementius et jucunda appetere, et formidare molesta.

2. Illud satis mirari nequeo, cur fides nostra in præsentibus titubat, quæ de futuris tam certa videtur. Sic fatui filii Adam non judicantes, neque quod verum est discernentes, cum promissiones habeatis vitæ ejus quæ nunc est, pariter et futuræ, in ea quam protinus est experiri, omnino incredulos vos exhibetis et infideles, ut palam fieri videatur, nonnisi ad cumulum damnationis relictam vobis fidem futuræ promissionis? Idipsum sane considerare est et de comminatione. Nonne enim idem ipse, qui paratum asserit electis regnum, reprobis ignem, eodem ore et eadem veritate testatur, laborare et oneratos esse, quicumque ad ipsum non accedunt: accedentes autem non defecturos, ut est trepidatio pusillanimitatis humanæ, sed reficiendos ab

ipso? Qui regnum ineffabiliter delectabile pollicetur, ipse jugum suum suave et onus leve esse testatur. Qui æternam beatitudinem promittit in patria, præsentem quoque requiem et refectionem repromittit in via. Denique Propheta loquitur, dicens : *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se* ; et facile credimus universi. Loquitur ipse Dominus Prophetarum : *Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos : tollite jugum meum super vos, et invenietis requiem animabus vestris; jugum enim meum suave est, et onus meum leve*; et quam multi avertunt cordis aurem? nam corporis jam forte non audent. Quid incredulitatis istud est? immo quid insaniæ? Quasi vero aut falli Sapientia, aut fallere Veritas possit? Quasi aut Caritas quod offert, dare nolit : aut Omnipotentia non valeat reddere quod promittit.

3. Quis enim hominum adeo voluptati et luxuriæ deditus est, qui non sobrietatem et castitatem magis eligeret, si certus esset, eas sibi delectabiliores fore? Quis tam ambitiosus, qui non inciperet vilitate omni et extremitate esse contentus; si, ut vere est, caritatem quæ non quærit quæ sua sunt, dignitatibus universis sciret amabiliorem? Quis tam avarus, qui non omnino divitias sperneret, si jucundiorem crederet paupertatem? Nunc autem Christus frustra clamat de levitate oneris sui : sine causa jugum suum suave prædicat : quandoquidem et ab ipsis qui Christiano censentur nomine, onus diaboli, et jugum carnis atque sæculi hujus delectabilius reputatur. Sed unde tibi vel inconsideratio tanta, quanta ab ipsis imponitur, Domine Deus meus? Cur tam publice polliceris, quod tam facile deprehenderis non implere? Dulciorem super mel et favum spiritum tuum asseris : et ecce isti dulciorem invenerunt carnem venationis; carnem, pro pudor! meretricis; sæculi vanitatem. Væ miseris! de parte judicant, et tamquam amarum fastidiunt manna tuum absconditum, quod non gustaverunt! Sane qui probaverunt utraque, ecce hi sciunt quia Deus verax, omnis autem homo mendax. Ipsorum proinde testimonia esse debuerant credibilia nimis : sed cum promissionibus tuis, tuorum quoque experientia contemnitur et ridetur. Carnalis siquidem homo non percipit quæ sunt spiritus Dei, sed stultitia illi videntur. Nec mirum, si experto non credit homini, qui Deo non credit promittenti. Ergo insani reputamur, qui crucem Domini prædicamus esse suavem; qui delectationem paupertatis magnificamus, extollimus humilitatis gloriam, eructamus delicias castitatis. Insanus nobiscum æstimetur et Propheta, qui dicit delectatum se esse in testimoniis Domini, sicut in omnibus divitiis.

4. Vos qui sapientes estis in oculis vestris, non omnes, sed paucas, quas utcumque mendicare potestis, divitias, divinis præferte testimoniis, ut nullum umquam habeat testimonium fides vestra. Penes vos sit in occulto, in abscondito, ubi ne ipse quidem videat Pater qui est in cœlis; sed dicere possit, quia *nescio vos*. Firmiter creditis Deum justum, veracem, remuneratorem, omnipotentem, summe bonum, æternum. Exhibete vos aspides surdas, et obturantes aures, nequando audiatis vocem improperantis, et dicentis : *Ostende mihi fidem tuam sine operibus*. Credere quanti vobis constat? Viam autem testimoniorum nolite ingredi, quoniam ardua est, aspera, et inambulabilis. Miseri et infelices! qui viam civitatis habitaculi non invenistis; et ideo erratis in invio, et non in via! Finis nempe viarum, quæ videntur vobis bonæ, quas delectabiles vos esse judicatis, (neque enim veræ quicquam delectationis habent) demergitur in profundum inferni : ibi erit fletus et stridor dentium. Expergiscimini ebrii et flete, ne fletus ille perpetuus apprehendat incautos. Cum enim dixeritis, Pax et securitas; tunc subitaneus vobis superveniet interitus, tamquam in utero habenti, et non effugietis. Merito plane, qui nunc fugiendi tempus scienter amittitis, et refugitis effugiendi viam.

5. *Orate*, inquit Dominus, *ut non fiat fuga vestra hieme, vel sabbato*. Fugite, dum tempus est acceptabile, et via delectabilis exhibetur. Fugite sex diebus, quibus operari licet. Fugite in testimoniis sex illorum quæ supra tetigimus, justitiæ, veritatis, remunerationis, omnipotentiæ, summæ bonitatis, æternitatis : ne forte septimum, divini scilicet zeli testimonium, non tam detis, quam sustineatis inviti. Genimina viperarum, quis vos docuit fugere a ventura ira? Via mortis est, in qua curritis ; via perditionis, via cujus finis demergit in profundum inferni. Adhuc tamen spes est, quia necdum viæ, id est vitæ, finis advenit. Festinate prævenire finem : ne subito præoccupati, quocumque cecideritis, ibi sitis. Venite filii, audite me : viam salutis docebo vos, viam testimoniorum Dei, in qua delectemini et vos sicut in omnibus divitiis.

6. Sit prima dicta usque ad cor. Illuc nempe prævaricatores vocat vox divina; ubi testimonium justitiæ ejus compunctionem generet et timorem. Hinc sane procedatur ad confessionem oris, ut non cunctemur etiam contra nosmetipsos perhibere testimonium veritati. Quisquis enim coram hominibus erubuerit illam ; hunc et illa erubescet coram Patre suo. Sequatur deinde possessionum distractio, distributio facultatum, sicut scriptum est : *Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi*. Et item : *Si vis esse perfectus, vade et vende omnia quæ habes, et da pauperibus ; et habebis thesaurum in cœlo*. Est enim in hac liberali proprietatis effusione testimonium largitatis divinæ et copiosæ retributionis, ut qui sponte distribuit sua, indubitanter sperare videatur de manu Domini ampliora. Adhuc autem et quartum quoque præbeas necesse est testimonium omnipotentiæ : dico autem in corporis afflictione. Seminandum quippe est animale corpus, sed ut spirituale resurgat. Non tibi ergo qui parcit corpori, de resurrectione et immutatione hæsitare videtur? Sic et qui non compungitur animo, de justitia ; et qui non confitetur, de veritate ; et qui avarus est, de retributione futura. Eodem quoque modo considerare est et cætera quæ sequuntur. Etenim si eousque proficias, ut propriæ abrenunties voluntati, certissimum istud est divinæ testimonium bonitatis. Veniens nimirum non tuam, sed ipsius facere voluntatem, commendas magnifice, quam sic præfers, clamans non verbo, neque lingua, sed opere et veritate : quia nemo bonus, nisi solus Deus.

7. Superest ut perseverantiæ studeas. Hæc enim viæ consummatio est, et testimonium habet æternitatis. Imago siquidem æternitatis divinæ, perseverantia est conversationis nostræ ; ut quomodo ipse est, ita et nos simus in hoc sæculo, incommutabilitatem illam pro modulo possibilitatis nostræ imitantes. Hinc quippe Sapiens ait : *Stultus ut luna mutatur, sapiens permanet ut sol*. Hæc est ergo via, dilectissimi, ambulate in ea : quoniam ascendendo de virtute in virtutem videbitur Deus deorum in Sion. Ad cujus gloriam visionis ipse nos perducat Dominus virtutum et Rex gloriæ, qui est via, veritas, et vita, Jesus Christus Dominus noster.

SERMO CXII.

Convertere anima mea in requiem tuam. Laborat et requiescit anima in conscientia, quia conscientia alia bona, et non tranquilla : alia tranquilla, et non bona : alia nec tranquilla, nec bona : alia bona, et tranquilla. Tranquilla, et non bona eorum est, qui in spe peccant, et dicunt in corde suo, quod Deus non requiret : et ista maxime adolescentium. Bona, et non tranquilla, eorum est, qui jam conversi ad Dominum, recogitant annos suos in amaritudine. Nec bona, nec tranquilla, eorum, qui præ multitudine peccatorum desperant. Bona et tranquilla, eorum, qui carnem spiritui subdiderunt : qui cum his qui oderunt pacem, sunt pacifici. Hic est lectus animæ : in hoc requiem capit anima, sed non perfectam. Oportet autem ut perfectam possit præstare requiem, non solum bona et tranquilla

sit conscientia, sed etiam secura; unde subjungit : *Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu.* De morte, dando bonam conscientiam : a lacrymis, dando tranquillam et bonam : a lapsu, dando securam.

SERMO CXIII.

Ab occultis meis munda me, Domine, et ab alienis parce servo tuo. Tria sunt occulta : illicita actio, dolosa intentio, impudica affectio. Prava operatio inquinat memoriam, dolosa intentio rationem vel mentem, impudica affectio voluntatem. Mundatur memoria per confessionem, mens per lectionem, affectio vel voluntas per orationem. Ab alienis mundus eris, si non insultes, si non discedas, si non consentias, si non dissimules. Justitiæ est non consentire, sed cum rigore resistere : fortitudinis, non discedere, sed mala proximi patienter tolerare : temperantiæ, non insultare, sed cum moderamine compati : prudentiæ, non dissimulare, sed sollicite ut mala desinant providere.

SERMO CXIV.

Pax corporis est ordinata temperantia partium. Pax animæ irrationalis, ordinata requies appetitionum. Pax animæ rationalis, cogitationis actionisque consensio. Pax corporis et animæ, ordinata vita et salus animantis. Pax hominis ac Dei, ordinata in fide sub æterna lege obedientia. Pax hominum, ordinata concordia. Pax domus, ordinata imperandi atque obediendi concordia cohabitantium. Pax civitatis similis est. Pax cœlestis civitatis, ordinatissima et concordissima societas fruendi Deo, et vivendi in eo. Pax omnium rerum, tranquillitas ordinis. Ordo est parium dispariumque rerum sua cuique loca tribuens dispositio.

SERMO CXV.

Accedat homo ad cor altum, et exaltabitur Deus. Est cor altum, cor humile, cor mediocre. Dicit Propheta : *Redite prævaricatores ad cor.* Prima accessio prævaricatoris servi ad cor humile : ad quod trahitur per judicium. Secunda accessio mercenarii ad cor mediocre : ad quod vocatur per consilium. Tertia filii ad cor altum : ad quod levatur per desiderium. Et tunc exaltatur Deus, id est supra cor elevatur : ut dum non potest comprehendi per rationem, desideretur per affectionem et amorem. Et nota, quod accessiones istæ sive ascensiones in corde aguntur. Unde dicit Propheta : *Ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum.* Sed aliquando homo interior rationem excedit, et supra se rapitur; et dicitur excessus mentis. Unde et quatuor gradus ascensionis esse dicimus. Primus ad cor, secundus in corde, tertius de corde, quartus supra cor. In primo timetur Dominus, in secundo auditur consiliarius, in tertio desideratur sponsus, in quarto videtur Deus.

SERMO CXVI.

Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite. Duæ sunt mortes, et totidem resurrectiones. Prima mors animæ, secunda corporis. Mors animæ, separatio a Deo : mors corporis, separatio animæ a corpore. Hanc operatur peccatum, illam pœna peccati. Item, prima resurrectio animæ, secunda corporis. Resurrectionem animæ operatus est humilis et occultus Christi adventus : resurrectionem corporis, gloriosus et manifestus Christi perficiet adventus. Sed anima invisibilis est ad imaginem Dei creata. Unde dicit Scriptura : *Fecit Deus hominem ad imaginem et similitudinem suam.* Rectum quidem. Unde et exterior homo, id est corpus, in forma sua rectus apparet, habens vitam et sensum : ut per hunc exteriorem et visibilem illum interiorem et invisibilem intelligeremus : qui rectus factus est in voluntate, vivus in cognitione, sensibilis in amore. Et sicut corpus, id est exterior homo, in resurrectione sua vitam et sensum recipiet : ita et in resurrectione sua vitam et sensum anima, id est interior homo, recipit, id est cogni-

tionem et amorem. Quod autem cognitio vita sit, Veritas attestatur, dicens: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te Deum verum, et quem misisti Jesum Christum.* Et quod amor sit sensus, hinc accipe. Sicut homo interior in vita non discernitur, quia in toto suo æqualiter vivit; in sensu autem discernitur in quinque partes notissimas, scilicet visum, gustum, auditum, odoratum, et tactum: quia aliter sentit in oculo, aliter in ore, et sic in cæteris: ita interior homo in cognitione quidem non discernitur, sed in amore. Et sicut ille in quinquepertitos sensus dividitur: ita iste circa quinque invisibilia Dei afficitur, quæ sunt veritas, justitia, sapientia, caritas, æternitas. Aliter enim afficitur circa veritatem quam diligit propter libertatem: aliter circa justitiam, quam diligit propter suavitatem: aliter circa caritatem, quam diligit propter virtutem: aliter circa æternitatem, quam diligit propter securitatem.

SERMO CXVII.

Habet fidelis anima paradisum suum spiritalem quidem, non terrenum: et idcirco priori illo delectabiliorem et secretiorem. In hoc delectatur anima, sicut in omnibus divitiis. De hoc paradiso prodeunt fontes quatuor, id est, veritas, caritas, virtus, sapientia. De his fontibus laboranti animæ salubres aquæ hauriuntur. Laborat enim anima humana quadruplici morbo vitiorum, scilicet timoris, concupiscentiæ, propriæ iniquitatis, ignorantiæ. Timore enim victa in vitium cogitur, concupiscentia illecta in vitium trahitur, propria iniquitate voluntarie vitium sequitur, ignorantia seducta in vitium labitur. His malis laborantes et gementes animas consolatur Propheta, dicens: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.* Contra pusillanimitatem, quæ provenit de vitio timoris, aqua præsidiorum de fonte virtutis; contra concupiscentiam temporalis voluptatis, aqua desideriorum de fonte caritatis; contra malitiam voluntariæ iniquitatis, aqua judiciorum de fonte veritatis: contra fallaciam ignorantiæ, aqua consiliorum de fonte sapientiæ. Et hoc in gaudio; ut quæ prius gemebat sub pondere vitiorum, modo gaudeat in adeptione virtutum, comparando sibi de aquis consiliorum prudentiam, de aqua præsidiorum fortitudinem, de aqua desideriorum temperantiam, de aqua judiciorum justitiam: ut in adversis fortitudo expellat pusillanimitatem; in prosperis temperantia refrenet lasciviam: in agendis justitia excludat iniquitatem: in dubiis prudentia instruat ignorantiam. Talibus anima refocillata aquis, et ornata virtutibus, extendat se, et comprehendat cum omnibus Sanctis, quæ sit latitudo et longitudo, sublimitas et profundum. Hæc quatuor Dei duobus brachiis comprehendi possunt, vero scilicet amore, et vero timore. Timore sublimitatem et profundum, id est, potentiam et sapientiam: amore latitudinem et longitudinem, id est, caritatem et veritatem. Timetur enim Deus, quia omnia per potentiam potest: et veraciter timetur, quia nihil eum per sapientiam latet. Amatur Deus, quia caritas est: et veraciter amatur, quia veritas, id est æternitas est.

SERMO CXVIII.

State in viis Domini, et interrogate semitas ejus. In via Domini stat, qui corporales observantias boni propositi servat. Sed quia corporale exercitium ad modicum valet, ut Paulus dicit, idcirco subjungit: *Et interrogate semitas æternas ejus*, id est, desiderate sanctorum Patrum vitas, et invenietis viam; ambulate in ea. Viam invenit, qui ad cor revertitur: ambulat in ea, qui ascensiones in corde suo disposuit. Prima ascensio hujus viæ est contritio, secunda confessio, tertia affectio, quarta proprietatis abjectio, quinta abnegatio propriæ voluntatis, sexta humiliatio voluntariæ subjectionis, septima perseverantia.

SERMO CXIX.

Mysterium incarnationis tria in se

consideranda continet : scilicet formam humilitatis, probamentum dilectionis, sacramentum redemptionis. Formam humilitatis demonstrat vagitus parvuli, locus diversorii, reclinatio in præsepio, pannorum involutio. Probamentum dilectionis, pia mors : quia *majorem caritatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis*. Sacramentum redemptionis triplicem ostendit potentiam Deitatis : scilicet de nihilo aliquid fecit, inveteratum innovavit, temporale perpetuavit.

SERMO CXX.

Ministerium ministrorum Christi triplex est : servitutis, caritatis, dignitatis. Ministerium servitutis, corporis castigatio : caritatis, mentis devotio; dignitatis, corporis Christi consecratio. Primum fit in afflictione, secundum in hilaritate, tertium in humilitate. Primum est sacrificium timoris, secundum amoris, tertium laudis.

SERMO CXXI.

In schola Christi sumus, in qua duplici doctrina erudimur: quia aliud per seipsum ille unus et verus Magister docet, aliud per ministros. Per ministros timorem; per seipsum dilectionem. Unde deficiente vino præcipit ministros implere hydrias aqua : et adhuc quotidie refrigescente caritate, ministri Christi implent hydrias aqua, id est, mentes hominum timore. Et bene per aquam timor intelligitur : quia sicut aqua ignem, ita timor exstinguit libidinem : et sicut aqua sordes corporum, ita timor sordes purgat animorum. Impleamus ergo aqua ista hydrias, id est mentes nostras : quia qui timet, nihil negligit : et bene plenus est, ubi negligentia cadere non potest. Sed quia aqua gravat, id est, timor pœnam habet; accedendum est ad eum qui de aqua vinum facit, id est, timorem pœnalem in amorem convertit : ut audire possimus quod ipse de dilectione docet. Dicit enim : *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem*. Quasi diceret : Multa per ministros præcipio, sed hoc specialiter per meipsum commendo. Et alibi : *In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem*. Ut ergo veritatis nos discipulos esse probemus, diligamus invicem. Et in hac dilectione triplici sollicitudine vigilemus : quia *Deus caritas est*. Et omnem sollicitudinem nostram illi debemus : id est, ut nascatur, ut crescat, ut servetur. Nascitur, si cibaveris inimicum, si potum dederis ei : quia hoc faciens *carbones ignis congeres super caput ejus*. Carbones ignis, opera sunt caritatis : quæ congeruntur super diabolum, qui est caput omnium iniquorum : ut ablato eo nascatur eis caput Deus, qui caritas est. Crescit, si necessitatem patienti subveneris, si volenti mutuare præstiteris, si amico animum tuum aperueris. Servatur, si loquendo vel exhibendo etiam quæ non videntur necessaria, amicorum voluntati satisfeceris. Servatur etiam et augetur bono vultu, dulci sermone, hilari operatione : ut caritatem, quam vultus et sermo indicant, pia et hilaris operatio confirmet : quia exhibitio operis probatio est dilectionis.

SERMO CXXII.

Tu autem cum jejunaveris, unge caput tuum et faciem tuam lava. Hoc autem dixit Dominus propter duplex vitium, vanæ gloriæ scilicet, et impatientiæ, quod solet jejunantes subvertere. Per hoc quod jubet faciem lavare, præcipit nobis intentionem puram servare : quia sicut decor corporis in facie, ita decor totius operationis animæ consistit in intentione. Per unctionem capitis, qua quod asperum erat lenitur, præcipit nobis lenitatem mentis in jejunio tenere. Pura erit intentio, si in omni actione nostra aut honorem Dei, aut utilitatem proximi, aut bonam conscientiam nostram quæramus.

SERMO CXXIII.

1. *Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis*. Sunt qui carne ambulant,

qui omnem sollicitudinem in hoc ponunt, quomodo molestias carnis evitent. Hi sunt, qui licet virtutes probent, tamen dum molestias carnis omnino evitare volunt, concupiscentiis ejus pravis nequeunt resistere. Talibus dicit Apostolus : *Spiritu ambulate,* id est, sollicitudinem vestram, quomodo molestias carnis evitetis, deponite. In hac vita spiritus duo gradus sunt, superior, et inferior. In inferiori gradu homo in suo spiritu ambulat; in superiori gradu in spiritu Dei. In inferiori gradu ambulat homo, quando reversus ad cor, circa affectiones suas sollicitus, in se reprehendit quod virtuti contrarium esse cognoscit. In hoc gradu sacrificium Deo contribulati spiritus et cordis humiliati per compunctionem offert. De hoc gradu ad superiorem ascendens, incipit cogitare beneficia Dei : et conversus ad gratiarum actiones, offert Deo per devotionem sacrificium laudis. In utroque gradu videt Christum : in primo crucifixum, in secundo gloria et honore coronatum. In primo erat Isaias, quando dixit : *Et vidimus eum, et non erat ei species neque decor.* In secundo erat, quando dixit : *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum.* Et nota quod in primo dixit, *Vidimus:* in secundo, *Vidi;* quia illud multorum est, et peccatorum : istud paucorum, et solius Prophetæ. Unde Apostolus : *Ex parte cognoscimus Christum, et hunc crucifixum : ex parte prophetamus : quia nondum videmus sicuti est. Scimus enim quoniam cum apparuerit, similes ei erimus : quia videbimus eum sicuti est.* Vidit Propheta, sed oculo prophetico, Dominum sedentem super solium excelsum, id est, super angelicam creaturam : et elevatum, id est, supra humanam : quia ipse suscitabit de pulvere egenum, et de stercore eriget pauperem, ut sedeat cum principibus, et solium gloriæ teneat. *Et plena erat omnis terra majestate ejus.* Omnis terra, hoc est, omnia electorum corpora, plena erunt majestate ejus, quando reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. *Et ea quæ sub ipso erant, replebant templum.* Projectis hypocritis, et his qui invitati venire excusant, in tenebras exteriores : humiles et Deo subditi replebunt templum : quoniam ipse populum humilem salvum faciet, et oculos superborum humiliabit.

2. *Seraphin stabant super illud : sex alæ uni, et sex alæ alteri.* Seraphin, id est ardentes, significant eos qui in fervore Deo serviunt : quos Dominus vigilantes invenit, et super omnia bona sua constituet eos. *Sex alæ uni, et sex alæ alteri :* quia non solum prælati, sed etiam subjecti alas habent, et Seraphin sunt, si ferventes fuerint. *Duabus tegebant caput, et duabus pedes, et duabus volabant.* Habent ferventes animæ alas quibus volant, spem et timorem : quia volantis est aliquando alta petere, aliquando ima. Per spem enim alta petunt, quia in cœlestibus habitant. Unde quidam ex eis dicunt : *Nostra conversatio in cœlis est.* Per timorem ima. Condescendendo enim infirmis, instruunt eos, considerantes seipsos, ne et ipsi tententur. *Duabus tegebant pedes.* Pedes eorum affectiones sunt, quibus proximis junguntur. Sed quia his duobus modis offenditur, scilicet nimio rigore infirmos dejiciendo, ac nimia lenitate eorum vitiis consentiendo, velabant illos Seraphin duabus alis : contra nimium rigorem, consideratione propriæ fragilitatis : contra nimiam lenitatem, zelo rectitudinis. *Duabus velabant caput.* Caput, intentio contemplationis est, sive intellectus spiritualis. Et hoc velant Seraphin, propter inimicos, propter vanam gloriam, et occultam superbiam, duabus alis : contra vanam gloriam una ala, scilicet amore veritatis : contra superbiam, studio humilitatis.

SERMO CXXIV.

1. Sermo Dei duo operari debet, et animas vitiosas sanare, et bonas admonere. Vitiosas dico, non omnes quibus inest vitium, sed quæ vitio ex voluntate consentiunt, nec resistunt quantum possunt. Tali animæ loquitur Veritas in Evangelio, dicens : *Esto consentiens adversario tuo, quamdiu cum illo es in via, etc.* Non dixit, vitio; sed,

adversario. Adversarius iste, sermo Dei est, qui semper vitiis adversatur. Huic consentit, qui cum Propheta dicere possit : *Et peccatum meum contra me est semper*. Bonas dico animas, non solum perfectas, sed incipientes; quæ licet vitium habeant, non tamen consentiunt, sed repugnant. Tales animæ, licet ex infirmitate vel ignorantia sæpe cadant, sicut scriptum est, *Septies in die cadit justus*; tamen per voluntatem, quam habent bonam, resurgunt. Hæc est enim quæ bonam facit animam : quia cum multa sint animæ bona naturaliter insita, sicut ingenium bonum, memoria capax, vigil ratio, et cætera animæ bona; sola tamen voluntas, si fuerit bona, bonam facit animam : si fuerit vitiosa, vitiosam. Sed quia *homo* (sicut Job ait) *numquam in eodem statu permanet* : aut enim deficit aut proficit : proficiendum est in hac voluntate, quia ipsa est via, de qua ait Propheta : *Hæc est via, ambulate in ea*. Et Psalmus : *Beatus vir cujus est auxilium abs te! ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum*. In corde, id est voluntate.

2. Primus hujus viæ gradus est recta voluntas, secundus valida, tertius devota, quartus plena voluntas. In primo gradu anima mente legi Dei consentit : sed carne repugnante, bonum quod diligit, perficere non invenit; sed sæpe malum quod odit, per infirmitatem facit. In hoc tamen recta est ejus voluntas, quod adversario suo consentiens, in se odit quod ille reprehendit. In secundo gradu anima non solum malum quod odit non agit, sed etiam bonum quod diligit, licet cum gravedine, fortiter tamen perficit, dicens cum Propheta : *Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras*. In tertio gradu jam dilatato corde currit viam mandatorum Dei, et delectatur in eis, sicut in omnibus divitiis : quia inuncta pellis oleo spiritualis gratiæ, et sciens quod *hilarem datorem diligat Deus*, cum hilaritate ad quodlibet bonum se extendens, clamat cum Propheta David : *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum*. In quarto gradu sunt Angeli : qui ea facilitate, qua semper volunt, bonum plenarie perficiunt. Hunc gradum desiderare quidem potest anima, ascendere non potest in corpore, ob hoc quod corpore aggravatur. Qui nondum rectam habet voluntatem, sciat quia impedit eum carnalis intentio. Qui habet rectam, et non validam, sciat quia impedit eum prava consuetudo. Qui habet devotam, et nondum plenam, sciat quia impedit eum terrena inhabitatio. Cujus adhuc vitiosa voluntas est, oret et dicat, *Fiat voluntas tua sicut in cœlo et in terra* : se intelligens terram; illum autem qui rectam habet voluntatem, cœlum : quia quantum cœlum distat a terra, tantum distat recta voluntas a vitiosa. Ita oret qui rectam habet voluntatem, sed non validam, se intelligens terram; illum autem, cui jam valida est, cœlum. Et ita de cæteris, ut semper attendat anima proficere : quia SICUT condemnatus est, qui in vitiosa permanet voluntate, ita reprehensibilis est, qui in aliis non studet proficere.

SERMO CXXV.

1. *Glorificate et portate Deum in corpore vestro*. Alibi dicit Scriptura : *Justificata est sapientia a filiis suis*. Et in oratione dicimus : *Sanctificetur nomen tuum*. Christus, Dei virtus et Dei sapientia, justificatur, sanctificatur, glorificatur a filiis suis. Dicamus ergo primum, quomodo sapientia justificatur a filiis suis. *Flagellat Deus omnem filium quem diligit*. Sed in initio flagelli, dum adhuc sub lege servus Dei est, et nescit quomodo filius Dei erit, murmurat; se autem innocentem, Deum vero crudelem pronuntiat. Huic autem Christus Dei virtus apparet, sed nondum sapientia : quia per flagellum potentiam virtutis sentit, sed nondum sapientiæ suavitatem per intellectum capit. Hunc talem *sapientia attingit fortiter* per flagellum, et *disponit suaviter* per intellectum, dum illud Apostoli ei inspirat, scilicet *gaudere in tribulationibus*; scire quoniam *tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero spem; spes autem non confundit*. Et jam se non quasi servum

puniri, sed quasi filium per flagellum erudiri cognoscit, ut hæreditatem capiat: se peccatorem, Deum vero justum pronuntians, justificat in se matrem sapientiam.

2. Sed quid prodest peccata inter flagella confiteri, si non ab eisdem per continentiæ sanctitatem abstineas? sicut scriptum est, *Sancti estote, sicut et ego sanctus sum*: ut qualis pater, talis sit filius: et in sanctimonia filiorum nomen Patris sanctificetur. Quod et quotidie in oratione petimus, ut sicut de quibusdam pravis et incontinentibus Pater conqueritur dicens, *Quotidie nomen meum blasphematur per vos inter gentes*: ita et per sanctos sanctificetur. Sed ne meum putes inventum, quod sanctitas continentia sit, audi Apostolum dicentem ad Thessalonicenses: *Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra.* Et ne aliud putes sanctificationem, quam continentiam, audi quod sequitur: *Ut abstineatis a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificationem.* Unde et sanctos eos dicimus, quos firmos in proposito continentiæ, ab hujus sæculi non solum illicitis actionibus, sed etiam impudicis locutionibus abstinere videmus. Unde scriptum est, *Sapiens ut sol permanet: stultus ut luna mutatur.*

3. Sed quia sapiens filius gloria est patris, necesse est ut non solum sanctificetur ab eo mater sapientia per continentiæ stabilitatem, sed etiam glorificetur per boni operis fructificationem, sicut in Evangelio Veritas dicit: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est.* Unde Psalmista Sapientiæ filium describens ait: *Jucundus homo, qui miseretur et commodat.* Et vere brevis et perfecta definitio sapientis. Jucundus enim inter flagella confitendo delictum, gaudet illud per præsentem tribulationem deteri. Miseretur animæ suæ placens Deo per continentiæ decorem: commodat proximo fructum bonæ operationis. Et hic est justus, reddens cuique quod suum est, Deo confessionem, sibi misericordiam, proximo caritatem. Sic autem justificatur sapientia a filiis suis per confessionem peccatorum: sanctificatur per continentiæ bonum: glorificatur per boni operis fructificationem. Primus conflictus timoris Dei est contra negligentiam. Timor enim ad custodiam sui excitat. Quod si prævaluerit negligentia, generat curiositatem. Dum enim per negligentiam terra cordis inculta, spinas et tribulos germinat; quæ in seipsa non invenit requiem, foras cogitur evagari. Sic curiositas a corde exit, contra quam dimicat pietas. Pietas enim Dei cultus est, et in corde colitur, qui in corde cognoscitur habitare. Curiositas si non vincitur, generat experientiam mali: quia dum animus evagatur per multa, facile invenit ubi noxiam experiatur delectationem. Hanc impugnat scientia, docens quid tutum sit experiri, quid non. Si vero prævaluerit experientia, generat concupiscentiam, ut transeat in affectum cordis.

SERMONES
IN CANTICA CANTICORUM.

SERMO I.

1. Vobis, Fratres, alia quam aliis de sæculo, aut certe aliter dicenda sunt. Illis siquidem lac potum dat, et non escam, qui Apostoli formam tenet in docendo. Nam spiritualibus solidiora apponenda esse, itidem ipse suo docet exemplo : *Loquimur*, inquiens, *non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes*. Item, *Sapientiam loquimur inter perfectos*, quales vos nimirum esse confido : nisi frustra forte jam ex longo studiis estis cœlestibus occupati, exercitati sensibus, et in lege Dei meditati die ac nocte. Itaque parate fauces, non lacti, sed pani. Est panis apud Salomonem, isque admodum splendidus sapidusque; librum dico, qui Cantica Canticorum inscribitur : proferatur, si placet, et frangatur.

2. Nam de verbis Ecclesiastes satis (ni fallor) per Dei gratiam instructi estis mundi hujus cognoscere et contemnere vanitatem. Quid et Parabolas? An non vita et mores vestri juxta eam, quæ in ipsis invenitur, doctrinam sufficienter emendati sunt et informati? Proinde illis ambobus prælibatis, quos nihilominus de amici arca præstitos accepistis; accedite et ad tertium hunc panem, ut probetis forsitan potiora. Cum enim duo sint mala, quæ vel sola, vel maxime militant adversus animam, vanus scilicet amor mundi, et superfluus sui : pesti utrique duo illi libri obviare noscuntur; alter sarculo disciplinæ prava quæque in moribus, et carnis superflua resecans : alter luce rationis in omni gloria mundi fucum vanitatis sagaciter deprehendens, veraciterque distinguens a solido veritatis. Denique universis humanis studiis, ac mundanis desideriis prætulit Deum timere, ejusque observare mandata. Merito quidem. Veræ etenim sapientiæ primum illud, initium; secundum, consummatio est : si tamen constat vobis non aliud veram et consummatam esse sapientiam, quam declinare a malo, et facere bonum; itemque recedere a malo neminem posse perfecte absque timore Dei, nec bonum opus omnino esse præter observantiam mandatorum.

3. Depulsis ergo duobus malis duorum lectione librorum, competenter jam acceditur ad hunc sacrum theoricumque sermonem : qui cum sit amborum fructus, non nisi sobriis mentibus et auribus omnino credendus est. Alioquin ante carnem disciplinæ studiis edomitam et mancipatam spiritui, ante spretam et abjectam sæculi pompam et sarcinam, indigne ab impuris lectio sancta præsumitur. Quomodo nempe lux incassum circumfundit oculos cæcos vel clausos, ita *animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei*. Quippe *Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum*, quod est vita incontinens : sed nec erit ei unquam pars cum mundi vanitate, cum veritatis sit Spiritus. Quæ enim societas ei quæ desursum est sapientiæ, et sapientiæ mundi, quæ stultitia est apud Deum; aut sapientiæ carnis, quæ et ipsa inimica est Deo? Puto autem quod jam non habebit unde adversum nos murmuret is, qui nobis de via venit amicus, cum et tertium istum insumpserit panem.

4. Sed quis franget? Adest Paterfamilias : cognoscite Dominum in fractione panis. Quis enim alter idoneus? Non equidem ego mihi istud temere arrogaverim. Sic spectetis ad me, ut ex me non exspectetis. Nam et ego unus sum de exspectantibus, mendicans et ipse vobiscum cibum animæ meæ, alimoniam spiritus. Revera pauper et inops pulso ad eum, qui aperit et nemo claudit, super sermonis hujus profun-

dissimo sacramento. Oculi omnium in te sperant, Domine. Parvuli petierunt panem : non est qui frangat eis; speratur id a benignitate tua. O piissime, frange esurientibus panem tuum, meis quidem (si dignaris) manibus, sed tuis viribus.

5. Dic quæso nobis, a quo, de quo, ad quemve dicitur : *Osculetur me osculo oris sui?* aut quale est istud ita subitaneum, et factum repente de medio sermonis exordium? Sic quippe in verba prorumpit, quasi quempiam loquentem præmiserit, cui consequenter respondentem et hanc introducat personam, quæcumque est ipsa quæ osculum flagitat. Deinde si se osculari a nescio quo vel petit, vel præcipit; cur signanter et nominatim ore, et ore suo; quasi aliud quam os, aut alienum, et non potius suum, exhibere sibi soleant osculantes? Quamquam ne hoc quidem dicit, *Osculetur me* ore suo : sed aliud profecto inusitatius, *Osculo*, inquit, *oris sui*. Et quidem jucundum eloquium, quod ab osculo principium sumit, et blanda ipsa quædam Scripturæ facies facile afficit et allicit ad legendum, ita ut quod in ea latet, delectet etiam cum labore investigare, nec fatiget inquirendi forte difficultas, ubi eloquii suavitas mulcet. Verum quem non valde attentum faciat istiusmodi principium sine principio, et novitas locutionis in veteri libro? Unde constat hoc opus non humano ingenio, sed Spiritus arte ita compositum, ut quamvis difficile intellectu, sit tamen inquisitu delectabile.

6. Sed quid? titulum præterimus? Non oportet ne unum quidem iota : quando et minutias jubemur colligere fragmentorum, ne pereant. Titulus talis est : Incipiunt Cantica canticorum Salomonis. Observa in primis Pacifici nomen, quod est Salomon, convenire principio libri, qui incipit a signo pacis, id est ab osculo; simulque adverte hujuscemodi principiis solas ad hanc intelligendam scripturam mentes invitari pacificas, quæ sese jam a vitiorum vindicare perturbationibus et curarum tumultibus prævalent.

7. Dehinc ne hoc quoque otiosum putes, quod non simpliciter Cantica, sed Cantica canticorum habet inscriptio. Multa quippe legi cantica in Scripturis, et nullum illorum memini taliter appellari. Cecinit Israel carmen Domino, quod gladium pariter et jugum evaserit Pharaonis, gemino maris mirabiliter liberatus simul et vindicatus obsequio. Non tamen quod cecinit, dictum est Canticum canticorum, sed, si bene recolo, *cecinit*, ait Scriptura, *Israel carmen hoc Domino*. Cecinit etiam Debbora, cecinit et Judith, cecinit et mater Samuelis, Prophetæ quoque aliqui cecinerunt; et nemo eorum legitur appellasse canticum suum Cantica canticorum. Sane omnes (ni fallor) cecinisse reperies pro quocumque suo, suorumve percepto commodo : verbi gratia pro obtentu victoriæ, pro evasione periculi, aut pro concupitæ rei qualiscumque adepto beneficio. Ita ergo plerique cecinerunt, singuli pro singulis causis, ne ingrati divinis beneficiis invenirentur, juxta illud : *Confitebitur tibi, cum benefeceris ei.* At vero rex iste Salomon, sapientia singularis, sublimis gloria, rebus affluens, pace securus, nullius talium eguisse cognoscitur, pro quo accepto ista decantare libuerit. Sed nec Scriptura ipsa sui uspiam tale aliquid significare videtur.

8. Itaque divinitus inspiratus, Christi et Ecclesiæ laudes, et sacri amoris gratiam, et æterni connubii cecinit sacramenta; simulque expressit sanctæ desiderium animæ; et epithalamii carmen, exsultans in spiritu, jucundo composuit eulogio, figurato tamen. Nimirum velabat et ipse instar Moysi faciem suam, non minus forsitan in hac parte fulgentem, eo quod illo adhuc in tempore nemo, aut rarus erat, qui revelata facie gloriam istam speculari sufficeret. Igitur pro sui excellentia reor nuptiale hoc carmen hujusmodi titulo præsignitum, ut merito *Cantica canticorum* singulariter appelletur, sicut is quoque cui canitur, singulariter est dictus *Rex regum, et Dominus dominantium*.

9. Cæterum vos, si vestram experien-

tiam advertatis, nonne in victoria qua vicit mundum fides vestra, et in exitu vestro de lacu miseriæ et de luto fæcis, cantastis et ipsi Domino canticum novum, quia mirabilia fecit? Rursus cum adjecit primum supra petram statuere pedes vestros, et dirigere gressus vestros; puto quod et tunc nihilominus pro indulta novitate vitæ immissum sit in os vestrum canticum novum, carmen Deo nostro. Quid cum pœnitentibus vobis non solum peccata dimisit, sed insuper promisit et præmia; non multo magis spe gaudentes futurorum bonorum, cantastis in viis Domini, quoniam magna est gloria Domini? At si cui forte vestrum clausum vel obscurum aliquid de Scripturis interdum eluxerit; tunc prorsus necesse est pro percepta cœlestis panis alimonia divinas mulceat aures in voce exsultationis et confessionis sonus epulantis. Sed et in quotidianis exercitiis et bellis, quæ nulla hora pie in Christo viventibus desunt a carne, a mundo, a diabolo, sicut militiam esse vitam hominis super terram incessanter experimini in vobismet ipsis; quotidiana necesse est cantica pro assecutis victoriis innovari. Quoties tentatio superatur, aut vitium subjugatur, aut imminens periculum declinatur, aut laqueus insidiantis deprehenditur, aut annosa et inveterata quæcumque animæ passio semel perfecteque sanatur, aut multum diuque cupita et sæpius petita virtus tandem aliquando Dei munere obtinetur: quid nisi toties, juxta Prophetam, personat gratiarum actio et vox laudis, et ad singula quæque beneficia benedicitur Deus in donis suis? Alioquin ingratus reputabitur, cum discussio venerit, qui non poterit dicere Deo: *Cantabiles mihi erant justificationes tuæ in loco peregrinationis meæ.*

10. Arbitror vos in vobis ipsis illa jam recognoscere, quæ in psalterio, non Cantica canticorum, sed *Cantica Graduum* appellantur, eo quod ad singulos profectus vestros, juxta ascensiones quas quisque in corde suo disposuit, singula sint cantica depromenda ad laudem et gloriam promoventis. Quonam modo impleatur aliter ille versiculus non video: *Vox exsultationis et salutis in tabernaculis justorum.* Aut certe Apostoli illa pulcherrima saluberrimaque exhortatio: *In psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus cantantes, et psallentes in cordibus vestris Domino.*

11. Sed est canticum, quod sui singulari dignitate et suavitate cunctis merito quæ memoravimus, et si qua sunt alia, antecellit: et jure hoc appellaverim *Canticum canticorum*, quia cæterorum omnium ipsum est fructus. Istiusmodi canticum sola unctio docet, sola addiscit experientia. Experti recognoscant, inexperti inardescant desiderio, non tam cognoscendi, quam experiendi. Non est enim strepitus oris, sed jubilus cordis; non sonus labiorum, sed motus gaudiorum; voluntatum, non vocum consonantia. Non auditur foris, nec enim in publico personat: sola quæ cantat audit, et cui cantatur, id est sponsa et sponsus. Est quippe nuptiale carmen, exprimens castos jucundosque complexus animorum, morum concordiam, affectuumque consentaneam ad alterutrum caritatem.

12. Cæterum non est illud cantare seu audire animæ puerilis et neophytæ adhuc, et recens conversæ de sæculo, sed provectæ jam et eruditæ mentis; quæ suis nimirum profectibus, Deo promovente, in tantum jam creverit, quatenus ad perfectam ætatem, et ad nubiles quodam modo pervenerit annos, annos dico meritorum, non temporum; facta nuptiis cœlestis sponsi idonea, qualis denique suo loco plenius describetur. Sed præterit hora, qua nos exire urget ad opera manuum et paupertas, et institutio regularis. Cras in nomine Domini quod cœperamus prosequemur de osculo, quia de titulo hodiernus sermo nos expedivit.

SERMO II.

De Incarnatione Christi per Patriarchas et Prophetas nuntiata, et ardentissime ab eis exspectata.

1. Ardorem desiderii Patrum suspirantium Christi in carne præsentiam frequentissime cogitans, compungor et

confundor in memetipso; et nunc vix contineo lacrymas, ita pudet teporis torporisque miserabilium temporum horum. Cui namque nostrum tantum ingerat gaudium gratiæ hujus exhibitio, quantum Sanctis veteribus accenderat desiderium promissio? Ecce enim quam multi in hac ejus, quæ proxime celebranda est, Nativitate gaudebunt! sed utinam de nativitate, non de vanitate! Illorum ergo desiderium flagrans et piæ exspectationis affectum spirat mihi vox ista : *Osculetur me osculo oris sui.* Senserat nimirum in spiritu, quisquis tunc spiritualis esse poterat, quanta foret gratia diffusa in labiis illis. Propterea loquens in desiderio animæ aiebat, *Osculetur me osculo oris sui;* nimirum omnimodis cupiens tantæ suavitatis participio non fraudari.

2. Dicebat enim perfectus quisque : Quo mihi ora hæc seminiverbia Prophetarum? Ipse potius speciosus forma præ filiis hominum, ipse me osculetur osculo oris sui. Non audio jam Moysen : impeditioris siquidem linguæ factus est mihi. Isaiæ labia immunda sunt : Jeremias nescit loqui, quia puer est : et Prophetæ omnes elingues sunt. Ipse, ipse quem loquuntur, ipse loquatur : ipse me osculetur osculo oris sui. Non in eis jam, aut per eos loquatur mihi, quoniam tenebrosa aqua in nubibus aeris : sed ipse me osculetur osculo oris sui, cujus gratiosa præsentia, et admirandæ fluenta doctrinæ fiant in me fons aquæ salientis in vitam æternam. Quem unxit Pater oleo lætitiæ præ consortibus suis, numquid non ex ipso mihi uberior infunditur gratia? si tamen dignetur me osculari osculo oris sui. Cujus utique sermo vivus et efficax osculum mihi est, non quidem conjunctio labiorum, quæ interdum pacem mentitur animorum; sed plane infusio gaudiorum, revelatio secretorum, mira quædam et quodam modo indiscreta commixtio superni luminis et illuminatæ mentis. Adhærens quippe Deo, unus spiritus est. Merito proinde visiones et somnia non recipio, figuras et ænigmata nolo; ipsas quoque angelicas fastidio species. Quippe et ipsos longe superat Jesus mens specie sua et pulcritudine sua. Non ergo alium sive angelum, sive hominem, sed ipsum peto osculari me osculo oris sui. Nec sane præsumo me osculatum iri ab ore ipsius, (est enim hoc assumpti hominis unicæ felicitatis et prærogativæ singularis :) sed humilius ab osculo oris sui peto me osculari. Quod commune utique est multorum, qui dicere possunt : *Et nos omnes de plenitudine ejus accepimus.*

3. Intendite. Sit os osculans, Verbum assumens; osculatum, caro quæ assumitur : osculum vero, quod pariter ab osculante et osculato conficitur, Persona ipsa scilicet ex utroque compacta, mediator Dei et hominum homo Christus Jesus. Hac ergo ratione Sanctorum nemo dicere præsumebat, Osculetur me ore suo; sed tantum osculo oris sui : ipsi sane servantes prærogativam istam, cui singulariter semelque os Verbi impressum tunc est, cum ei se corporaliter plenitudo omnis divinitatis indulsit. Felix osculum, ac stupenda dignatione mirabile, in quo non os ori imprimitur, sed Deus homini unitur. Et ibi quidem contactus labiorum complexum significat animorum : hic autem confœderatio naturarum divinis humana componit, quæ in terra sunt, et quæ in cœlis pacificans. *Ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque unum.* Ad hoc igitur osculum sanctus quisque antiqui temporis suspirabat; eo quod jucunditatem et exsultationem thesaurizari super eum, et thesauros omnes sapientiæ et scientiæ in ipso absconditos præsentirent, cuperentque et ipsi de plenitudine ejus accipere.

4. Sentio, placet vobis quod dicitur : sed accipite et alium sensum. Non latuit Sanctos et ante adventum Salvatoris, Deum super mortalium genus cogitare cogitationes pacis. Nec enim faceret verbum super terram, quod non revelaret servis suis Prophetis. Erat tamen verbum hoc absconditum a multis. Fuit namque in tempore illo rara fides in terris, et tenuis admodum spes in pluribus quoque illorum, qui exspectabant redemptionem Israel. Qui vero præsciebant, ipsi et prædicebant

Christum in carne venturum, et cum ipso pacem. Unde quidam eorum : *Et pax erit,* inquit, *in terra nostra, cum venerit.* Immo per ipsum Dei gratiam homines recuperaturos cum omni fiducia, sicut divinitus acceperant, prædicabant. Quod et præcursor Domini Johannes suo tempore impletum agnovit, et perhibuit : *Gratia,* inquiens, *et veritas per Jesum Christum facta est :* et ita verum esse omnis nunc Christianus populus experitur.

5. Cæterum illis prænuntiantibus pacem, moram autem faciente auctore pacis, nutabat populi fides, dum non erat qui redimeret, neque qui salvum faceret. Itaque causabantur homines moras, quod ille toties nuntiatus necdum veniret Princeps pacis, sicut locutus fuerat per os sanctorum, qui a sæculo sunt, Prophetarum ejus : et suspectas habentes promissiones, signum promissæ reconciliationis (quod est osculum) flagitabant; acsi nuntiis pacis unus quilibet de populo responderet : Quousque tollitis animas nostras? Jam olim prædicitis pacem, et non venit : promittitis bona, et adhuc turbatio. Ecce hoc ipsum multifarie, multisque modis et Angeli patribus, et patres nostri annuntiarunt nobis, dicentes, *Pax, pax ; et non est pax.* Si mihi vult esse persuasum Deus, quod de suæ beneplacito voluntatis tam crebra jam legatione respondet, nec exhibet; osculetur me osculo oris sui, sicque in signo pacis faciat de pace securum. Nam verbis jam quomodo credam? Opus magis est opere verba firmari. Probet veridicos nuntios suos Deus (si tamen nuntii ejus sunt) et sequatur eos ipse, ut sæpius promiserunt, quia sine ipso possunt facere nihil. Misit puerum, tulit baculum, et necdum est vox neque vita. Non surgo, non suscitor, non excutior de pulvere, non respiro in spem, si non Propheta ipse descendat. et osculetur me osculo oris sui.

6. Huc accedit, quod is qui nostrum profitetur se mediatorem ad Deum, Dei Filius est, et Deus est. Et quid est homo ut innotescat ei, aut filius hominis, ut reputet eum? Quæ mihi fiducia, ut tantæ me audeam credere majestati? Unde, inquam, terra et cinis præsumo Deum curam habere mei? Ad hæc diligit Patrem suum, me vero opus non habet, bonorum meorum non eget. Unde ergo constabit mihi, quod mediator meus in parte nequaquam sit? Tamen si vere, ut dicitis, decrevit misereri Deus, cogitatque ut complacitior sit adhuc; statuat testamentum pacis, et fœdus perpetuum feriat mihi in osculo oris sui. Ut quæ procedunt de labiis suis, non faciat irrita; exinaniat se, humiliet se, inclinet se, et osculetur me osculo oris sui. Ut ex æquo partibus congruens mediator neutri suspectus sit, Deus Filius Dei fiat homo, fiat filius hominis, et certum me reddat in hoc osculo oris sui. Securus suscipio mediatorem Dei Filium, quem agnosco et meum. Minime plane jam mihi suspectus erit : frater enim et caro mea est. Puto enim spernere me jam non poterit, os de ossibus meis, et caro de carne mea.

7. Ita ergo vetus querela sacrosanctum osculum, id est incarnandi Verbi mysterium, exigebat, dum longa et molesta exspectatione fatigata fides deficeret, et infidelis populus adversus promissa Dei victus tædio murmuraret. Adinventio mea est, si non hoc idem et vos recognoscitis de Scripturis. Inde profecto erant querulæ illæ et plenæ murmure voces : *Manda, remanda : Exspecta, reexspecta : Modicum ibi, modicum ibi.* Inde anxiæ illæ et plenæ pietate preces : *Da mercedem, Domine, sustinentibus te, ut prophetæ tui fideles inveniantur.* Item, *Suscita, Domine, precationes, quas locuti sunt in nomine tuo prophetæ priores.* Inde blandæ illæ et plenæ consolatione promissiones. *Ecce apparebit Dominus, et non mentietur : si moram fecerit, exspecta eum; quia veniens veniet, et non tardabit.* Item, *Prope est ut veniat tempus ejus, et dies ejus non elongabuntur.* Et ex persona promissi : *Ecce ego,* inquit, *declino in vos ut flumen pacis, et ut torrens inundans gloriæ gentium.* In quibus verbis satis apparet et prædicatorum instantia, et diffidentia populorum. Sic itaque et

plebs murmurabat, et fides nutabat: et, juxta Isaiæ vaticinium, *Angeli pacis amare flebant.* Ne ergo universum genus humanum, moram faciente Christo, desperatione periret, dum se contemni suspicaretur infirma mortalitas, suæque reconciliationis cum Deo de gratia toties repromissa diffideret: Sancti qui de spiritu certi erant, certitudinem de carnis præsentia exoptabant, ac signum reformandæ pacis propter pusillanimes et incredulos omni instantia requirebant.

8. O radix Jesse, qui stas in signum populorum! quam multi reges et prophetæ voluerunt te videre, et non viderunt! Felix tamen ex omnibus Simeon, cujus senectus in misericordia uberi! Is nempe exsultavit ut videret desiderii signum: et vidit, et gavisus est; acceptoque osculo pacis in pace dimittitur, ante tamen aperte pronuntians, Jesum esse natum in signum, cui contradicendum erat. Omnino ita fuit. Contradictum est exorto signo pacis, sed ab his qui oderunt pacem. Nam pax hominibus bonæ voluntatis, malevolis autem petra scandali, et lapis offensionis. Herodes denique turbatus est, et omnis Jerosolyma cum illo: siquidem in propria venit, et sui eum non receperunt. Felices illi in sua pernoctatione pastores, qui signi hujus visione digni habiti sunt. Jam tunc se abscondebat a sapientibus et prudentibus, et revelabat parvulis. Et Herodes videre voluit: sed quia non bona voluntate, non meruit. Pacis siquidem signum erat, datum tantum hominibus bonæ voluntatis: Herodi vero et similibus ejus non dabitur nisi signum Jonæ Prophetæ. Porro ad pastores, *Et hoc*, ait Angelus, *vobis signum*, vobis humilibus, vobis obedientibus, vobis non alta sapientibus, vobis vigilantibus, et in lege Dei meditantibus die ac nocte; *Hoc*, inquit, *vobis signum.* Quod? quod Angeli promittebant, quod populi requirebant, quod Prophetæ prædixerant, hoc fecit Dominus nunc, et ostendit vobis: in quo recipiant increduli fidem, pusillanimes spem, perfecti securitatem. Hoc ergo vobis signum. Cujus rei signum? Indulgentiæ, gratiæ, pacis, et pacis, cujus non erit finis. Hoc est ergo signum: *Invenietis infantem pannis* quidem *involutum, et positum in præsepio.* Deus est tamen in ipso *mundum reconcilians sibi.* Morietur propter peccata vestra, et resurget propter justificationem vestram, ut justificati per fidem, pacem habeatis ad Deum. Hoc signum pacis Propheta quondam regi Achaz proponebat petendum a Domino Deo suo, sive in excelso supra, sive in inferno deorsum. Sed impius rex recusavit, non credens miser, quod in signo hoc ima summis in pace socianda essent: quatenus et inferi Domino descendente salutati, in osculo sancto signum pacis et ipsi recipiant; et superni spiritus idipsum nihilominus, cum ad cœlos redierit, æterna suavitate participent.

9. Sermo finiendus est: sed ut quod in eo disputatum est, brevi recolligam summa, patet hoc sanctum osculum duabus ex causis necessarie indultum mundo: ut et infirmis faceret fidem; et desiderio satisfaceret perfectorum: porro ipsum osculum esse non aliud quam mediatorem Dei et hominum, hominem Jesum Christum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum, amen.

SERMO III.

De osculo pedis, manus, et oris Domini, etc.

1. Hodie legimus in libro experientiæ. Convertimini ad vos ipsos, et attendat unusquisque conscientiam suam super his quæ dicenda sunt. Explorare velim, si cui umquam vestrum ex sententia dicere datum sit, *Osculetur me osculo oris sui.* Non est enim cujusvis hominum ex affectu hoc dicere: sed si quis ex ore Christi spirituale osculum vel semel accepit, hunc proprium experimentum profecto sollicitat, et repetit libens. Ego arbitror neminem vel scire posse quid sit, nisi qui accipit: est quippe manna absconditum; et solus qui edit, adhuc esuriet. Est fons signatus, cui non communicat alienus; sed

solus qui bibit, adhuc sitiet. Audi expertum, quomodo requirit. *Redde mihi*, inquit, *lætitiam salutaris tui*. Minime ergo id sibi arroget mei similis anima, onerata peccatis, suæque adhuc carnis obnoxia passionibus, quæ suavitatem spiritus necdum senserit, internorum ignara atque inexperta penitus gaudiorum.

2. Ostendo tamen ei quæ hujusmodi est, locum in salutari sibi congruentem. Non temere assurgat ad os serenissimi Sponsi, sed ad pedes severissimi Domini mecum pavida jaceat, et cum Publicano terram tremens non cœlum aspiciat : ne confusa in luminaribus cœli facies assueta tenebris, opprimatur a gloria; atque insolitis reverberata splendoribus majestatis, densioris rursum cæcitate caliginis obvolvatur. Non tibi, o quæcumque es talis anima, non tibi ille locus vilis aut despicabilis videatur, ubi sancta Peccatrix peccata deposuit, induit sanctitatem. Ibi Æthiopissa mutavit pellem, et in novum restituta candorem, jam tunc fiducialiter veraciterque respondebat exprobrantibus sibi verbum : *Nigra sum, sed formosa, filiæ Jerusalem*. Miraris quanam id arte potuerit, vel quibus obtinuerit meritis? Paucis accipe. Flevit amare, et de intimis visceribus longa suspiria trahens, salutaribus intra se succussa singultibus, felleos humores evomuit. Cœlestis medicus celerrime subvenit : quia velociter currit sermo ejus. Numquid non potio est sermo Dei? Est utique, et fortis et vehemens, et scrutans corda et renes. Denique *sermo Dei vivus et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, et discretor cogitationum*. Hujus ergo beatæ Pœnitentis exemplo prosternere et tu, o misera, ut desinas esse misera : prosternere et tu in terram; amplectere pedes, placa osculis, riga lacrymis, quibus tamen non illum laves, sed te, et fias una de grege tonsarum, quæ ascendunt de lavacro : ita sane ut suffusum pudore ac mœrore vultum non ante sustollere audeas, quam audias et ipsa, *Dimittuntur tibi peccata tua*; quam audias, *Consurge, consurge captiva filia Sion, consurge, excutere de pulvere*.

3. Sumpto itaque ad pedes primo osculo, nec sic quidem præsumes statim ad osculum oris assurgere, sed erit tibi gradus ad ipsum medium quoddam aliud osculum, quod secundo loco ad manum accipies. De quo et talem accipe rationem. Si dixerit mihi Jesus, *Dimittuntur tibi peccata tua*; nisi ego peccare desiero, quid proderit? Exui tunicam meam : si reinduero eam, quantum profeci? Si rursus pedes meos, quos laveram, inquinavero; numquid aliquid lavisse valebit? Sordens omni genere vitiorum jacui diu in luto fæcis : sed erit sine dubio recidenti, quam jacenti deterius. Denique qui me sanum fecit, ipsum mihi dixisse recordor : *Ecce sanus factus es, vade, jam amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat*. Qui autem dedit voluntatem pœnitendi, opus est ut addat et continendi virtutem : ne iterem pœnitenda : faciamque novissima mea pejora prioribus. Væ enim mihi etiam pœnitenti, si statim subtraxerit manum, sine quo nihil possum facere. Nihil inquam : quia nec pœnitere, nec continere. Audio proinde, quod consulit Sapiens : *Verbum*, inquit, *in oratione ne iteres*. Paveo et quod Judex intentat arbori non facienti fructum bonum. Fateor pro hujusmodi non sum omnino contentus priori gratia, qua jam malorum sum pœnitens, nisi et secundam accepero, ut videlicet dignos faciam pœnitentiæ fructus; et deinceps non revertar ad vomitum.

4. Hoc ergo restat mihi prius petendum et accipiendum, quam præsumam altiora et sacratiora contingere. Nolo repente fieri summus : paulatim proficere volo. Quantum displicet Deo impudentia peccatoris, tantum pœnitentis verecundia placet. Citius placas eum, si mensuram tuam servaveris, et altiora te non quæsieris. Longus saltus et arduus est de pede ad os, sed nec accessus conveniens. Quid enim? Recenti adhuc respersus pulvere, ora sacra continges? Heri de luto tractus, hodie vultui gloriæ præsentaris? Per

manum tibi transitus sit. Illa prius te tergat, illa te erigat. Quomodo erigat? Dando unde præsumas. Quid istud? Decor continentiæ, et digni pœnitentiæ fructus, quæ sunt opera pietatis. Hæc te de stercore erigent in spem audiendi potiora. Sane accipiendo donum, osculare manum : hoc est, non tibi, sed nomini ejus da gloriam. Da semel, et da iterum, tum pro donatis criminibus, tum pro collatis virtutibus. Aut certe videto unde munias frontem contra ictus istos : *Quid habes quod non accepisti ? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?*

5. Jam tandem in osculis duobus geminum habens divinæ dignationis experimentum, forsan non confunderis præsumere sanctiora. Quantum quippe crescis in gratiam, tantum et in fiduciam dilataris. Inde fit, ut et ames ardentius, et pulses fidentius pro eo quod tibi deesse sentis. Porro pulsanti aperietur. Jam summum illud, quodcumque est summæ dignationis et miræ suavitatis osculum, credo non negabitur sic affecto. Hæc via, hic ordo. Primo ad pedes procidimus, et ploramus coram Domino qui fecit nos, ea quæ fecimus nos. Secundo manum quærimus sublevantis, et roborantis genua dissoluta. Postremo cum ista multis precibus et lacrymis obtinemus, tum demum audemus forsitan ad ipsum os gloriæ caput attollere, pavens et tremens dico, non solum speculandum, sed etiam osculandum : quia spiritus ante faciem nostram Christus Dominus; cui adhærentes in osculo sancto, unus spiritus ipsius dignatione efficimur.

6. Tibi, Domine Jesu, tibi merito dixit cor meum, exquisivit te facies mea, faciem tuam, Domine, requiram. Nempe auditam fecisti mihi mane misericordiam tuam, cum jacenti primum in pulvere, tuaque deosculanti reverenda vestigia, quod male vixeram remisisti. Porro in progressu diei lætificasti animam servi tui, cum deinde in osculo manus etiam bene vivendi gratiam indulsisti. Et nunc quid restat, o bone Domine, nisi ut jam in plenitudine lucis, in fervore spiritus ad oris quoque osculum dignanter admittens, adimpleas me lætitia cum vultu tuo? Indica mihi, o suavissime, o serenissime, indica mihi ubi pascis, ubi cubas in meridie. Fratres, bonum est nos hic esse : sed ecce avocat nos diei malitia. Hi siquidem, quomodo supervenisse nuntiantur, gratum cogunt rumpere magis quam finire sermonem. Ego exibo ad hospites, ne quid desit officiis ejus, de qua loquimur, caritatis, ne forte et de nobis audire contingat : *Dicunt enim, et non faciunt.* Vos orate interim, ut voluntaria oris mei beneplacita faciat Deus ad vestram ipsorum ædificationem, et laudem et gloriam nominis sui.

SERMO IV.

De triplici profectu animæ, qui fit per osculum pedis, manus, et oris Domini.

1. Triplicem quemdam animæ profectum sub nomine trium osculorum sermo hesternus complexus est. Numquid excidit vobis. Is mihi hodierna disputatione prosequendus erit, prout parare dignabitur in dulcedine sua pauperi Deus. Diximus, si recolitis, illa oscula sumi ad pedes, ad manum, ad os, singula singulis referentes. In primo sane primordia dedicantur nostræ conversionis : secundum autem proficientibus indulgetur : porro tertium sola experitur, et rara perfectio. Ab hoc solo, quod ultimum positum est, sumpsit exordium Scriptura ista quam tractare suscepimus, et ipsius causa reliqua duo a nobis adjuncta sunt. An vero necessarie, vos judicabitis. Puto enim facies ipsa eloquii facile admonet et ista requirere. Mirum vero si non et vos advertitis, oportere revera esse aliud, sive alia oscula, a quibus illud oris distinguere voluit qui dixit : *Osculetur me osculo oris sui.* Cur enim, cum sufficere poterat dixisse simpliciter, *osculetur me*; præter morem tamen usumque loquendi, distincte et signanter adjecit, *osculo oris sui*, nisi ut ostenderet ipsum, quod petebat osculum, summum esse, non solum? Nonne denique ita invicem loquimur, Osculare me, vel, Da mihi osculum : et nemo sequitur ut dicat,

ore tuo, sive, osculo oris tui? Quid? alterutrum osculari parantes, num versus invicem ora tendimus, quæ tamen ab invicem non requirimus nominatim. Denique qui narrat, verbi gratia, a Domino susceptum in osculo proditorem, *Et osculatus est*, ait, *eum;* nec addidit, ore suo, vel, osculo oris sui. Sic nimirum omnis et qui scribit, et qui loquitur, consuevit. Sunt ergo hi tres animarum affectus sive profectus, expertis dumtaxat satis noti et manifesti, cum aut de actis malis indulgentiam, aut de bonis agendis gratiam, aut ipsius etiam indultoris et benefactoris sui præsentiam, eo quidem modo quo in corpore fragili possibile est, obtinent intueri.

2. Cæterum primum et secundum qua ratione oscula nominaverim, manifestius accipite. Osculum, pacis indicium esse omnes novimus. Porro autem si, ut Scriptura loquitur, *peccata nostra separant inter nos et Deum;* tollatur de medio quod interest, et pax est. Cum ergo satisfacimus, ut ablato quod separat peccato reconciliemur; indulgentiam quam recipimus, quid nisi quoddam osculum dixerim pacis? Idque interim non alibi, quam ad pedes sumendum. Humilis quippe et verecunda debet esse satisfactio, qua emendatur superba transgressio.

3. At cum etiam ad vivendum emendatius, Deoque dignius conversandum, placita quadam amplioris gratiæ familiaritate donamur; ampliori fiducia caput jam levamus de pulvere, largitoris, ut assolet, manum osculaturi, si tamen de accepto munere non nostram, sed auctoris gloriam quærimus, eique sua dona, et non nobis adscribimus. Alioquin si in te, et non magis in Domino gloriaris, propriam profecto, et non Domini manum osculari convinceris: quod, juxta beati Job sententiam, est iniquitas maxima, et negatio in Deum. Si ergo, ad Scripturæ testimonium, propriam gloriam quærere, propriam est osculari manum: profecto qui dat gloriam Deo, Dei dicitur non incongrue manum osculari. Et in hominibus quidem ita esse videmus, servos videlicet offensorum dominorum osculari solere pedes, cum ab ipsis veniam petunt; et pauperes divitum manus, cum ab eis munus accipiunt.

4. Verum quia spiritus est Deus, et nullis simplex illa substantia membris distincta corporeis: erit forsan qui nullatenus de illo recipiat tale aliquid, sed a me sibi Dei manus vel pedes flagitet demonstrari, sicque probari quod de osculo pedum manusve diffinio. Sed quid si et ego vicissim ab ipso meo sciscitatore de ore quoque Dei requisiero, quatenus quod de oris osculo Scriptura loquitur, ad Deum pertinere demonstret? Nempe aut cum isto simul et illa habet, aut cum illis pariter et isto caret. Sed enim et os habet Deus, quo docet hominem scientiam, et manum habet, qua dat escam omni carni; et pedes habet, quorum terra scabellum est, ad quos nimirum peccatores terræ conversi atque humiliati satisfaciunt. Hæc, inquam, habet Deus omnia per effectum, non per naturam. Invenit profecto apud Deum et verecunda confessio, quo se humiliando dejiciat, et prompta devotio, ubi se innovando reficiat; et jucunda contemplatio, ubi excedendo quiescat. Omnia omnibus est qui omnia administrat, nec quicquam est omnium proprie. Nam, quod in se est, *lucem habitat inaccessibilem*, et *Pax ejus exsuperat omnem sensum;* et *Sapientiæ ejus non est numerus*, et *magnitudinis ejus non est finis;* nec potest eum videre homo ut vivat. Non quod longe ab unoquoque sit qui esse omnium est, sine quo omnia nihil: sed (ut tu plus mireris) et nil eo præsentius, et nil incomprehensibilius. Quid nempe cuique rei præsentius, quam esse suum? Quid cuique tamen incomprehensibilius, quam esse omnium? Sane esse omnium dixerim Deum, non quia illa sunt quod est ille; sed quia *ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia.* Esse est ergo omnium quæ facta sunt ipse factor eorum, sed causale, non materiale. Tali proinde modo dignatur illa majestas suis esse creaturis, omnibus quidem quod sunt; animantibus autem quod et vivunt; porro ratione utentibus lux, recte vero utentibus virtus, vincentibus gloria.

5. Et in his omnibus creandis, gubernandis, administrandis, movendis, promovendis, innovandis, firmandis, nullis corporeis indiget instrumentis, qui omnia solo verbo et corpora creavit, et spiritus. Animæ corporibus et corporeis egent sensibus, quibus sibi invicem innotescant, et valeant. At non ita omnipotens Deus, cui de sola voluntate cæteris suppetit efficientia tam creandis rebus, quam ordinandis prout voluerit. Valet cui vult, quantum vult, et absque corporalium officio, obsequiove membrorum. Quid? ad intuenda quæ condidit ipse, putas sibi requirat corporei sensus adjutorium? Nihil omnium omnino latet, aut effugit lucem ubique præsentem : nec tamen ut agnoscat aliquid, necessarium habet renuntiantis sensus ministerium. Nec solum universa noscit sine corpore, sed et innotescit mundis corde sine corpore. Dico autem idem latius, ut planius fiat. Sed forte quia finiendi jam sermonis angustia non admittit, consilii magis est ut in crastinum differamus.

SERMO V.

De quatuor generibus spirituum, videlicet Dei, Angeli, hominis, et pecoris.

1. Quatuor spirituum genera nota sunt vobis, pecoris, noster, angelicus, et qui condidit istos. Non est ex omnibus, cui sive propter se, sive propter alium, sive propter utrumque, necessarium corpus non sit, corporisve similitudo, excepto dumtaxat illo, cui omnis tam corporalis, quam spiritualis creatura merito confitetur, et dicit, *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*. Et primum quidem ita corpore egere constat, ut nec subsistere absque illo utcumque possit. Simul quippe et vivificare desinit, et vivere ille spiritus, quando moritur pecus. Verum nos vivimus quidem post corpus : sed ad ea quibus beate vivitur, nullus nobis accessus patet, nisi per corpus. Senserat hoc qui dicebat : *Invisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*. Ipsa siquidem quæ facta sunt, id est corporalia et visibilia ista, nonnisi per corporis instrumentum sensa, in nostram notitiam veniunt. Habet ergo necessarium corpus spiritualis creatura quæ nos sumus, sine quo nimirum nequaquam illam scientiam assequitur, quam solam accepit gradum ad ea, de quorum fit cognitione beata. Hic si mihi objicitur de parvulis regeneratis, quod absque scientia rerum corporalium exeuntes de corpore, ad beatam vitam nihilominus transire credantur; breviter respondeo hoc illis conferre gratiam, non naturam. Et quid ad me de miraculo Dei, qui de naturalibus dissero?

2. Jam quod et supercœlestes spiritus opus corporibus habeant, illa maxime certos nos faciat vera, et vere divina sententia : *Nonne omnes*, ait, *administratorii spiritus sunt, missi in ministerium propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis?* Quonam ergo modo implent ministerium suum absque corpore, præsertim apud viventes in corpore? Denique non est discurrere, nec de loco ad locum transire, nisi corporum : quod frequenter Angelos facere tam indubitata, quam nota probat auctoritas. Hinc est quod et visi sunt Patribus, et ad eos intraverunt, et manducaverunt, et pedes laverunt. Ita inferior superiorque spiritus propriis corporibus egent, sed tantum quibus juvent, non etiam juventur.

3. At pecus quidem ex debito servitutis, et ad usus tantum temporalium corporaliumque necessitatum juvando servit : ideoque ille spiritus et cum tempore transit, et cum corpore deficit. Servus quippe non manet in domo in æternum; licet qui bene eo utuntur, omnem usum hujus temporalis servitutis ad quæstum referant æternorum. Angelus vero curat satagitque in libertate spiritus administrare officium pietatis, futurorum bonorum promptum mortalibus alacremque ministrum sese exhibens, utpote suis in æternum futuris civibus, et cohæredibus supernæ jucunditatis. Ille ergo ut jure serviat, iste ut pie subveniat, ambo proculdubio suis corporibus egent ut juvent. Nam in quo ipsi eis juventur, non video, ad profectum dumtaxat æternitatis. Irrationatis

nempe spiritus, etsi corporalia per corpus et ipse hauriat; numquid tamen eousque juvatur corpore suo, ut per corporalia et sensibilia quæ per illud sentit, etiam ad spiritualia et intelligibilia proficiendo pertingat? Ad quæ tamen capessenda pro suo corporali temporalique obsequio noscitur juvare illos, qui omnem usum rerum temporalium ad fructum transferunt æternarum, utentes hoc mundo, tamquam non utentes.

4. Porro autem supercœlestis spiritus absque adjutorio corporis, et absque intuitu horum quæ per corpus sentiuntur, sola profecto suæ vicinitate ac vivacitate naturæ sufficit apprehendere summa, et intima penetrare. An non hoc Apostolus intellexit, qui eum diceret, *Invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur*; adjecit protinus, *a creatura mundi*? Nimirum quoniam a creatura cœli non ita. Quo enim is involutus carne et terræ incola spiritus, ex consideratione sensibilium proficiens, gradatim quodam modo paulatimque nititur pervenire : eo ille cœlestium habitator ingenita subtilitate ac sublimitate sua, in omni velocitate facilitateque pertingit, nullo utique sensus corporei adminiculo fultus, nullo corporei membri adjutus officio, nullo corporeæ cujuscumque rei informatus intuitu. Cur enim inter corpora spirituales scrutetur sensus, quos in libro vitæ et absque contradictione legit, et absque difficultate intelligit? Cur in sudore vultus sui laboret excutere grana de paleis, de uvis vina, et de amurca oleum, qui ex omnibus satis abundeque ad manum habet? Quis mendicet victum suum per domos alienas, in sua abundans panibus? Quis puteum fodere curet, et in terræ visceribus venas aquarum cum labore rimari, cui ultro affatim aquas limpidas fons vivus emanat? Nec brutus ergo, nec angelicus spiritus ad ea capessenda, quæ beatam spiritualem faciunt creaturam, suis ullo modo corporibus adjuvantur; ille quidem pro innata stoliditate non capiens, iste vero pro excellentioris gloriæ prærogativa non indigens.

5. Porro hominis spiritum, qui medium quemdam inter supremum et infimum tenet locum, usque adeo ad utrumque necessarium habere corpus manifestum est, ut absque eo nec ipse proficere, nec alteri prodesse possit. Nam, ut taceam membra cætera corporis, officiave membrorum; quonam modo, quæso, aut sine lingua instruis audientem, aut sine auribus percipis instruentem?

6. Itaque cum absque corporis adminiculo nec bestialis spiritus servilis conditionis solvere debitum, nec spiritualis cœlestisque creatura implere ministerium pietatis, nec rationalis anima tam proximo, quam etiam sibi sufficiat consulere ad salutem; liquet omnem creatum spiritum, sive ut juvet, sive ut juvetur simul et juvet, corporeo prorsus indigere solatio. Quid enim si qua animantia, quantum ad usum sui, reperiantur incommoda, nullisque apta usibus humanarum necessitatum? Prosunt profecto visu, etsi non usu, utiliora cordibus intuentium, quam utentium esse corporibus possent. Etsi nociva, etsi etiam perniciosa temporali hominum constet esse saluti; non tamen deest eorum corporibus unde cooperentur in bonum his, qui secundum propositum vocati sunt sancti; et si non cedendo in cibum, aut exhibendo ministerium, certe ingenium exercendo, juxta eum, qui utique omni utenti ratione præsto est, communis disciplinæ profectum, quo *invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur*. Nam et diabolus ejusque satellites, cum sit semper eorum maligna intentio, nocere quidem semper cupiunt, sed bonis æmulatoribus, quibus dicitur, *Quis vobis nocere poterit, si boni æmulatores fueritis?* absit ut possint : magis autem prosunt et nolentes, cooperanturque in bonum bonis.

7. Cæterum angelica corpora, utrumnam ipsis spiritibus naturalia sint, sicut hominibus sua; et sint animalia sicut homines, immortalia tamen, quod nondum sunt homines; porro ipsa corpora mutent et versent in forma et specie qua volunt quando apparere volunt,

densantes et solidantes ea quantum volunt, cum tamen in sui veritate præ subtilitate naturæ atque substantiæ suæ impalpabilia sint, et nostris omnino inattingibilia visibus : an vero simplici spirituali substantia subsistentes, corpora cum opus est sumant, rursumque expleto opere ponant in eamdem, de qua sumpta sunt, materiam dissolvenda; nolo ut a me requiratis. Videntur Patres de hujusmodi diversa sensisse; nec mihi perspicuum est, unde alterutrum doceam; et nescire me fateor. Sed et vestris profectibus non multum conferre arbitror harum rerum notitiam.

8. Illud autem scitote, nullum creatorum spirituum per se nostris mentibus applicari, ut videlicet, nullo mediante nostri suive corporis instrumento, ita nobis immisceatur vel infundatur, quo ejus participatione docti sive doctiores, vel boni sive meliores efficiamur. Nullus Angelorum, nulla animarum hoc modo mihi capabilis est, nullius ego capax. Nec ipsi Angeli ita se alterutrum capiunt. Sequestretur proinde prærogativa hæc summo ac incircumscripto Spiritui, qui solus, cum docet Angelum sive hominem scientiam, instrumentum non quærit nostræ corporeæ auris, sicut nec sibi oris. Per se infunditur, per se innotescit, purus capitur a puris. Solus nullius indiget; solus et sibi, et omnibus de sola omnipotenti voluntate sufficiens.

9. Operatur tamen immensa et innumera per subjectam creaturam corporalem, sive spiritualem: sed quasi imperans, non quasi mendicans. En, verbi gratia, quod linguam meam corporalem assumpsit nunc in opus suum, docere videlicet vos, cum per se absque dubio facilius suaviusque id posset; profecto indulgentia est, non indigentia. In profectu siquidem vestro meritum quærit mihi, non sibi solatium. Idipsum sapere opus est omni homini operanti bonum, ne forte in se de bonis Domini, et non in Domino glorietur. Est tamen qui bonum operatur non volens, sive homo malus, sive angelus malus : et constat non fieri propter eum, quod fit per eum, cum prodesse nullum bonum possit invito. Igitur ei quidem dispensatio tantum credita est : sed nescio quomodo gratius jucundiusque sentimus bonum, quod per malum dispensatorem ministratur. Ipsa est ergo causa, cur et per malos Deus faciat bona bonis; non autem, quod opera eorum indigeat in benefaciendo.

10. Porro his quæ ratione vel sensu carentia sunt, multo minus Deum egere quis dubitet ? Sed quando in opus bonum et ipsa concurrunt, apparet quoniam omnia serviunt ei, cui merito est dicere : *Meus est orbis terræ*. Aut certe quia novit quæ per quæ convenientius fiant; de servitute corporeæ creaturæ non efficaciam quærit, sed congruentiam. Esto deinde quod corporum ministeria opportune plerumque divinis operibus applicentur, ut verbi gratia, pluviæ vivificandis seminibus, vel multiplicandis segetibus, vel fructibus maturandis; quid proprio, quæso, de corpore facere habet, cui ad nutum indifferenter universa corpora cœlestia atque terrestria obsequi constat ? Plane superfluo haberet suum, qui nullum sibi reperit alienum. Verum si cuncta, quæ hoc loco dicenda occurrunt, præsenti volumus sermone concludere, sermo modum excedet, et vires forsitan aliquorum : propterea quæ restant, sub alio servemus absolvenda principio.*

SERMO VI.

De summo et incircumscripto Spiritu, qui est Deus : et quo modo Misericordia et Judicium dicantur, pedes Domini.

1. Ut præcedenti sequens sermo cohæreat, tenetisne datum superius, solum summum et incircumscriptum Spiritum ad omne quod facere vel fieri vult, corporis instrumento sive obsequio non egere ? Demus ergo securi veram soli Deo, sicut immortalitatem, ita et incorporeitatem : quod solus spirituum universam corpoream naturam eo usque transscendat, ut quocumque corpore in quocumque opere non indigeat, solo spirituali nutu, cum vult, ad quæcumque vult agenda contentus. Sola igitur est quæ nec propter se, nec

propter alium, solatio corporei instrumenti opus habet illa majestas, cujus omnipotenti arbitrio incunctanter præsto est omne opus, omne altum inclinat, omne adversum cedit, omne creatum favet, etiam nullo interveniente vel subveniente solatio corporali, sive spirituali. Docet vel monet sine lingua; præbet vel tenet sine manibus; sine pedibus currit et succurrit pereuntibus.

2. Actitabat ista et cum patribus prioribus sæculis: experiebantur homines sedula beneficia, sed latebat eos beneficus. Ille quidem attingebat a fine usque ad finem fortiter: sed disponens omnia suaviter, non sentiebatur ab hominibus. Et gaudebant de bonis Domini; et Dominum sabaoth, eo quod cum tranquillitate judicaret omnia omnino nesciebant. Ab ipso erant, sed non cum ipso: per ipsum vivebant, sed non ipsi: ex ipso sapiebant, sed non ipsum, alienati, ingrati, insensati. Hinc demum factum est, ut quod erant, quod vivebant, quod sapiebant, non auctori tribuerent, sed naturæ adscriberent, aut certe (quod insipientius erat) fortunæ: propriæ quoque industriæ atque virtuti multi multa arrogabant. Quanta sibi usurparuut seductorii spiritus, quanta soli et lunæ data sunt; quanta terris et aquis attributa, quanta etiam manufactis fabrilibusque mortalium deputata operibus! Herbis, arbustis, minutissimis vilissimisque seminibus pro numinibus deferebatur.

3. Heu! sic homines perdiderunt et commutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum! Quorum Deus miseratus errores, de monte umbroso et condenso dignanter egrediens, in sole posuit tabernaculum suum. Obtulit carnem sapientibus carnem, per quam discerent sapere et spiritum. Nam dum in carne et per carnem facit opera, non carnis, sed Dei, naturæ utique imperans, superansque fortunam, stultam faciens sapientiam hominum, dæmonumque debellans tyrannidem; manifeste ipsum se indicat esse, per quem eadem et ante fiebant quando fiebant. In carne, inquam, et per carnem potenter ac patenter operatus mira, locutus salubria, passus indigna, evidenter ostendit, quia ipse sit qui potenter, sed invisibiliter sæcula condidisset, sapienter regeret, benigne protegeret. Denique dum evangelizat ingratis, signa præbet infidelibus, pro suis crucifixoribus orat; nonne liquido ipsum se esse declarat, qui cum Patre suo quotidie oriri facit solem suum super bonos et malos, pluit super justos et injustos? Hoc enim est quod ipse aiebat: *Si non facio opera Patris mei, nolite credere.*

4. En aperit os carnis suæ docens in monte discipulos, qui in silentio Angelos in cœlestibus docet. En ad tactum corporeæ manus curatur lepra, fugatur cæcitas, auditus reparatur, lingua muta resolvitur, discipulus prope mersus erigitur, et is indubitanter agnoscitur, cui dixerat longe ante David: *Aperis tu manum tuam, et imples omne animal benedictione;* et item: *Aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.* En secus corporales pedes jacens ac pœnitens audit Peccatrix, *Remittuntur tibi peccata tua:* et recognoscit eum, de quo ex multis retro temporibus scriptum legerat: *Egredietur diabolus ante pedes ejus.* Ubi nempe peccatum remittitur, ibi procul dubio diabolus de corde peccatoris expellitur. Hinc universaliter de cunctis pœnitentibus dicit: *Nunc judicium est mundi, nunc princeps hujus mundi ejicietur foras;* quod scilicet humiliter confitenti remittat Deus peccatum; et diabolus eum, quem in hominis corde invaserat, amittat principatum.

5. Denique ambulat super undas carnalibus pedibus, cui necdum carne vestito jam Psalmista præcinuerat: *In mari via tua, et semitæ tuæ in aquis multis;* quod est, conculcas corda tumentia superborum, et fluxa desideria carnalium comprimis; justificans impios, et superbos humilians. Quod tamen quia invisibiliter fit, carnalis non sentit a quo fit. Unde et subdit: *Et vestigia tua non cognoscentur.* Hinc rursus Pater ad Filium: *Sede,* inquit, *a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum*

tuorum, hoc est, donec omnes qui te contemnunt, tuæ voluntati subjiciam, sive invitos et miseros, sive voluntarios et beatos. Itaque hoc opus Spiritus quia caro non percipiebat, (*Animalis quippe homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei;*) opus fuit ut corporalibus pedibus corporaliter incubans, et corporalibus labiis pedes eosdem deosculans, veniam peccatorum Peccatrix perciperet : sicque illa mutatio dexteræ excelsi, qua mirabiliter, sed invisibiliter justificat impium, etiam carnalibus innotesceret.

6. Verum illos spirituales pedes Dei, quos primo loco spiritualiter osculari pœnitentem oportet, præterire me non oportet. Novi ego curiositatem vestram, quæ nil sua voluntate inscrutatum omnino prætereat. Nec vero ducendum contemptui, nosse, quibus Scriptura pedibus tam frequenter Deum commemorat, nunc quidem stare, ut ibi, *Adorabimus in loco ubi steterunt pedes ejus;* nunc vero ambulare, ut ibi, *Et habitabo in illis, et deambulabo in eis;* nunc etiam currere, juxta illud : *Exsultavit ut gigas ad currendam viam.* Si recte Apostolo visum est caput Christi referre ad deitatem; puto et nobis non incongrue videri pedes ad hominem pertinere : quorum alterum Misericordiam, alterum Judicium nominemus. Nota sunt vobis duo ista vocabula; et de plerisque Scripturæ locis ambo pariter, si cogitatis, occurrunt. Quia vero Misericordiæ pedem Deus in carne, cui se univit, assumpserit, docet epistola ad Hebræos, tentatum perhibens per omnia Christum pro similitudine absque peccato, ut misericors fieret. Quid illum alterum, qui Judicium nuncupatus est, nonne ad hominem æque assumptum et ipsum pertinere ipse Deus homo aperte significat, ubi datam sibi perhibet a Patre potestatem judicium facere, quia Filius hominis est ?

7. His duobus ergo pedibus apte sub uno divinitatis capite concurrentibus, natus ex muliere, factus sub lege invisibilis Emmanuel, in terris visus est, et cum hominibus conversatus est. His certe pertransit et nunc, benefaciendo et sanando omnes oppressos a diabolo, sed spiritualiter, sed invisibiliter. His, inquam, pedibus devotas perambulat mentes, incessanter lustrans, scrutansque corda et renes fidelium. Vide autem ne forte hæc illa sint sponsi crura, quæ sponsa tam magnifice commendat in consequentibus, comparans ea (ni fallor) columnis marmoreis, fundatis super bases aureas. Pulcre omnino : quoniam quidem in incarnata Dei Sapientia, quæ auro designatur, misericordia et veritas obviaverunt sibi : denique universæ viæ Domini misericordia et veritas.

8. Felix mens, cui semel Dominus Jesus utrumque infixerit pedem ! A duobus signis cognoscite eam quæ hujusmodi est, quæ secum necesse est referat divinis impressa vestigiis. Ipsa sunt Timor et Spes : ille judicii, ista misericordiæ repræsentans imaginem. Merito beneplacitum est Deo super timentes eum, et in eis qui sperant super misericordia ejus : cum timor initium sit sapientiæ; spes, profectus. Nam consummationem sibi caritas vindicat. Quæ cum ita sint, non parvus fructus est in primo hoc osculo, quod ad pedes accipitur : tantum curato, ut neutro frauderis illorum. Porro enim si jam dolore peccati, et judicii timore compungeris, veritatis judiciique vestigio labia impressisti. Quod si timorem doloremque divinæ intuitu bonitatis, et spe consequendæ indulgentiæ temperas, etiam misericordiæ pedem amplecti te noveris. Alioquin alterum sine altero osculari non expedit : quia et recordatio solius judicii in baratrum desperationis præcipitat, et misericordiæ fallax assentatio pessimam generat securitatem.

9. Datum est et mihi misero nonnumquam sedere secus pedes Domini Jesu ; et modo hunc, modo illum tota devotione complecti, in quantum me sua benignitas dignabatur admittere. At si quando miserationis oblitus, stimulante conscientia, judicio paulo diutius inhærerem, mox metu incredibili ac miserabili confusione dejectus, et tenebroso circumfusus horrore, hoc solum palpitans de profundis clamabam :

Quis novit potestatem iræ tuæ, et præ timore tuo iram tuam dinumerare? Quod si eo relicto pedem misericordiæ plus tenere contingeret, tanta e contrario incuria et negligentia dissolvebar, ut confestim et oratio tepidior, et actio pigrior, et risus promptior, et sermo incautior, et omnis denique utriusque hominis status inconstantior appareret. Proinde magistra instructus experientia, non judicium jam solum, aut solam misericordiam: sed misericordiam pariter et judicium cantabo tibi, Domine. In æternum non obliviscar justificationes istas: cantabiles mihi erunt ambæ pariter in loco peregrinationis meæ, quousque misericordia superexaltata judicio, miseria conticescat, ac sola cantet tibi de cætero gloria mea, et non compungar.

SERMO VII.

De amore ardenti quo anima diligit Deum. Item de attentione tempore Orationis vel Psalmodiæ procuranda.

1. IPSE mihi laborem suscito, qui vos sponte provoco ad quærendum. Quia enim ego primi osculi occasione spirituales Dei pedes propriis diffinitionibus ac nominibus, et quidem ex abundanti, demonstrare curavi: vos pergitis inquirere et de manu, quæ secundo loco osculanda proponitur. Annuo, gero vobis morem; insuper non manum, sed manus ostendo, propriisque distinguo vocabulis. Latitudo una, altera Fortitudo dicatur: quod et tribuat affluenter, et defendat potenter quod dederit. Utramque profecto osculabitur qui ingratus non fuerit, Deum utique bonorum omnium sicut largitorem, ita et conservatorem recognoscens et confitens. Satis de duobus osculis dictum esse reor: videamus et de tertio.

2. *Osculetur*, inquit, *me osculo oris sui.* Quis dicit? Sponsa. Quænam ipsa? Anima sitiens Deum. Sed pono diversas affectiones, ut ea quæ proprie sponsæ congruit, distinctius elucescat. Si servus est, timet a facie Domini; si mercenarius, sperat de manu Domini; si discipulus, aurem parat magistro; si filius, honorat patrem: quæ vero osculum postulat, amat. Excellit in naturæ donis affectio hæc amoris: præsertim cum ad suum recurrit principium, quod est Deus. Nec sunt inventa æque dulcia nomina, quibus Verbi, animæque dulces ad invicem exprimerentur affectus, quemadmodum sponsus et sponsa: quippe quibus omnia communia sunt, nil proprium, nil a se divisum habentibus. Una utriusque hæreditas, una domus, una mensa, unus thorus, una etiam caro. Denique propter hanc relinquet ille patrem et matrem, et adhærebit uxori suæ: et erunt duo in carne una. Hæc quoque jubetur nihilominus oblivisci populum suum, et domum patris sui; ut concupiscat ille decorem ejus. Si ergo amare specialiter sponsis ac principaliter convenit, non immerito Sponsæ nomine censetur anima quæ amat. Amat autem quæ osculum petit. Non petit libertatem, non mercedem, non hæreditatem, non denique vel doctrinam, sed osculum; more plane castissimæ sponsæ ac sacrum spirantis amorem, nec omnino valentis flammam dissimulare quam patitur. Vide enim quale præripiat sermonis exordium. Magnum quid a magno petitura, nullo tamen, ut assolet, utitur blanditiarum fuco; nullis circumvolutionibus ad id quod desiderat ambit. Non facit procemium, non captat benevolentiam: sed ex abundantia cordis repente prorumpens, nude frontoseque satis, *Osculetur me*, ait, *osculo oris sui.*

3. An non tibi quasi dicere manifeste videtur, *Quid mihi est in cœlo, et a te quid volui super terram?* Amat profecto caste, quæ ipsum quem amat, quærit; non aliud quicquam ipsius. Amat sancte, quia non in concupiscentia carnis, sed in puritate spiritus. Amat ardenter, quæ ita proprio debriatur amore, ut majestatem non cogitet. Quid enim? *Respicit terram, et facit eam tremere:* et ista se ab eo postulat osculari. Ebriane est? Ebria prorsus. Et forte nunc, cum ad ista prorupit, exierat de cella vinaria, quo se nimirum introductam postmodum gloriatur. Nam et David de quibusdam dicebat Deo: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et torrente volupta-*

tis tuæ potabis eos. O quanta amoris vis! quanta in spiritu libertatis fiducia! Quid manifestius, quam quod perfecta caritas foras mittit timorem?

4. Verecunde tamen non ad ipsum sponsum sermonem dirigit, sed ad alios, tamquam de absente: *Osculetur me,* inquiens, *osculo oris sui.* Grandis quippe res petitur, et opus est verecundia comitari precem, commendari petentem. Itaque per domesticos et intimos, accessus ad intima quæritur, ambitur ad desideratum. Quinam illi? Credimus Angelos sanctos adstare orantibus, offerre Deo preces et vota hominum: ubi tamen sine ira et disceptatione levari puras manus perspexerint. Probat hoc Angelus ita loquens ad Tobiam: *Quando orabas cum lacrymis, et sepeliebas mortuos, et derelinquebas prandium, et mortuos abscondebas per diem in domo tua, et nocte sepeliebas; ego obtuli orationem tuam Domino.* Puto id vobis satis et ex aliis Scripturæ testimoniis persuasum. Nam quod psallentibus quoque dignanter admisceri sancti Angeli soleant, quid eo manifestius quod Psalmista ait: *Prævenerunt principes conjuncti psallentibus in medio juvencularum tympanistriarum?* Unde et dicebat: *In conspectu Angelorum psallam tibi.* Doleo proinde aliquos vestrum gravi in sacris vigiliis deprimi somno, nec cœli cives revereri, sed in præsentia principum tamquam mortuos apparere, cum vestra ipsi alacritate permoti, vestris interesse solemniis delectentur. Vereor, ne vestram desidiam quandoque abominantes, cum indignatione recedant, et incipiat unusquisque vestrum sero cum gemitu dicere Deo: *Longe fecisti notos meos a me, posuerunt me abominationem sibi.* Et illud: *Elongasti a me amicum et proximum, et notos meos a miseria.* Item, *Qui juxta me erant, de longe steterunt, et vim faciebant qui quærebant animam meam.* Pro certo enim si se a nobis boni spiritus elongaverint, impetus malignorum quis sustinebit? Dico ergo his qui ejusmodi sunt: *Maledictus qui opus Dei facit negligenter.* Dicit quoque, non ego sed Dominus: *Utinam te calidum aut frigidum invenissem! sed quia te tepidum inveni, incipiam te evomere ex ore meo.* Ea propter attendite principes vestros, cum statis ad orandum vel psallendum, et state cum reverentia et disciplina; et gloriamini, quia Angeli vestri quotidie vident faciem Patris. Nimirum missi in ministerium propter nos, qui hæreditatem capimus salutis, devotionem nostram in superna ferunt, referunt gratiam. Usurpemus officium quorum sortimur consortium, ut in ore infantium et lactentium perficiatur laus. Dicamus eis, *Psallite Deo nostro, psallite;* atque audiamus eos vicissim respondentes: *Psallite Regi nostro, psallite.*

5. Laudem ergo cum cœli cantoribus in commune ducentes, utpote cives sanctorum et domestici Dei, psallite sapienter. Cibus in ore, psalmus in corde sapit. Tantum illum terere non negligat fidelis et prudens anima quibusdam dentibus intelligentiæ suæ, ne si forte integrum glutiat et non mansum, frustretur palatum sapore desiderabili, et dulciori super mel et favum. Offeramus cum Apostolis in cœlesti convivio et in dominica mensa favum mellis. Mel in cera, devotio in littera est. Alioquin littera occidit, si absque spiritus condimento glutieris. Si autem cum Apostolo psallas spiritu, psallas et mente; cognosces et tu de illius veritate sermonis, quem dixit Jesus: *Verba, quæ locutus sum vobis, spiritus et vita sunt.* Et item quem legimus dicente Sapientia: *Spiritus meus super mel dulcis.*

6. Sic delectabitur in crassitudine anima tua, sic holocaustum tuum pingue fiet. Sic placabis Regem, sic placebis principibus, sic denique totam tibi curiam benevolam reddes; et odorati odorem suavitatis in cœlestibus, de te quoque dicent: *Quæ est ista quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ et thuris, et universi pulveris pigmentarii? Principes,* inquit, *Juda, duces eorum, principes Zabulon principes Neptalim,* hoc est confitentium, continentium, contemplantium. Norunt siquidem principes nostri Regi suo acceptam esse psallentium confessionem, continentium fortitudinem, contemplantium puritatem: et solli-

citi sunt exigere a nobis istiusmodi primitias spiritus, quæ profecto non aliud sunt, quam primi et purissimi fructus sapientiæ. Quod enim non ignoratis, Judas laudans vel confitens, et Zabulon habitaculum fortitudinis, Neptalim cervus emissus interpretatur : qui nimirum agilitatis suæ saltibus exprimit speculantis excessus, sed et opaca penetrare nemorum, ut ille sensuum, consuevit. Scimus autem qui dixerit : *Sacrificium laudis honorificabit me.*

7. Verum si non est speciosa laus in ore peccatoris; nonne pernecessariam habetis continentiæ virtutem, per quam fiat, ut non regnet peccatum in vestro mortali corpore? Porro continentia non habet meritum apud Deum, quæ gloriam requirit humanam. Ideoque maxime opus est etiam puritate intentionis, qua soli mens vestra Deo et placere appetat, et valeat inhærere. Neque enim aliud est inhærere Deo, quam videre Deum; quod solis mundicordibus singulari felicitate donatur. Cor mundum habebat David, qui dicebat Deo : *Adhæsit anima mea post te.* Item, *Mihi autem adhærere Deo bonum est.* Videndo adhærebat, et adhærendo videbat. Animæ ergo in his exercitatæ cœlestes sese nuntii familiares exhibent et frequentes, præsertim si frequenter orantem persenserint. Quis dabit mihi per vos, o benigni Principes, petitiones meas innotescere apud Deum? Non enim Deo, cui etiam cogitatio hominis confitetur, sed apud Deum, hoc est ipsis qui cum Deo sunt, tam beatis Virtutibus, quam carne solutis Spiritibus. Quis suscitabit me de terra inopem, et de stercore eriget pauperem, ut sedeam cum principibus, et solium gloriæ teneam? Non ambigo quin gratanter in palatio colligant, quem dignanter in sterquilinio visitant. Denique lætati sunt de conversione; et in assumptione non agnoscent?

8. Hos itaque puto inter orandum alloqui sponsam, et ipsis, tamquam sponsi domesticis ac sodalibus, desiderium cordis sui aperire, cum ait : *Osculetur me osculo oris sui.* Et vide familiare amicumque colloquium animæ in carne suspirantis cum cœlestibus potestatibus. Gestit in oscula, petit quod cupit; non tamen nominat quem amat : quia illos nosse non dubitat, utpote de quo sibi frequens cum illis soleat esse confabulatio. Propterea non dicit, Osculetur me ille vel ille; sed *Osculetur* me tantum : sicut et Maria Magdalena non exprimebat ex nomine quem quæreret, sed tantum aiebat ei quem putabat hortulanum : *Domine, si tu sustulisti eum.* Quem eum? Non aperit; quia palam omnibus esse credit, quod a suo corde nec ad momentum recedere potest. Ita ergo et ista loquens sodalibus sponsi sui, tamquam consciis et quibus se noverat manifestam, tacito nomine repente in hæc de dilecto verba prorumpit : *Osculetur me osculo oris sui.* De quo jam osculo nolo vos diutius protrahere, sed sermone crastino audietis quidquid orantibus vobis suggerere mihi inde dignabitur unctio docens de omnibus. Neque enim hoc secretum revelat caro et sanguis : sed is qui scrutatur profunda Dei Spiritus sanctus, qui a Patre Filioque procedens, cum ipsis pariter vivit et regnat in sæcula sæculorum, amen.

SERMO VIII.

Quomodo per osculum oris Dei significatur Spiritus sanctus, quem Ecclesia sibi petit dari ad notitiam sanctæ Trinitatis.

1. Hodie vobis, sicut hesterna promissione tenetis, de summo, id est de oris osculo, disputare propositum est. Audite attentius quod sapit suavius, et gustatur rarius, et intelligitur difficilius. Mihi videtur (ut paulo altius inchoem) ineffabile quoddam atque inexpertum omni creaturæ osculum designasse, qui ait : *Nemo novit Filium nisi Pater; et nemo novit Patrem nisi Filius, aut cui voluerit Filius revelare.* Pater enim diligit Filium, et singulari dilectione amplectitur, summus æqualem, æternus coæternum, unus unicum. Sed enim non minori ipse a Filio affectione adstringitur : quippe pro cujus amore et moritur, ipso attestante cum ait :

Ut sciant omnes quia diligo Patrem, surgite, eamus; haud dubium quin ad passionem. Illa itaque mutua gignentis genitique cognitio pariter et dilectio, quid nisi osculum est suavissimum, sed secretissimum?

2. Ego pro certo ad tantum et tam sanctum divini amoris arcanum ne ipsam quidem angelicam admitti arbitror creaturam. Etenim, Paulo hoc ipsum sapiente, pax illa exsuperat omnem, etiam angelicum, sensum. Unde nec ista (quamquam multum præsumens) audet tamen dicere, Osculetur me ore suo; soli illud scilicet reservans Patri: sed aliquid minus postulans, *Osculetur me*, inquit, *osculo oris sui.* Videte novam sponsam novum osculum accipientem, non tamen ab ore, sed ab osculo oris. *Insufflavit*, inquit, *eis*, haud dubium quin Jesus Apostolis, id est primitivæ Ecclesiæ; *et dixit, Accipite Spiritum sanctum.* Osculum profecto fuit. Quid? corporeus ille flatus? Non, sed invisibilis Spiritus: qui propterea in illo dominico flatu datus est, ut per hoc intelligeretur et ab ipso pariter tamquam a Patre procedere, tamquam vere osculum, quod osculanti osculatoque commune est. Itaque sufficit sponsæ, si osculetur ab osculo sponsi, etiamsi non osculetur ab ore. Nec enim exiguum quid aut vile putat osculari ab osculo: quod non est aliud nisi infundi Spiritu sancto. Nempe si recte Pater osculans, Filius osculatus accipitur: non erit ab re osculum Spiritum sanctum intelligi, utpote qui Patris Filiique imperturbabilis pax sit, gluten firmum, individuus amor, indivisibilis unitas.

3. De ipso igitur audet sponsa ipsumque infundi sibi fidenter sub osculi nomine petit. Tenet quippe aliquid, unde non desit occasio præsumendi. Dicens enim Filius, *Nemo novit Filium nisi Pater, et nemo novit Patrem nisi Filius;* adjecit, *aut cui voluerit Filius revelare.* Non autem diffidit sponsa quin sibi velit, si cui voluerit. Petit ergo audenter dari sibi osculum, hoc est Spiritum illum, in quo sibi et Filius reveletur et Pater. Alter enim sine altero nequaquam innotescit. Unde est illud: *Qui videt me, videt et Patrem meum.* Et illud Johannis: *Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet. Qui autem confitetur Filium, et Patrem habet.* Ex quibus liquido constat, quia nec Pater sine Filio, nec Filius sine Patre agnoscitur. Merito proinde non in alterius tantum, sed in utriusque cognitione constituit summam beatitudinem qui dicit: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum, et quem misisti Jesum Christum.* Denique et qui sequuntur Agnum, referuntur habere nomen ejus, et nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis: quod est de utriusque notitia gloriari.

4. Sed dicit aliquis: ergo et Spiritus sancti agnitio non est necessaria, ut cum dixerit esse vitam æternam nosse et Patrem et Filium, de Spiritu sancto tacuerit? Est utique: sed ubi Pater et Filius perfecte agnoscitur, utriusque bonitas, quæ Spiritus sanctus est, quomodo ignoratur? Neque enim integre homo homini innotescit, quamdiu latet, utrumnam bonæ, an malæ sit voluntatis. Quamquam et cum dictum est, *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum, et quem misisti Jesum Christum;* profecto si missio illa beneplacitum tam Patris benigne mittentis, quam Filii voluntarie obedientis demonstrat, non omnino tacitum est de Spiritu sancto, ubi tantæ utriusque gratiæ mentio facta est. Utriusque siquidem amor et benignitas Spiritus sanctus est.

5. Trinæ ergo hujus agnitionis infundi sibi gratiam, quantum quidem capi in carne mortali potest, sponsa petit, cum osculum petit. Petit autem a Filio: quia Filii est cui voluerit revelare. Revelat ergo Filius seipsum cui vult, revelat et Patrem. Revelat autem sine dubio per osculum, hoc est per Spiritum sanctum, Apostolo teste qui ait: *Nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum.* At vero dando Spiritum per quem revelat, etiam ipsum revelat: dando revelat, et revelando dat. Porro revelatio, quæ per Spiritum sanctum fit, non solum illustrat ad agnitionem, sed etiam accendit ad amorem, dicente Paulo: *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Et ideo

forsan de his, qui cognoscentes Deum, non tamquam Deum glorificaverunt, non legitur quod Spiritu sancto revelante cognoscerent : quia cum cognoscerent, non amaverunt. Sic quippe habes : *Deus enim illis revelavit.* Nec adjunctum est, per Spiritum suum : ne sibi sponsæ osculum mentes impiæ usurparent, quæ contentæ ea quæ inflat, eam quæ ædificat nescierunt. Denique ipse Apostolus dicat per quid cognoverunt. *Per ea,* inquit, *quæ facta sunt, intellecta conspexerunt.* Unde et constat, quia nec perfecte cognoverunt, quem minime dilexerunt. Si enim integre cognovissent, bonitatem qua pro eorum redemptione in carne nasci et mori voluit, non ignorassent. Audi denique quid eis de Deo revelatum fuerit : *Sempiterna,* ait, *virtus ejus et divinitas.* Vides quia quod sublimitatis, quod majestatis est, in præsumptione spiritus, non Dei, sed sui rimati sint : quod autem mitis sit et humilis corde, non intellexerint. Nec mirum, quia et caput eorum Behemoth nihil humile, sed (sicut de eo legitur) *omne sublime videt.* Quo contra David non ambulabat in magnis, neque in mirabilibus super se, ne scrutator majestatis opprimeretur a gloria.

6. Vos quoque, ut caute in arcanis sensibus pedem figatis, mementote semper, quod Sapiens admonet : *Altiora,* inquit, *te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris.* In spiritu ambulate in illis, et non in sensu proprio. DOCTRINA Spiritus non curiositatem acuit, sed caritatem accendit. Merito proinde sponsa, quem diligit anima sua inquirens, non se suæ carnis sensibus credit, non curiositatis humanæ inanibus ratiociniis acquiescit : sed petit osculum, id est Spiritum sanctum invocat, per quem accipiat simul et scientiæ gustum, et gratiæ condimentum. Et bene scientia, quæ in osculo datur, cum amore recipitur : quia amoris indicium osculum est. SCIENTIA ergo quæ inflat, cum sine caritate sit, non procedit ex osculo. Sed nec qui zelum Dei habent, et non secundum scientiam, sibi ullatenus arrogent illud. Utrumque enim munus simul fert osculi gratia, et agnitionis lucem, et devotionis pinguedinem. Est quippe Spiritus sapientiæ et intellectus, qui instar apis ceram portantis et mel, habet omnino et unde accendat lumen scientiæ, et unde infundat saporem gratiæ. Neuter ergo se osculum percepisse putet, sive qui veritatem intelligit, nec diligit; sive qui diligit, nec intelligit. Sane in osculo isto nec error locum habet, nec tepor. Quamobrem geminæ gratiæ sacrosancti osculi suscipiendæ paret e regione duo labia sua quæ sponsa est, intelligentiæ rationem, sapientiæ voluntatem, ut de pleno osculo glorians mereatur audire : *Diffusa est gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum.* Itaque Pater Filium osculans, plenissime illi arcana suæ divinitatis eructat, et spirat suavitatem amoris, Scriptura hoc significante, cum ait : *Dies diei eructat verbum.* Cui sane sempiterno singulariterque beato complexui, nulli omnino, ut jam dictum est, creaturæ interesse donatur, solo utriusque Spiritu teste ac conscio mutuæ agnitionis et dilectionis. *Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit?*

7. Sed dicat mihi fortasse aliquis : Tibi ergo unde innotuit, quod nulli fateris creditum creaturæ? Profecto Unigenitus qui est in sinu Patris, ipse enarravit, dixerim, non mihi misero et indigno, sed plane Johanni amico sponsi, cujus hæc verba sunt; non solum autem, sed et Johanni Evangelistæ, utique discipulo quem diligebat Jesus. Placita enim fuit Deo et anima illius, digna prorsus nomine et dote sponsæ, digna sponsi amplexibus, digna denique quæ recumberet super pectus Domini. Hausit Johannes de sinu Unigeniti, quod de paterno hauserat ille. Nec solus ipse tamen, sed et omnes, quibus idem aiebat magni consilii Angelus : *Vos dixi amicos, quia omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis.* Hausit et Paulus, cujus evangelium non est ab homine, neque per hominem illud accepit, sed per revelationem Jesu Christi. Profecto hi omnes tam feliciter, quam veraciter dicere possunt : *Unigenitus qui est in sinu Patris, ipse enarravit nobis.*

Et illa enarratio quid eis nisi osculum fuit? Sed osculum de osculo, et non de ore. Audi siquidem osculum de ore. *Ego et Pater unum sumus.* Item, *Ego in Patre, et Pater in me est.* Osculum est ore ad os sumptum : sed nemo appropiat. Osculum plane dilectionis et pacis : sed dilectio illa supereminet omni scientiæ; et pax illa omnem sensum exsuperat. Verumtamen quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, Paulo revelavit Deus per Spiritum suum, hoc est per osculum oris sui. Igitur Filium in Patre, et Patrem esse in Filio, osculum de ore est. Quod autem legitur, *Non enim accepimus spiritum hujus mundi, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis;* osculum sane de osculo est.

8. Et ut apertius alterutrum distinguamus; qui plenitudinem capit, osculum de ore sumit : qui vero de plenitudine, osculum de osculo recipit. Magnus quidem Paulus : sed quantumlibet sursum porrigat os, etiamsi se usque ad tertium cœlum extendat, citra os Altissimi tamen necesse est ut remaneat, et modo suo contentus in se subsistat : et cum pertingere ad vultum gloriæ non valebit, condescendi sibi, et ex alto transmitti osculum humiliter petat. Qui vero non rapinam arbitratur esse se æqualem Deo, ita ut audeat dicere, *Ego et Pater unum sumus;* quia ex æquo conjungitur, ex æquo complectitur, non osculum de loco inferiori mendicat, sed pari celsitudine os ori conjungit, et singulari prærogativa osculum de ore sumit. Christo igitur osculum est plenitudo, Paulo participatio; ut cum ille de ore, iste tantum de osculo osculatum se glorietur.

9. Felix tamen osculum, per quod non solum agnoscitur Deus, sed et diligitur Pater : qui nequaquam plene cognoscitur, nisi cum perfecte diligitur. Quæ in vobis anima sensit aliquando in secreto conscientiæ suæ Spiritum Filii clamantem, *Abba, pater?* Ipsa, ipsa, paterno se diligi præsumat affectu, quæ eodem se spiritu, quo et Filius, affectam sentit. Confide, quæcumque es illa, confide nihil hæsitans. In spiritu Filii filiam cognosce te Patris, sponsam Filii vel sororem. Utroque vocabulo eam, quæ hujusmodi est, invenies appellari. Ad manum est unde id probem : non multum laborabo. Vox sponsi est ad ipsam : *Veni in hortum meum, soror mea sponsa.* Soror siquidem est, quia ex uno Patre : sponsa, quia in uno Spiritu. Nam si carnale matrimonium constituit duos in carne una, cur non magis spiritualis copula duos conjunget in uno spiritu? Denique qui adhæret Domino, unus spiritus est. Sed audi etiam de Patre, quam amanter quamque dignanter et filiam eam nominat, et nihilominus tamquam nurum propriam ad Filii blandos invitat amplexus. *Audi,* inquit, *filia, et vide, et inclina aurem tuam; et obliviscere populum tuum et domum patris tui; et concupiscet Rex decorem tuum.* Ecce a quo ista flagitat osculum. O sancta anima, reverentiam habe, quoniam ipse est Dominus Deus tuus, et fortasse non osculandus, sed adorandus cum Patre et Spiritu sancto in sæcula sæculorum, amen.

SERMO IX.

De uberibus sponsi, id est Christi, quorum unum est Longanimitas exspectandi peccatores : alterum Benignitas seu facilitas eos recipiendi.

1. ACCEDAMUS jam ad librum, verbisque sponsæ rationem demus et consequentiam. Pendent enim, et prærupta nutant absque principio. Ideoque præmittendum cui competenter cohæreant. Ponamus proinde istos, quos sponsi sodales diximus, visitandi salutandique gratia, sicut heri et nudiustertius, accessisse nunc quoque ad sponsam; ipsamque submurmurantem et tædentem reperisse, mirari causam, et quasi alloqui in hunc modum. Quid novi accidit? quid te cernimus solito tristiorem? quæ inopinati murmuris causa? Certe cum aversa et alienata ires post amatores tuos, cum quibus male erat tibi, compulsa tandem reverti ad virum tuum priorem, nonne ut saltem mercreris tangere pedes, multis pre-

cibus et fletibus institisti? Recolo, inquit. Quid? Obtento eo, simulque accepta in osculo pedum indulgentia de offensis, numquid non rursus facta impatiens, et tanta nequaquam dignatione contenta, sed majoris familiaritatis cupida, secundam quoque gratiam eadem qua prius instantia postulasti, et impetrasti, ita ut in osculo manus adepta sis virtutes non paucas, et non parvas? Non diffiteor, ait. Et illi: Enimvero num tu es quæ jurare et obtestari solebas, si umquam ad osculum manus pervenire daretur, sufficere jam tibi, nil te de cætero petituram? Ego. Quid igitur? Forte horum quæ acceperas quippiam ablatum causaberis? Nihil. An vero times repetitum iri, quod tibi de mala tua pristina conversatione indultum præsumpseras? Non.

2. Age tamen, dic unde queamus satisfacere tibi. Non quiesco, ait, nisi osculetur me osculo oris sui. Gratias de osculo pedum, gratias et de manus: sed si cura est illi ulla de me, *Osculetur me osculo oris sui*. Non sum ingrata, sed amo. Accepi, fateor, meritis potiora, sed prorsus inferiora votis. Desiderio feror, non ratione. Ne quæso causemini præsumptionem, ubi affectio urget. Pudor sane reclamat: sed superat amor. Nec ignoro, quod honor regis judicium diligit: sed præceps amor nec judicium præstolatur, nec consilio temperatur, nec pudore frenatur, nec rationi subjicitur. Rogo, supplico, flagito, *Osculetur me osculo oris sui*. En gratia ipsius multis jam annis caste sobrieque vivere curo; lectioni insisto, resisto vitiis, orationi incumbo frequenter; vigilo contra tentationes, recogito annos meos in amaritudine animæ meæ. Sine querela me arbitror, quantum in me est, conversari inter fratres; superioribus potestatibus subdita sum, egrediens et regrediens ad imperium senioris. Aliena non cupio: mea potius et me pariter dedi. In sudore vultus mei comedo panem meum: cæterum quod in his omnibus est, totum constat de consuetudine, de dulcedine nihil. Quid nisi, juxta Prophetam, *vitula Ephraim* sum, *docta diligere trituram?* Denique in Evangelio qui hoc solum quod facere debet, facit, servus inutilis reputatur. Mandata forsan utcumque adimpleo: sed anima mea sicut terra sine aqua in illis. Ut igitur holocaustum meum pingue fiat, *Osculetur me*, quæso, *osculo oris sui*.

3. Plerique vestrum mihi quoque (ut memini) in privatis confessionibus suis conqueri solent super hujuscemodi animi arentis languore atque hebetudine stolidæ mentis, quod Dei scilicet alta atque subtilia penetrare nequeant, quod de suavitate spiritus aut nil, aut parum sentiant. Quid isti, nisi ad osculum suspirant? Suspirant plane, et inhiant spiritui sapientiæ et intellectus: intellectus utique quo pertingant; sapientiæ, qua gustent quod intellectu apprehenderint. Ego in hoc ipso affectu sanctum puto orasse Prophetam, cum diceret: *Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea, et labiis exsultationis laudabit os meum*. Osculum omnino petebat, et illud osculum, in cujus tactu perfusis labiis pinguedine gratiæ specialis, sequeretur quod alibi idem ipse precatur: *Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam*. Denique et eructavit ubi gustavit: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te!* Satis hoc osculum detinuit nos, et necdum me illud (ut verum fatear) digne satis expressisse confido. Sed transeamus ad reliqua: quia id melius impressum quam expressum innotescit.

4. Sequitur: *Quia meliora sunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis*. Et hæc verba cujus sint, auctor non loquitur, relinquens nobis libere commentari, cui potissimum personæ conveniant. Mihi vero non deest, unde illa congruenter assignem sive sponsæ, sive sponso, sive etiam sponsi sodalibus. Et primum sponsæ qualiter congruant, indicabo. Interim confabulantibus illa pariter atque illis, accessit ipse, de quo sermo erat. Utique libens appropiat de se loquentibus. Sic solet. Sic euntibus in Emmaus, et conferentibus inter se, jucundum se facundumque exhibuit comitem. Nempe hoc est

quod in Evangelio pollicetur: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ego sum in medio eorum.* Et per prophetam: *Antequam,* ait, *clament, ego exaudiam; et adhuc loquentibus illis dicam, Ecce adsum.* Ita ergo nunc non vocatus affuit, et delectatus verbis prævenit preces. Arbitror quod interdum nec verba exspectat, sed solis cogitationibus advocetur. Denique ait homo qui inventus est secundum cor Dei: *Desiderium pauperum exaudivit Dominus, præparationem cordis eorum audivit auris tua.* Attendite et vos vobis in omni loco, scientes quoniam omnia vestra norit, scrutans corda et renes Deus, qui finxit singillatim corda vestra, et intelligit omnia opera vestra. Sponsa ergo sponsum adesse persentiens, substitit: (pudet enim præsumptionis in qua se deprehensam intelligit; nam verecundius id moliri per internuntios existimarat) moxque conversa ad ipsum, temeritatem, prout valet, excusare conatur: *Quia meliora sunt,* inquiens, *ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis.* Ac si dicat: Si altum sapere videor, tu fecisti, o sponse, qui in dulcedine uberum tuorum tanta me dignatione lactasti, quatenus omni metu, tui caritate, non mea temeritate depulso, audeam plus forte quam expediat. Audeo sane pietatis memor, immemor majestatis. Hæc pro verborum consequentia dicta sint.

5. Nunc qualis sit ista uberum sponsi commendatio, videamus. Duo sponsi ubera, duo in ipso sunt ingenitæ mansuetudinis argumenta, quod et patienter exspectat delinquentem, et clementer recipit pœnitentem. Gemina, inquam, dulcedo suavitatis exuberat in pectore Domini Jesu, longanimitas videlicet in exspectando, et in donando facilitas. Et audi quia non sit hoc inventum meum. Legis profecto de longanimitate: *An divitias bonitatis ejus, et patientiæ, et longanimitatis contemnis?* item, *An ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* Ad hoc siquidem diu suspendit sententiam ultionis a contemnente, ut quandoque exhibeat gratiam remissionis in pœnitente. *Non enim vult mortem peccatoris, sed ut convertatur, et vivat.* Ponamus exempla et de altero ubere, quod dictum est remittendi facilitas. Legis et de ipsa: *Quacumque hora ingemuerit peccator, peccatum suum remittetur ei.* Legis, *Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad Dominum, et miserebitur ejus; et ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum.* Pulcre David paucis comprehendit utrumque, dicens: *Longanimis, et multum misericors.* Hujus ergo geminæ bonitatis experimento in eam se fiduciam excrevisse fatetur sponsa, ut auderet petere osculum. Quid mirum, dicens, si sic præsumo de te, o sponse, quæ de tuis uberibus tantam sum experta abundantiam suavitatis? Ergo ad audendum me provocat dulcedo uberum tuorum, non meorum confidentia meritorum.

6. Quod autem dicit, *Meliora sunt ubera tua vino,* hoc est: Pinguedo gratiæ, quæ de tuis uberibus fluit, efficacior mihi est ad spiritualem profectum, quam mordax increpatio prælatorum. Nec solum meliora vino, sed *et fragrantia unguentis optimis:* quia non modo internæ dulcedinis lacte præsentes alis, sed bonæ quoque opinionis grato odore respergis absentes, bonum habens testimonium et ab his qui intus, et ab his qui foris sunt. Habes, inquam, lac intus, et foris unguenta: quoniam quidem non essent quos lacte reficeres, si non prius odore attraheres. Sane de his unguentis, si quid dignum consideratione contineant, videbitur post hæc, cum eo ventum fuerit, ubi dicit in consequentibus: *In odore unguentorum tuorum curremus.* Nunc juxta promissum nostrum hæc ipsa verba, quæ Sponsæ data sunt, an et Sponso congruant videamus.

7. Sponsa loquente de Sponso, repente (ut dixeram) adest ille, annuit voto, dat osculum, impletque in ea sermonem qui scriptus est: *Desiderium cordis ejus tribuisti ei, et voluntate labiorum ejus non fraudasti eum.* Quod et probat ex ejus uberum repletione. Tantæ nempe efficaciæ osculum sanctum est, ut ex ipso mox, cum acceperit illud,

sponsa concipiat, tumescentibus nimirum uberibus, et lacte quasi pinguescentibus in testimonium. Quibus studium est orare frequenter, experti sunt quod dico. Sæpe corde tepido et arido accedimus ad altare, orationi incumbimus. Persistentibus autem repente infunditur gratia, pinguescit pectus, replet viscera inundatio pietatis: et si sit qui premat, lac conceptæ dulcedinis ubertim fundere non tardabunt. Dicat ergo: Habes sponsa quod petiisti, et hoc tibi signum, quia meliora facta sunt ubera tua vino. Hinc te scilicet noveris osculum accepisse, quod te concepisse sentis. Unde et ubera tibi intumuerunt, facta in ubertate lactis meliora vino scientiæ sæcularis, quæ quidem inebriat, sed curiositate, non caritate; implens, non nutriens; inflans, non ædificans; ingurgitans, non confortans.

8. Sed demus et sodalibus ista depromere. Injuste, inquiunt, murmuras adversus sponsum: quia id plus valet quod ille jam dedit, quam quod tu petis. Quod enim postulas, te quidem delectat: sed ubera, quibus parvulos alis, quos et paris, meliora, hoc est necessariora, sunt vino contemplationis. Aliud siquidem est quod unius lætificat cor hominis, et aliud quod ædificat multos. Nam etsi Rachel formosior, sed Lia fœcundior est. Noli ergo nimis insistere osculis contemplationis: quia meliora sunt ubera prædicationis.

9. Occurrit et alius sensus, quem quidem non proposueram, sed minime præteribo. Utquid enim verba hæc non magis convenire dicamus eis ipsis, quibus præest in sollicitudine, tamquam parvulis mater aut nutrix? Nec enim æquanimiter ferunt juvenculæ et teneræ adhuc animæ, illam vacare quieti, cujus plenius erudiri doctrina, et exemplis informari desiderant. An non denique talium in subsequenti compescitur inquietudo, ubi sub gravi contestatione prohibentur suscitare dilectam, quousque ipsa velit? Hæ itaque sentientes osculis inhiare sponsam, secretum quærere sibi, fugitare publicum, declinare turbas, et curæ ipsarum propriam præferre quietem: Noli, inquiunt, noli; quia major in uberibus, quam in amplexibus fructus exsistit. Per ea siquidem nos vindicas a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam; eripis mundo, et acquiris Deo. Hoc ergo est quod aiunt: *Quia meliora sunt ubera tua vino.* Carnis, inquiunt, voluptatem, qua paulo ante, tamquam vino, ebriæ tenebamur, vincunt hæ, quas tua nobis ubera stillant, deliciæ spirituales.

10. Et pulcre vino comparant carnalem affectum. Ut enim uva semel expressa non habet jam quod denuo fundat, sed perpetua ariditate damnatur: sic caro in pressura mortis ab omni prorsus sua delectatione siccatur, nec ultra reviresclt ad libidines. Unde Propheta: *Omnis caro fœnum, et omnis gloria ejus tamquam flos fœni. Exsiccatum est fœnum, et cecidit flos*; et Apostolus: *Qui seminat in carne, de carne et metet corruptionem.* Et rursum: *Esca ventri, et venter escis; Deus autem et hunc, et has destruet.* Vide autem ne non carni tantum, sed et mundo forte competat ista proportio. Siquidem et ipse transit, et concupiscentia ejus: et cum omnia quæ in mundo sunt, finem habeant, finis eorum non erit finis. Verum ubera non sic. Hæc enim cum exhausta fuerint, rursum de fonte materni pectoris sumunt quod propinent sugentibus. Merito proinde meliora carnis, sæculive amore asseruntur ubera sponsæ, quæ nullo umquam lactentium numero arefiunt, sed semper abundant de visceribus caritatis, ut iterum fluant. Flumina siquidem fluunt de ventre ejus, fitque in ea fons aquæ vivæ salientis in vitam æternam. Cumulatur deinde laus uberum fragrantia unguentorum, quod non solum verborum sapore pascant, sed et factorum opinione redoleant. Jam quæ sint ubera, quo tumida lacte, qualibus delibuta unguentis, sub alio sermonis principio Christo adjuvante monstrabimus: qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum, amen.

SERMO X.

De tribus unguentis spiritualibus, scilicet Contritionis, Devotionis, et Pietatis.

1. Non sum ego profundi sensus, neque adeo perspicacis ingenii, ut novi quippiam ex me adinvenire possim : sed est fons magnus et indeficiens os Pauli, quod patet ad nos. De ipso haurio mihi etiam nunc in ostensione uberum sponsæ, sicut et frequenter soleo. *Gaudere*, inquit, *cum gaudentibus, flere cum flentibus*. Materni breviter exprimuntur affectus, quia nec dolere parvuli, nec valere queunt absque illa quæ genuit : utrobique necesse est suis eam conformari visceribus. Igitur juxta Pauli sententiam, duas illas affectiones duobus sponsæ uberibus assignabo, Compassionem uni, et Congratulationem alteri. Alioquin parvula est, et nondum nubilis, si nondum ubera misit, si se videlicet neque ad congaudendum sentiat promptam, neque pronam ad condolendum. Talis si forte ad regimen animarum, seu ad officium prædicationis assumitur, aliis quidem non prodest, sibi vero obest plurimum. Porro sese ingerere, quantæ impudentiæ est?

2. Sed redeamus ad ubera sponsæ, ac pro diversitate uberum, diversas et lactis species proponamus. Nam Congratulatio quidem exhortationis, Compassio vero consolationis lac fundit. Porro utramque speciem ubertim cœlitus irrorari pio pectori suo spiritualis mater toties sentit, quoties osculum sumit. Videas eam mox plenis uberibus parvulis incubare lactandis; et ex uno quidem consolatoria, ex altero vero exhortatoria uberius ministrare, prout singulis convenire videbit. Verbi causa, si quem forte ex his quos genuit in Evangelio, deprehenderit forti aliqua tentatione concussum, et inde turbatum ac tristem, pusillanimemque factum, non posse jam ferre vim tentationis; quomodo condolet, quomodo mulcet? quomodo plangit, quomodo consolatur? quot argumenta pietatis mox reperit, quibus erigat desolatum? E contra si promptum, si alacrem, si bene proficientem cognoverit; exsultat, aggreditur salutaribus monitis, accendit amplius, instruit de quibus potest ut perseveret, utque in melius semper proficiat exhortatur. Omnibus se conformat, omnium in se transfert affectus, matrem se denique probat non minus deficientium, quam proficientium.

3. Quanti hodie secus affectos se ostendunt? de his dico, qui animas regere susceperunt. Quod enim sine miserabili gemitu dicendum non est, Christi opprobria, sputa, flagella, clavos, lanceam, crucem et mortem, hæc omnia in fornace avaritiæ conflant, et profligant in acquisitionem turpis quæstus, et pretium universitatis suis marsupiis includere festinant; hoc solo sane a Juda Iscariotis differentes, quod ille horum omne emolumentum paucorum denariorum numero compensavit; isti voraciori ingluvie lucrorum infinitas exigunt pecunias. His insatiabili desiderio inhiant, pro his ne amittant, timent; et cum amittunt, dolent: harum in amore quiescunt, quantum dumtaxat liberum eis est a servandi, vel augmentandi cura. Animarum nec casus reputatur, nec salus. Non sunt profecto matres, qui cum sint de Crucifixi patrimonio nimium incrassati, impinguati, dilatati, non compatiuntur super contritione Joseph. Quæ mater est, non dissimulat : habet ubera, et non vacua. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus novit, nec cessat exprimere de ubere quidem congratulationis lac exhortationis; de ubere vero compassionis lac consolationis. Et de sponsæ uberibus vel uberum lacte ita sufficiant.

4. Jam qualibus etiam unguentis eadem ubera redoleant, indicabo, si tamen vestris orationibus juver, ut quod inde mihi sentire datum est, detur et eloqui digne ad audientium utilitatem. Alia sponsi, atque alia sponsæ unguenta sunt, quemadmodum et sua cuique ubera. Sed de sponsi quo in loco tractandum sit, superius præfixum est : nunc sponsæ unguentis intendamus, idque attentius, tamquam his quæ

Scriptura non mediocriter commendavit, ita ut ea pronuntiaverit non simpliciter bona, sed *optima*. Et pono diversas species unguentorum, quo ex pluribus ea, quæ potissimum sponsæ uberibus congruant, eligamus. Est unguentum Contritionis, et est unguentum Devotionis, est et Pietatis. Primum pungitivum, dolorem faciens; secundum temperativum, dolorem leniens; tertium sanativum, etiam morbum expellens. Nunc de singulis latius disseramus.

5. Est ergo unguentum, quod sibi conficit anima multis irretita criminibus, si, cum incipit cogitare vias suas, colligat, congerat, conteratque in mortariolo conscientiæ multas ac varias species peccatorum suorum, et intra æstuantis pectoris ollam simul omnia coquat igne quodam pœnitentiæ et doloris, ut possit dicere cum Propheta: *Concaluit cor meum intra me, et in meditatione mea exardescet ignis.* Ecce hoc est unum unguentum, quo anima peccatrix suæ conversionis primordia condire debet, plagisque suis recentibus adhibere. Primum namque sacrificium Deo, spiritus contribulatus. Quamdiu ergo non habet, tamquam pauper et inops, unde sibi melius ac pretiosius componat unguentum; non negligat parare interim istud, licet de vilibus speciebus: quia cor contritum et humiliatum Deus non despiciet. Tanto autem minus vile divinis apparebit conspectibus, quanto plus sibi illa viluerit in recordatione peccatorum suorum.

6. Tamen si illo visibili, quo visibiliter uncti a Peccatrice corporei pedes Dei referuntur in Evangelio, invisibile hoc et spirituale fuisse dicimus figuratum, non omnino vile reputare poterimus. Quid enim de illo legitur? *Et domus*, inquit, *impleta est ex odore unguenti.* Peccatricis manibus distillabatur, et extremis membris corporis, id est pedibus, fundebatur: et tamen non usque adeo contemptibile aut vile fuit, quin totam domum vis aromatum et suavitas repleret odoris. Quod si attendamus, quanta in unius peccatoris conversione fragrantia respergatur Ecclesia, et quantis fiat odor vitæ ad vitam quivis pœnitens, si publice perfecteque pœniteat; profecto et de hoc æque indubitanter pronuntiabimus, quia *domus impleta est ex odore unguenti.* Denique et supernas beatorum mansiones attingit pœnitentiæ odor, ita ut, teste ipsa Veritate, magnum gaudium sit inter Angelos Dei super uno peccatore pœnitentiam agente. Gaudete pœnitentes, pusillanimes confortamini. Vobis dico, quos nuper conversos de sæculo, et a viis vestris pravis recedentes, excepit mox amaritudo et confusio animi pœnitentis, ac velut recentium adhuc vulnerum dolor nimius excruciat et perturbat. Securæ manus vestræ distillent myrrhæ amaritudinem in salubrem hanc unctionem: quia cor contritum et humiliatum Deus non despiciet. Non est omnino spernenda, nec vilis æstimanda hujuscemodi unctio, cujus odor non solum homines provocat ad correctionem, sed et Angelos ad exsultationem invitat.

7. Sed est unguentum tanto isto profecto pretiosius, quanto de melioribus compositum speciebus. Hujus siquidem species ne longe quærantur, penes nos et absque difficultate reperimus, ac de nostris hortulis talium perfacile copiam tollimus, quotiescumque necessitas poscit. Quis enim non satis de proprio, cum vult, ad manum habet iniquitates et peccata, si non dissimulat? Hæ autem sunt (sicut recognoscitis) species unguenti primi, quod jam descripsimus. At vero secundi hujus aromata terra nostra nequaquam profert, sed procul et de ultimis finibus ea nobis conquirimus. Nempe omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum. Fit enim unguentum istud de divinis collatis humano generi beneficiis. Felix, qui ipsa sibi studiose colligere, et ante mentis suæ oculos digna cum gratiarum actione reducere curat. Profecto cum fuerint in vasculo pectoris pistillo crebræ meditationis contusa atque contrita, deinde igne sancti desiderii simul decocta omnia, et demum impinguata oleo lætitiæ; erit unctio

longe pretiosior, excellentiorque priore. Sufficit ad probandum ejus testimonium qui ait : *Sacrificium laudis honorificabit me.* Nec dubium quin excitet ad laudandum beneficiorum recordatio.

8. Porro cum Scriptura hoc solum testetur de illo alio, quia nequaquam despicitur ; liquet amplius esse commendatum, quod et honorificat. Denique illud pedibus apponitur, hoc capiti. Si enim in Christo caput ad divinitatem referendum est, dicente Paulo, *Caput Christi Deus;* proculdubio caput ungit, qui gratias agit, quoniam Deum tangit, non hominem. Non quia non sit homo qui Deus est, siquidem Deus et homo unus est Christus : sed quia omne bonum a Deo, non ab homine est, etiam ipsum quod per hominem ministratur. Profecto enim spiritus est qui vivificat. caro non prodest quicquam. Propterea et maledictus qui spem suam ponit in homine : quoniam etsi spes nostra tota merito pendet ex homine Deo ; non tamen quia homo, sed quia Deus est. Itaque illud pedibus, hoc capiti exhibetur : quoniam et humiliatio contriti cordis humilitati congruit carnis, et majestatem decet glorificatio. En quale unguentum proposui vobis, quo se nimirum tangi caput illud tremendum principatibus non ducit indignum, immo et honoris insigne judicat, dicens : *Sacrificium laudis honorificabit me.*

9. Quamobrem non est pauperis et inopis, seu pusilli cordis animæ, conficere istiusmodi unctionem, nempe cujus aromata et species sola confidentia possidet, quæ tamen de libertate spiritus et cordis puritate descendat. Quæ enim pusillanimis est et modicæ fidei mens, rei suæ familiaris tenuitate constringitur, nec valet præ inopia otiari ad vacandum divinis laudibus, seu his, quæ laudes pariunt, intuendis beneficiis. Et si quando certe conatur assurgere, confestim domesticarum necessitatum curis urgentibus revocatur ad sua, et in se comprimi propria egestate compellitur. Quod si hujus miseriæ quæritur a me causa, dicam quod ipsi in vobis (nisi fallor) aut esse, aut fuisse recognoscetis. Duabus de causis videtur mihi hujuscemodi animi ægritudo et diffidentia solere contingere, aut de novitate videlicet conversionis, aut certe de conversationis tepore, etiamsi in conversione longum tempus habuerit. Utrunque profecto humiliat et dejicit conscientiam, et inquietam facit, dum sive pro tempore, sive pro tepore antiquas animi passiones necdum in se emortuas sentit : et necesse proinde habens resecandis intendere de cordis hortulo spinis iniquitatum et urticis cupiditatum, longius a semetipsa evagari non sinitur. Quid enim? qui laborat in gemitu suo, poteritne simul et in Dei laudibus exsultare? Quonam modo in ore gementis et plangentis sonabit pariter illud Isaiæ, *gratiarum* scilicet *actio, et vox laudis?* Nam sicut a Sapiente accipimus, *Musica in luctu, importuna narratio est.* Denique gratiarum actio beneficium sequitur, non præcedit. Quæ autem adhuc in tristitia est anima, beneficio non gaudet, sed indiget. Habet ergo unde preces offerat ; non autem unde referat grates. Quomodo enim recolet beneficium, quod non accepit? Merito proinde dixi, non esse animæ pauperis conficere hoc unguentum, quod de recolendis divinis beneficiis componi debet : quoniam non potest videre lucem, donec tenebras intuetur. Nempe in amaritudine est, occupatque memoriam tristis recordatio peccatorum, nec libet lætum quippiam simul admittere. Idcirco talibus denuntiat spiritus propheticus, dicens : *Vanum est vobis ante lucem surgere.* Quod est, Frustra surgitis ad intuenda beneficia quæ delectant, nisi prius recepto lumine consolationis de reatibus qui conturbant. Non est ergo pauperum hoc unguentum.

10. Sed videte quinam de ejus copia non immerito glorientur. *Ibant gaudentes* Apostoli *a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Multum sibi profecto instillaverant de pinguedine spiritus, quorum lenitas non dico verbis, sed nec verberibus cessit. Erant enim divites in caritate, quæ nullis exhauritur

expensis, et de ipsa facile holocausta medullata offerre sufficiebant. Fundebant passim sudantia pectora liquorem sanctum, quo imbuta plenius erant, quando loquebantur variis linguis magnalia Dei, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. Nec dubium quin et illi abundarent iisdem unguentis, quibus Apostolus testimonium perhibebat, dicens : *Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Jesu : quia in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo et in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis, ita ut nihil vobis desit in ulla gratia.* Utinam et pro vobis ego has ipsas gratias referre possim, ut videam vos divites in virtutibus, alacres in laudibus Dei, spirituali hac pinguedine abundantius redundantes in Christo Jesu Domino nostro.

SERMO XI.

De duobus, hoc est fructu et modo, pertinentibus ad opus humanæ redemptionis.

1. Dixi in fine sermonis, nec me iterare piget, quod cupiam vos omnes fieri sacræ unctionis participes, illius videlicet, in qua Dei beneficia cum lætitia et gratiarum actione recolit sancta devotio. Hoc enim bonum est, tum propter relevandos vitæ præsentis labores, qui utique tolerabiliores nobis fiunt exsultantibus in laude Dei : tum quia nihil ita proprie quemdam terris repræsentat cœlestis habitationis statum, sicut alacritas laudantium Deum, Scriptura dicente : *Beati qui habitant in domo tua Domine ! in sæcula sæculorum laudabunt te.* De hoc præcipue unguento puto dixisse Prophetam : *Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum ; sicut unguentum in capite.* Neque enim priori videtur posse congruere. Illud enim etsi bonum sit, non est tamen jucundum : quia recordatio peccatorum amaritudinem facit, non jucunditatem. Sed nec qui illud faciunt, in unum habitant, cum quisque peccata propria lugeat atque deploret. Qui vero in gratiarum actione versantur, Deum solum intuentur et cogitant; ac per hoc ipsi vere habitant in unum. Bonum est autem quod faciunt, quia servant ei justissime gloriam cujus est : et nihilominus jucundum, quia delectat.

2. Quamobrem suadeo vobis amicis meis reflectere interdum pedem a molesta et anxia recordatione viarum vestrarum, et evadere in itinera planiora serenioris memoriæ beneficiorum Dei; ut qui in vobis confundimini, ipsius intuitu respiretis. Volo vos experiri illud quod sanctus Propheta consulit, dicens : *Delectare in Domino, et dabit tibi petitiones cordis tui.* Et quidem necessarius dolor pro peccatis, sed si non sit continuus. Sane interpoletur lætiori recordatione divinæ benignitatis, ne forte præ tristitia induretur cor, et desperatione plus pereat. Misceamus absinthio mel, ut salubris amaritudo salutem dare tunc possit, cum immixto temperata dulcore bibi poterit. Audi denique Deum, quomodo ipse contriti cordis temperat amaritudinem, quomodo pusillanimem a desperationis barathro revocat, quomodo blandæ et fidelis promissionis melle mœrentem consolatur, erigit diffidentem. Ait per Prophetam : *Ego infrenabo os tuum laude mea, ne intereas.* Hoc est, Ne intuitu facinorum tuorum nimiam incurras tristitiam, atque instar effrenis equi desperatus in præceps ruas, et pereas; freno te, inquit, inhibebo indulgentiæ meæ, et meis laudibus erigam, respirabisque in bonis meis, qui de tuis confunderis malis, dum me sane benigniorem, quam te culpabiliorem invenies. Hoc freno si infrenatus fuisset Cain, nequaquam desperando dixisset : *Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear.* Absit, absit. Major enim est ejus pietas, quam quævis iniquitas. Ideo justus non continue, sed tantum in principio sermonis accusator est sui : porro autem in Dei laudes extrema sermonis claudere consuevit. Videte denique justum hoc ordine procedentem. *Cogitavi,* ait, *vias meas, et converti pedes meos in testimonia tua;* ut qui videlicet contritionem et infelicitatem in viis propriis perpessus fuerat, in via testimoniorum Dei delec-

taretur, sicut in omnibus divitiis. Et vos igitur exemplo justi, si de vobis in humilitate sentitis, sentite et de Domino in bonitate. Sic enim legitis apud Sapientem : *Sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quærite illum.* Hoc autem facite menti persuadet divinæ munificentiæ frequens, immo continua recordatio. Alioquin quomodo implebitur apostolicum illud, *In omnibus gratias agentes*, si ea pro quibus gratiæ debentur, a corde recesserint? Nolo vos Judaico notari opprobrio, de quibus Scriptura testatur, quod non fuerint memores benefactorum ejus, et mirabilium ejus quæ ostendit eis.

3. Verum quoniam bona, quæ largiri mortalibus non cessat misericors et miserator Dominus, recolere et recolligere omnia, omni homini impossibile est; (Quis enim loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus?) id saltem, quod præcipuum est et maximum, opus videlicet nostræ redemptionis, a memoria redemptorum aliquatenus non recedat. In quo opere duo potissimum, quæ nunc occurrunt, vestris studiis intimare curabo. Et hoc quam paucis ad compendium potero, memor illius sententiæ : *Da occasionem sapienti, et sapientior erit.* Duo ergo illa sunt, Modus et Fructus. Et modus quidem Dei exinanitio est; fructus vero nostri de illo repletio. Hoc meditari, sanctæ spei seminarium est; illud summi amoris incentivum. Utrumque profectibus nostris necessarium, ne aut spes mercenaria sit, si amore non comitetur; aut amor tepescat, si infructuosus putetur.

4. Porro fructum talem exspectamus nostri amoris, qualem ipse quem amamus, promisit : *Mensuram*, inquiens, *plenam, et confertam, et coagitatam, et supereffluentem dabunt in sinum vestrum.* Mensura ista, ut audio, erit sine mensura. Sed velim scire, cujus rei futura sit illa mensura, vel potius illa immensitas quæ repromittitur. *Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparasti diligentibus te.* Dic nobis tu qui præparas, quid præparas? Credimus, confidimus, revera sicut promittis : *Replebimur in bonis domus tuæ.* Sed quibus, quæso, bonis, vel qualibus? Forte frumento, vino, et oleo, auro, atque argento, lapidibusve pretiosis? Sed hæc novimus et vidimus; et videmus, et fastidimus. Id quærimus, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Hoc placet, hoc sapit, hoc delectat inquirere, quodcumque est illud. *Erunt*, inquit, *omnes docibiles Dei, et ipse erit omnia in omnibus.* Ut audio, plenitudo quam exspectamus a Deo, non erit nisi de Deo.

5. Quis vero comprehendat, quam magna multitudo dulcedinis in brevi isto sermone sit comprehensa, *Erit Deus omnia in omnibus?* Ut de corpore taceam, in anima tria intueor : Rationem, Voluntatem, Memoriam : et hæc tria ipsam animam esse. Quantum cuique horum in præsenti sæculo desit de integritate sua et perfectione, sentit omnis qui ambulat in spiritu. Quare hoc, nisi quia Deus nondum est omnia in omnibus? Hinc est quod et ratio sæpissime in judiciis fallitur, et voluntas quadruplici perturbatione jactatur, et memoria multiplici oblivione confunditur. Triplici huic vanitati nobilis creatura subjecta est non volens, in spe tamen. Nam qui replet in bonis desiderium animæ, IPSE rationi futurus est plenitudo lucis, ipse voluntati multitudo pacis, ipse memoriæ continuatio æternitatis. O veritas, caritas, æternitas! O beata et beatificans Trinitas! ad te mea misera trinitas miserabiliter suspirat, quoniam a te infeliciter exsulat. Discedens a te quantis se intricavit erroribus, doloribus, timoribus! Heu me! qualem pro te commutavimus trinitatem! *Cor meum conturbatum est*, et inde dolor : *dereliquit me virtus mea*, et inde pavor; *et lumen oculorum meorum non est mecum*, et inde error. En quam dissimilem trinitatem, o animæ meæ trinitas, exsulans ostendisti.

6. Veruntamen quare tristis es anima mea, et quare conturbas me? Spera in Deo quoniam adhuc confitebor illi; cum error videlicet a ratione, a voluntate dolor, atque a memoria timor omnis recesserit; et successerit illa quam

speramus mira serenitas, plena suavitas, æterna securitas. Primum illud faciet veritas Deus, secundum caritas Deus, tertium summa potestas Deus : ut sit Deus omnia in omnibus, ratione recipiente lucem inexstinguibilem, voluntate pacem imperturbabilem consequente, memoria fonti indeficienti æternaliter inhærente. Videritis vos, rectene primum illud Filio, Spiritui sancto sequens, Patri ultimum assignetis; sic tamen ut nihil horum vel Patri, vel Filio, vel Spiritui sancto subtrahatis; ne cui forte personarum aut plenitudinem minuat distinctio, aut proprietatem tollat perfectio. Simul et hoc advertite, quid simile filii hujus sæculi experiantur de carnis illecebris, de mundi spectaculis, et de pompis satanæ : cum tamen hoc totum sit, unde vita præsens eludit miseros amatores suos, dicente Johanne : *Quicquid in mundo est, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et ambitio sæculi.* Hæc de redemptionis fructu.

7. In modo quoque, quem, si recolitis, Dei esse exinanitionem diffinivimus, tria item præcipue vobis intuenda commendo. Non enim simplex aut modica illa exinanitio fuit : sed semetipsum exinanivit usque ad carnem, ad mortem, ad crucem. Quis digne penset, quantæ fuerit humilitatis, mansuetudinis, dignationis, Dominum majestatis carne indui, mulctari morte, turpari cruce? Sed dicit aliquis : Non valuit opus suum reparare Creator absque ista difficultate? Valuit, sed maluit cum injuria sui, ne pessimum atque odiosissimum vitium ingratitudinis occasionem ultra reperiret in homine. Sane multum fatigationis assumpsit, quo multæ dilectionis hominem debitorem teneret; commoneretque gratiarum actionis difficultas redemptionis, quem minus esse devotum fecerat conditionis facilitas. Quid enim dicebat homo creatus et ingratus? Gratis quidem conditus sum, sed nullo auctoris gravamine vel labore : siquidem dixit, et factus sum, quemadmodum et universa. Quid magnum est, quamlibet magna in verbi facilitate donaveris? Sic beneficium creationis attenuans humana impietas, ingratitudinis materiam inde sumebat, unde amoris causam habere debuerat, idque ad excusandas excusationes in peccatis. Sed obstructum est os loquentium iniqua. Luce clarius patet, quantum modo pro te, o homo, dispendium fecit : de Domino servus, de divite pauper, caro de Verbo, et de Dei Filio hominis filius fieri non despexit. Memento jam te, etsi de nihilo factum, non tamen de nihilo redemptum. Sex diebus condidit omnia, et te inter omnia. At vero per totos triginta annos operatus est salutem tuam in medio terræ. O quantum laboravit sustinens! Carnis necessitates, hostis tentationes, nonne sibi crucis aggravavit ignominia, mortis cumulavit horrore? Necessarie quidem. Sic, sic homines et jumenta salvasti, Domine, quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus.

8. Hæc meditamini, in his versamini. Talibus odoramentis refovete viscera vestra, quæ diu torsit odor molestior peccatorum, ut abundetis et his unguentis, non minus suavibus, quam salutaribus. Nec tamen adhuc vos putetis habere illa optima, quæ in sponsæ uberibus commendantur. De quibus incipere modo, finiendi jam sermonis angustia prohibet. Quæ dicta sunt de aliis, tenete memoria, probate vita; et de his juvate me precibus vestris, ut digne loqui possim quod et dignum sit tantis sponsæ deliciis; et vestras animas ad amorem ædificet sponsi Domini nostri Jesu Christi, amen.

SERMO XII.

De pretioso unguento pietatis; et de veneratione a subditis erga Prælatos suos exhibenda.

1. Duo me unguenta vobis tradidisse recordor : unum Contritionis, delicta multa complectens : alterum Devotionis, multa continens beneficia; ambo salubria, sed non ambo suavia. Primum siquidem pungitivum sentitur, quia movet ad compunctionem amara recordatio peccatorum, et dolorem facit : cum sequens mitigatorium sit, divinæ

bonitatis intuitu consolationem dante, et sedante dolorem. Sed est unguentum, quod ambobus longe antecellit: et hoc appellaverim Pietatis, eo quod fiat de necessitatibus pauperum, de anxietatibus oppressorum, de perturbationibus tristium, de culpis delinquentium, et postremo de omnibus quorumlibet miserorum ærumnis, etiamsi fuerint inimici. Despicabiles videntur species istæ : sed est super omnia aromata unguentum, quod ex eis conficitur. Sanativum est : *Beati enim misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Igitur multæ miseriæ collectæ, atque oculo pietatis inspectæ, ipsæ sunt species, ex quibus unguenta optima componuntur, sponsæ digna uberibus, sponsi sensibus grata. Felix mens, quæ talium collectione aromatum sese ditare et impinguare curavit, infundens ea oleo misericordiæ, et ardore decoquens caritatis. Quis, putas, est jucundus homo qui miseretur et commodat, pronus compati, subvenire promptus, dare quam accipere beatius judicans; ignoscere facilis, irasci difficilis, ulcisci penitus non acquiescens, et per omnia proximorum æque ut proprias respiciens necessitates? O quæcumque es anima sic affecta, sic imbuta rore misericordiæ, sic affluens pietatis visceribus, sic te omnibus omnia faciens, sic facta ipsa tibi tamquam vas perditum, ut cæteris præsto ubique semper occurras atque succurras, sic denique mortua tibi, ut vivas omnibus: tu plane tertium optimumque unguentum felix possides, et manus tuæ distillaverunt totius suavitatis liquorem. Non exsiccabitur in tempore malo, nec fervor persecutionis ebibet illum : sed semper Deus memor erit omnis sacrificii tui, et holocaustum tuum pingue fiet.

2. Sunt viri divitiarum in civitate Domini virtutum : quæro an apud aliquos hæc unguenta inveniantur. Et primus occurrit, sicut ubique solet, mihi Paulus vas electionis, revera vas aromaticum, vas odoriferum, et refertum omni pulvere pigmentario. Christi enim erat bonus odor Deo in omni loco. Multæ profecto suavitatis fragrantiam longe lateque spargebat pectus illud, quod sic affecerat sollicitudo omnium ecclesiarum. Vide enim quales species et qualia aromata coacervaverat sibi. *Quotidie*, inquit, *morior per vestram gloriam.* Et rursum : *Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror?* Et multis talibus, quæ vobis bene nota sunt, abundabat dives iste in componendis unguentis optimis. Decebat namque primis et purissimis aromatibus redolere ubera, quæ Christi membra lactarent, quorum Paulus mater erat pro certo, parturiens semel et iterum, donec Christus formaretur in eis, ac membra capiti suo reformarentur.

3. Audi et de alio divite, quomodo ad manum habebat electas species, de quibus optima unguenta conficeret : *Foris*, inquit, *non mansit peregrinus. Ostium meum viatori patuit.* Item, *Oculus fui cæco, et pes claudo. Pater eram pauperum, conterebam molas iniqui, et de dentibus illius auferebam prædam. Si negabam quod volebant pauperibus, et oculos viduæ exspectare feci. Si comedi buccellam meam solus, et non comedit pupillus ex ea. Si despexi prætereuntem eo quod non haberet indumentum, et absque operimento pauperem. Si non benedixerunt mihi latera ejus, et de velleribus ovium mearum calefactus est.* Quanto putamus vir iste odore terram resperserat in his operibus? Singula opera singula erant aromata. His propriam repleverat conscientiam, ut fœtorem putidæ carnis internæ suavitatis exhalatione sibi temperaret.

4. Joseph postquam universam Ægyptum post se fecit currere in odore unguentorum suorum, etiam suis venditoribus eamdem demum fragrantiam propinavit. Et quidem increpatoria verba vultu proferebat irato; sed erumpebant lacrymæ de pinguedine cordis, non iræ indices, sed gratiæ proditrices. Samuel lugebat Saul, qui se quærebat occidere, et ad ignem caritatis incalescente pectore liquefactus intus, pietatis adeps foras emanabat per oculos. Ob bonum denique quem circumquaque

diffuderat suæ opinionis odorem, refert de eo Scriptura : *Quia cognoverunt omnes a Dan usque Bersabee, quod fidelis Samuel propheta esset Domini.* Quid de Moyse dicam? quanto adipe et pinguedine et ipse repleverat viscera sua? Nec domus illa exasperans, in qua pro tempore versabatur, potuit umquam in omni murmure et furore suo unctionem spiritus, qua semel imbutus fuerat, exterminare, quominus inter assiduas lites et quotidiana jurgia ipse in sua mansuetudine perduraret. Merito testatus est Spiritus sanctus de eo, quod esset *mitissimus omnium hominum, qui morabantur super terram.* Siquidem cum his qui oderant pacem, erat pacificus, in tantum ut populo ingrato et rebelli non modo non irasceretur, sed et irascentem Deum suo interventu leniret, sicut scriptum est : *Dixit ut disperderet eos, si non Moyses electus ejus stetisset in confractione in conspectu ejus, ut averteret iram ejus ne disperderet eos.* Denique, *Si dimittas*, ait, *dimitte : sin autem, dele me de libro tuo quem scripsisti.* O vere hominem unctum unctione misericordiæ! Loquitur plane parentis affectu, quam nulla possit delectare felicitas, exsortibus quos parturivit. Verbi gratia, si dives quispiam mulieri pauperculæ dicat : Ingredere tu ad prandium meum, sed quem gestas infantulum relinque foris, quoniam plorat, et molestus est nobis : numquid faciet? Nonne magis eliget jejunare, quam exposito pignore caro, sola prandere cum divite? Ita nec Moysi sedet solum se introduci in gaudium Domini sui, foris scilicet remanente populo; cui, licet inquieto et ingrato, vice pariter et affectione matris inhæret. Dolent viscera, sed tolerabiliorem sibi judicat tortionem, quam evulsionem.

5. Quid David mansuetius, qui illius mortem lugebat, qui suam semper sitierat? Quid benignius, ut ejus moleste ferret decessum, cui succedebat in regnum? Sed et de morte parricidæ filii, quam difficile consolationem admisit? Magnam profecto optimæ unctionis copiam præferebat talis affectio. Ideo et securus orabat, dicens : *Memento, Domine, David, et omnis mansuetudinis ejus.* Ergo hi omnes habuerunt unguenta optima, quibus hodieque per universas ecclesias suavissime redolent. Nec solum ipsi, sed et quicumque se in hac vita ita benevolos et beneficos præbuerunt, ita inter homines humane vivere studuerunt, quatenus omnem, quam visi sunt habuisse gratiam, non sibi tenerent, sed in commune deducerent, æstimantes se amicis pariter et inimicis, sapientibus et insipientibus debitores. Cumque fuissent utiles omnibus, humiles in omnibus, et præ omnibus exstiterunt dilecti Deo et hominibus : quorum fragrantia in benedictione est. Quotquot, inquam, tales præcesserunt, fragrarunt suis temporibus, fragrant et hodie unguentis optimis. Tu quoque si donum quod desuper accepisti, nobis contubernalibus tuis libenter impertiaris, si te exhibeas ubique inter nos officiosum, si affectuosum, si gratum, si tractabilem, si humilem : testimonium habebis ab omnibus, quod fragres et ipse unguentis optimis. Omnis in vobis, qui fraternas infirmitates, tam corporum, quam animorum, non solum patienter supportat, sed insuper, si licet, et si valet, juvat obsequiis, confortat alloquiis, consiliis informat : si hoc non potest propter disciplinam, sollicitis saltem orationibus solatiari non cessat infirmo : omnis, inquam, qui talia operatur in vobis, bonum omnino spargit odorem inter fratres, et odorem de unguentis optimis. Balsamum in ore, hujuscemodi frater in congregatione : monstratur digito, et dicunt de eo omnes : *Hic est fratrum amator et populi Israel; hic est qui multum orat pro populo, et universa sancta civitate.*

6. Sed recurramus ad Evangelium, atque aliquid, quod forte spectet et ad hæc unguenta, requiramus. *Maria Magdalene, et Maria Jacobi et Salome, emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum.* Quænam ista unguenta, tam pretiosa ut Christi corpori parentur et comparentur, tam copiosa ut toti sufficiant? Neutrum quippe duorum præcedentium aut emptum, aut factum specialiter ad opus Domini, aut toto in

corpore legitur fuisse diffusum. Sed desubito introducitur mulier, uno quidem in loco osculans pedes, et unguento ungens : in altero vero vel ipsa, vel altera, habens alabastrum unguenti, et illud mittens in caput. Cæterum nunc, *emerunt*, ait, *aromata ut venientes ungerent Jesum*. Emunt non unguenta, sed aromata : et unctio in obsequium Domini non facta assumitur, sed nova conficitur : nec ad ungendam tantum aliquam corporis partem, verbi gratia pedes aut caput; sed sicut scriptum est, *Ut venientes ungerent Jesum*. Quod est totius complexio, non partis distinctio.

7. Tu quoque si te induas viscera misericordiæ, liberalem benignumque exhibeas, non tantum parentibus sive cognatis tuis, aut quos tibi vel benefactores tenes, vel benefacturos speras, nam et ethnici hoc faciunt; sed, juxta Pauli consilium, studeas operari bonum ad omnes, ita ut propter Deum nec inimico officium humanitatis corporale seu spirituale negandum, subtrahendumve existimes : constat te quoque abundare unguentis optimis, nec caput aut pedes Domini tantum, sed passim, quantum in te est, ungere suscepisse totum corpus, quod est Ecclesia. Et forte proinde ob hoc Dominus Jesus paratam sibi confectionem expendi noluit in suo corpore mortuo, ut servaret vivo. Vivit enim Ecclesia, quæ manducat panem vivum, qui de cœlo descendit. Ipsa est carius corpus Christi, quod ne mortem gustaret, morti illud alterum traditum fuisse nullus Christianus ignorat. Ipsam ungi, ipsam foveri desiderat, ipsius infirma membra cupit fomentis accuratioribus relevari. Ipsi ergo pretiosa unguenta retinuit, cum anticipans horam, et accelerans gloriam, mulierum devotionem non elusit, sed instruxit. Renuit ungi, sed parcens, non spernens; non recusans obsequium, sed reservans proficuum. Proficuum dico, non hujus materialis atque corporalis unguenti, sed plane spiritualis, quod in isto designatum est. In isto ergo pepercit Magister pietatis unguentis optimis pietatis, quæ membris suis indigentibus tam corporaliter, quam spiritualiter omnino cuperet exhiberi. Denique paulo ante, cum in caput ejus, aut etiam in pedes funderetur unguentum, ipsumque satis pretiosum, numquid prohibuit? Immo et obstitit prohibentibus. Nam et Simoni indignanti, quod se tangi a peccatrice permitteret, longam texuit reprehensionis parabolam; et aliis perditionem unguenti causantibus respondit, dicens: *Quid molesti estis huic mulieri?*

8. Nonnumquam ego, ut modicum faciam excessum, cum sederem mihi ad pedes Jesu mœrens, et offerens sacrificium spiritus contribulati in recordatione peccatorum meorum; aut certe ad caput, si quando vel raro starem, et exsultarem in recordatione beneficiorum ejus, audivi dicentes : *Ut quid perditio hæc?* Causantes videlicet quod soli viverem mihi, qui, ut putabant, multis prodesse possem. Et dicebant : *Potuit enim venumdari multo, et dari pauperibus*. Sed non bonum mercatum mihi est, etiamsi universum mundum lucrer, meipsum perdere, et detrimentum mei facere. Unde intelligens verba hæc illas esse, quas Scriptura loquitur, muscas morituras, quæ perdunt suavitatem unguenti; recordatus sum divinæ illius sententiæ : *Popule meus, qui te beatificant, in errorem inducunt*. Verum audiant excusantem Dominum, et respondentem pro me, qui me quasi de otio incusant : *Quid*, inquit, *molesti estis huic mulieri?* quod est, Vos videtis in facie, et ideo secundum faciem judicatis. Non est vir, ut putatis, qui possit mittere manum ad fortia, sed mulier. Quid tentatis ei imponere jugum, ad quod ego eum minus sufficientem intueor? Bonum opus operatur in me. Stet in bono, quamdiu non convalescit ad melius. Si quando de muliere in virum, et virum perfectum profecerit, poterit et in opus perfectionis assumi.

9. Fratres, revereamur episcopos, sed vereamur labores eorum. Si labores pensamus, non affectamus honores. Agnoscamus impares vires nostras, nec delectet molles et femineos humeros virorum supponere sarcinis; nec observemus eos, sed honoremus. Inhumane

nempe eorum redarguis opera, quorum onera refugis. Temerarie objurgat virum de prælio revertentem mulier nens in domo. Dico enim, si is qui de claustro est, eum qui versatur in populo, interdum minus districte minusve circumspecte sese agere deprehenderit, verbi gratia in verbo, in cibo, in somno, in risu, in ira, in judicio; non ad judicandum confestim prosiliat, sed meminerit scriptum : *Melior est iniquitas viri, quam benefaciens mulier*. Nam tu quidem in tui custodia vigilans bene facis : sed qui juvat multos, et melius facit, et virilius. Quod si implere non sufficit absque aliqua iniquitate, id est absque quadam inæqualitate vitæ et conversationis suæ, memento quia *caritas operit multitudinem peccatorum*. Hæc dicta sint contra geminam tentationem, qua sæpe viri religiosi episcoporum vel ambire gloriam, vel excessus temere judicare diabolicis instigationibus incitantur.

10. Sed redeamus ad unguenta sponsæ. Videsne quam sit præferendum cæteris istud pietatis unguentum, de quo solo permissum non est perditionem fieri? In tantum perditio de ipso non fit, ut nec aquæ frigidæ munus irremuneratum sinatur. Bonum tamen Contritionis unguentum, quod de recordatione peccatorum conficitur, mittiturque in pedes Domini : quia *cor contritum et humiliatum Deus non despiciet*. Cæterum longe melius esse arbitror id quod dicitur Devotionis, factum de recordatione beneficiorum Dei, quippe quod et capiti idoneum reputatur, ita ut perhibeat de ipso Deus : *Sacrificium laudis honorificabit me*. Porro utrumque vincit unctio Pietatis, quæ de respectu miserorum fit, et per universum Christi corpus diffunditur. Corpus dico, non illud crucifixum, sed quod illius acquisitum est passione. Optimum revera unguentum, in cujus comparatione cætera nec respicere se ostendit, qui ait : *Misericordiam volo, et non sacrificium*. Hanc ergo potissimum inter cæteras virtutes redolere puto ubera sponsæ, quæ sponsi per omnia gestit congruere voluntati. Annon odore misericordiæ Thabita etiam in morte fragrabat? Et ideo cito de morte convaluit, quia prævaluit odor vitæ.

11. Sed audite verbum abbreviatum super præsenti capitulo. Quisquis et inebriat verbis, et fragrat beneficiis, sibi dictum putet, *Quia meliora sunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis*. Et ad hæc quis idoneus? Quis nostrum unum saltem horum integre perfecteque possideat, ut non videlicet interdum et in dicendo sterilior, et in operando tepidior sit? Sed est quæ merito et non dubie hoc præconio glorietur, Ecclesia utique, cui numquam de universitate sua deest et unde inebriet, et unde fragret. Quod enim sibi deest in uno, habet in altero, secundum mensuram donationis Christi, ac moderationem Spiritus, dividentis singulis prout vult. Fragrat Ecclesia in his, qui sibi faciunt amicos de mammona iniquitatis; inebriat in ministris verbi, qui vino lætitiæ spiritualis infundunt terram, et inebriant eam, et fructum referunt in patientia. Ipsa audacter secureque sese nominat sponsam, tamquam quæ vere habet ubera meliora vino, et fragrantia unguentis optimis. Quod etsi nemo nostrum sibi arrogare præsumat, ut animam suam quis audeat sponsam Domini appellare : quoniam tamen de Ecclesia sumus, quæ merito hoc nomine, et re nominis gloriatur; non immerito gloriæ hujus participium usurpamus. Quod enim simul omnes plene integreque possidemus, hoc singuli sine contradictione participamus. Gratias tibi, Domine Jesu, qui nos carissimæ Ecclesiæ tuæ aggregare dignatus es, non solum ut fideles essemus, sed ut etiam tibi vice sponsæ in amplexus jucundos, castos, æternosque copularemur, revelata et ipsi facie speculantes gloriam tuam, quæ tibi communis pariter est cum Patre et Spiritu sancto in sæcula sæculorum, amen.

SERMO XIII.

De gloria et laude Deo semper attribuenda pro omnibus bonis ejus nobis impensis.

1. Origo fontium et fluminum omnium mare est : virtutum et scientia-

rum Dominus Jesus Christus. Quis enim Dominus virtutum, nisi ipse est Rex gloriæ? Sed et juxta Annæ canticum, idem ipse *Deus scientiarum Dominus est.* Continentia carnis, cordis industria, voluntatis rectitudo, ex illo fonte manant. Non solum autem, sed et si quis callet ingenio, si quis nitet eloquio, si quis moribus placet, inde est. Inde scientiæ, inde sapientiæ sermo. Thesauri siquidem sapientiæ et scientiæ ibi omnes absconditi sunt. Quid? Casta consilia, justa judicia, sancta desideria, nonne rivuli fontis illius sunt? Quod si copiæ aquarum secretis, subterraneisque recursibus incessanter æquora repetunt, ut inde rursus ad visus ususque nostros jugi et infatigabili erumpant obsequio; cur non etiam spirituales rivi, ut arva mentium rigare non desinant, proprio fonti sine fraude et sine intermissione reddantur? Ad locum unde exeunt, revertantur flumina gratiarum, ut iterum fluant. Remittatur ad suum principium cœleste profluvium, quo uberius terris refundatur. Qualiter, inquis? Qualiter dicit Apostolus: *In omnibus gratias agentes.* Quicquid sapientiæ, quicquid te virtutis habere confidis, Dei virtuti, et Dei sapientiæ deputa Christo.

2. Et quis tam insanus, ais, ut aliunde præsumat? Nemo plane, adeo ut et Pharisæus gratias agat, cujus tamen justitiæ non est laus a Deo. Nec enim illa gratiarum actio (si bene recolis Evangelium) gratiorem eum facit. Quare? Quia quicquid in ore devotum sonuerit, cordis non sufficit excusare tumorem apud eum, qui alta a longe cognoscit. Deus, o Pharisæe, non irridetur. Putas, tu habes aliquid quod non accepisti? Nil, inquis; et ideo gratias refero largitori. Si omnino nihil; ergo nec meritum præcessit in te ullum, ut illa, de quibus gloriaris, acciperes. Quod si et fatearis, primo quidem frustra inflaris adversus Publicanum, qui ideo non habet quod tu, quia non accepit ut tu. Deinde vide etiam ne non integre sua dona resignes Deo, et tibi inflectens aliquid de gloria et honore ipsius, fraudis merito arguaris, et fraudis in Deum. Si enim de his quæ jactas, ex te tibi quippiam forte arrogares, falli te magis quam velle fraudare crederem, et errorem corrigerem. Nunc vero quia gratias agendo, probas te tibi nihil tribuere, sed Dei esse dona tua merita, prudenter agnoscere; certe cæteros aspernando prodis te, quod in corde, et corde locutus sis, altero commodans linguam mendacio, altero veritatis usurpans gloriam. Non enim judicares Publicanum contemnendum præ te, si non præ illo te honorandum censeres. Sed quid respondes Apostolo præscribenti et dicenti, *Soli Deo honor et gloria?* Quid Angelo distinguenti et docenti, quid sibi retinere placeat Deo, et quid partiri dignetur hominibus? Nam, *Gloria*, inquit, *in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Cernitisne Pharisæum agentem gratias, labiis quidem honorare Deum, cordis autem sententia se? Sic usu quodam magis, quam sensu vel affectu personare in ore multorum gratiarum actionem advertere est, in tantum ut homines quoque sceleratissimi ad quæque flagitia et facinora sua soleant gratias Deo agere, quod bene prospereque, ut quidem ipsi sapiunt, cesserit sibi in adimpletione perversarum voluntatum suarum. Audias, verbi gratia, furem, cum impiæ machinationis male cupitum manipulum reportarit, exsultantem clam, et dicentem: Deo gratias, non inanes vigilias feci, nocturnum laborem meum non perdidi. Similiter qui hominem interfecit, nonne gloriatur, et refert gratias, quod prævaluit adversus æmulum, aut de hoste se vindicavit? Et nihilominus adulter tripudians gestit in Dei laudes, quod diu optato concubitu tandem potitus sit.

3. Non ergo omnis gratiarum actio accepta est Deo, nisi quæ de cordis pudica, et mera simplicitate procedit. Pudica sane dixerim, propter eos qui et de malis actibus suis gloriantes, Deo gratias agere solent: quasi Deus more ipsorum lætetur cum male fecerint, et exsultet in rebus pessimis. Audiet qui hujusmodi est: *Existimasti inique quod ero tui similis; arguam te, et statuam*

contra faciem tuam. Mera vero adjunxi propter hypocritas, qui Deum quidem de bonis suis, sed verbo tenus glorificantes, corde retinent quod ore præbuerant : et quoniam dolose agunt in conspectu ejus, invenitur iniquitas eorum ad odium. Illi impie mala sua Deo, isti Dei bona fraudulenter intorquent sibi. Et quidem primum illud tam stultum, tamque sæculare, ac quodam modo etiam bestiale est, ut necesse non habeam de ipso monere vos : cæterum sequens Religiosis maxime et spiritualibus viris insidiari solet. MAGNA et rara virtus profecto est, ut magna licet operantem, magnum te nescias, et manifestam omnibus, tuam te solum latere sanctitatem. Mirabilem te apparere, et contemptibilem reputare ; hoc ego ipsis virtutibus mirabilius judico. Fidelis revera famulus es, si de multa gloria Domini tui, etsi non exeunte ex te, tamen transeunte per te, nil tuis manibus adhærere contingat. Tunc juxta Prophetam projicis avaritiam ex calumnia, et excutis manus tuas ab omni munere. Tunc juxta mandatum Domini, lux tua lucet coram hominibus, ad glorificandum non te, sed Patrem qui in cœlis est. Sed et imitator Pauli fideliumque prædicatorum, non prædicantium semetipsos, æque nec tu quæ tua sunt quæris, sed quæ Jesu Christi. Quamobrem audies et tu : *Euge serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam.*

4. Joseph cum domum et omnia bona Ægyptii domini sui sibi credita sciret, dominam non ignoravit exceptam; et ob hoc non acquievit contingere. *Non est,* inquit, *ex omnibus bonis domini mei, quod non in mea potestate sit, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ uxor ejus es.* Mulierem noverat gloriam esse viri, et iniquum sibi judicavit vice contraria inglorium facere eum, qui se fecerat gloriosum. Advertit homo Dei sapientia prudens, virum uxorem fortiter, tamquam propriam zelare gloriam, sibique ipsi retinuisse servandam, non alii credidisse ; et manum ad non concessum extendere non præsumpsit. Quid ergo? Homo zelat gloriam suam, et Deum audet velle fraudare de sua quasi non zelantem ? Sed audi qui dicat : *Gloriam,* inquit, *meam alteri non dabo.* Quid ergo dabis, Domine, quid dabis nobis? *Pacem,* inquit, *do vobis, pacem relinquo vobis.* Sufficit mihi : gratanter suscipio quod relinquis, et relinquo quod retines. Sic placet, sic mea interesse non dubito. Abjuro gloriam prorsus, ne forte si usurpavero non concessum, perdam merito et oblatum. Pacem volo, pacem desidero, et nihil amplius. Cui non sufficit pax, non sufficis tu. Tu es enim pax nostra, qui fecisti utraque unum. Hoc mihi necessarium, hoc satis est, reconciliari tibi, reconciliari mihi. Nam ex quo posuisti me contrarium tibi, factus sum etiam mihimet ipsi gravis. Cautus sum, nec ingratus fore beneficio datæ pacis, nec sacrilegus invasor gloriæ tuæ. Tibi, Domine, tibi gloria tua maneat illibata : mecum bene agitur, si pacem habuero.

5. Golia prostrato lætatus est populus pace recepta, sed David singulariter exstitit gloriosus. Josue, Jephte, Gedeon, Samson, Judith quoque, quamquam femina, gloriose in diebus suis triumpharunt de hostibus ; sed pace cum gaudio fruentibus cæteris, nemo eis communicavit in gloria. Judas Macchabæus, multis et ipse inclytus victoriis, cum frequenter exsultanti populo pacem fortiter pugnando tribuisset, numquid gloriam quandoque est partitus alicui ? *Denique et facta est,* inquit, non gloria, *sed lætitia magna in populo.* Quid minus ab his omnibus Conditor omnium fecit, quominus et ipse debeat gloriari singulariter ? Solus cuncta creavit, solus de hoste triumphavit, solus captivos liberavit : et socium habebit in gloria ? *Et brachium,* inquit, *meum auxiliatum est mihi.* Item, *Torcular calcavi solus, et de gentibus non est vir mecum.* Quid mihi ergo cum victoria, si nec in prælio fui ? Impudentissime mihi arrogo vel gloriam absque victoria, vel victoriam sine pugna. Sed suscipite montes pacem populo, pacem suscipite vobis, non gloriam, ipsi soli eam servantes, qui solus et pugnavit, et vicit. Ita, quæso, ita sit: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax*

hominibus bonæ voluntatis. At vero non bonæ, sed plane iniquæ voluntatis est, qui nequaquam pace contentus, superbo oculo et insatiabili corde inquietus anhelat et ad gloriam Dei, nec pacem proinde retinens, nec gloriam apprehendens. Quis credat parieti, si se dicat parturire radium, quem suscipit per fenestram ? aut si glorientur nubes quod imbres genuerint, quis non irrideat ? Mihi liquido constat, nec de canalibus oriri rivos aquarum, nec de labiis vel dentibus verba prudentiæ, etsi sensus ultra corporeus non attingat.

6. Si qua sane in sanctis digna laude vel admiratione intueor, clara luce veritatis discutiens, profecto reperio laudabilem sive mirabilem alium apparere, atque alium esse : et laudo Deum in sanctis suis, sive sit Elisæus, sive ille magnus Elias, mortuorum utique suscitatores. Ipsi quidem suo non imperio, sed ministerio foris exhibent nobis nova et insueta : Deus vero in ipsis manens ipse facit opera. Invisibilis et inaccessibilis in se, in suis spectabilis atque mirabilis est, et solus mirabilis, qui facit mirabilia solus. Nec laus calami, laudabilis est pictura sive scriptura; nec gloria linguæ aut labiorum, sermo bonus. Tempus est ut et Propheta loquatur. *Numquid gloriabitur,* inquit, *securis contra eum qui secat in ea, aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur ? Quomodo si elevetur virga contra elevantem se, et exaltetur baculus qui utique lignum est : sic contra Dominum omnis qui gloriatur, si non in Domino glorietur.* Si gloriandum est, Paulus me docuit unde, et in quo. *Gloria,* inquit, *nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ.* Securus glorior, si teste conscientia de gloria Conditoris nihil mihi usurpo; securus plane, quia jam non contra Dominum, sed in Domino. Hæc nobis gloriatio non solum non prohibetur, sed et suadetur, cum dicitur : *Gloriam ab invicem quæritis, et gloriam quæ a solo Deo est non vultis.* Revera gloriari in solo Deo, non nisi a solo Deo est. Nec mediocris ista gloria, quippe tam vera, quam de veritate, et in veritate tam rara, ut vix vel paucitas perfectorum perfecte glorietur in ea. Eant ergo vani filii hominum, mendaces filii hominum; eant, et decipiant ipsi de vanitate in idipsum. Nam sapiens gloriator probabit opus suum, atque ad lumen veritatis diligenter examinabit : et sic habebit in semetipso gloriam, et non in ore alterius. Stultus sum, si cistellæ labiorum tuorum gloriam meam credidero, et cœpero mendicare eam abs te cum habere voluero. Nonne nempe in tuo arbitrio est probare me, vel improbare, prout volueris ? Sed retineo penes me, ipse fidelius servo mihi. Immo nec mihi eam credo : ipsi potius repono servandam, qui potens est depositum meum servare in illum diem, cautus in custodiendo, fidelis in restituendo. Secura tunc erit unicuique laus a Deo, his dumtaxat qui humanas laudes contempserint. Nam gloria in confusione eorum qui terrena sapiunt, dicente etiam David : *Qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos.*

7. Fratres, si hæc scitis, nemo vestrum velit laudari in vita ista : quia quicquid hic favoris captas quod ad Deum non retuleris, ipsi furaris. Tibi enim unde gloria, putide pulvis, tibi unde ? De vitæ sanctitate ? Sed Spiritus est qui sanctificat, spiritus dico, non tuus, sed Dei. Etsi prodigiis ac signis effulgeas, in manu tua fiunt, sed virtute Dei. An blanditur popularis favor, quod verbum bonum, et forte bene deprompseris ? Sed Christus donavit os et sapientiam. Nam lingua tua quid, nisi calamus scribæ ? Et hoc ipsum mutuo accepisti. Talentum creditum est, repetendum cum usura. Si inventus fueris ad opus impiger, ad fructum referendum fidelis, pro labore tuo mercedem accipies. Si quo minus, tolletur a te talentum, et nihilominus exigetur lucrum, et vocaberis servus nequam et piger. Omnis igitur de bonis multiformis gratiæ apparentis in vobis referatur ad ipsum laus, laudabilium siquidem universorum auctorem et largitorem; idque non ficte, quemadmodum ab hypocritis; nec sola consuetudine, sicut a sæcularibus; sed nec necessitate quidem, ut jumenta ferendis oneribus applicantur : sed sicut decet sanctos,

sinceritate fida, devotione sollicita, hilaritate grata, sed non dissoluta. Immolantes itaque hostiam laudis, et reddentes vota nostra de die in diem, curemus omni vigilantia jungere sensum usui, affectum sensui, exsultationem affectui, gravitatem exsultationi, humilitatem gravitati, libertatem humilitati : quo interdum liberis purgatæ mentis passibus procedamus, et excedamus per inusitatas quasdam affectiones spiritales lætitias in jubileis amœnitatibus, in lumine Dei, in suavitate, in Spiritu sancto; probantes nos comprehensos in his, quos Propheta intuebatur, cum diceret : *Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, et in nomine tuo exsultabunt tota die, et in justitia tua exaltabuntur.*

8. At fortasse aliquis mihi dicat : Bene admones, sed si ea diceres quæ tuo proposito convenirent. Exspectate paulisper; non sum immemor. Nonne in manibus est id tractare quod dicitur, *Oleum effusum nomen tuum?* Hoc opus, hic labor est. Et quæ præmisimus, an fuerint necessaria, vos videritis. Nunc quod ad me attinet, quia hinc aliena non sint, paucis advertite. Non recordamini in sponsæ uberibus extremam commendatam esse suaveolentiam unguentorum? Quid ergo consequentius, quam ut eamdem fragrantiam sponsa, ne sibi arrogare putetur, de sponsi beneficio recognoscat? Cui plane sensui illa omnia, quæ prætaxavimus, subservire cognoscitis. Quod ubera, inquit, mea sic redolent, et sic placent; nec studiis, nec meritis adscribo meis, sed tuæ, o sponse, tribuo largitati; de oleo utique effuso, nomine tuo. Hoc pro litteræ consequentia.

9. Cæterum explanatio ipsius capituli, cujus occasione super nequissimo vitio ingratitudinis præsentem sermonem tam in longum protraximus, tempus aliud, et aliud exordium sermonis desiderat. Nunc hoc solum admonitos vos esse sufficiat, si sponsa utique de omni virtute sua vel gratia minime audet sibi quippiam arrogare. Quanto minus adolescentulæ, forte quæ nos sumus? Dicamus proinde et nos sponsæ vestigia insectantes, dicamus : *Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Dicamus non verbo et lingua tantum, sed opere et veritate, ne forte (quod nimis vereor) dicatur et de nobis, *Quoniam dilexerunt eum in ore suo, et lingua sua mentiti sunt ei; cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento ejus.* Dicamus ergo, dicamus, clamantes plus medullis cordis, quam labiis oris : *Salvos fac nos Domine Deus noster, et congrega nos de nationibus, ut confiteamur nomini sancto tuo*, non nostro; *et gloriemur in laude*, non nostra, sed *tua*, in sæcula sæculorum, amen.

SERMO XIV.

De Ecclesia fidelium Christianorum; et de Synagoga Judæorum perfidorum.

1. *Notus in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus. Populus* gentium *qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam*, quæ erat in Judæa, et in Israel, voluitque accedere et illuminari, ut qui aliquando non populus, nunc populus esset; lapisque unus angularis ambos in se parietes venientes e diverso reciperet, et esset de cætero in pace locus ejus. Porro fiduciam dabat invitantis vox quæ jam sonuerat : *Lætamini gentes cum plebe ejus.* Ergo accedere voluit; sed vetuit Synagoga, immundam asserens Ecclesiam de gentibus et indignam, idololatriæ fæcem et ignorantiæ cæcitatem improperans, et dicebat : Tu enim quo merito? Noli me tangere. Cur inquit? *An Judæorum Deus tantum? nonne et Gentium?* Et si mihi certe meritum deest, sed non illi miseratio. Numquid solummodo justus est? Est et misericors. Domine, *Veniant mihi miserationes tuæ et vivam.* Et rursum : *Misericordiæ tuæ multæ, Domine, secundum judicium tuum vivifica me* : quod nimirum temperatum, misericordia est. Quid faciet justus et misericors Dominus, altera gloriante in lege, et applaudente justitiam sibi, nec indigente misericordia, sed despiciente ipsam quæ indiget; altera e regione propria cognoscente delicta, confitente indignitatem, re-

nuente judicium, flagitante misericordiam? quid, inquam, faciet Judex, et ille Judex, cui et judicare, et misereri sic utrumque familiare est, ut neutrum altero familiarius? Quid sane possit convenientius, quam ut pro suo quæque accipiat voto, judicium illa, ista misericordiam? Judæus judicium quærit, et habeat: Gentes autem super misericordia honorent Deum. Et est judicium, ut qui contemnunt Dei misericordem justitiam, et suam volunt constituere, (quæ profecto non justificat, sed accusat) eidem suæ justitiæ relinquantur, opprimendi magis, quam justificandi.

2. Est quippe ex lege, quæ neminem umquam duxit ad perfectum: est jugum, quod neque ipsi, neque patres eorum umquam portare potuerunt. Sed synagoga fortis est, non curat onus leve nec jugum suave. Sana est, non est ei opus medicus, nec unctio Spiritus. Confidit in lege, liberet eam si potest. Non autem data est lex quæ possit vivificare, insuper et occidit: *Littera* enim *occidit. Propterea,* inquit, *dico vobis: Moriemini in peccatis vestris.* Hoc ergo judicium, o Synagoga, quod flagitas errori tuo. Cæca et contentiosa desereris, donec plenitudo Gentium (quas superba spernis, et invida repellis) introeat, et agnoscat etiam ipsa ipsum qui notus est in Judæa Deus, quodque est in Israel magnum nomen ejus. Hoc quippe in judicium venit Jesus in hunc mundum; *ut qui non vident, videant; et qui vident, cæci fiant.* Ex parte tamen: *quia non repellet Dominus plebem suam* ex toto, servans sibi ad semen Apostolos et multitudinem credentium, quorum erat cor unum, et anima una. Sed nec repellet in finem, reliquias salvaturus. Iterum enim suscipiet Israel puerum suum; et recordabitur misericordiæ suæ, ut ne ibi quidem judicium deserat comes misericordia, ubi nullum ipsa reperit locum. Alioquin si pro meritis recepisset; judicium profecto sine misericordia ei qui non facit misericordiam. Habet quippe Judæa oleum multum divinæ notitiæ, idque in se tamquam in vase clausum avara retinet. Peto, et non miseretur, nec commodat. Sola Dei cultum, sola notitiam, sola vult possidere magnum nomen ejus: nec zelat sibi, sed invidet mihi.

3. Ergo tu, Domine, judica judicium meum, et nomen tuum magnum magnificetur adhuc, et oleum quod multum est, multiplicetur magis. Crescat, ebulliat, effundatur, derivetur et in Gentes, et sentiat omnis caro salutare Dei. Quo pacto, ut vult Judæus ingratus, tota in barba Aaron remaneat unctio salutaris? Non barbæ, sed capitis est. Caput autem non barbæ solius, sed et totius est corporis. Capiat sane prima, non sola. Refundat et inferioribus membris quod accepit ipsa desuper. Descendat, descendat et in ubera Ecclesiæ supernus liquor, (avida quippe nimis hunc sibi exprimere de barba non despicit:) perfusaque rore gratiæ, ut se non ingratam probet, dicat: *Oleum effusum nomen tuum.* Sed exuberet quæso adhuc et perveniat usque in oram vestimenti, in me utique omnium novissimo atque indignissimo, de vestimento tamen. Nam et ego illud mihi de maternis uberibus, tamquam parvulus in Christo, jure profecto pietatis efflagito. Quod si murmuret homo, cui de bonitate oculus nequam est; Domine, responde pro me, de vultu tuo judicium meum prodeat, et non de supercilio Israel. Immo responde pro te, et dic calumniatori (tibi quippe calumniatur, quod tribuas gratis) dic proinde illi: *Volo et huic novissimo dare similiter.* Displicet Pharisæo. Quid mussitas? Jus meum, voluntas est Judicis. Quid justius ad meritum, quid ad præmium ditius? Annon licet ei quod vult facere? Mihi quidem misericordia, sed tibi minime injuria fit. Tolle quod tuum est, et vade. Si decreverit salvare et me, quid tu perdis?

4. Exaggera quantumvis merita, et extolle sudores: melior est misericordia Domini super vitas. Fateor, non sustinui pondus diei et æstus: sed jugum suave et onus leve pro beneplacito Patris familias porto. Opus meum vix unius est horæ: et si plus, præ amore non sentio. Judæus proprias exercitet vires: mihi probare libet, quæ sit voluntas Domini bona, et bene-

placens, et perfecta. Ex ea sane operis ac temporis damna mihi resarcio. Ille pacto conventionis, ego placito voluntatis innitor; credo, et non ad insipientiam mihi. Nam vita in voluntate ejus. Illa mihi reconciliat Patrem, illa hæreditatem restituit, etiam cumulatiori gratia: symphoniæ, et cantus, et epularum, ac totius exsultantis familiæ celeberrima gaudia suscitat mihi. Si indignatur frater meus senior ille, qui hædum comedere mavult cum amicis suis foris, quam mecum in paterna domo vitulum saginatum, respondebitur illi : *Epulari et gaudere oportet, quia hic filius meus mortuus fuerat, et revixit; perierat, et inventus est.* Adhuc synagoga foris epulatur cum amicis suis dæmonibus, quibus satis placet, quod hædum peccati insipiens devorat transglutiens, atque quodam modo occultans, et reponens sibi illud in ventre socordiæ et insipientiæ suæ, dum contemnens Dei justitiam, et suam volens constituere, dicit se non habere peccatum, nec morte egere vituli saginati, mundam siquidem justamque ex legis operibus se reputans. At vero Ecclesia, scisso velo occidentis litteræ in morte Verbi crucifixi, audacter ad ejus penetralia præeunte spiritu libertatis irrumpit, agnoscitur, placet, sortitur æmulæ locum, fit sponsa, fruitur præreptis amplexibus; et in calore spiritus Christo Domino, cui confricatur, inhærens, stillante ac fundente undique suæ oleum exsultationis, hoc illa præ participibus suis excipiens, ait : *Oleum effusum nomen tuum.* Quid mirum si ungitur, quæ unctum amplectitur?

5. Ecclesia ergo recumbit intus, sed Ecclesia interim perfectorum. Spes tamen est et nobis. Excubemus pro foribus qui minus perfecti sumus, spe gaudentes. Sponsus et sponsa soli interim intus sint, mutuis secretisque fruantur amplexibus, nullo strepitu carnalium desideriorum, nullo corporeorum phantasmatum perturbante tumultu. Turba vero adolescentularum, quæ absque hujusmodi inquietudinibus nondum esse possunt, foris exspectent; exspectentque secure, scientes ad se illud spectare quod legunt : *Adducentur regi virgines post eam, proximæ ejus afferentur tibi.* Et ut quæque sciat cujus spiritus sit, virgines dico illas, quæ ante Christo fœderatæ, quam fœdatæ mundi complexibus, ipsi firmiter perseverant, cui se tanto felicius, quanto maturius devoverunt : proximas vero, quæ pristinam suam deformitatem, in qua mundo huic quandoque conformes, mundi principibus, id est spiritibus spurcis, in omni carnali concupiscentia sese turpiter prostituerant, tandem aliquando erubescentes et exeuntes, in novi hominis formam, quanto serius, tanto sincerius reformare festinant. Et hæ et illæ sane proficiant, non deficiant neque fatigentur : etsi necdum plene in se sentiunt, unde dicant et ipsæ : *Oleum effusum nomen tuum.* Nec enim audent adolescentulæ per se facere verba sponso. Tamen si magistræ vestigiis pressius inhærere student, effusi olei saltem odore delectabuntur, et incitabuntur etiam de odoris perceptione cupere et quærere potiora.

6. Frequenter ego ipse (quod fateri non verecundor) maximeque in initio conversionis meæ, corde durus et frigidus, et quærens quem vellet diligere anima mea; (nec enim adhuc diligere poterat quem nondum invenerat, aut certe minus quam vellet diligebat, et ob hoc quærebat ut magis diligeret; quem nequaquam quæreret, nisi jam aliquatenus dilexisset.) Cum ergo eum quærerem, in quo recalesceret atque requiesceret spiritus meus, utique torpens et languens; nec ulla de parte occurreret qui succurreret, per quem videlicet bruma rigens, quæ sensus stringebat internos, dissolveretur, et vernalis illa suavitas ac spiritualis amœnitas reverteretur : tunc magis ac magis languebat, et tædebat, et dormitabat anima mea; præ tædio, tristis et pene desperans, et mussitans secum illud : *A facie frigoris hujus quis sustinebit?* cum subito forte ad affatum, vel etiam aspectum cujuspiam spiritualis perfectique viri, interdum et ad solam defuncti seu absentis memoriam, flabat spiritus, et fluebant aquæ; et erant

mihi lacrymæ illæ panes die ac nocte. Quidnam istud, nisi odor exhalantis unctionis, qua erat ille perfusus? Non enim unctio, quæ ad me nimirum nisi homine mediante non pertingebat. Ea propter etsi gaudebam de munere, confundebar tamen et humiliabar, quod sola ad me tenuis exhalatio, et non pinguis aspersio pervenisset. Odoratu quippe delectatus, non tactu, indignum me proinde cognoscebam, cui per se ipsum dulcesceret Deus. Et nunc idipsum si accidat, avidus quidem suscipio munus indultum, gratumque habeo: sed dolens doleo per me ipsum non meruisse, atque (ut dicitur) de manu in manum minime accepisse, cum obnixe id peterem. Pudet nimirum magis ad hominis, quam ad Dei moveri memoriam. Et tunc cum gemitu clamo: *Quando veniam, et apparebo ante faciem Dei?* Existimo et aliquos vestrum idem esse expertos, et experiri interdum adhuc. Qua in re quid sentiendum, nisi quod nostra aut superbia convincitur, aut humilitas custoditur, aut fraterna caritas nutritur, aut desiderium excitatur? Unus idemque cibus et ægrotis est medicina, et ægrotativis dieta: porro et debiles confortat, et delectat valentes. Unus idemque cibus et languorem sanat, et servat sanitatem: et corpus nutrit, et palato sapit.

7. Sed redeamus ad verba sponsæ, et sic curremus audire quæ ait, ut studeamus et sapere quod sapit. Sponsa (ut dixi) Ecclesia est. Ipsa est cui plus dimissum est, et quæ plus diligit. Quod æmula improperat ei ad convicium, hoc sibi ipsa inflectit ad commodum. Inde mansuetior ad correptionem, inde patientior ad laborem; inde ardentior ad amorem, inde sagacior ad cautelam; inde humilior pro conscientia; inde acceptior pro verecundia; inde ad obediendum paratior, inde ad gratiarum actionem devotior ac sollicitior. Denique illa (ut dictum est) murmurante et memorante merita sua, et labores, et pondus diei et æstus, Ecclesia beneficium recolit dicens: *Oleum effusum nomen tuum.*

8. Hoc plane testimonium Israel ad confitendum nomini Domini: non tamen Israel secundum carnem, sed ejus qui secundum spiritum est. Nam hoc ille quo pacto dicat? Non quod non habeat oleum, sed non habet effusum. Habet, sed reconditum; habet in codicibus, sed non in cordibus. Foris hæret in littera: contrectat manibus vas plenum, sed et clausum, nec aperit ut ungatur. Intus, intus est unctio spiritus: aperi et ungere, et jam non eris domus exasperans. Quid facit oleum in vasis, si non sentias et in membris? Quid tibi prodest pium Salvatoris nomen lectitare in libris, nec habere pietatem in moribus? Oleum est: effunde, et senties virtutem ejus, quæ triplex est. Sed Judæus ista fastidit, vos audite. Volo dicere cur nomen sponsi oleo comparetur, quod nondum dixeram. Et tres hujus rei occurrunt causæ. At quoniam pluribus vocabulis appellatur, eo quod nullum quo proprie dicatur invenitur, (ineffabilis quippe est:) prius nobis invocandus est Spiritus sanctus, ut de multis unum, quod vult hoc loco intelligi, (quoniam scripto designare non placuit) per se nobis aperire dignetur. Sed hoc quoque alias. Nam etsi in promptu nunc essent omnia, et neque vos onerati, nec ego fatigatus essem, hora tamen finem indicit. Tenete in quo attentos vos reddidi, ut non sit cras necesse repetere. Hoc incumbit, hoc in manibus est, docere scilicet, cur nomen sponsi oleo comparetur: et quod de nominibus. Et quoniam non possum ego a me dicere quicquam, indicta oratio est, ut nobis sponsus ipse revelet per Spiritum suum Jesus Christus Dominus noster, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum, amen.

SERMO XV.

Qualiter nomen *Jesus* est medicina salubris fidelibus Christianis in omnibus adversis.

1. Benignus est Spiritus sapientiæ, et non consuevit esse difficilis se invocantibus, qui sæpe et antequam invocetur, dicit, *Ecce adsum.* Audite jam quod orantibus vobis per me indicare dignatur de eo, quod heri ad hoc ipsum

distulimus, et orationum vestrarum fructum tempestivum percipite. En ostendo nomen, quod oleo merito comparatur; et quo merito, dicam. Multa quidem Sponsi vocabula sparsa per omnem divinam paginam legitis, sed in duo ea vobis universa complectar. Nullum, ut arbitror, reperietis, quod non aut pietatis gratiam, aut potentiam majestatis sonet. Spiritus ita dicit etiam per sibi familiarius organum : *Duo hæc audivi, Quia potestas Dei est, et tibi, Domine, misericordia.* Ergo secundum majestatem *sanctum et terribile nomen ejus;* secundum pietatem, *Non est nomen aliud sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.* Sed exemplis magis perspicuum fiet. *Hoc est*, inquit, *nomen quod vocabunt eum, Dominus, justus noster.* Nomen potentiæ est. Item, *Et vocabitur nomen ejus Emmanuel;* pietatem insinuat. Item ipse de se : *Vos vocatis me*, ait, *Magister, et Domine.* Primum gratiæ est, secundum majestatis. Non enim minus pium est docere animum scientiam, quam præbere escam corpori. Rursum Propheta : *Vocabitur*, inquit, *nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis.* Primum, tertium, quartum, majestatem sonant; reliqua pietatem. Quod horum ergo effunditur? Profecto majestatis ac potentiæ nómen, in id quod est pietatis et gratiæ, quodam modo transfunditur, ipsumque effunditur abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum. Nomen (verbi causa) quod *Deus* est, nonne in id quod est *Nobiscum Deus*, hoc est in *Emmanuel*, liquescit et deficit? Sic *Admirabilis* in id quod est *Consiliarius*; sic *Deus* et *Fortis* in ea quæ sunt *Pater futuri sæculi* et *Princeps pacis; et Dominus justus noster* in *Misericors* et *miserator Dominus.* Non dico novum quid : quondam quoque nihilominus Abram in Abraham, et Sarai in Saram effusa sunt; et jam tunc salutiferæ effusionis celebratum præfiguratumque mysterium recordamur.

2. Ubi jam illud, quod apud antiquos tam terribiliter, quam frequenter intonare solebat : *Ego Dominus, ego Dominus?* Mihi dictatur oratio cujus principium, nomine dulce paterno, sequentium obtinendarum petitionum præbet fiduciam. Servi nominantur amici, et resurrectio non saltem Discipulis, sed fratribus nuntiatur. Nec miror, si cum venit plenitudo temporis, facta est effusio nominis, Deo quippe quod per Joelem promiserat adimplente, et effundente de Spiritu suo super omnem carnem, cum tale aliquid et apud Hebræos olim contigisse legam. Credo vos prævolare, et scire jam quid dicere velim. Quale erat, inquam, quod sciscitanti Moysi primo responsum est : *Ego sum qui sum?* et, *Qui est, misit me ad vos?* Nescio an vel ipse Moyses caperet sic, si non videlicet effunderetur. Sed fusum est, et captum est; nec modo fusum, sed et effusum : nam infusum jam erat. Jam cœli habebant illud, jam Angelis innotuerat. Est autem foris missum; et quod Angelis ita erat infusum ut esset et privatum, effusum et in homines est, ita ut jam tunc merito clamaretur de terra, *Oleum effusum nomen tuum :* si non ingratæ plebis exosa pervicacia obstitisset. Ait enim : *Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob.*

3. Currite gentes : ad manum est salus, effusum est nomen, quod quicumque invocaverit, salvus erit. Angelorum Deus, etiam hominum Deum se nominat. Oleum misit in Jacob, et cecidit in Israel. Dicite fratribus vestris : *Date nobis de oleo vestro.* Si nolunt, rogate Dominum olei, ut mittat et vobis. Dicite, *Aufer opprobrium nostrum.* Ne quæso insultet malevolus dilectæ tuæ, quam a finibus terræ evocare placuit tibi, tanto utique dignantius, quanto minus dignam. Decetne, obsecro, ut benigni patrisfamilias invitatos servus nequam excludat? *Ego sum*, ais, *Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob.* Et non amplius? Effunde, effunde; aperi manum tuam adhuc, et imple omne animal benedictione. Veniant ab Oriente et Occidente, et recumbant cum Abraham, Isaac, et Jacob in regno cœlorum. Veniant, veniant tribus, tribus Domini; testimonium Israel ad confitendum nomini Domini. Veniant et

recumbant, epulentur et delectentur in lætitia, et unus ubique resonet in voce exsultationis et confessionis sonus epulantis. *Oleum effusum nomen tuum.* Unum scio, si Philippum et Andream habuerimus ostiarios, repulsam omnino non patimur quicumque oleum petimus, quicumque volumus Jesum videre. Incunctanter Philippus dicet Andreæ : Andreas autem et Philippus dicent Jesu. Jesus autem quid? Profecto quod Jesus. *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet : si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Moriatur igitur granum, et surgat gentium seges. Oportet pati Christum, et resurgere a mortuis, et prædicari in nomine ejus pœnitentiam et remissionem peccatorum, non solum in Judæam, sed etiam in omnes gentes: quatenus ab uno nomine, quod est Christus, millia millium credentium Christiani dicantur, et dicant : *Oleum effusum nomen tuum.*

4. Agnosco enim nomen, quod in Isaia legi : *Servos suos*, inquit, *vocabit nomine alio, in quo qui benedictus est super terram, benedicetur in Domino, amen.* O nomen benedictum! O oleum usquequaque effusum! Quousque? De cœlo in Judæam, et inde in omnem terram excurrit; et de toto orbe clamat Ecclesia : *Oleum effusum nomen tuum.* Effusum plane, quod non solum cœlos terrasque perfudit, sed aspersit et inferos, adeo ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur, et dicat : *Oleum effusum nomen tuum.* Ecce Christus, ecce Jesus, utrumque infusum Angelis, utrumque effusum in homines, et illos homines, qui computruerant tamquam jumenta in stercore suo, homines et jumenta salvans, quemadmodum multiplicavit misericordiam suam Deus. Quam carum, quam vile! vile, sed salubre. Si vile non esset, non mihi effunderetur : si salubre non esset, non me lucraretur. Particeps nominis sum, sum et hæreditatis. Christianus sum; frater Christi sum. Si sum quod dicor, hæres sum Dei, cohæres autem Christi. Et quid mirum, si Sponsi effusum est nomen, cum ipse quoque effusus sit? Nam *semetipsum exinanivit formam servi accipiens.* Denique ait : *Sicut aqua effusus sum.* Effusa est plenitudo divinitatis, habitans super terram corporaliter, ut de illa plenitudine omnes, qui corpus mortis gestamus, caperemus, ac vitali odore repleti diceremus : *Oleum effusum nomen tuum.* En quod nomen effusum, et qualiter, et quatenus.

5. Cur vero oleum? nam hoc nondum dixi. In sermone superiore dicere cœperam : sed intervenit subito aliud quod prædicendum videbatur. Quamquam intermiserim ultra quam credidi : quod non aliud esse reor, nisi quod fortis mulier Sapientia misit manum ad colum, et digiti ejus apprehenderunt fusum. Novit enim modicam lanam vel linum in longum producere filum, atque in telæ extendere latitudinem, et sic omnes domesticos suos vestire duplicibus. Est proculdubio inter *Oleum* et *Nomen* Sponsi similitudo : nec otiose Spiritus sanctus alterutrum comparavit. Ego autem dico in triplici quadam qualitate olei, quod lucet, pascit, et ungit : si vos melius non habetis. Fovet ignem, nutrit carnem, lenit dolorem; lux, cibus, medicina. Vide idem nunc et de Sponsi nomine. Lucet prædicatum, pascit recogitatum, invocatum lenit et ungit. Et percurramus singula.

6. Unde putas in toto orbe tanta, et tam subita fidei lux, nisi de prædicato Jesu? Nonne in hujus nominis luce Deus nos vocavit in admirabile lumen suum, quibus illuminatis, et in lumine isto videntibus lumen, dicat merito Paulus : *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino?* Hoc denique nomen coram regibus, et gentibus, et filiis Israel portare jussus est idem Apostolus; et portabat nomen tamquam lumen, et illuminabat patriam, et clamabat ubique : *Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis : sicut in die honeste ambulemus.* Et monstrabat omnibus lucernam super candelabrum, annuntians in omni loco Jesum, et hunc crucifixum. Quomodo lux ista insplen-

duit ac perstrinxit cunctorum intuentium oculos, quando de ore Petri, tamquam fulgur, egrediens, claudi unius corporales plantas solidavit et bases, multosque spiritualiter cæcos illuminavit? Numquid non ignem sparsit, cum ait, *In nomine Jesu Christi Nazareni surge et ambula?* Nec tantum lux est nomen Jesu, sed est et cibus. An non toties confortaris, quoties recordaris? Quid æque mentem cogitantis impinguat? quid ita exercitatos reparat sensus, virtutes roborat, vegetat mores bonos atque honestos, castas fovet affectiones? Aridus est omnis animæ cibus, si non oleo isto infunditur: insipidus est, si non hoc sale conditur. Si scribas, non sapit mihi nisi legero ibi Jesum. Si disputes aut conferas, non sapit mihi, nisi sonuerit ibi Jesus. Jesus mel in ore, in ore melos, in corde jubilus. Sed est et medicina. Tristatur aliquis vestrum? Veniat in cor Jesus, et inde saliat in os; et ecce ad exortum nominis lumen, nubilum omne diffugit, redit serenum. Labitur quis in crimen, currit insuper ad laqueum mortis desperando? Nonne si invocet nomen vitæ, confestim respirabit ad vitam? Cui aliquando stetit ante faciem salutaris nominis duritia (ut assolet) cordis, ignaviæ torpor, rancor animi, languor acediæ? cui fons forte siccatus lacrymarum, invocato Jesu, non continuo erupit uberior, fluxit suavior? Cui, in periculis palpitanti et trepidanti, invocatum virtutis nomen non statim fiduciam præstitit, depulit metum? Cui, quæso, in dubiis æstuanti et fluctuanti, non subito ad invocationem clari nominis emicuit certitudo? Cui in adversis diffidenti, jam jamque deficienti, si nomen adjutorii sonuit, defuit fortitudo? Nimirum morbi et languores animæ isti sunt, illud medicina. Denique et probare licet: *Invoca me*, inquit, *in die tribulationis; eruam te, et honorificabis me*. Nihil ita iræ impetum cohibet, superbiæ tumorem sedat, sanat livoris vulnus, restringit luxuriæ fluxum, exstinguit libidinis flammam, sitim temperat avaritiæ, ac totius indecoris fugat pruriginem. Siquidem cum nomino Jesum hominem, mihi propono mitem et humilem corde, benignum, sobrium, castum, misericordem, et omni denique honestate ac sanctitate conspicuum, eumdemque ipsum Deum omnipotentem, qui suo me et exemplo sanet, et roboret adjutorio. Hæc omnia simul mihi sonant, cum insonuerit Jesus. Sumo itaque mihi exempla de homine, et auxilium a potente; illa tamquam pigmentarias species, hoc tamquam unde acuam eas: et facio confectionem, cui similem medicorum nemo facere possit.

7. Hoc tibi electuarium habes, o anima mea, reconditum in vasculo vocabuli hujus, quod est Jesus, salutiferum certe, quodque nulli umquam pesti tuæ inveniatur inefficax. Semper tibi in sinu sit, semper in manu, quo tui omnes in Jesum et sensus dirigantur, et actus. Denique et invitaris: *Pone me*, inquit, *signaculum in corde tuo, signaculum in brachio tuo*. Sed hoc alias. Nunc vero habes unde et brachio medearis, et cordi. Habes, inquam, in nomine Jesu, unde actus tuos vel pravos corrigas, vel minus perfectos adimpleas; itemque unde tuos sensus aut serves, ne corrumpantur; aut, si corrumpantur, sanes.

8. Habuit et Judæa quosdam Jesus, quorum vacuis gloriatur vocabulis. Illa enim nec lucent, nec pascunt, nec medentur. Idcirco synagoga in tenebris est usque adhuc, fame et infirmitate laborans; et non sanabitur nec satiabitur, quousque sciat meum Jesum dominari Jacob et finium terræ, et convertatur ad vesperam, et famem patiatur ut canes, et circumeat civitatem. Et illi quidem præmissi sunt, tamquam baculus ad mortuum Prophetam præveniens, et sua interpretari nomina nequiverunt; vacua quippe erant. Superpositus mortuo baculus est, et non erat vox neque sensus, quoniam baculus erat. Descendit qui baculum misit, et mox salvum fecit populum suum a peccatis eorum, probans se esse quod dicebatur: *Quis est hic qui etiam peccata dimittit?* Nimirum qui dicit, *Salus populi ego sum*. Jam vox, jam sensus est; et patet eum non inane portare nomen

instar priorum. Sentitur infusa salus, et beneficium non tacetur. Intus sensus, foris vox Compungor, et confiteor, et confessio vitam indicat: *A mortuo enim, tamquam qui non est, perit confessio.* Ecce vita, ecce sensus. Suscitatus perfecte sum, integra est resurrectio. An aliud mors corporis est, nisi cum sensu privatur et vita? Peccatum, quod mors animæ est, nec compunctionis mihi sensum, nec confessionis reliquerat vocem; et eram mortuus. Venit is qui peccata dimittit, et utrumque restituit, et dicit animæ meæ: *Salus tua ego sum.* Quid mirum si cedit mors, ubi Vita descendit? Jam corde creditur ad justitiam et ore confessio fit ad salutem. Jam oscitat puer, et oscitat septies, et dicit: *Septies in die laudem dixi tibi,* Domine. Videte hunc septenarium. Sacer numerus est: non vacat. Sed melius hoc alii servamus sermoni, quo famelici et non fastidiosi ad tam bonas epulas accedamus, invitante nos Sponso Ecclesiæ Domino nostro Jesu Christo, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XVI.

De cordis contritione; et de tribus speciebus veræ confessionis.

1. Quid sibi ergo vult septenarius iste? Nescio enim an ita simplex quispiam in nobis sit, qui otiosas esse has vices, et numerum hunc putet fortuitum. Ego nec illud vacare reor, quod Propheta incumbens super mortuum, ad mensuram pueriilis corporis sese contraxit, os suum ori illius conjunxit, oculisque oculos, et manibus manus. Spiritus sanctus sic omnia fieri, et sic scribi fecit, ad eruditionem proculdubio illorum spirituum, quos corrupti corporis circumvenit infida societas, ac stulta mundi sapientia desipere docuit. *Corpus, quippe quod corrumpitur, aggravat animam; et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.* Propterea nemo miretur aut moleste accipiat, si in his scrutandis, tamquam quibusdam Spiritus sancti apothecis, curiosus exsisto, cum sciam quia sic vivitur, et in talibus vita spiritus mei. Dico tamen his qui prævolantes ingenio, in omni sermone ante pene flagitant finem quam principium teneant, debitorem me etiam tardioribus esse, et maxime; sed nec studium tam esse mihi ut exponam verba, quam ut imbuam corda. Et haurire, et propinare me oportet quod non fit celeriter percurrendo, sed tractando diligenter, et exhortando frequenter. Quamquam et præter spem quoque meam diu nos discussio detinuit sacramentorum. Putavi, fateor, unum ad hoc sermonem sufficere, silvamque istam umbrosam, latebrosamque allegoriarum pertransire nos cito, et ad planitiem moralium sensuum itinere diei quasi unius pervenire: sed secus contigit. Biduum quippe jam in eo expendimus, et adhuc restat via. Ictus oculi eminus summitates ramorum et montium cacumina pervolabat: sed vallium subterjacens vastitas, et densitas dumetorum frustrabatur obtutus. Numquid, verbi gratia, Elisæi miraculum prævidere valebam, quia nobis videlicet de Gentium vocatione et repulsione Judæorum disserentibus, ita de subito in medium prosiliret? Et nunc, quandoquidem incidimus, non pigeat nos paululum immorari, consequenter ad id quod intermittimus postea reversuros. Siquidem animarum cibus nihilominus est iste. Canibus quoque ac venatoribus plerumque contingit a bestia, quam aggressi erant, desistere; et sequi aliam, quæ inopinantibus forte occurrerit.

2. Non parvum fiduciæ robur præstat mihi, quod magnus ille vir Propheta, potens in opere et sermone, de excelso monte cœlorum descendens, visitare dignatus est me, cum sim cinis et pulvis; misereri mortuo, inclinare se jacenti, contrahi et coæquari parvo, cæco partiri lumen oculorum suorum, et os mutum oris proprii osculo solvere, debilesque manus suarum roborare contactu. Suaviter rumino ista; et replentur viscera mea, et interiora mea saginantur, et omnia ossa mea germinant laudem. Hoc semel contulit universitati: hoc quotidie singuli in nobis acti-

tari sentimus, et cordi scilicet tribui intelligentiæ lumen, et ori ædificationis verbum, et manibus opus justitiæ. Dat sentire fideliter, dat proferre utiliter, dat efficaciter adimplere. Et est funiculus triplex, qui difficile rumpitur, ad extrahendas animas de carcere diaboli, et trahendas post se ad regna cœlestia, si recte sentias, si digne proloquaris, si vivendo confirmes. Oculis suis tetigit meos, interioris hominis frontem claris luminaribus ornans, fide et intellectu. Ori meo junxit suum, et mortuo signum pacis impressit: quoniam cum adhuc peccatores essemus, reconciliavit nos Deo, justitiæ mortuos. Os ori applicuit, iterato inspirans in faciem meam spiraculum vitæ, sed sanctioris quam primo. Nam primo quidem in animam viventem creavit me: secundo in spiritum vivificantem reformavit me. Manus suas meis superposuit, exemplum præbens bonorum operum, formam obedientiæ. Aut certe manus suas misit ad fortia, ut doceret manus meas ad prælium, et digitos meos ad bellum.

3. Et *oscitavit*, inquit, *puer septies.* Sufficiebat ad gloriam manifestandi miraculi oscitasse semel: sed multiplicitas et insignis numerus mysterii admonent. Si illud ingens universi humani generis primum quidem exanime corpus attendas, vides ubique Ecclesiam, ex quo vitam Propheta incumbente recepit, quasi septies oscitare: quia septies in die laudem dicere consuevit. Si teipsum advertas, in hoc te noveris vita vivere spirituali, ac mysticum hunc implere numerum, si sensualitatis tuæ quinarium caritatis binario subjicis, exhibesque, juxta Apostolum, membra tua servire justitiæ in sanctificationem, quæ prius exhibuisti servire iniquitati ad iniquitatem: aut certe si eumdem quinarium proximorum saluti impertiens, ad perficiendum septenarium duo hæc adjicias, misericordiam scilicet et judicium cantare Deo.

4. Habeo et alias septem oscitationes, septem videlicet experimenta, sine quibus vera et certa salus redivivi spiritus minime constat: quatuor ad sensum compunctionis, tria ad confessionis sonum pertinentia. Si vivis, si vox, si sensus est, tu quoque eadem in te recognoscis. Porro sensum ex integro recuperasse te scias, si tuam conscientiam quadruplici sentis compunctione morderi, pudore gemino, et gemino metu. Nam vitam ad perficiendum septenarium triplex confessionis species attestatur, de quibus postea videbitur. Nonne et sanctus Jeremias in suo planctu observat hunc numerum? Et tu igitur in tua pro te lamentatione formam habens propheticam, Deum cogita Factorem tuum, cogita et Benefactorem, cogita Patrem, cogita Dominum. Ad omnia reus es: plange per singula. Ad primum et ultimum respondeat timor tuus: ad duo media pudor. Pater sane non metuitur, cum pater sit. Patris enim est misereri semper et parcere. Et si percutit, virga non baculo percutit: et cum percusserit, sanat. Paterna vox est: *Percutiam, et ego sanabo.* Non est proinde quod a Patre formides, qui etsi quandoque feriat ut emendet, numquam tamen ut vindicet. At vero cogitantem quod Patrem offenderim, est certe quod pudeat, etsi non quod terreat. Voluntarie genuit me verbo veritatis, non stimulo carnalis cupiditatis excussit, quemadmodum genitor carnis meæ. Deinde etiam non pepercit Unigenito pro sic genito. Ita ipse quidem Patrem se exhibuit mihi, sed non ego me illi vicissim filium. Quanam fronte attollo jam oculos ad vultum Patris tam boni, tam malus filius? Pudet indigna gessisse genere meo, pudet tanto Patre vixisse degenerem. Exitus aquarum deducite oculi mei: operiat confusio faciem meam, vultum meum pudor suffundat, occupetque caligo. Deficiat in dolore vita mea, et anni mei in gemitibus. Pro pudor! quem fructum habui in quibus nunc erubesco? Si in carne seminavi, de carne non metam nisi corruptionem; si in mundo, et ipse transit, et concupiscentia ejus. Quid? Caduca, vana, et prope nulla, et quorum finis mors est, infelix et insanus præferre non erubui æterni Patris amori et honori. Confundor, confundor audire: *Si ego pater, ubi est honor meus?*

5. Sed et si Pater non esset, obrueret me beneficiis. Instaurat adversum me testes (ut alia innumera taceam) hujus corporis victum, et usum temporis hujus, et super omnia sanguinem dilecti Filii clamantem de terra. Pudet ingratitudinis, quamquam ad confusionis cumulum, arguar etiam reddidisse mala pro bonis, et odium pro dilectione. Minime quidem mihi a Benefactore, sicut nec a Patre timendum. Verus quippe beneficus est, dans affluenter, et non improperans. Non improperat dona, quia dona sunt : et beneficia sua mihi dedit, non vendidit. Denique sine pœnitentia sunt dona ejus. At quanto de illo benignius, tanto de me indignius sentire cogor. Erubesce, et dole nihilominus anima mea : quoniam etsi illum non repetere et non improperare decet, nos tamen omnino dedecet ingratos immemoresque exstitisse. Heu! quid vel nunc tandem retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?

6. Quod si segnior forte suas partes minus exsequitur pudor, timor sane excitetur in adjutorium. Excitetur, ut excitet. Sepone parum pia vocabula Benefactoris et Patris, atque ad austeriora convertere. Nempe qui legitur *Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis;* legitur nihilominus *Deus ultionum Dominus;* legitur *Deus judex justus et fortis;* legitur *terribilis in consiliis super filios hominum;* legitur *Deus zelans.* Quod pater est, quod beneficus est, tibi est : quod Dominus ac creator, sibi; etenim *propter semetipsum fecit omnia*, Scriptura teste. Qui ergo quod tuum est tibi defendit ac servat; putas, et pro se aliquando non zelabit? putas sui non requiret principatus honorem? Propter hoc *irritavit impius Deum*, quia *dixit in corde suo, Non requiret.* Et quid est in corde suo dicere, *Non requiret*, nisi non metuere quod requirat? Sed requiret usque ad novissimum quadrantem : requiret et *retribuet abundanter facientibus superbiam.* Requiret a redempto servitium, honorem et gloriam ab eo quem plasmavit.

7. Esto quod dissimulet Pater, ignoscat Beneficus : sed non Dominus et Creator; et qui parcit filio, non parcet figmento, non parcet servo nequam. Pensa cujus sit formidinis et horroris, tuum atque omnium contempsisse Factorem, offendisse Dominum majestatis. Majestatis est timeri, Domini est timeri et maxime hujus Majestatis, hujusque Domini. Nam si reum regiæ majestatis, quamvis humanæ, humanis legibus plecti capite sancitum sit : quis finis contemnentium divinam omnipotentiam erit? Tangit montes, et fumigant : et tam tremendam majestatem audet irritare vilis pulvisculus, uno levi flatu mox dispergendus, et minime recolligendus? Ille, ille timendus est, *qui postquam occiderit corpus, potestatem habet mittere et in gehennam.* Paveo gehennam, paveo Judicis vultum, ipsis quoque tremendum angelicis potestatibus. Contremisco ab ira potentis, a facie furoris ejus, a fragore ruentis mundi, a conflagratione elementorum, a tempestate valida, a voce Archangeli, et a verbo aspero. Contremisco a dentibus bestiæ infernalis, a ventre inferi, a rugientibus præparatis ad escam. Horreo vermem rodentem, et ignem torrentem, fumum, et vaporem, et sulphur, et spiritum procellarum : horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum, ut præveniam fletibus fletum, et stridorem dentium, et manuum pedumque dura vincula, et pondus catenarum prementium, stringentium, urentium, nec consumentium? Heu me, mater mea! ut quid me genuisti filium doloris, filium amaritudinis, indignationis et plorationis æternæ? Cur exceptus genibus, cur lactatus uberibus, natus in combustionem, et cibus ignis?

8. Qui sic afficitur, sensum proculdubio recuperavit, et in duplici metu isto, itemque pudore illo æque duplici habet oscitationes quatuor. Tres quæ restant ex voce confessionis adjiciet, et nequaquam dicetur jam de eo, quod non sit vox neque sensus : si tamen de corde humili, simplici, fidelique processerit illa confessio. Omne ergo quod remordet conscientiam, confitere humiliter, pure, fideliter; et has vices implesti.

Sunt qui gloriantur *cum male fecerint, et exsultant in rebus pessimis.* Quos notans Propheta, *Peccata sua*, inquit, *prædicaverunt sicut Sodoma.* Verum hos ab hac disputatione, tamquam sæculares amoveo. Nam quid ad nos de his qui foris sunt?

9. Quamquam et de his, qui religiose vestiti, et religionem professi sunt, nonnumquam audivimus aliquos reminisci et jactitare impudentissime mala sua præterita, quæ (verbi gratia) aliquando vel fortiter gladiatorio, vel argute litteratorio gessere conflictu, seu aliud quid secundum mundi quidem vanitatem favorabile, secundum animæ vero salutem nocivum, perniciosum, damnosum. Sæcularis adhuc animi indicium est hoc : et humilis habitus qui gestatur a talibus, non sanctæ novitatis est meritum, sed priscæ vetustatis operculum. Nonnulli talia, quasi dolendo et pœnitendo rememorant; sed gloriam intentione captantes, commissa sua non diluunt, sed seipsos illudunt. Nam *Deus non irridetur.* Veterem hominem non exuerunt, sed novo palliant. Non proditur aut projicitur vetus fermentum illa confessione; sed statuitur, secundum illud : *Inveteraverunt ossa mea, dum clamarem tota die.* Pudet reminisci quorumdam tantam protervian, ut non pudeat eos cum exsultatione lugenda jactitare, quod et post susceptum sanctum habitum callide quempiam supplantaverint, et circumvenerint in negotio fratrem : aut quod talionem pro convicio vel maledicto, id est malum pro malo; aut maledictum pro maledicto audacter reddiderint.

10. Sed est confessio eo periculosius noxia, quo subtilius vana, cum ipsa etiam inhonesta et turpia de nobis detegere non veremur, non quia humiles sumus, sed ut esse putemur. APPETERE autem de humilitate laudem, humilitatis est, non virtus, sed subversio. VERUS HUMILIS vilis vult reputari, non humilis prædicari. Gaudet contemptu sui, hoc solo sane superbus, quod laudes contemnit. Quid perversius, quidve indignius, quam ut humilitatis custos confessio superbiæ militet, et inde velis videri melior, unde videris deterior? Mirabile jactantiæ genus, ut non possis putari sanctus, si non appareas sceleratus. At talis confessio speciem habens humilitatis, non virtutem, non solum veniam non meretur, sed et provocat iram. Numquid profuit Saul, quod se ad increpationem Samuelis peccasse confessus est? Culpabilis proculdubio fuit illa confessio, quæ culpam non diluit. Quando enim humilem contemneret confessionem humilitatis Magister, et cui humilibus dare gratiam certe ingenitum est? Omnino non poterat non placari, si quæ in ore sonuit, in corde radiasset humilitas. Ecce cur humilem esse debere confessionem dixi.

11. Oportet autem esse et simplicem. Non intentionem (forte quia latet homines) excusare delectet, si sit rea; nec levigare culpam, quæ gravis est; nec alieno adumbrare suasu, cum invitum nemo coegerit. Primum illud non confessio est, sed defensio; nec placat, sed provocat. Sequens monstrat ingratitudinem; et quo minor reputatur culpa, eo minuitur et gloria indultoris. Sed enim minus libenter beneficium datur, quod minus grate minusve necessarie provenire sentitur. Veniam proinde sibi abjudicat, qui munus largitoris attenuat : quod quidem omnis qui reatum suum verbis alleviare conatur, facit. Jam a postremo primi hominis dehortetur exemplum, nec culpam siquidem diffitentis, nec tamen consequentis veniam, non dubium quin ob reatus mulieris admixtionem. Genus excusationis est, cum argueris tu, alium incusare. Porro excusare te velle quando corriperis, quam sit non modo minime fructuosum, sed et perniciosum, sanctum David interroga. *Verba* nempe *malitiæ, excusationes in peccatis* appellat, ne in ea declinet cor suum rogans et supplicans. Merito quidem. In animam etenim suam peccat qui se excusat, repellens proinde a se indulgentiæ medicinam, et sic vitam sibi proprio ore intercludens. Et quænam major malitia, quam propriam armari in salutem, et linguæ tuæ temetipsum mucrone con-

fodere? Denique *qui sibi nequam, cui est bonus?*

12. Sit autem et fidelis confessio, ut confitearis in spe, de indulgentia penitus non diffidens, ne tuo te ore non tam justifices, quam condemnes. Judas certe proditor Domini, et Cain fratricida confessi sunt, et diffisi sunt, alter: *Peccavi*, inquit, *tradens sanguinem justum;* alter: *Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear:* et verax licet, nil eis profuit infidelis confessio. Hæ itaque tres confessionis observantiæ, junctæ quatuor superioribus compunctionis, septenarium implent.

13. Jam vero sic compunctus, et sic confessus, ac propria proinde certus de vita, certus quoque nihilominus es (ut arbitror) vacuo nequaquam nomine appellari Jesum, eum, qui in te talia valuit et voluit operari, nec vacue subsecutum fuisse baculum quem præmiserat. Non venit vacue, quia non venit vacuus. Nam quomodo vacuus, in quo habitavit plenitudo? Neque enim ei datus est ad mensuram spiritus. Denique et venit *in plenitudine temporis*, plenum proinde venire se indicans. Bene plenum, quem *unxit* Pater *oleo lætitiæ præ consortibus suis;* unxit et misit *plenum gratiæ et veritatis.* Unxit ut ungeret. Omnes ab eo uncti sunt, qui de plenitudine ejus meruerunt accipere. Ideo ait: *Spiritus Domini super me, eo quod unxerit me, ad annuntiandum mansuetis misit me: ut mederer contritis corde, ut prædicarem captivis indulgentiam, et clausis apertionem, ut prædicarem annum placabilem Domino.* Veniebat (ut audis) ungere contritiones nostras, ac lenire dolores: ideoque venit unctus, venit mansuetus et mitis, et multæ misericordiæ omnibus invocantibus se. Sciebat se ad infirmos descendere, exhibuitque qualem oportuit. Et quoniam multæ erant infirmitates, multa quoque providus medicus medicamina curavit afferre. Attulit spiritum sapientiæ et intellectus, spiritum consilii et fortitudinis, spiritum scientiæ et pietatis, et spiritum timoris Domini.

14. Vides quot phialas plenas odoramentis cœlestis Medicus præparavit ad sananda vulnera illius miseri, qui incidit in latrones? Septem sunt numero, septem fortasse præfatis oscitationibus excitandis accommodatæ. Spiritus enim vitæ erat in phialis. Ex his profecto infudit oleum meis vulneribus; infudit et vinum, sed minus quam olei. Sic nempe congruebat infirmitatibus meis, ut misericordiam superexaltaret judicio, quemadmodum vino oleum superfertur infusum. Attulit proinde quinque cados olei, vini nonnisi duos. Vinum siquidem timor tantum et fortitudo fuere: reliqua quinque oleum propria suavitate designant. In spiritu denique fortitudinis, tamquam potens crapulatus a vino, descendit ad inferos, contrivit portas æreas, et vectes ferreos confregit; alligavit fortem, et vasa captivitatis eripuit. Descendit nihilominus in spiritu timoris, sed timendus, non timidus.

15. O Sapientia! quanta arte medendi in vino et oleo animæ meæ sanitatem restauras, fortiter suavis, et suaviter fortis! fortis pro me, et suavis mihi. Denique attingis a fine usque ad finem fortiter, et disponis omnia suaviter, propellens inimicum, et infirmum fovens. Sana me, Domine, et sanabor; psallam et confitebor nomini tuo, et dicam: *Oleum effusum nomen tuum.* Non vinum effusum (noto enim ut intres in judicium cum servo tuo,) sed oleum, quia coronas me in misericordia et miserationibus. Oleum plane, quod dum supernatat cunctis quibus immiscetur liquoribus, liquido illud designat nomen, quod est super omne nomen. O nomen præsuave et prædulce! o nomen præclarum, præelectum et præexcelsum, et superexaltatum in sæcula! Hoc vere oleum quod exhilarat faciem hominis, quod caput jejunantis impinguat, ut oleum peccatoris non sentiat. Hoc *nomen novum, quod os Domini nominavit; Quod* et *vocatum est ab Angelo priusquam in utero conciperetur.* Hoc non solum Judæus, sed *quicumque invocaverit salvus erit,* in tantum usquequaque effusum est. Hoc Pater donavit Filio, sponso Ecclesiæ Domino nostro Jesu Christo, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XVII.

De accessu et recessu Spiritus sancti observando, deque invidia diaboli erga genus humanum.

1. PUTAMUSNE satis processum est in sanctuario Dei, dum scrutamur mirabile sacramentum; an ad perscrutandum adhuc, si quid restat, audemus spiritum ad interiora sequi? Spiritus nempe iste scrutatur non solum hominum corda et renes, sed etiam profunda Dei: et sive ad nostra, sive ad alta, securus sequor eum quocumque ierit. Tantum ut custodiat corda nostra et intelligentias nostras, ne forte cum non aderit, adesse putemus, nostrumque pro ipso sequamur sensum deviantes. Venit namque, et vadit prout vult; et nemo facile scit, unde veniat, aut quo vadat. At istud sine damno fortasse salutis nescire licet: cæterum quando veniat, vel quando vadat, id plane periculosissime ignoratur. Cum enim hæ Spiritus sancti circa nos dispensatoriæ quidem vicissitudines vigilantissime non observantur, fit ut nec absentem desideres, nec præsentem glorifices. Nempe qui idcirco recedit ut avidius requiratur; quonam modo, si abesse nescitur, requiritur? Et rursum qui dignanter ad hoc redit ut consoletur; qualiter digne pro sua majestate suscipitur, si nec adesse sentitur? Mens ergo quæ ignorat abscessum, patet seductioni: et quæ reditum non observat, erit ingrata visitationi.

2. Petiit quondam aliquid Elisæus a magistro, cum discessum ejus imminere persensit; nec obtinuit, sicut scitis, nisi ea quidem conditione, si videret quando tolleretur a se. In figura contigit hoc illis, scriptum est autem propter nos. Vigiles esse et solliciti circa opus nostræ salutis (quod mira subtilitate ac suavitate divinæ suæ artis incessanter actitat Spiritus in intimo nostri) prophetico docemur et monemur exemplo. Numquam sane sine nostra conscientia magistra unctio, quæ docet de omnibus, tollatur a nobis, si duplicato volumus munere non fraudari. Numquam, cum venerit, inveniat imparatos, sed semper vultus suspensos, expansosque habentes sinus ad largam Domini benedictionem. Quales denique quærit? *Similes hominibus exspectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis*: qui utique ab illis supernæ mensæ copiosis deliciis vacua numquam revertitur manu. Vigilandum proinde, et vigilandum omni hora, quia nescimus qua hora Spiritus venturus sit, seu iterum abiturus. It et redit Spiritus; et qui stat eo tenente, deserente cadat necesse est: sed non colliditur, quia Dominus rursum supponit manum suam. Et has alternare vices non cessat in his qui spirituales sunt, vel quos potius spirituales proinde ipse creare intendit, visitans diluculo, et subito probans. Denique *septies cadit justus, et septies resurgit*: si tamen cadit *in die*, ut se cadere videat, et cecidisse sciat, et resurgere cupiat, et requirat manum adjuvantis, et dicat: *Domine, in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem; avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus.*

3. Aliud est dubitare de veritate, quod patiaris necesse est, cum Spiritus minime spirat: et aliud sapere falsitatem, quod facile caves, si eamdem tuam ignorantiam non ignoras, quatenus dicas et tu: *Et si quid ignoravi, ignorantia mea mecum est.* Sancti Job sententia est; agnoscite. Pessimæ matris ignorantiæ, pessimæ itidem filiæ duæ sunt, falsitas et dubietas: illa miserior, ista miserabilior; perniciosior illa, ista molestior. Dum loquitur Spiritus, cedit utraque: et est non solum veritas, sed et certa veritas. Est quippe veritatis ille Spiritus, cui contraria falsitas est: est et sapientiæ, quæ cum sit candor vitæ æternæ, et ubique attingat propter munditiam suam, obscurum ambigui non admittit. Cavenda sane, cum Spiritus iste non loquitur, etsi non molesta dubietas, certe falsitas exsecranda. Aliud est enim sub incerto, hoc vel illud opinando sentire, aliud temere affirmare quod nescias. Aut ergo loquatur semper spiritus, quod nostri quidem minime arbitrii est: aut quando silere placet, hoc ipsum indicet, et loquatur saltem suum silentium, ne

ipsum nobis falso præire putantes, nostrum pro ipso male securi sequamur errorem : et si suspenderit ambiguo, non relinquat mendacio. Est qui dubie profert mendacium, nec mentitur : et est qui veritatem quam nescit affirmat, et mentitur. Nam et ille, non quidem quod non est, esse; sed se quod credit, credere dicit, et verum dicit, etiamsi hoc verum non sit quod credit : et is, cum se certum unde non est certus, dicit; verum non dicit, etiamsi verum sit de quo asserit.

4. His præmissis ad cautelam talia inexpertorum, sequar jam Spiritum, sicut confido, præeuntem, eadem tamen cautela, si potero, quam præmisi; et tentabo facere ipse quod doceo, ne dicatur et mihi : *Tu qui alios doces, teipsum non doces.* Distinguendum sane inter manifesta et dubia, nec illa scilicet adduci in dubium, nec ista temere affirmari. Quod quidem ipsum de magisterio sperandum est Spiritus : nec enim nostra ad illud omnino industria sufficit. Quis novit hominum, an id quod inter homines judicatum a Deo sermo superior (a quo videlicet, si bene memini, quartus est iste) patefecit, in supernis quoque judicium jam factum præcesserit.

5. Quod dico, tale est. Putasne Lucifer ille, qui mane oriebatur, sed præpropere elevabatur, antequam verteretur in tenebras, generi humano inviderit et ipse olei infusionem, ut per se ipsum jam tunc indignabundus mussitaret, dicens intra se quodammodo : Ut quid perditio hæc? Hoc ego non assero dicere Spiritum, sed nec contradicere dico; nescio enim. Potuit autem contingere, (si tamen incredibile non putetur) plenum sapientia et perfectum decore, homines præscire potuisse futuros, etiam et profecturos in pari gloria. Sed si præscivit, in Dei Verbo absque dubio vidit, et in livore suo invidit, et molitus est habere subjectos, socios dedignatus. Infirmiores sunt, inquit, inferioresque natura : non decet esse concives, nec æquales in gloria. An forte prodit impiam hanc ejus machinationem illa præsumpta ascensio, sessioque significans magisterium, *Ascendam,* inquit, *super montem excelsum, et sedebo in lateribus Aquilonis*, quo Altissimi quondam proinde similitudinem obtineret, si, quemadmodum ille super Cherubin sedens, gubernat omnem angelicam creaturam ; ita et ipse altus sederet, regeretque genus humanum ? Absit. Iniquitatem meditatus est in cubili suo, mentiatur iniquitas sibi. Nos alium non agnoscimus judicem, quam auctorem. Non diabolus, sed Dominus judicabit orbem terræ; et ipse Deus noster in sæculum sæculi; ipse reget nos in sæcula.

6. Ergo in cœlo concepit dolorem, et in paradiso peperit iniquitatem, prolem malitiæ, matrem mortis et ærumnarum; omniumque prima parens superbia. Nam etsi *invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum, initium* tamen *omnis peccati superbia.* Verum quid illi profuit? Nihilominus tu in nobis es Domine, et nomen tuum invocatum est super nos; et dicit populus acquisitionis, dicit Ecclesia redemptorum : *Oleum effusum nomen tuum.* Cum ejicior ego, tu illud effundis post me, et in me : quoniam cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis. Accepit tamen Satan regnum super omnes filios superbiæ, factus princeps tenebrarum harum, ut regno humilitatis etiam superbia militet, dum in uno suo principatu temporali, et tali, multos humiles excelsos æternosque reges constituit. Jucundum judicium, ut superbus ille humilium malleator, eisdem ipsis nesciens fabricet coronas perpetuas, impugnando omnes, et omnibus succumbendo. Siquidem ubique et semper judicabit Dominus populos, et salvos faciet filios pauperum, et humiliabit calumniatorem. Ubique, et semper defensabit suos, propulsabit nocentes, et tollet virgam peccatorum desuper sortem justorum, ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas; eritque tandem cum ex toto arcum conteret, et confringet arma, et scuta comburet igni. Tu tibi, miser, sedem collocas in Aquilone, plaga nebulosa et frigida; et ecce suscitantur de pulvere inopes, et

de stercore pauperes, ut sedeant cum principibus, et solium gloriæ teneant, doleasque impleri illud : *Pauper et inops laudabunt nomen tuum.*

7. Gratias tibi, Pater orphanorum et judex pupillorum, incaluit super nos mons coagulatus, mons pinguis; cœli distillaverunt a facie Dei Sinai, effusum est oleum, dilatatum est nomen, quod nobis et cui nos invidebat iniquus; dilatatum, inquam, usque ad corda et ora parvulorum, et in ore infantium et lactentium perficitur laus. Porro peccator videbit et irascetur; et erit sicut ira implacabilis, sic flamma inexstinguibilis, quæ jam parata est ei et angelis ejus. Zelus Domini exercituum faciet hoc. Quomodo me amas, Deus meus, amor meus? quomodo me amas, ubique recordatus mei, ubique zelans salutem egeni et pauperis, non solum adversum homines superbos, sed etiam adversus sublimes angelos? In cœlo et in terra judicas, Domine, nocentes me, expugnas impugnantes me : ubique subvenis, ubique assistis, ubique a dextris es mihi, Domine, ne commovear. Hæc cantabo Domino in vita mea, psallam Deo meo quamdiu sum. Hæ virtutes ejus, hæc mirabilia ejus quæ fecit. Hoc primum et maximum judicium, quod mihi illa conscia secretorum aperuit virgo Maria : *Deposuit*, inquiens, *potentes de sede, et exaltavit humiles. Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes.* Secundum autem simile est huic, quod jam audistis, *ut qui non vident videant; et qui vident, cæci fiant.* In his duobus judiciis consoletur se pauper, et dicat : *Memor fui judiciorum tuorum a sæculo, Domine, et consolatus sum.*

8. Sed revertamur ad nos ipsos, scrutemurque vias nostras : et ut in veritate id possimus, invocemus Spiritum veritatis, et revocemus ab alto quo nos eduxerat, quatenus antecedat nos etiam ad nos, quoniam sine ipso possumus nihil. Nec verendum quod dedignetur condescendere nobis, qui potius, si vel exiguum quid absque ipso conamur, indignatur. Non est enim ille vadens et non rediens, sed ducit nos et reducit de claritate in claritatem, tamquam Domini Spiritus, quandoque rapiens ad se in lumine suo, quandoque contemperans, et illuminans tenebras nostras : ut sive supra nos, sive apud nos, semper in luce, semper ut filii lucis ambulemus. Transivimus allegoriarum umbras : ventum est ad indaganda moralia. Ædificata est fides, instruatur vita : exercitatus est intellectus, dictetur actus. Siquidem intellectus bonus omnibus facientibus eum, si tamen et actus, et intelligentia dirigantur in laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XVIII.

De duabus operationibus Spiritus sancti, quarum una vocatur Effusio, et alia Infusio.

1. *Oleum effusum nomen tuum.* Quid certum demonstrat Spiritus sanctus nobis in nobis occasione hujus capituli? Profecto (quod interim occurrit) geminæ cujusdam suæ operationis experimentum : unius quidem, qua nos primo intus virtutibus solidat ad salutem : alterius vero, qua foris quoque muneribus ornat ad lucrum. Illas nobis, hæc nostris accipimus. Verbi gratia, fides, spes, caritas nobis propter nos dantur : absque his quippe salvi esse non possumus. Porro scientiæ seu sapientiæ sermo, gratia curationis, prophetia, similiaque, quibus carere cum integritate etiam salutis propriæ possumus, proximorum procul dubio in salutem expendenda donantur. Et has Spiritus sancti operationes, quas vel in nobis, vel in aliis experimur, ut ex re nomina accipiant, Infusionem, si placet, atque Effusionem nominemus. Cuinam ergo harum convenit *Oleum effusum nomen tuum?* Nonne effusioni? Nam de infusione infusum potius, quam effusum dixisset. Denique ob bonum odorem uberum extrinsecus perfusorum, ait sponsa, *Oleum effusum nomen tuum :* adscribens ipsum odorem nomini sponsi, tamquam oleo effuso super ubera. Et quicumque munere gratiæ exterioris

perfusum se sentit, quo et ipse aliis refundere possit, etiam huic dicere est: *Oleum effusum nomen tuum.*

2. Sed sane cavendum in his, aut dare quod nobis accepimus; aut quod erogandum accepimus, retinere. Rem profecto proximi retines tibi, si (verbi causa) plenus virtutibus cum sis, forisque nihilominus donis scientiæ et eloquentiæ adornatus, metu forte aut segnitie, aut minus discreta humilitate, verbum bonum, quod posset prodesse multis, inutili, immo et damnabili ligas silentio; certe maledictus, quod frumenta abscondis in populis. Rursum quod tuum est spargis et perdis, si priusquam infundaris tu totus, semiplenus festines effundere, contra legem arans in primogenito bovis, et ovis primogenitum tondens. Nimirum vita atque salute, quam alteri das, te fraudas, dum sana vacuus intentione, gloriæ inanis vento inflaris, aut terrenæ cupiditatis veneno inficeris, et letali apostemate turgens interis.

3. Quamobrem, si sapis, CONCHAM te exhibebis, et non canalem. Hic siquidem pene simul et recipit, et refundit: illa vero donec impleatur, exspectat; et sic quod superabundat, sine suo damno communicat, sciens maledictum qui partem suam facit deteriorem. Et ne meum consilium contemptibile ducas, audi sapientiorem me: *Stultus,* ait Salomon, *profert totum spiritum suum simul, sapiens reservat in posterum.* Verum canales hodie in Ecclesia multos habemus, conchas vero perpaucas. Tantæ caritatis sunt per quos nobis fluenta cœlestia manant, ut ante effundere quam infundi velint, loqui quam audire paratiores, et prompti docere quod non didicerunt, et aliis præesse gestientes, qui seipsos regere nesciunt. Ego nullum ad salutem pietatis gradum illi gradui anteponendum existimo, quem Sapiens posuit, dicens: *Miserere animæ tuæ placens Deo.* Quod si non habeo nisi parumper olei quo ungar, putas tibi debeo dare, et remanere inanis? Servo illud mihi, et omnino nisi ad Prophetæ jussionem non profero. Si institerint rogitantes aliqui ex his, qui forte existimant de me supra id quod vident in me, aut audiunt aliquid ex me, respondebitur eis: *Ne forte non sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes, et emite vobis.* Sed *caritas,* inquis, *non quærit quæ sua sunt.* Et tu scis quam ob rem? Non quærit quæ sunt sua, profecto quia non desunt. Quisnam quærat quod habet? Caritas quæ sua sunt, id est, propriæ saluti necessaria, numquam non habet; nec modo habet, sed etiam abundat. Vult abundare sibi, ut possit et omnibus; servat sibi quantum sufficiat, ut nulli deficiat. Alioquin si plena non est, perfecta non est.

4. Cæterum tu, frater, cui firma satis propria salus nondum est, cui caritas adhuc aut nulla est, aut adeo tenera atque arundinea, quatenus omni flatui cedat, omni credat spiritui, omni circumferatur vento doctrinæ; immo cui caritas tanta est, ut ultra mandatum quidem diligas proximum tuum plusquam teipsum: et rursum tantilla, ut contra mandatum favore liquescat, pavore deficiat, perturbetur tristitia, avaritia contrahatur, protrahatur ambitione, suspicionibus inquietetur, conviciis exagitetur, curis evisceretur, honoribus tumeat, livore tabescat: tu, inquam, ita in propriis teipsum sentiens, quanam dementia, quæso, aliena curare aut ambis, aut acquiescis? Sed enim audi quid consulat cauta vigilque caritas. *Non quod aliis,* inquit, *sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate. Noli nimium esse justus.* Sufficit ut diligas proximum tuum tamquam teipsum, hoc quippe est ex æqualitate. Dicit David: *sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea, et labiis exsultationis laudabit os meum:* infundi nimirum prius volens et sic effundere; nec solum infundi prius, sed et impleri, quatenus de plenitudine eructaret, non oscitaret de inanitate. Caute quidem: ne quod aliis remissio, sibi tribulatio esset; et nihilominus caste, imitans illum, de cujus plenitudine omnes accepimus. DISCE et tu nonnisi de pleno effundere, nec Deo largior esse velis. Concha imitetur fontem. Non manat ille in rivum, nec in lacum extenditur, do-

nec suis satietur aquis. Non pudeat concham non esse suo fonte profusiorem. Denique ipse Fons vitæ plenus in seipso, et plenus seipso, nonne primum quidem ebulliens et saliens in proxima secreta cœlorum, omnia implevit bonitate; et tunc demum impletis superioribus secretioribusque partibus erupit ad terras, ac de superfluo homines et jumenta salvavit, quemadmodum multiplicavit misericordiam suam? Prius interna replevit : et sic exundans in multis miserationibus suis visitavit terram, et inebriavit eam, multiplicavit locupletare eam. Ergo et tu fac similiter. Implere prius, et sic curato effundere. Benigna prudensque caritas affluere consuevit, non effluere. *Fili mi, ne pereffluas*, ait Salomon, et Apostolus : *Propterea*, inquit, *debemus intendere his quæ dicuntur, ne forte pereffluamus.* Quid enim? Tunc Paulo sanctior, sapientior Salomone? Alioquin nec mihi sedet ditari ex te exinanito. Si enim tu tibi nequam, cui bonus eris? De cumulo, si vales, adjuva me : sin autem, parcito tibi.

5. Sed jam audite, quæ et quanta saluti propriæ necessaria sint, quæ et quanta infundi oporteat, prius quam effundere præsumamus, quæ tamen impræsentiarum breviter colligere potero. Hora siquidem jam multum ascendit, et sermonis urget ad finem. Accedit medicus ad vulneratum, spiritus ad animam. Quam enim non reperiat gladio diaboli vulneratam, etiam post sanatum vulnus antiqui delicti medicamento baptismatis? Ergo ad illam animam, quæ dicit, *Putruerunt et corruptæ sunt cicatrices meæ a facie insipientiæ meæ;* cum accedit spiritus, quid primo opus est? Ut tumor vel ulcus, quod forte supercrevit in vulnere, et potest impedire sanitatem, ante omnia amputetur. Abscindatur itaque ferro acutæ compunctionis ulcus inveteratæ consuetudinis. Sed est acerbus dolor : leniatur proinde unguento devotionis, quod non est aliud, nisi concepta de spe indulgentiæ exsultatio. Hanc continendi parit facultas, et victoria de peccato. Jam gratias agit, et dicit : *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.* Deinde apponitur medicamentum pœnitentiæ, malagma jejuniorum, vigiliarum, orationum, et si qua sunt alia pœnitentium exercitia. In labore cibandus est cibo boni operis, ne deficiat. Quod opus sit cibus, inde doceris : *Meus cibus est*, inquit, *ut faciam voluntatem Patris mei.* Itaque comitentur pœnitentiæ labores pietatis opera quæ confortent. *Magnam*, ait, *fiduciam præstat apud Altissimum eleemosyna.* Cibus sitim excitat : potandus est. Accedat cibo boni operis orationis potus, componens in stomacho conscientiæ quod bene gestum est, et commendans Deo. Orando bibitur vinum lætificans cor hominis, vinum spiritus, quod inebriat, et carnalium voluptatum infundit oblivionem. Humectat interiora arentis conscientiæ, escas bonorum actuum digerit, et deducit per quædam animæ membra, fidem roborans, spem confortans, vegetans ordinansque caritatem, et impinguans mores.

6. Sumpto cibo potuque, quid jam restat, nisi ut pauset ægrotus, et quieti contemplationis post sudores actionis incumbat? Dormiens in contemplatione Deum somniat; per speculum siquidem et in ænigmate, non autem facie ad faciem interim intuetur. Tamen sic non tam spectati, quam conjectati, idque raptim, et quasi sub quodam coruscamine scintillulæ transeuntis, tenuiter vix attacti inardescit amore, et ait : *Anima mea desideravit te in nocte, sed et spiritus meus in præcordiis meis.* Talis amor zelat; hic decet amicum sponsi, hoc necesse est ardeat fidelis servus et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. Hic replet, hic fervet, hic ebullit, hic jam securus effundit, exundans et erumpens, ac dicens : *Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror?* Prædicet, fructificet, innovet signa, et immutet mirabilia : non est quo se immisceat vanitas, ubi totum occupat caritas. Siquidem plenitudo legis et cordis est caritas, si tamen plena. *Deus* denique *caritas est*, et nihil est in rebus quod possit replere creaturam factam

ad imaginem Dei, nisi caritas Deus, qui solus major est illa. Eam nondum adeptus periculosissime promovetur, quantislibet aliis videatur pollere virtutibus. Si habuerit omnem scientiam, si dederit omnem substantiam suam pauperibus, si tradiderit corpus suum ita ut ardeat: absque caritate vacuus est. En quanta prius infundenda sunt, ut effundere audeamus, de plenitudine, non de penuria largientes; primo quidem compunctio, deinde devotio, tertio pœnitentiæ labor, quarto pietatis opus, quinto orationis studium, sexto contemplationis otium, septimo plenitudo dilectionis. Hæc omnia operatur unus atque idem Spiritus secundum operationem, quæ Infusio appellatur: quatenus illa quæ effusio dicta est, pure, et ob hoc tute jam administretur ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus in sæcula sæculorum, amen.

SERMO XIX.

De natura, modo, ac proprietatibus amoris angelici erga *Deum*, juxta singulos Angelorum ordines disserit.

1. ADHUC sponsa amatoria loquitur, adhuc pergit amplius prosequi laudes sponsi: et gratiam provocat, dum monstrat eam, quam jam acceperat, in se vacuam non fuisse. Audi etenim quid secuta adjungit: *Propterea*, inquit, *adolescentulæ dilexerunt te nimis*. Quasi dicat: Non frustra nec inaniter nomen tuum exinanitum est, o sponse, atque effusum in ubera mea: propterea enim adolescentulæ dilexerunt te nimis. Propter quid? Propter nomen effusum, et propter ubera ex eo perfusa. Inde quippe excitatæ sunt in amorem sponsi, inde sumpserunt ut diligant. Sponsa infusum munus excipiente, illæ mox sensere fragrantiam, quæ longe a matre minime esse poterant; atque illa suavitate repletæ dicunt: *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.* Ergo ipsarum devotionem sponsa commendans, Hic, inquit, fructus, o sponse, effusi nominis tui, quod propterea adolescentulæ dilexerunt te. Effusum siquidem sentiunt, quod integrum capere non valebant: propterea dilexerunt te. Effusio quippe nomen facit capabile, captus amabile, sed adolescentulis dumtaxat. Qui capaciores sunt, integro gaudent, effuso non indigent.

2. Angelica creatura irrepercussa mentis acie intuetur divinorum judiciorum abyssum multam, quorum summæ æquitatis ineffabili delectatione beata, gloriatur insuper effectui ea mancipari per suum ministerium, ac palam fieri: et propterea diligit merito Dominum Christum. *Nonne omnes*, ait, *administratorii spiritus sunt, missi in ministerium propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis?* Porro Archangelos (ut eis aliquid differentius ab his, qui simpliciter Angeli sunt, tribuamus) mirabiliter, credo, delectat, quod ipsis quoque æternæ Sapientiæ consiliis familiarius admittuntur, eademque per ipsos locis quæque suis atque temporibus summo moderamine dispensantur. Et hæc causa quod diligunt Dominum Christum et ipsi. Illæ quoque beatitudines, quæ Virtutes ex eo forsitan appellatæ sunt, quod virtutum ac prodigiorum occultas perpetuasque causas felici curiositate rimari ac mirari divinitus ordinatæ, signa, quæ et quando volunt, ex omnibus elementis terris potenter exhibeant: et ipsæ ergo exinde non immerito inardescunt diligere Dominum virtutum, et Dei virtutem Christum. Plenum quippe est suavitatis et gratiæ, incerta et occulta sapientiæ in ipsa sapientia intueri: plenum nihilominus honoris et gloriæ, causarum in Dei Verbo absconditarum mundo spectandas mirandasque in manu ipsorum dirigi efficientias.

3. Sed et illi spiritus, qui Potestates nominantur, dum Crucifixi nostri divinam omnipotentiam ubique fortiter attingentem intueri ac magnificare delectantur, exturbare et debellare dæmonum hominumque contrarias potestates pro his, qui hæreditatem capiunt salutis, accipiunt potestatem. Et hi nonne justissimam habent causam, ut diligant Dominum Jesum? Sunt et super

istos Principatus, qui ipsum altius speculantes, et liquido pervidentes universitatis esse principium, et primogenitum omnis creaturæ, tanta proinde principatus dignitate donantur, ut ubique terrarum habeant potestatem, quasi de summo quodam rerum cardine, regna, et principatus, et quaslibet pro arbitrio mutare et ordinare dignitates; pro quorumque meritis facere primos novissimos, et novissimos primos; deponere potentes de sede, et exaltare humiles. Et hæc istis quoque ratio diligendi. Sed diligunt et Dominationes. Cur? Nescio quid subtilius sublimiusque indagare de Christi interminabili atque irrefragabili dominatu, laudabili quadam præsumptione feruntur: quod scilicet ubique universitatis non solum potens, sed et præsens, supra infraque obsequi rectissimæ voluntati suæ cursus temporum, motus corporum, nutus mentium, ordine utique pulcherrimo cogat; idque cura tam vigili, ut ne puncto quidem aut iota, uni (ut dicitur) horum omnium debitum subtrahere famulatum ullatenus liceat: opera tamen facili, ut turbationem seu anxietatem ullam omnino gubernator non sentiat. Intuentes ergo Dominum sabaoth tanta cum tranquillitate omnia judicantem, intentissimæ suavissimæque contemplationis stupore nimio, sed sensato rapti in illud divinæ claritatis tam ingens pelagus, recipiunt sese in secretiori quodam miræ tranquillitatis recessu, ubi tanta pace ac securitate fruuntur, ut quiescentibus ipsis, pro reverentia prærogativæ, tamquam vere dominationibus ministrare et militare videatur cætera multitudo.

4. In Thronis sedet Deus. Et puto quod his spiritibus supra omnes qui memorati sunt, et justior causa, et copiosior sit materia diligendi. Etenim si intres hominis regis cujuscumque palatium, nonne cum plenum sit sellis, scamnis, cathedrisque, regia sedes in eminenti posita cernitur? Et non est necesse quærere ubi rex sedere solitus sit: nimirum mox occurrit manifesta sedes ejus, cæteris altior ornatiorque sedilibus. Sic quoque omni decoris ornatu cunctis aliis præeminere spiritibus istos intellige, in quibus speciali quodam stupendæ dignationis munere divina elegit residere majestas. Quod si sessio significat magisterium; puto illum, qui unus est nobis magister in cœlo et in terra, Dei sapientiam Christum, cum alias quidem ubique attingat propter munditiam suam, specialius tamen istos, atque principalius tamquam propriam sedem sua illustrare præsentia, et inde tamquam de solemni auditorio docere Angelum, docere hominem scientiam. Inde Angelis divinorum notitia judiciorum, inde consiliorum Archangelis: ibi Virtutes audiunt, quando et ubi, et qualia proferant signa. Ibi denique universi, sive sint Potestates, sive Principatus, sive Dominationes, discunt profecto quid ex officio debeant, quid pro dignitate præsumant, et (quod præcipue cautum est omnibus) accepta potestate ad propriam voluntatem seu gloriam non abuti.

5. Illa tamen cœli agmina, quæ Cherubin nuncupantur, si eis sui vocabuli servetur interpretatio, arbitror nil habere quod ab ipsis, aut per ipsos accipiant: cum de ipso fonte ad plenum haurire liceat, ipso ea per se Domino Jesu dignanter introducente in omnem plenitudinem veritatis, thesauros sapientiæ scientiæque, qui in eo omnes absconditi sunt, largissime revelante. Sed nec ea quæ appellata sunt Seraphin, quippe quæ ipsa caritas Deus in se adeo traxit et absorbuit, atque in eumdem rapuit sanctæ affectionis ardorem, ut unus cum Deo esse spiritus videantur: instar profecto ignis, qui aerem, quem inflammat, dum suum ei totum calorem imprimit, induitque colorem, non ignitum, sed ignem fecisse cernitur. Amant itaque præcipue contemplari in Deo illi quidem spiritus scientiam cujus non est numerus; hi vero caritatem, quæ nequaquam excidit. Unde et nomina ista sortiti sunt ex eo quique, in quo præeminere videntur. Nam Cherubin quidem plenitudo scientiæ; Seraphin vero incendentia vel incensa dicuntur.

6. Diligitur ergo ab Angelis Deus ob

judiciorum suorum summam æquitatem; ab Archangelis ob consiliorum summam moderationem; porro a Virtutibus ob benignissimam exhibitionem miraculorum, per quæ incredulos dignantissime trahit ad fidem; a Potestatibus vero ob illam justissimæ potentiæ vim, qua solet a piis malignantium propulsare et arcere crudelitatem; verum a Principatibus ob æternam et originalem illam virtutem, qua dat esse et essendi principium omni creaturæ superiori et inferiori, spirituali et corporali, attingens a fine usque ad finem fortiter : a Dominationibus quoque ob placidissimam voluntatem, qua licet ubique dominetur in fortitudine brachii sui, virtute tamen potentiori pro sua ingenita lenitate et imperturbabili tranquillitate disponit omnia suaviter. Diligitur et a Thronis ob benevolentiam magistræ sapientiæ sine invidia sese communicantis, et unctionem, quæ gratis docet de omnibus. Cæterum a Cherubin propterea diligitur, quia Deus scientiarum dominus est; et sciens quid cuique opus sit ad salutem, discrete provideque dona sua digne poscentibus, prout novit expedire, distribuit : a Seraphin quoque, quia caritas est, et nihil odit eorum quæ fecit, et vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire.

7. Hi ergo omnes, prout capiunt, diligunt. Sed enim adolescentulæ, quoniam minus sapiunt, minus et capiunt, nec omnino sufficiunt ad tam sublimia : parvulæ quippe in Christo sunt, lacte et oleo nutriendæ. Ergo ex uberibus sponsæ opus sumere habent unde diligant. Habet oleum effusum sponsa, ad cujus illæ excitantur odorem, gustare et sentire quam suavis est Dominus. Cumque amore flagrantes persenserit, convertens se ad sponsum : *Oleum*, ait, *effusum nomen tuum, propterea adolescentulæ dilexerunt te nimis*. Quid est *nimis?* Valde, vehementer, ardenter. Vel certe magis ex obliquo vos, qui nuper venistis, tangit spiritualis sermo : vestram illam (quam et nos frequenter reprimere conati sumus) minus discretam vehementiam, immo intemperantiam prorsus nimium obstinatam redarguens. Non vultis esse communi contenti vita. Non sufficit vobis regulare jejunium, non solemnes vigiliæ, non imposita disciplina, non mensura, quam vobis partimur in vestimentis et alimentis : privata præfertis communibus. Qui vestri curam semel nobis credidistis, quid rursum de vobis vos intromittitis? Nam illam, qua toties Deum, conscientiis vestris testibus, offendistis, propriam scilicet voluntatem vestram, ecce nunc iterum magistram habetis, non me. Illa vos naturæ docet non parcere, rationi non acquiescere, non obtemperare seniorum consilio vel exemplo, non obedire nobis. An ignoratis quia *melior est obedientia, quam victimæ?* Non legistis in Regula vestra, quod quicquid sine voluntate vel consensu Patris spiritualis fit, vanæ gloriæ deputabitur, non mercedi? Non legistis in Evangelio, quam formam obediendi puer Jesus pueris sanctis tradiderit? Nam cum remansisset in Jerusalem, et dixisset in his quæ Patris sui erant oportere se esse; non acquiescentibus parentibus ejus, sequi illos in Nazareth non despexit, Magister discipulos, Deus homines, Verbum et Sapientia fabrum et feminam. Quid? Etiam addit sacra historia : *Et erat*, inquit, *subditus illis*. Quousque vos sapientes estis in oculis vestris? Deus se mortalibus credit et subdit; et vos in viis vestris adhuc ambulatis? Bonum receperatis spiritum : sed non bene utimini eo. Vereor ne alium pro isto recipiatis, qui sub specie boni supplantet vos : et qui spiritu cœpistis, carne consummemini. An nescitis, quia angelus satanæ multoties transfigurat se in Angelum lucis? Sapientia est Deus, et vult se amari non solum dulciter, sed et sapienter. Unde Apostolus : *Rationabile*, inquit, *obsequium vestrum*. Alioquin FACILLIME zelo tuo spiritus illudet erroris, si scientiam negligas : nec habet callidus hostis machinamentum efficacius ad tollendam de corde dilectionem, quam si efficere possit, ut in ea incaute, et non cum ratione ambuletur. Quamobrem ego cogito modos quosdam tradere vobis, quos operæ pretium est

Deum diligentibus observare. Sed quia hic sermo finem desiderat, cras eos, si Deus vitam mihi et otium, quod nunc habemus ad disserendum, servaverit, explicare conabor. Tunc enim recreatis nocturna quiete sensibus, et (quod est præcipuum) oratione præmissa alacriores, ut justum est, ad sermonem de dilectione conveniemus, præstante Domino nostro Jesu Christo, cui honor et gloria in sæcula sæculorum, amen.

SERMO XX.

De triplici modo dilectionis, qua Deum diligimus.

1. Ut a Magistri verbis sermo exordium sumat: *Qui non amat Dominum Jesum, anathema sit.* Valde omnino mihi amandus est, per quem sum, vivo, et sapio. Si ingratus sum; et indignus. Dignus plane est morte, qui tibi, Domine Jesu, recusat vivere, et mortuus est: et qui tibi non sapit, desipit; et qui curat esse nisi propter te, pro nihilo est, et nihil est. Denique quid est homo, nisi quia tu innotuisti ei? Propter temetipsum Deus fecisti omnia: et qui esse vult sibi et non tibi, nihil esse incipit inter omnia. *Deum time, et mandata ejus observa: hoc est*, inquit, *omnis homo*. Ergo si hoc est omnis homo, absque hoc nihil omnis homo. Inclina tibi, Deus, modicum id quod me dignatus es esse; atque de mea misera vita suscipe, obsecro, residuum annorum meorum: pro his vero, quos vivendo perdidi, quia perdite vixi, cor contritum et humiliatum Deus non despicias. Dies mei sicut umbra declinaverunt, et præterierunt sine fructu. Impossibile est ut revocem: placeat ut recogitem tibi eos in amaritudine animæ meæ. Jam de sapientia, ante te est omne desiderium meum, et propositum cordis mei: si qua esset in me, servarem ad te. Sed, Deus, tu scis insipientiam meam: nisi quod hoc ipsum fortasse sapere est, quod et ego agnosco eam, et quidem ex munere tuo. Auge illud mihi, minime quidem ingrato pro munusculo; sed sollicito pro eo quod deest. Pro his ergo ita sum amans te, quantum possum.

2. Sed est quod me plus movet, plus urget, plus accendit. Super omnia, inquam, reddit amabilem te mihi, Jesu bone, calix quem bibisti, opus nostræ redemptionis. Hoc omnino amorem nostrum facile vindicat totum sibi. Hoc, inquam, est quod nostram devotionem et blandius allicit, et justius exigit, et arctius stringit, et afficit vehementius. Multum quippe laboravit in eo Salvator, nec in omni mundi fabrica tantum fatigationis auctor assumpsit. Illa denique dixit, et facta sunt; mandavit, et creata sunt. At vero hic et in dictis suis sustinuit contradictores, et in factis observatores, et in tormentis illusores, et in morte exprobratores. Ecce quomodo dilexit. Adde quod hanc ipsam dilectionem non reddidit, sed addidit. Nam *quis prior dedit ei, et retribuetur ei?* Sed ut sanctus Johannes evangelista ait: *Non quia nos dilexerimus Deum, sed quia ipse prior dilexit nos.* Denique dilexit etiam non exsistentes; sed adjecit et resistentes diligere, juxta Pauli testimonium dicentis: *Quoniam cum adhuc inimici essemus, reconciliati sumus Deo per sanguinem Filii ejus.* Alioquin si non dilexisset inimicos, nondum possedisset amicos: sicut necdum quos sic diligeret essent, si non dilexisset qui nondum essent.

3. Dilexit autem dulciter, sapienter, fortiter. Dulce nempe dixerim, quod carnem induit; cautum, quod culpam cavit; forte, quod mortem sustinuit. Nam quos sane in carne visitavit, carnaliter tamen nequaquam amavit, sed in prudentia spiritus. *Spiritus* quippe ante faciem nostram *Christus Dominus*, æmulans nos Dei æmulatione, non hominis, et certe saniori, quam primus Adam Evam suam. Itaque quos in carne quæsivit, dilexit in spiritu, redemit in virtute. Plenum prorsus omni suavitatis dulcedine, videre hominem hominis Conditorem. At dum naturam prudenter selegit a culpa, etiam potenter mortem propulit a natura. In carnis assumptione condescendit mihi, in culpæ vitatione consuluit sibi, in mortis susceptione

satisfecit Patri; amicus dulcis, consiliarius prudens, adjutor fortis. Huic securus me credo, qui salvare me velit, noverit, possit. Quem quæsivit, hunc et vocavit per gratiam suam: numquid venientem ejiciet foras? Sed nec vim, nec fraudem metuo profecto ullam, quod me videlicet de manu ejus possit eruere; qui et vincentem omnia vicit mortem, et seductorem universitatis serpentem, arte utique sanctiore delusit; isto prudentior, illa potentior. Carnis quidem assumit veritatem, sed peccati similitudinem: dulcem prorsus in illa exhibens consolationem infirmo, et in hac prudenter abscondens laqueum deceptionis diabolo. Porro ut Patri nos reconciliet, mortem fortiter subit et subigit, fundens pretium nostræ redemptionis sanguinem suum. Ergo nisi amasset dulciter, non me in carcere requisisset illa majestas: sed junxit affectioni sapientiam, qua tyrannum deciperet; junxit et patientiam qua placaret offensum Deum Patrem. Hi sunt modi, quos vobis promiseram: sed præmisi eos in Christo, ut commendabiliores haberetis.

4. Disce, o Christiane, a Christo, quemadmodum diligas Christum. Disce amare dulciter, amare prudenter, amare fortiter. Dulciter, ne illecti; prudenter, ne decepti; fortiter, ne oppressi ab amore Domini avertamur. Ne mundi gloria seu carnis voluptatibus abducaris, dulcescat tibi præ his sapientia Christus: ne seducaris spiritu mendacii et erroris, lucescat tibi veritas Christus: ne adversitatibus fatigeris, confortet te virtus Dei Christus. ZELUM tuum inflammet caritas, informet scientia, firmet constantia. Sit fervidus, sit circumspectus, sit invictus. Nec teporem habeat, nec careat discretione, nec timidus sit. Et vide ne forte tria ista tibi et in lege tradita fuerint, dicente Deo: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota virtute tua.* Mihi videtur (si alius competentior sensus in hac trina distinctione non occurrit) amor quidem cordis ad zelum quemdam pertinere affectionis; animæ vero amor ad industriam seu judicium rationis; virtutis autem dilectio ad animi posse referri constantiam vel vigorem. Dilige ergo Dominum Deum tuum toto et pleno cordis affectu: dilige tota rationis vigilantia et circumspectione: dilige et tota virtute, ut nec mori pro ejus amore pertimescas, sicut scriptum est in consequentibus: *Quoniam fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio.* Sit suavis et dulcis affectui tuo Dominus Jesus, contra male utique dulces vitæ carnalis illecebras; et vincat dulcedo dulcedinem, quemadmodum clavum clavus expellit. Sed sit nihilominus intellectui prævia lux et dux rationi, non solum ob cavendas hæreticæ fraudis decipulas, et fidei puritatem ab eorum versutiis custodiendam, verum ut cautus quoque sis nimiam et indiscretam vehementiam in tua conversatione vitare. Sit etiam fortis, et constans amor tuus, nec cedens terroribus, nec succumbens laboribus. Ergo amemus affectuose, circumspecte, et valide: scientes amorem cordis, quem affectuosum dicimus, absque eo qui dicitur animæ, dulcem quidem, sed seducibilem: istum vero absque illo qui virtutis est, rationabilem esse, sed fragilem.

5. Et vide in manifestis exemplis hoc ita esse ut dicimus. Cum ægre ferrent Discipuli quod de ascensuri Magistri discessu ab eodem ipso audierant, audierunt: *Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem.* Quid ergo? non diligebant de cujus discessione dolebant? Sed diligebant quodam modo, et non diligebant. Diligebant dulciter, sed minus prudenter; diligebant carnaliter, sed non rationabiliter; denique diligebant toto corde, non autem tota anima. Dilectio eorum contra salutem eorum. Unde et aiebat: *Expedit vobis ut ego vadam,* culpans consilium, non affectum. Loquenti item de morte sua futura, obviare sibi conantem Petrum, qui eum tenere diligebat, cum ita, ut meministis, increpando repressit, quid in eo aliud quam imprudentiam reprehendit? Postremo quid est, *Non sapis quæ Dei sunt*, nisi non sapienter diligis, humanum sequens affectum, con-

tra divinum consilium? Et vocavit *Satanam*, eo quod saluti, etsi nesciens adversaretur, qui Salvatorem mori prohiberet. Unde et correctus, repetentem postmodum triste verbum minime jam mori vetuit, sed se commoriturum esse promisit. Non autem implevit, quia necdum ad tertium pervenerat gradum, in quo virtute tota diligitur. Erat tota anima doctus diligere, sed adhuc infirmus; bene instructus, sed parum adjutus; non ignarus mysterii, sed martyrii pavidus. Non plane illa fortis ut mors dilectio tunc fuit, quæ morti succubuit: fuit autem postea, cum ex promissione Jesu Christi indutus virtute ex alto, tanta tandem cœpit virtute diligere, ut in concilio prohibitus prædicare nomen sanctum, constanter prohibentibus responderet: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus*. Tunc demum tota virtute dilexit, cum nec vitæ suæ pepercit pro dilectione. *Majorem* siquidem *caritatem nemo habet, quam si animam suam ponat quis pro amicis suis;* quam etsi minime tunc posuit, jam tamen exposuit. Ergo NON ABDUCI blanditiis, nec seduci fallaciis, nec injuriis frangi, toto corde, tota anima, tota virtute diligere est.

6. Et nota amorem cordis quodam modo esse carnalem, quod magis erga carnem Christi, et quæ in carne Christus gessit vel jussit, cor humanum afficiat. Hoc repletus amore, facile ad omnem de hujusmodi sermone compungitur. Nihil audit libentius, nihil legit studiosius, nihil frequentius recolit, nihil suavius meditatur. Inde holocausta orationum, tamquam ex adipe vituli saginati impinguat. Adstat oranti Hominis-Dei sacra imago, aut nascentis, aut lactentis, aut docentis, aut morientis, aut resurgentis, aut ascendentis; et quicquid tale occurrerit, vel stringat necesse est animum in amorem virtutum, vel carnis exturbet vitia, fuget illecebras, desideria sedet. Ego hanc arbitror præcipuam invisibili Deo fuisse causam, quod voluit in carne videri, et cum hominibus homo conversari, ut carnalium videlicet, qui nisi carnaliter amare non poterant, cunctas primo ad suæ carnis salutarem amorem affectiones retraheret, atque ita gradatim ad amorem perduceret spiritualem. Nonne denique in hoc gradu adhuc stabant qui aiebant: *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te?* Solo profecto corporalis præsentiæ amore reliquerant omnia, adeo ut salutaris futuræ passionis et mortis ne audire quidem verbum æquanimiter sustinerent, sed nec gloriam ascendentis postmodum nisi cum gravi mœrore suspicere. Hoc enim est quod eis dicebat: *Quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum*. Itaque in sola interim gratia præsentis suæ carnis eos ab amore omnis carnis suspenderat.

7. Monstrabat autem postea eis altiorem amoris gradum, cum diceret: *Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quicquam*. Puto hunc ascenderat jam qui dicebat: *Etsi cognovimus Christum secundum carnem, sed nunc jam non novimus*. Fortassis et nihilominus Propheta in hoc ipso stabat, cum diceret: *Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus*. Nam quod subjungit, *Sub umbra ejus vivemus inter gentes;* mihi videtur ex persona incipientium addidisse, ut quiescant saltem in umbra, qui solis ferre ardorem minus validos se sentiunt; et carnis dulcedine nutriantur, dum necdum valent ea percipere quæ sunt Spiritus Dei. Umbram siquidem Christi, carnem reor esse ipsius, de qua obumbratum est et Mariæ, ut ejus objectu fervor splendorque Spiritus illi temperaretur. In carnis ergo devotione interim consoletur, qui vivificantem Spiritum necdum habet, eo dumtaxat modo, quo habent illi qui aiunt: *Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus*. Et item: *Etsi cognovimus Christum secundum carnem, sed nunc jam non novimus*. Nam alias quidem nequaquam sine Spiritu sancto vel in carne diligitur Christus, etsi non in illa plenitudine. Cujus tamen mensura devotionis hæc est, ut totum cor illa suavitas occupet, totum sibi ab amore universæ carnis ac carnalis illecebræ vindicet. Hoc quippe toto corde diligere est. Alioquin si carnis meæ quamlibet consan-

guinitatem vel voluptatem forte præfero carni Domini mei, per quod me videlicet minus ea implere contingat, quæ in carne manens verbo et exemplo me docuit: nonne liquido constat, quod toto nequaquam diligo corde, cum id divisum habens, partem impendere videar carni ejus, partem intorquere ad propriam? Denique ait: *Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus; et qui amat filium aut filiam plusquam me, non est me dignus.* Ergo, ut breviter dicam, toto corde diligere, est omne quod blanditur de carne propria vel aliena, sacrosanctæ carnis ejus amori postponere. In quo et mundi æque gloriam comprehendo, quia gloria mundi gloria est carnis; et qui ea delectantur, carnales esse non dubium est.

8. Licet vero donum, et magnum donum Spiritus sit istiusmodi erga carnem Christi devotio: carnalem tamen dixerim hunc amorem, illius utique amoris respectu, quo non tam Verbum caro jam sapit, quam Verbum sapientia, Verbum justitia, Verbum veritas, Verbum sanctitas, pietas, virtus; et si quid aliud quod sit, hujusmodi dici potest. Et hæc nempe omnia Christus, *qui factus est nobis sapientia a Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio.* An tibi æque et uno modo affecti videntur, is quidem qui Christo passo pie compatitur, compungitur, et movetur facile ad memoriam horum quæ pertulit, atque istius devotionis suavitate pascitur, et confortatur ad quæque salubria, honesta, pia; itemque ille, qui justitiæ zelo semper est accensus, qui veritatem ubique zelat, qui sapientiæ fervet studiis, cui amica sanctitas vitæ, et morum disciplina; cujus mores erubescunt jactantiam, abhorrent detractionem, invidiam nesciunt, superbiam detestantur, omnem humanam gloriam non solum fugiunt, sed et fastidiunt et contemnunt; omnem in se carnis et cordis impuritatem vehementissime abominantur et persequuntur; omne denique tamquam naturaliter et malum respuunt, et quod bonum est amplectuntur? Nonne si compares utriusque affectiones, constat quodam modo illum superiorem, respectu quidem hujus, amare quasi carnaliter?

9. Bonus tamen amor iste carnalis, per quem vita carnalis excluditur, contemnitur et vincitur mundus. Proficitur autem in eo, cum fit et rationalis; perficitur, cum efficitur etiam spiritualis. Porro rationalis tunc est, cum in omnibus quæ oportet de Christo sentiri, fidei ratio ita firma tenetur, ut ab ecclesiastici sensus puritate nulla veri similitudine, nulla hæretica seu diabolica circumventione aliquatenus devietur. Itemque cum in propria conversatione illa cautela servatur, ut discretionis meta nulla superstitione vel levitate, vel spiritus quasi ferventioris vehementia excedatur. Et hoc esse tota anima Deum diligere, jam supra diximus. Quod si etiam adjuvantis Spiritus vigor tantus accedat, ut nulla vi laborum vel tormentorum, sed nec mortis metu justitia umquam deseratur; in hoc etiam tota virtute diligitur, et est amor spiritualis. Quod nimirum nomen huic specialiter amori congruere puto, ob prærogativam utique plenitudinis spiritus, qua præcellit. Et hæc sufficiant pro eo quod sponsa dicit: *Propterea adolescentulæ dilexerunt te nimis.* In his quæ sequuntur, dignetur nobis aperire thesauros misericordiæ suæ ipse custos eorum Jesus Christus Dominus noster, qui vivit et regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum, amen.

SERMO XXI.

Qualiter sponsa, id est Ecclesia, trahi se optat post sponsum id est Christum.

1. TRAHE *me post te; in odore unguentorum tuorum curremus.* Quid? Sponsane ergo necesse habet trahi, et hoc post sponsum? Quasi vero invita eum, et non libens sequatur. Sed non omnis qui trahitur, invitus trahitur. Nec enim infirmum aut debilem, eum videlicet qui per se ire non valet, trahi ad balneum, seu ad prandium piget, etsi reum pigeat trahi ad judicium, vel ad pœnam. Denique trahi vult quæ et hoc

rogat : non autem rogaret, si sequi per seipsam dilectum, prout vellet, valeret. Ut quid vero non valet? an infirmam fateamur et sponsam? Si una quævis ex adolescentulis infirmam se diceret, et peteret trahi, nequaquam miraremur. At vero de sponsa, quæ trahere et alios, utpote fortis et perfecta, posse sufficere videbatur : cui non durum sonet, quod et ipsa trahi, tamquam infirma vel debilis, necesse habeat? De quanam anima jam confidimus, quod valida sit et sana, si illam infirmam dici consenserimus, quæ pro sui singulari perfectione et excellentiori virtute sponsa Domini nominatur? An Ecclesia forte id dixerit, cum intueretur dilectum ascendentem, gestiens eum sequi, atque assumi cum ipso in gloria? Quamquam et quantævis perfectionis anima, quamdiu quidem gemit sub corpore mortis hujus, et hujus sæculi nequam retinetur inclusa carcere, vincta necessitatibus, torta sceleribus, lentius segniusque assurgat necesse est ad contemplanda sublimia, nec omnino liberum habet sequi sponsum quocumque ierit. Hinc lacrymosa vox illa gementis: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Hinc supplex illa precatio : *Educ de carcere animam meam.* Dicat proinde, dicat cum gemitu etiam sponsa : *Trahe me post te;* quia *corpus quod corrumpitur, aggravat animam, et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.* An hoc dicat cupiens dissolvi et esse cum Christo, præsertim dum videat eas, propter quas manere ipsam in carne necessarium videbatur, bene proficientes amare jam sponsum, et stare in tuto caritatis? Siquidem hoc præmiserat : *Propterea*, inquiens, *adolescentulæ dilexerunt te.* Nunc ergo quasi dicat, Ecce adolescentulæ amant te, et amando firmiter inhærent tibi, meque minime jam opus habent, nulla mihi causa in hac vita ulterius commorandi; idcirco ait, *Trahe me post te.*

2. Hoc sentirem, si dixisset, Trahe me ad te. Nunc vero quia dicit *post te*, magis illud mihi postulare videtur, ut conversationis ejus valeat vestigia sequi, ut possit æmulari virtutem, et normam tenere vitæ, et morum queat apprehendere disciplinam. In his quippe maxime opus est adjutorio, quo valeat abnegare semetipsam, et tollere crucem suam, et sic sequi Christum. Hic prorsus trahi necesse habet sponsa, nec sane trahi ab alio, quam ab eo ipso qui ait : *Sine me nihil potestis facere.* Scio, inquit, me nequaquam posse pervenire ad te, nisi gradiendo post te; sed neque hoc quidem, nisi adjutam abs te : ideoque precor ut trahas me post te. *Beatus* siquidem *cujus est auxilium abs te! ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum*, perventurus quandoque ad te in montibus gaudiorum. Quam pauci post te, o Domine Jesu, ire volunt! cum tamen ad te pervenire nemo sit qui nolit, hoc scientibus cunctis, quia *delectationes in dextera tua usque in finem.* Et propterea volunt omnes te frui, at non ita et imitari; conregnare cupiunt, sed non compati. Ex his erat ille, qui dicebat : *Moriatur anima mea morte justorum, et fiant novissima mea horum similia.* Optabat sibi extrema justorum, sed non ita et principia. Mortem spiritualium optant sibi etiam carnales, quorum tamen vitam abhorrent, scientes pretiosam mortem esse sanctorum : quoniam *cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini;* et quia *beati mortui qui in Domino moriuntur*· cum e contrario juxta Prophetæ sententiam, *Mors peccatorum pessima* sit. Non curant quærere, quem tamem desiderant invenire; cupientes consequi, sed non et sequi. Non sic illi, quibus aiebat : *Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis.* Beati qui digni habiti sunt testimonio tuo, benigne Jesu! Ipsi revera ibant post te, et pedibus, et affectibus. Notas eis fecisti vias vitæ, vocans eos post te, qui via et vita es, et dicis : *Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum.* Item, *Qui mihi ministrat, me sequatur; et ubi sum ego, illic et minister meus erit.* Dicebant ergo gloriantes : *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te.*

3. Sic itaque et dilecta tua, relictis omnibus propter te, concupiscit semper ire post te, semper tuis inhærere ves-

vigiliis, ac sequi te quocumque ieris : sciens quoniam viæ tuæ viæ pulcræ, et omnes semitæ tuæ pacificæ; et quia qui sequitur te, non ambulat in tenebris. Precatur autem se trahi, quoniam justitia tua sicut montes Dei, nec sufficit ad illam suis viribus. Precatur se trahi, ut assolet : quia nemo venit ad te, nisi Pater tuus traxerit eum. Porro quos Pater trahit, trahis et tu. Opera quippe quæ Pater facit, hæc et Filius similiter facit. Sed familiarius a Filio postulat trahi, tamquam a sponso proprio, quem Pater misit obviam ei ducem ac præceptorem, qui sibi præiret in via morum, et præpararet iter virtutum, et erudiret eam sicut semetipsum, et viam prudentiæ doceret, et traderet ei legem vitæ et disciplinæ; et sic merito ipse concupisceret decorem ejus.

4. *Trahe me post te, in odore unguentorum tuorum curremus.* Propterea opus habeo trahi, quoniam refriguit paulisper in nobis ignis amoris tui; nec valemus a facie frigoris hujus currere modo, sicut heri et nudiustertius. Curremus autem postea, cum reddideris lætitiam salutaris tui, cum redierit melior temperies gratiæ, cum Sol justitiæ iterum incaluerit, et pertransierit tentationis nubes, quæ hunc operire ad horam cernitur, atque ad lenem flatum auræ blandioris solito cœperint unguenta liquescere, et aromata fluere, et dare odorem suum. Tunc curremus, in odore illo curremus. Spirantibus, inquam, unguentis curremus, quoniam abscedet torpor qui nunc est, et revertetur devotio, et jam non erit opus nobis ut trahamur, quippe odore excitatis, ut sponte curramus. Nunc vero interim *trahe me post te,* Videsne illum qui in spiritu ambulat, nequaquam permanere in uno statu, nec eadem semper facilitate proficere, et quod non sit in homine via ejus; sed quemadmodum ei spiritus moderator, prout vult, dispensat, nunc segnius, nunc alacrius quæ retro sunt oblivisci, et ad anteriora sese extendere? Puto quod hoc ipsum, si attenditis, vestra vobis experientia intus respondet quod ego foris loquor.

5. Ergo cum te torpore, acedia, vel tædio affici sentis, noli propterea diffidere aut desistere a studio spirituali : sed juvantis require manum, trahi te obsecrans sponsæ exemplo, donec denuo suscitante gratia factus promptior alacriorque, curras, et dicas : *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.* Sic autem, quamdiu adest gratia, delectare in ea, ut non te existimes donum Dei jure hæreditario possidere, ita videlicet securus de eo, quasi numquam perdere possis : ne subito, cum forte retraxerit manum, et subtraxerit donum, tu animo concidas, et tristior quam oportet fias. Denique ne dixeris in abundantia tua, *Non movebor in æternum;* ne etiam illud quod sequitur, dicere cum gemitu quidem cogaris : *Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus.* Curabis potius, si sapis, pro consilio Sapientis, in die malorum non immemor esse bonorum, atque in die bonorum non immemor esse malorum.

6. Ergo in die virtutis tuæ noli esse securus, sed clama ad Deum cum Propheta, et dic : *Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.* Porro in tempore tentationis consolare, et dic cum sponsa : *Trahe me post te, in odore unguentorum tuorum curremus.* Sic te non deseret spes in tempore malo, nec in bono providentia deerit, erisque inter adversa et prospera mutabilium temporum tenens quamdam æternitatis imaginem, utique hanc inviolabilem et inconcussam constantis animi æqualitatem, benedicens Dominum in omni tempore, proindeque vindicans tibi etiam in hujus nutabundi sæculi dubiis eventibus, certisque defectibus, perennis quodammodo incommutabilitatis statum, dum te cœperis renovare et reformare in insigne illud antiquum similitudinis æterni Dei, *apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* Quippe sicut ipse est, ita et tu eris in hoc mundo, nec in adversis timidus, nec in prosperis dissolutus. In hoc, inquam, nobilis creatura facta ad imaginem et similitudinem ejus qui se fecit, antiqui honoris dignitatem receptare, jam jamque et recuperare se indicat, cum sibi indignum

ducit huic labenti sæculo conformari, reformari magis satagens, juxta Pauli doctrinam, in novitate sui sensus, in eam similitudinem in qua se conditam novit; ac per hoc etiam cogens, ut dignum est, sæculum istud, quod propter se factum fuit, versa vice mirum in modum conformari sibi, dum omnia ei cooperari in bonum incipiunt, tamquam in propria et naturali forma, abjecta degeneri specie recognoscentia Dominum suum, cui ad serviendum creata fuere.

7. Unde arbitror illum sermonem, quem dixit de se Unigenitus, videlicet si exaltaretur a terra, omnia traheret ad seipsum: cunctis quoque ejus fratribus posse esse communem, his utique quos Pater præscivit et prædestinavit conformes fiéri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Et ego igitur si exaltatus fuero a terra, audacter dico, omnia traham ad meipsum. Nec enim temerarie usurpo mihi, fratres mei, vocem, cujus me induo similitudinem. Quod si ita est, non putent divites hujus sæculi, fratres Christi sola possidere cœlestia, quia audiunt, dicentem: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Non eos, inquam, æstiment sola cœlestia possidere, qui ea sola audiunt in promissione. Possident et terrena, et quidem tamquam nihil habentes, sed omnia possidentes: non mendicantes, ut miseri, sed ut domini possidentes, eo pro certo magis domini, quo minus cupidi. Denique fideli homini totus mundus divitiarum est. Totus plane: quia tam adversa, quam prospera ipsius, æque omnia serviunt ei, et cooperantur in bonum.

8. Ergo avarus terrena esurit ut mendicus, fidelis contemnit ut dominus. Ille possidendo mendicat, iste contemnendo servat. Quære a quovis eorum qui insatiabili corde lucris temporalibus inhiant, quidnam de his sentiat, qui sua vendentes et dantes pauperibus, regna cœlorum pro terrena mercantur substantia, sapienter agant necne? Proculdubio respondebit: Sapienter. Quære item cur quod approbat, ipse non facit? Non possum, inquiet. Quare? Profecto quia domina avaritia non permittit; quia liber non est; quia non sunt sua quæ possidere videtur; sed nec ipse sui juris. Si vere tua sunt, expende ad lucra, et pro terrenis cœlestia commutato. Si non vales, fatere te pecuniæ tuæ, non dominum esse sed servum; custodem, non possessorem. Denique et conformaris crumenæ tuæ, tamquam servus dominæ suæ, dum quomodo ille illi necessario et congaudet gaudenti, et dolenti condolet: tu quoque cum crescente tuo marsupio crescis pariter animo, et cum decrescente decrescis. Nam et contraheris tristitia, cum illud exinanitur: et lætitia solveris, aut certe inflaris superbia, cum impletur. Hoc ille. Nos vero sponsæ curemus æmulari libertatem atque constantiam, quæ sicut bene instructa in omnibus, et erudita corde in sapientia, scit abundare, scit et penuriam pati. Cum se rogat trahi, ostendit quid desit sibi, non pecuniæ, sed virtutis. Rursum cum se nihilominus de spe rediturae gratiæ consolatur; etsi deficere, non tamen diffidere se probat.

9. Dicit ergo: *Trahe me post te, in odore unguentorum tuorum curremus.* Et quid mirum si indiget trahi, quæ post gigantem currit, quæ comprehendere nititur eum qui salit in montibus, transsilit colles? *Velociter*, ait, *curril sermo ejus.* Non valet ex æquo currere, non potest pari cum illo celeritate contendere, qui *exsultat ut gigas ad currendam viam;* non potest suis viribus, et propterea rogat se trahi. Fessa sum, inquit, deficio, noli me deserere, sed *trahe me post te*, ne incipiam vagari post amatores alios, nec curram quasi in incertum. *Trahe me post te;* quia satius mihi est ut me trahas, ut scilicet vim qualemcumque mihi, aut terrendo minis, aut exercendo flagellis inferas, quam parcens in meo me torpore male securam derelinquas. Trahe quodam modo invitam, ut facias voluntariam: trahe torpentem, ut reddas currentem. Erit quando non indigebo tractore, quoniam voluntarie et cum omni alacritate curremus. Non curram ego sola, etsi

solam me trahi petierim : current et adolescentulæ mecum. Curremus pariter, curremus simul, ego odore unguentorum tuorum, illæ meo excitatæ exemplo atque hortatu, ac per hoc omnes in odore unguentorum tuorum curremus. Habet sponsa imitatores sui, sicut et ipsa est Christi. Et ideo non ait singulariter : *Curram*, sed *curremus.*

10. Sed oritur quæstio, cur similiter, cum se petiit trahi, etiam adolescentulas non adjunxit, ut non *Trahe me*, sed Trahe nos diceret. Quid enim? Fortene sponsa indiget trahi, et adolescentulæ non indigent? O pulcra, o felix, o beata, edissere nobis hujus distinctionis rationem. *Trahe me*, ais. Quare *me*, et non *nos?* An hoc bonum invides nobis? Absit. Neque enim protinus dixisses adolescentulas tecum esse cursuras, si sola post sponsum ire voluisses. Cur ergo pluraliter mox subjunctura *curremus*, trahi te singulariter postulasti? Caritas, inquit, ita postulabat. Disce per hoc verbum a me in spirituali exercitio duplex auxilium desuper sperare, correptionem, et consolationem. Altera foris exercet, altera visitat intus. Illa reprimit insolentiam, ista in fiduciam erigit : illa operatur humilitatem, ista pusillanimitatem consolatur : illa cautos, ista devotos facit. Timorem Domini docet illa, ista ipsum timorem infuso temperat gaudio salutari, sicut scriptum est : *Lætetur cor meum ut timeat nomen tuum*. Item, *Servite Domino in timore, et exsultate ei cum tremore.*

11. Trahimur, cum tentationibus et tribulationibus exercemur; currimus, cum internis consolationibus et inspirationibus visitati, tamquam in suaveolentibus unguentis respiramus. Ergo quod austerum et durum videtur, retineo mihi, tamquam forti, tamquam sanæ, tamquam perfectæ, et dico singulariter, *Trahe me*. Quod suave et dulce, tibi tamquam infirmo communico, et dico, *Curremus*. Novi ego adolescentulas delicatas et teneras esse, et minus idoneas sufferre tentationes : et propterea mecum volo ut currant, sed non ut mecum trahantur; volo habere socias consolationis, non autem et laboris. Quare? Quoniam infirmæ sunt, et vereor ne deficiant, ne succumbant. Me, inquit, o sponse, corripe, me exerce, me tenta, me trahe post te : quoniam ego in flagella parata sum, et potens ad sustinendum. Cæterum simul curremus : sola trahar, sed simul curremus. Curremus, curremus, sed in odore unguentorum tuorum, non nostrorum fiducia meritorum : nec in magnitudine virium nostrarum currere nos confidimus, sed in multitudine miserationum tuarum. Nam et si quando cucurrimus ac voluntarie fuimus, non fuit volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. Revertatur miseratio, et curremus. Tu quidem in virtute tua, tamquam gigas et potens, curris : nos, nisi unguenta tua spiraverint, non curremus. Tu, quem Pater unxit oleo lætitiæ præ consortibus tuis, curris in ipsa unctione; nos in illius odore curremus : tu in plenitudine, nos in odore. Tempus esset ut persolverem quod de unguentis sponsi longe supra promisisse me memini, si non hujus sermonis longitudo vetaret. Differo ergo : nam et materiæ dignitas arctari molesta brevitate non patitur. Rogate Dominum unctionis, ut voluntaria oris mei beneplacita facere dignetur ad insinuandam vestris desideriis memoriam abundantiæ suavitatis suæ, quæ est in sponso Ecclesiæ Jesu Christo Domino nostro, amen.

SERMO XXII.

De quatuor unguentis Sponsi; et totidem virtutibus cardinalibus.

1. Si ita pretiosa, ita magnifica sponsæ unguenta inventa sunt, quemadmodum cum tractarentur audistis; sponsi qualia sunt? Et si digne ea nos, prout sunt, non sufficimus explicare; haud dubium tamen quin excellentior horum virtus, et gratia efficacior sit, quorum solus non solum adolescentulas, sed ipsam quoque sponsam odor excitat ad currendum. Si enim advertis, nil tale de propriis unguentis ausa est polliceri. Et quidem illa optima esse gloriatur : sed

non dicit tamen, quia in eis cucurrisset, aut curreret; quod in istorum solo odore promittit. Quid si ipsam unctionem in se effusam sentiret, cujus ita tenui exhilarata fragrantia permovetur ut currat? Mirum si non et volaret. Sed dicit aliquis: Desine jam commendare: satis, cum ea cœperis assignare, apparebit quid sint. Non. Minime ego istud polliceor. Sane an vel ipsa sint quæ animo suggeruntur dicenda, crede mihi, adhuc nescire me fateor. Existimo enim sponsum varias aromatum atque unguentorum habere species, et non paucas: et alias quidem esse in quibus singulariter oblectatur sponsa, tamquam propinquior ac familiarior; alias vero quæ usque ad adolescentulas perveniunt; alias quæ pertingunt etiam ad longe positos et extraneos, ut non sit qui se abscondat a calore ejus. Sed licet suavis Dominus universis, maxime tamen domesticis; et quanto quis ei familiarius pro vitæ meritis ac mentis puritate appropiat, tanto eum arbitror recentiorum aromatum et unctionis suavioris sentire fragrantiam.

2. Porro in hujusmodi non capit intelligentia, nisi quantum experientia attingit. Ego vero haud temere mihi arrogarim sponsæ prærogativam. Novit sponsus quibus deliciis spiritus foveat dilectam, quibus singulariter refocillet sensus ejus inspirationibus, et mulceat odoramentis. Sit tibi fons proprius, in quo ei non communicet alienus, nec indignus bibat ex eo; est quippe *hortus conclusus*, *fons signatus*. Cæterum derivantur aquæ inde in plateas. Eas me habere ad manum fateor, dum tamen nemo mihi molestus sit aut ingratus, si de publico haurio et propino. Nam ut paulisper ministerium meum in hac parte commendem; nonnullius profecto fatigationis est atque laboris, quotidie scilicet exire, et haurire etiam de manifestis rivulis Scripturarum, et ex eis singulorum necessitatibus inservire, ut absque suo labore quisque vestrum præsto habeat aquas spirituales ad omne opus, verbi gratia ad lavandum, ad potandum, ad cibos coquendos. Est nimirum aqua sapientiæ salutaris sermo divinus, non modo potans, sed et lavans, dicente Domino: *Et vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis.* Sed et crudos carnis cogitatus igne Spiritus sancti accendente coquit divinum eloquium, ac vertit in sensus spirituales et cibos mentis, ita ut dicas: *Concaluit cor meum intra me*, *et in meditatione mea exardescet ignis.*

3. Qui mente sane puriori per seipsos apprehendere sublimiora sufficiunt, quam per nos proferantur; non solum non prohibeo, sed et multum congratulor, dum et ipsi nos patiantur simpliciora simplicioribus ministrare. Quis dabit mihi ut omnes prophetent? Utinam mihi necesse non esset in his occupari! Utinam aut alteri cura incumberet ista, aut certe, quod mallem, nemo in vobis esset qui ea indigeret, essentque omnes docibiles Dei, et ego possem vacare et videre quoniam sponsus est Deus! Nunc vero quem minime interim, non dico intueri, sed ne inquirere quidem licet, quod sine lacrymis non loquor, Regem in decore suo sedentem super Cherubin, sedentem super solium excelsum et elevatum, in ea forma, qua æqualis Patri in splendoribus sanctorum ante luciferum genitus est, in qua et semper desiderant Angeli eum prospicere Deum apud Deum: ipsum saltem hominem homo hominibus loquor secundum eam formam, in qua, ut se manifestum nimia sua dignatione et dilectione præberet, minoratus ab Angelis, in sole posuit tabernaculum suum, et ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo. Suavem magis quam sublimem, et unctum, non altum loquor, qualem denique Spiritus Domini unxit, et misit evangelizare pauperibus: mederi contritis corde, prædicare captivis indulgentiam, et clausis apertionem, prædicare annum placabilem Domino.

4. Salvo igitur cuique, quod forte sublimius subtiliusque de Sponsi unguentis speciali munere sentire sibi et experiri donatum est, ego quod de communi accepi, profero in commune. Ipse siquidem fons vitæ, ipse fons signatus, de intra hortum conclusum erumpens, per os Pauli fistulam suam,

tamquam vere illa sapientia, quæ juxta beati Job sententiam *trahitur de occultis*, in quatuor sese rivos diffudit, et derivavit in plateas, ubi videlicet et assignat nobis eum factum a Deo sapientiam, et justitiam, et sanctificationem, et redemptionem. Ex his utique quatuor rivis, tamquam pretiosissimis unguentis, (nil enim obstat utrumque intelligi, et aquam, et unctionem: aquam, quia mundant; unctionem, quia fragrant:) ex his, inquam, quatuor præmissis, tamquam unguentis pretiosissimis, super montes aromatum de cœlestibus speciebus confectis, tanta Ecclesiæ nares odoris suavitas replevit, ut mox a quatuor mundi partibus excitata illa dulcedine, supernum properaret ad sponsum, tamquam vere illa regina Austri festinans a finibus terræ audire sapientiam Salomonis, opinionis siquidem odore provocata.

5. Sane et Ecclesia non ante currere valuit in odore sui Salomonis, quousque is qui ab æterno ex Patre sapientia erat, factus est ei in tempore a Patre sapientia, quo ipsius odorem percipere posset. Sic justitia, sic sanctificatio, sic et redemptio nihilominus ei factus est, ut horum quoque in odore currere posset, cum hæc æque omnia in se ante omnia esset. Nam et in principio quidem erat Verbum: sed tunc demum ad videndum ipsum pastores venerunt festinantes, cum nuntiatum est factum. Denique et loquuntur ad invicem: *Transeamus usque Bethleem, et videamus hoc verbum quod factum est, quod fecit Dominus, et ostendit nobis.* Et sequitur, quia *venerunt festinantes.* Prius non se movebant, dum Verbum erat tantum apud Deum. At ubi Verbum, quod erat, factum est, ubi hoc Dominus fecit et ostendit: tunc venerunt festinantes, tunc cucurrerunt. Quomodo ergo in principio erat Verbum, sed Verbum erat apud Deum, factum est autem quatenus esse inciperet et apud homines: sic nihilominus in principio sapientia erat, erat justitia, erat sanctificatio et redemptio, sed Angelis; ut esset et hominibus, fecit eum hæc omnia Pater, et fecit quod Pater. Denique *qui factus est*, inquit, *nobis sapientia a Deo.* Non ait simpliciter, qui factus est sapientia, sed qui factus est nobis sapientia: quoniam quod erat Angelis, factus est et nobis.

6. At Angelis, inquis, quomodo redemptio fuerit, non video. Nec enim auctoritas Scripturarum uspiam assentire videtur, eos aliquando aut peccato exstitisse captivos, aut morti obnoxios, ut necessariam haberent redemptionem, exceptis dumtaxat illis, qui superbiæ lapsu irremediabili corruentes, redimi deinceps non merentur. Si itaque Angeli numquam redempti sunt, alii utique non egentes, alii non promerentes; alii quidem quia nec lapsi sunt, hi autem quia irrevocabiles sunt: quo pacto tu dicis Dominum Jesum Christum eis fuisse redemptionem? Audi breviter. Qui erexit hominem lapsum, dedit stanti Angelo ne laberetur, sic illum de captivitate eruens, sicut hunc a captivitate defendens. Et hac ratione fuit æque utrique redemptio, solvens illum, et servans istum. Liquet ergo sanctis Angelis Dominum Christum fuisse redemptionem, sicut justitiam, sicut sapientiam, sicut sanctificationem: et nihilominus tamen hæc ipsa quatuor esse factum propter homines, qui invisibilia Dei nonnisi per ea quæ facta sunt, intellecta conspicere possunt. Sic ergo omne quod erat Angelis, factus est nobis. Quid? Sapientia, justitia, sanctificatio, redemptio. Sapientia in prædicatione, justitia in absolutione peccatorum, sanctificatio in conversatione, quam habuit cum peccatoribus, redemptio in passione, quam sustinuit pro peccatoribus. Ubi ergo hæc a Deo factus est; tunc Ecclesia odorem sensit, tunc cucurrit.

7. Vide jam quadrifariam unctionem, vide affluentissimam atque inæstimabilem suavitatem ejus, quem unxit Pater oleo lætitiæ præ consortibus suis. Sedebas, o homo, in tenebrosis et umbra mortis per ignorantiam veritatis; sedebas vinctus catenis delictorum. Descendit ad te in carcerem, non ut torqueret, sed ut erueret de potestate tenebrarum. Et primo quidem veritatis

doctor depulit umbram ignorantiæ tuæ luce sapientiæ suæ. Per Justitiam deinde, quæ ex fide est, solvit funes peccatorum, gratis justificans peccatorem. Quo gemino beneficio implevit sermonem illum sancti David : *Dominus solvit compeditos, Dominus illuminat cæcos.* Addidit quoque sancte inter peccatores vivere, et sic tradere formam vitæ, tamquam viæ, qua redires ad patriam. Ad cumulum postremo pietatis tradidit in mortem animam suam, et de proprio latere protulit pretium satisfactionis, quo placaret Patrem; per quod illum plane ad se versiculum traxit : *Apud Dominum misericordia, et copiosa apud eum redemptio.* Prorsus copiosa : quia non gutta, sed unda sanguinis largiter per quinque partes corporis emanavit.

8. Quid tibi debuit facere, et non fecit? Illuminavit cæcum, solvit vinctum, reduxit erroneum, reconciliavit reum. Quis non post illum libenter atque alacriter currat, qui et ab errore liberat, et errata dissimulat; qui deinde merita vivendo tradit, præmia moriendo conquirit? Quam excusationem habet qui in odore horum unguentorum non currit, nisi ad quem forte odor minime pervenit? Sed enim in omnem terram exivit odor vitæ : quoniam misericordia Domini plena est terra, et miserationes ejus super omnia opera ejus. Ergo qui vitalem hanc sparsam ubique fragrantiam non sentit, et ob hoc non currit; aut mortuus est, aut putidus. Fragrantia fama est. Pervenit opinionis odor, excitat ad currendum, perducit ad unctionis experimentum, ad bravium visionis. Vox una lætantium, omnium pervenientium : *Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum.* Omnino propter mansuetudinem, quæ in te prædicatur, currimus post te, Domine Jesu, audientes quod non spernas pauperem, peccatorem non horreas. Non horruisti confitentem latronem, non lacrymantem peccatricem, non Cananæam supplicantem, non deprehensam in adulterio, non sedentem in telonio, non supplicantem Publicanum, non negantem Discipulum, non persecutorem discipulorum, non ipsos crucifixores tuos. In odore horum currimus. Porro sapientiæ tuæ odorem ex eo percipimus quod audivimus, quia si quis indiget sapientia, postulet eam a te, et dabis ei. Aiunt siquidem quod des omnibus affluenter, et non improperes. At vero justitiæ tuæ tanta ubique fragrantia spargitur, ut non solum justus, sed etiam ipsa dicaris justitia, et justitia justificans. Tam validus denique es ad justificandum, quam multus ad ignoscendum. Quamobrem quisquis pro peccatis compunctus esurit et sitit justitiam, credat in te qui justificas impium, et solam justificatus per fidem, pacem habebit ad Deum. Sanctitatem quoque suavissime et copiosissime tua redolet non solum conversatio, sed et conceptio. Peccatum siquidem non commisisti, nec contraxisti. Qui ergo justificati a peccatis sectari desiderant deliberantque sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum; audiant te clamantem : *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum.* Considerent vias tuas, et discant a te, quia *Justus sis in omnibus viis tuis, et sanctus in omnibus operibus tuis.* Jam redemptionis odor quantos currere facit? Cum exaltaris a terra, tunc prorsus omnia trahis ad teipsum. Passio tua ultimum refugium, singulare remedium. Deficiente sapientia, justitia non sufficiente, sanctitatis succumbentibus meritis, illa succurrit. Quis enim de sua vel sapientia, vel justitia, vel sanctitate præsumat sufficientiam sibi ad salutem? *Non quod sufficientes,* inquit, *simus cogitare aliquid a nobis tamquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Itaque cum defecerit virtus mea, non conturbor, non diffido. Scio quid faciam : *Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo.* Illumina oculos meos, Domine, ut *sciam quid acceptum sit coram te omni tempore*, et sapiens sum. *Delicta juventutis meæ, et ignorantias meas ne memineris*, et justus sum. *Deduc me Domine in via tua*, et sanctus sum. Verumtamen nisi interpellet sanguis tuus pro me, salvus non sum. Pro his omnibus currimus post te : dimitte nos, quia clamamus post te.

9. Nec currimus æqualiter omnes in odore omnium unguentorum : sed videas alios vehementius studiis flagrare sapientiæ, alios magis ad pœnitentiam spe indulgentiæ animari, alios amplius ad virtutum exercitium vitæ et conversationis ejus provocari exemplo, alios ad pietatem passionis memoria plus accendi. Putamus nos de singulis posse reperire exempla? Currebant in odore sapientiæ, qui missi fuerant a Pharisæis, cum reversi dicerent : *Numquam homo sic locutus est;* utique admirantes doctrinam, et confitentes sapientiam. Currebat in hoc ipso odore sanctus Nicodemus, qui *venit ad Jesum nocte,* in splendore multo sapientiæ : de multis quippe instructus edoctusque recessit. Verum in odore justitiæ cucurrit Maria Magdalena, cui *dimissa sunt peccata multa, quoniam dilexit multum.* Justa profecto et sancta, et non jam peccatrix, quemadmodum Pharisæus exprobrabat, nesciens justitiam seu sanctitatem Dei esse munus, non opus hominis; et quia non modo justus, sed et beatus, cui non imputabit Dominus peccatum. An oblitus erat, quomodo vel suam ipsius, vel alterius corporalem tangendo lepram fugarat, non contraxerat? Sic tactus a peccatrice justus justitiam impertit, non perdit; nec sorde peccati, qua illam mundat, se inquinat. Cucurrit et Publicanus, qui cum propitiationem peccatis suis humiliter imploraret, *descendit justificatus,* teste ipsa Justitia. Cucurrit Petrus, qui lapsus *flevit amare,* quatenus culpam dilueret, recuperaret justitiam. Cucurrit David, qui reatum agnoscens et confitens, audire meruit : *Et Dominus transtulit a te peccatum tuum.* Porro in sanctificationis odore Paulus currere se testatur, cum Christi se imitatorem esse gloriatur, dicens ad discipulos : *Estote imitatores mei, sicut et ego Christi.* Cucurrerunt et omnes qui aiebant : *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te.* Desiderio quippe sequendi Christum reliquerant omnia. Hortatur generaliter universos ad eumdem odorem ista sententia : *Qui se dicit in Christo manere, debet sicut ille ambulavit, et ipse ambulare.* Jam qui in odore cucurrerint passionis, si audire vis, universos Martyres accipe. En quatuor unguenta assignata habetis, primum Sapientiæ, secundum Justitiæ, tertium Sanctificationis, quartum Redemptionis. Tenete nomina, percipite fructum : et compositionis modum, vel numerum specierum quibus confecta sunt, nolite requirere. Non enim facile in sponsi unguentis hæc præsto esse possunt nobis, quemadmodum in superioribus illis sponsæ fuerunt. In Christo nempe rerum plenitudo est sine numero, et sine modo. Nam et *sapientiæ ejus non est numerus;* et *justitia* ipsius *sicut montes Dei,* sicut montes æterni; et sanctitas singularis, et redemptio inexplicabilis.

10. Dicendum et hoc : quia frustra hujus sæculi sapientes de quatuor virtutibus tam multa disputaverunt, quas tamen apprehendere omnino nequiverunt, cum illum nescierint, qui factus est nobis a Deo sapientia docens prudentiam, et justitia delicta donans; et sanctificatio, in exemplum temperantiæ continenter vivens; et redemptio in exemplum patientiæ fortiter moriens. Forsitan dicit aliquis : Cætera bene conveniunt, sed sanctificatio ad temperantiam minus proprie referri videtur. Ad quod respondetur primum, id esse continentiam, quod temperantiam. Deinde usitatum in Scripturis, sanctificationem pro continentia seu munditia poni. Denique quid illæ apud Moysen tam crebræ sanctificationes aliud erant, quam quædam purificationes hominum temperantium se a cibo, a potu, concubitu, hisque similibus? Sed audi ipsum præcipue Apostolum, quam familiare habeat vel uti, vel usurpare sanctificationem in hoc sensu. *Hæc est,* inquit, *voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut sciat unusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione, et non in passione desiderii.* Item, *Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem.* Liquet quod sanctificationem pro temperantia ponit.

11. Educto itaque in lucem quod subobscurum videbatur, redeo ad id unde digressus eram. Quid vobis cum virtu-

tibus, qui Dei virtutem Christum ignoratis? Ubinam, quæso, vera prudentia, nisi in Christi doctrina? Unde vera justitia, nisi de Christi misericordia? Ubi vera temperantia, nisi in Christi vita? Ubi vera fortitudo, nisi in Christi passione? Soli ergo qui ejus doctrina imbuti sunt, prudentes dicendi sunt; soli justi, qui de ejus misericordia veniam peccatorum consecuti sunt; soli temperantes, qui ejus vitam imitari student; soli fortes, qui ejus patientiæ documenta fortiter in adversis tenent. Incassum proinde quis laborat in acquisitione virtutum, si aliunde eas sperandas putat, quam a Domino virtutum: cujus doctrina, seminarium prudentiæ; cujus misericordia, opus justitiæ; cujus vita, speculum temperantiæ; cujus mors, insigne est fortitudinis. Ipsi honor et gloria in sæcula sæculorum, amen.

SERMO XXIII.

De tribus modis contemplationis circa Deum, sub figura trium cellarum.

1. *Introduxit me Rex in cellaria sua.* Ecce unde odor, ecce quo curritur. Dixerat quia currendum, et in quo currendum; sed quo currendum esset non dixerat. Ergo ad cellaria curritur, et curritur in odore qui ex ipsis procedit, sponsa illum solita sua sagacitate præsentiente, et cupiente in ipsius plenitudinem introduci. Verum de cellariis his quid sentiendum putamus? Cogitemus ea interim loca quædam redolentia penes sponsum, plena odoramentis, referta deliciis. In istiusmodi nempe officina potiora quæque ex horto, sive ex agro servanda reponuntur. Illuc ergo pariter currunt. Qui? Spiritu ferventes animæ. Currit sponsa, currunt adolescentulæ: sed quæ amat ardentius, currit velocius, et citius pervenit. Perveniens, non dico repulsionem, sed nec cunctationem patitur. Sine mora aperitur ei, tamquam domesticæ, tamquam carissimæ, tamquam specialiter dilectæ, et singulariter gratæ. Adolescentulæ autem quid? Sequuntur a longe. Neque enim, cum adhuc infirmæ sint, pari possunt devotione cum sponsa currere, nec ipsius omnino imitari desiderium et fervorem; ideoque tardius pervenientes, foris remanent. At caritas sponsæ non quiescit, neque insolescit, ut assolet, successibus suis, ut eas obliviscatur, consolans magis et hortans ad patientiam, quatenus æquanimiter et sui ferant repulsam, et illius absentiam. Denique et nuntiat eis gaudium quod percepit, non ob aliud sane, nisi ut sibi congaudeant, dum confidant minime alienum fore a se, quicquid gratiæ matri accesserit. Nam nec illa ita proficere curat, quo ipsarum negligat curam; nec juvandos suos profectus putat illarum damno. Quocumque proinde meritorum prærogativa tollatur ab illis, caritate absque dubio et pia sollicitudine necesse est eam semper esse cum illis. Oportet denique eam sponsum suum imitari, et petentem nimirum cœlos, et nihilominus in terris cum suis se fore usque ad consummationem sæculi pollicentem. Sic et ista, quantumvis proficiat, quantumlibet promoveatur; cura, providentia atque affectu ab his, quas in Evangelio genuit, numquam amovetur, numquam sua viscera obliviscitur.

2. Dicat itaque eis: Gaudete, confidite. *Introduxit me rex in cellaria sua:* putate et vos pariter introductas. Sola introducta videor: sed soli non proderit. Vestrum omnium est meus omnis profectus: vobis proficio, vobiscum partibor quicquid plus forte vobis meruero. Vis indubitanter scire, quia in hoc sensu et affectu locuta sit? Audi quid illæ respondeant. *Exsultabimus et lætabimur in te. In te,* inquiunt, *exsultabimus et lætabimur;* nam in nobis necdum meremur. Et addunt: *Memores uberum tuorum.* Hoc est, æquanimiter sustinemus dum venias, scientes te plenis ad nos reversuram uberibus. Tunc nos confidimus exsultare et lætari, memores interim uberum tuorum. Quod adjungunt, *super vinum*, significant se adhuc quidem pro sui imperfectione carnalium desideriorum, quæ vino designantur, recordatione pulsari, vinci tamen eadem desideria memoria abundantiæ suavitatis, quam jam ex uberibus fluentem expertæ

sunt. Dicerem de uberibus, si non me satis dixisse superius meminissem. Nunc vero vides quomodo de matre præsumunt, quomodo ejus lucra et gaudia sua reputant, propriæ repulsæ injuriam illius introductione consolantes. Minime ita confiderent, nisi matrem agnoscerent. Audiant hoc Prælati, qui sibi commissis semper volunt esse formidini, utilitati raro. Erudimini qui judicatis terram. Discite subditorum matres vos esse debere, non dominos; studete magis amari, quam metui : et si interdum severitate opus est, paterna sit, non tyrannica. Matres fovendo, patres vos corripiendo exhibeatis. Mansuescite, ponite feritatem; suspendite verbera, producite ubera : pectora lacte pinguescant, non typho turgeant. Quid jugum vestrum super eos aggravatis, quorum potius onera portare debetis? Cur morsus a serpente parvulus fugit conscientiam sacerdotis, ad quem cum magis oportuerat tamquam ad sinum recurrere matris? Si spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis; considerans unusquisque seipsum, ne et ipse tentetur. Alioquin ille *in peccato suo morietur : sanguinem autem ejus*, ait, *de manu tua requiram*. Sed hæc alias.

3. Nunc quoniam litteræ consequentia ex his quæ prætaxavimus manifesta est, videamus jam de cellariis quid spiritualiter sentire debeamus. In consequentibus mentio fit etiam de horto et de cubiculo, quæ ambo nunc adjungo istis cellariis, et in præsentem disputationem assumo. Nam simul tractata melius ex invicem innotescent. Et quæramus, si placet, tria ista in Scripturis sanctis, hortum, cellarium, cubiculum. In ipsis nempe libenter Deum sitiens anima versatur et moratur, sciens se ibi absque dubio inventuram quem sitit. Sit itaque *Hortus* simplex ac plana historia; sit *Cellarium* moralis sensus; sit *Cubiculum* arcanum theoricæ contemplationis.

4. Et primum quidem historiam ad hortum puto non immerito deputari, quod in ea inveniantur viri virtutum, tamquam ligna fructifera in horto sponsi et in paradiso Dei, de quorum bonis actibus ac moribus quot sumis exempla, tot carpis poma. An forte quis ambigat Dei esse plantationem bonum hominem? Audi sanctum David de viro bono quid canat. *Erit*, ait, *tamquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo, et folium ejus non defluet.* Audi Jeremiam eodem spiritu concinentem, et eisdem pene verbis. *Erit tamquam lignum*, inquit, *quod plantatum est secus decursus aquarum, quod ad humorem mittit radices suas, et non timebit cum venerit æstus.* Item Propheta : *Justus ut palma florebit, sicut cedrus Libani multiplicabitur.* Et de seipso : *Ego autem sicut oliva fructifera in domo Dei.* Est ergo Historia hortus, et ipsa tripertita. Continetur namque in ea cœli et terræ Creatio, Reconciliatio, et Reparatio. Creatio quidem, tamquam horti satio sive plantatio. Reconciliatio autem, quasi germinatio satorum vel plantatorum. Tempore nempe suo rorantibus cœlis desuper, et nubibus pluentibus justum, aperta est terra et germinavit Salvatorem, per quem facta est cœli, terræque reconciliatio. *Ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque unum*, pacificans in sanguine suo quæ in terris sunt, et quæ in cœlis. Porro reparatio futura est in fine sæculi. Erit enim cœlum novum, et terra nova : et colligentur boni de medio malorum, tamquam fructus de horto, in Dei promptuaria reponendi. *In die illa*, ut scriptum est, *erit germen Domini in magnificentia et gloria, et fructus terræ sublimis.* Habes igitur tria tempora in horto historici sensus.

5. In Morali quoque disciplina tria æque advertere est, cellas quasi tres in cellario uno. Et idcirco forsitan pluraliter *cellaria* dixit, et non cellarium, cellarum videlicet hunc numerum cogitans. Infra denique introductam se gloriatur *in cellam vinariam*. Nos ergo, quia legimus, *Da occasionem sapienti, et sapientior erit :* habentes occasionem ex vocabulo quod Spiritus sanctus cellæ huic censuit imponendum, reliquis quoque duabus nomina imponamus, Aromaticam uni, et Unguentariam al-

teri. Causas horum vocabulorum videbimus postea. Nunc autem adverte cuncta apud sponsum salubria, cuncta suavia reperiri, vinum, unguenta, aromata. *Vinum*, Scriptura teste, *lætificat cor hominis*. Exhilarari nihilominus faciem in oleo legis, quo utique pulvis pigmentorum infunditur, ut unguenta fiant. Aromata non modo grata suavitate odoris, sed vi quoque medendi utilia sunt. Merito se introductam illuc exsultat sponsa, ubi tanta redundat ubertas gratiæ.

6. Sed habeo et alia nomina ; puto et evidentiorem sui gerentia rationem. Et ut suo ordine nominentur, primam nuncupaverim Disciplinæ, secundam Naturæ, postremam Gratiæ. In priori discis juxta ethicæ partis rationem inferior esse, in sequenti par, in posteriore superior: hoc est sub alio, cum alio, super alium ; vel sic, subesse, coesse, præesse. Primo ergo discis esse discipulus, secundo socius, tertio et magister. Et quidem omnes homines natura æquales genuit. At quoniam bono naturæ in moribus superbia depravato, facti sunt homines æqualitatis impatientes, contendentes invicem superiores constitui, atque alterutrum supergredi cupientes, et inanis gloriæ cupidi, invicem invidentes, invicem provocantes : primo omnium in cella priori, jugo disciplinæ insolentia morum domanda est, quousque duris ac diutinis seniorum attrita legibus humilietur et sanetur cervicosa voluntas, bonumque in se naturæ, quod superbiendo amiserat, obediendo recipiat : dum solo jam naturali affectu, non metu disciplinæ, cum universis naturæ suæ sociis, id est cum omnibus hominibus socialiter, quantum in se est, quieteque sese habere didicerit, in cellam tandem naturæ transiens, experiensque quod scriptum est : *Ecce quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum! sicut unguentum in capite.* Accedit nimirum disciplinatis moribus, tamquam tritis speciebus, oleum lætitiæ, bonum naturæ; et fit unguentum bonum atque jucundum. Quo quasi unctus redditur homo suavis et mitis, homo sine querela, neminem circumveniens, neminem concutiens, neminem lædens, nemini se superextollens aut præferens, insuper et libenter communicans in ratione dati et accepti.

7. Puto, si bene intellexisti utriusque cellæ proprietates, non incongrue me hanc Unguentariam, illam Aromaticam appellasse testaberis. In illa denique, sicut pigmentorum vires atque fragrantiam pistilli extorquet et exigit violenta contusio, sic rectorum morum elicit quodammodo et exprimit naturalem vim vis magisterii, et districtio disciplinæ. In hac autem voluntariæ et tamquam innatæ affectionis grata mansuetudo sponte officiosa currit, instar plane unguenti quod est in capite, ad levem caloris tactum descendentis ac diffluentis per totum. Itaque in cella Disciplinæ, tamquam siccæ ac simplices aromatum species continentur, et inde Aromaticam eam denominandam putavi. In ea vero quæ Naturæ dicta est, quoniam jam quasi confecta reponuntur et servantur unguenta, nihilominus ex re nomen et ipsa accepit, ut Unguentaria nuncupetur. Nam Vinariam quoque cellam, non aliam sane sui nominis arbitror ferre rationem, nisi quod in ea vinum zeli in caritate ferventis reconditur. Nec debet omnino præesse aliis, qui in eam necdum meruit introduci. Oportet prorsus hoc vino æstuet, qui aliis præsidet, quemadmodum Doctor Gentium æstuabat, quando dicebat : *Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror?* Alioquin improbe satis præesse affectas, quibus prodesse non curas : et quorum non zelas salutem, subjectionem nimis ambitiose vindicas tibi. Hanc ego cellam quoque Gratiæ nominavi : non quod absque gratia vel reliquas duas obtinere omnino quis possit, sed ob plenitudinem quæ singulariter in ista percipitur. Denique *plenitudo legis est caritas;* et *qui diligit* fratrem , *legem implevit*.

8. Vidisti rationem vocabulorum : vide et differentiam cellarum. Nec enim paris facilitatis seu facultatis ejusdem est, petulantes vagosque sensus atque intemperantem carnis appetitum magistri comprimere metu, ac rigida dis-

ciplinæ cohibere censura; et spontaneo affectu bene cum sociis convenire; castigatis sub ferula vivere moribus, et sola magistra voluntate gratum paribus gerere morem. Nam neque unius rursum quis dicat esse meriti, uniusve virtutis, socialiter vivere, et utiliter præesse. Quam multi denique sub præceptore quieti vivunt, quos si jugo absolvas, videas non posse quiescere, nec se ullo modo æqualibus servare innoxios? Itemque innumeros cernes simpliciter ac sine querela inter fratres conversari, super fratres non solum inutiliter, sed et insipienter, et nequiter. Quadam siquidem bona mediocritate contenti sunt qui hujusmodi sunt, sicut eis mensuram gratiæ partitus est Deus; minime quidem egentes magistro, nec tamen idonei magisterio. Prioribus ergo sequentes quidem in moribus antecellunt: sed utrisque superiores exsistunt, qui superiores esse sciunt. Denique et accipiunt in promissione qui bene præsunt, constitui super omnia bona Domini sui. At pauci profecto qui utiliter; pauciores, qui et humiliter præsint. Facile tamen utrumque adimplet, qui matrem virtutum discretionem perfecte adeptus, vino nihilominus caritatis usque ad contemptum propriæ gloriæ, usque ad sui ipsius oblivionem, et non ad quærenda quæ sua sunt debriatur; quod solo ac miro Spiritus sancti magisterio intra cellam vinariam obtinetur. Virtus siquidem discretionis absque caritatis fervore jacet, et fervor vehemens absque discretionis temperamento præcipitat. Ideoque laudabilis, cui neutrum deest: quatenus et fervor discretionem erigat, et discretio fervorem regat. Ergo taliter oportet esse moratum eum qui præest. Optimum autem in moribus dixerim, et summam disciplinæ hujus perfecte apprehendisse, cui totas has cellas absque offendiculo percurrere et circuire donatum est: qui in nullo prorsus aut resistat prioribus, aut invideat paribus, aut subjectis vel desit in cura, vel in superbia præsit; prælatis obediens, sociis congruens, subditis utiliter condescendens: quod quidem perfectionis insigne haud dubius sponsæ annuerim. Innuit hoc etiam sermo quem dixit, quia *Introduxit me rex in cellaria sua*: dum non in unam aliquam cellam, sed *in cellaria* pluraliter se introductam ostendit.

9. Jam ad cubiculum veniamus. Quid et istud? Et id me præsumo scire quid sit? Minime mihi tantæ rei arrogo experientiam, nec glorior in prærogativa, quæ soli servatur beatæ sponsæ, cautus juxta illud Græcorum, scire meipsum; ut sciam etiam cum Propheta, *quid desit mihi*. Tamen si nihil omnino scirem, nihil dicerem. Quod scio, non invideo vobis, nec subtraho: quod nescio, doceat vos *qui docet hominem scientiam*. Dixi, et meministis, in theoricæ contemplationis arcano Regis esse quærendum cubiculum. Sed quomodo de unguentis dixisse me scio, multa videlicet et diversa penes sponsum ea esse, nec omnia præsto omnibus, sed sua quibusque pro diversitate indulta meritorum: sic quoque non unum puto cubiculum Regi esse, sed plura. Nam nec una est regina profecto, sed plures: et concubinæ multæ sunt, et adolescentularum non est numerus. Et unaquæque invenit secretum sibi cum sponso, et dicit: *Secretum meum mihi, secretum meum mihi*. Non omnibus uno in loco frui datur grata et secreta sponsi præsentia, sed ut cuique paratum est a Patre ipsius. Non enim nos eum elegimus, sed ipse elegit nos, et posuit nos; et ubi ab eo quisque positus est, ibi est. Denique mulier una compuncta secus pedes Domini Jesu sortita est locum, cum altera suæ devotionis fructum ad caput invenerit, si tamen altera*. Porro Thomas in latere, Johannes in pectore, Petrus in sinu Patris, Paulus in tertio cœlo, secreti hujus gratiam sunt asseculi.

10. Quis nostrum digne distinguere sufficiat has varietates meritorum, vel potius præmiorum? Ne omnino tamen præteriisse quod ipsi novimus videamur; prior mulier stravit sibi in tuto humilitatis, posterior in solio spei, Thomas in solido fidei, Johannes in lato caritatis, Paulus in intimo sapientiæ, Petrus in luce veritatis. Sic ergo apud sponsum mansiones multæ sunt, et sive

regina, sive concubina, sive etiam de numero sit adolescentularum, congruum quæque pro meritis accipit ibi locum terminumque, quousque liceat sibi contemplando procedere, et introire in gaudium Domini sui, et rimari dulcia secreta sponsi. Quod suo loco distinctius, quantum dignabitur ipse suggerere, demonstrare conabor. Nunc vero id nosse sufficiat, nulli adolescentularum, nulli concubinarum, nulli vel reginarum patere omnino accessum ad secretum illud cubiculi, quod suæ illi columbæ formosæ, perfectæ uni, unicum sponsus servat. Unde nec ego sane indignor, si non ad illud admittor, præsertim cum constet mihi ne ipsam quidem sponsam interim adhuc ad omne quod vult pervenire secretum. Denique et flagitat indicari sibi, ubi pascat, ubi cubet in meridie.

11. Sed audite quousque pervenerim, aut me pervenisse putaverim. Nec enim jactantiæ deputandum est, quod in vestros pando profectus. Est locus apud sponsum, de quo sua jura decernit, et disponit consilia ipse universitatis gubernator, leges constituens omni creaturæ, pondus, et mensuram, et numerum. Et locus iste altus et secretus, sed minime quietus. Nam etsi ipse (quantum in se est) disponit omnia suaviter, disponit tamen; et contemplantem, qui forte eo loci pervenerit, quiescere non permittit; sed mirabiliter, quamvis delectabiliter, rimantem et admirantem fatigat, redditque inquietum. Pulcre utrumque in consequentibus sponsa exprimit, et delectationem videlicet istiusmodi contemplationis, et inquietudinem, ubi et se dormire, et cor suum vigilare fatetur. Nam in somno quidem suavissimi stuporis, placidæque admirationis sentire quietem; in vigiliis vero inquietæ nihilominus curiositatis ac laboriosæ exercitationis pati se fatigationem significat. Hinc beatus Job : *Si dormiero*, ait, *dico : Quando consurgam? et rursus exspectabo vesperam*. Sentisne in his verbis sanctam animam velle interdum molestam quodammodo declinare suavitatem, eamdemque rursum suavem molestiam affectare? Non enim dixisset, *Quando consurgam*, si ex toto ei quies illa suæ contemplationis placuisset : sed et si ex toto displicuisset, non denuo exspectasset horam quietis, id est *vesperam*. Non igitur locus est iste cubiculi, ubi nequaquam per omnem modum quiescitur.

12. Est item locus, de quo super rationalem reprobam quidem creaturam immobilis vigilat secretissima et severissima animadversio justi judicis Dei, terribilis in consiliis super filios hominum. Cernitur, inquam, a timorato contemplatore hoc loco Deus, justo, sed occulto judicio suo, reproborum nec diluens mala, nec acceptans bona; insuper et corda indurans, ne forte doleant, et resipiscant, et convertantur, et sanet eos. Et hoc non absque certa et æterna ratione, quod tanto formidolosius constat esse, quanto immobilius fixum exstat in æternitate. Pavendum valde quod in Propheta de hujusmodi legimus, ubi loquens ad Angelos suos Deus sic ait. *Misereamur impio*. Quibus paventibus atque quærentibus : *Non ergo discet facere justitiam?* Non, inquit, subdensque causam, *In terra*, ait *sanctorum iniqua gessit; et non videbit gloriam Domini*. Timeant clerici, timeant ministri Ecclesiæ, qui in terris sanctorum quas possident, tam iniqua gerunt, ut stipendiis, quæ sufficere debeant, minime contenti, superflua quibus egeni sustentandi forent, impie sacrilegeque sibi retineant; et in usus suæ superbiæ atque luxuriæ victum pauperum consumere non vereantur, duplici profecto iniquitate peccantes, quod et aliena diripiunt, et sacris in suis vanitatibus et turpitudinibus abutuntur.

13. Talibus ergo cum impræsentiarum parcere ac misereri, ne in æternum parcat, cujus judicia abyssus multa, advertitur : quis hoc loco requiem quærat? Habet hæc visio tremorem judicii, non securitatem cubiculi. Terribilis est locus iste, et totius expers quietis. Totus inhorrui, si quando in eum raptus sum, illam apud me replicans cum tremore sententiam : *Quis scit, si est dignus amore, an odio?* Nec

mirum si titubo ego ibi, (folium utique quod a vento rapitur, et stipula sicca) ubi et maximus ille contemplator suos quoque fatetur pene motos fuisse pedes, pene effusos gressus; et dicebat: *Zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns.* Quare? *In labore*, inquit, *hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur; ideoque tenuit eos superbia*, ne humilientur ad pœnitentiam, sed damnentur propter superbiam cum superbo diabolo et angelis ejus. Nam QUI in labore hominum non sunt, in labore dæmonum profecto erunt, dicente Judice: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus.* Est tamen Dei locus et iste, plane non aliud quam domus Dei, et porta cœli. Hic nempe timeri dicitur Deus; hic sanctum et terribile nomen ejus, et tamquam ingressus gloriæ *Initium* plane *sapientiæ timor Domini.*

14. Nec te moveat, quod initium sapientiæ huic demum loco dederim, et non priori. Ibi quippe in quodam quasi auditorio suo docentem de omnibus magistram audimus Sapientiam, hic et suscipimus; ibi instruimur quidem, sed hic afficimur. Instructio doctos reddit, affectio sapientes. Sol non omnes, quibus lucet, etiam calefacit: sic Sapientia multos, quos docet quid sit faciendum, non continuo etiam accendit ad faciendum. Aliud est multas divitias scire, aliud et possidere: nec notitia divitem facit, sed possessio. Sic prorsus, sic aliud est nosse Deum, et aliud timere: nec cognitio sapientem, sed timor facit, qui et afficit. Tunc sapientem dixeris, quem sua scientia inflat? Quis illos sapientes nisi insipientissimus dicat, qui cum cognovissent Deum, non tamquam Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt? Ego magis cum Apostolo sentio, qui *insipiens cor eorum* manifeste pronuntiat. Et bene *initium sapientiæ timor Domini*: quia tunc primum Deus animæ sapit, cum eam afficit ad timendum, non cum instruit ad sciendum. Times Dei justitiam, times potentiam: et sapit tibi justus et potens Deus, quia timor sapor est. Porro sapor sapientem facit, sicut scientia scientem, sicut divitiæ divitem. Quid ergo prior locus? Tantum præparat ad sapientiam. Illic præpararis, ut hic initieris. Præparatio, rerum cognitio est. Verum hanc facillime sequitur elationis tumor, si non reprimat timor, ut merito dicatur *Initium sapientiæ timor Domini*, qui se pesti insipientiæ primus opponit. Ibi itaque quidam accessus est ad sapientiam, hic et ingressus. Porro nec hic, nec ibi speculanti perfecta est quies: quia illic Deus apparet tamquam sollicitus, hic tanquam turbatus. Non ergo cubiculum quæsieris in his locis, quorum alter auditorium quasi docentis, alter prætorium judicis magis apparet.

15. Sed est locus, ubi vere quiescens et quietus cernitur Deus; locus omnino, non judicis, non magistri, sed sponsi: et qui mihi quidem (nam de aliis nescio) plane cubiculum sit, si quando in illum contigerit introduci. Sed, heu! rara hora, et parva mora! Clare ibi agnoscitur misericordia Domini ab æterno, et usque in æternum super timentes eum. Et felix qui dicere potest: *Particeps ego sum omnium timentium te, et custodientium mandata tua.* Stat propositum Dei, stat sententia pacis super timentes eum, ipsorum et dissimulans mala, et remunerans bona: ut miro modo eis non modo bona, sed et mala cooperetur in bonum. O solus vere *beatus, cui non imputabit Dominus peccatum!* Nam qui non habuerit peccatum nemo. *Omnes enim peccaverunt, et* omnes *egent gloria Dei. Quis accusabit* tamen *adversus electos Dei?* Sufficit mihi ad omnem justitiam solum habere propitium, cui soli peccavi. Omne quod mihi ipse non imputare decreverit, sic est quasi non fuerit. NON PECCARE, Dei justitia est: hominis justitia, indulgentia Dei. Vidi hæc, et intellexi illius sententiæ veritatem: *Omnis qui natus est ex Deo, non peccat, quia generatio cœlestis servat eum.* Generatio cœlestis, æterna prædestinatio est, qua electos suos Deus dilexit et gratificavit in dilecto Filio suo ante mundi constitutionem, sic in sancto apparentes sibi, ut viderent virtutem suam, et gloriam suam, quo ejus

forent consortes hæreditatis, cujus et apparerent conformes imaginis. Hos ergo adverti quasi numquam peccasse: quoniam etsi qua deliquisse videntur in tempore, non apparent in æternitate: quia caritas Patris ipsorum cooperit multitudinem peccatorum. Et dixit beatos, *quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata;* cum subito tanta mihi quoque de me suborta fiducia et infusa lætitia est, quantus certe in loco horroris, id est in loco secundæ visionis, non præcesserat timor, ita ut mihi visus sim tamquam unus ex illis beatis esse. O si durasset! Iterum, iterumque visita me Domine in salutari tuo, ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ.

16. O veræ quietis locus, et quem non immerito cubiculi appellatione censuerim! in quo Deus, non quasi turbatus ira, nec velut distentus cura prospicitur; sed probatur voluntas ejus in eo bona, et beneplacens, et perfecta. Visio ista non terret, sed mulcet; inquietam curiositatem non excitat, sed sedat; nec fatigat sensus, sed tranquillat. Hic vere quiescitur. Tranquillus Deus tranquillat omnia; et quietum aspicere, quiescere est. Cernere est Regem post diurnas forensium quasi lites causarum, dimissis a se turbis, curarum molestias declinantem, petentem de nocte diversorium, cubiculum introeuntem cum paucis, quos hoc secreto et hac familiaritate dignatur, eo certe securius, quo secretius quiescentem; eo serenius se habentem, quo placidius solos intuentem quos diligit. In hoc arcanum et in hoc sanctuarium Dei si quem forte vestrum aliqua hora sic rapi et sic abscondi contigerit, ut minime avocet aut perturbet vel sensus egens, vel cura pungens, vel culpa mordens, vel ea certe, quæ difficilius amoventur, irruentia imaginum corporearum phantasmata; poterit quidem hic, cum ad nos redierit, gloriari et dicere: *Introduxit me Rex in cubiculum suum.* Quod tamen an ipsum sit de quo exsultat sponsa, non temere affirmaverim. Est tamen cubiculum, et cubiculum Regis: quia nimirum de tribus, quos triplici assignavimus visioni, solus factus est in pace locus iste. Ut enim aperte monstratum est, et in priori exigua, et in secundo nulla percipitur quies: cum et illic apparens admirabilis, ad indagandi studium exerceat curiositatem; et hic innotescens terribilis, infirmitatem concutiat. At vero tertio isto in loco, non plane terribilis, nec tam admirabilis quam amabilis apparere dignatur, serenus et placidus, suavis et mitis, et multæ misericordiæ omnibus intuentibus se.

17. Jam ut horum quæ de cellario, horto, cubiculo, longiori sunt disputata sermone, memoria vestra compendium teneat; mementote trium temporum, trium meritorum, trium quasi præmiorum. In horto advertite tempora, merita in cellario, præmia in triplici illa contemplatione cubiculum inquirentis. Et de cellario quidem ista sufficiant. Porro de horto vel cubiculo si qua addenda, aut alia forte quam dicta sunt, modo advertenda occurrerint, loco suo non prætereamus. Sin autem, sufficiant quæ dicta sunt, et minime iterentur, ne umquam in fastidium (quod absit) veniant ea, quæ proferuntur ad laudem et gloriam sponsi Ecclesiæ Domini nostri Jesu Christi, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, Amen.

SERMO XXIV.

Agit præcipue contra detestabile vitium detractionis; et qua in re rectitudo hominis potissimum consistat.

1. Hoc demum tertio, Fratres, reditum ab Urbe nostrum clementior oculus e cœlo respexit, et vultus tandem serenior desuper arrisit nobis. Quievit Leonina rabies, finem accepit malitia, Ecclesia pacem recepit. Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus, qui eam per hoc ferme octennium diro schismate conturbarat. Num vero ego gratis de tantis periculis ero redditus vobis? Vestris desideriis donatus sum, vestris me profectibus paro: quorum vivo meritis, volo vivere studiis et saluti. Quodque dudum cœpta in Canticis me exsequi vultis, libenter quidem ac-

cipio, et dignum arbitror interruptum potius resarcire sermonem, quam novi ordiri quippiam. Vereor autem ne dissuetum per id temporis animum et distentum diu habitum, non solum ad tam diversa, sed etiam ad tam indigna, dignitas materiæ, prout oportet, non admittat. Sed si quod habeo, hoc vobis do: poterit et fideli obsequio meo Deus, etiam quod non habeo, dare ut dem. Si non; culpetur sane ingenium, non voluntas.

2. Locus autem unde incipere debemus (ni fallor) iste est: *Recti diligunt te.* Quod antequam explanare incipiamus, quid sit videamus, cujus sit, quisnam hoc videlicet dicat. A nobis namque exigitur quod auctor non loquitur. Et fortasse melius adolescentulis id damus, ut suis verbis et hoc addant. Siquidem cum dixissent, *Exsultabimus et lætabimur in te, memores uberum tuorum super vinum,* (nec dubium quin matri loquerentur) continuato sermone hoc quoque inferunt: *Recti diligunt te.* Puto propter aliquas de numero ipsarum, quæ non idem saperent, licet pariter currere viderentur; quæ sua sunt quærentes, et non ambulantes simpliciter neque sincere, sed speciali gloriæ matris invidentes, et captantes occasionem murmurandi adversus eam, ex eo nimirum quod sola in cellaria introisset. Quod non est aliud nisi quod Apostolus ait, *Periculum in falsis fratribus.* Ipsæ sunt, denique quibus exprobrantibus subinde pro se satisfacere cogitur, ubi eis ita respondet: *Nigra sum, sed formosa, filiæ Jerusalem.* Itaque propter murmurantes et blasphemantes dicitur ab his quæ bonæ, quæ simplices, quæ humiles et mansuetæ sunt; ab his, inquam, dicitur sponsæ consolandi gratia: *Recti diligunt te.* Non sit tibi, inquiunt, cura de iniqua reprehensione blasphemiarum harum, cum constet, quia *Recti diligunt te.* Bona profecto consolatio, cum blasphemamur a malis bene facientes, si recti diligant nos. Omnino sufficit adversus os loquentium iniqua, opinio bonorum cum testimonio conscientiæ. *In Domino laudabitur anima mea: audiant mansueti et lætentur. Mansueti,* inquit, *lætentur.* Mansuetis placeam, et æquanimiter audio quidquid in me jactare voluerit livor perditarum.

3. Ergo in hoc sensu puto appositum, *Recti diligunt te.* Nec absurde, ut æstimo: cum ubique pene in choro adolescentularum tales inveniantur, quæ acta sponsæ curiose observent, derogandi, non imitandi causa. Torquentur in bonis seniorum suorum, malis pascuntur. Videas ambulare seorsum, convenire sibi et sedere pariter, moxque laxare procaces linguas in detestandum susurrium. Una uni conjungitur, nec spiraculum incedit in eis; tanta est libido detrahendi, audiendive detrahentem. Ineunt familiaritatem ad maledicendum, concordes ad discordiam. Conciliant inter se inimicissimas amicitias, et pari consentaneæ malignitatis affectu celebratur odiosa collatio. Haud secus egere quondam Herodes et Pilatus, de quibus narrat Evangelium, quia *facti sunt amici in illa die*, hoc est in die dominicæ passionis. Convenientibus sic in unum, non est dominicam cœnam manducare, sed magis propinare et bibere calicem dæmoniorum; dum importantibus linguis aliorum perditionis virus, aliorum aures intrantem mortem libenter excipiunt. Sic quippe juxta Prophetam *intrat mors per fenestras nostras*, cum prurientes auribus et oribus, letale poculum detractionis invicem nobis ministrare contendimus. Non veniat anima mea in concilio detrahentium, quoniam Deus odit eos, dicente Apostolo: *Detractores Deo odibiles.* Quam sententiam Deus ipse loquens in psalmo, audi quomodo confirmat: *Detrahentem,* inquit, *proximo suo, hunc persequebar.*

4. Nec mirum, cum id præcipue vitium caritatem, quæ Deus est, et quidem cæteris acrius, impugnare et persequi cognoscatur, quemadmodum vos quoque potestis advertere. Omnis qui detrahit, primum quidem seipsum prodit vacuum caritate. Deinde quid aliud detrahendo intendit, nisi ut is, cui detrahit, veniat in odium vel contemptum ipsis, aqud quos detrahit? Ferit ergo caritatem in omnibus qui se au-

diunt lingua maledica, et quantum in se est, necat funditus et exstinguit: non solum autem, sed et in absentibus universis, ad quos volans verbum forte per eos, qui præsentes sunt, pervenire contigerit. Vides quam facile et in brevi ingentem multitudinem animarum velociter currens sermo tabe malitiæ hujus inficere possit. Propterea dicit de talibus propheticus spiritus: *Quorum os maledictione et amaritudine plenum est, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.* Utique tam veloces, quam velociter currit sermo. Unus est qui loquitur, et unum tantum verbum profert: et tamen illud unum verbum, uno in momento, multitudinis audientium, dum aures inficit, animas interficit. Cor siquidem felle livoris amarum per linguæ instrumentum spargere nisi amara non potest, dicente Domino: *Ex abundantia cordis os loquitur.* Et sunt species pestis hujus, dum alii quidem nude atque irreverenter, uti in buccam venerit, virus evomant detractionis: alii autem quodam simulatæ verecundiæ fuco conceptam malitiam, quam retinere non possunt, adumbrare conentur. Videas alta præmitti suspiria, sicque quadam cum gravitate et tarditate, vultu mœsto, demissis superciliis, et voce plangenti egredi maledictionem, et quidem tanto persuasibiliorem, quanto creditur ab his qui audiunt, corde invito, et magis condolentis affectu, quam malitiose proferri. Doleo, inquit, vehementer, pro eo quod diligo eum satis, et numquam potui de hac re corrigere eum. Et alius: Mihi quidem, ait, bene compertum fuerat de illo istud: sed per me numquam innotuisset. At quoniam per alterum patefacta est res, veritatem negare non possum: dolens dico, revera ita est. Et addit: Grande damnum; nam alias quidem in pluribus valet, cæterum in hac parte (ut verum fateamur) excusari minime potest.

5. His paucis adversus malignissimum vitium commemoratis, revertamur ad explanandi ordinem, et demonstremus, qui sint hoc loco intelligendi *Recti.* Non enim arbitror sentire quempiam rectæ intelligentiæ, secundum corpus rectos dici eos, qui sponsam diligunt. Propterea demonstranda nobis est spiritualis, id est animi cordisve rectitudo. Spiritus est qui loquitur, spiritualibus spiritualia comparans. Ergo secundum animum, non secundum terrenam et fæculentam materiam, Deus hominem rectum fecit. *Ad imaginem* quippe *et similitudinem suam creavit illum.* Ipse vero, quemadmodum psallis, *Rectus Dominus Deus noster, et non est iniquitas in eo.* Rectus itaque Deus rectum fecit hominem similem sibi; id est sine iniquitate, sicut non est iniquitas in eo. Porro iniquitas, cordis est, non carnis vitium: ut per hoc noveris in spirituali portione tui, et non in crassa luteaque substantia Dei similitudinem conservandam fore sive reparandam. Spiritus enim est Deus, et eos qui volunt similes ei vel perseverare, vel fieri, oportet intrare ad cor, atque in spiritu id negotii actitare: ubi revelata facie speculantes gloriam Dei, in eamdem imaginem transformentur de claritate in claritatem, tamquam a Domini spiritu.

6. Quamquam et corporis staturam dedit homini Deus rectam: forsitan ut ista corporea exterioris viliorisque rectitudo figmenti hominem interiorem illum, qui ad imaginem Dei factus est, spiritualis suæ servandæ rectitudinis admoneret, et decor limi deformitatem argueret animi. Quid enim indecentius, quam curvum recto corpore gerere animum? Perversa res est et fœda, luteum vas, quod est corpus de terra, oculos habere sursum, cœlos libere suspicere, cœlorumque luminaribus oblectare aspectus: spiritualem vero cœlestemque creaturam suos e contrario oculos, id est internos sensus atque affectus, trahere in terram deorsum; et quæ debuit nutriri in croceis, hærere luto, tamquam unam de suibus, amplexarique stercora. Erubesce, anima mea, divinam pecorina commutasse similitudinem: erubesce volutari in cœno, quæ de cœlo es. Erubesce anima, ait corpus, in mei consideratione. Creata creanti similis recta, me quoque accepisti ad-

jutorium simile tibi, utique secundum lineamenta corporeæ rectitudinis. Quocumque te vertas, sive ad Deum sursum, sive ad me deorsum, (nemo siquidem carnem suam umquam odio habuit) ubique occurrit tibi species decoris tui, ubique pro statu tuæ dignitatis habes de magisterio sapientiæ familiarem admonitionem. Me ergo meam, quam tui gratia accepi, retinente et servante prærogativam; tu quomodo non confunderis amisisse tuam? Cur suam in te Conditor intuetur abolitam similitudinem, cum tuam in me tibi conservet, assidueque repræsentet? Jam omne adjutorium, quod tibi ex me debebatur, vertisti tibi in confusionem : abuteris obsequio meo, indigne humanum corpus inhabitas, brutus et bestialis spiritus.

7. Istiusmodi ergo curvæ animæ non possunt diligere sponsam, quoniam non sunt amicæ sponsi, cum sint mundi. *Qui vult*, inquit, *amicus esse hujus mundi, inimicus Dei constituitur.* Ergo quærere et sapere quæ sunt super terram, curvitas animæ est : et e regione meditari ac desiderare quæ sursum sunt, rectitudo. Et ipsa ut perfecta sit, in sensu diffiniatur et consensu. RECTUM revera te dixerim, si recte in omnibus sentias, et factis non dissentias. Invisibilis animi statum nuntiet fides, et actio. Rectum judica, si fide catholicum, et justum opere probaveris. Si quo minus, curvum censere non dubites. Sic nempe habes : *Si recte offers, et recte non dividis, peccasti.* Recte quidem quodcumque horum offers, recte autem ab alterutro ea non dividis. Noli esse rectus oblator, et pravus divisor. Quid dividis actum a fide? Inique dividis, fidem perimens tuam : nam *fides sine operibus mortua est.* Munus mortuum offers Deo? Si enim quædam anima fidei ipsa devotio est, quid fides quæ non operatur ex dilectione, nisi cadaver exanime? Bene honoras Deum munere fœtido? bene placas tuæ fidei interfector? Quomodo hostia pacifica, ubi tam sæva discordia est? Non mirum si Cain insurrexit in fratrem, qui suam prius occiderat fidem. Quid miraris, o Cain, si ad tua non respicit munera qui te despicit? Nec hoc mirum si non respicit ad te, qui ita divisus es in te. Si manum devotioni, quid animum das livori? NON CONCILIAS Deum tibi, discors tecum; non placas, sed peccas : etsi nondum quidem impie feriendo, sed tamen dividendo non recte. Etsi necdum fratricida, jam tamen fideicida teneris. Numquid rectus, vel quando manum porrigis Deo, cujus cor in terram trahit livor et fraternum odium? Quomodo rectus, cujus fides mortua, cujus opus mors, cujus nulla devotio, amaritudo multa? Erat quidem in offerente fides, sed non in fide dilectio : recta oblatio, sed crudelis divisio.

8. MORS FIDEI est separatio caritatis. Credis in Christum? fac Christi opera, ut vivat fides tua. Fidem tuam dilectio animet, probet actio. Non incurvet terrenum opus, quem fides cœlestium erigit. Qui te dicis in Christo manere, debes sicut ipse ambulavit, et tu ambulare. Quod si propriam gloriam quæris, florenti invides, absenti detrahis, reponis lædenti te : hoc Christus non fecit. Confiteris te nosse Deum, factis autem negas. Non recte plane, sed impie linguam Christo, animam dedisti diabolo. Audi ergo quid dicat : *Homo iste labiis me honorat, cor autem ejus longe est a me.* Non es profecto rectus, qui tam non recte dividis. Non potes attollere caput pressum diaboli jugo. Non te surrigere prævales, cui dominatur iniquitas. Iniquitates tuæ supergressæ sunt caput tuum, et sicut onus grave gravatæ sunt super te. Iniquitas denique sedet *super talentum plumbi.* Vides quod non faciat hominem rectum fides etiam recta, quæ non operatur ex dilectione. At qui sine dilectione est, non habet unde diligat sponsam. Sed nec opera, quamvis recta, rectum cor efficere sufficiunt sine fide. Quis enim rectum dicat hominem non placentem Deo? *Sine fide* autem *impossibile est placere Deo.* QUI NON PLACET DEO, non potest illi placere Deus. Nam cui placet Deus, Deo displicere non potest. Porro cui non placet Deus, nec sponsa ejus. Quomodo ergo rectus, qui nec Deum dili-

git, nec Ecclesiam Dei, cui dicitur : *Recti diligunt te?* Si ergo nec fides sine operibus nec opera sine fide sufficiunt ad animi rectitudinem : nos qui in Christum credimus, fratres, rectas studeamus facere vias nostras et studia nostra. Levemus corda nostra cum manibus ad Deum, ut toti recti inveniamur, fidei nostræ rectitudinem rectis actibus comprobantes, dilectores sponsæ, dilecti a sponso Jesu Christo Domino nostro, qui est Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XXV.

De nigredine et formositate sponsæ, id est Ecclesiæ.

1. Ecce quod dixeram in sermone, quia æmulis lacessentibus sponsa respondere cogatur, quæ corpore quidem de numero adolescentularum esse videntur, animo autem longe sunt. Ait nempe, *Nigra sum, sed formosa, filiæ Jerusalem.* Patet quod detraherent ei, nigredinem improperantes. Sed adverte sponsæ patientiam ac benignitatem. Non modo enim non reddidit maledictum pro maledicto, sed insuper benedixit, *filias Jerusalem* vocans, quæ magis pro sua nequitia filiæ Babylonis, vel filiæ Baal, aut si quod aliud nomen improperii occurrisset, appellari meruerant. Sane didicerat a Propheta, immo ab ipsa unctione quæ docet suavitatem, calamum quassatum non conterendum, et linum fumigans non exstinguendum. Propterea non putavit amplius irritandas satis commotas per se, nec quicquam addendum stimulis invidiæ, qua torquebantur. Magis autem cum his qui oderunt pacem, studuit esse pacifica, sciens se etiam insipientibus debitricem. Maluit ergo ipsas favorabili demulcere vocabulo, quia curæ fuit ei infirmarum potius operam dare saluti, quam propriæ ultioni.

2. Omnibus quidem optanda est ista perfectio : proprie autem optimorum forma est Prælatorum. Sciunt quippe boni fidelesque Præpositi, languentium sibi creditam animarum curam, non pompam. Cumque internum murmur cujuspiam illarum querulæ vocis indicio deprehendunt, etsi in ipsos usque ad convicia et contumelias prorumpentis; medicos se, et non dominos agnoscentes, parant confestim adversus phrenesim animæ, non vindictam, sed medicinam. Hæc igitur ratio, cur sponsa *filias Jerusalem* dicat eas ipsas, quas malevolas sustinet atque maledicas : videlicet ut in blando sermone deliniat murmurantes, commotionem sedet, sanet livorem. Scriptum est enim : *Lingua pacifica compescit lites.* Alias vero filiæ revera Jerusalem quodam modo sunt quæ hujusmodi sunt, nec falso ita eas nominat sponsa. Sive enim propter Sacramenta Ecclesiæ, quæ indifferenter quidem cum bonis suscipiunt; sive propter fidei æque communem confessionem; sive ob fidelium corporalem saltem societatem, seu etiam propter spem futuræ salutis, a qua omnino non sunt, quamdiu hic vivunt, vel tales desperandæ, quantumlibet vivant desperate; non incongrue filiæ Jerusalem nominantur.

3. Videamus jam quid illud fuerit dicere : *Nigra sum, sed formosa.* Nullane in his verbis repugnantia est? Absit. Propter simplices dico, qui inter colorem et formam discernere non noverunt, cum forma ad compositionem pertineat, nigredo color sit. Non omne denique quod nigrum est, continuo deforme est. Nigredo (verbi causa) in pupilla non dedecet; et nigri quidam lapilli in ornamentis placent; et nigri capilli candidis vultibus etiam decorem augent et gratiam. Sic tibi quoque facile advertere est in rebus innumeris. Quamquam sine numero sunt, quæ in superficie quidem reperies decoloria, in compositione vero decora. Tali fortassis modo potest sponsa, cum pulcritudine utique compositionis, nævo non carere nigredinis : sed sane in loco peregrinationis suæ. Alioquin erit cum eam sibi in patria exhibebit Sponsus gloriæ gloriosam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi. At vero nunc si diceret, quia nigredinem non haberet, seipsam seduceret, et veritas in ea non esset. Quamobrem ne mireris quia dixit, *Nigra sum;* et

rursum nihilominus, quia *formosa* sit, gloriatur. Quomodo enim non formosa, cui dicitur, *Veni, formosa mea?* Cui autem dicitur, *Veni*, nondum pervenerat; ne forte quis putet hoc dictum, non quidem huic nigræ, quæ adhuc laborat veniendo in via; sed beatæ illi, quæ jam prorsus absque nigredine regnat in patria.

4. Sed audi unde nigram, et unde formosam se dixerit. An nigram quidem ob tetram conversationem, quam prius habuit sub principe hujus mundi, imaginem terrestris hominis adhuc portans: formosam vero de cœlesti similitudine, quam postea commutavit, ambulans jam in novitate vitæ? Sed si hoc est, cur non magis de præterito, Nigra fui, et non *Nigra sum*, dicit? Si cui tamen placet hic sensus, id quod sequitur, *sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis*, sic oportet intelligi, ut de veteri quidem conversatione Cedar, de nova vero Salomonis se dixerit tabernaculum. Hoc enim esse pelles, quod tabernaculum, Propheta ostendit dicens: *Repente vastata sunt tabernacula mea, subito pelles meæ.* Prius igitur *nigra*, sicut vilissima tabernacula Cedar: postea *formosa*, sicut pelles gloriosi Regis.

5. Sed videamus quomodo ad statum potius vitæ potioris utrumque respiciat. Si consideremus habitum exteriorem sanctorum, eum qui in facie est, quam sit humilis utique et abjectus, et quadam neglectus incuria; cum tamen identidem intus revelata facie gloriam Dei speculantes, in eamdem imaginem transformentur de claritate in claritatem, tamquam a Domini spiritu: nonne una quælibet talis anima merito nobis videbitur posse respondere exprobrantibus sibi nigredinem: *Nigra sum, sed formosa?* Vis tibi denique demonstrem animam et nigram pariter, et formosam? *Epistolæ*, inquiunt, *graves sunt: sed præsentia corporis infirma, et sermo contemptibilis.* Paulus hic erat. Itane Paulum, o filiæ Jerusalem, de præsentia corporis æstimatis, et tamquam decolorem deformemque contemnitis, quia cernitis homunculum afflictari *in fame et siti, in frigore et nuditate, in laboribus plurimis, in plagis supra modum, in mortibus frequenter?* Hæc sunt quæ denigrant Paulum. Pro hujusmodi Doctor gentium reputatur inglorius, ignobilis, niger, obscurus; tamquam denique peripsema hujusmundi. Enimvero nonne ipse est qui rapitur in paradisum, qui unum alterumque perambulans, usque ad tertium sui puritate penetrat cœlum? O vere pulcherrima anima! quam, etsi infirmum inhabitantem corpusculum, pulcritudo cœlestis admittere non despexit, angelica sublimitas non rejecit, claritas divina non repulit. Hanc vos dicitis nigram? Nigra est, sed formosa, filiæ Jerusalem. Nigra vestro, formosa divino angelicoque judicio. Etsi nigra est, forinsecus est. Sibi autem pro minimo est, ut a vobis judicetur, aut ab his qui secundum faciem judicant. *Homo* siquidem *videt in facie, Deus autem intuetur cor.* Propterea etsi nigra foris, sed intus formosa, ut ei placeat cui se probavit. Non enim vobis: quibus si adhuc placeret, Christi servus non esset. FELIX nigredo, quæ mentis candorem parit, lumen scientiæ, conscientiæ puritatem.

6. Audi denique quid per Prophetam Deus promittat istiusmodi nigris, quos aut humilitas pœnitentiæ, aut caritatis zelus, tamquam solis æstus, decolorasse videtur. *Si fuerint*, ait, *peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur; et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.* Non plane contemnenda in sanctis ista nigredo extera, quæ candorem operatur internum, et sedem proinde præparat sapientiæ. *Candor est* enim *vitæ æternæ* sapientia, ut Sapiens diffinit: et candidam oportet esse animam, in qua ipsa sedem elegerit. Quod si *anima justi sedes est sapientiæ*, haud dubie dixerim animam justi esse candidam. Et fortassis justitia ipsa candor est. Justus autem erat Paulus, cui *reposita* fuerat *corona justitiæ*. Candida proinde Pauli anima erat, et sapientia sedebat in ea, ita ut sapientiam loqueretur inter perfectos, sapientiam in mysterio absconditam, quam nemo principum mundi hujus agnovit. Porro

hunc in eo sapientiæ justitiæ que candorem nigredo illa exterior de præsentia corporis infirma, de laboribus plurimis, de jejuniis ac vigiliis multis, aut operabatur, aut promerebatur. Ideoque et quod nigrum est Pauli, speciosius est omni ornatu extrinseco, omni etiam regio cultu. Non comparabitur ei quantalibet pulcritudo carnis, non cutis utique nitida et arsura, non facies colorata vicina putredini, non vestis pretiosa obnoxia vetustati, non auri species, splendorve gemmarum, seu quæque talia, quæ omnia sunt ad corruptionem.

7. Merito proinde omnis cura sanctorum, spreto ornatu cultuque superfluo exterioris sui hominis, qui certe corrumpitur, omni se diligentia præbet et occupat excolendo ac decorando interiori illi, qui ad imaginem Dei est, et renovatur de die in diem. Certi sunt enim Deo non posse esse quicquam acceptius imagine sua, si proprio fuerit restituta decori. Propterea et omnis gloria eorum intus, non foris est, hoc est non in flore fœni, aut in ore vulgi, sed in Domino. Unde et dicunt, *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ :* quod conscientiæ solus sit arbiter Deus, cui soli placere desiderant; et cui placere, sola vera et summa gloria est. Non mediocris plane gloria illa quæ intus est, in qua gloriari dignatur et Dominus gloriæ, dicente David : *Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus.* Et tutior sua cuique gloria, dum habet eam in semetipso, et non in altero. At non in solo fortassis candore interno, sed in exteriori quoque, nigredine et exteriore gloriandum, ne quid omnino sanctis depereat, sed omnia cooperentur in bonum. Non solum igitur in spe, sed et gloriari in tribulationibus. *Libenter,* ait, *gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.* Optanda infirmitas, quæ Christi virtute compensatur. Quis dabit mihi non solum infirmari, sed et destitui ac deficere penitus a memetipso, ut Domini virtutum virtute stabiliar? *Nam virtus in infirmitate perficitur.* Denique ait : *Quando infirmor, tunc fortis sum et potens.*

8. Quod cum ita sit, pulcre sponsa convertit sibi ad gloriam, quod ei pro opprobrio ab æmulis intorquetur; non modo *formosam*, sed et *nigram* esse se glorians. Non enim erubescit nigredinem, quam novit præcessisse et in sponso : cui similari quantæ etiam gloriæ est? Nil sibi gloriosius proinde putat, quam Christi portare opprobrium. Unde vox illa prorsus exsultationis et salutis : *Absit mihi gloriari, nisi in cruce Domini mei Jesu Christi.* GRATA ignominia crucis ei, qui Crucifixo ingratus non est. Nigredo est, sed forma et similitudo Domini. Vade ad sanctum Isaiam, et describet tibi, qualem in spiritu illum viderit. Quem namque alium dicit *virum doloris, et scientem infirmitatem;* et quia *non erat ei species neque decor?* Et addidit : *Nos putavimus eum tamquam leprosum, et percussum a Deo, et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, et attritus est propter scelera nostra; et livore ejus sanati sumus.* Ecce unde niger. Junge et illud sancti David, *Speciosus forma præ filiis hominum ;* et habes totum in sponso, quod sponsa de se hoc in loco testata est.

9. Num tibi recte et ipse videtur secundum ea quæ dicta sunt, æmulis posse respondere Judæis : Niger sum, sed formosus, filii Jerusalem? Niger plane, cui *non erat species, neque decor;* niger, quia *vermis et non homo, opprobrium hominum, et abjecto plebis.* Denique seipsum *fecit peccatum :* et nigrum dicere verear? Intuere sane pannis sordidum, plagis lividum, illitum sputis, pallidum morte; et nigrum vel tunc profecto fatebere. Percunctare etiam Apostolos, eumdem ipsum qualem in monte perspexerint; aut certe Angelos, in qualem prospicere concupiscant; et nihilominus formosum mirabere. Ergo formosus in se, niger propter te. Quam formosum et in mea forma te agnosco, Domine Jesu! non ob divina tantum quibus effulges miracula, sed et propter veritatem, et mansuetudinem, et justitiam. Beatus qui te in his hominem inter homines conversantem diligenter observans, seipsum præbet pro viribus

imitatorem tui. Hoc jam beatitudinis munus formosa tua primitias suæ dotis accepit; nec quod formosum est tui, imitari pigra; nec quod nigrum sustinere confusa. Unde et dicebat : *Nigra sum, sed formosa filiæ Jerusalem.* Et addidit similitudinem, *sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.* At istud obscurum est, nec attingendum omnino fatigatis. Habetis tempus ad pulsandum. Si non dissimulatis, aderit qui revelat mysteria : nec cunctabitur aperire, qui et ad pulsandum invitat. Ipse est enim qui aperit, et nemo claudit, sponsus Ecclesiæ Jesus Christus Dominus noster, qui est benedictus in sæcula sæculorum, amen.

SERMO XXVI,

In quo beatus Bernardus obitum fratris sui Girardi luget. *

1. *Sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.* Hinc incipiendum, quia hic desiit sermo superior. Hoc exspectatis audire quid sit, et qualiter ei quod proximo tractatum est capitulo coaptetur, quia similitudo est. Potest enim hoc ita subjunctum fuisse, ut utraque pars similitudinis ad id solum respondeat, quod ibi præcesserat, *Nigra sum.* Potest et ita, ut duobus illis duo ista, id est singula singulis referantur. Ille sensus simplicior, iste obscurior est. Sed tentemus utrumque : et prius quidem hunc, qui difficilior apparet. Non autem in duobus primis, sed in duobus dumtaxat extremis difficultas est. Nam *Cedar* quidem (quod interpretatur tenebræ) aperte satis cum nigredine convenire videtur : sed *pelles Salomonis* cum formositate non ita. Porro tabernacula in eamdem nihilominus concurrere convenientiam quis non videat? Quid enim tabernacula, nisi nostra sunt corpora, in quibus peregrinamur? Nec enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. Sed et militamus in eis, tamquam in tabernaculis; prorsus violenti ad regnum. Denique militia est vita hominis super terram : et quamdiu militamus in hoc corpore, peregrinamur a Domino, id est a luce. Nam Dominus lux est : et in quantum quisque cum eo non est, in tantum in tenebris est, hoc est in Cedar. Flebilem proinde vocem illam agnoscat suam : *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est! habitavi cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea.* Est ergo hoc habitaculum nostri corporis, non civis mansio, aut domus indigenæ; sed aut tabernaculum militantis, aut stabulum viatoris. Est, inquam, hoc corpus tabernaculum, et tabernaculum Cedar, quod nimirum animam, quasi objectu sui, incircumscripti luminis interim nunc fraudat aspectu; nec sinit omnino videre illud, nisi per *speculum* quidem et *in ænigmate*, non autem *facie ad faciem.*

2. Videsne unde Ecclesiæ nigredo, unde pulcherrimis quoque animabus nonnulla rubigo inhæserit? De tabernaculo profecto Cedar, de exercitio laboriosæ militiæ, de diuturnitate miseri incolatus, de angustiis ærumnosi exsilii, de corpore denique fragili et gravi : quia *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.* Propterea et cupiunt dissolvi : ut corpore levatæ, Christi avolent in amplexus. Unde et gemens una de miseris aiebat : *Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Scit nimirum quæ hujusmodi est, quod non possit in tabernaculo Cedar carere ad purum macula aut ruga, non quantulacumque nigredine : et cupit exire, ut se possit exuere. Et hæc ratio, cur sponsa nigram se dixerit *sicut tabernacula Cedar.* Sed enim quomodo formosa, *sicut pelles Salomonis?* At nescio quid sublime ac sacrum sentio in his pellibus involutum, quod minime ausim omnino contingere, nisi ad nutum sane ipsius, qui reposuit et signavit. Legi nimirum : *Qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria.* Supersedeo igitur et differo. Vobis interim curæ erit solito impetrare favorem vestris precibus : ut eo alacriores, quo fidentiores redeamus ad id, quod attentioribus eget animis. Et fortassis inveniet pius pulsator, quod temerarius scrutator non posset. Quamquam et

mœror finem imperat, et calamitas quam patior.

3. Quousque enim dissimulo, et ignis quem infra meipsum abscondo, triste pectus adurit, interiora depascitur? Clausus latius serpit, sævit acrius. Quid mihi et cantico huic, qui in amaritudine sum? Vis doloris abducit intentionem, et indignatio Domini ebibit spiritum meum. Subtracto siquidem illo, per quem mea in Domino studia utcumque libera esse solebant; simul et cor meum dereliquit me. Sed feci vim animo, ac dissimulavi usque huc; ne affectus fidem vincere videretur. Denique plorantibus aliis, ego (ut advertere potuistis) siccis oculis secutus sum invisum funus, siccis oculis steti ad tumulum, quousque cuncta peracta sunt exsequiarum solemnia. Indutus sacerdotalibus, solitas in eum orationes proprio ore complevi, terram meis manibus ex more jeci super dilecti corpus, terram mox futurum. Qui me intuebantur flebant, et mirabantur, quod non flerem ipse : cum non illum quidem, sed me potius, qui illum amisissem, omnes miserarentur. Cujus enim vel ferreum pectus super me ibi non moveretur, quem videret Girardo superstitem? Commune damnum : sed præ meo non reputabatur infortunio. At ego quibus poteram viribus fidei, reluctabar affectui, nitens vel invitus non moveri frustra addictione naturæ, universitatis debito, conditionis usu, potentis jussu, judicio justi, flagello terribilis, Domini voluntate. Pro hujusmodi semper extunc et deinceps exegi a memetipso non indulgere multo fletui, multum tamen turbatus et mœstus. Nec potui imperare tristitiæ, qui potui lacrymæ; sed, ut scriptum est, *Turbatus sum, et non sum locutus*. At suppressus dolor altius introrsum radicavit, eo (ut sentio) acerbior factus, quo non est exire permissus. Fateor, victus sum. Exeat necesse est foras quod intus patior. Exeat sane ad oculos filiorum, qui scientes incommodum, planctum humanius æstiment, dulcius consolentur.

4. Scitis, o filii, quam justus sit dolor meus, quam dolenda plaga mea. Cernitis nempe, quam fidus comes deseruit me in via hac qua ambulabam, quam vigil ad curam, quam non segnis ad opus, quam suavis ad mores. Quis ita mihi pernecessarius? cui æque dilectus ego? Frater erat genere, sed religione germanior. Dolete, quæso, vicem meam vos, quibus hæc nota sunt. Infirmus corpore eram, et ille portabat me; pusillus corde eram, et confortabat me; piger et negligens, et excitabat me; improvidus et obliviosus, et commonebat me. Quo mihi avulsus es? quo mihi raptus e manibus, homo unanimis, homo secundum cor meum? Amavimus nos in vita : quomodo in morte sumus separati? Amarissima separatio! et quam non posset omnino efficere nisi mors. Quando enim me vivus vivum desereres? Omnino opus mortis, horrendum divortium. Quis enim tam suavi vinculo mutui nostri non pepercisset amoris, nisi totius suavitatis inimica mors? Bene mors, quæ unum rapiendo, duos furiosa peremit. Annon mors etiam mihi? Immo plus mihi, cui utique omni morte infelicior vita servata est. Vivo ut vivens moriar : et hoc dixerim vitam? Quam mitius me privares, o austera mors, vitæ usu, quam fructu! nam vita sine fructu gravior mors. Denique duplex malum ligno paratur infructuoso, securis et ignis. Ergo meis laboribus invidens, elongasti a me amicum et proximum, per cujus maxime studium erant (si quando erant) fructuosi. Satius proinde mihi fuisset periclitari vita, quam tua, o Girarde, præsentia, qui meorum in Domino studiorum eras sollicitus incitator, fidelis adjutor, cautus examinator. Cur, quæso, aut amavimus, aut amisimus nos? Dura conditio, sed mea miseranda fortuna, et non illius! Nam tu, care frater, si caros amisisti, cariores utique recepisti. Me vero quænam jam miserum consolatio manet post te unicum solatium meum? Placita fuit pariter utrique societas corporum pro morum concordia : sed solum me divisio vulneravit. Commune quod libuit; quod triste et lugubre, meum : in me transierunt iræ, in me confirmatus est furor. Erat ambobus

alterutrum grata præsentia, dulce consortium, suave colloquium : sed tantas utriusque delicias ego perdidi, tu mutasti. Et quidem immutatis illis retributio multa.

5. Quanto fœnore gaudiorum ac benedictionum cumulo cares hodie nobis, frater carissime ! Habes certe pro me tantillo repositam tibi Christi præsentiam : nec dispendium sentis absentiæ a nobis tuæ, Angelorum admixtus choris. Non est igitur quod causeris tu de nostra quasi subtracta tibi præsentia, cui affatim sui, suorumque copiam Dominus majestatis indulsit. At ego pro te quid ? Quam vellem scire quidnam sentias nunc de me illo unico tuo, mediis nutante curis et pœnis, destituto te baculo imbecillitatis meæ ! si tamen licet adhuc cogitare de miseris, ingresso abyssum luminis, atque illo pelago æternæ felicitatis absorpto. Forte enim, etsi nosti nos secundum carnem, sed nunc jam non nosti : et quoniam introisti in potentias Domini, memoraris justitiæ ejus solius, immemor nostri. Cæterum *qui adhæret Deo, unus spiritus est*, et in divinum quemdam totus immutatur affectum : nec potest jam sentire aut sapere nisi Deum, et quod sentit et sapit Deus, plenus Deo. Deus autem caritas est, et quanto quis conjunctior Deo, tanto plenior caritate. Porro impassibilis est Deus, sed non incompassibilis, cui proprium est misereri semper et parcere. Ergo et te necesse est misericordem esse, qui inhæres misericordi, quamvis jam minime miser sis : et qui non pateris, compateris tamen. Affectus proinde tuus non est imminutus, sed immutatus ; nec quoniam Deum induisti, nostri cura te exuisti : et ipsi enim cura est de nobis. Quod infirmum est abjecisti, sed non quod pium. Caritas denique numquam excidit : non oblivisceris me in finem.

6. Videor mihi quasi audire fratrem meum dicentem : *Numquid mater oblivisci poterit filii uteri sui ?* Etsi illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui. Non expedit prorsus. Scis ubi verser, ubi jaceam, ubi reliqueris me ; non est qui porrigat manum. Ad omne quod emerserit, respicio ad Girardum ut consueveram, et non est. Heu ! tunc ingemisco miser sicut homo sine adjutorio. Quem consulam in ambiguis ? cui in adversis fidam ? quis portabit onera ? quis pericula propulsabit ? Nonne ubique gressus meos Girardi oculi anteibant ? Nonne tuum, Girarde, pectus curæ meæ notius, quam meum ipsius habebant, familiarius incursabant, acrius urgebant ? Nonne in lingua tua illa placabili et potenti, meam a sermonibus sæculi frequentissime vindicabas, et amico reddebas silentio ? Dominus dederat illi linguam eruditam, ut sciret quando deberet proferre sermonem. Ita denique in prudentia responsorum suorum, et in gratia data sibi desuper, et domesticis satisfaciebat et exteris, ut pene me nemo requireret, cui prior forte Girardus occurrisset. Occurrebat autem adventantibus, opponens se, ne subito meum otium incursarent. Si quibus sane per se satisfacere non quibat, hos perducebat ad me, cæteros emittebat. O virum industrium ! o amicum fidelem ! et amico gerebat morem, et officiis caritatis non deerat. Quis vacua ab eo recessit manu ? Si dives, consilium ; si pauper, subsidium reportabat. Nec quærebat quæ sua sunt, qui se mediis ingerebat curis, ut ego vacarem. Sperabat enim, sicut erat humillimus, majorem de nostra quiete fructum, quam si vacaret ipse. Interdum tamen postulabat absolvi, et alteri cedere, quasi qui melius provideret. Sed ubi ille inveniretur ? Nec petulanti aliquo (ut assolet) in eo officii detinebatur affectu, sed solo intuitu caritatis. Siquidem plus omnibus laborabat, et minus omnibus accipiebat, ita ut sæpe, cum aliis necessaria ministraret, egeret ipse in pluribus, verbi causa, cibo aut veste. Denique cum se sentiret decessui propinquare : « Deus, inquit, tu » scis quod quantum in me fuit, semper optavi quietem ; mihi intendere, tibi vacare. Sed implicitum tenuit timor tuus, voluntas fratrum, et studium obediendi, super omnia Abbatis pariter et fratris germana dilectio. Ita » est. » Gratias tibi, Frater, de omni

fructu meorum, si quis est, in Domino studiorum. Tibi debeo si profeci, si profui. Tu intricabaris, et ego tuo beneficio feriatus sedebam mihi, aut certe divinis obsequiis sanctius occupabar, aut doctrinæ filiorum utilius intendebam. Cur enim securus intus non essem, cum te scirem agentem foris manum dexteram meam, lumen oculorum meorum, pectus meum et linguam meam? Et quidem indefessa manus, oculus simplex, pectus consilii, lingua loquens judicium, sicut scriptum est: *Os justi meditabitur sapientiam, et lingua ejus loquetur judicium.*

7. Sed quid dixi foris agentem illum? quasi interna Girardus nesciret, ac spiritualium expers esset donorum. Norunt qui illum norunt spirituales, quam verba ejus spiritum redolerent. Norunt contubernales, quam mores ejus et studia non carnem saperent, sed fervèrent spiritu. Quis illo rigidior in custodia disciplinæ? quis in castigando corpus suum districtior, suspensior vel sublimior in contemplando, subtilior in disserendo? Quoties cum eo disserens ea didici quæ nesciebam; et qui docturus adveneram, doctus magis abscessi? Nec mirum de me, cum magni ac sapientes viri idipsum nihilominus ex illo sibi accidisse testentur. Non cognovit litteraturam: sed habuit litterarum inventorem sensum, habuit et illuminantem Spiritum. Nec in maximis tantum, sed in minimis maximus erat. Quid (verbi causa) in ædificiis, in agris, hortis, aquis, cunctis denique artibus seu operibus rusticorum? quid, inquam, vel in hoc rerum genere Girardi subterfugit peritiam? Cæmentariis, fabris, agricolis, hortulanis, sutoribus, atque textoribus facile magister erat. Cumque omnium judicio omnibus esset sapientior, solis in suis oculis non erat sapiens. Utinam multos, etsi minus sapientes, non plus tangeret illa maledictio: *Væ qui sapientes estis in oculis vestris!* Scientibus ista loquor, et adhuc plura his de illo, et majora compertis. Parco tamen, quia caro mea, et frater est. Hoc tamen securus addo, mihi [illegible]lis in omnibus et præ omnibus: fuit utilis in parvis et magnis, in privatis et publicis, foris et intus. Merito ex eo pendebam totus, qui mihi totum erat. Solum pene reliquerat mihi provisoris honorem et nomen; nam opus ipse faciebat. Ego vocitabar Abbas, sed ille præerat in sollicitudine. Merito requievit in illo spiritus meus, per quem licebat delectari in Domino, prædicare liberius, orare securius. Per te, inquam, mihi, frater mi, mens sobria, et grata quies, sermo efficacior, pinguior oratio, frequentior lectio, et ferventior affectus.

8. Heu! sublatus es, et hæc omnia simul. Tecum omnes pariter abiere deliciæ, et lætitiæ meæ. Jam curæ irruunt, jam molestiæ hinc inde pulsant, et angustiæ undique solum me repererunt, solæ mihi te abeunte remanserunt, solus sub sarcina gemo. Aut ponere, aut opprimi necesse est, quia tu tuos humeros subduxisti. Quis mihi tribuat cito mori post te! Nam pro te nolim, nec te tua fraudare gloria. Porro supervivere tibi, labor, et dolor. Vivam, quoad vivam, in amaritudine, vivam in mœrore: et hæc sit mihi consolatio, ut mœrendo affligar. Non parcam, et juvabo manum Domini: etenim manus Domini tetigit me. Me, inquam, tetigit et percussit, non illum, quem vocavit ad requiem: me cecidit, cum succidit illum. Numquid enim occisum quis dixerit, quem plantavit in vita? At quod illi vitæ janua fuit, mihi plane est mors: meque illa morte mortuum dixerim, non hunc qui obdormivit in Domino. Exite, exite lacrymæ jampridem cupientes: exite, quia is qui vobis meatum obstruxerat, commeavit. Aperiantur cataractæ miseri capitis, et erumpant fontes aquarum, si forte sufficiant sordes diluere culparum, quibus iram merui. Cum consolatus fuerit super me Dominus, tunc fortassis et ego merear consolari, si tamen non pepercero a mœrore: nam qui lugent, ipsi consolabuntur. Propterea condescendat mihi omnis sanctus, et in spiritu lenitatis qui spiritualis est, sustineat lamentantem. Luctus meus humano, quæso, pensetur affectu, non usu. Videmus nempe mortuos quotidie

plangere mortuos suos: fletum multum, et fructum nullum. Non culpamus affectum, nisi cum excedit modum; sed causam. Ille nimirum naturæ est, et ejus turbatio pœna peccati: hæc vanitas et peccatum. Etenim ibi sola (nisi fallor) plorantur damna gloriæ carnis, vitæ præsentis incommoda. Et plorandi qui ita plorant. Numquid ego sic? Similis mihi affectus, sed altera causa, dissimilisque intentio. Nulla mihi sane querela de omnibus quæ sunt mundi. In his profecto quæ sunt Dei, ademptum doleo fidele auxilium, salutare consilium. Girardum lugeo: Girardus est in causa, frater carne, sed proximus spiritu, socius proposito.

9. Adhæsit anima mea animæ illius; et unam fecit de duabus, non consanguinitas, sed unanimitas. Carnis quidem necessitudo non defuit: sed plus junxit societas spiritus, consensus animorum, morum conformitas. Cum ergo essemus cor unum et anima una, hanc meam pariter atque ipsius animam pertransivit gladius, et scindens, mediam partem locavit in cœlo, partem in cœno deseruit. Ego, ego illa portio misera in luto jacens, truncata parte sui, et parte potiori; et dicitur mihi, Ne fleveris? Avulsa sunt viscera mea a me; et dicitur mihi, Ne senseris? Sentio, sentio vel invitus, quia nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea est: sentio prorsus et doleo, et dolor meus in conspectu meo semper. Non sane nos poterit duritiæ et insensibilitatis arguere ille qui verberat, quomodo illos, de quibus ait: *Percussi eos, et non doluerunt.* Affectum meum confessus sum, et non negavi. Carnalem quis dixerit: ego humanum non nego, sicut nec me hominem. Si nec hoc sufficit, nec carnalem negaverim. Nam et ego carnalis sum, venumdatus sub peccato, addictus morti, pœnis et ærumnis obnoxius. Non sum, fateor, insensibilis ad pœnas, mortem horreo meam et meorum. Meus Girardus erat, meus plane. Annon meus, qui frater sanguine fuit, professione filius, sollicitudine pater, consors spiritu, intimus affectu? Is recessit a me: sentio læsus sum, et graviter.

10. Ignoscite, filii: immo si filii, vicem dolete paternam. Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, qui certe consideratis, quam gravia pro peccatis recepi de manu Domini. In virga indignationis suæ percussit me, digne pro meritis, dure pro viribus. An leve quis dixerit vivere me absque Girardo, nisi qui ignorat quid mihi cum Girardo? Nec tamen contradico sermonibus Sancti: nec reprehendo judicium, quo recepit quisque quo dignus est, ille coronam quam meruit, ego quam debui pœnam. Numquid quia sentio pœnam, reprehendo sententiam? Humanum est illud, hoc impium. Humanum, inquam, et necesse affici erga caros, sive delectabiliter cum præsto sunt, sive cum absunt, moleste. Non erit otiosa socialis conversatio, præsertim inter amicos: et quid effecerit mutuus amor in sibi præsentibus, horror indicat separationis; et dolor de invicem separatis. Doleo super te, Girarde carissime, non quia dolendus, sed quia ablatus. Et ideo fortassis dolendum mihi potius super me, qui bibo calicem amaritudinis. Et solus dolendus, quia solus bibo: non enim et tu. Solus ego patior quod solent pariter pati qui se diligunt, cum se amittunt.

11. Utinam non te amiserim, sed præmiserim! utinam vel tarde aliquando sequar te quocumque ieris! Non enim dubium, quin ad illos ieris, quos circa medium extremæ noctis tuæ invitabas ad laudem, cum in vultu et voce exsultationis subito erupisti in illud Davidicum, stupentibus qui assistebant: *Laudate Dominum de cœlis, laudate eum in excelsis.* Jam tibi, frater mi, nocte adhuc media diescebat, et nox sicut dies illuminabatur. Prorsus illa nox illuminatio tua in deliciis tuis. Accitus sum ego ad id miraculi, videre exsultantem in morte hominem, et insultantem morti. Ubi est mors victoria tua? Ubi est mors stimulus tuus? Jam non stimulus, sed jubilus. Jam cantando moritur homo, et moriendo cantat. Usurparis ad lætitiam mater mœroris, usurparis ad gloriam gloriæ inimica, usurparis ad introitum regni porta in-

feri, et fovea perditionis ad inventionem salutis : idque ab homine peccatore. Juste nimirum, quia tu inique in hominem innocentem et justum potestatem temeraria usurpasti. Mortua es, o mors, et perforata hamo quem incauta glutiisti, cujus illa vox est in Propheta : *O mors, ero mors tua, morsus tuus ero, inferne.* Illo, inquam, hamo perforata, transeuntibus per medium tui fidelibus latum lætumque exitum pandis ad vitam. Girardus te non formidat, larvalis effigies. Girardus per medias fauces tuas transit ad patriam, non modo securus, sed et lætabundus et laudans. Cum ergo supervenissem, et extrema jam psalmi me audiente clara voce complesset, suspiciens in cœlum, ait : *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.* Et repetens eumdem sermonem, ac frequenter ingeminans *Pater, Pater,* conversus ad me, exhilarata quidem facie, « Quanta, inquit, dignatio Dei, » patrem hominum esse ! quanta hominum gloria, Dei filios Dei esse et hæ» redes ! Nam si filii, et hæredes. » Sic cantabat quem nos lugemus : in quo et meum, fateor, luctum pene in cantum convertit, dum intentus gloriæ ejus, propriæ fere miseriæ obliviscor.

12. Sed revocat me ad me pungens dolor, facileque a sereno illo intuitu, tamquam a levi excitat somno perstringens anxietas. Plangam igitur, sed super me, quia super illum jam vetat ratio. Puto enim si opportunitas daretur, modo diceret nobis : Nolite flere super me, sed super vos ipsos flete. Planxit merito David super parricida filio, cui perpetuo sciret obstructum exitum de ventre mortis mole criminis. Merito super Saul et super Jonatham ; quibus æque absorptis semel, emersio jam non speratur. Et quidem resurgent, sed non ad vitam : immo ad vitam, ut vivi in morte infelicius moriantur. Quanquam de Jonatha possit non immerito hærere sententia. At mihi etsi non ista suppetit plangendi ratio, non tamen nulla. Plango primum super mea ipsius plaga, atque hujus jactura domus : plango deinde super pauperum necessitatibus, quorum Girardus pater erat ; plango certe et super universo statu nostri Ordinis nostræque professionis, qui de tuo, Girarde, zelo, consilio et exemplo robur non mediocre capiebat : plango postremo, etsi non super te, propter te tamen. Hinc prorsus, hinc afficior graviter, quia vehementer amo. Et nemo mihi molestus sit, dicens non debere sic affici; cum benignus Samuel super reprobo rege, et pius David super parricida filio satisfecerint affectioni, et non ad injuriam fidei, non in superni suggillationem judicii. *Absalon fili mi*, ait sanctus David, *fili mi Absalon :* et ecce plus quam Absalon hic. Salvator quoque videns civitatem Jerusalem, et prævidens ruituram, *flevit super eam.* Et ego propriam, et quæ in præsenti est desolationem non sentiam ? Plagam meam recentem, et gravem non doleam ? Ille flevit compatiendo, et ego patiendo non audeam ? Et certe ad tumulum Lazari nec flentes arguit, nec a fletu prohibuit, insuper et flevit cum flentibus : *Et lacrymatus est,* inquit, *Jesus.* Fuerunt lacrymæ illæ testes profecto naturæ, non indices diffidentiæ. Denique et prodiit mox ad vocem ejus qui erat mortuus, ne continuo putes fidei præjudicium dolentis affectum.

13. Sic nec fletus utique noster infidelitatis est signum, sed conditionis indicium : nec quia percussus ploro, arguo ferientem, sed provoco pietatem, severitatem flectere satago. Unde et verba mea dolore sunt plena, non tamen et murmure. Numquid non plenum justitiæ protuli, quod unius sententiæ complemento et punitus est qui debuit, et coronatus qui meruit? Et adhuc dico : Bene utrumque fecit dulcis et rectus Dominus. Misericordiam et judicium cantabo tibi, Domine. Cantet tibi misericordia, quam fecisti cum servo tuo Girardo : cantet et judicium, quod nos portamus. In altero bonus, in altero justus laudaberis. An solius laus bonitatis? Est et justitiæ. *Justus es, Domine, et rectum judicium tuum.* Girardum tu dedisti, Girardum tu abstulisti : et si dolemus ablatum, non tamen obliviscimur quod datus fuit, et gratias agimus quod

habere illum meruimus, quo carere in tantum non volumus, in quantum non expedit.

12. Recordor, Domine, pacti mei et miserationis tuæ, ut magis justificeris in sermonibus tuis, et vincas cum judicaris. Cùm pro causa Ecclesiæ anno præterito Viterbii essemus, ægrotavit ille, et invalescente languore, cum jam proxima videretur vocatio, ego ægerrime ferens comitem peregrinationis, et illum comitem in terra relinquere aliena, nec resignare his qui mihi eum commiserant, quoniam amabatur ab omnibus, sicut erat amabilis valde; conversus ad orationem cum fletu et gemitu : Exspecta, inquam, Domine, usque ad reditum. Restitutum amicis tolle jam eum, si vis, et non causabor. Exaudisti me, Deus : convaluit, opus perfecimus quod injunxeras, redivimus cum exsultatione reportantes manipulos pacis. Porro ego oblitus pene sum meæ conventionis, sed non tu. Pudet singultuum horum, qui prævaricationis me arguunt. Quid plura? Repetiisti commendatum, recepisti tuum. Finem verborum indicunt lacrymæ; tu illis, Domine, finem modumque indixeris.

SERMO XXVII.

De ornatu sponsæ, et qualiter anima sancta Cœlum dicatur.

1. Quia debitis humanitatis officiis amicum revertentem in patriam prosecuti sumus, redeo, Fratres, ad propositum ædificandi quod intermiseram. Incongruum namque est diu flere lætantem; et sedenti ad epulas lacrymas multas ingerere, importunum. Sed et si nostras defleamus ærumnas, ne id quidem oportet nimis, ne non tam amasse illum, quam nostra quæsisse de illo commoda videamur. Temperet sane dilecti gaudium mœstitiam desolatorum; et tolerabilius fiat nobis quod nobiscum non est, quia cum Deo est. Fretus ergo orationibus vestris, volo in lucem, si possum, prodere quicquid illud est, quod opertum illis pellibus sentio, quæ in exemplum decoris sponsæ productæ sunt. Hoc (si recolitis) tactum fuit, sed indiscussum remansit : porro discussum et declaratum, quomodo *nigra* sit *sicut tabernacula Cedar*. Quomodo ergo *sicut pelles Salomonis formosa?* quasi vero Salomon in omni gloria sua quicquam habuerit condignum decore sponsæ, et gloria ornatus ejus. Et quidem si non ad decorem sponsæ, sed ad nigredinem potius nescio quas *pelles* istas, sicut et *tabernacula Cedar* respicere diceremus, fortassis competeret, nec deesset unde id congruere monstraremus, sicut et monstrabimus. At vero si sponsæ claritati quarumcumque decorem pellium comparandum putamus, hic prorsus opus nobis est, ejus ad quem pulsastis auxilio, quatenus mysterium hoc digne aperire possimus. Quid namque eorum quæ in facie lucent, si internæ cujuspiam sanctæ animæ pulcritudini comparetur, non vile ac fœdum recto appareat æstimatori? Quid, inquam, tale in se ostendit ea quæ præterit figura hujus mundi, quod æquare speciem animæ possit illius, quæ exuta terreni hominis vetustatem, ejus qui de cœlo est, decorem induit, ornata optimis moribus pro monilibus, ipso purior sicut et excelsior æthere, sole splendidior? Noli ergo respicere ad istum Salomonem, cum indagare cupis, cujusmodi se pellibus similem in decore sponsa glorietur.

2. Quid est ergo quod dicit : *Formosa sum sicut pelles Salomonis?* Magnum et mirabile quiddam, ut ego æstimo : si tamen non hunc, sed illum hic attendamus, de quo dicitur : *Ecce plusquam Salomon hic.* Nam usque adeo is meus Salomon Salomon est, ut non modo Pacificus (quod quidem Salomon interpretatur) sed et Pax ipsa vocetur, Paulo perhibente, quia *ipse est pax nostra.* Apud istum Salomonem non dubito posse inveniri quod decori sponsæ omnino comparare non dubitem. Et præsertim de pellibus ejus adverte in psalmo : *Extendens*, ait, *cœlum sicut pellem.* Non ille profecto Salomon (etsi multum sapiens, multumque potens) extendit cœlum sicut pellem : sed is potius, qui non tam sapiens, quam ipsa Sapientia

est, ipse prorsus extendit et condidit. Istius siquidem, et non illius illa vox est : *Quando præparabat cœlos* (haud dubium quin Deus Pater) *ego aderam*. Aderat sine dubio præparanti cœlos sua virtus, suaque sapientia. Nec putes adstitisse otiosam, et quasi ad spectandum solummodo, quia dixit, *aderam*, non etiam, præparabam. Respice paulisper inferius, et invenies aperte subjungentem, quia *eram cum eo componens omnia*. Denique ait : *Quæcumque enim Pater facit, hæc et Filius similiter facit*. Et ipse itaque extendit cœlum sicut pellem. Pulcherrima pellis, quæ in modum magni cujusdam tentorii universam operiens faciem terræ, solis, lunæ, atque stellarum varietate tam spectabili humanos oblectat aspectus. Quid hac pelle formosius? quid ornatius cœlo? Minime tamen vel ipsum ullatenus conferendum gloriæ et decori sponsæ, eo ipso succumbens, quod præterit et hæc figura ipsius, utpote corporea, et corporeis subjacens sensibus. *Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna*.

3. Sed est rationalis quædam sponsæ species, et spiritualis effigies; ipsaque æterna, quia imago æternitatis. Decor ejus, verbi gratia, caritas est, *et caritas*, sicut legitis, *numquam excidit*. Est certe et justitia; et *justitia ejus*, inquit, *manet in sæculum sæculi*. Est etiam patientia: et legitis nihilominus, quia *patientia pauperum non peribit in finem*. Quid voluntaria paupertas? quid humilitas? Nonne altera regnum æternum, altera æque exaltationem promeretur æternam? Eo quoque spectat, et *timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi*. Sic prudentia, sic temperantia, sic fortitudo, et si quæ sunt virtutes aliæ, quid nisi margaritæ sunt quædam in sponsæ ornatu, splendore perpetuo coruscantes? Perpetuo, inquam, quia sedes et fundamentum perpetuitatis. Nec enim perpetuæ beatæque vitæ omnino locus in anima est, nisi mediis quidem interjectisque virtutibus. Unde Propheta Deo, qui utique vita beata est, *justitia*, inquit, *et judicium præparatio sedis tuæ*. Et Apostolus dicit *Christum habitare*, non omni modo quidem, sed signanter *per fidem in cordibus nostris*. Domino quoque sessuro super asellum, vestes suas discipuli substraverunt: significantes Salvatorem seu salutem nequaquam insidere nudæ animæ, quam non videlicet vestitam invenerit doctrina et moribus Apostolorum. Et ideo Ecclesia promissionem habens futuræ felicitatis, curat interim præparare et præornare se in vestitu deaurato, circumdata varietate gratiarum atque virtutum, quo digna et capax plenitudinis gratiæ inveniatur.

4. Cæterum spirituali huic tam pulcræ varietati, quam de prima interim stola in quadam veste suæ sanctificationis accepit, nullo pacto ego comparaverim in decore cœlum hoc visibile atque corporeum, quamvis in suo genere quidem siderea varietate pulcherrimum. Sed est cœlum cœli, de quo Propheta : *Psallite*, inquit, *Domino, qui ascendit super cœlum cœli ad Orientem*. Et hoc cœlum intellectuale ac spirituale : et qui fecit cœlos in intellectu, creavit illud et statuit in sempiternum, ipsumque inhabitat. Ne vero putes sponsæ devotionem citra illud remanere cœlum, in quo sit habitare dilectum: ubi enim thesaurus ejus, ibi et cor ejus. Æmulatur sane assistentes vultui ad quem suspirat : et quibus se interim non valet videndo associare, studet conformare vivendo, moribus magis, quam vocibus clamans: *Domine, dilexi decorem domus tuæ, et locum habitationis gloriæ tuæ*.

5. Prorsus de hoc cœlo minime sibi indignum ducit ducere similitudinem. Hoc extentum sicut pellis, non spatiis tamen locorum, sed affectibus animorum; hoc miris variisque artificis distinctum operibus. Divisiones autem sunt, non cœlorum, sed beatitudinum. Nam alios quidem posuit Angelos, alios autem Archangelos, alios vero Virtutes, alios Dominationes, alios Principatus, alios Potestates, alios Thronos, alios Cherubin, atque alios Seraphin. Sic stellatum cœlum hoc; sic depicta hæc pellis. Hæc una de pellibus mei Salomonis, et hæc præcipua in omni ornatu multiformis gloriæ ejus. Habet autem grandis ista pellis

quam plurimas in se æque Salomonis pelles, quoniam unusquisque beatus et sanctus, qui ibi est, pellis est utique Salomonis. Benigni siquidem sunt atque extenti in caritate, pertingentes usque ad nos, quibus gloriam, quam habent, non invident, sed optant, ita ut ex ipsis hujus rei gratia demorari apud nos non graventur, seduli circa nos, et curam gerentes nostri, *omnes administratorii spiritus, missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis.* Quamobrem sicut *cœlum cœli* singulariter dicitur universa illa multitudo collecta beatorum; sic et *cœli cœlorum,* propter singulos, qui utique cœli sunt, nominantur; et ad singulos spectat quod dicitur : *Extendens cœlum sicut pellem.* Videtis, credo, quænam illæ pelles, et cujus sint Salomonis, de quarum sponsa similitudine gloriatur.

6. Nunc jam intueamini ejus gloriam, quæ et cœlo se comparat, et illi cœlo, quod tanto est gloriosius, quanto divinius. Nec immerito usurpat inde similitudinem, unde originem ducit. Nam si propter corpus, quod de terra habet, tabernaculis Cedar se assimilat ; cur non et propter animam, quæ de cœlo est, cœlo æque similem se esse glorietur, præsertim cum vita testetur originem, testetur naturæ dignitatem et patriæ? Unum Deum adorat et colit, quomodo Angeli; Christum super omnia amat, quomodo Angeli; casta est, quomodo Angeli; idque in carne peccati et fragili corpore, quod non Angeli; quærit postremo, et sapit quæ apud illos sunt, non quæ super terram. Quod evidentius cœlestis insigne originis, quam ingenitam, et in regione dissimilitudinis, retinere similitudinem : gloriam vitæ cœlibis in terra, et ab exsule, usurpari; in corpore denique pene bestiali vivere angelum? Cœlestis sunt ista potentiæ, non terrenæ; et quod vere de cœlo sit anima quæ hæc potest, aperte indicant. Audi tamen apertius. *Vidi*, inquit, *civitatem sanctam Jerusalem novam, descendentem de cœlo, a Deo paratam, tamquam sponsam ornatam viro suo.* Et addidit : *Et audivi vocem magnam de throno dicentem : Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis.* Ad quid? Credo ut sibi acquirat sponsam de hominibus. Mira res! Ad sponsam veniebat, et absque sponsa non veniebat. Quærebat sponsam, et sponsa cum ipso erat. An duæ erant? Absit. *Una est enim,* ait, *columba mea.* Sed sicut de diversis ovium gregibus unum facere voluit, ut sit *unum ovile, et unus pastor :* ita cum haberet sponsam inhærentem sibi a principio multitudinem Angelorum, placuit ei et de hominibus convocare Ecclesiam, atque unire illi quæ de cœlo est, ut sit una sponsa, et sponsus unus. Ergo ex adjecta ista, perfecta est illa, non duplicata; et cognoscit de se dictum : *Una est perfecta mea.* Porro unam conformitas facit, nunc quidem in simili devotione, postea vero et in pari gloria.

7. Habes itaque utrumque de cœlo, et sponsum scilicet Jesum, et sponsam Jerusalem. Et ille quidem ut videretur, *semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo.* At illam in quanam putamus forma seu specie, aut in quo habitu videlicet descendentem vidit ille qui vidit? An forte in frequentia Angelorum, quos vidit *descendentes et ascendentes super Filium hominis?* Sed melius dicimus, quod sponsam tunc viderit, cum Verbum in carne vidit, agnoscens duos in carne una. Dum enim sanctus ille Emmanuel terris intulit magisterium disciplinæ cœlestis; dum supernæ illius Jerusalem, quæ est mater nostra, visibilis quædam imago et species decoris ejus per ipsum nobis et in ipso expressa innotuit; quid nisi in sponso sponsam perspeximus, unum eumdemque Dominum gloriæ admirantes, et sponsum decoratum corona, et sponsam ornatam monilibus suis? Ipse igitur qui descendit, ipse est et qui ascendit : ut nemo ascendat in cœlum, nisi qui de cœlo descendit, unus idemque Dominus, et sponsus in capite, et sponsa in corpore. Nec frustra in terris visus est homo cœlestis, cum de terrenis cœlestes quam plurimos fecerit sibi similes, ut sit quod legitur : *Qualis cœlestis, tales et cœlestes.* Extunc igitur

in terra vivitur more cœlestium, dum instar supernæ illius beatæque creaturæ hæc quoque, quæ a finibus terræ venit audire sapientiam Salomonis, cœlesti viro nihilominus casto inhæret amore, etsi necdum quomodo illa juncta per speciem, tamen sponsata per fidem, juxta promissum Dei dicentis per Prophetam : *Sponsabo te mihi in misericordia et miserationibus, et sponsabo te mihi in fide.* Unde magis magisque conformari satagit formæ, quæ de cœlo venit, discens ab ea verecunda esse et sobria, discens pudica et sancta, discens patiens atque compatiens, postremo discens mitis et humilis corde. Et ideo moribus hujuscemodi contendit et absens placere ei, in quem Angeli prospicere concupiscunt : ut dum desiderio fervet angelico, probet se proinde civem sanctorum, et domesticam Dei; probet dilectam, probet sponsam.

8. Ego puto omnem animam talem non modo cœlestem esse propter originem, sed et cœlum ipsum posse non immerito appellari propter imitationem. Et tunc liquido ostendit, quia vere origo ipsius de cœlis est, cum conversatio ejus in cœlis est. Est ergo cœlum sancta aliqua anima, habens solem intellectum, lunam fidem, astra virtutes. Vel certe sol, justitiæ zelus aut fervens caritas; et luna continentia. Quomodo enim claritas, ut aiunt, lunæ non nisi a sole est : sic absque caritate seu justitia continentiæ meritum nullum est : Hinc denique Sapiens : *O quam pulcra es,* inquit, *casta generatio cum caritate.* Porro stellas dixisse virtutes non me pœnitet, considerantem congruentiam similitudinis. Quomodo nempe stellæ in nocte lucent, in die latent : sic vera virtus, quæ sæpe in prosperis non apparet, eminet in adversis. Illud sane cautelæ est, hoc necessitatis. Ergo virtus est sidus, et homo virtutum, cœlum. Nisi quis forte cum Deum per Prophetam dixisse legit, *Cœlum mihi sedes est;* cœlum hoc volubile visibileque intelligendum existimet, et non potius illud, de quo alibi apertius Scriptura commemorat : *Anima*, inquiens, *justi sedes est sapientiæ.* Qui autem ex doctrina Salvatoris sapit spiritum esse Deum, atque in spiritu adorandum : etiam sedem ei non ambigit assignare spiritualem. Ego vero fidenter id fecerim, non minus in hominis justi, quam in angelico spiritu. Confirmat me in hoc sensu maxime illa fidelis promissio : *Ego et Pater,* ait, Filius, *ad eum*, id est ad sanctum hominem, *veniemus, et mansionem apud eum faciemus.* Prophetam quoque non de alio dixisse cœlo arbitror : *Tu autem in sancto habitas, laus Israel.* Manifeste autem Apostolus dicit, *habitare Christum per fidem in cordibus nostris.*

9. Nec mirum si libenter inhabitat cœlum hoc Dominus Jesus, quod utique, non quomodo cæteros, dixit tantum ut fieret, sed pugnavit ut acquireret, occubuit ut redimeret. Ideo et post laborem voto potitus, ait : *Hæc requies mea in sæculum sæculi, hic habitabo, quoniam elegi eam.* Et beata cui dicitur : *Veni electa mea, et ponam in te thronum meum.* Quid tu tristis es nunc, o anima mea, et quare conturbas me? Putasne et tu penes te invenias locum Domino? Et quis nobis locus in nobis huic idoneus gloriæ, sufficiens majestati? Utinam vel merear adorare in loco, ubi steterunt pedes ejus. Quis dabit mihi saltem vestigiis adhærere sanctæ cujuspiam animæ, quam elegit in habitationem sibi? Tamen si dignetur infundere et meam animam unctione misericordiæ suæ, atque ita extendere sicut pellem, quæ utique cum ungitur, dilatatur, quatenus et ego dicere valeam, *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum;* potero etiam ipse fortassis ostendere in meipso, etsi non cœnaculum grande stratum, ubi possit recumbere cum Discipulis suis; attamen ubi saltem reclinet caput. A longe suspicio illos certe beatos, de quibus dicitur : *Et inhabitabo in eis, et deambulabo in illis.*

10. O quanta illi animæ latitudo, quanta et meritorum prærogativa, quæ divinam in se præsentiam, et digna invenitur suscipere, et sufficiens capere! Quid illa, cui et spatiosa suppetunt deambulatoria, ad opus quidem majes-

tatis? Non est profecto intricata forensibus causis curisve sæcularibus, nec certe ventri et luxuriæ dedita; sed nec curiosa spectandi, seu cupida omnino dominandi, vel etiam tumida dominatu. Oportet namque primo quidem his omnibus vacuam esse animam, ut cœlum fiat, atque habitatio Dei. Alioquin quomodo poterit vacare et videre, quoniam ipse est Deus? Sed et odio sive invidiæ aut rancori minime prorsus indulgendum, quoniam *in malevolam animam non introibit sapientia.* Deinde necesse est eam crescere ac dilatari, ut sit capax Dei. Porro latitudo ejus, dilectio ejus, sicut dicit Apostolus: *Dilatamini in caritate.* Nam etsi anima minime, cum sit spiritus, quantitatem corpoream recipit: tamen confert illi gratia, quod negatum est a natura. Crescit quidem et extenditur, sed spiritualiter; crescit non in substantia, sed in virtute; crescit et in gloria; crescit etiam in templum sanctum in Domino; crescit denique et proficit in virum perfectum, *in mensuram ætatis plenitudinis Christi.* Ergo quantitas cujusque animæ æstimetur de mensura caritatis quam habet, ut verbi gratia, quæ multum habet caritatis, magna sit; quæ parum, parva; quæ vero nihil, nihil, dicente Paulo: *Si caritatem non habuero, nihil sum.* Quod si quantulamcumque habere cœperit, ut saltem diligentes se diligere curet, ac salutare vel fratres suos, et eos qui se salutant: jam nonnihil quidem illam animam dixerim, quæ in ratione dati et accepti socialem saltem retinet caritatem. Verumtamen juxta sermonem Domini *quid amplius facit?* Nec amplam proinde, nec magnam, sed plane angustam modicamque censuerim animam, quam adeo modicæ caritatis esse cognoverim.

11. At si grandescat et proficiat, ita ut transiens limitem angusti obnoxiique amoris hujus, latos fines bonitatis gratuitæ tota libertate spiritus apprehendat, quatenus largo quodam gremio bonæ voluntatis ad omnem seipsam curet extendere proximum, diligendo unumquemque tamquam seipsam: numquid jam illi recte dicetur, Quid amplius facis? quippe quæ seipsam tam amplam facit. Amplum, inquam, gerit caritatis sinum, quæ complectitur universos, etiam quibus nulla se novit carnis necessitudine junctam, nulla spe percipiendi commodi cujusquam illectam, nulla percepti redhibitione obnoxiam, nullo denique omnino adstrictam debito, nisi illo sane, de quo dicitur: *Nemini quicquam debeatis, nisi ut invicem diligatis.* Verum si adjicias etiam usquequaque vim facere regno caritatis, ut usque ad ultimos ejus terminos occupare illud pius invasor prævaleas, dum ne inimicis quidem claudenda viscera pietatis existimes; benefacias his quoque qui te oderunt, ores et pro persequentibus ac calumniantibus te, necnon et cum his qui oderunt pacem, esse pacificus studeas: tunc prorsus latitudo cœli, latitudo tuæ animæ; et altitudo non dispar, sed nec dissimilis pulcritudo; impleturque tunc demum in ea quod dicitur: *Extendens cœlum sicut pellem;* in quo jam miræ latitudinis, altitudinis, ac pulcritudinis cœlo summus et immensus atque gloriosus, non modo dignanter habitat, sed et spatiose deambulat.

12. Videsne quales in se habeat Ecclesia cœlos, cum sit nihilominus ipsa, in sua quidem universitate, ingens quoddam cœlum, extentum a mari usque ad mare, et a flumine usque ad terminos orbis terrarum? Vide etiam consequenter, cui et in hoc ipso assimiles eam, si tamen non tibi excidit illud, quod paulo ante memoratum est hujus rei exemplar, de *cœlo* videlicet *cœli,* et *cœlis cœlorum.* Ergo exemplo illius quæ sursum est mater nostra, hæc quoque quæ adhuc peregrinatur, habet cœlos suos, homines spirituales, vita et opinione conspicuos, fide puros, spe firmos, latos caritate, contemplatione suspensos. Et hi pluentes pluviam verbi salutarem, tonant increpationibus, coruscant miraculis. Hi enarrant gloriam Dei, hi extenti, sicut pelles, super omnem terram, legem vitæ et disciplinæ digito quidem Dei scriptam in semetipsis ostendunt, ad dandam scientiam salutis plebi ejus: ostendunt

et Evangelium pacis, quoniam Salomonis sunt pelles.

13. Agnosce jam in his pellibus supernarum illarum imaginem, quæ in sponsi ornatu non longe superius describebantur. Agnosce similiter et reginam adstantem a dextris ejus, circumamictam similibus ornamentis, non tamen paribus. Nam etsi huic etiam in loco peregrinationis suæ, et in die virtutis suæ, in splendoribus sanctorum, non minima claritatis atque decoris est portio : differenter tamen illum coronat integritas et consummatio gloriæ beatorum. Quamquam et sponsam dixerim perfectam atque beatam, sed ex parte. Nam ex parte tabernaculum Cedar : formosa tamen, sive in illa portione sui, quæ jam beata regnat; sive etiam in illustribus viris, quorum, etiam in hac nocte, sua sapientia atque virtutibus, tamquam cœlum suis sideribus, adornatur. Unde Propheta : *Qui docti*, inquit, *fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates*.

14. O humilitas! o sublimitas! Et tabernaculum Cedar, et sanctuarium Dei, et terrenum habitaculum, et cœleste palatium, et domus lutea, et aula regia, et corpus mortis, et templum lucis; et despectio denique superbis, et sponsa Christi. *Nigra est*, sed *formosa*, filiæ Jerusalem : quam etsi labor et dolor longi exsilii decolorat, species tamen cœlestis exornat, exornant pelles Salomonis. Si horretis nigram, miremini et formosam; si despicitis humilem, sublimem suspicite. Hoc ipsum quam cautum, quam plenum consilii, plenum discretionis et congruentiæ est, quod in sponsa dejectio ista, et ista celsitudo, secundum tempus quidem, eo moderamine sibi pariter contemperantur, ut inter mundi hujus varietates et sublimitas erigat humilem, ne deficiat in adversis; et sublimem humilitas reprimat, ne evanescat in prosperis? Pulcre omnino ambæ res, cum ad invicem contrariæ sint, sponsæ tamen pariter cooperantur in bonum, subserviunt in salutem.

15. Et hæc pro eo quod sponsa videtur de pellibus Salomonis inducere similitudinem. Restat tamen aperiendus ille super eodem capitulo sensus, quem in principio commemoravi et promisi, qualiter videlicet tota ad solam nigredinem similitudo referatur : qua quidem non estis promissione fraudandi. Cæterum id differendum in aliud sermonis principium : tum quia hoc jam hujus flagitat longitudo; tum etiam ut præveniat ex more oratio ea, quæ in laudem et gloriam sunt referenda sponsi Ecclesiæ Jesu Christi Domini nostri, qui est Deus benedictus in sæcula sæculorum, amen.

SERMO XXVIII.

De nigredine et formositate Sponsi, et quomodo Auditus potius quam Visus valeat in rebus fidei, et ad notitiam veritatis.

1. TENETIS credo, cujus et quibus Salomonis pellibus decorem sponsæ sentiam comparatum, si tamen ad ostensionem commendationemque referatur decoris data ex his similitudo. At si ad nigredinem magis referenda putetur, sicut et illa de tabernaculis Cedar : non equidem aliunde occurrit mihi quicquam de hujusmodi pellibus Salomonis, nisi quas forte rex in usum tabernaculi soleret assumere, si quando in tentoriis habitare liberet; quas utique (si quæ tamen fuerunt) obscuras sine dubio et tetras esse necesse fuit, tamquam quæ quotidiano forent expositæ soli, et frequentium injuriis pluviarum. Neque id frustra, sed ut is qui intus repositus erat ornatus, nitidior servaretur. Hoc exemplo sponsa non negat nigredinem, sed excusat; nec probro ducit qualemcumque habitum, quem caritas formet, judicium veritatis non improbet. Denique quis infirmatur, cum quo non infirmetur? quis scandalizatur, et non uritur? Induit se compassionis nævum, ut morbum in altero passionis levet, vel sanet : nigrescit candoris zelo, lucro pulcritudinis.

2. Multos candidos facit unius denigratio, non cum tingitur culpa, sed

cum cura afficitur. *Expedit*, inquit, *ut unus moriatur homo pro populo, et non tota gens pereat*: expedit ut unus pro omnibus denigretur similitudine carnis peccati, et non tota gens nigredine condemnetur peccati. Splendor et figura substantiæ Dei obnubiletur in forma servi pro vita servi. Candor vitæ æternæ nigrescat in carne, pro carne purganda. Speciosus forma præ filiis hominum, pro filiis hominum illuminandis obscuretur in passione, turpetur in cruce, palleat in morte: ex toto non sit ei, species neque decor, ut sibi speciosam atque decoram acquirat sponsam Ecclesiam sine macula et sine ruga. Agnosco pellem Salomonis, immo ipsum in pelle nigra Salomonem amplector. Habet et Salomon nigredinem, sed in pelle: foris niger, in cute niger, non intus: alioquin *omnis gloria ejus filiæ regis ab intus*. Intus divinitatis candor, decor virtutum, splendor gloriæ, innocentiæ puritas: sed tegit hæc despicabilior infirmitatis color; et quasi absconditus vultus ejus et despectus, dum tentatur per omnia pro similitudine absque peccato. Agnosco denigratæ formam naturæ; agnosco tunicas illas pelliceas, Protoplastorum peccantium habitum. Denique semetipsum denigravit *formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo*. Agnosco sub pelle hædi, qui peccatum significat, et manum quæ peccatum non fecit, et collum per quod mali cogitatio non transivit; ideoque non est inventus dolus in ore ejus. Novi quod sis lenis natura, mitis et humilis corde, blandus aspectu, suavis spiritu: et quidem unctus oleo lætitiæ præ consortibus tuis. Unde ergo nunc ad instar Esau pilosus et hispidus? Cujusnam rugosa et tetra imago hæc, et unde hi pili? Mei sunt. Nam pilosæ manus similitudinem exprimunt peccatoris. Meos agnosco hos pilos: et in pelle mea video Deum Salvatorem meum.

3. Non tamen Rebecca sic illum induit, sed Maria, tanto digniorem qui benedictionem acciperet, quanto sanctior quæ peperit. Et bene in meo habitu: quia mihi benedictio vindicatur, mihi postulatur hæreditas. Siquidem audierat: *Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ. Tuam*, inquit, *hæreditatem*, tuamque *possessionem* dabo tibi. Quomodo dabis ei, si sua est? Et quomodo suam mones ut postulet? aut quomodo sua, si necesse habet ut postulet? Mihi proinde postulat, qui meam ad hoc induit formam, ut suscipiat causam. Quippe *disciplina pacis nostræ super eum*, dicente Propheta: *Et Dominus in eo posuit iniquitatem omnium nostrum*. Unde *debuit fratribus per omnia similari*, sicut ait Apostolus, *ut misericors fieret*. Propterea *vox quidem, vox Jacob est; manus autem, manus sunt Esau*. Suum est quod auditur ex eo: quod in eo videtur, nostrum. Quod loquitur, spiritus et vita est: quod apparet, mortale et mors. Aliud cernitur, et aliud creditur. Nigrum sensus renuntiat, fides candidum et formosum probat. Niger est, sed oculis insipientium. Nam fidelium mentibus formosus valde; niger est, sed formosus; niger reputatione Herodis, formosus confessione latronis, Centurionis fide.

4. Quam formosum adverterat qui exclamavit: *Vere homo hic Filius Dei erat*. Sed in quo advertit, advertendum. Si enim attenderet quod apparebat, quomodo formosus, quomodo Filius Dei? Quid nisi deforme et nigrum oculis spectantium occurrebat, cum expansis in cruce manibus, medius duorum nequam, risum malignantibus daret, fletum fidelibus? Et solus erat risui, qui solus poterat esse terrori, solus honori debuerat. Unde igitur advertit pulcritudinem Crucifixi, et quod is sit Filius Dei, qui *cum iniquis reputatus est*? Respondere aliquid ad id nostrum nec fas, nec opus est: nec enim Evangelistæ hoc diligentia præteriit. Sic enim habes: *Videns autem Centurio qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Vere hic homo Filius Dei erat*. Ergo ad vocem credidit, ex voce agnovit Filium Dei, et non ex facie. Erat enim fortasse ex ovibus ejus, de quibus ait: *Oves meæ vocem meam audiunt*.

5. Auditus invenit quod non visus:

oculum species fefellit, auri veritas se infudit. Oculus pronuntiabat infirmum, oculus fœdum, oculus miserum, oculus morte turpissima condemnatum : auri Dei Filius, auri formosus innotuit; sed non Judæorum, quia erant incircumcisi auribus. Merito Petrus abscidit auriculam servi, ut viam faceret veritati, et veritas liberaret eum, id est liberum faceret. Erat ille Centurio incircumcisus, sed non aure, qui ad unam exspirantis vocem sub tot infirmitatis indiciis Dominum majestatis agnovit. Ideoque non despexit quod vidit, quia credidit quod non vidit. Non autem credidit ex eo quod vidit : sed ex eo proculdubio quod audivit, quia *fides ex auditu*. Dignum quidem fuerat per superiores oculorum fenestras veritatem intrare ad animam : sed hoc nobis, o anima, servatur in posterum, cum videbimus facie ad faciem. Nunc autem unde irrepsit morbus, inde remedium intret, et per eadem sequatur vestigia vita mortem, tenebras lux, venenum serpentis antidotum veritatis : et sanet oculum qui turbatus est, ut serenus videat quem turbatus non potest. Auris prima mortis janua, prima aperiatur et vitæ; auditus, qui tulit, reparet visum : quoniam nisi crediderimus, non intelligemus. Ergo AUDITUS ad meritum, visus ad præmium. Unde Propheta : *Auditui meo*, inquit, *dabis gaudium et lætitiam :* quod fidelis retributio auditionis beata visio sit, et beatæ meritum visionis fidelis auditio. *Beati* autem *mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Porro fide oportet mundari oculum qui videat Deum, quemadmodum habes : *Fide mundans corda eorum*.

6. Interim ergo dum necdum paratus est visus, auditus excitetur, auditus exercitetur, auditus excipiat veritatem. Felix, cui Veritas attestatur, dicens : *In auditu oris obedivit mihi*. Dignus qui videam, si priusquam videam, obedisse inveniar : securus videbo, ad quem meæ obedientiæ munus præcesserit. Quam beatus qui ait : *Dominus Deus aperuit mihi aurem, et ego non contradico, retrorsum non abii*. Ubi et voluntariæ habes obedientiæ formam, et longanimitatis exemplum. Qui enim non contradicit, spontaneus est; et qui retro non abiit, perseverat. Utrumque necessarium, quoniam hilarem datorem diligit Deus : et *qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*. Utinam et mihi aperiat aurem Dominus, intret ad cor meum sermo veritatis, mundet oculum, et lætæ præparet visioni, ut dicam Deo etiam ipse : *Præparationem cordis mei audivit auris tua;* ut audiam a Deo, etiam ipse cum cæteris obedientibus : *Et vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis*. Nec omnes mundantur qui audiunt, sed qui obediunt. *Beati qui audiunt, et custodiunt illud*. Talem requirit auditum qui mandat dicens : *Audi Israel*. Talem offert qui ait : *Loquere, Domine, quia audit servus tuus*. Talem spondet qui dicit : *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*.

7. Et ut scias etiam Spiritum sanctum hunc in animæ spirituali profectu ordinem observare, ut videlicet prius formet auditum, quam lætificet visum : *Audi*, inquit, *filia, et vide*. Quid intendis oculum? Aurem para. Videre desideras Christum? Oportet te prius audire eum, audire de eo, ut dicas cum videris : *Sicut audivimus, sic vidimus*. Immensa claritas, visus angustus, et non potes ad eam. Potes auditu, sed non aspectu. Clamantem denique Deum, *Adam ubi es?* non videbam jam peccator, audiebam tamen. Sed auditus aspectum restituet, si pius, si vigil, si fidelis præcesserit. Fides purgabit, quem turbavit impietas : et quem inobedientia clausit, aperiet obedientia. Denique *a mandatis tuis*, inquit, *intellexi :* quod intellectum reddat observatio mandatorum, quem tulit transgressio. Adverte adhuc in sancto Isaac, quomodo præ cæteris sensibus auditus in jam sene viguerit. Caligant oculi Patriarchæ, palatum seducitur, fallitur manus, non fallitur auris. Quid mirum si auris percipit veritatem, cum *fides ex auditu, auditus per verbum Dei*, verbum Dei veritas sit? *Vox*, inquit, *vox Jacob est*. Nihil verius. *Manus autem manus sunt Esau*. Nihil falsius. Falleris :

manus similitudo decepit te. Nec in gustu veritas, etsi suavitas est. Nam quomodo habet veritatem, qui se putat edere venationem, cum domesticis vescatur hædorum carnibus? Multo minus oculus qui nihil videt. Non est veritas in oculo, non sapientia. *Væ qui sapientes estis*, ait, *in oculis vestris*. Non bona sapientia, cui maledicitur. Mundi est, ac per hoc *stultitia apud Deum*.

8. Bona et vera *sapientia trahitur de occultis*, ut sapit beatus Job. Quid foris eam quæris in corporis sensu? Sapor in palato, in corde sapientia est. Non quæras sapientiam in oculo carnis, quia caro et sanguis non revelat eam, sed spiritus. Non in gustu oris : nec enim *invenitur in terra suaviter viventium*. Non in tactu manus, cum sanctus dicat : *Si osculatus sum manum meam ore meo, quod est iniquitas maxima, et negatio in Deum*. Quod tunc fieri arbitror cum donum Dei, quod est sapientia, non Deo, sed meritis adscribitur actionum. Sapiens fuit Isaac, sed tamen erravit in sensibus. Solus habet auditus verum, qui percipit verbum. Merito carnem redivivam Verbi tangere prohibetur mulier carnaliter sapiens, plus quippe tribuens oculo, quam oraculo, id est carnis sensui, quam verbo Dei. Quem enim mortuum vidit, resuscitatum non credidit, cum tamen hoc promiserit ipse. Denique non quievit oculus, usque dum satiatus est visus : quoniam non erat consolatio fidei, nec Dei rata promissio. Nonne cœlum et terra, et quicquid omnino carnis oculus attingere potest, ante habent transire et perire, quam iota unum aut unus apex ex omnibus quæ locutus est Deus? Et tamen cessavit a fletu in visu oculi, quæ noluit consolari in verbo Domini; pluris habens experimentum quam fidem. At experimentum fallax.

9. Mittitur ergo ad certiorem fidei cognitionem; quæ utique apprehendit quod sensus nescit, experimentum non invenit. *Noli me tangere*, inquit. Hoc est, Dissuesce huic seducibili sensui : innitere verbo, fidei assuesce. Fides nescia falli, fides invisibilia comprehendens, sensus penuriam non sentit : denique transgreditur fines etiam rationis humanæ, naturæ usum, experientiæ terminos. Quid interrogas oculum ad quod non sufficit? Et manus quid explorare conatur quod supra ipsam est? Minus est quicquid ille, vel illa renuntiet. Sane fides pronuntiet de me, quæ majestati nihil minuat. Disce id habere certius, id tutius sequi, quod illa suaserit. *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum*. Quasi vero cum jam ascenderit, tunc tangi ab ea velit, aut possit. Et utique poterit, sed affectu, non manu; voto, non oculo; fide, non sensibus. Quid tu me, ait, modo tangere quæris, quæ sensu corporis gloriam æstimas resurrectionis? Nescis quod tempore adhuc meæ mortalitatis transfigurati ad horam morituri corporis gloriam oculi Discipulorum sustinere nequiverint? Adhuc quidem tuis sensibus gero morem, formam ingerendo servilem, quam de consuetudine recognoscas. Cæterum mirabilis facta est gloria mea ex te, confortata est, et non poteris ad eam. Differ ergo judicium, suspende sententiam, et tantæ rei diffinitionem ne credas sensui, fidei reservato. Illa dignius, illa diffiniet certius, quæ plenius comprehendet. Denique comprehendit suo illo mystico ac profundo sinu quæ sit longitudo, latitudo, sublimitas, et profundum. Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit; illa in se quasi quodam involucro clausum portat, servatque signatum.

10. Illa igitur digne me tanget, quæ Patri consedentem suscipiet, non jam in humili habitu, sed in cœlesti; carne ipsa sed altera specie. Quid deformem vis tangere? Exspecta ut formosum tangas. Nam qui deformis modo, tunc formosus; deformis tactui, deformis aspectui; deformis denique deformi tibi, quæ sensibus plus inhæres, fidei minus. Esto formosa, et tange me : esto fidelis, et formosa es. Formosa formosum et dignius tanges, et felicius. Tanges manu fidei, desiderii digito, devotionis amplexu; tanges oculo mentis. At numquid adhuc nigrum? Absit. Dilectus tuus *candidus rubicundus*. Formosus

plane, quem circumdant flores rosarum, et lilia convallium, hoc est Martyrum, Virginumque chori: et qui medius resideo, utrique non dissideo choro, virgo et martyr. Quomodo denique candidis non congruo Virginum choris, virgo, Virginis filius, virginisque sponsus? Quomodo non roseis Martyrum, causa, virtus, fructus et forma martyrii? Talem talis taliterque tange, et dic: *Dilectus meus candidus et rubicundus, electus ex millibus.* Millia millium cum dilecto, et decies centena millia circa dilectum, et nemo ad dilectum. Num tibi verendum erit, ne forte in quempiam de multitudine errore incidas, quærendo quem diligis? Non prorsus ambiges quemnam eligas. Facile occurret electus e millibus, cunctis insignior, et dices: *Iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ.* Non ergo in pelle nigra, quæ hactenus sane ingerenda fuit oculis persequentium, ut contemnerent occidendum; aut etiam amicorum, et recognoscerent redivivum. Non, inquam, jam in pelle occurret nigra, sed in veste alba, speciosus forma, non modo præ filiis hominum, sed etiam præ vultibus Angelorum. Quid me vis tangere in humili habitu, servili forma, specie contemptibili? Tange cœlesti decorum specie, gloria et honore coronatum; divina quidem majestate tremendum, sed ingenita serenitate gratum ac placidum.

11. Inter hæc advertenda prudentia sponsæ, et profunditas sermonum ejus, quæ sub figura pellium Salomonis, scilicet in carne, rimata est Deum, in morte Vitam; summam gloriæ et honoris inter opprobria, et sub nigro denique habitu crucifixi candorem innocentiæ, splendoremque virtutum: sicut illæ utique pelles, cum essent nigræ atque despectæ, pretiosa et præcandida prædivitis regis in se ornamenta servabant. Merito nigredinem non contemnit in pellibus, decorem qui sub pellibus est advertens. Et ideo quidam illam contempserunt, quia hunc minime cognoverunt. *Si enim cognovissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent.* Non cognovit Herodes, et idcirco despexit; non cognovit synagoga, quæ nigredinem illi passionis et infirmitatis improperans, *Alios*, ait, *salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Christus rex Israel descendat nunc de cruce, et credimus ei.* Sed cognovit Latro de cruce, licet in cruce, qui et innocentiæ puritatem confessus est. *Hic autem*, inquiens, *quid mali fecit?* Et gloriam regiæ majestatis simul est protestatus: *Memento mei*, dicens, *dum veneris in regnum tuum.* Cognovit Centurio, qui filium Dei clamat; cognoscit Ecclesia, quæ et æmulatur nigredinem, ut decorem participet. Non confunditur nigra videri, nigra dici, ut dilecto dicat: *Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.* At sane nigra instar pellium Salomonis, foris scilicet, et non intus: neque enim intus nigredinem meus Salomon habet. Denique non ait, *Nigra sum* sicut Salomon, sed *sicut pelles Salomonis:* quod in superficie tantum sit veri nigredo Pacifici. Peccati nigredo intus est: et prius interiora culpa commaculat, quam ad oculos prodeat. Denique *de corde exeunt cogitationes malæ, furta, homicidia, adulteria, blasphemiæ;* et *hæc sunt quæ coinquinant hominem:* sed absit ut Salomonem. Minime prorsus apud verum Pacificum istiusmodi inquinamenta reperies. Oportet namque esse sine peccato eum qui tollit peccata mundi, quo ad reconciliandos peccatores inventus idoneus, jure sibi nomen vindicet Salomonis.

12. Sed est nigredo affligentis Pœnitentiæ, cum assumitur lamentatio pro delictis. Hanc fortassis non abhorreat in me Salomon, si sponte tamen induam mihi pro peccatis meis: quia cor contritum et humiliatum Deus non despiciet. Est et afficientis Compassionis, si afflicto condoleas; et fraternum te decoloret incommodum. Nec hanc profecto rejiciendam putat noster Pacificus, quippe quam et sibi ipse pro nobis dignanter induit, *qui peccata nostra tulit in corpore suo super lignum.* Est et Persecutionis: quæ etiam pro summo ornamento habetur, siquidem suscipiatur pro justitia et veritate. Unde est illud: *Ibant gaudentes discipuli a*

conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. Denique *beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam.* Hac potissimum gloriari Ecclesiam arbitror, hanc libentius imitari de pellibus sponsi. Denique et habet in promissione : *Si me persecuti sunt, et vos persequentur.*

13. Unde et addit sponsa : *Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol.* Hoc est, Nolite me notare quasi deformem, quia cernitis pro ingruente persecutione minus florentem, minus secundum gloriam sæculi coloratam. Quid exprobratis nigredinem, quam fervor persecutionis, non conversationis pudor invexit? Vel solem dicit zelum justitiæ, quo accenditur et accingitur adversus malignantes, dicens Deo : *Zelus domus tuæ comedit me;* et illud : *Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei.* Illud quoque, *Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.* Item, *Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, et super inimicos tuos tabescebam?* Etiam illud Sapientis caute observat : *Filiæ*, ait, *tibi sunt? noli ostendere lætum vultum ad ipsas :* ut scilicet remissis et mollibus et fugitantibus disciplinam, non candorem serenitatis, sed obscurum severitatis exhibeat. Vel decolorari a sole, est ignescere caritate fraterna, flere cum flentibus, cum infirmantibus infirmari, uri ad scandala singulorum. Vel sic : Sol justitiæ decoloravit me Christus, cujus amore langueo. Languor iste coloris quædam exterminatio est, et defectus in desiderio animæ. Unde et dicit : *Memor fui Dei, et delectatus sum, et exercitatus sum, et defecit spiritus meus.* Ergo, instar urentis solis, desiderii ardor peregrinantem in corpore decolorat, dum vultui gloriæ inhiantem, impatientem facit repulsa, et excruciat amantem dilatio. Quis nostrum ita sancto amore ardet, ut desiderio videndi Christum, omnem colorem præsentis gloriæ, lætitiæque fastidiat et deponat, illa ei prophetica voce contestans : *Et diem hominis non desideravi, tu scis?* Item cum sancto David : *Renuit consolari anima mea*, id est præsentium bonorum inani lætitia despicit colorari. Vel certe *Decoloravit me sol*, sui nimirum comparatione splendoris, dum appropians illi, ex eo me obscuram deprehendo, nigram invenio, fœdam despicio. Cæterum alias quidem formosa sum. Quid fuscam dicitis, solius Solis pulcritudini succumbentem? At sensui priori videntur magis assentire ea quæ sequuntur. Adjiciens siquidem, *Filii matris meæ pugnaverunt contra me;* persecutionem passam se esse aperte significat. Sed hinc aliud sermonis principium ordiemur, quoniam sufficere hac vice possunt, quæ accepimus de gloria sponsi Ecclesiæ Domini nostri Jesu Christi, dono ipsius, qui est Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XXIX.

De querimonia Ecclesiæ contra suos impugnatores, vel contra illos qui impugnant unitatem fraternam.

1. *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Annas et Caiphas, et Judas Iscarioth, filii synagogæ fuerunt : et hi contra Ecclesiam, æque synagogæ filiam, in ipso exortu ipsius acerbissime pugnaverunt, suspendentes in ligno collectorem ipsius Jesum. Jam tunc siquidem Deus implevit per eos, quod olim præsignaverat per Prophetam, dicens : *Percutiam pastorem, et dispergentur oves.* Et fortassis illius vox illa est in cantico Ezechiæ : *Præcisa est velut a texente vita mea; dum adhuc ordirer, succidit me.* De his ergo atque aliis, qui de illa gente Christiano nomini contradixisse sciuntur, puta dictum a sponsa : *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Et pulcre filios matris suæ, non autem et patris sui illos vocat, qui non habebant patrem Deum, sed ex patre diabolo erant; homicidæ utique, sicut et ille homicida erat ab initio. Propterea non dicit, *Fratres mei,* aut *filii patris mei*, sed, *Filii,* inquit, *matris meæ pugnaverunt contra me.* Alioquin si non ita distingueret, videretur etiam apostolus Paulus comprehensus in his, de quibus conqueritur, quod et ipse aliquando persecutus sit Ecclesiam

Dei : sed misericordiam consecutus est, quia ignorans hoc fecit manens in incredulitate ; et probavit Deum se habere patrem, fratrem Ecclesiæ tam ex patre, quam ex matre esse.

2. Sed attende quomodo nominatim filios matris suæ, et solos incusat, quasi soli in culpa sint. Quanta et ab exteris passa est? juxta illud apud Prophetam : *Sæpe expugnaverunt me a juventute mea.* Et, *Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores.* Quid ergo singulariter filios matris tuæ causaris, quæ te minime ignoras et ex aliis atque aliis nationibus sæpissime impugnatam ? *Ad mensam divitis vocatus, diligenter*, inquit, *considera quæ tibi apponuntur.* Fratres, ad mensam Salomonis sedemus. Quis ditior Salomone ? Non de terrenis dico divitiis, quamquam et ipsis Salomon abundaret : sed intuemini præsentem mensam, quomodo supernis est referta deliciis. Spiritualia sunt et divina, quæ nobis in ea apponuntur. *Diligenter ergo*, inquit, *considera quæ tibi apponuntur, sciens quia talia te oportet præparare.* Ego utique, quod in me est, diligenter attendo id mihi apponi in his verbis sponsæ, et ad meam prorsus doctrinam cautelamque respicere, quod ita ex nomine ac sola exprimitur persecutio a domesticis ; et taceantur tot et tam gravia quæ ubique terrarum nihilominus ex omni natione quæ sub cœlo est, ab infidelibus, ab hæreticis et schismaticis pertulisse cognoscitur. Novi sponsæ prudentiam ; nec putaverim casu hæc illam, aut quasi immemorem prætermisisse. Sed profecto id expressius plangit, quod et sentit differentius, quodque vigilantius nobis cavendum existimat. Quidnam hoc ? Malum utique intestinum atque domesticum. Hoc tibi manifeste in Evangelio ore ipsius Salvatoris exprimitur, cum dicit : *Et inimici hominis domestici ejus.* Hoc et in Propheta : *Homo*, inquit, *pacis meæ, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem.* Item, *Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique ; et si is qui oderat me, super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo. Tu vero homo unanimis, dux meus, et notus meus ; qui simul mecum dulces capiebas cibos* ; hoc est, quod a te patior conviva et contubernali meo, id molestius sentio, fero ægrius. Scitis hæc querimonia cujus et de quo sit.

3. Agnoscite ergo et sponsam eodem de filiis matris suæ conquerentem affectu, quoniam in eodem spiritu, cum ait : *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Unde et alibi loquitur : *Amici mei et proximi mei adversum me appropinquaverunt, et steterunt.* Longe, quæso, a vobis facite semper hoc tam abominabile et detestabile malum, vos qui experti estis, et quotidie experimini, quam bonum sit, et quam jucundum habitare fratres in unum, si tamen in unum, et non in scandalum. Alioquin nec jucundum plane, nec bonum, sed pessimum ac molestissimum. Væ autem homini illi, per quem unitatis vinculum jucundum turbatur ! Judicium profecto portabit quicumque est ille. Ante mihi contingat mori, quam audire in vobis quempiam juste clamitantem : *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Nonne præsentis congregationis tamquam unius matris filii omnes vos estis, singuli alterutrum fratres ? Quid ergo a foris vos conturbare, aut contristare possit, si intus bene estis, et fraterna pace gaudetis ? Denique *quis vobis nocere poterit*, inquit, *si boni æmulatores fueritis?* Quamobrem *æmulamini charismata meliora*, ut bonos vos probetis æmulatores. Charisma peroptimum caritas est ; plane incomparabile, quod novæ sponsæ cœlestis sponsus toties inculcare curabat, nunc quidem dicens, *In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem :* nunc vero, *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem* ; et *Hoc est præceptum meum ut diligatis invicem* ; itemque orans unum eos fore, *sicut ipse et Pater unum sunt.* Et vide si non ipse Paulus, qui te ad charismata meliora invitat, inter cætera caritatem in summo ponit, sive cum fide et spe dicit eam esse majorem, et supereminentem scientiæ ; sive cum enumeratis pluribus ac mirabilibus supernæ gratiæ donis,

tandem ad superexcellentiorem viam nos mittit; haud aliam profecto illam, quam caritatem diffiniens. Denique quidnam huic comparandum putemus, quæ ipsi præfertur martyrio ac fidei transferenti montes? Hoc igitur est quod dico: Pax vobis a vobis sit; et omne quod extrinsecus minari videtur, non terret, quia non nocet. Nam e contrario quicquid foris blandiri appareat, nulla est profecto consolatio, si intus (quod absit) seminarium discordiæ germinaverit.

4. Proinde, dilectissimi, pacem habete ad vos, et nolite lædere invicem, non facto, non verbo, non signo qualicumque: et ne quis forte exacerbatus et præoccupatus a pusillanimitate spiritus et tempestate, Deum interpellare cogatur adversus eos, qui se læserint aut contristaverint, et prorumpere in verbum grave contingat: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Sic enim peccantes in fratrem, in Christum peccatis, qui ait: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Nec cavendum a gravioribus tantum offensis, verbi gratia, ab aperto convicio seu maledicto, sed a clandestino quoque et venenato susurrio. Non, inquam, sufficit os custodire ab his et his similibus: cavenda sunt et levia. Si tamen leve debeat dici, quodcumque in fratrem præsumpseris voluntate lædendi; cum hoc solo, si irasceris illi, divini reus judicii tenearis. Merito quidem. Nam quod tu leve putas, et ob hoc levius præcipitas, plerumque alius aliter accipit, tamquam homo videns in facie, et secundum faciem judicans, paratus festucam trabem suspicari, et scintillam putare fornacem. Non enim est omnium caritas illa, quæ omnia credit. Proni sunt autem sensus hominis et cogitationes ad malum potius suspicandum, quam ad bonum credendum: præsertim ubi disciplina silentii nec te, qui in causa es, excusare permittit; nec illum vulnus suspicionis aperire quod patitur, ut curetur. Ita uritur ille, et moritur clauso et letali vulnere, intra semetipsum gemens, dum totus in ira et disceptatione positus, nil aliud silens versare in mente possit, nisi injuriam quam accepit. Non potest orare, non potest legere, non sanctum aut spirituale aliquid meditari: et ita intercepto vitali spiritu, dum suis destituta alimentis vadit ad mortem anima pro qua Christus mortuus est, quid tu interim, quæso, animi habes? Quid oratio tua, aut opus, quodcumque interim feceris, sapit tibi, contra quem nimirum Christus anxie clamat de pectore fratris tui quem contristasti: Filius, inquiens, matris meæ pugnat contra me; et qui simul mecum dulces capiebat cibos, replevit me amaritudine?

5. Quod si dixeris illum non tam graviter pro tam levi causa debuisse turbari, respondeo: quanto levior est, tanto a te levius potuit non committi. Quamquam nescio quomodo leve dicas (ut jam dixi) quicquid amplius est quam irasci, cum vel hoc ipsum obnoxium esse judicio ex ore ipsius acceperis Judicis. Quid enim? Tune leve dixeris, in quo offenditur Christus, unde ad Dei judicium pertrahi habes, cum horrendum sit incidere in manus Dei viventis? Tu ergo accepta forte injuria (quod quidem interdum non accidere in his conventibus difficile est) non continuo more sæcularis, obliqua referire fratrem responsione festines: sed neque, sub specie quasi corripiendi, verbo acuto et urenti transfigere audeas ullatenus animam, pro qua Christus affigi cruci dignatus est; non grunnire quasi increpando, non labiis mussitare quasi murmurando, non narem contrahere, aut cachinnare quasi subsannando, non frontem rugare, quasi invehendo aut comminando. Sane commotio tua ibi moriatur ubi oritur, nec permittatur exire quæ mortem portat, ne perimat, ut dicere possis et tu cum Propheta: *Turbatus sum, et non sum locutus.*

6. Quosdam altius intellexi sentire istud, quasi de diabolo et angelis ejus dictum, qui cum fuerint et ipsi filii Jerusalem illius, quæ sursum est mater nostra, ex quo lapsi sunt, non cessant sororem suam Ecclesiam impugnare. Sed neque contendo, si quis usurpet

hoc etiam in bonam significationem, secundum quod spirituales, qui sunt in Ecclesia, adversus carnales fratres suos dimicant in gladio spiritus, quod est verbum Dei, vulnerantes eos ad salutem, atque ad spiritualia istiusmodi impugnationibus provehentes. Utinam corripiat me justus in misericordia, et increpet me, percutiens et sanans, occidens et vivificans, quo audeam et ego dicere : *Vivo autem jam non ego, vivit vero in me Christus. Esto,* inquit, *consentiens adversario tuo, dum es cum eo in via, ne tradat te judici, et judex tortori.* Bonus adversarius, cui si consentiens ero, non erit unde aut judex me calumnietur, aut tortor. Ego profecto si quos vestrum aliquando pro hujusmodi contristavi, non me pœnitet; contristati enim sunt ad salutem. Et quidem nescio id me fecisse umquam absque mea quoque magna tristitia, secundum illud : *Mulier cum parit, tristitiam habet.* Sed absit ut jam meminerim pressuræ, tenens fructum doloris mei, dum perinde videam Christum formatum in sobole. Nescio autem quomodo etiam tenerius mihi adstricti sunt, qui post increpatoria, et per increpatoria tandem convaluerunt de infirmitate, quam qui fortes ab initio permanserunt, non indigentes istiusmodi medicamento.

7. Ergo in hunc sensum poterit Ecclesia, seu anima diligens Deum dicere, quod decoloravit eam sol, mittendo scilicet et armando de filiis matris ejus qui eam salubriter expugnarent, et captivam ducerent ad fidem amoremque ipsius, multis utique confixam sagittis illis, de quibus scriptum est : *Sagittæ potentis acutæ.* Et item, *Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi.* Ideoque sequitur et ait, *quoniam non est sanitas in carne mea* ; ut secundum animam sanior proinde fortiorque factus dicat : *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.* Et cum Apostolo : *Quando enim infirmor, tunc potens sum et fortis.* Vides quia carnis infirmitas robur spiritui augeat, et subministret vires ? Ita e contrario noveris carnis fortitudinem debilitatem spiritus operari. Et quid mirum, si hoste debilitato, tu fortior efficeris ? Nisi forte illam tibi insanissime ducas amicam, quæ non cessat concupiscere adversus spiritum. Vide ergo si non prudenter sagittari et impugnari salubriter postulat Sanctus, cum dicit in oratione : *Confige timore tuo carnes meas.* Optima timor iste sagitta, qui configit et interficit carnis desideria, ut spiritus salvus sit. Sed et qui castigat corpus suum, et in servitutem redigit, nonne is tibi videtur etiam manum contra se pugnantis ipse juvare ?

8. Est et sagitta sermo Dei vivus et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, de quo Salvator : *Non veni,* inquit, *pacem mittere, sed gladium.* Est etiam sagitta electa amor Christi, quæ Mariæ animam non modo confixit, sed etiam pertransivit, ut nullam in pectore virginali particulam vacuam amore relinqueret, sed toto corde, tota anima, tota virtute diligeret, et esset gratia plena. Aut certe pertransivit eam, ut veniret usque ad nos, et de plenitudine illa omnes acciperemus, et fieret mater caritatis, cujus pater est caritas Deus, parturiens et in sole ponens tabernaculum ejus, ut scriptura impleretur, quæ dicit : *Dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ.* Hoc enim impletum est per Mariam, quæ in carne visibilem edidit, quem invisibilem nec de carne, nec cum carne suscepit. Et illa quidem in tota se grande et suave amoris vulnus accepit : ego vero me felicem putaverim, si summa saltem quasi cuspide hujus gladii pungi interdum me sensero, ut vel modico accepto amoris vulnere, dicat etiam anima mea : *Vulnerata caritate ego sum.* Quis mihi tribuat in hunc modum non modo vulnerari, sed et expugnari omnino usque ad exterminationem coloris et caloris illius, qui militat adversus animam ?

9. Si exprobraverint filiæ hujus sæculi illi animæ quæ hujusmodi est, dicentes pallidam et sine colore esse ; nonne tibi congrue posse respondere videbitur : *Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol ?* Et si se ad hoc meminerit pervenisse adhortationibus seu increpationibus aliquo-

rum servorum Dei, æmulantium eam Dei æmulatione; nonne consequenter veraciterque inferre poterit, quia *filii matris meæ pugnaverunt contra me?* Erit ergo sensus, juxta quod dictum est, ut Ecclesia seu studiosa quævis anima id loquatur, non quasi gemens aut conquerens, sed quasi gaudens et gratias agens, insuper et glorians, quod pro nomine et amore Christi digna sit fusca seu decolor esse et dici : atque hoc ipsum adscribat non suæ industriæ, sed gratiæ et misericordiæ prævenientis se, et mittentis ad se. Nam quomodo crederet sine prædicante? Quomodo autem prædicarent nisi mitterentur? Filios matris suæ contra se pugnasse memorat, non ut irata, sed ut non ingrata. Unde et sequitur : *Posuerunt me custodem in vineis.* Quod verbum utique si spiritualiter examinetur, puto nil in se querimoniæ aut rancoris habere videbitur, sed magis favorabile aliquid redolere. Verum ad id contingendum prius sane quam manum apponere audeamus (locus enim sanctus est) conciliandus est nobis solitis precibus, et sic consultandus ille Spiritus, qui scrutatur alta Dei; aut certe Unigenitus qui est in sinu Patris, sponsus Ecclesiæ Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XXX.

Qualiter populus fidelium seu animæ electorum per *Vineas* significantur, quarum Ecclesia custos dicitur : et de prudentia carnis, quæ est mors.

1. *Posuerunt me custodem in vineis.* Qui? Tuine illi oppugnatores, quos proxime memorasti? Audite et intelligite, si non se ab illis ipsis fatetur ista promotam, a quibus et passam. Nec mirum tamen, siquidem fuerit causa pugnandi intentio corrigendi. Nam quis nesciat multos amicabiliter utiliterque multoties oppugnatos? Quam multos quotidie experimur piis impugnationibus Prælatorum ad meliora proficere, provehi ad altiora? Ergo illud potius demonstremus, si possumus, quemadmodum adversus Ecclesiam pugnatum sit a filiis matris suæ, et hostili animo, et damno utili. Id enim jucundius, cum qui nocere intendunt, prosunt et nolentes. Utrumque vero sensum tenet superior interpretatio : quoniam quidem non defuerunt, et qui bene, et qui male æmularentur eam, diversa intentione pugnantes; sed utrique profuerunt. In tantum denique se profecisse ex iis, quæ ab æmulis passa est, gloriatur, ut pro una vinea, quam sibi abstulisse visi sunt, super multas se gaudeat constitutam. Hoc mihi, inquit, præstitere pugnando contra me et contra vineam meam, qui dicunt, *Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea*, ut unam pluribus commutarim. Hoc quippe est quod infert, *Vineam meam non custodivi :* tamquam causam subjungens unde hoc illi contigerit, ut non in una jam, sed in pluribus custos posita sit. Et littera quidem sic est.

2. Sed si eam simpliciter sequimur, contenti eo solo quod sonare in superficie illa videtur, putabimus nos legere in Scriptura sancta de his vineis corporeis et terrenis, quas quotidie cernimus de rore cœli et de pinguedine terræ accipere, unde fundunt vinum, in quo est luxuria : et sic nihil non dico Domini sponsæ dignum, sed nec cuivis cæterarum congruum qui de tam sancta et divina Scriptura attulisse videbimur. Quæ enim convenientia sponsis et custodiæ vinearum? Sed et si convenire putetur, unde docebimus, fuisse aliquando Ecclesiam istiusmodi deputatam officio? Numquid de vineis cura est Deo? Si autem spirituali sensu vineas ecclesias, id est fideles interpretamur populos, juxta Prophetæ sensum dicentis, *Vinea Domini sabaoth domus Israel est :* incipiet fortassis elucere nobis, quomodo sponsæ minime indignum sit fieri custodem in vineis.

3. Puto quod et non parva insuper et in hoc ipso apparebit prærogativa, si quis diligentius curet advertere, quantum ubique per orbem in hujusmodi vineas dilataverit terminos suos a die illa, qua Jerosolymis a filiis matris suæ expugnata est et exturbata, una cum prima illa sua novella plantatione; mul-

titudinem dico credentium, quorum legitur fuisse *cor unum et anima una*. Et ipsa est, quam modo fatetur se minime custodisse, sed non ad insipientiam sibi. Nec enim ita inde evulsa in persecutione fuit, ut non alibi plantaretur, atque aliis locaretur agricolis, qui reddant fructus ejus temporibus suis. Non prorsus, non periit, sed migravit; etiam crevit et dilatata est, tamquam cui benedixit Dominus. Denique leva oculos tuos, et vide si non *operuit montes umbra ejus, et arbusta ejus cedros Dei*; si non *extendit palmites suos usque ad mare, et usque ad flumen propagines ejus*. Nec mirum, *Dei enim ædificatio est, Dei agricultura est*. Ipse fœcundat, ipse propagat, ipse putat et purgat eam, *ut fructum plus afferat*. Quando nempe sua destitueret cura vel opera, quam plantavit dextera ejus? Non plane habenda neglectui, in qua Apostoli palmites, Dominus vitis, et Pater ejus agricola est. In fide plantata, in caritate mittit radices, defossa sarculo disciplinæ, stercorata pœnitentium lacrymis, rigata prædicantium verbis : et sic sane exuberans vino, in quo est lætitia, sed non luxuria; vino totius suavitatis, nullius libidinis. Hoc certe vinum lætificat cor hominis; hoc constat et Angelos bibere cum lætitia. Denique gaudent in conversione et pœnitentia peccatorum, salutem hominum sitientes. Lacrymæ pœnitentium vinum eorum, quod in illis vitæ odor, sapor gratiæ sit, indulgentiæ gustus, reconciliationis jucunditas, sanitas redeuntis innocentiæ, serenatæ suavitas conscientiæ.

4. Ergo ex illa una vinea, quam sævæ persecutionis visa est delevisse tempestas, quantæ in universa terra propagatæ refloruerunt? Et in his omnibus custos posita sponsa est, ut non contristetur, quod primam vineam non custodivit. Consolare, filia Sion : si cæcitas ex parte contigit in Israel, quid tu perdis? Mirare mysterium, et noli plangere detrimentum; dilata sinum, et collige plenitudinem gentium. Dic civitatibus Judæ, *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei : sed quoniam repulistis illud, et indignos vos judicastis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes*. Moysi sane oblatum est a Deo, si prævaricatorem populum vellet dimittere, et divinæ exponere ultioni, ipsum quidem fieri posse in gentem magnam : sed ille renuit. Quare? Ob nimiam profecto dilectionem, qua illi fortiter devinctus populo tenebatur; et quoniam non requirebat quæ sua sunt, sed Dei honorem; et non quod sibi utile foret, sed quod multis. Et ille quidem sic.

5. Ego autem consilio secretiori puto hoc munus divinitus pro sui magnitudine servatum sponsæ, ut ipsa potius, et non Moyses, mitteretur in gentem magnam. Non enim oportebat amicum sponsi præripere sponsæ benedictionem; et propterea non quidem Moyses, sed nova sponsa, cui dicitur, *Ite in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ*; ipsa, inquam, prorsus missa est in gentem magnam. Num in majorem potuit, quam in universitatem? Et facile universitas cessit portanti pacem, gratiam offerenti. Sed non sicut gratia, ita et lex. Quam dissimili vultu ad omnem conscientiam se offerunt suavitas hujus, et illius austeritas? Quis sane ex æquo respiciat condemnantem et consolantem, reposcentem et ignoscentem, plectentem et amplectentem? Non pari profecto acceptabitur voto umbra et lux, ira et pax, judicium et misericordia, figura et veritas, virga et hæreditas, frenum et osculum. Graves denique Moysi manus, testibus Aaron et Hur; grave Legis jugum, testibus ipsis Apostolis, qui hoc et sibi, et patribus importabile clamitant; grave jugum, et vile præmium : nam terra est in promissione. Pro hujusmodi non est Moyses missus in gentem magnam. Verum tu, mater Ecclesia, promissionem habens vitæ quæ nunc est et futuræ, facile in duplici gratia obtines ab universis te recipi, et propter jugum suave, et propter regnum sublime. Pulsa de civitate, ab universitate exciperis, dum sic provocat quod promittis, ut quod imponis non terreat. Quid adhuc unius vineæ plangis damnum, quod tanto tibi fœnore compensatum est? Pro eo quod fuisti derelicta, et odio habita, et non

fuit qui per te transiret : *Ponam te*, inquit, *in superbiam sæculorum, gaudium in generatione et generationem; et suges lac gentium, et mammilla regum lactaberis; et scies quia ego Dominus salvans te, et redemptor tuus fortis Jacob.* Tali itaque modo dicit se sponsa positam custodem in vineis, et quia vineam suam non custodivit.

6. Ego loci hujus occasione meipsum reprehendere soleo, quod animarum susceperim curam, qui meam non sufficerem custodire, vineas animas interpretans. Quod si probas et tu hanc nostram interpretationem, vide etiam consequenter, an recte quoque dicamus fidem, vitem; virtutes, palmites; botrum, opus; devotionem, vinum. Siquidem nec palmes absque vite, nec virtus sine fide aliquid est : *Sine fide* enim *impossibile est placere Deo*, fortasse et displicere necesse erit. Denique *omne quod non est ex fide, peccatum est.* Hoc ergo considerare oportuit illos qui me posuerunt custodem in vineis, si videlicet propriam custodissem. At quanto tempore inculta jacuit et deserta, redacta in solitudinem! Prorsus defecerat vinum ex ea, arefactis, præ sterilitate fidei, virtutum palmitibus. Erat fides, sed mortua. Quomodo enim non mortua sine operibus? Et id quidem in sæculari vita. Cæterum conversus ad Dominum, meliuscule cœpi, fateor, custodire : non tamen prout oportuit. Et quis nempe ad hoc idoneus? Nec sanctus Propheta, qui ait : *Nisi dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam.* Quantis etiam tunc memini me patere insidiis illius, qui sagittat in occultis immaculatum? Quantum nobis, o vinea mea, furtivis subreptum est machinamentis eo ipso tempore, quo vigilantius intendere cœpimus curæ et custodiæ nostri? Quot et quales piorum botros operum aut præfocavit ira, aut tulit jactantia, aut fœdavit inanis gloria? Quanta ab illecebra gulæ, quanta ab acediæ spiritu, quanta a pusillanimitate spiritus et tempestate sustinuimus? Sic eram : et nihilominus tamen posuerunt me custodem in vineis, non considerantes quid de mea ego facerem vel fecissem, nec audientes arguentem magistrum ac dicentem : *Si quis domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit?*

7. Miror audaciam plurimorum, quos videmus de suis vineis non colligere, nisi spinas et tribulos; vineis tamen dominicis etiam se ingerere non vereri. Fures sunt et latrones, non custodes, neque cultores. Hoc illis. Væ autem mihi etiam nunc a periculo vineæ meæ! Immo magis nunc, quando pluribus intentus, minus circa unam diligens, minusque sollicitus fieri cogor. Nec sepem circumdare, nec torcular fodere in ea licet. Heu! destructa est maceria ejus, et vindemiant eam omnes qui prætergrediuntur viam! Patet exposita tristitiæ, iracundiæ atque impatientiæ pervia. Demoliuntur eam sedulæ quædam vulpeculæ instantium necessitatum; irrumpunt undique anxietates, suspiciones, sollicitudines; turbæ discordantium, causarum molestiæ rara hora desunt. Non est prohibendi facultas, non copia declinandi, sed nec orandi spatium. Quo imbre lacrymarum perfundere sufficiam sterilitatem animæ meæ? Vineæ meæ volui dicere, sed de psalmo sic incidit propter usum, et sensus idem est; nec piget erroris qui admonet similitudinis, quia non de vinea sermo est, sed de anima. Ergo anima cogitetur, cum vinea legitur : siquidem sub hujus specie et nomine illius sterilitas deploratur. Quibus ergo lacrymis rigabo sterilitatem vineæ meæ? Omnes palmites ejus aruerunt præ inopia; jacent sine fructu, eo quod non habeant humorem. Jesu bone! quos fasciculos sarmentorum ex eis in tuo quotidie sacrificio ustio contriti cordis mei te teste absumit? Sit, obsecro, sacrificium tibi spiritus contribulatus : cor contritum et humiliatum Deus ne despicias.

8. Et ego quidem sic pro imperfecto meo traho ad me capitulum præsens. Perfectus autem omnis erit qui alias dicere poterit : *Vineam meam non custodivi*, illo videlicet sensu, quo Salvator loquitur in Evangelio : *Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.*

Idoneus plane et dignus qui ponatur custos in vineis, quem propriæ cura vineæ a commissarum diligentia et sollicitudine non impedit aut retardat, dum non quærit quæ sua sunt, neque quod sibi utile est, sed quod multis. Propterea sane Petro cura ista credita est in tam multis vineis, quæ erant de circumcisione, quia homo paratus erat *et in carcerem, et in mortem ire :* usque adeo suæ vineæ, id est suæ animæ, non detinebatur amore, quominus curæ intenderet creditarum. Merito et Paulo inter gentes tam ingens silva credita est vinearum, quod et ipse in suæ custodia vineæ minime curiosus inventus sit, ita ut non solum alligari, sed et mori in Jerusalem paratus fuerit propter nomen Domini Jesu Christi. Denique, *Nihil horum vereor,* inquit, *nec facio animam meam pretiosiorem quam me.* Optimus æstimator rerum, qui nihil suorum sibi præferendum existimet.

9. Quam multi saluti propriæ modicam vilissimamque pecuniam prætulerunt! Paulus nec animam. *Non,* inquit, *facio eam pretiosiorem quam me.* Ergo differentiam facis inter te, et animam tuam? Prudenter quidem tu tibi pluris es, quam quidvis tuum. Sed quomodo non tua anima tu? Arbitror quod quia Paulus jam tunc in spiritu ambularet, et mente consentiret legi Dei quoniam bona est; idcirco hanc ipsam mentem suam, tamquam principale ac supremum quiddam sui, dignum duxerit suimet potius, quam suæ cujuspiam rei nomine designare : reliquum vero, quod constat naturæ esse inferioris, et inferiori proinde viliorique essentiæ (quod est corpus) inhærere, non modo officio vivificandi ac sensificandi, sed et fovendi nutriendique desiderio : hoc, inquam, sensuale atque carnale appellatione sui homo spiritualis indignum judicans, inter sua magis censuit deputandum, quam se personaliter exprimendum per illud. Cum me dico, inquit, excellentius quod in me est, in quo et sto per gratiam Dei, id est mentem rationemque, intellige. Cum loquor animam meam, hoc inferius accipe, quod carni animandæ vides accommodatum, etiam et junctum in concupiscentia. Id me fuisse quidem, sed jam non esse agnosco : quia *non secundum carnem* adhuc ambulo, *sed secundum spiritum. Vivo ego jam non ego, vivit vero in me Christus.* Secundum mentem ego, secundum carnem non ego. Quid enim si carnaliter etiam nunc anima concupiscit? *Jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Et ideo non me quidem, sed tamen meum dixerim quod in me carnaliter sapit, idque non aliud quam ipsam animam. Revera enim animæ portio est carnalis affectio ejus, et vita, quam administrat corpori. Hanc ergo animam suam Paulus spernebat præ se, paratus pro Domino non solum alligari, sed et mori in Jerusalem, et sic perdere animam suam juxta consilium Domini.

10. Tu quoque si propriam deseras voluntatem, si corporis voluptatibus perfecte renunties, si carnem tuam crucifigas cum vitiis et concupiscentiis, sed et mortifices membra tua, quæ sunt super terram : probabis te Pauli imitatorem, qui non facias animam tuam pretiosiorem teipso; probabis et Christi discipulum, etiam illam perdendo saluhriter. Et quidem prudentius eam perdis ut custodias, quam custodis ut perdas. Nam *qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam.* Quid hic vos dicitis observatores ciborum, morum neglectores? Hippocrates et sequaces ejus docent animas salvas facere in hoc mundo : Christus et ejus Discipuli perdere. Quemnam vos e duobus sequi magistrum eligitis? At manifestum se facit qui sic disputat : Hoc oculis, hoc capiti, et illud pectori vel stomacho nocet. Profecto unusquisque quod a suo magistro didicit, hoc in medium profert. Num in Evangelio legisti has differentias, aut in prophetis, aut in litteris Apostolorum? Caro et sanguis pro certo revelavit tibi hanc sapientiam, non spiritus Patris; est enim carnis hæc sapientia. Sed audi quid de ipsa nostri medici sentiant. *Sapientia,* inquiunt, *carnis mors est.* Item, *Sapientia carnis inimica est Deo.* Num Hippocratis seu Galeni sententiam, aut certe de schola

Epicuri debui proponere vobis? Christi sum discipulus, Christi discipulis loquor: ego si peregrinum dogma induxero, ipse peccavi. Epicurus atque Hippocrates corporis alter voluptatem, alter bonam habitudinem præfert : meus Magister utriusque rei contemptum prædicat. Animæ in corpore vitam, quam summo studio iste unde sustentet, ille unde et delectet, inquirit atque inquirere docet, Salvator monet et perdere.

11. Quid enim tibi aliud de Christi auditorio sonuit, cum paulo ante clamatum est : *Qui amat animam suam, perdet eam?* Perdet eam dixit, sive ponendo ut martyr, sive affligendo ut pœnitens. Quamquam genus martyrii est, spiritu facta carnis mortificare; illo nimirum, quo membra cæduntur ferro, horrore quidem mitius, sed diuturnitate molestius. Videsne hac sententia Magistri mei carnis sapientiam condemnari, per quam utique aut in luxum voluptatis diffluitur, aut ipsa quoque bona valetudo corporis ultra quam oporteat appetitur? Denique quod vera sapientia in voluptates non effluat, audisti profecto a Sapiente, ne inveniri quidem hanc *in terra suaviter viventium*. Qui autem invenit, dicit : *Super salutem et omnem pulcritudinem dilexi sapientiam.* Si super salutem et pulcritudinem, quanto magis super voluptatem et turpitudinem? Quid vero prodest temperare a voluptatibus; et investigandis diversitatibus complexionum, ciborumque varietatibus inquirendis, quotidianam expendere curam? Legumina, inquit, ventosa sunt, caseus stomachum gravat, lac capiti nocet, potum aquæ non sustinet pectus, caules nutriunt melancholiam, choleram porri accendunt, pisces de stagno, aut de lutosa aqua, meæ penitus complexioni non congruunt. Quale est hoc, ut in totis fluviis, agris, hortis, cellariisve reperiri vix possit quod comedas?

12. Puta te, quæso, monachum esse, non medicum; nec de complexione judicandum, sed de professione. Parce, obsecro, primum quidem quieti tuæ, parce deinde labori ministrantium, parce gravamini domus, parce conscientiæ. Conscientiæ dico, non tuæ, sed alterius; illius videlicet, qui prope sedens, et edens quod sibi apponitur, de tuo singulari jejunio murmurat. Scandalo quippe est ei aut tua odiosa superstitio, aut duritia, quam forte putat illius, qui tibi habet providere. Scandalizatur, inquam, in tua singularitate frater judicans te superstitiosum, tamquam superflua quæritantem; aut certe me durum causans, qui non perquiram victui tuo necessaria. Frustra sibi quidam blandiuntur de exemplo Pauli, hortantis discipulum non bibere aquam, sed *modico* uti *vino propter stomachum et frequentes* suas *infirmitates*. Qui attendere debent primum quidem Apostolum minime sibi ipsi rem istiusmodi suadere, sed nec discipulum æque exposcere sibi. Deinde non monacho hoc intimari, sed episcopo, cujus vita teneræ adhuc et nascenti Ecclesiæ pernecessaria esset. Timotheus hic erat. Da mihi alterum Timotheum; et ego cibo eum, si vis, etiam auro, et poto balsamo. Cæterum tu tibimetipsi dispensas, misertus tui. Suspecta est mihi, fateor, tua ipsius in te dispensatio; et vereor tibi illudi sub tegmine et nomine discretionis a carnis prudentia. Id te saltem volo admonitum esse, ut si tibi ita auctoritas Apostoli placet de bibendo vino, *modico*, (quod ille adjunxit) non prætermittas. Et de hoc satis. Sed revertamur ad sponsam, et discamus ab ea vineas proprias se utiliter non custodire, præsertim nos qui videmur deputati custodes in vineis sponsi Ecclesiæ Jesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XXXI.

De excellentia divinæ visionis; et quomodo in præsenti sanctis viris gustus divinæ præsentiæ variatur, pro variis animæ desideriis.

1. *Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Studiosis mentibus Verbum sponsus frequenter apparet, et non sub una specie. Quid ita? Profecto quoniam nondum videtur *sicuti est*. Nempe illa visio stat, quia

forma stat quæ tunc videtur; est enim: nec ullam capit ex eo quod est, fuit, vel erit, mutationem. Tolle nempe *fuit* et *erit*, unde jam transmutatio aut vicissitudinis obumbratio? At quicquid veniens ex eo quod *fuit* non cessat tendere in id quod *erit*, transitum sane habet per *est*, sed omnino non est. Nam quomodo est, quod numquam in eodem statu permanet? Solum proinde vere est, quod nec a *fuit* præciditur, nec ab *erit* expungitur: sed solum atque inexpugnabile remanet ei *est*, et manet quod est. Nec *fuit* sane tollit illi esse ab æterno; nec *erit* esse in æternum: ac per hoc sibi vindicat verum esse, id est increabile, interminabile, invariabile. Cum igitur ipse qui sic est, immo qui non sic aut sic est, videtur sicuti est; stat, ut dixi, illa visio, quia nulla eam interpolat vicissitudo. Et tunc ille de Evangelio unus omnibus, qui sic vident, denarius redditur in una specie quæ offertur. Nam et quod apparet, ut invariabile in se est, ita invariabiliter intuentibus præsto est: et quibus apparet, nil videre desiderabilius volunt, nil possunt delectabilius. Quando ergo illa vel fastidiet aviditas, vel se subtrahet suavitas, vel fraudabit veritas, vel deficiet æternitas? Quod si in æternum extenditur videndi copia pariter et voluntas; quomodo non plena felicitas? Nil quippe aut deest jam semper videntibus, aut superest semper volentibus.

2. At talis visio non est vitæ præsentis, sed in novissimis reservatur, his dumtaxat qui dicere possunt: *Scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est.* Et nunc quidem apparet quibus vult: sed sicuti vult, non sicuti est. Non Sapiens, non Sanctus, non Propheta videre illum, sicuti est, potest, aut potuit in corpore hoc mortali; poterit autem in immortali, qui dignus habebitur. Itaque videtur et hic, sed sicut videtur ipsi, et non sicuti est. Nam neque hoc luminare magnum (solem loquor istum, quem quotidie vides) vidisti tamen aliquando sicuti est, sed tantum sicut illuminat, verbi causa aerem, montem, parietem. Quod nec ipsum quidem aliquatenus posses, si non aliqua ex parte ipsum lumen corporis tui, pro sui ingenita serenitate et perspicuitate, cœlesti lumini simile esset. Non denique alterum membrum corporis capax est luminis, ob multam utique dissimilitudinem. Sed nec ipse oculus, cum turbatus fuerit, lumini propinquabit, nimirum ob amissam similitudinem. Qui ergo turbatus, nullatenus serenum solem videt propter dissimilitudinem: serenus aliquatenus videt propter nonnullam similitudinem. Profecto si pari prorsus puritate vigeret, videret omnino inoffensa acie eum, sicuti est, propter omnimodam similitudinem. Ita et Solem justitiæ illum, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, videre in hoc mundo, sicut illuminat, illuminatus potest, tamquam jam in aliquo similis: sicuti est, omnino non potest, tamquam nondum perfecte similis. Propterea dicit: *Accedite ad eum et illuminamini, et facies vestræ non confundentur.* Ita sane, sed si quantum satis est illuminamur, ut revelata facie speculantes gloriam Dei, in eamdem imaginem transformemur *de claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu.*

3. Ergo accedendum ad eum, non irruendum, ne irreverens scrutator majestatis opprimatur a gloria. Nec locis sane accedendum, sed claritatibus; ipsisque non corporeis, sed spiritualibus, tamquam a Domini Spiritu. A Domini plane, et non a nostro, quamvis in nostro. Qui itaque clarior, ille propinquior: esse autem clarissimum, pervenisse est. Porro jam præsentibus non aliud est videre sicuti est, quam esse sicuti est, et aliqua dissimilitudine non confundi. Sed id tunc, ut dixi. Interim vero tanta hæc formarum varietas, atque numerositas specierum in rebus conditis, quid nisi quidam sunt radii Deitatis, monstrantes quidem quia vere sit a quo sunt, non tamen quid sit prorsus diffinientes? Itaque de ipso vides, sed non ipsum. Cum autem de eo, quem non vides, cætera vides; scis indubitanter exsistere quem oportet inquirere, ut inquirentem non fraudet

gratia, negligentem ignorantia non excuset. Verum hoc genus videndi commune. In promptu enim est, juxta Apostolum, omni utenti ratione, invisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspicere.

4. Alius proculdubio ille modus, quo quondam Patribus crebra illa atque ambitiosa divinæ præsentiæ familiaritas dignanter indulta est, quamquam nec ipsis sicuti est, sed sicut dignata est. Nec uno omnibus modo, sed, ut ait Apostolus, *multifarie multisque modis*, cum ipse in se sit unus, dicente ipso ad Israel: *Dominus Deus tuus, Deus unus est.* Et hæc demonstratio, non quidem communis; sed tamen foris facta est, nimirum exhibita per imagines extrinsecus apparentes, seu voces sonantes. Sed est divina inspectio, eo differentior ab his, quo interior, cum per seipsum dignatur invisere Deus animam quærentem se, quæ tamen ad quærendum toto se desiderio et amore devovit. Et hoc signum istiusmodi adventus ejus, sicut ab eo qui expertus est edocemur: *Ignis ante ipsum præcedet, et inflammabit in circuitu inimicos ejus.* Oportet namque ut sancti desiderii ardor præveniat faciem ejus ad omnem animam, ad quam est ipse venturus, qui omnem consumat rubiginem vitiorum, et sic præparet locum Domino. Et tunc scit anima quoniam juxta est Dominus, cum se senserit illo igne succensam, et dixerit cum Propheta: *De excelso misit ignem in ossibus meis, et erudivit me.* Et illud: *Concaluit cor meum intra me, et in meditatione mea exardescet ignis.*

5. Tali animæ suspiranti frequenter, immo sine intermissione oranti, et affligtanti se præ desiderio, cum interdum desideratus ille, qui ita quæritur, miseratus occurrit; puto illi de propria experientia convenire, ut dicat cum sancto Jeremia: *Bonus es, Domine, sperantibus in te, animæ quærenti te.* Sed et Angelus ejus, qui unus est de sodalibus sponsi, in hoc ipsum deputatus, minister profecto et arbiter secretæ mutuæque salutationis; is, inquam, Angelus quomodo tripudiat, quomodo collætatur et condelectatur, et conversus ad Dominum dicit: Gratias ago tibi, Domine majestatis, quia desiderium cordis ejus tribuisti ei, et voluntate labiorum ejus non fraudasti eam. Ipse est qui in omni loco sedulus quidam pedissequus animæ non cessat sollicitare eam, et assiduis suggestionibus monere, dicens: *Delectare in Domino, et dabit tibi petitiones cordis tui.* Et rursum: *Exspecta Dominum, et custodi viam ejus.* Item, *Si moram fecerit, exspecta eum, quia veniens veniet, et non tardabit.* Ad Dominum autem: *Sicut cervus*, inquit, *desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima* ista *ad te Deus.* Desideravit te in nocte, sed et spiritus tuus in præcordiis ejus de mane vigilavit ad te. Et iterum: Tota die expandit ad te manus suas, dimitte illam quia clamat post te: convertere aliquantulum, et deprecabilis esto super eam. Respice de cœlo, et vide, et visita desolatam. Fidelis paranymphus, qui mutui amoris conscius, sed non invidus, non suam quærit, sed Domini gratiam: discurrit medius inter dilectum et dilectam, vota offerens, referens dona. Excitat istam, placat illum. Interdum quoque, licet raro, repræsentat eos pariter sibi, sive hanc rapiens, sive illum adducens. Siquidem domesticus est et notus in palatio, nec veretur repulsam, et quotidie videt faciem Patris.

6. Vide autem tu ne quid nos in hac verbi animæque commixtione corporeum seu imaginatorium sentire existimes. Id loquimur quod Apostolus dicit: quoniam qui adhæret Deo, unus spiritus est. Excessum puræ mentis in Deum, sive Dei pium descensum in animam, nostris quibus possumus exprimimus verbis, spiritualibus spiritualia comparantes. Itaque in spiritu fit ista conjunctio, quia spiritus est Deus, et concupiscit decorem animæ illius, quam forte adverterit in spiritu ambulantem, et curam carnis non perficientem in desiderio, præsertim si sui amore flagrantem conspexerit. Non ergo sic affecta et sic dilecta, contenta erit omnino vel illa, quæ multis per ea quæ facta sunt; vel, illa quæ paucis per visa et somnia facta est manifestatio

sponsi, nisi et speciali prærogativa intimis illum affectibus atque ipsis medullis cordis cœlitus illapsum suscipiat, habeatque præsto quem desiderat non figuratum, sed infusum : non apparentem sed afficientem : nec dubium quin eo jucundiorem, quo intus, non foris. Verbum nempe est, non sonans, sed penetrans; non loquax, sed efficax; non obstrepens auribus, sed affectibus blandiens. Facies est non formata, sed formans, non perstringens oculos corporis, sed faciem cordis lætificans : grata quippe amoris munere, non colore.

7. Non tamen adhuc illum dixerim apparere sicuti est, quamvis non omnino aliud hoc modo exhibeat, quam quod est. Neque enim vel sic continue præsto erit, quamvis devotissimis mentibus, sed nec uniformiter omnibus. Oportet namque pro variis animæ desideriis divinæ gustum præsentiæ variari, et infusum saporem supernæ dulcedinis diversa appetentis animi aliter atque aliter oblectare palatum. Denique advertisti in hoc amatorio carmine, quoties mutaverit vultum, et in quanta multitudine dulcedinis suæ coram dilecta dignatus sit transformari; et quomodo nunc quidem instar verecundi sponsi sanctæ animæ secretos petat amplexus, et osculis delectetur; nunc vero in oleo et unguentis medicum exhibere appareat, nimirum propter teneras et infirmas animas istiusmodi adhuc indigentes fomentis et medicamentis : unde et delicato adolescentularum nomine designantur. Si mussitet quis, audiet, quia *non est opus sanis medicus, sed male habentibus.* Nunc rursum quasi viator quispiam itinerantibus sponsæ simul atque adolescentulis sese associans, jucundissimis confabulationibus suis a labore viæ omnem relevat comitatum, ita ut eo discedente loquantur : *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis de Jesu, dum loqueretur nobis in via?* Facundus comes, qui in sermonum et morum suavitate suorum, tamquam in quadam suaveolentia spirantium unguentorum, post se currere faciat universos; unde et dicunt : *In odore unguentorum tuorum curremus.* Item aliquando occurrens, quasi prædives aliquis paterfamilias, qui in domo sua abundet panibus; immo tamquam rex magnificus et potens, qui sponsæ pauperis videatur pusillanimitatem erigere, provocare cupiditatem, demonstrans illi omnia desiderabilia gloriæ suæ, divitias torcularium ac promptuariorum, hortorum et agrorum copias, demum etiam introducens eam in ipsa secreta cubiculi. Nimirum confidit in ea cor viri sui, et non est ex omnibus quod ab illa existimet abscondendum, quam redemit inopem, probavit fidelem, amplexatur amabilem. Atque ita non cessat, sive hoc, sive illo modo interno, jugiter apparere conspectui quærentium se, ut sermo impleatur, quem dixit : *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.*

8. Et in his omnibus suavis et mitis, et multæ misericordiæ. Nam in osculis quidem affectuosum et blandum, in oleo autem et in pigmentis atque unguentis clementem et affluentem visceribus pietatis et compassionis. Porro in via hilarem, affabilem, plenum gratiæ et solatii; in ostensione vero divitiarum ac possessionum munificum se, ac largum pro regia liberalitate remuneratorem demonstrat. Ita per omnem hujus carminis textum reperies Verbum istiusmodi similitudinibus adumbrari. Unde ego puto id significatum apud Prophetam, ubi ait : *Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus; in umbra ejus vivemus inter gentes :* quod scilicet videamus nunc per speculum et in ænigmate, et necdum facie ad faciem. At istud sane donec vivimus inter gentes. Nam inter Angelos aliter : quando jam indifferenti omnino felicitate cum ipsis videbimus eum et nos, sicuti est, hoc est in forma Dei, et non in umbra. Quomodo namque apud veteres quidem umbram figuramque dicimus exstitisse, nobis autem per gratiam Christi in carne præsentis ipsam per se illucescere veritatem : ita nos quoque respectu futuri sæculi in quadam interim veritatis umbra vivere non negabit, nisi qui non acquiescit

Apostolo dicenti : *Ex parte cognoscimus, et ex parte prophetamus.* Et illud : *Non arbitror me comprehendisse.* Quomodo enim non est distinctio ejus, qui per fidem ambulat, et illius qui per speciem? Ergo justus ex fide vivit, beatus exsultat in specie : et ideo sanctus homo vivit interim in umbra Christi, sanctus Angelus in splendore vultus gloriæ gloriatur.

9. Et bona fidei umbra, quæ lucem temperat oculo caliganti, et oculum præparat luci. Scriptum est enim : *Fide mundans corda eorum.* FIDES itaque lucem non exstinguit, sed custodit. QUICQUID sane est illud quod videt Angelus, hoc mihi umbra fidei servat, fideli sinu repositum, in tempore revelandum. Annon expedit tenere vel involutum, quod nudum non capis? Denique et Mater Domini vivebat in umbra fidei, cui dictum est : *Et beata quæ credidisti.* Habuit et de Christi corpore umbram, quæ audivit : *Et virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Nec enim vilis umbra, quæ de virtute Altissimi formatur. Et vere virtus in carne Christi, quæ virgini obumbravit, ut quod impossibile erat mortali feminæ, objectu tamen involucri vivifici corporis ferret præsentiam majestatis, et lucem sustineret inaccessibilem. Virtus plane, in qua omnis contraria fortitudo debellata est; et virtus et umbra fugans dæmones, tutans homines; aut certe virtus vegetans, umbra refrigerans.

10. Vivimus proinde in umbra Christi, qui per fidem ambulamus, et carne ipsius pascimur ut vivamus. Caro enim Christi vere est cibus. Et vide ne propterea etiam nunc describatur hoc loco apparens, tamquam in schemate pastorali, ubi illum sponsa, quasi unum quempiam de pastoribus videtur alloqui, dicens : *Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Bonus Pastor, *qui animam suam dat pro ovibus suis :* animam pro illis, carnem illis; illam in pretium, istam in cibum. Res mira! ipse pastor, ipse pascua est, ipse redemptio. Verum sermo in longum pergit, quoniam locus amplus est, et grandia continens, et non explicabitur paucis : atque hac necessitate videtur mihi jam rumpendus potius, quam finiendus. Oportet autem, ut, quoniam materia pendet, memoria vigilet : quatenus ubi pausatum erit, inde mox resumatur et pertractetur, prout Dominus dabit, Jesus Christus sponsus Ecclesiæ, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XXXII.

Qualiter Christus suscipitur ab anima sancta tamquam *sponsus*, et ab anima infirma tamquam *medicus*. Item de differentia cogitationum, unde oriantur.

1. *Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Hic sumus, hinc progredimur. Sed antequam tractari incipiat visio ista et allocutio, recapitulandum breviter arbitror de aliis visionibus quæ præcesserunt, quomodo nobis aptari spiritualiter possint pro votis et meritis singulorum, ut apprehensis illis (si tamen hoc datum fuerit) facilior et in hujus discussione eluceat intellectus. Verum id difficillimum. Nam etsi illa verba, quibus ipsæ visiones seu similitudines describuntur, sonare corpora atque corporea videantur; spiritualia tamen sunt quæ nobis ministrantur in his, ac per hoc in spiritu quoque causas et rationes earum oportet inquiri. Et quis idoneus investigare et comprehendere tam multos animæ affectus profectusque, quibus hæc de præsentia sponsi tam multiformis gratia dispensatur? Tamen si intremus ad nos, et Spiritus sanctus in lumine suo dignetur ostendere nobis, quod opere suo non dedignatur assidue actitare in nobis, puto non omnino nos in his sine intellectu remansuros. Confido enim non accepisse nos spiritum hujus mundi, sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis.

2. Ergo si cui nostrum cum sancto Propheta adhærere Deo bonum est, et (ut loquar manifestius) si quis in nobis est ita desiderii vir, ut cupiat dissolvi et cum Christo esse, cupiat autem vehementer, ardenter sitiat, assidue meditetur; is profecto non secus quam in forma sponsi suscipiet verbum in tem-

pore visitationis, hora videlicet qua se adstringi intus quibusdam brachiis sapientiæ, atque inde sibi infundi senserit sancti suavitatem amoris. Siquidem desiderium cordis ejus tribuetur ei, etsi adhuc peregrinanti in corpore, ex parte tamen, idque ad tempus, et tempus modicum. Nam cum vigiliis, et obsecrationibus, et multo labore et imbre lacrymarum quæsitus affuerit, subito dum teneri putatur elabitur: et rursum lacrymanti et insectanti occurrens, comprehendi patitur, sed minime retineri, dum subito iterum quasi e manibus evolat. Etsi institerit precibus et fletibus devota anima, denuo revertetur, et voluntate labiorum ejus non fraudabit eam: sed rursum mox disparebit, et non videbitur, nisi iterum toto desiderio requiratur. Ita ergo et in hoc corpore potest esse de præsentia sponsi frequens lætitia, sed non copia: quia etsi visitatio lætificat, sed molestat vicissitudo. Et hoc tamdiu necesse est pati dilectam, donec semel posita corporeæ sarcina molis, avolet et ipsa levata pennis desideriorum suorum, libere iter carpens per campos contemplationis, et mente sequens expedita dilectum quocumque ierit.

3. Nec tamen vel in transitu præsto erit sic omni animæ, nisi illi dumtaxat, quam ingens devotio, et desiderium vehemens, et prædulcis affectus sponsam probat, et dignam, ad quam gratia visitandi accessurum Verbum decorem induat, formam sponsi accipiens. Qui enim nondum invenitur ita affectus, sed compunctus magis actuum recordatione suorum, loquens in amaritudine animæ suæ dicat Deo, *Noli me condemnare*; aut forte etiam adhuc periculose tentatur a propria concupiscentia abstractus et illectus: hic talis non sponsum requirit, sed medicum; ac per hoc non oscula quidem vel amplexus, sed tantum remedia vulneribus accipiet suis, in oleo utique et unguentis. An non sæpenumero sic sentimus, et sic experimur orantes, nos, qui nostris quotidie adhuc excessibus tentamur præsentibus, mordemur præteritis? A quanta me amaritudine frequenter liberasti adveniens, Jesu bone? Quoties post anxios fletus, post inenarrabiles gemitus et singultus, sauciam conscientiam meam unxisti unctione misericordiæ tuæ, et oleo lætitiæ perfudisti? Quoties me oratio, quem pene desperantem suscepit, reddidit exsultantem, et præsumentem de venia? Qui similiter afficiuntur, ecce hi sciunt, quod vere medicus sit Dominus Jesus, *qui sanat contritos corde, et alligat contritiones eorum*. Qui experti non sunt, credant inde eidem ipsi dicenti: *Spiritus Domini unxit me, ad evangelizandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde*. Si adhuc dubitant, accedant certe et probent, et sic in semetipsis discant quid sit, *Misericordiam volo, et non sacrificium*. Sed videamus et reliqua.

4. Sunt qui in studiis spiritualibus fatigati, et versi in teporem, atque in defectu quodam spiritus positi, ambulant tristes vias Domini, corde arente et tædente accedunt ad quæque injuncta, frequenter murmurant; longos dies, longas conqueruntur et noctes, loquentes cum sancto Job: *Si dormiero, dicam, Quando consurgam? et rursum exspectabo vesperam*. Ergo ubi contingit tale aliquid pati, si misertus Dominus appropiet nobis in via qua ambulamus, et incipiat loqui de cœlo qui de cœlo est, necnon favorabile quippiam cantare nobis de canticis Sion, narrare etiam de civitate Dei, de pace civitatis, de æternitate pacis, de statu æternitatis: dico vobis, erit pro vehiculo animæ dormitanti et pigritanti læta narratio, ita ut pellat omne fastidium ab animo audientis, et a corpore fatigationem. An tibi aliud vel pati, vel petere ille videtur, qui ait: *Dormitavit anima mea præ tædio, confirma me in verbis tuis?* Et nonne cum obtinuerit, clamabit: *Quomodo dilexi legem tuam, Domine? tota die meditatio mea est*. Sunt enim quædam verba Verbi sponsi ad nos, nostræ meditationes de ipso et ejus gloria, elegantia, potentia, majestate. Non solum autem, sed et cum avida mente versamus testimonia ejus et judicia oris ejus, et in lege ejus meditamur die ac nocte: sciamus pro certo

adesse sponsum, atque alloqui nos, ut non fatigemur laboribus, sermonibus delectati.

5. Tu ergo cum tibi aliqua talia volvi animo sentis, non tuam putes cogitationem, sed illum agnosce loquentem, qui apud Prophetam dicit: *Ego qui loquor justitiam.* Simillima enim sunt nostræ cogitata mentis sermonibus Veritatis in nobis loquentis: nec facile quis discernit, quid intus pariat cor suum, quidve audiat, nisi qui prudenter advertit Dominum in Evangelio loquentem, *quia de corde exeunt cogitationes malæ*, et illud: *Quid cogitatis mala in cordibus vestris?* et, *Qui loquitur mendacium, de suo loquitur.* Apostolus autem, *Non quod sufficientes*, inquit, *simus cogitare aliquid a nobis tamquam ex nobis*, subaudis bonum; *sed sufficientia nostra ex Deo est.* Cum ergo mala in corde versamus, nostra cogitatio est: si bona, Dei sermo est. Illa cor nostrum dicit, hæc audit. *Audiam*, ait, *quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem suam.* Itaque pacem, pietatem, justitiam Deus in nobis loquitur: nec talia nos cogitamus ex nobis, sed in nobis audimus. Cæterum homicidia, adulteria, furta, blasphemiæ, et his similia, de corde exeunt, nec audimus ea, sed dicimus. Denique *dixit insipiens in corde suo, Non est Deus.* Et propter hoc irritavit impius Deum, quia dixit in corde suo, non requiret. Sed est præterea quod corde quidem sentitur, non tamen cordis est verbum. Nec enim de corde exit, sicut nostra cogitatio; sed neque illud est quod ad cor fieri diximus, verbum videlicet Verbi, cum sit malum. Immittitur autem a contrariis potestatibus, sicut fiunt immissiones per angelos malos, quale (verbi causa) fuit quod legitur misisse in cor diabolus, ut traderet Dominum Judas Simonis Iscariotis.

6. Verum quis ita vigil et diligens observator motionum internarum suarum, sive in se, sive et ex se factarum, ut liquido ad quæque illicita sensa cordis sui discernat inter morbum mentis, et morsum serpentis? Ego nulli hoc mortalium possibile puto, nisi qui illuminatus a Spiritu sancto speciale accepit donum illud, quod Apostolus inter cætera charismata quæ enumerat, nominat Discretionem spirituum. Quantumlibet enim quis, secundum Salomonem, omni custodia servet cor suum, et omnia quæ intra se moventur, vigilantissima intentione observet; etiamsi diuturnum forte in his habuerit exercitium, et frequens experimentum; non poterit tamen ad purum in se dignoscere discernereve ab invicem malum innatum, et malum seminatum. Nam delicta quis intelligit? Nec multum refert nostra scire, unde inest nobis malum, dummodo inesse sciamus: vigilandum potius et orandum undecumque sit, ne consentiamus. Denique orat Propheta contra utrumque malum, dicens: *Ab occultis meis munda me, Domine, et ab alienis parce servo tuo.* Et ego, non possum tradere vobis quod non accepi. Non autem accepi, fateor, unde assignem certam notionem inter partum cordis, et seminarium hostis. Quippe utrumque malum, utrumque a malo; utrumque in corde, sed non utrumque de corde. Hoc totum certum mihi in me, etsi incertum quid cordi, quid hosti tribuam. Et id quidem (ut dixi) absque periculo.

7. Sed sane est ubi periculose, immo damnabiliter erratur, atque ibi merito nobis certa præfigitur regula, ne quod Dei est in nobis, demus nobis, putantes Verbi visitationem nostram esse cogitationem. Ergo quantum distat bonum a malo, tantum ista duo a se: quoniam nec de Verbo malum, nec de corde exiet bonum, nisi quod prius forte de Verbo conceperit: quia non potest bona arbor malos fructus facere, nec arbor mala fructus bonos. At satis dictum esse credo, quid Dei, quid nostrum in nostro sit corde; nec superflue, ut arbitror: sed ut sciant inimici gratiæ, absque gratia nec ad cogitandum bonum sufficere cor humanum, sed sufficientiam ipsius ex Deo esse; Dei vocem, bonum quod cogitatur, non cordis prolem exsistere. Tu ergo si vocem ejus audis, non jam nescias unde veniat, aut quo vadat; sciens quia a Deo exit, et

ad cor vadit. Vide autem quomodo verbum, quod egreditur de ore Dei, non revertatur ad eum vacuum, sed prosperetur et faciat omnia ad quæ misit illud, ut dicere possis et tu, quia *gratia Dei in me vacua non fuit.* Felix mens, cui Verbum individuus comes ubique se affabile præbet, cujus indesinenter oblectata suavitate facundiæ, a carnis molestiis et vitiis sese vindicet omni hora, redimendo tempus a diebus malis. Non lassabitur, non molestabitur, quoniam, sicut dicit Scriptura, *Non contristabit justum, quicquid ei acciderit.*

8. Jam vero magni Patrisfamilias seu regiæ majestatis schema apparere existimo his, qui accedentes ad cor altum, de majori spiritus libertate et puritate conscientiæ magnanimiores facti, consueverunt audere majora, inquieti prorsus et curiosi secretiora penetrare, et apprehendere sublimiora, et tentare perfectiora, non modo sensuum, sed et virtutum. Hi enim pro fidei magnitudine digni inveniuntur qui inducantur in omnem plenitudinem; nec est omnino in omnibus apothecis sapientiæ, a quo Deus scientiarum Dominus arcendos censeat cupidos veritatis, vanitatis non conscios. Talis erat Moyses, qui audebat dicere Deo : *Si inveni gratiam in oculis tuis, ostende mihi teipsum.* Talis Philippus, qui sibi et suis condiscipulis Patrem flagitabat ostendi : talis et Thomas, qui nisi sua manu tangeret vulnus et fossum latus, credere recusabat. Pusilla fides, sed de magnitudine animi miro modo descendens. Talis quoque David, qui et ipse dicebat Deo : *Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea; faciem tuam, Domine, requiram.* Tales itaque magna audent, quoniam magni sunt : et quæ audent, obtinent juxta verbum promissionis ad ipsos, quod est istiusmodi : *Quemcumque locum calcaverit pes vester, vester erit.* Magna siquidem fides magna meretur : et quatenus in bonis Domini fiduciæ pedem porrexeris, eatenus possidebis.

9. Denique Moysi ore ad os loquitur Deus; et palam, non per ænigmata et figuras Dominum videre meretur, cum Prophetis aliis tantum in visione apparere se dicat, et per somnium loqui. Philippo quoque secundum petitionem cordis sui ostensus est Pater in Filio, in eo proculdubio quod incontinenti audivit : *Philippe, qui videt me, videt et Patrem;* et, *Quia ego in Patre, et Pater in me est.* Sed et Thomæ juxta desiderium cordis ejus palpandum se præbuit, et voluntate labiorum ejus non fraudavit eum. Quid David? Nonne et ipse voto se non omnino fraudari significat, ubi ait non daturum se somnum oculis suis, nec palpebris suis dormitationem, donec inveniret locum Domino? Igitur istiusmodi magnis spiritibus magnus occurret sponsus, et magnificabit facere cum eis, emittens lucem suam, et veritatem suam, eosque deducens et adducens in montem sanctum suum et in tabernacula sua, ita ut dicat qui ejusmodi est : *Quia fecit mihi magna qui potens est.* Regem in decore suo videbunt oculi ejus, præeuntem se ad speciosa deserti, ad flores rosarum, et lilia convallium, ad amœna hortorum, et irrigua fontium, ad delicias cellariorum, et odoramenta aromatum, postremo ad ipsa secreta cubiculi.

10. Isti sunt thesauri sapientiæ et scientiæ penes sponsum absconditi, hæc vitæ pascua præparata in refectionem animarum sanctarum. Beatus vir qui implevit desiderium suum ex ipsis. Hoc solum admonitus sit, ne solus habere velit quæ possunt sufficere pluribus. Propterea enim fortassis post ista omnia sponsus, tamquam pastor apparere describitur : ut proinde admoneatur assecutor tantorum munerum pascendi gregis simpliciorum, qui scilicet tam non valent per semetipsos apprehendere ista, quam non audent sine pastore oves exire in pascua. Denique hoc ipsum sponsa prudenter advertens postulat sibi indicari, ubi ipse pascat et cubet sub meridiano fervore, parata (ut quidem ex hoc intelligi datur) pasci et pascere cum illo, et sub illo. Nec enim tutum arbitratur longe agere gregem a summo Pastore, nimirum ob incursiones luporum, eorum maxime qui veniunt ad nos in vestimentis ovium : et propterea satagit in eisdem cum ipso

pariter pascere pascuis, et cubare umbris. Et causam ponit : *Ne incipiam*, inquiens, *vagari post greges sodalium tuorum*. Ipsi sunt qui se volunt videri amicos sponsi, et non sunt : et cum suos, non illius greges pascere cura sit eis; hinc inde tamen insidiantes dicunt: *Ecce hic est Christus, ecce illic est*, videlicet ut multos seducant, et abducant a Christi gregibus, et socient suis. Hoc pro litteræ textu. Jam vero spiritualem sensum qui in ea latet, sub alio sermonis principio exspectate, quicquid illud erit, quod mihi inde vobis orantibus sua misericordia partiri dignabitur sponsus Ecclesiæ Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XXXIII.

De his quæ semper sectanda sunt a mente devota. Quid sit meridies, et de quatuor generibus tentationum semper evitandis.

1. *Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie*. Et alius quidam : *Indica*, inquit, *mihi cur me ita judices*. Ubi non sane sententiam causatur, sed scrutatur causam, erudiri flagellis petens, non erui. Item alius precatur, dicens : *Vias tuas, Domine, demonstra mihi, et semitas tuas edoce me*. Quas dixerit vias vel semitas, manifestat alibi : *Deduxit me*, inquit, *super semitas justitiæ*. Ergo tria ista anima curiosa Dei non cessat inquirere, justitiam et judicium, et locum habitationis gloriæ sponsi : tamquam viam in qua ambulet, cautelam qua ambulet, et ad quam ambulet mansionem. De qua mansione sic habes in Propheta : *Unam petii*, inquit, *a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*. Et iterum : *Domine dilexi decorem domus tuæ, et locum habitationis gloriæ tuæ*. Porro de reliquis duobus : *Justitia et judicium*, ait, *præparatio sedis tuæ*. Merito tria ista mens devota requirit, utpote sedem Dei, et sedis præparationem. Et pulcre in sponsæ prærogativam concurrunt pariter omnia ad consummationem virtutum, ut de forma justitiæ sit formosa, de judiciorum notitia cauta, de desiderio præsentiæ seu gloriæ sponsi casta. Talem prorsus decet esse sponsam Domini, pulcram, eruditam, et castam. Ergo petitio, quam ultimam posui, istius est loci. Petit siquidem ab eo quem diligit anima sua, indicari sibi, ubi pascat, et ubi cubet in meridie.

2. Et primo adverte, quam eleganter amorem spiritus a carnis discernat affectu, dum dilectum exprimere magis ipsa affectione, quam nomine volens, non simpliciter quem diligo, sed, O, inquit, quem diligit anima mea, spiritalem designans dilectionem. Deinde quidnam eam in loco pascuæ adeo delectet, diligenter attende. Sed nec illud prætereat te de hora meridiana, et quod is potissimum exploratur locus, in quo qui pascit, cubat simul : quod est magnæ securitatis indicium. Arbitror enim ob hoc additum, cubat, quod eo loci minime necesse sit stare, et vigilare super custodiam gregis, quando grex, etiam cubante pastore et pausante sub umbris, libere nihilominus discurrat in pascuis. Felix regio, in qua pro libitu oves ingrediuntur et egrediuntur, et non est qui exterreat. Quis mihi tribuat videre vos, meque pariter in montibus pasci una cum illis nonaginta novem quæ illic relictæ leguntur, cum Pastor earum dignanter ad unam descendit quæ erraverat? Secure procul dubio cubat prope, qui et longe recedere minime dubitavit, sciens quia in tuto eas relinqueret. Merito sponsa illo suspirat, merito inhiat loco pascuæ simul et pacis, sed quietis, sed securitatis, sed exsultationis, sed admirationis, sed stuporis. Nam et me miserum, heu! longe agentem et de longe salutantem, en ipsa ejus recordatio ad lacrymas provocat, plane juxta affectionem et vocem dicentium : *Super flumina Babylonis illic sedimus et flevimus, dum recordaremur tui Sion*. Libet exclamare et me cum sponsa pariter et cum Propheta : *Lauda Deum tuum Sion, quoniam confortavit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te. Qui posuit fines tuos pacem, et adipe frumenti satiat te*. Quis non illic vehementer cupiat pasci

et propter pacem, et propter adipem, et propter satietatem? Nihil ibi formidatur, nihil fastiditur, nihil deficit. Tuta habitatio Paradisus, dulce pabulum Verbum, opulentia multa nimis Æternitas.

3. Habeo et ego Verbum, sed in carne; et mihi apponitur veritas, sed in Sacramento. Angelus ex adipe frumenti saginatur, et nudo saturatur grano; me oportet interim quodam sacramenti cortice esse contentum, carnis furfure, litteræ palea, velamine fidei. Et hæc talia sunt quæ gustata afferunt mortem, si non de primitiis spiritus quantulumcumque accipiant condimentum. Prorsus mors mihi in olla, nisi ex Prophetæ farina dulcoretur. Denique absque spiritu et Sacramentum ad judicium sumitur, et caro non prodest quicquam, et littera occidit, et fides mortua est. Sed spiritus est qui vivificat, ut vivam in eis. At quantalibet sane abundantia spiritus pinguescant ista, non pari omnino jucunditate sumitur cortex sacramenti, et adeps frumenti, fides et species, memoria et præsentia, æternitas et tempus, vultus et speculum, imago Dei et forma servi. Nempe in omnibus his fides locuples mihi, intellectus pauper. Numquid vero par sapor intellectui fideique, cum sit in meritum ista, ille in præmium? Vides ergo tantum distare inter pabula, quantum et inter loca: et sicut exaltantur cœli a terra, ita habitantes in eis, bonis potioribus abundare?

4. Festinemus proinde, Filii, festinemus ad locum tutiorem, ad pastum suaviorem, ad uberiorem et fertiliorem agrum. Festinemus ut habitemus sine metu, abundemus sine defectu, epulemur sine fastidio. Tu enim, Domine sabaoth, qui cum tranquillitate judicas omnia, etiam cum securitate æque omnia ibi pascis. Idem ipse et Dominus exercituum, et pastor ovium. Ergo et pascis, et cubas pariter, sed non hic. Denique stabas cum e cœlo prospiceres unam ex tuis oviculis (Stephanum loquor) a lupis circumdari super terram. Et propterea quæso *indica mihi ubi pascas ubi cubes in meridie*, hoc est tota die: etenim illa meridies tota est dies, et ipsa nesciens vesperam. Et ideo melior dies illa in atriis tuis super millia, quia nescit occasum. At matutinum forsitan habuit, cum primum videlicet dies sanctificatus illuxit nobis, per viscera utique misericordiæ Dei nostri, in quibus visitavit nos Oriens ex alto. Vere tunc suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui, cum in medio umbræ mortis exortus matutini lux orta est nobis, et mane vidimus gloriam Domini. Quanti reges et prophetæ voluerunt videre, et non viderunt? Quare? nisi quia nox erat, et necdum venerat illud exspectatum mane, cui fuerat repromissa misericordia? Unde et orabat quis dicens: *Auditam fac mihi mane misericordiam tuam, quia in te speravi.*

5. Fuit namque quædam hujus aurora diei, ex quo Sol justitiæ per archangelum Gabrielem nuntiatus est terris, et Virgo Deum in utero de Spiritu sancto concepit et peperit Virgo, ac deinceps, quoad in terris visus est, et cum hominibus conversatus est. Nam usque adeo per totum id temporis lux pusilla, et tamquam lux revera auroræ apparuit, ut diem esse interim apud homines pene universitas ignoraret. Denique *si cognovissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent.* Et utique ipsis paucis Discipulis dicebatur: *Adhuc modicum lumen in vobis est:* eo quod aurora esset et initium, vel potius indicium diei, dum Sol adhuc absconderet radios suos, et minime eos spargeret super terram. Paulus quoque dicebat, quoniam *nox præcessit, dies autem appropinquavit:* significans esse tunc adhuc adeo modicum lumen, ut propinquasse, quam venisse diem dicere maluerit. Quando autem hoc dicebat? Profecto quando Sol reversus ab inferis, jam se ad alta cœli sustulerat. Quanto magis cum adhuc similitudo carnis peccati instar densæ nubis operiret auroram, juxta omnes nimirum nostri corporis passiones, ita ut neque amara mors, nec crux probrosa defuerit? quanto magis, inquam, tunc exigua tenuisque admodum lux fuit, et quæ de auroræ magis, quam de Solis prodire præsentia videretur?

6. Erat ergo aurora, et ipsa subobscura satis, tota illa Christi videlicet conversatio super terram, usque dum occumbens et rursum exoriens, solaris suæ præsentiæ lumine clariori fugavit auroram, et mane facto absorpta est nox in victoria. Denique habes : *Et valde mane una sabbatorum veniunt ad monumentum, orto jam sole.* An non mane fuit, quando ortus est Sol? Attulit autem novum de resurrectione decorem, et sereniorem solito lucem, quoniam *etsi noveramus eum secundum carnem, sed nunc jam non novimus.* Est scriptum in Propheta : *Decorem induit, induit fortitudinem, et præcinxit se,* quod carnis infirma, tamquam nubila quædam excusserit, stolam gloriæ induens. Sane extunc elevatus est Sol, et sensim demum diffundens suos radios super terram, cœpit paulatim ubique clarior apparere, fervidiorque sentiri. Verum quantumlibet incalescat et invalescat, multiplicet et dilatet radios suos per omne hujus nostræ mortalitatis curriculum, (erit enim nobiscum usque ad consummationem sæculi :) non tamen ad meridianum perveniet lumen, nec in illa sui plenitudine videbitur modo, in qua videndus est postea, ab his dumtaxat, quos hac visione ipse dignabitur. O vere meridies, plenitudo fervoris et lucis, solis statio, umbrarum exterminatio, desiccatio paludum, fœtorum depulsio! O perenne solstitium, quando jam non inclinabitur dies! o lumen meridianum, o vernalis temperies, o æstiva venustas, o autumnalis ubertas, et (ne quid videar præteriisse) o quies et feriatio hiemalis! Aut certe, si hoc magis probas, sola tunc hiems abiit et recessit. Hunc locum, inquit, tantæ claritatis et pacis et plenitudinis indica mihi, ut quemadmodum Jacob adhuc in corpore manens vidit Dominum facie ad faciem, et salva facta est anima ejus; vel certe sicut Moyses vidit eum, non per figuras et ænigmata, seu per somnia, uti Prophetæ alii, sed modo plane præcellenti atque inexperto cæteris, sibi noto et Deo; vel sicut Isaias revelatis oculis cordis vidit eum super solium excelsum et elevatum; vel etiam quomodo Paulus raptus in paradisum audivit verba ineffabilia, et Dominum suum Jesum Christum vidit oculis suis : ita ego quoque te in lumine tuo et in decore tuo per mentis excessum merear contemplari pascentem uberius, quiescentem securius.

7. Nam et hic pascis, sed non in saturitate : nec cubare licet, sed stare et vigilare oportet propter timores nocturnos. Heu! nec clara lux, nec plena refectio, nec mansio tuta : et ideo *indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Beatam me dicis cum esurio, et sitio justitiam. Quid hoc ad illorum felicitatem, qui repleti sunt in bonis domus tuæ, qui epulantur et exsultant in conspectu Dei, et delectantur in lætitia? Sed et si quid patior propter justitiam, nihilominus beatam pronuntias. Et certe pasci ubi timeas pati, jucunditatem habet, sed non securitatem. Porro autem pasci et pati simul, nonne molesta jucunditas est? Omnia mihi hic cedunt citra perfectum, plura præter votum, et tutum nihil. Quando adimplebis me lætitia cum vultu tuo? Vultum tuum, Domine, requiram. Vultus tuus meridies est. *Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Scio satis ubi pascas non cubans : indica mihi ubi pascas et cubes. Non ignoro ubi aliis temporibus pascere soleas : sed scire velim ubi in meridie pascas. Nam in tempore quidem mortalitatis meæ, et in loco peregrinationis meæ consuevi sane sub tua custodia pasci, et pascere in Lege, et Prophetis, et Psalmis de te : necnon in evangelicis pascuis, et apud Apostolos similiter requievi : frequenter etiam de gestis Sanctorum, et verbis, et scriptis eorum, victum mihi atque attinentibus mihi mendicavi ut potui : frequentius autem (quoniam is magis ad manum fuit) manducavi panem doloris, et vinum compunctionis bibi; et *factæ sunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, Ubi est Deus tuus?* Nisi quod de mensa tua (siquidem *parasti in conspectu meo mensam adversus eos qui tribulant me*) de ipsa, inquam, tuæ quidem beneficio miserationis, accipio, in quo utcumque respiro quoties

tristis est anima mea, et quoties conturbat me. Hæc pascua novi et frequentavi te secuta pastorem : sed indica, quæso, etiam quæ non novi.

8. Sunt quidem et alii pastores, qui dicunt se esse sodales tuos, et non sunt, habentes greges suos, et fines suos pabulo mortis refertos, in quibus pascunt nec tecum, nec per te, quorum utique terminos non intravi, nec appropiavi eis. Ipsi sunt qui dicunt, *Ecce hic est Christus, ecce illic est :* promittentes sapientiæ et scientiæ pascua uberiora, et creditur eis, et confluunt ad eos multi, et faciunt eos filios gehennæ duplo quam se. Cur hoc? nisi quia non est ibi meridies et perspicua lux, ut liquido veritas cognoscatur, facileque pro ea recipitur falsitas propter veri similitudinem, quæ non facile in obscuro a vero discernitur, præsertim quia *aquæ furtivæ dulciores sunt, et panis absconditus suavior?* Et propterea quæso ut indices mihi, *ubi pascas, ubi cubes in meridie*, id est in manifesto : ne seducta incipiam vagari post greges sodalium tuorum, quemadmodum et ipsi vagi sunt, nulla stabiles certitudine veritatis, *semper discentes, et numquam ad scientiam veritatis pervenientes.* Hæc sponsa propter philosophorum et hæreticorum varia et vana dogmata.

9. Mihi vero videtur non solum propter ea, sed et propter dolos invisibilium potestatum, sicut sunt seductorii spiritus, sedentes in insidiis, et parantes sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde : propter hos, inquam, et maxime, videtur mihi illa meridies optanda etiam nobis, ut clara luce deprehendamus astutias diaboli, atque angelum satanæ illum, qui se transfigurat in Angelum lucis, ab Angelo nostro facillime discernamus. Non enim aliter nos custodire sufficimus ab incursu et dæmonio meridiano, nisi in meridiano æque lumine. Quod quidem dæmonium idcirco meridianum dictum existimo, quia sunt aliqui de numero malignorum, qui cum merito tenebrosæ obstinatæque voluntatis suæ nox et nox perpetua sint, diem tamen se ad fallendum simulare noverunt, nec modo diem, sed et meridiem : sicut eorum princeps non contentus esse æqualis Deo, etiam *adversatur, et extollitur supra id quod dicitur, aut quod colitur Deus.* Itaque nisi cordi illius, quem forte aliquod istiusmodi dæmonium meridianum tentandum acceperit, oriens ex alto illuxerit verus meridies, qui falsum convincat et prodat ; non poterit omnino caveri, sed tentabit et supplantabit sine dubio sub specie boni, pro bono scilicet malum incauto et improvido persuadens. Et tunc meridies, id est major claritas, apparet, tentans, cum quasi boni majoris imaginem præfert.

10. Quoties, verbi causa, suggessit anticipare vigilias, quo ad solemnia fratrum illuderet dormitanti? Quoties produci jejunia, ut divinis obsequiis eo inutilem redderet, quo imbecillem? Quoties bene proficientibus in cœnobiis invidens, obtentu quasi majoris puritatis eremum petere persuasit, et cognoverunt miseri tandem, quam verus sit sermo quem frustra legerant : *Væ soli, quoniam si ceciderit, non habet sublevantem?* Quoties ad opus manuum plusquam opus fuerat, incitavit; et fractum viribus, cæteris regularibus exercitiis invalidum reddidit? Quam multis exercitationem corporis (quæ juxta Apostolum ad modicum valet) non modicam persuasit, et pietate fraudavit? Denique ipsi experti estis, quomodo quidam (ad verecundiam illorum dico) qui ante inhiberi non poterant, (ita in spiritu vehementi ad omnia ferebantur) post ad tantam ignaviam devenerunt, ut secundum illud Apostoli, cum spiritu cœperint, nunc carne consummentur : quam turpe iniere fœdus cum suis corporibus, quibus crudele ante indixerant bellum. Videas, pro pudor, importune superflua quæritare, qui prius necessaria obstinatissime recusabant. Quamquam si qui in sua forte invicti obstinatione perdurant, indiscretius abstinentes, et singularitate notabili conturbantes eos, cum quibus habitare debent unius moris in domo : haud scio sane an se existiment pietatem retinere, cum hujusmodi mihi videantur et longius abje-

cisse. Nam qui sapientes in oculis suis decreverunt apud se nec consilio acquiescere, nec præcepto; videant quid respondeant, non mihi, sed dicenti : *Quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, et quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.* Præmiserat autem, quia *melior est obedientia quam victima, et auscultare magis quam offerre adipem arietum*, id est abstinentiam contumacium. Unde Dominus per Prophetam : *Numquid manducabo,* ait, *carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* significans minime sibi accepta fore jejunia superborum vel immundorum.

11. Sed sane vereor, ne damnantes superstitiosos, videamur frena laxare gulosis; et audiant illi ad periculum sui, quod ad remedium his dicitur. Quamobrem audite utraque pars, quatuor esse tentationum genera, et ipsa nobis ita prophetico sermone describi. *Scuto,* inquit, *circumdabit te veritas ejus: non timebis a timore nocturno, a sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incursu et dæmonio meridiano.* Attendite nihilominus et vos alii, quod omnibus spero profuturum. Illud omnes in nobis sentimus et sensimus qui conversi sumus ad Dominum, quod sancta Scriptura dicit : *Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in timore, et præpara animam tuam ad tentationem.* Itaque primordia nostræ conversionis, juxta communis quidem experientiæ rationem, primus exagitat timor, quem intrantibus statim horror vitæ ingerit arctioris, et insuetæ austeritas disciplinæ. Atque is timor nocturnus dicitur, vel quia nox in Scripturis designare solet adversa, vel quoniam propter quod adversa pati aggredimur, id nondum revelatum est. Si enim dies ille luceret, in cujus lumine pariter et labores et præmia videremus, timor omnino quorumvis laborum nullus esset præ desiderio præmiorum, dum clara luce appareret, quoniam *non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Nunc vero quoniam abscondita sunt ab oculis nostris, et nox est interim in hac parte; tentamur nimirum a timore nocturno, et pro bonis quæ non videmus, formidamus quæ impræsentiarum sunt adversa tolerare. Vigilandum proinde et orandum primo intrantibus contra hanc primam tentationem, ne subito præoccupati a pusillanimitate spiritus et tempestate, a bono cœpto (quod absit) resiliant.

12. Superata autem hac tentatione, armemus nos nihilominus et adversus hominum laudes, quæ de laudabili potissimum vita sumunt materiam. Alioquin patebimus vulneri a *sagitta volante in die*, quæ est inanis gloria. Fama siquidem volat : et ideo in die, quia ex operibus lucis. Si hæc exsufflatur tamquam inanis aura, restat ut solidius aliquid offeratur de divitiis et honoribus sæculi, si forte qui non curat laudes, appetat dignitates. Et vide, si non hic ordo tentandi servatus est in Domino nostro, cui post suggestum ad solam vanitatem præcipitium, ostensa sunt omnia regna mundi atque oblata. Tu ergo exemplo Domini et ista renue. Aliter necesse est circumveniri te *a negotio perambulante in tenebris*, quod est hypocrisis. Etenim ista de ambitione descendit, et in tenebris habitatio ejus; quippe abscondit quod est, et quod non est mentitur. Negotiatur autem omni tempore, formam retinens pietatis ad sese occultandum, virtutem autem ejus vindicans, et emens honores.

13. Postrema tentatio est dæmonium meridianum, quod soleat maxime insidiari perfectis, qui videlicet, tamquam viri virtutum, omnia superaverint, voluptates, favores, honores. Quid enim jam superest ei qui tentat, in quo possit pugnare palam adversus hujusmodi ? Venit proinde occultus, qui manifestus non audet; et quem satis expertus est apertum omne horrere malum, falso bono supplantare molitur. Qui autem dicere possunt cum Apostolo, *Non enim ignoramus astutias ejus;* quo plus proficiunt, eo magis solliciti sunt cavere a laqueo isto. Hinc est quod Maria angelica salutatione turbatur, dolum (nisi fallor) suspicans; et Josue non prius amicum Angelum suscipit, quam esse amicum noverit. Denique

sciscitatur, suusne sit, an adversariorum, tamquam qui expertus sit dæmonii meridiani versutias. Apostoli quoque aliquando cum laborarent in remigando, vento adversante et jactante naviculam, videntes Dominum ambulantem super mare, et putantes esse phantasma, ita ut clamarent præ timore: nonne apertam meridiani suspicionem dæmonii prætenderunt? Et recordamini Scripturæ dicentis, quia *quarta vigilia noctis venit ad eos ambulans supra mare*. Quarto igitur, id est supremo demum loco, hæc tentatio formidetur, et quo se in summo stare quis viderit, eo sibi vigilantius ab incursu et dæmonio meridiano cavendum intelligat. Porro Discipulis verus se manifestavit Meridies in eo quod audierunt: *Ego sum, nolite timere;* et falsi suspicio ab eis depulsa est. Utinam et nobis, quoties palliata falsitas molitur irrepere, emittat lucem suam et veritatem suam ad prodendam illam oriens ex alto verus Meridies, et dividat lucem a tenebris, ut non notemur a Propheta tamquam *ponentes lucem tenebras, et tenebras lucem*.

14. Adhuc, nisi tædio fuerit longitudo sermonis, has quatuor tentationes tentabo suo ordine assignare ipsi corpori Christi, quod est Ecclesia. Et ecce quam brevius possum percurro. Videte primitivam Ecclesiam, si non primo pervasa est acriter nimis a *timore nocturno*. Erat enim nox, quando omnis qui interficeret sanctos, arbitrabatur obsequium se præstare Deo. Hac autem tentatione devicta et sedata tempestate, inclyta facta est, et juxta promissionem ad se factam, in brevi posita in superbiam sæculorum. Et dolens inimicus quod frustratus esset, a timore nocturno convertit se callide ad sagittam volantem in die, et vulneravit in ea quosdam de Ecclesia. Et surrexerunt homines vani, cupidi gloriæ, et voluerunt sibi facere nomen: et exeuntes de Ecclesia, diu eamdem matrem suam afflixerunt in diversis et perversis dogmatibus. Sed hæc quoque pestis depulsa est in sapientia Sanctorum, sicut et prima in patientia Martyrum.

15. En tempora ista libera quidem Deo miserante ab utraque illa malitia: sed plane fœda *a negotio perambulante in tenebris*. Væ generationi huic a fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis! si tamen hypocrisis dici debet, quæ jam latere præ abundantia non valet, et præ impudentia non quærit. Serpit hodie putida tabes per omne corpus Ecclesiæ, et quo latius, eo desperatius; eoque periculosius, quo interius. Nam si insurgeret apertus inimicus hæreticus, mitteretur foras et aresceret: si violentus inimicus, absconderet se forsitan ab eo. Nunc vero quem ejiciet, aut a quo abscondet se? Omnes amici, et omnes inimici: omnes necessarii, et omnes adversarii: omnes domestici, et nulli pacifici: omnes proximi, et omnes quæ sua sunt quærunt. Ministri Christi sunt, et serviunt Antichristo. Honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino honorem non deferunt. Inde is quem quotidie vides meretricius nitor, histrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurum in frenis, in sellis et calcaribus: et plus calcaria, quam altaria fulgent. Inde splendidæ mensæ et cibis, et scyphis; inde comessationes et ebrietates; inde cithara, et lyra, et tibia; inde redundantia torcularia, et promptuaria plena, eructantia ex hoc in illud. Inde dolia pigmentaria, inde referta marsupia. Pro hujusmodi volunt esse et sunt ecclesiarum Præpositi, Decani, Archidiaconi, Episcopi, Archiepiscopi. Nec enim hæc merito cedunt, sed negotio illi, quod perambulat in tenebris.

16. Olim prædictum est, et nunc tempus impletionis advenit: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima*. Amara prius in nece Martyrum, amarior post in conflictu hæreticorum, amarissima nunc in moribus domesticorum. Non fugare, non fugere eos potest: ita invaluerunt, et multiplicati sunt super numerum. Intestina et insanabilis est plaga Ecclesiæ: et ideo in pace amaritudo ejus amarissima. Sed in qua pace? Et pax est, et non est pax. Pax a paganis, et pax ab hæreticis; sed non profecto a filiis. Vox plangentis in tem-

pore isto : *Filios enutrivi et exaltavi, ipsi autem spreverunt me.* Spreverunt et maculaverunt me a turpi vita, a turpi quæstu, a turpi commercio, a negotio denique perambulante in tenebris. Superest ut jam de medio fiat dæmonium meridianum ad seducendos si qui in Christo residui sunt, adhuc permanentes in simplicitate sua. Siquidem absorbuit fluvios sapientium, et torrentes potentium, et *habet fiduciam ut Jordanis influat in os ejus*, id est simplices et humiles qui sunt in Ecclesia. Ipse enim est Antichristus, qui se non solum diem, sed et meridiem mentietur, *et extolletur supra id quod dicitur, aut quod colitur Deus* : quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui, utpote verus et æternus Meridies, sponsus et advocatus Ecclesiæ, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XXXIV.

In quo tractatur de Humilitate et Patientia.

1. Si *ignoras te, o pulcra inter mulieres, egredere, et abi post greges sodalium tuorum, et pasce hædos tuos juxta tabernacula pastorum.* Olim sanctus Moyses, quoniam multum præsumebat de gratia et familiaritate, quam invenerat apud Deum, adspirabat ad quamdam visionem magnam, ita ut diceret Deo : *Si inveni gratiam in oculis tuis, ostende mihi teipsum.* Accepit autem pro ea visionem longe inferiorem, ex qua tamen ad ipsam quam volebat, posset aliquando pervenire. Filii quoque Zebedæi in simplicitate cordis sui ambulantes, magnum aliquid et ipsi ausi sunt, sed ad gradum nihilominus sunt reducti, per quem fuerat ascendendum. Ita et modo sponsa, quoniam rem grandem postulare videtur, reprimitur sane austeriori responsione, sed plane utili et fideli. Oportet namque humiliter sentire de se nitentem ad altiora : ne dum supra se attollitur, cadat a se, nisi in se firmiter per veram humilitatem fuerit solidatus. Et quia nisi humilitatis merito maxima minime obtinentur, propterea qui provehendus est, correptione humiliatur, humilitate meretur. Tu ergo cum te humiliari videris, habeto id signum in bonum omnino argumentum gratiæ propinquantis. Nam sicut ante ruinam exaltatur cor, ita ante exaltationem humiliatur. Sane utrumque legis, Deum scilicet et superbis resistere, et humilibus dare gratiam. Nonne denique servum suum Job, cum post insignem triumphum, tantam et tam probatam ipsius patientiam larga remunerandam benedictione censeret, prius in multis et districtis percunctationibus humiliare curavit, et sic parare viam benedictioni?

2. At parum est cum per seipsum humiliat nos Deus, si tunc libenter accipimus, nisi quando et per alium hoc facit, sapiamus similiter. Quamobrem accipite hujus rei mirabile documentum de sancto David. Aliquando maledictum est illi et a servo ; at ille nec cumulatam injuriam sensit, quia præsensit gratiam. *Quid mihi*, ait, *et vobis, filii Sarviæ?* O vere hominem secundum cor Dei, qui SE ULCISCENTI, potius, quam EXPROBRANTI succensendum putavit. Unde et secura conscientia loquebatur : *Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis.* Vetuit ergo prohiberi maledicum convicianten, QUÆSTUM æstimans maledicta. Et addit : *Dominus misit illum ad maledicendum David.* Prorsus secundum cor Dei, qui de corde Dei ferebat sententiam. SÆVIEBAT lingua maledica, et ille intendebat quid in occulto ageret Deus. Vox maledicentis in auribus, et animus inclinabat se ad benedictionem. Numquid in ore blasphemi Deus? Absit. Sed eo usus est ad humiliandum David. Nec latuit Prophetam, quippe cui incerta et occulta sapientiæ suæ manifestaverat Deus, et ideo dicit : *Bonum mihi quod humiliasti me, ut discam justificationes tuas.*

3. Vides quia humilitas justificat nos? Humilitas dixi, et non humiliatio. Quanti humiliantur, qui humiles non sunt? Alii cum rancore humiliantur, alii patienter, alii et libenter. Primi rei sunt, sequentes innoxii, ultimi justi. Quamquam et innocentia portio justitiæ

est, sed consummatio ejus apud humilem. Qui autem dicere potest, *Bonum mihi quia humiliasti me,* is vere humilis est. Non potest hoc dicere qui invitus tolerat; minus, qui murmurat. Neutri horum promittimus gratiam, quod humiliatur: etsi sane longe hi duo a se differant, et alter quidem in patientia sua possideat animam suam, alter in suo murmure pereat. Sed enim etsi unus iram, neuter tamen gratiam promeretur; quoniam NON HUMILIATIS, sed humilibus Deus dat gratiam. Est autem HUMILIS, qui humiliationem convertit in humilitatem, et ipse est qui dicit Deo: *Bonum mihi quod humiliasti me.* Nemini prorsus, quod patienter fert, bonum est, sed plane molestum. Scimus autem, quod hilarem datorem diligit Deus. Unde et cum jejunamus, jubemur caput nostrum ungere oleo, et faciem lavare, ut nostrum scilicet opus bonum spirituali quodam gaudio condiatur, et holocaustum nostrum pingue fiat. Etenim sola gratiam, quam præfert, meretur læta et absoluta humilitas. Quæ enim coacta fuerit vel extorta, qualis utique est in viro patiente illo qui possidet animam suam; hæc, inquam, humilitas, etsi vitam obtinet propter patientiam, propter tristitiam tamen gratiam non habebit. Non enim congruit ei, qui ejusmodi est, illud Scripturæ, *Glorietur humilis in exaltatione sua*: quoniam non sponte humiliatur, neque libenter.

4. Vis autem videre humilem recte gloriantem, et vere dignum gloria? *Libenter*, inquit, *gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.* Non dicit patienter se ferre infirmitates suas; sed et gloriari, et libenter gloriari in illis, probans etiam sibi bonum esse, quod humiliatur: nec sufficere omnino, ut possideat animam suam tamquam patienter humiliatus, nisi et gratiam accipiat tamquam sponte humiliatus. Generalem vero hinc audi regulam: *Omnis qui se humiliat*, ait, *exaltabitur.* Significat profecto, non omnem exaltandam esse humilitatem, sed eam tantum, quæ de voluntate venit, non ex tristitia, nec ex necessitate. Nec enim per contrarium omnis qui exaltatur, humiliandus erit: sed tantum qui se exaltat humiliabitur, nimirum ob voluntariam vanitatem. Ita ergo non qui humiliatur, sed qui sponte se humiliat, exaltabitur, utique ob meritum voluntatis. Esto enim quod humilitatis materia per alium ministratur, verbi gratia, probra, damna, supplicia: non tamen idcirco recte ab alio, quam a semetipso humiliatus ille dicetur, qui illa omnia tacita et læta conscientia, causa Dei subeunda decreverit.

5. Sed quo progredimur? Patienter, ut sentio, sustinetis excessum in verbo de Humilitate et Patientia: sed revertamur ad locum, de quo digressi sumus. Id namque incidit nobis ex occasione responsi, quo grandia præsumentem sponsam reprimendam censuit sponsus, et non ad insipientiam illi: sed ut sane ex eo probabilioris et majoris humilitatis daretur occasio, per quam dignior potiorum, atque eorum ipsorum quæ petebat, capacior efficeretur. Verumtamen quia adhuc in januis sumus præsentis capituli, discussionis ejus initium principio, si placet, sermonis alterius ordiamur, præsertim ne verba sponsi vel recenseantur cum tædio, vel audiantur. Quod ipse avertat a servis suis Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XXXV.

De increpatione dura, quam facit sponsus ad sponsam; et duplici ignorantia nimium pavenda et fugienda.

1. *Si te*, inquit, *ignoras, egredere.* Dura et aspera increpatio, quod dicit, *egredere.* Hoc quippe verbum servi audire solent a valde irascentibus et indignantibus dominis, vel ancillæ a dominabus suis, cum graviter illas offenderint: Exi hinc, exi a me, egredere a conspectu meo et a domo ista. Hoc ergo verbo aspero et amaro satis, nimiumque increpatorio utitur modo sponsus contra dilectam, sub conditione tamen, si seipsam ignoraverit. Nil quippe validius efficaciusve ad terrendum potuit in eam

intendere, quam ut egredi minaretur. Quod et tu advertere potes, si bene attendas, unde, quo egredi jubeatur. Unde enim, quo putas, nisi de spiritu ad carnem, de bonis animi ad sæcularia desideria, de interna requie mentis ad mundi strepitum, et inquietudinem curarum exteriorum? In quibus omnibus non est nisi labor et dolor, atque afflictio spiritus. Quæ enim anima semel a Domino didicit et accepit intrare ad seipsam, et in intimis suis Dei præsentiam suspirare, et quærere faciem ejus semper (spiritus est enim Deus; et qui quærunt eum, oportet eos in spiritu ambulare, et non in carne, ut secundum carnem vivant:) talis, inquam, anima nescio an vel ipsam gehennam ad tempus experiri horribilius pœnaliusve ducat, quam post spiritualis studii hujus gustatam semel suavitatem exire denuo ad illecebras, vel potius ad molestias carnis, sensuumque inexplebilem repetere curiositatem, dicente Ecclesiaste : *Oculus non impletur visu, nec auris auditu.* Audi enim hominem expertum quæ loquimur. *Bonus es*, inquit, *Domine, sperantibus in te, animæ quærenti te.* Ab hoc bono si quis avertere sanctam illam animam conaretur, puto haud secus accepisset, quam si se de paradiso, et ab ipso introitu gloriæ conspiceret deturbari. Audi adhuc et alium similem huic. *Tibi dixit cor meum*, ait, *exquisivit te facies mea, faciem tuam, Domine, requiram.* Unde et dicebat: *Mihi autem adhærere Deo bonum est.* Et item loquens ad animam suam dicit : *Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi.* Dico ergo vobis : Nihil est quod in tantum formidet, quisquis hoc beneficium semel accepit, quam ne gratia derelictus necesse habeat denuo egredi ad carnis consolationes, immo desolationes; rursumque carnalium sensuum sustinere tumultus.

2. Terribilis proinde et nimis formidolosa comminatio : *Egredere, et pasce hædos tuos.* Quod est, Indignam te noveris illa tua familiari et suavi rerum contemplatione cœlestium, intelligibilium, divinarum. Quamobrem egredere de sanctuario meo, corde tuo, ubi secretos sacrosque veritatis ac sapientiæ sensus dulciter haurire solebas; et magis tamquam una de sæcularibus, pascendis et oblectandis tuæ carnis sensibus intricare. Hædos quippe (qui peccatum significant, et in judicio collocandi sunt a sinistris) dicit vagos et petulantes corporis sensus, per quos peccatum, tamquam mors per fenestras, intravit ad animam. Cui et bene congruit quod sequitur in Scriptura, *juxta tabernacula pastorum.* Non enim supra, sicut agni, sed juxta tabernacula pastorum hædi pascuntur. Pastores siquidem, qui veri pastores sunt, licet tabernacula habeant de terra et in terra, corpora videlicet sua, in diebus quibus nunc militant; non tamen de terra, sed de cœlestibus pascuis greges dominicos pascere consueverunt : neque enim suam eis, sed Domini prædicant voluntatem. At hædi (qui sunt corporis sensus) cœlestia non requirunt; sed juxta tabernacula pastorum, in omnibus videlicet bonis sensibilibus hujus mundi (quæ est regio corporum) sumunt, unde sua desideria non tam satient, quam irritent.

3. Turpis mutatio studiorum! ut cui ante studii fuerat, peregrinantem et exsulem animam suam sacris meditationibus, tamquam cœlestibus pascere bonis, Dei beneplacitum et mysteria voluntatis ejus inquirere, penetrare devotione cœlos, et mente supernas circuire mansiones, salutare Patres atque Apostolos et choros Prophetarum, Martyrumque admirari triumphos, ac stupere pulcherrimos ordines Angelorum : nunc omnibus his omissis, turpi se mancipet corporis servituti ad obediendum carni, ad satisfaciendum ventri et gulæ, ad mendicandum in universa terra, unde ex ea quæ præterit mundi hujus figura, suam, semper famelicam curiositatem aliquatenus consoletur. Exitus aquarum deducant oculi mei super hujusmodi animam, quæ cum nutriretur in croceis, demum amplexatur stercora. Pavit enim, juxta beati viri sententiam, sterilem quæ non habebat filios, et viduæ non benefecit. Et vide, quia non simpliciter *egredere*; sed,

egredere, inquit, *et abi post greges sodalium tuorum, et pasce hædos tuos.* In quo (ut mihi videtur) magnæ cujusdam rei nos admonet. Quid istud? Heu! quod egregia creatura, jam olim facta de grege, et nunc in pejus miserabiliter proruens, non saltem inter greges remanere permittitur, sed post abire jubetur. Quomodo, inquis? Quomodo legis: *Homo cum in honore esset, non intellexit; comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis.* Ecce quomodo de grege facta est egregia creatura. Puto, dicerent jumenta, si loqui fas esset: *Ecce Adam factus est quasi unus ex nobis. Cum in honore esset*, inquit. In quo honore, quæris? Habitabat in paradiso, et in loco voluptatis conversatio ejus. Nihil molestiæ, nihil indigentiæ sentiebat, odoriferis stipatus malis, fulcitus floribus, gloria et honore coronatus, et constitutus super opera manuum Plasmatoris: magis autem ob insigne divinæ similitudinis præcellebat; et erat illi sors et societas cum plebe Angelorum, et cum omni militia cœlestis exercitus.

4. Sed mutavit istam gloriam Dei in similitudinem vituli comedentis fœnum. Inde est quod panis Angelorum factus est fœnum positum in præsepio, appositum nobis tamquam jumentis. *Verbum* quippe *caro factum est*, et juxta Prophetam, *Omnis caro fœnum.* At fœnum istud minime desiccatum est, nec ex eo cecidit flos, quia requievit super ipsum Spiritus Domini. Propter hoc namque aliquando finis venit universæ carnis, quia spiritus recesserat vitæ. Denique ait: *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est.* Carnis nomine hoc loco vitium designari intellige, non naturam: nec enim spiritum natura expungit, sed vitium. Propter vitium ergo *omnis caro fœnum, et omnis gloria ejus tamquam flos fœni. Exsiccatum est*, inquit, *fœnum, et cecidit flos*: sed non ille flos, qui de virga et radice Jesse ascendit, eo quod requievit super eum Spiritus Domini: nec illud fœnum, quod *Verbum factum est* pro eo quod sequitur in Propheta: *Verbum autem Domini manet in æternum.* Si enim fœnum Verbum et Verbum in æternum manet, fœnum quoque necesse est maneat in æternum. Alioquin quomodo vitam præbet æternam, si ipsum minime manet in æternum? Ait enim: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Et quem panem dicat, aperit cum subjungit: *Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Quomodo ergo æternum non est, quo æternaliter vivitur?

5. Sed recole nunc mecum vocem Filii ad Patrem loquentis in Psalmo: *Non dabis*, inquit, *Sanctum tuum videre corruptionem.* Haud dubium quin de corpore dicat, quod in sepulcro jacebat exanime. Hoc enim sanctum et Angelus qui nuntiavit Virgini, locutus est dicens: *Et quod nascetur ex te Sanctum vocabitur filius Dei.* Quo ergo pacto sanctum fœnum poterat videre corruptionem, quod de incorrupti uteri perpetuo virore vernantibus pascuis ortum, etiam avidos Angelorum in se figere possit obtutus, insatiabiliter oblectandos? Perdat sane fœnum viriditatem, si Maria virginitatem amiserit. Ergo cibus hominis mutavit se in pabulum pecoris, homine mutato in pecus. Heu tristis et lacrymosa mutatio! ut homo paradisi accola, terræ dominus, cœli civis, domesticus Domini sabaoth, frater beatorum spirituum, et cœlestium cohæres virtutum; repentina se conversione invenerit et propter infirmitatem jacentem in stabulo, et propter similitudinem pecorinam indigentem fœno, et propter indomitam feritatem alligatum præsepio, sicut scriptum est: *In camo et freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.* Agnosce tamen, o bos, possessorem tuum, et tu asine, præsepe Domini tui, ut Prophetæ Dei fideles inveniantur, qui ista sunt Dei mirabilia præloculi. Cognosce, pecus, quem non cognovisti homo; adora in stabulo quem fugiebas in paradiso; honora præsepium cujus contempsisti imperium; comede fœnum, quem panem, et panem angelicum fastidisti.

6. Sed quænam causa, inquis, tantæ dejectionis? Profecto quod homo cum in honore esset, non intellexit. Quid non

intellexit? Non dicit : nos dicamus. Positus in honore non intellexit, quod limus esset, honoris fastigio delectatus : et continuo in se expertus est, quod tanto post tempore homo de filiis captivitatis et prudenter advertit, et veraciter protulit, dicens : *Qui se putat aliquid esse cum nihil sit, ipse se seducit.* Væ misero, quod non fuit qui jam tunc diceret ei : *Quid superbis terra et cinis?* Hinc egregia creatura gregi admixta est, hinc bestiali similitudine Dei similitudo mutata est, hinc societas cum jumentis pro consortio Angelorum inita est. Vides quam sit fugienda nobis hæc ignorantia, de qua tot millia malorum universo nostro generi provenerunt? Ait enim propterea hominem jumentis insipientibus comparatum, quia non intellexit. Cavenda proinde omnimodis ignorantia, ne forte, si adhuc sine intellectu, et post vexationem, inventi fuerimus, multo plura et graviora prioribus mala inveniant nos, dicaturque de nobis : *Curavimus Babylonem, et non est sanata.* Merito quidem, quod nec vexatio dederit intellectum auditui.

7. Et vide ne forte etiam hinc sponsus, cum dilectam ab ignorantia tanto increpationis tonitruo deterreret, propterea minime dixerit, Egredere cum gregibus, aut egredere ad greges; sed, *egredere*, ait, *post greges sodalium tuorum.* Ut quid hoc? sane ut secundam proinde ignorantiam priore magis pavendam pudendamque ostenderet, quod illa hominem bestiis parem fecisset, ista et posteriorem. Nam homines quidem merito ignorantiæ ignorati, id est reprobati, et ad tremendum illud judicium stare, et igni perpetuo tradi habent, non autem et pecudes. Nec dubium fore deterius his qui sic erunt, quam his qui omnino non erunt. *Melius ei fuerat*, inquit, *si natus non fuisset homo ille.* Non utique si natus non fuisset omnino, sed si natus non fuisset homo, sed verbi gratia, aut pecus, aut alia quæpiam creatura : quæ quoniam judicium non haberet, ad judicium non veniret, ac per hoc nec ad supplicium. Sciat ergo anima rationalis, quæ se ob priorem ignorantiam erubescit, pecudes habere sodales in perfruendis utique bonis terræ; non etiam similiter socias habituram in perferendis tormentis gehennæ; et tum demum etiam ab ipsis gregibus suorum sodalium jumentorum cum dedecore exturbandam; nec jam vel cum ipsis ituram, sed plane post, quando illis nihil mali sentientibus, ipsa malis omnibus exponetur : a quibus non liberabitur in æternum, siquidem secundo ignorare adjecerit. Egreditur itaque homo, et solitarius abit post greges sodalium suorum, cum solus in inferno inferiori retruditur. An non tibi posteriorem videtur tenere locum, qui ligatis manibus et pedibus projicitur in tenebras exteriores? Et erunt profecto novissima hominis illius pejora prioribus, quando qui prius bestiis æquabatur, nunc et postponitur.

8. Puto quod et in præsenti vita, si bene advertas, posteriorem ire pecoribus hominem judicabis. An non siquidem tibi videtur ipsis bestiis quodam modo bestialior esse homo ratione vigens, et ratione non vivens? Nam pecus quidem si se ratione non regat, excusationem habet a natura, a qua hoc ei penitus munus negatum est : non habet homo, cui ab ipsa speciali prærogativa donatum est. Merito proinde eo ipso censetur homo egredi, et postire gregalibus animantibus, quod solum hoc animal conversatione degeneri jura naturæ transgrediens, rationis compos rationis expertia moribus et affectibus imitatur. Convincitur ergo ire post greges homo, et nunc quidem depravatione naturæ, postmodum autem et extremitate pœnæ.

9. Ecce sic maledicetur homo qui ignorantiam Dei habere inventus fuerit. Dei dicam, an sui? Utrumque sine dubio : utraque ignorantia damnabilis est, utralibet sufficit ad perditionem. Vis scire quia ita est? Sed de Dei minime dubitas, si tamen constat tibi non aliam vitam esse æternam, quam ut Patrem cognoscas Deum verum, et quem misit Jesum Christum. Audi ergo sponsum liquido et aperte in anima etiam animæ ignorantiam condemnantem. Quid enim dicit? Non utique si Deum, sed, *Si ignoras te*,

inquit, etc. Patet ergo quia *ignorans ignorabitur*, sive se, sive Deum ignorare contingat. De qua utraque ignorantia erit nobis (si tamen Deus manum apponit) utilis admodum disputatio. Non modo tamen : ne fatigati, et non præmissa ex more oratione, aut ego minus diligenter rem necessariam prosequar, aut vos minus attente, quæ non nisi magno suscipienda sunt desiderio, audiatis. Etenim si corporis cibus cum absque appetitu et satiatus illum sumis, non modo non prodest, sed et nocet plurimum : multo magis panis animæ cum fastidio sumptus, non scientiæ nutrimentum, sed magis tormentum conscientiæ importabit. Quod a nobis avertat sponsus Ecclesiæ Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XXXVI.

Quod scientia litterarum sit bona ad instructionem, sed scientia propriæ infirmitatis sit utilior ad salutem.

1. En ego meæ promissioni; en ego desideriis vestris; en ego etiam Deo pro debito famulatu. Triplici, ut videtis, ratione urgeor ad loquendum, pacti veritate, caritate fraterna, timore Domini. Si tacuero, os meum condemnabit me. Quid si loquar? Profecto vereor idem judicium, ne loquentem videlicet, et non facientem, idemtidem os meum condemnet me. Juvate me orationibus vestris, ut semper possim et loqui quæ oportet, et opere implere quæ loquor. Non ignoratis hodiernum nobis propositum esse sermonem de ignorantia, vel potius de ignorantiis : quoniam duæ, si meministis, propositæ sunt, nostri una, et altera Dei, quas et monuimus ambas esse cavendas, quod ambæ damnabiles sint. Superest ut clarius hoc ipsum faciam, edisseram plenius. Sed prius quærendum existimo, sitne ignorantia omnis damnabilis. Et mihi quidem videtur non esse, (neque enim omnis ignorantia damnat) sed multa et innumera esse, quæ nescire liceat absque diminutione salutis. Verbi gratia, si ignoras fabrilem artem, seu carpentariam, aut cæmentariam, et quæcumque istiusmodi sunt artes, quæ ad usus vitæ hujus præsentis ab hominibus exercentur, numquid impedit ad salutem? Etiam absque omnibus illis artibus, quæ liberales dicuntur, (quamvis honestioribus utilioribusque studiis et discantur, et exerceantur,) quam plurimi hominum salvi facti sunt, placentes moribus atque operibus : quantos enumerat Apostolus in epistola ad Hebræos, factos dilectos, non in scientia litterarum, sed in conscientia pura, et fide non ficta. Omnes placuerunt Deo in vita sua, vitæ meritis, non scientiæ. Petrus, et Andreas, et filii Zebedæi, cæterique condiscipuli omnes, non de schola rhetorum aut philosophorum assumpti sunt; et nihilominus tamen Salvator per ipsos operatus est salutem in medio terræ. Non in sapientia, quæ in ipsis esset plus quam in cunctis viventibus, (quemadmodum Sanctus aliquis de semetipso confessus est) sed in fide et lenitate ipsorum salvos fecit illos, etiam et sanctos, etiam et magistros. Denique notas mundo fecerunt vias vitæ, et non in sublimitate sermonis, aut in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed sicut placuit Deo per stultitiam prædicationis eorum salvos facere credentes, quia mundus eum in sua sapientia non cognovit.

2. Videar forsitan nimius in suggillatione scientiæ, et quasi reprehendere doctos, ac prohibere studia litterarum. Absit. Non ignoro quantum Ecclesiæ profuerint et prosint litterati sui, sive ad refellendos eos qui ex adverso sunt, sive ad simplices instruendos. Denique legi, *Quia tu repulisti scientiam, repellam et ego te, ut non fungaris mihi sacerdotio.* Legi, *Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti; et qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Sed et scio ubi legerim : *Scientia inflat;* et rursum, *Qui apponit scientiam, apponit et dolorem.* Vides quia differentia est scientiarum, quando alia inflans, alia contristans est. Tibi vero, velim scire, quænam harum videatur utilior seu magis necessaria ad salutem, illane quæ tumet, an quæ dolet? Sed non dubito quin dolentem tumenti præ-

feras : quia sanitatem, quam tumor simulat, dolor postulat. Qui autem postulat, propinquat saluti : quoniam qui petit accipit. Denique qui sanat contritos corde, exsecratur inflatos, dicente Sapientia : quia *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Et Apostolus aiebat : *Dico autem per gratiam, quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.* Non prohibet sapere, sed plus sapere quam oportet. Quid est autem, *sapere ad sobrietatem?* Vigilantissime observare, quid scire magis, priusve oporteat. Tempus enim breve est. Est autem, quod in se est, omnis scientia bona, quæ tamen veritate subnixa sit : sed tu qui cum timore et tremore tuam ipsius operari salutem pro temporis brevitate festinas, ea scire prius, ampliusque curato, quæ senseris viciniora saluti. Nonne medici corporum medicinæ portionem diffiniunt eligere in sumendis cibis, quid prius, quid posterius, et ad quem modum quidque sumi oporteat? Nam etsi bonos constat esse cibos, quos Deus creavit; tu tamen ipsos tibi, si in sumendo modum et ordinem non observes, reddis plane non bonos. Ergo quod dico de cibis, hoc sentite et de scientiis.

3. Sed melius mitto vos ad Magistrum. Non est enim nostra ista sententia, sed illius; immo et nostra, quoniam Veritatis. *Qui se*, inquit, *putat aliquid scire, nondum scit quomodo oporteat eum scire.* Vides quoniam non probat multa scientem, si sciendi modum nescierit. Vides, inquam, quomodo fructum et utilitatem scientiæ in modo sciendi constituit? Quid ergo dicit modum sciendi? quid? nisi ut scias, quo ordine, quo studio, quo fine quæque nosse oporteat? Quo ordine; ut id prius, quod maturius ad salutem : quo studio; ut id ardentius, quod vehementius ad amorem : quo fine; ut non ad inanem gloriam, aut curiositatem, aut aliquid simile, sed tantum ad ædificationem tuam vel proximi. Sunt namque qui scire volunt eo fine tantum, ut sciant : et turpis curiositas est. Et sunt qui scire volunt, ut sciantur ipsi : et turpis vanitas est. Qui profecto non evadent subsannantem Satyricum, et ei qui ejusmodi est decantantem :

> Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter.
> *Pers.*

Et sunt item qui scire volunt, ut scientiam suam vendant, verbi causa pro pecunia, pro honoribus : et turpis quæstus est. Sed sunt quoque qui scire volunt, ut ædificent : et caritas est. Et item qui scire volunt, ut ædificentur : et prudentia est.

4. Horum omnium soli ultimi duo non inveniuntur in abusione scientiæ, quippe qui ad hoc volunt intelligere ut bene faciant. Denique *Intellectus bonus omnibus facientibus eum.* Reliqui omnes audiant : *Scienti bonum et non facienti, peccatum est ei*, ac si per similitudinem dicat : Sumenti cibum, et non digerenti, perniciosum est ei. Cibus siquidem indigestus, et qui bonam non habet decoctionem, malos generat humores et corrumpit corpus, et non nutrit. Ita et multa scientia ingesta stomacho animæ, quæ est memoria, si decocta igne caritatis non fuerit, et sic per quosdam artus animæ, mores scilicet atque actus, transfusa atque digesta, quatenus ipsa de bonis quæ noverit, vita attestante et moribus bona efficiatur : nonne illa scientia reputabitur in peccatum, tamquam cibus conversus in pravos noxiosque humores? An non malus humor peccatum? an non mali humores pravi mores ? An non inflationes et tortiones in conscientia sustinebit qui hujusmodi est, sciens videlicet bonum, et non faciens ? An non responsum mortis et damnationis toties in semetipso habebit, quoties in mentem venerit sermo, quem dixit Deus, quia *servus sciens voluntatem Domini sui, et non faciens digna, plagis vapulabit multis?* Et vide ne forte in persona talis animæ Propheta plangeret, dicens : *Ventrem meum doleo, ventrem meum doleo.* Nisi quod ipsa ingeminatio geminum videtur innuere sensum, ut præter hunc quem diximus, etiam alium requiramus. Puto enim quod in sua persona potuit hoc dixisse Propheta, quod videlicet scientia plenus, et æstuans caritate, et omnino ef-

fundere cupiens, non inveniret qui curaret audire : et sic quasi oneri sua sibi scientia erat, quam communicare non poterat. Plangit itaque pius Ecclesiæ doctor, tam illos qui scire contemnunt quomodo sit vivendum, quam illos qui scientes, male nihilominus vivunt. Et hoc pro eo quod eumdem sermonem Propheta repetit.

5. Advertisne jam quam verum sensit Apostolus, quia *scientia inflat?* Volo proinde animam primo omnium scire seipsam, quod id postulet ratio et utilitatis, et ordinis. Et ordinis quidem, quoniam quod nos sumus primum est nobis ; utilitatis vero, quia talis scientia non inflat, sed humiliat, et est quædam præparatio ad ædificandum. Nisi enim super humilitatis stabile fundamentum, spirituale ædificium stare minime potest. Porro ad se humiliandum nihil anima invenire vivacius seu accommodatius potest, quam si se in veritate invenerit : tantum non dissimulet, non sit in spiritu ejus dolus, statuat se ante faciem suam, nec se a se avertere abducatur. Nonne se ita intuens clara luce veritatis, inveniet se in regione dissimilitudinis : et suspirans misera, quam jam latere non poterit quod vere misera sit, nonne cum Propheta clamabit ad Dominum : *In veritate tua humiliasti me?* Nam quomodo non vere humiliabitur in hac vera cognitione sui, cum se perceperit oneratam peccatis, mole hujus mortalis corporis aggravatam, terrenis intricatam curis, carnalium desideriorum fæce infectam, cæcam, curvam, infirmam, implicitam multis erroribus, expositam mille periculis, mille timoribus trepidam, mille difficultatibus anxiam, mille suspicionibus obnoxiam, mille necessitatibus ærumnosam, proclivem ad vitia, invalidam ad virtutes? Unde huic jam extollentia oculorum, unde levare caput? Nonne magis convertetur in ærumna sua, dum configitur spina? Convertetur, inquam, ad lacrymas, convertetur ad planctus et gemitus, convertetur ad Dominum, et in humilitate clamabit : *Sana animam meam*, *quia peccavi tibi.* Porro conversa ad Dominum recipiet consolationem, quia Pater est misericordiarum, et Deus totius consolationis.

6. Ego quamdiu in me respicio, in amaritudine moratur oculus meus. Si autem suspexero et levavero oculos ad divinæ miserationis auxilium; temperabit mox amaram visionem mei visio læta Dei, cui et dico : *Ad meipsum anima mea conturbata est, propterea memor ero tui.* Nec mediocris Dei visio, pium et deprecabilem experiri , sicut revera benignus et misericors est, et præstabilis super malitia : quippe cujus natura bonitas, et cui proprium est misereri semper et parcere. Tali itaque experimento et tali ordine salubriter innotescit Deus, cum prius se homo noverit in necessitate positum, et clamabit ad Dominum, et exaudiet eum, et dicet : *Eruam te, et honorificabis me.* Atque hoc modo erit gradus ad notitiam Dei cognitio tui : et ex imagine sua, quæ in te renovatur, ipse videbitur, dum tu quidem revelata facie gloriam Domini cum fiducia speculando, in eamdem imaginem transformaris de claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu.

7. Sed jam demum adverte, quomodo utraque cognitio sit tibi necessaria ad salutem, ita ut neutra carere valeas cum salute. Nam si ignoras te, non habebis timorem Dei in te, non humilitatem. An vero sine timore Dei et sine humilitate de salute præsumas, tu videris. Bene fecistis grunniendo significare, quod minime ita sapiatis, immo quod non ita desipiatis, ne in eo quod planum est immoremur. Sed attendite cætera. An potius pausandum est nobis propter somnolentos? Putabam me uno sermone implere quod promisi de duplici ignorantia : et fecissem, nisi fastidiosis longior videretur. Quosdam siquidem oscitantes, quosdam et dormitantes intueor. Nec mirum : præcedentis noctis vigiliæ* (longissimæ quippe fuerunt) excusant eos. Verum illis quid dicam , qui et tunc dormierunt, et modo nihilominus dormiunt? Sed non pergo nunc ulterius exagitare verecundiam eorum : sufficit tetigisse. Puto quod melius deinceps vigilabunt, nostræ observationis cauterium verituri. In hac spe gerimus

eis hac vice morem; et quod continuandum ratio exigebat, eorum caritate, pendente licet disputatione, partimur, facientes finem, ubi non erat finis. Ipsi vero super sibi facta indulgentia nobiscum glorificent sponsum Ecclesiæ, Jesum Christum Dominum nostrum, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XXXVII.

De duplici notitia, et duplici ignorantia; deque malis seu damnis quæ pariunt.

1. PUTO non habemus nunc opus hortari ad vigilandum, cum absque dubio sermo ille suggillatorius vigilet, utpote adhuc recens, qui heri a nobis caritative prolatus, bene aliquos expergefecit. Ergo tenetis memoria quod teneam assensum vestrum, neminem absque sui cognitione salvari: de qua nimirum mater salutis humilitas oritur, et timor Domini, qui et ipse sicut initium sapientiæ, ita est et salutis. Nemo dico absque illa cognitione salvatur, qui tamen ætatem habeat ac facultatem cognoscendi. Quod propter parvulos loquor, et propter fatuos, quorum alia ratio est. Quid si ignoras Deum? Poteritne spes esse salutis cum Dei ignorantia? Ne hoc quidem. Nec enim potes aut amare quem nescias, aut habere quem non amaveris. Noveris proinde te, ut Deum timeas: noveris ipsum, ut æque ipsum diligas. In altero initiaris ad sapientiam, in altero et consummaris: quia initium sapientiæ timor Domini est, et plenitudo legis est caritas. Tam ergo utraque ignorantia cavenda est tibi, quam sine timore et amore Dei salus esse non potest. Cætera indifferentia sunt, nec salutem, si sciantur; nec damnationem, si nesciantur, habentia.

2. Non tamen dico contemnendam aut negligendam scientiam litterarum, quæ ornat animam, et erudit eam, et facit ut possit etiam alios erudire. Sed duo illa, oportet et expedit ut præcedant, in quibus summam salutis constitui superior ratio declaravit. Et vide si non intuebatur, et si non docebat hunc ordinem qui dicebat: *Seminate vobis ad justitiam, metite spem vitæ;* et tunc demum *illuminate vobis*, ait, *lumen scientiæ.* Ultimam posuit scientiam, tamquam picturam, quæ statum habere nequeat super inane: et ideo illa duo præmisit et subjecit illi, tamquam si solidum aliquid picturæ substerneret. Securus jam intendam scientiæ, si vitæ prius per beneficium spei securitatem accepero. Tu ergo seminasti tibi ad justitiam, si ex vera notitia tui evigilasti timere Deum, temetipsum humiliasti, fudisti lacrymas, eleemosynas profudisti, cæterisque te pietatis actionibus mancipasti, si jejuniis et vigiliis afflixisti corpus, si pectus tunsionibus, cœlos clamoribus fatigasti. Hoc siquidem seminare est ad justitiam. Semina sunt bona opera, bona studia; semina lacrymæ sunt. *Ibant*, inquit, *et flebant mittentes semina sua.* Sed quid? semper flebunt? Absit. Sed *venient cum exsultatione portantes manipulos suos.* Merito *cum exsultatione*, cum reportant manipulos gloriæ. At istud, inquis, in resurrectione in novissimo die, et est nimis longa exspectatio. Noli animo frangi, noli deficere a pusillanimitate spiritus; habes interim de primitiis spiritus, quod ad præsens in exsultatione metas. *Seminate*, ait, *vobis ad justitiam, metite spem vitæ.* Non te modo mittit ad diem novissimum, quando res jam erit in re, et non in spe; sed de præsenti loquitur. Prorsus magna lætitia et exsultatio multa nimis, cum vita venerit.

3. Sed numquid tantæ lætitiæ spes erit sine lætitia? *Spe gaudentes*, ait Apostolus. Et David non lætaturum, sed *lætatum* se dixit, quod in domum Domini se speraret iturum. Nondum vitam tenebat, sed spem profecto vitæ messuerat; atque in semetipso experiebatur veritatem scripturæ perhibentis, quia non modo remuneratio, sed ipsa quoque *exspectatio justorum lætitia.* Hanc parit in animo illius, qui sibi ad justitiam seminavit, præsumpta indulgentia delictorum: si tamen ipsam indulgentiam efficacia attestatur acceptæ gratiæ ad vivendum sanctius deinceps. Omnis in vobis qui hæc sentit intra se actitari,

scit quid loquitur Spiritus, cujus vox atque operatio minime inter se umquam dissentiunt. Propterea ergo intelligit quæ dicuntur, quoniam quæ foris audit, intus sentit. Nam qui in nobis loquitur, operatur in vobis *unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult :* aliis quidem loqui, aliis autem operari quod bonum est.

4. Quisquis itaque vestrum post illa amara et lacrymosa conversionis suæ primordia respirasse in spem, atque in quoddam serenum supernæ consolationis pennis gratiæ sublevatum se evolasse lætatur; is profecto jam metit, suarum recipiens fructum temporaneum lacrymarum; et ipse vidit Deum, et audivit vocem dicentis : *Date ei de fructibus manuum suarum.* Nam quomodo non vidit Deum, qui gustavit et vidit, quoniam suavis est Dominus? Quam dulcem et suavem te sensit, Domine Jesu, cui a te non modo peccata donata sunt, sed et munus sanctitatis indultum est; neque id solum, sed et addita insuper ad cumulum bonorum vitæ æternæ promissio! Felix qui tantum jam messuit, habens interim quidem fructum suum in sanctificationem, finem vero vitam æternam! Merito qui se invento flevit, gavisus est viso Domino : ad cujus utique miserationis intuitum tantos jam levavit manipulos, remissionem, sanctificationem, spem vitæ. O quam verus est sermo qui in Propheta legitur : *Qui seminant in lacrymis, in exsultatione metent.* Ubi breviter comprehensa utraque cognitio est : et nostri quidem in lacrymis serens, quæ autem Dei, metens in gaudio.

5. Hac ergo in nobis gemina præeunte notitia, jam ea quæ forte supercreverit scientia minime inflat, utpote quæ nihil afferre valeat terreni commodi vel honoris, quod non sit sane inferius spe concepta, lætitiaque spei jam altius radicata in animo. *Spes autem non confundit, quia caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Ideo illa non confundit, quia ista infundit certitudinem. Per hanc enim ipse Spiritus testimonium perhibet spiritui nostro, quod filii Dei sumus. Quidnam igitur nobis de nostra quantacumque scientia provenire possit, quod non sit minus hac gloria, qua inter Dei filios numeramur? Parum dixi : nec respici in ejus comparatione potest orbis ipse et plenitudo ejus, etiamsi totus cedat unicuivis nostrum in possessionem. Cæterum si nos ignorantia Dei tenet, quomodo speramus in eum quem ignoramus? si nostri, quomodo humiles erimus, putantes nos aliquid esse, cum nihil simus? Scimus autem nec superbis, nec desperatis partem esse vel societatem in sorte sanctorum.

6. Intuere ergo nunc mecum, quanta cura et sollicitudine ambas istas repellere a nobis ignorantias debeamus, quarum omnis peccati altera initium parit, altera consummationem : sicut duarum e regione notitiarum initium sapientiæ una, perfectionem altera gignit : illa timorem Domini, ista caritatem. At istud de notitiis supra ostensum est. Nunc de ignorantiis vide. Etenim sicut initium sapientiæ timor Domini, sic initium omnis peccati superbia : et quomodo perfectionem sibi sapientiæ vindicat amor Dei, ita desperatio sibi omnem malitiæ consummationem. Et quemadmodum ex notitia tui venit in te timor Dei, atque ex Dei notitia Dei itidem amor : sic e contrario de ignorantia tui superbia, ac de Dei ignorantia venit desperatio. Sic autem superbiam parit tibi ignorantia tui, cum meliorem quam sis, decepta et deceptrix tua cogitatio te esse mentitur. Hoc quippe est superbia, hoc initium omnis peccati, cum major es in tuis oculis quam apud Deum, quam in veritate. Et ideo qui primus peccavit hoc grande peccatum (diabolum loquor), de ipso dictum est, quia *in veritate non stetit, sed mendax est ab initio :* quoniam quod in sua fuit cogitatione, non fuit in veritate. Quid si in eo discordaret a veritate, ut minorem se inferioremque putaret, quam veritas haberet? Excusaret eum sua proculdubio ignorantia, et minime reputaretur superbus, nec tam inveniretur iniquitas ejus ad odium, quam humilitas fortassis ad gratiam. Si enim IN QUONAM STATU unumquemque nostrum habeat

Deus, liquido cognosceremus; nec supra sane, nec infra secedere deberemus, veritati in omnibus acquiescentes. Nunc autem quia consilium hoc posuit tenebras latibulum suum, et sermo absconditus est a nobis, ita ut nemo sciat si dignus sit amore, vel odio: justius tutiusque profecto, juxta ipsius Veritatis consilium, novissimum nobis locum eligimus, de quo postmodum cum honore superius educamur, quam præsumimus altiorem, unde cedere mox oporteat cum rubore.

7. Non est ergo periculum, quantumcumque te humilies, quantumcumque te reputes minorem quam sis, hoc est, quam te veritas habeat. Est autem grande malum, horrendumque periculum, si vel modice plus vero te extollas, si vel uni videlicet in tua cogitatione te præferas, quem forte parem tibi veritas judicat, aut etiam superiorem. Quemadmodum enim si per ostium transeas, cujus superliminare (ut ad intelligentiam loquar) nimium bassum sit, non nocet, quantumcumque te inclinaveris; nocet autem, si vel transversi digiti spatio plus quam ostii patitur mensura, erexeris, ita ut impingas, et capite quassato collidaris: sic in anima non est plane timenda quantalibet humiliatio, horrenda autem nimiumque pavenda vel minima temere præsumpta erectio. Quamobrem noli te, homo, comparare majoribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli uni. Quid scis enim, o homo, si unus ille, quem forte omnium vilissimum atque miserrimum reputas, cujus vitam sceleratissimam ac singulariter fœdissimam horres; et propterea illum putas spernendum non modo præ te, qui forte jam sobrie, et juste, et pie vivere te confidis, sed etiam præ cæteris omnibus sceleratis tamquam omnium sceleratissimum: quid scis, inquam, si melior et te, et illis mutatione dexteræ Excelsi in se quidem futurus sit, in Deo vero jam sit? Et propterea non mediocrem, non vel penultimum, non ipsum saltem inter novissimos eligere locum nos voluit: sed *recumbe*, inquit, *in novissimo loco*: ut solus videlicet omnium novissimus sedeas, teque nemini, non dico præponas, sed nec comparare præsumas. En quantum malum venit de ignorantia nostri, utique peccatum diaboli, et initium omnis peccati, superbia. Quid etiam Dei parturiat ignorantia, alias videbimus. Nam nunc horæ brevitas non permittit, quoniam hodie tarde convenimus. Itaque sufficiat unumquemque modo, ne seipsum ignoret, admonitum esse, non solum sermone nostro, sed ipsius quoque dignatione sponsi Ecclesiæ Jesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XXXVIII.

Qualiter ex ignorantia Dei nascitur desperatio, et qualiter sponsa dicatur pulcra inter mulieres.

1. Quid igitur Dei ignorantia parturit? Nam hinc incipiendum est, sicut recordamini hic heri fuisse terminatum. Quid itaque parturit? Diximus desperationem: sed quonam modo, dicamus. Forte aliquis reversus in se, et displicens sibi in omnibus malis quæ fecit, cogitansque resipiscere, et redire ab omni via mala et carnali conversatione sua; si ignorat, quam sit bonus Deus, quam suavis et mitis, et quam multus ad ignoscendum: nonne sua carnalis cogitatio arguet eum, et dicet: Quid facis? Et vitam istam vis perdere, et futuram? Peccata tua maxima sunt, et nimium multa: nequaquam pro tot et tantis, nec si te excories, sufficies satisfacere. Complexio tenera est, vita exstitit delicata, consuetudinem difficile vinces. Pro his et similibus desperatus resilit miser, ignorans quam facile omnipotens Bonitas, quæ neminem vult perire, cuncta ista dissolveret: sequiturque impœnitentia, quæ est delictum maximum, et blasphemia irremissibilis. Ipse vero aut conturbatus nimia tristitia absorbetur, et fertur in profundum, minime jam ut consolationem recipiat, emersurus, sicut scriptum est, *Impius cum venerit in profundum malorum, contemnit:* aut certe dissimulans, et sibi qualicumque verisimili

blandiens ratione, revocat se irrevocabiliter in sæculum, ad perfruendum et deliciandum in omnibus bonis ejus, quoad licuerit. Cum autem dixerit, Pax et securitas, tunc repentinus ei superveniet interitus, sicut dolor in utero habentis, et non effugiet. Ita ergo et de ignorantia Dei universæ malitiæ consummatio venit, quæ est desperatio.

2. Apostolus dicit, quod ignorantiam Dei quidam habent. Ego autem dico omnes ignorare Deum, qui nolunt converti ad Deum. Neque enim ob aliud proculdubio renuunt, nisi quia gravem et severum imaginantur, qui pius est; durum et implacabilem, qui misericors est; ferum et terribilem, qui amabilis est : et mentitur iniquitas sibi, formans sibi idolum pro eo quod non est ipse. Quid timetis modicæ fidei ? ut peccata nolit remittere ? Sed affixit ea cruci cum suis manibus. Quod teneri et delicati estis ? Sed ipse novit figmentum nostrum. Quod male assueti, et ligati peccandi consuetudine ? Sed *Dominus solvit compeditos*. Forte ne irritatus immanitate et multitudine criminum, cunctetur porrigere manum adjutorii ? Sed ubi abundavit delictum, superabundare et gratia consuevit. An de vestimento solliciti estis, vel cibo, cæterisque corpori vestro necessariis; et propterea cunctamini relinquere vestra? Sed scit quia his omnibus indigetis. Quid vultis amplius ? quid jam impedit a salute ? Sed hoc est quod dico : Deum ignoratis, sed nec creditis auditui nostro. Vellem vos vel expertis credere, quia nisi credideritis, non intelligetis. Sed non est omnium fides.

3. Absit autem ut de tali, hoc est de Dei ignorantia, sponsam commonitam sentiamus, quæ tanta sponsi pariter et Dei sui, non dico agnitione, sed amicitia et familiaritate donata est, ut ejus crebra colloquia et oscula mereretur, et nunc familiari ausu loquitur : *Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Ubi sane non ipsum, sed locum habitationis gloriæ ejus sibi indicari requirit: quamquam non aliud ipse, et alius locus ejus vel gloria. Sed reprimenda censetur propter præsumptionem, et de sua ipsius commonenda cognitione, in qua nimirum visa est aliquatenus caligare, quæ tantæ se æstimarit idoneam visioni : sive minus attendens præ excessu suo, quod esset in corpore : sive frustra sperans, etiam manentem in corpore ad illam se posse inaccessibilem accedere claritatem. Ergo ad seipsam protinus revocatur, et ignorantia convincitur, et insolentia castigatur. *Si ignoras te*, inquit, *egredere*. Terribiliter sponsus intonat in dilectam, non tamquam sponsus, sed tamquam magister; et non quasi iratus, sed ut territa purgaretur, purgata idonea redderetur huic ipsi, cui inhiat, visioni. Mundicordibus nempe illa visio sequestratur.

4. Pulcre autem pulcram, non omnimode quidem, sed pulcram inter mulieres eam dicit, videlicet cum distinctione : quatenus et ex hoc amplius reprimatur, et sciat quid desit sibi. Ego enim puto mulierum nomine hoc loco appellatas animas carnales ac sæculares, nihil in se virile habentes, nihil forte aut constans in suis actibus demonstrantes, sed totum remissum, totum femineum et molle quod vivunt, et quod agunt. Spiritualis autem anima, etsi inde jam pulcra quod non secundum carnem ambulat, sed secundum spiritum; ex eo tamen quod adhuc in corpore vivit, citra perfectum adhuc pulcritudinis proficit : ac proinde non pulcra omni modo, sed pulcra inter mulieres, id est inter animas terrenas, et quæ non sunt, sicut ipsa, spirituales, non autem inter angelicas beatitudines, non inter Virtutes, Potestates, Dominationes. Sicut Patrum aliquis olim inventus et dictus est *justus in generatione sua*, id est præ omnibus sui temporis suæque generationis; et Thamar justificata perhibetur ex Juda, hoc est præ Juda : et in Evangelio Publicanus descendisse refertur de templo justificatus, sed justificatus a Pharisæo : et quomodo magnus ille Johannes magnifice quondam commendatus est, quod videlicet superiorem non haberet, sed hoc inter natos mulierum, non autem inter choros

beatorum cœlestiumque spirituum : ita et sponsa modo dicitur pulcra, sed interim adhuc inter mulieres, et non inter cœlestes beatitudines.

5. Desinat proinde, quamdiu in terris est, quæ in cœlis sunt curiosius investigare, ne forte scrutatrix majestatis opprimatur a gloria. Desinat, inquam, donec inter mulieres versatur, inquirere quæ apud sublimes illas sunt potestates, solis ipsis perspicua, solis licita, tamquam cœlestibus cœlestia ad videndum. Mirabilis facta est, inquit, visio ista ex te, o sponsa, quam tibi postulas demonstrari : nec modo prævales intueri meridianam et miram, quam inhabito, claritatem. Dixisti enim: *Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Sed enim induci in nubes, penetrare in plenitudinem luminis, irrumpere claritatis abyssos, et lucem habitare inaccessibilem, nec temporis est hujus, nec corporis. Id tibi in novissimis reservatur, cum te mihi exhibuero gloriosam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi. An nescis quia quamdiu vivis in hoc corpore, peregrinaris a lumine ? Quomodo quæ necdum tota pulcra es, idoneam te existimas universitatem pulcritudinis intueri ? Quomodo denique quæris me in mea claritate videre, quæ adhuc ignoras te ? Nam si te plenius nosses, scires utique, corpore quod corrumpitur aggravatam nullatenus posse attollere oculos, et figere in illum fulgorem, in quem prospicere Angeli concupiscunt. Erit, cum apparuero, quod tota pulcra eris, sicut ego pulcher sum totus : et simillima mihi, videbis me sicuti sum. Tunc audies, *Tota pulcra es amica mea, et macula non est in te.* Nunc vero, etsi ex parte jam similis, ex parte tamen dissimilis, contenta esto ex parte cognoscere. Teipsam attende, et altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutata fueris. Alioquin si ignoras te, o pulcra inter mulieres, (nam et ego te dico pulcram, sed inter mulieres, hoc est ex parte : *cum autem venerit quod perfectum est, tunc evacuabitur quod ex parte est.*) *Si* ergo *ignoras te.* Sed quæ sequuntur, dicta sunt, et non oportet iterum dici. Promiseram me de duplici ignorantia utiliter disputaturum : si quo minus implesse videor, date veniam volenti. Nam velle adjacet mihi, perficere autem non invenio, nisi quantum sua benignitate ad vestram ædificationem largiri dignabitur sponsus Ecclesiæ Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XXXIX.

De curribus Pharaonis, id est diaboli, et de principibus exercitus, qui sunt malitia, luxuria, et avaritia.

1. Equitatui *meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea.* Ante omnia in his verbis libenter accipimus Ecclesiæ typum in Patribus præcessisse, et nostræ sacramenta salutis præostensa esse. In exitu Israel de Ægypto, geminoque illo admirabili maris obsequio, et transitum scilicet populo dantis, et ultionem de hostibus, Baptismi gratia evidenter exprimitur, salvantis homines, et crimina submergentis. *Omnes,* inquit, *sub nube fuerunt, et omnes in Moyse baptizati sunt in nube et in mari.* Sed oportet consequentiam, sicut solemus, signare verborum, et sequentia prioribus copulare; et ita demum elicere suave quippiam, si possumus, quod prosit moribus instruendis. Ubi itaque sponsæ præsumptio dura et austera increpatione repressa est; ne tristior remaneret, bona illi aliqua, quæ jam acceperat, ad memoriam reducuntur, et aliqua, quæ nondum acceperat, promittuntur : sed et pulcra denuo perhibetur, et appellatur amica. Quod tibi, inquit, dure locutus sum, amica mea, nulla in me tibi suspicio sit odii vel rancoris. Nam signa amoris mei in te evidentia sunt ipsa mea munera, quibus te honoravi et ornavi. Nec mihi animi est illa retrahere, sed magis addere ampliora. Vel sic : Non ægre feras, amica mea, minime te accipere modo quod postulas, quæ tanta a me jam accepisti : et majora horum accipies, si in præceptis meis ambulaveris, et in amore meo perseveraveris. Hæc pro litteræ consequentia.

2. Nunc jam videamus, qualia sint quæ se donasse commemorat. Et primum quidem est, quod eam assimilavit equitatui suo in curribus Pharaonis, liberando utique a jugo peccati, mortificatis universis operibus carnis, quemadmodum ille populus liberatus est a servitute Ægypti, subversis et submersis cunctis curribus Pharaonis. Id quidem miseratio maxima, in qua ego quoque si gloriari voluero, non ero insipiens : veritatem enim dicam. Fateor et fatebor : *Nisi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea.* Non sum ingratus, non sum oblitus : misericordias Domini in æternum cantabo. Verum hactenus mihi cum sponsa. De reliquo, illa singulari dignatione, postquam liberata est, adsciscitur in amicam, decorem induitur tamquam Domini sponsa, interim tamen in genis dumtaxat et in collo. Ad hæc illi promittuntur murenulæ pro ornatu, ipsæque aureæ pro pretio, sed et distinctæ argento pro decore. Cui non admodum placeat ordo ipse donationum ? Primum misericorditer liberatur, secundo dignanter adamatur, tertio benigne abluitur et purgatur, postremo optimi ornamenti accipit promissionem.

3. Non ambigo quosdam jam vestrum in semetipsis recognoscere quæ dicuntur, proprioque experimento commonitos ad intelligentiam prævolare. Sed sane memor versiculi illius, *Declaratio sermonum tuorum illuminat, et intellectum dat parvulis;* pro hujusmodi dignum duco eadem modice latius explananda. Benignus est enim Spiritus sapientiæ, et placet illi doctor benignus et diligens, qui ita cupiat satisfacere studiosis, ut morem gerere tardioribus non recuset. Denique *qui elucidant me, vitam æternam habebunt,* ait ipsa Sapientia : quo quidem præmio ego fraudari noluerim. Quamquam in his etiam quæ plana videntur, quandoque talia latent, quæ ipsis quoque, qui capaciores videntur et prævolantes ingenio, non erit inutile si diligentius declarentur.

4. Sed vide jam similitudinem de Pharaone et exercitu ejus, et Domini equitatu. Non inter ipsos exercitus similitudo data est, sed de ipsis. Quæ enim societas luci ad tenebras, aut quæ pars fideli cum infideli ? Sed inter sanctam spiritalemque animam, et equitatum Domini plane comparatio est, et inter Pharaonem et diabolum, amborumque exercitus. Nec miraberis unam animam equitatus multitudini similatam, si advertas quantæ in ipsa una, quæ tamen sancta anima sit, virtutum acies habeantur : quanta in affectionibus ordinatio, quanta in moribus disciplina, quanta in orationibus armatura, quantum in actionibus robur, quantus in zelo terror, quanta denique ipsi cum hoste conflictuum assiduitas, numerositas triumphorum. Denique in consequentibus legitur : *Terribilis ut castrorum acies ordinata.* Et item, *Quid videbis,* inquit, *in Sunamite, nisi choros castrorum ?* Aut si id tibi non placet, noveris hujusmodi animam numquam esse sine Angelorum custodia, qui eam æmulantur Dei æmulatione, solliciti suo viro servare, et virginem castam exhibere Christo. Et ne dixeris in corde tuo : Ubi sunt? Quis eos vidit? Vidit eos Propheta Elisæus, insuper et fecit orando, ut videret etiam Giezi. Tu non vides, quia non es Propheta, nec puer Prophetæ. Vidit Patriarcha Jacob, et ait : *Castra Dei sunt hæc.* Vidit et Doctor gentium, qui dicebat : *Nonne omnes administratorii spiritus sunt, missi in ministerium propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis?*

5. Ergo angelicis fulta ministeriis, et superno stipata agmine sponsa incedens, similis est equitatui Domini, illi utique, qui quondam in curribus Pharaonis tam stupendo divini adjutorii miraculo triumphavit. Si enim diligenter advertas, cuncta, quæ ibi miraris magnifice perpetrata, invenies hic nihilominus admiranda. Nisi quod in eo nunc magnificentius triumphatur, quod quæ illic corporaliter præcesserunt, hic spiritualiter adimplentur. Annon tibi nempe multo fortius longeque gloriosius esse videtur, diabolum prosternere, quam Pharaonem ; atque aerias debellare potestates, quam currus Pharaonis subvertere ? Ibi denique pugnatum est adversus carnem et sanguinem ; hic ad-

versus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Et prosequere modo mecum singula proportionis membra. Ibi populus eductus de Ægypto, hic homo de sæculo: ibi prosternitur Pharao, hic diabolus: ibi subvertuntur currus Pharaonis, hic carnalia et sæcularia desideria, quæ militant adversus animam subruuntur; illi in fluctibus, isti in fletibus: marini illi, amari isti. Puto et nunc clamitare dæmonia, si forte contingat incidere in talem animam: *Fugiamus Israelem, quia Dominus pugnat pro eo.* Visne etiam aliquos de principibus Pharaonis propriis tibi designem nominibus, et de curribus describam, ad instar quorum tu quoque alios, si qui sunt, per te ipsum valeas invenire? Magnus quidam princeps spiritualis atque invisibilis regis Ægypti profecto Malitia est, magnus Luxuria, magnus Avaritia. Et hi quidem possident terminos suos sub rege suo, sicut sui cuique assignati sunt. Nam Malitia in omni regione maleficiorum atque facinorum dominatur: Luxuria omni immunditiæ et turpitudini carnis præest: Avaritia in partes rapinæ et fraudis sortita est principatum.

6. Accipe nunc quoque quales his suis principibus Pharao præparaverit currus ad persequendum populum Dei. Habet namque Malitia currum suum rotis quatuor consistentem: Sævitia, Impatientia, Audacia, Impudentia. Valde etenim velox est currus iste ad effundendum sanguinem, qui nec innocentia sistitur, nec patientia retardatur, nec timore frenatur, nec inhibetur pudore. Trahitur autem duobus admodum pernicibus equis, et ad omnem perniciem paratissimis, terrena Potentia, et sæculari Pompa. Tunc namque quadriga ista malitiæ currit valde velociter, cum hinc quidem potentiæ effectus subest ejus adimplendis malitiosis conatibus: inde plausus pompæ arridet perpetratis sceleribus, ut sermo impleatur qui scriptus est: *Quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ, et iniquus benedicitur.* Et iterum alia scriptura: *Hæc est*, inquit, *hora vestra, et potestas tenebrarum.* Porro præsident duobus his equis aurigæ duo, Tumor et Livor: et tumor quidem pompam, livor vero potentiam agit. Is enim rapido fertur diabolicarum amore pomparum, cujus apud se cor prius intumuit. Nam quod in se firmiter stat timore compressum, gravitate modestum, humilitate solidum, puritate sanum; aura hujus vanitatis nequaquam leviter rapietur. Item terrenæ jumentum potentiæ nonne invidia agitur, et quasi quibusdam livoris urgetur hinc inde calcaribus, suspicione utique decedendi, et metu succumbendi? Aliud est enim quod suspectus est successor, et aliud quod timetur invasor. His itaque stimulis terrena potentia continue agitatur. Et currus quidem malitiæ sic se habet.

7. Luxuriæ vero currus quadriga nihilominus volvitur vitiorum, Ingluvie videlicet ventris, Libidine coitus, Mollitie vestium, otii soporisque Resolutione. Trahitur equis æque duobus, Prosperitate vitæ, et rerum Abundantia; et qui his præsident duo, ignaviæ Torpor, et infida Securitas: quia et copia ignaviam solvit, et secundum scripturam, *Prosperitas stultorum perdet illos:* non sane ob aliud, nisi quoniam male securos reddat. *Cum autem dixerint, Pax et securitas; tunc subitaneus superveniet eis interitus.* Hi calcaria minime habent, neque flagella, vel aliquid hujusmodi: sed pro his utuntur conopeo ad faciendam umbram, et flabello ad citandum ventum. Porro conopeum Dissimulatio est, umbram faciens, et protegens ab æstu curarum. Proprium namque est mollis et delicatæ animæ etiam necessarias dissimulare curas, et ne æstuantes sollicitudines sentiat, sub latibulo dissimulationis abscondi. Flabellum vero Effusio est, ventum adulationis apportans. Largi sunt enim luxuriosi, ementes auro ventum de ore adulatorum. Et de hoc satis.

8. Jam vero Avaritia rotis et ipsa vehitur quatuor vitiorum, quæ sunt Pusillanimitas, Inhumanitas, Contemptus Dei, mortis Oblivio. Porro jumenta trahentia, Tenacitas, et Rapacitas: et his unus auriga ambobus præsidet, habendi

Ardor. Sola siquidem Avaritia, quoniam conducere plures non patitur, uno contenta est servitore. Ipse vero injuncti operis promptus admodum atque infatigabilis exsecutor, urgendis sane jumentis trahentibus, flagris utitur acerrimis, Libidine acquirendi, et Metu amittendi.

9. Sunt et alii principes regis Ægypti, habentes et ipsi currus suos in expeditione Domini sui : sicut Superbia, quæ unus est de majoribus principibus : sicut inimica fidei Impietas, magnum et ipsa tenens locum in domo et regno Pharaonis : et multi adhuc sunt alii inferioris ordinis satrapæ et equites, quorum non est numerus in Pharaonis exercitu; quorum et nomina, et officia; necnon et arma, et apparatus eorum vestris studiis (ut in his exerceamini) inquirenda relinquo. In istorum itaque principum fortitudine, curruumque suorum, invisibilis Pharao ubique discurrens, in omnem familiam Domini, quibus potest viribus, more tyrannico debacchatur, in his etiam his diebus exeuntem Israel de Ægypto insequitur. At ille nec subvectus curribus, nec protectus armis; nihilominus tamen sola Domini manu confortatus, secure decantat : *Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est, equum et ascensorem projecit in mare.* Item, *Hi in curribus et hi in equis; nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus.* Et hæc dicta sint pro adducta similitudine de equitatu Domini, et curribus Pharaonis.

10. Post hæc *amica* appellatur. Nam ipse quidem et ante liberationem amicus erat, alioquin non liberasset quam non amasset : sed illa beneficio liberationis adducta est ut esset amica. Audi denique confitentem. *Non quia dilexerimus eum nos,* inquit, *sed ipse prior dilexit nos.* Recordare nunc mihi Moysi et Æthiopissæ, et agnosce jam tunc præfiguratum conjugium Verbi et animæ peccatricis; et discerne, si potes, quid tibi dulcius sapiat in consideratione suavissimi sacramenti, Verbine nimium benigna dignatio, an animæ inæstimabilis gloria, an inopinata fiducia peccatoris. Sed non potuit Moyses Æthiopissæ mutare pellem, potuit Christus. Sequitur enim : *Pulcræ sunt genæ tuæ, sicut turturis.* Sed hoc sermoni alteri reservetur; ut semper quæ in mensa sponsi nobis apponuntur, cum aviditate sumentes, eructemus in ipsius laudem et gloriam, Jesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XL.

Quod intentio sit facies animæ; quæ sit ejus pulcritudo aut deformitas; quæ ejusdem solitudo et pudicitia.

1. *Pulcræ sunt genæ tuæ, sicut turturis.* Tenera est sponsæ verecundia; et ad increpationem sponsi, puto, facies ejus rubore suffusa est, pulcriorque ex eo apparens, ilico audit : *Pulcræ sunt genæ tuæ, sicut turturis.* Vide autem ne carnaliter cogites coloratam carnis putredinem, et purulentiam flavi sanguineive humoris, vitreæ cutis superficiem summatim atque æqualiter suffundentem : ē quibus sibi invicem moderate permixtis, ad venustandam genarum effigiem rubor subpallidus in efficientiam corporeæ pulcritudinis temperatur. Alioquin incorporea illa animæ invisibilisque substantia, nec corporeis distincta membris, nec visibilibus exstat fucata coloribus. Tu vero spiritalem essentiam spiritali, si potes, attinge intuitu, et ad coaptandum propositæ similitudinis schema cogita animæ faciem, mentis Intentionem; ex qua nimirum rectitudo operis, sicut ex facie pulcritudo corporis, æstimatur. Porro verecundiam intellige, tamquam colorem in facie, quod hæc potissimum virtus et venustatem ingerat, et augeat gratiam. *Pulcræ* ergo *sunt genæ tuæ, sicut turturis.* Poterat usitatius faciem ponere et describere pulcram, sicut solet, cujus pulcritudo laudatur, pulcra facie seu decora facie dici : sed nescio quid sibi voluerit, ut magis genas pluraliter dicendum putaverit, nisi quod minime id crediderim otiosum. Spiritus namque sapientiæ loquitur, cui non est fas vel modicum quid omnino adscribere otiosum, aut secus dictum quam oportuerit. Est ita-

que sine dubio causa, quæcumque illa sit, cur pluraliter genas maluerit, quam singulariter faciem dicere. Et si tu melius non habes, ego quod mihi videtur aperio.

2. Duo quædam in Intentione, quam faciem animæ esse diximus, necessario requiruntur, Res et Causa, id est quid intendas, et propter quid. Et ex his sane duobus animæ vel decor, vel deformitas judicatur, ut (verbi causa) anima, quæ ambo ista recta atque pudica habuerit, illi merito veraciterque dicatur : *Pulcræ sunt genæ tuæ, sicut turturis*. Quæ vero altero horum caruerit, non poterit dici de ea, quod pulcræ sint genæ ejus sicut turturis, propter eam, quæ adhuc ex parte erit, deformitatem. Multo autem minus illi hoc poterit convenire, quæ neutrum horum habere laudabile invenitur. At id totum fiet planius in exemplis. Si (verbi causa) intendat quis animum inquirendæ veritati, atque id solo veritatis amore; nonne is tibi videtur et rem, et causam habere honestam, meritoque sibi vindicare quod dicitur : *Pulcræ sunt genæ tuæ, sicut turturis?* quippe cui in neutra genarum nævus reprehensionis appareat. Quod si minime quidem veritatis desiderio, sed aut inanis gloriæ, aut alterius qualiscumque commodi temporalis obtentu in veritatem intenderit : jam etsi unam genarum videatur habere formosam; non tamen, ut arbitror, dubitabis judicare vel ex parte deformem, cujus alteram faciem causæ turpitudo fœdaverit. Si autem videris hominem nullis honestis studiis intendentem, sed carnis illecebris irretitum, ventri et luxuriæ deditum quales sunt illi, *quorum Deus venter est, et gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt :* quid istum? nonne ex utraque parte fœdissimum judicabis, in cujus utique intentione et res, et causa reproba invenitur?

3. Ergo intendere non in Deum, sed in sæculum, sæcularis animæ est, nec ullam prorsus genarum speciosam habentis. Intendere autem quasi in Deum, sed non propter Deum, hypocritæ plane animæ est : cujus etsi una facies decora videtur, quod ad Deum qualicumque intentione respiciat; ipsa tamen simulatio omne in ea decorum exterminat, et magis per totum ingerit fœditatem. Si autem vel solum, vel maxime, ob vitæ præsentis necessaria ad Deum converterit intentionem; non quidem fæce hypocrisis putidam, pusillanimitatis tamen vitio dicimus subobscuram, et minus acceptam. Porro e contrario intendere in aliud quam in Deum, tamen propter Deum; non otium Mariæ, sed Marthæ negotium est. Absit autem ut quæ hujusmodi est, quicquam illam dixerim habere deforme. Nec tamen ad perfectum affirmaverim pervenisse decoris : quippe quæ adhuc sollicita est et turbatur erga plurima, et non potest terrenorum actuum vel tenui pulvere non respergi. Quem tamen cito facileque deterget vel in hora sanctæ dormitionis casta intentio, et bonæ conscientiæ interrogatio in Deum. Ergo solum inquirere Deum propter ipsum solum, hoc plane est utramque bipertitæ Intentionis faciem habere pulcherrimam : atque id proprium ac speciale sponsæ, cui merito singulari prærogativa audire conveniat : *Pulcræ sunt genæ tuæ, sicut turturis.*

4. Cur vero *sicut turturis?* Pudica avicula est, et conversatio ejus non cum multis, sed solo degere fertur contenta compare : ita ut si illum amiserit, alterum non requirat, sed sola deinceps conversetur. Tu ergo qui hæc audis, ut sane non otiose audias ea quæ scripta sunt propter te, et nunc propter te versantur et disputantur : tu, inquam, si ad istiusmodi Spiritus sancti incitamenta moveris, et inardescis dare operam, quomodo animam tuam facias sponsam Dei; stude ambas speciosas habere has genas tuæ Intentionis, ut imitator castissimæ volucris, sedeas secundum Prophetam *solitarius*, quoniam levasti te supra te. Omnino supra te est, Angelorum Domino desponsari. An non supra te, adhærere Deo atque unum spiritum esse cum eo? Sede itaque solitarius, sicut turtur. Nihil tibi et turbis, nihil cum multitudine cæterorum : etiamque ipsum obliviscere populum tuum, et domum patris tui, et concu-

piscet Rex decorem tuum. O sancta anima, sola esto, ut soli omnium serves teipsam, quem ex omnibus tibi elegisti. Fuge publicum, fuge et ipsos domesticos: secede ab amicis et intimis, etiam et ab illo qui tibi ministrat. An nescis te verecundum habere sponsum, et qui nequaquam suam velit tibi indulgere præsentiam præsentibus cæteris? Secede ergo, sed mente, non corpore; sed intentione, sed devotione, sed spiritu. Spiritus enim ante faciem tuam Christus Dominus, spiritusque requirit, non corporis solitudinem; quamquam et corpore interdum non otiose te separas, cum opportune potes, præsertim in tempore orationis. Tenes etiam in hoc et mandatum Sponsi, et formam: *Tu*, inquit, *cum oraveris, intra in cubiculum tuum, et clauso ostio ora*. Et quod dixit, fecit. Solus in oratione pernoctabat, non modo se abscondens a turbis, sed nec ullum quidem discipulorum, nec ullum domesticorum admittens. Denique tres secum intimos sibi adduxerat, cum ultro properaret ad mortem; avulsus est et ab ipsis orare volens. Ergo et tu fac similiter, quando orare volueris.

5. De cætero sola indicitur tibi mentis et spiritus solitudo. Solus es, si non communia cogites, si non affectes præsentia, si despicias quod multi suspiciunt, si fastidias quod omnes desiderant, si jurgia devites, si damna non sentias, si non recorderis injuriarum. Alioquin nec si solus corpore es, solus es. Videsne posse esse te et solum, cum inter multos; et inter multos, cum solus es? Solus es in quantacumque hominum verseris frequentia: tantum cave alienæ conversationis esse aut curiosus explorator, aut temerarius judex. Etiamsi perperam actum quid deprehendas, nec sic judices proximum, magis autem excusa. Excusa intentionem, si opus non potes: puta ignorantiam, puta subreptionem, puta casum. Quod si omnem omnino dissimulationem rei certitudo recusat, suade nihilominus ipse tibi, et dicito apud temetipsum: Vehemens fuit nimis tentatio; quid de me illa fecisset, si accepisset in me similiter potestatem? Et memento me modo alloqui sponsam, et non amicum sponsi instruere, cui alia ratio est diligentius observandi ne quis peccet, et explorandi an peccet, et emendandi si peccatum fuerit. A qua sane necessitate sponsa libera est, soli vivens sibi, et ipsi quem diligit Sponso pariter et Domino suo, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XLI.

Qualiter sponsa recipit interim magnam consolationem de contemplatione divinæ claritatis, antequam perveniat ad claram ejus visionem.

1. *Collum tuum sicut monilia*. Solet ornari collum monilibus, non ipsis comparari. Sed hoc illæ faciant, quibus quia de proprio non inest decor, aliunde necesse est ut mendicent, unde se speciosas mentiantur. Nam sponsæ collum ita in seipso formosum, et tam decenter quasi natura formatum est, ut extrinsecus non requirat ornatum. Quid enim opus est peregrinorum fucos adhibere colorum, cui propria, et tamquam innata sufficit pulcritudo, in tantum ut ipsorum quoque, quæ ad ornandum quæruntur monilium possit adæquare nitorem? Hoc nempe intelligi voluit, qui minime quidem a collo (ut assolet) pendere monilia, sed ipsum potius esse *sicut monilia* dixit. Nunc jam invocandus est nobis Spiritus sanctus, ut sicut spirituales sponsæ genas sua dignatione tribuit invenire, ita etiam ipsius spirituale collum demonstrare dignetur. Et meo quidem intellectui (quia mihi incumbit loqui quæ sentio) nihil interim verisimilius probabiliusve elucet, quam ipsum animæ intellectum colli nomine designari. Tu quoque idem (ut arbitror) approbabis, si advertas similitudinis rationem. Annon siquidem tibi videtur colli quodam modo vice fungi intellectus, per quem tua anima trajicit in se spiritus vitalia alimenta, atque in quædam transfundit viscera morum, affectuumque suorum? Hoc ergo sponsæ collum, id est purus et simplex intellectus, cum nuda et

aperta veritate satis per seipsum reniteat, non indiget ornamento; sed ipsum magis, tamquam pretiosum monile, animam decenter exornat, ac proinde simile monilibus ipsis describitur. Bonum monile veritas, bonum puritas sive simplicitas, bonum plane monile sapere ad sobrietatem. Philosophorum vel hæreticorum intellectus non habet hunc in se puritatis, veritatisque nitorem : et ideo multam curam gerunt ipsum colorare et fucare phaleris verborum, et versutiis syllogismorum, ne, si nudus appareat, falsi etiam appareat turpitudo.

2. Sequitur, *Murænulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento.* Si, faciam, singulariter, et non pluraliter, *faciemus,* dixisset, absolute et indubitanter hoc etiam loqui sponsum pronuntiassem. Nunc autem vide ne forte magis sodalibus ejus congruentiusque assignemus, sponsam quasi consolantibus tali promissione, quod donec perveniat ad visionem ejus, cujus sic flagrat desiderio, facturi sint illi murænulas pulcras et pretiosas, quæ sunt aurium ornamenta. Atque hoc propterea, ut opinor, quia fides ex auditu : et quamdiu per fidem ambulatur et non per speciem, danda opera potius instruendo auditui, quam visui exserendo. Frustra namque intenditur oculus, qui non sit fide mundatus : cum solis, qui mundo corde sunt, videndi copia promittatur. Scriptum vero est: *Fide mundans corda eorum.* Quia ergo fides ex auditu, et ex illa visus purgatio est; merito illi ornandis auribus intendebant, dum auditus, sicut ratio docuit, visus sit præparatio. Tu, inquiunt, o sponsa, intuendæ dilecti inhias claritati : sed hoc alterius temporis est. Damus autem impræsentiarum ornamenta auribus tuis, quod erit tibi interim consolatio, erit et præparatio ad hoc ipsum quod postulas. Acsi illud Prophetæ ei dicant : *Audi, filia, et vide.* Videre desideras, sed audi prius. Gradus est auditus ad visum. Proinde audi, et inclina aurem tuam ornamentis quæ tibi facimus, ut per auditus obedientiam ad gloriam pervenias visionis. Nos auditui tuo damus gaudium et lætitiam. Nam visui non est nostrum dare, (in quo gaudii plenitudo, et tui desiderii adimpletio est :) sed illius quem diligit anima tua. Ipse ut gaudium tuum plenum sit, ostendet seipsum tibi ; ipse adimplebit te lætitia cum vultu suo. Tu interim accipe ad consolationem murænulas has de manu nostra : cæterum delectationes in dextera ejus usque in finem.

3. Advertendum cujusmodi ei murænulas offerunt : *Aureas*, inquit, *et vermiculatas argento.* Aurum divinitatis est fulgor, aurum sapientia quæ desursum est. Hoc auro fulgentia quædam quasi veritatis signacula spondent se figuraturos hi, quibus id ministerii est, superni aurifices, atque internis animæ auribus inserturos. Quod ego non puto esse aliud, quam texere spirituales quasdam similitudines, et in ipsis purissima divinæ sapientiæ sensa animæ contemplantis conspectibus importare, ut videat, saltem per speculum et in ænigmate, quod nondum facie ad faciem valet ullatenus intueri. Divina sunt, et nisi expertis prorsus incognita quæ effamur, quomodo videlicet in hoc mortali corpore, fide adhuc habente statum, et necdum propalata perspicui substantia luminis, jam tamen puræ interdum contemplatio veritatis partes suas agere intra nos vel ex parte præsumit, ita ut liceat usurpare etiam alicui nostrum, cui hoc datum desuper fuerit, illud Apostoli : *Nunc cognosco ex parte.* Item, *Ex parte cognoscimus, et ex parte prophetamus.* Cum autem divinius aliquid raptim et veluti in velocitate corusci luminis interluxerit menti spiritu excedenti, sive ad temperamentum nimii splendoris, sive ad doctrinæ usum : continuo (nescio unde) adsunt imaginatoriæ quædam rerum inferiorum similitudines, infusis divinitus sensis convenienter accommodatæ, quibus quodam modo adumbratus purissimus ille ac splendidissimus veritatis radius, et ipsi animæ tolerabilior fiat, et quibus communicare illum voluerit, capabilior. Existimo tamen ipsas formari in nobis sanctorum suggestionibus Angelorum, sicut e contrario contrarias

et malas ingeri immissiones per angelos malos non dubium est.

4. Et fortassis hinc illud est speculum atque ænigma, ut dixi, per quod videbat Apostolus ex istiusmodi puris pulcrisque imaginationibus Angelorum quasi manibus fabricatum: quatenus et Dei esse, quod purum et absque omni phantasia corporearum imaginum cernitur, sentiamus; et elegantem quamlibet similitudinem, qua id digne vestitum apparuerit, ministerio deputemus angelico. Quod signasse expressius videtur alia interpretatio, dicens: *Similitudines auri fabri faciemus tibi, cum distinctionibus argenti.* Unum est, *cum distinctionibus argenti, et vermiculatas argento.* In quo mihi significare videtur non modo similitudines intus per Angelos suggeri, sed nitorem quoque eloquii per ipsos extrinsecus ministrari, quo congrue atque decenter ornatæ, et facilius ab auditoribus capiantur, et delectabilius. Quod si dixeris: Quid eloquio et argento? dicit tibi Propheta: *Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum.* Ita ergo illi cœlestes administratorii spiritus peregrinanti in terris sponsæ faciunt murænulas aureas, vermiculatas argento.

5. Vide autem quomodo illa aliud cupit, et aliud accipit; et nitenti ad contemplationis quietem labor prædicationis imponitur; et sitienti sponsi præsentiam, filiorum sponsi pariendorum alendorumque sollicitudo injungitur. Neque nunc tantum accidit illi hoc; sed et alia vice, ut memini, cum sponsi amplexus et oscula suspiraret, responsum est ei: *Quia meliora sunt ubera tua vino;* ut ex hoc se intelligeret matrem, atque ad dandum lac parvulis, nutriendumque filios revocari. Fortassis et in aliis cantici hujus locis hoc ipsum tu quoque (nisi piger sis ad inquirendum) per te ipsum advertere poteris. Annon res ista quondam in sancto patriarcha Jacob præfigurabatur, cum frustratus optatis diuque exspectatis Rachelis amplexibus, pro sterili et decora fœcundam et lippam invitus atque ignarus accepit? Ita ergo nunc sponsa scire cupiens et inquirens, ubi in meridianis horis dilectus pascat et cubet, murænulas pro eo reportat aureas, vermiculatas argento, id est sapientiam cum eloquentia; haud dubium quin ad prædicationis opus.

6. Docemur ex hoc sane, intermittenda plerumque dulcia oscula propter lactantia ubera; nec cuiquam sibi, sed omnibus esse vivendum. Væ qui bene de Deo et sentire et eloqui acceperunt, si quæstum æstiment pietatem; si convertant ad inanem gloriam, quod ad lucra Dei acceperant erogandum; si alta sapientes, humilibus non consentiant. Paveant quod in Propheta legitur, dicente Domino: *Dedi eis aurum meum et argentum meum; ipsi autem de argento et auro meo operati sunt Baal.* Tu ergo audi quid sponsa, accepta hinc quidem increpatione, inde vero promissione, responderit. Neque enim vel de promissis extollitur, vel pro repulsa irascitur; sed, sicut scriptum est, *Corripe sapientem, et amabit te;* et item quod ad donationes et promissiones spectat, *Quanto major es, humilia te omnibus;* quod ex ejus responsione melius utrumque patebit. Sed ipsa, si placet, discussio in aliud sermonis principium differatur: et de iis quæ dicta sunt, glorificemus sponsum Ecclesiæ Dominum nostrum Jesum Christum, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XLII.

De duplici humilitate, una videlicet, quam parit veritas; et altera, quam inflammat caritas.

1. *Cum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.* Hæc sunt verba sponsæ, quæ in hodiernum diem distulimus; hoc responsum, quod dedit ubi increpata est a sponso, non tamen sponso, sed ejus sodalibus; quod facile est advertere ex verbis ipsis. Cum enim non dicit, quasi ad secundam personam, cum esses rex in accubitu tuo, sed, *Cum esset in accubitu suo;* patet quod non ad ipsum loquitur, sed de ipso. Puta proinde sponsum, ubi eam (quatenus visum fuit) aut corripuit, aut repressit; comperta ex suffu-

sione genarum verecundia, cessisse loco, ut illa se absente loqueretur liberius quæ sentiret : sed et si pavidior (ut assolet) quam oportuerit, et dejectior animo facta esset, sodalium eam consolationes erigerent. Quod tamen et per seipsum facere non neglexit, quantum judicavit pro tempore oportere. Nam ut clarum relinqueret quantum sibi in illa correptione complacuit, quippe quam sensit digne, et prout oportuit acceptari; non sane ante se absentavit, quam ex abundantia (quod non est dubium) cordis prorumperet in laudes ejus, et genarum collique ipsius pulcritudinem commendaret. Propterea et qui cum ipsa remanent, blande loquuntur illi, et munera offerunt, scientes Domini voluntatem. Ad ipsos ergo responsio ejus. Et litteralis quidem contextio schematis ita se habet.

2. Sed priusquam ex hac testa nucleum spiritus elicere inchoemus, dico unum breviter. Felix, cui sua objurgatio sic respondet, quemadmodum habemus formam præsentis loci. Utinam magis neminem objurgare necesse sit! hoc enim melius. Sed quoniam in multis offendimus omnes; mihi tacere non licet, cui ex officio incumbit peccantes arguere, magis autem urget caritas. Quod si arguero et fecero quod meum est, illa autem increpatio procedens minime quod suum est faciat, neque id ad quod misi illam, sed revertatur ad me vacua, tamquam jaculum feriens et resiliens : quid me animi tunc habere putatis, fratres? Nonne angor, nonne torqueor? Et ut mihi usurpem aliquid ex verbis Magistri, quia de sapientia non possum; prorsus coarctor e duobus, et quid eligam nescio : placerene mihi in eo quod locutus sum, quoniam quod debui feci; an pœnitentiam agere super verbo meo, quia quod volui, non recepi. Volui nimirum perimere hostem, et eripere fratrem; et non feci sic, magis autem contrarium accidit : nam læsi animam, et culpam auxi, siquidem accessit et contemptus. *Nolunt audire te*, inquit, *quia nolunt audire me*. Vides quæ majestas contemnitur. Non te putes me solum sprevisse. Dominus locutus est; et quod dixit Prophetæ, dixit et Apostolis : *Qui vos spernit*, ait, *me spernit*. Non sum Propheta, non sum Apostolus; et Prophetæ tamen et Apostoli (audeo dicere) vice fungor : et quibus non æquor meritis, eorum implicor curis; etsi ad meam multam confusionem, etsi ad grande periculum mihi, super cathedram Moysi sedeo, cujus tamen non vindico mihi vitam, nec experior gratiam. Quid tamen? num ideo cathedræ non defertur, quoniam occupata est ab indigno? Etiamsi Scribæ et Pharisæi in ea sedeant, inquit : *Quæ dicunt facite*.

3. Plerumque etiam impatientia contemptui jungitur, ita ut aliquis non solum non curet corrigi objurgatus, sed insuper objurganti indignetur, more phrenetici manum medici repellentis. Mira perversitas! Medicanti irascitur, qui non irascitur sagittanti! Est enim qui sagittat in obscuro rectos corde, qui et teipsum nunc sagittavit ad mortem; et in illum non commoveris? Mihi indignaris, qui sanum te fieri cupio? *Irascimini*, inquit, *et nolite peccare*. Si peccato irasceris, non solum minime peccas, sed et quod peccaras, exterminas. Nunc vero et peccatum retines medicamentum respuendo, et peccare apponis irrationabiliter irascendo; et est supra modum peccans peccatum.

4. Aliquoties additur et impudentia, ut non modo impatienter ferat quod corripitur, sed etiam id unde reprehenditur, impudenter defendat. Hoc plane desperatio. *Frons*, inquit, *mulieris meretricis facta est tibi; noluisti erubescere*; et ait : *Recessit zelus meus a te, ultra non irascar tibi*. Solo auditu contremisco. Sentisne quanti periculi, quantique horroris et tremoris res sit peccati defensio? Dicit iterum : *Ego quos amo, arguo et castigo*. SI ERGO TE ZELUS DESERUIT; et amor : nec eris amore dignus, qui indignus castigatione censeris. Vides quia tunc magis irascitur Deus, dum non irascitur. *Misereamur impio*, inquit, *et non discet facere justitiam*. Misericordiam hanc ego nolo. Super omnem iram miseratio ista, sepiens mihi vias justitiæ. Satius profecto

mihi, juxta Prophetæ consilium, apprehendere disciplinam, nequando irascatur Dominus, et peream de via justa. VOLO IRASCARIS MIHI, Pater misericordiarum : sed illa ira, qua corrigis devium, non qua extrudis de via. Illud tua nobis benigna animadversio parit, hoc formidolosa nutrit dissimulatio. Non enim cum nescio, sed cum sentio te iratum, tunc maxime confido propitium : etenim cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis. *Deus*, inquit, *tu propitius fuisti eis, et ulciscens in omnes adinventiones eorum.* Moysen loquitur et Aaron, atque Samuelem, quos modo præmiserat; et hoc vocat propitiationem, quod eorum Deus non pepercit excessibus. I nunc tu ergo, atque hanc tibi excludito in æternum, defendendo errorem, et accusando correptionem. Annon istud est malum dicere bonum, et bonum malum? An non ex hac odiosa impudentia pullulabit mox impœnitentia, mater desperationis? Quem enim pœniteat super bono quod putat? *Væ illis*, inquit. *Væ* istud æternum est. Aliud est quemque tentari a propria concupiscentia abstractum et illectum; et aliud sponte appetere malum tamquam bonum, ad mortem quasi ad vitam male securum properare. Pro hujusmodi, dico, mallem aliquando tacuisse et dissimulasse quod agi perperam deprehendi, quam ad tantam reprehendisse perniciem.

5. Dicas forsan mihi, quod bonum meum ad me revertatur, et quia liberavi animam meam, et mundus sum a sanguine hominis, cui annuntiavi et locutus sum, ut averteretur a via sua mala et viveret. Sed etsi innumera talia addas, me tamen minime ista consolabuntur, mortem filii intuentem. Quasi vero meam illa reprehensione liberationem quæsierim, et non magis illius! Quæ enim mater, etiamsi omnem quam potuit curam et diligentiam ægrotanti filio adhibuisse se sciat, si demum frustratam se viderit, et omnes labores suos esse penitus inefficaces, illo nihilominus moriente, propterea umquam a fletibus temperavit? Et illa quidem hoc pro morte temporali : quanto magis me pro morte æterna mei filii manet utique ploratus et ululatus multus, etiamsi nihil mihi conscius sum, quominus annuntiaverim illi? Vides etiam a quantis e regione malis et se et nos liberat, qui correptus mansuete respondet, verecunde acquiescit, modeste obtemperat, humiliter confitetur. Huic ego animæ in omnibus me profitear debitorem, huic me ministrum et servum, tamquam dignissimæ Domini mei sponsæ, et quæ revera dicere possit : *Cum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.*

6. Bonus humilitatis odor, qui de hac valle plorationis ascendens, perfusis circumquaque vicinis regionibus, ipsum quoque regium accubitum grata suavitate respergat. Est nardus humilis herba, quam et calidæ ferunt esse naturæ hi, qui herbarum vires curiosius explorarunt. Et ideo per hanc videor mihi non inconvenienter hoc loco virtutem humilitatis accipere, sed quæ sancti amoris vaporibus flagret. Quod propterea sane dico, quoniam est humilitas, quam nobis veritas parit, et non habet calorem : et est humilitas, quam caritas format et inflammat. Atque hæc quidem in affectu, illa in cognitione consistit. Etenim tu si temetipsum intus ad lumen veritatis et sine dissimulatione inspicias, et sine palpatione dijudices; non dubito quin humilieris et tu in oculis tuis, factus vilior tibi ex hac vera cognitione tui, quamvis necdum fortasse id esse patiaris in oculis aliorum. Eris igitur humilis, sed de opere interim veritatis, et minime adhuc de amoris infusione. Nam si veritatis ipsius, quæ te tibi veraciter atque salubriter demonstravit, sicut splendore illuminatus, ita affectus amore fuisses, voluisses proculdubio, quod in te est, eamdem de te omnes tenere sententiam, quam ipsam apud te Veritatem habere cognoscis. Sane quod in te est dixerim : quoniam plerumque non expedit innotescere omnibus omnia quæ nos scimus de nobis, atque ipsa veritatis caritate, et caritatis veritate vetamur palam fieri velle, quod noceat agnoscenti. Alioquin si privato amore tui

tentus detines pariter intra te judicium veritatis inclusum; cui dubium est minus te veritatem diligere, cui proprium præfers vel commodum, vel honorem?

7. Vides igitur non esse idipsum, hominem de seipso non altum jam sapere, veritate luminis redargutum; et humilibus sponte consentire, munere caritatis adjutum. Illud enim necessitatis est, hoc voluntatis. *Semetipsum exinanivit*, inquit, *formam servi accipiens*, et formam humilitatis tradens. Ipse se exinanivit, ipse se humiliavit, non necessitate judicii, sed nostri caritate. Poterat nimirum vilem se et contemptibilem demonstrare, sed plane non reputare, quoniam sciebat seipsum. Voluntate proinde humilis fuit, et non judicio, qui talem se obtulit, qualem se esse nescivit: magis autem placuit minimum reputari, qui se summum non ignorabat. Denique ait: *Discite a me quia mitis sum, et humilis corde.* Corde dixit, cordis affectu, id est voluntate. Itaque necessitatem exclusit, qui voluntatem confessus est. Non enim quomodo ego vel tu invenimus nos in veritate dignos dedecore et contemptu, dignos omni extremitate et inferioritate, dignos etiam suppliciis, dignos plagis: non, inquam, ita et ille. Quæ tamen omnia expertus est, quia voluit, tamquam humilis corde; humilis videlicet illa humilitate, quam cordis suasit affectio, non quam extorsit discussio veritatis

8. Propterea dixi, hanc voluntariæ humilitatis speciem, non redargutione veritatis, sed caritatis intra nos infusione creari, quia cordis est, quia affectionis, quia voluntatis: an vero recte, tu judica. Itemque etiam hoc tuo æque examinetur judicio, dignene eamdem Domino assignarim, quem caritate constat exinanitum, caritate minoratum ab Angelis, caritate parentibus subditum, caritate Baptistæ manibus inclinatum, caritate carnis infirma passum, caritate postremo morti obnoxium, cruce inglorium exstitisse. Sed et hoc unum adhuc tui sit considerare arbitrii, rectene etiam hanc ipsam humilitatem ita caritate calentem, herba humili et calida, id est nardo, putaverim designatam. Et si ita cuncta probaveris, (probabis enim rationi manifestissimæ acquiescens) tunc si jam apud te ipsum humiliatus es necessaria illa humilitate, quam scrutans corda et renes Veritas sensibus ingerit animæ vigilantis; adhibe voluntatem, et fac de necessitate virtutem, quoniam nulla est virtus sine convenientia voluntatis. Sic autem fiet istud, si nolis alter apparere foris, quam te invenis intus. Alioquin time ne de te ipso legas: *Quoniam dolose egit in conspectu ejus, ut inveniatur iniquitas ejus ad odium. Pondus*, inquit, *et pondus abominatio est apud Deum.* Quid enim? Tu te depretiaris in secreto apud teipsum, veritatis trutina ponderatus; et foris alterius pretii mentiens, majori te pondere vendis nobis, quam ab ipsa accepisti? Time Deum, et noli hanc rem pessimam facere, ut quem humiliat veritas, extollat voluntas: hoc enim resistere est veritati, hoc pugnare contra Deum. Magis autem acquiesce Deo, et sit voluntas subdita veritati: nec tantum subdita, sed et devota. *Nonne Deo,* inquit, *subjecta erit anima mea?*

9. At parum est esse subjectum Deo, nisi sis et omni humanæ creaturæ propter Deum: sive Abbati, tamquam præcellenti; sive Prioribus, tamquam ab eo constitutis. Ego plus dico, subdere paribus, subdere et minoribus. *Sic enim decet nos*, inquit, *omnem implere justitiam.* Vade et tu ad minorem, si vis in justitia esse perfectus; defer inferiori, juniori te inclinato. Hoc enim faciens, trahes et ipse ad te sponsæ sermonem quem dixit: *Quia nardus mea dedit odorem suum.* Odor devotio est, odor bona opinio, quæ ad omnes pervenit, ut Christi sis bonus odor in omni loco, spectabilis omnibus, amabilis omnibus. Non potest hoc ille humilis, quem veritas ad humilitatem cogit: quoniam sibi habet illam, et exire non patitur, ut sparsa foris redoleat. Magis autem non habet odorem, quia non habet devotionem, utpote qui non sponte, neque libenter se humiliat. Sponsæ vero humilitas, tamquam nardus, spargit odo-

rem suum, amore calens, devotione vigens, opinione redolens. Sponsæ humilitas voluntaria est, perpetua est, fructifera est. Odor ejus nec reprehensione exterminatur, nec laude. Audierat : *Pulcræ sunt genæ tuæ sicut turturis, et collum tuum sicut monilia.* Acceperat et repromissionem ornatus aurei, et nihilominus tamen cum humilitate respondet : et quanto majorem se audit, tanto humiliat se in omnibus. Non gloriatur in meritis, nec inter laudes suas humilitatis obliviscitur, quam et humiliter confitetur sub nardi nomine. Ac si voce virginis Mariæ dicat : Nullius mihi meriti conscia sum ad tantam dignationem, nisi quod *respexit Deus humilitatem ancillæ suæ.* Nam quid est aliud, *nardus mea dedit odorem suum,* quam placuit mea humilitas? Non mea, inquit, sapientia, non mea nobilitas, non mea pulcritudo, quæ nulla erant mihi, sed quæ sola inerat humilitas dedit odorem suum, id est solitum. Solito placet Deo humilitas; solito plane atque ex consueto excelsus Dominus humilia respicit. Et ideo cum esset Rex in accubitu, id est in excelso habitaculo suo, illuc quoque humilitatis odor ascendit. *In altis habitat,* inquit, *et humilia respicit in cœlo et in terra.*

10. Ergo cum esset Rex in accubitu suo, nardus sponsæ dedit odorem suum. Accubitus Regis, sinus est Patris : quia semper in Patre Filius. Nec dubites Regem hunc esse clementem, cui perennis accubitus est paternæ benignitatis diversorium. Merito clamor humilium ascendit ad eum, cui fons pietatis est mansio, cui familiaris suavitas, cui substantialis, vel potius consubstantialis bonitas est : cui ideo totum quod est, de Patre est, ut nil prorsus in regia majestate, nisi paternum, humilium trepidatio suspicetur. Denique *propter miseriam inopum et gemitum pauperum nunc exsurgam, dicit Dominus.* Horum igitur conscia sponsa (utpote domestica atque carissima) non se putat arcendam sponsi gratia penuria meritorum, sola de humilitate præsumens. Regem denique nominat, nam sponsum interim territa increpatione non audet; et in alto habitare fatetur, nec sic tamen diffidit humilitas.

11. Primitivæ Ecclesiæ potes hunc congruentissime aptare sermonem, si recordaris dies illos, quibus, assumpto Domino ubi erat prius, et sedente in dextera Patris, illo suo antiquo nobili atque glorioso accubitu, Discipuli erant congregati in loco uno, perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus et Maria matre Jesu, et fratribus ejus. Nonne tibi videtur revera tunc temporis nardum parvulæ et trepidantis sponsæ dare odorem suum? Denique cum *factus est repente de cœlo sonus, tamquam advenientis spiritus vehementis, et replevit totam domum ubi erant sedentes,* an non merito paupercula tunc dicere potuit : *Cum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum?* Patuit pro certo omnibus in loco manentibus, quam gratus humilitatis, et quam beneplacitus odor ascenderat, cui mox tam copiosa et gloriosa remuneratione responsum est. Cæterum illa non ingrata beneficii fuit. Audi enim quomodo mox repleta devotione parat se ad omnia mala perferenda pro nomine ejus. Nam sequitur : *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.* Infirmitas mea, quam nostis, non sinit ulterius progredi. Hoc solum dico : quia tribulationum amaritudines sub myrrhæ nomine dicit se subire paratam amore dilecti. Reliquum capituli alias prosequemur, si tamen exoratus a vobis Spiritus sanctus adfuerit, qui nos intelligere faciat verba sponsæ, quæ ipse inspirando formavit, sicut novit illius, cujus ipse Spiritus est, laudibus convenire, sponsi Ecclesiæ Jesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XLIII.

Qualiter consideratio passionis et laborum Christi faciat sponsam, id est animam, pergere illæsam inter prospera et adversa hujus mundi.

1. Fasciculus *myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.* Ante rex, modo dilectus : ante in ac-

cubitu regio, modo inter sponsæ ubera. Magna humilitatis virtus, cui etiam deitatis majestas tam facile se inclinat. Cito reverentiæ nomen in vocabulum amicitiæ mutatum est : et qui longe erat, in brevi factus est prope. *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi*. Myrrha, amara res, dura et aspera tribulationum significat. Ea sibi dilecti causa imminere prospiciens, gratulabunda id loquitur, confidens se omnia viriliter subituram. *Ibant*, inquit, *gaudentes Discipuli a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Propterea denique non fascem, sed fasciculum dilectum dicit, quod leve præ amore ipsius ducat, quicquid laboris immineat et doloris. Bene fasciculus, quia parvulus natus est nobis. Bene fasciculus, *quia non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. Id enim*, inquit, *quod in præsenti est momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis.* Erit ergo quandoque nobis ingens cumulus gloriæ, qui modo est fasciculus myrrhæ. An non fasciculus, cujus *jugum suave est, et onus leve?* Non quia levis in se (nec enim levis passionis asperitas, mortis amaritudo :) sed levis tamen amanti. Et ideo non ait tantum, *Fasciculus myrrhæ dilectus meus :* sed *mihi*, inquit, quæ diligo, fasciculus est. Unde et dilectum nominat, monstrans dilectionis vim omnium amaritudinum superare molestiam, et quia fortis est ut mors dilectio. Et ut scias non in se illam, sed in Domino gloriari, neque de propria virtute, sed de Domini adjutorio præsumere fortitudinem; dicit illum inter ubera sua commoraturum, cui secura decantet : *Etiamsi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.*

2. Memini me in uno superiorum sermonum duo sponsæ ubera Congratulationem diffinisse atque Compassionem, juxta Pauli doctrinam, dicentis : *Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus.* Quia vero inter adversa et prospera versans, novit utrobique pericula non deesse; medium hujuscemodi uberum suorum vult habere dilectum, cujus adversus utraque continua protectione munitam nec læta extollant, nec tristia dejiciant. Tu quoque, si sapis, imitaberis sponsæ prudentiam, atque hunc myrrhæ tam carum fasciculum de principali tui pectoris, nec ad horam patieris avelli, amara illa omnia quæ pro te pertulit, semper in memoria retinens, et assidua meditatione revolvens, quo possis dicere et tu : *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.*

3. Et ego, Fratres, ab ineunte mea conversione, pro acervo meritorum, quæ mihi deesse sciebam, hunc mihi fasciculum colligare, et inter ubera mea collocare curavi, collectum ex omnibus anxietatibus et amaritudinibus Domini mei, primum videlicet infantilium illarum necessitatum; deinde laborum quos pertulit in prædicando, fatigationum in discurrendo, vigiliarum in orando, tentationum in jejunando, lacrymarum in compatiendo, insidiarum in colloquendo, postremo periculorum in falsis fratribus, conviciorum, sputorum, colaphorum, subsannationum, exprobrationum, clavorum, horumque similium, quæ in salutem nostri generis silva evangelica copiosissime noscitur protulisse. Ubi sane inter tot odoriferæ myrrhæ hujus ramusculos minime prætermittendam putavi etiam illam myrrham, qua in cruce potatus est; sed neque illam, qua unctus est in sepultura. Quarum in prima applicuit sibi meorum amaritudinem peccatorum : in secunda futuram incorruptionem mei corporis dedicavit. Memoriam abundantiæ suavitatis horum eructabo, quoad vixero : in æternum non obliviscar miserationes istas, quia in ipsis vivificatus sum.

4. Has olim sanctus David cum lacrymis requirebat : *Veniant mihi*, inquiens *miserationes tuæ, et vivam.* Has et alius quidam Sanctorum cum gemitu memorabat, dicens : Misericordiæ Domini multæ. Quam multi reges et prophetæ voluerunt videre, et non viderunt! ipsi laboraverunt, et ego in labores eorum

introivi : ego messui myrrham, quam illi plantaverunt; mihi hic salutaris fasciculus servatus est : nemo tollet eum a me, inter ubera mea commorabitur. Hæc meditari dixi sapientiam[1], in his justitiæ mihi perfectionem constitui, in his plenitudinem scientiæ, in his divitias salutis, in his copias meritorum. Ex his mihi interdum potus salutaris amaritudinis, ex his rursum suavis unctio consolationis. Hæc me erigunt in adversis, in prosperis reprimunt, et inter læta, tristiaque vitæ præsentis via regia incedenti tutum præbent utrobique ducatum, hinc inde mala imminentia propulsando. Hæc mihi conciliant mundi Judicem, dum tremendum potestatibus mitem humilemque figurant, dum non solum placabilem, sed et imitabilem repræsentant eum, qui inaccessibilis est principatibus, terribilis apud reges terræ. Propterea HÆC MIHI IN ORE frequenter, sicut vos scitis : hæc in corde semper, sicut Deus scit : hæc stylo meo admodum familiaria, sicut apparet : hæc mea sublimior interim philosophia, scire Jesum, et hunc crucifixum. Non requiro, sicut sponsa, ubi cubet in meridie, quem lætus amplector mea inter ubera commorantem. Non requiro ubi pascat in meridie, quem intueor Salvatorem in cruce. Illud sublimius, istud suavius; panis illud, hoc lac ; hoc viscera reficit parvulorum, hoc replet ubera matrum, et ideo inter ubera mea commorabitur.

5. Hunc et vos, dilectissimi, tam dilectum fasciculum colligite vobis, hunc medullis inserite cordis, hoc munite aditum pectoris, ut et vobis inter ubera commoretur. Habete illum semper non retro in humeris, sed ante præ oculis : ne portantes et non odorantes, et onus premat, et odor non erigat. Mementote, quia *accepit eum Simeon in ulnis suis;* Maria gestavit in utero, fovit in gremio, sponsa sibi inter ubera collocavit. Et, ne quid prætermittam, factum est verbum in manu Zachariæ prophetæ, necnon et quorumdam aliorum. Arbitror et Joseph virum Mariæ super genua frequenter illi arrisisse. Hi omnes ante se eum habuerunt, et nullus retro. Exemplo ergo sint vobis, ut et vos similiter faciatis. Si enim ante oculos habueritis quem portatis, pro certo videntes angustias Domini, levius vestras portabitis, ipso auxiliante Ecclesiæ sponso, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XLIV.

De correptione pro ingenio peccantium moderanda, ut nempe humiles et morigeri leniter, duri et obstinati austere corrigantur.

1. *Botrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi.* Si dilectus in myrrha, multo magis in botri suavitate. Ergo Dominus meus Jesus myrrha mihi in morte, botrus in resurrectione, seipsum mihi saluberrimum temperavit in potum, in lacrymis, in mensura. Mortuus est propter peccata nostra, et resurrexit propter justificationem nostram, ut peccatis mortui justitiæ vivamus. Itaque tu si peccata luxisti, bibisti amaritudinem; si autem jam respirasti in spem vitæ vita sanctiori, mutata est tibi myrrhæ amaritudo in vinum, quod lætificat cor hominis. Et fortassis hoc illud significaverit, quod Salvatori oblatum est in cruce myrrhatum; et ideo noluit bibere, quoniam istud sitiebat. Tu ergo post myrrhæ (ut dixi) amaritudines, vinum jucunditatis experiens, haud temere et ipse dicere poteris : *Botrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi.* Engaddi duplicem habet interpretationem, et uni ambæ intellectui serviunt. Dicitur namque fons hædi, et baptisma gentium; lacrymasque peccantium aperte designat. Dicitur et oculus tentationis, qui et lacrymas æque fundat; et tentationes, quæ minime umquam desunt vitæ hominis super terram, prospiciat. Sed et populus gentium, qui ambulabat in tenebris, numquam per se laqueos tentationum agnoscere, ac per hoc nec evadere potuit, donec per gratiam illius qui illuminat cæcos, recepit oculos fidei; donec venit ad Ecclesiam, quæ habet oculum tentationis; donec se tradidit viris spiritualibus instruendum, qui illuminati spiritu sapientiæ, suo et experimento docti, pos-

sunt veraciter dicere, quia non ignoramus astutias diaboli, et cogitationes ejus.

2. Ferunt in Engaddi arbusculas balsami crescere, quæ in modum vinearum ab indigenis excoluntur : et inde forsitan *vineas* appellavit. Alioquin quid faceret botrus Cypri in vineis Engaddi? Quis umquam botrus de vineis in vineas transportavit? Solet siquidem vinum, ubi deest, aliunde evehi, non ubi adest. Ergo vineas Engaddi dicit plebes Ecclesiæ, quæ habet balsami liquorem, spiritum mansuetudinis, in quo parvulorum adhuc in Christo teneritudinem blande fovet, et dolores pœnitentium consolatur. Sed et si quis frater in aliquo delicto præoccupatus fuerit, vir ecclesiasticus, qui hunc spiritum jam accepit, curabit hujusmodi mox instruere in eodem spiritu lenitatis, considerans seipsum, ne et ipse tentetur. In hoc typo quotquot baptizandi sunt, etiam corporaliter Ecclesia oleo materiali ungere consuevit.

3. Quia vero vulnera illius qui incidit in latrones, et jumento corporis pii Samaritani, Ecclesiæ est deportatus in stabulum, non in solo oleo, sed in vino simul et oleo sanitatem recipiunt: necessarium habet spiritualis medicus etiam vinum fervidi zeli cum oleo mansuetudinis, cui sane convenit non modo consolari pusillanimes, sed et corripere inquietos. Si enim viderit illum qui vulneratus est, id est qui peccavit, blandis ac lenibus hortamentis, quæ in eum prærogata sunt, minime emendatum, magis autem forte etiam abutentem sua mansuetudine, et patientia negligentiorem fieri, et in peccato suo etiam securius obdormire : frustrato tam suavium oleo monitorum, oportebit sane mordacioribus uti medicamentis, et vinum compunctionis infundere, duris videlicet cum eo increpationibus atque invectionibus agere, et, si causa requirit, et duritia tanta est, etiam censuræ ecclesiasticæ baculo percellere contemptorem. Sed unde illi hoc vinum? Nec enim in vineis Engaddi vinum invenitur, sed oleum. Quærat ergo in Cypro; (nam illa insula ferax est vini, et vini optimi;) tollensque inde sibi ingentem botrum, quem olim exploratores de Israel in vecte ferebant, chorum propheticum præcedentem, et subsequentem apostolicum, medium autem Jesum pulcro schemate figurantes ; hunc ergo botrum accipiens sibi, dicat : *Botrus Cypri dilectus meus mihi.*

4. Vidimus botrum : videamus qualiter zeli vinum exprimatur ex eo. Etenim si peccanti homini homo peccator minime indignatur, sed magis quasi quamdam ei suavissimi balsami rorem sudans pium exhibet compassionis affectum; hoc scimus unde venit, et jam audistis, sed non advertistis forsitan. Dictum namque est, quod ex consideratione sui ipsius cuique veniat mansuetum esse ad omnes, dum homo consilio sapientissimi Pauli, ut pie condescendere sciat præoccupatis in peccato, considerat seipsum, ne et ipse tentetur. An non hinc denique amor proximi radicem trahit, de quo in lege mandatur: *Diliges proximum tuum sicut teipsum?* Ex intimis sane humanis affectibus primordia ducit sui ortus fraterna dilectio, et de insita homini ad seipsum naturali quadam dulcedine, tamquam de humore terreno, sumit proculdubio vegetationem et vim, per quam, spirante quidem gratia desuper, fructus parturit pietatis: ut quod sibi anima naturaliter appetit, naturæ consorti, id est alteri homini, jure quodam humanitatis, ubi poterit et oportuerit, non existimet denegandum, sed sponte ac libens impertiat. Inest ergo naturæ, si peccato non obsolescat, istiusmodi gratæ et egregiæ quasi suavitatis liquor, ut molliorem magis ad compatiendum peccantibus, quam ad indignandum asperiorem sese sentiat et exhibeat.

5. Verum quia juxta Sapientis sententiam, muscæ morituræ exterminant hoc suavitatis unguentum, et minime habet in se natura, unde id reparet sibi semel amissum; sentit se dolenda mutatione corruere in illud, quod veraciter ait Scriptura : *Proni sunt sensus hominis et cogitationes in malum ab adolescentia.* Non bona adolescentia, in qua

filius junior portionem sibi paternæ substantiæ postulat sequestrari, et bonum incipit velle dividere, quod in commune dulcius possidetur; et habere solus, quod participatione non minuitur, partitione amittitur. Denique *omnia*, inquit, *bona sua dissipavit, vivendo luxuriose cum meretricibus*. Quænam hæ meretrices? Vide ne ipsæ sint, quæ exterminant suavitatis unguentum, carnales videlicet concupiscentiæ, de quibus saluberrime Scriptura te admonens, *Post concupiscentias*, inquit, *tuas non eas*. Et merito morituras describit Sapiens : quoniam *et mundus transit, et concupiscentia ejus*. His ergo dum satisfacere singulariter volumus, boni nos socialis atque communis singulari suavitate privamus. Hæ prorsus muscæ sordidæ et pungentes, quæ in nobis decorem naturæ fœdant, mentem curis et sollicitudinibus lacerant, socialis gratiæ suavitatem exterminant. Hinc homo junior filius appellatur, quod natura quodam insensatæ lubrico adolescentiæ depravata, omnem virilis maturitatis ac sapientiæ succum amiserit; et versus in asperum, arente animo præter se universos despiciat, factus sine affectione.

6. Igitur ab ineunte adolescentia ista pessima atque miserrima proni sunt sensus hominis et cogitationes in malum, et natura ad indignandum, quam ad compatiendum paratior. Inde homo tamquam omnino exutus hominem, in quo vult sibi, cum opus habet, ab hominibus subveniri, non vult ipse hominibus opus habentibus subvenire. Magis autem judicat, spernit, irridet homo homines, delinquentes peccator, non considerans seipsum, ne et ipse tentetur. A quo malo minime per se (ut dixi) natura resurget, neque recuperabit oleum ingenitæ mansuetudinis, quod semel est exterminatum in ea. Verumtamen quod non potest natura, potest gratia. Quem ergo hominum unctio spiritus miserata, perfundere denuo sua benignitate dignabitur, is continuo revertetur in hominem, insuper et aliquid melius a gratia, quam a natura recipiet. In fide et lenitate sanctum faciet illum, et dabit illi, non oleum, sed balsamum in vineis Engaddi.

7. Nec enim dubium ex fonte hædi profluere charismata meliora, cujus utique unctio hædos vertit in agnos, et de sinistra transfert in dexteram peccatores, abundantius quidem ante perfusos unctione misericordiæ, ut ubi abundaverunt delicta, superabundet et gratia. Annon vere videtur tibi redisse quodammodo is homo in hominem, qui animi sæcularis feritate deposita, et recuperata, etiam cum fœnore gratiæ, humanæ unctione mansuetudinis, quam in ipso muscæ carnalium cupiditatum penitus exterminarant; de suo quem gestat homine, immo qui ipse est, et materiam sumit, et formam miserendi hominibus aliis, ita ut tamquam feralem quemdam rictum exhorreat, non solum cuiquam facere hominum quod pati ipse nolit, sed etiam non facere omnia omnibus quæcumque sibi fieri velit?

8. En unde oleum. Vinum unde? Profecto ex botro Cypri. Etenim si amas Dominum Jesum toto corde, tota anima, tota virtute tua, numquid si videris ejus injurias, contemptumque, ferre ullatenus æquo animo poteris? Minime : sed mox arreptus spiritu judicii et spiritu ardoris, et tamquam potens crapulatus a vino, repletus zelo Phinees, dices cum David : *Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei*. Et cum Domino : *Zelus domus tuæ comedit me*. Vinum est ergo fervidissimus zelus iste, expressum de botro Cypri, et calix inebrians Christi amor. Denique *Deus noster ignis consumens est*, et Propheta ignem dicebat de excelso missum in ossibus suis, eo quod divino amore flagraret. Habens itaque ex fraterno oleum mansuetudinis, et ex divino amore vinum æmulationis, securus accede ad sananda vulnera illius qui incidit in latrones, piissimi Samaritani optimus imitator. Secure quoque dicito et tu cum sponsa, *Botrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi :* hoc est, Zelus justitiæ, amor dilecti mei mihi in affectibus pietatis. Et de hoc satis. Nam et infirmitas mea pausandum indi-

cit, sicut et sæpe facit, ita ut plerumque cogar imperfectas (ut ipsi scitis) relinquere disputationes, residuaque capitulorum in diem alterum reservare. Sed quid? Ego in flagella paratus sum, sciens me adhuc recipere longe imparia meritis. Vapulem sane, vapulem ut male operans, si forte verbera in merita reputentur : forlassis miserebitur flagellato, qui bonum in me non invenit quod remuneret, sponsus Ecclesiæ Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XLV.

De duplici pulcritudine animæ; et qualiter anima loquitur ad Dei Verbum, et Verbum ad animam : et quæ sint eorum linguæ.

1. *Ecce tu pulcra es amica mea, ecce tu pulcra; oculi tui columbarum.* Pulcre, optime : ex amore, sponsæ præsumptio; ex amore, indignatio sponsi. Hoc rei exitus probat. Etenim præsumptionem correptio, correptionem emendatio, emendationem remuneratio secuta est. Adest dilectus, amovetur magister, rex disparet, dignitas exuitur, reverentia ponitur. CEDIT quippe fastus, ubi invalescit affectus. Et sicut quondam quasi amicus ad amicum Moyses loquebatur, et Dominus respondebat : ita et nunc inter Verbum et animam, ac si inter duos vicinos, familiaris admodum celebratur confabulatio. Nec mirum. Ex uno amoris fonte utrique influit diligere invicem, confoveri pariter. Ergo dulciora melle volant hinc inde verba, mutui in se totius suavitalis feruntur aspectus, sancti indices amoris. Denique is illam amicam nuncupat, pulcram pronuntiat, pulcram iterat, eadem ab illa vicissim recipiens. Nec otiosa iteratio, quæ amoris confirmatio est, et fortassis aliquid innuit requirendum.

2. Quæramus geminam animæ pulcritudinem : hoc enim mihi videtur innuere. Decor animæ humilitas est. Non a meipso hoc dico, cum Propheta prior dixerit : *Asperges me hyssopo, et mundabor;* humili herba et pectoris purgativa humilitatem significans. Hac se post gravem lapsum Rex et Propheta lavari confidit, et sic niveum quemdam innocentiæ recuperare candorem. Verum in eo qui graviter peccavit, etsi amanda, non tamen admiranda humilitas. At si quis innocentiam retinet, et nihilominus humilitatem jungit, nonne is tibi videtur geminum animæ possidere decorem? Sancta Maria sanctimoniam non amisit, et humilitate non caruit : et ideo concupivit Rex decorem ejus, quia humilitatem innocentiæ sociavit. Denique *respexit*, inquit, *humilitatem ancillæ suæ.* Ergo beati qui custodiunt vestimenta sua munda, videlicet simplicitatis et innocentiæ, si tamen et decorem induere humilitatis adjiciant. Profecto audiet quæ hujusmodi invenitur : *Ecce tu pulcra es amica mea, ecce tu pulcra.* Utinam vel semel dicas animæ meæ, Domine Jesu : *Ecce tu pulcra es.* Utinam mihi humilitatem custodias! nam primam vestem ego male servavi. Servus tuus sum ego. Nec enim audeo profiteri amicum, qui testimonium decoris mei cum repetitione non audio. Sufficit mihi si semel audiam. Sed quid si et hoc in quæstione sit? Scio quid faciam : venerabor amicam servus, cumulatum in ea decorem deformis homunculus admirabor : gaudebo ad vocem sponsi, tantam nihilominus pulcritudinem admirantis. Quis scit, si saltem ex hoc inventurus sim gratiam in oculis amicæ, ut gratia ipsius et ipse inveniar inter amicos? Denique amicus sponsi stat, et gaudio gaudet propter vocem sponsi. En vox ejus in auribus dilectæ : audiamus et gaudeamus. Adsunt sibi, loquuntur pariter; stemus simul : nulla nos huic subducat colloquio sæculi cura, nulla illecebra corporis.

3. *Ecce,* inquit, *tu pulcra es amica mea; ecce tu pulcra. Ecce* admirationis vox est, reliquum laudis. Merito admiranda, cui sanctitas amissa humilitatem non attulit, sed servata admisit. Merito pulcra repetitur, cui neutra defuit pulcritudo. RARA AVIS IN TERRIS, aut sanctitatem non perdere, aut humilitatem sanctimonia non excludi : et ideo beata quæ utramque retinuit. Denique probatum est : nihil sibi conscia est, et

correptionem non abnuit. Nos et cum magna delinquimus, vix ferimus reprehendi: hæc autem æquo animo audit contra se amaritudines nihil peccans. Nam si desiderat videre claritatem sponsi, quid mali est? magis et laudis est. Et tamen increpata pœnitentiam agit, et dicit: *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.* Hoc est, Sufficit mihi, nolo jam scire nisi Jesum, et hunc crucifixum. Magna humilitas! Actu innocens suscipit pœnitentis affectum; et quæ non habet unde pœniteat, habet tamen ut pœniteat. Cur ergo, inquis, increpata est, si nihil mali fecit? Sed enim audi nunc dispensationem et prudentiam sponsi. Sicut Abrahæ olim obedientia sane tentata est, ita et nunc humilitas sponsæ. Et quomodo ille impleta obedientia tunc audivit, *Nunc cognovi quod timeas Deum:* sic et huic modo quasi sub aliis verbis dicitur, Nunc cognovi quod humilis sis. Hoc enim est quod ait: *Ecce tu pulcra es.* Et ideo præconium iterat, ut gloriæ sanctitatis additum signet humilitatis decorem. *Ecce tu pulcra es, amica mea, ecce tu pulcra.* Nunc cognovi quod pulcra sis, non solum ex meo amore, sed etiam ex tua humilitate. Non dico nunc pulcram inter mulieres, nec pulcram in genis, nec in collo, sicut ante dicebam: sed pulcram simpliciter fateor, non utique pulcram ex comparatione, non cum distinctione, non ex parte.

4. Et addit: *Oculi tui columbarum.* Aperte adhuc commendatur humilitas. Ad hoc siquidem respicit, quod illa reprehensa de alta inquisitione sua, continuo non cunctata est ad simpliciora descendere, ita ut diceret: *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi.* Multum profecto distat inter vultum gloriæ, et fasciculum myrrhæ: et ideo magnum humilitatis insigne, inde huc acquiescere revocari. Ergo *oculi tui columbarum.* Jam, inquit, non ambulas in magnis, neque in mirabilibus super te: sed instar simplicissimæ volucris contenta es simplicioribus, nidificans in foraminibus petræ, meis vulneribus immorans, et libenter ea, quæ sunt de me dumtaxat incarnato et passo, oculo intuens columbino.

5. Aut certe quia in specie avis hujus Spiritus sanctus apparuit, spiritualis magis quam simplex in ea intuitus columbæ nomine commendatur. Et si hoc placeat, oportet referas capitulum præsens ad id, quod paulo ante sodales murænulas ei facere aureas promiserunt, non intendentes (ut tunc docui) ornare aures corporis, sed informare auditum cordis. Potuit itaque fieri, ut fide, quæ est ex auditu, corde amplius mundato, ad videndum quod ante non poterat, instructior redderetur. Et quoniam de acceptis murænulis in visu acutiori ad intelligentiam spiritualem visa est profecisse; placuit sponso, cui semper (quod in se est) placet magis videri in spiritu; et annumerans id quoque ejus laudibus, ait: *Oculi tui columbarum.* Jam me, inquit, intuere in spiritu, quia spiritus ante faciem tuam Christus Dominus. Et habes unde id possis, quia *oculi tui columbarum.* Ante non habebas, et ideo reprimenda fuisti: sed nunc copiam habeto videndi, quia oculi tui columbarum, id est spirituales. Non sane copiam quam petebas: nec enim vel modo adhuc ad illam potes, sed quæ tamen interim sufficere possit. Sane ducenda es de claritate in claritatem: et propterea vide, ut potes, modo; et cum plus poteris, plus videbis.

6. Non puto, fratres, non puto mediocrem hanc, neque communem esse omnibus visionem, etsi sit inferior illa, qua videndus est in futuro. Denique ex his quæ sequuntur advertite. Sequitur enim: *Ecce tu pulcher es, dilecte mi, ecce tu pulcher.* Vides quam in excelso stat, et in sublime mentis verticem extulit, quæ universitatis Dominum quadam sibi proprietate vindicet in dilectum. Attende enim quomodo non simpliciter dilecte, sed, *dilecte mi*, inquit, ut proprium designaret. Magna visio prorsus, de qua ista in id fiduciæ et auctoritatis excrevit, ut omnium Dominum, dominum nesciat, sed dilectum. Existimo enim nequaquam hac vice ejus sensibus importatas imagines carnis, aut crucis,

aut alias quascumque corporearum similitudines infirmitatum. In his namque, juxta Prophetam, *non erat ei species neque decor.* Hæc autem eum intuita, nunc pulcrum decorumque pronuntiat, in visione meliori illum sibi apparuisse significans. Ore enim ad os (sicut quondam cum sancto Moyse) loquitur cum sponsa; et palam, non per ænigmata et figuras, Deum videt. Talem denique ore pronuntiat, qualem et mente conspicatur, visione plane sublimi et suavi. Regem in decore suo viderunt oculi ejus, non tamen ut regem, sed ut dilectum. Viderit sane eum quis super solium excelsum et elevatum; et alius quoque facie ad faciem sibi apparuisse testatus sit: mihi tamen videtur eminentia in hac parte esse apud sponsam, quod ibi visus legitur Dominus, hic dilectus. Sic enim habes: *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, et elevatum.* Et item: *Vidi Dominum facie ad faciem, et salva facta est anima mea.* Sed *si ego Dominus*, inquit, *ubi est timor meus?* Quod si illis facta est revelatio cum timore; quia ubi Dominus, ibi timor: ego profecto, si optio daretur, tanto libentius, tantoque carius sponsæ amplecterer visionem, quanto in meliori affectione, quæ est amor, factam adverto. Nam *timor pœnam habet, perfecta autem caritas foras mittit timorem.* Multum sane interest apparere terribilem in consiliis super filios hominum, et apparere speciosum forma præ filiis hominum. *Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus.* Verba ista plane amorem resonant, non timorem.

7. Sed forte ascendunt cogitationes in corde tuo, et quæris dubius apud te, dicens: Qua ratione verba Verbi facta ad animam referuntur, et rursum animæ ad Verbum, ut illa audierit vocem loquentis sibi, et perhibentis quod pulcra sit, vicissimque idem præconium suo mox reddiderit laudatori? Quomodo possunt hæc fieri? Nam verbo loquimur, non verbum loquitur. Itemque anima non habet unde loquatur, nisi os corporis sibi verba formaverit ad loquendum. Bene quæris: sed attende spiritum loqui, et spiritualiter oportere intelligi quæ dicuntur. Quoties proinde audis vel legis, Verbum atque animam pariter colloqui, et se invicem intueri; noli tibi imaginari quasi corporeas intercurrere voces, sicut nec corporeas colloquentium apparere imagines. Audi potius quid tibi sit in hujusmodi cogitandum. Spiritus est Verbum, spiritusque anima, et habent linguas suas, quibus se alterutrum alloquantur, præsentesque indicent. Et Verbi quidem lingua Favor dignationis ejus: animæ vero Devotionis fervor. Elinguis est anima atque infans quæ hanc non habet, et non potest ipsi ullatenus sermocinatio esse cum Verbo. Ergo hujuscemodi linguam suam cum Verbum movet, volens ad animam loqui, non potest anima non sentire. *Vivus est enim sermo Dei et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus.* Et rursum cum suam animam movet, Verbum latere multo minus poterit, non solum quia ubique est præsens, sed propter hoc magis, quod nisi ipso stimulante, devotionis lingua minime ad loquendum movetur.

8. Verbo igitur dicere animæ, *pulcra es*, et appellare *amicam*; infundere est unde et amet, et se præsumat amari. Ipsi vero Verbum vicissim nominare *dilectum*, et fateri *pulcrum*; quod amat et quod amatur, sine fictione et fraude adscribere illi, et mirari dignationem, et stupere ad gratiam. Siquidem pulcritudo illius dilectio ejus: et ideo major, quia præveniens. Medullis proinde cordis et intimarum vocibus affectionum tanto amplius atque ardentius clamitat sibi diligendum, quanto id prius sensit diligens quam dilectum. Itaque locutio Verbi infusio doni, responsio animæ cum gratiarum actione admiratio. Et idcirco plus diligit, quod se sentit in diligendo victam: et ideo plus miratur, quod præventam agnoscit. Unde non contenta est semel dicere *pulcrum*, nisi repetat et *decorum*, eminentiam decoris illa repetitione designans.

9. Aut certe in utraque Christi substantia dignum expressit omni admiratione decorem, in altera naturæ, in altera gratiæ. Quam pulcher es Angelis

tuis, Domine Jesu, in forma Dei, in die æternitatis tuæ, in splendoribus sanctorum ante luciferum genitus, splendor et figura substantiæ Patris, et quidem perpetuus minimeque fucatus candor vitæ æternæ! Quam mihi decorus es, Domine mi, in ipsa tui hujus positione decoris! Etenim ubi te exinanivisti, ubi naturalibus radiis lumen indeficiens exuisti; ibi pietas magis emicuit, ibi caritas plus effulsit, ibi amplius gratia radiavit. Quam clara mihi oriris *Stella ex Jacob*, quam lucidus *Flos de radice Jesse* egrederis, quam jucundum lumen in tenebris visitasti me, Oriens ex alto! Quam spectabilis et stupendus etiam Virtutibus supernis in conceptu de Spiritu, in ortu de Virgine, in vitæ innocentia, in doctrinæ fluentis, in coruscationibus miraculorum, in revelationibus sacramentorum! Quam denique rutilans post occasum, Sol justitiæ, de corde terræ resurgis! quam formosus in stola tua demum, Rex gloriæ, in alta cœlorum te recipis! Quomodo non pro his omnibus omnia ossa mea dicent : *Domine, quis similis tui?*

10. Hæc ergo similiaque puta in dilecto intuentem sponsam advertisse, cum diceret : *Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus*. Neque hæc sola, sed insuper aliquid proculdubio de naturæ decore superioris, quod nostrum omnino prætervolat intuitum, et effugit experimentum. Ergo iteratio utriusque decorem substantiæ designavit. Audi deinde quomodo tripudiat ad aspectum affatumque dilecti, et coram ipso nuptiali carmine quæ amoris sunt gratulabunda decantat. Sequitur enim : *Lectulus noster floridus, ligna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina*. Sed servemus recentiori principio sponsæ cantilenam, ut et nos de quiete facti alacriores, liberius exsultemus et lætemur in ea ad laudem et gloriam sponsi ipsius Jesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XLVI.

De statu et compositione totius Ecclesiæ. Item quomodo per activam vitam, quæ sub obedientia agitur, perveniatur ad contemplativam.

1. *Lectulus noster floridus, ligna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina*. Epithalamium canit, cubile et thalamos pulcro sermone describens. Sponsum invitat ad requiem. Hoc enim melius, quiescere et cum Christo esse. Necessarium autem exire ad lucra propter salvandos. Verum nunc opportunitate (ut putat) inventa, ornatum nuntiat thalamum, lectulumque velut digito monstrans, dilectum (ut dixi) invitat ad requiem, et cum euntibus in Emmaus cordis ardorem non sustinens, ad mentis pertrahit hospitium, secum pernoctare compellit, et cum Petro loquitur : *Domine, bonum est nos hic esse*.

2. Jam quid spiritualiter ista contineant, requiramus. Et in Ecclesia quidem *lectum* in quo quiescitur, claustra existimo esse et monasteria, in quibus quiete a curis vivitur sæculi, et sollicitudinibus vitæ. Atque is lectus floridus demonstratur, cum exemplis et institutis Patrum, tamquam quibusdam bene olentibus respersa floribus, fratrum conversatio et vita refulget. Porro *domos* populares conventus intellige Christianorum : quos hi qui in sublimitate positi sunt, Christiani utique utriusque ordinis principes, quasi *ligna* parietes, justis impositis legibus fortiter stringunt, ne sua quique lege vel voluntate viventes, tamquam parietes inclinati et maceriæ depulsæ dissideant a semetipsis, et sic omnis structura ædificii corruens dissipetur. *Laquearia* vero quæ a tignis firmiter pendent, et domos insigniter ornant, puto bene instituti Cleri mansuetos et disciplinatos mores, riteque administrata officia designare. Quomodo namque stabunt Ordines clericorum, et administrationes eorum, si non principum, tamquam tignorum beneficio et munificentia sustententur, et protegantur potentia?

3. Quod autem *ligna cedrina*, et cy-

pressina laquearia describuntur, natura absque dubio habet in his speciebus lignorum, quod congruat præfatis ordinibus. Et cedrus quidem quoniam imputribile est, necnon et odoriferum, altæque proceritatis lignum, satis indicat, quales oporteat assumi viros in vices tignorum. Ergo validos et constantes necesse est esse eos, qui super alios ordinantur, necnon et longanimes in spe, atque ad superna mentis verticem attollentes, qui etiam bonum fidei suæ et conversationis ubique odorem spargentes, dicere cum Apostolo possint : *Christi enim bonus odor sumus Deo in omni loco.* Cypressus item, boni æque odoris et imputribile similiter lignum, incorruptæ vitæ et fidei etiam quemvis de Clero debere esse demonstrat, ut merito decori domus ac laquearium ornatui deputetur. Scriptum est enim : *Domum tuam decet sanctitudo, Domine, in longitudinem dierum.* Ubi sane et sanctimoniæ decus, et indeficientis gratiæ expressa perseverantia est. Oportet ergo virum, qui ad ornamentum et decorem assumitur domus, bonis ornatum moribus esse; et quamvis semper ipse sit intus, bonum tamen testimonium habere et ab his qui foris sunt. Sunt et alia in natura lignorum horum competentia his, quæ spiritualiter disseruntur : sed brevitatis causa prætereo.

4. Notandum vero pulcre omnem Ecclesiæ statum brevi uno versiculo comprehensum, auctoritatem scilicet Prælatorum, Cleri decus, populi disciplinam, monachorum quietem. In horum prorsus, cum recte sunt omnia, sancta mater Ecclesia consideratione lætatur, et tunc ea quoque offert intuenda dilecto, cum ad ejus, tamquam omnium auctoris, refert omnia bonitatem, nihil sibi ex omnibus tribuens. Nam quod ait, *noster* et *nostrarum*, non usurpationis est signum, sed dilectionis : quod nimiæ videlicet fiducia caritatis, nihil ejus, quem valde diligit, a se æstimet alienum. Nec enim se sponsi contubernio, aut quietis ejus putat arcendam consortio, quæ semper non quæ sua, sed quæ illius sunt, quærere consuevit : et hæc causa, cur sibi et sponso simul, sive lectulum, sive domos ausa sit pronuntiare communes. Dixit enim *lectulus noster*, et *tigna domorum nostrarum*, et *laquearia nostra* : audacter se in possessione associans, cui junctam non dubitat in amore. Non ita illa, quæ propriæ voluntati nondum abrenuntiavit, sed per se jacet, per se habitat : magis autem non per se, sed cum meretricibus luxuriose vivendo conversatur, concupiscentias loquor carnis, cum quibus dissipat bona sua, et portionem substantiæ, quam sibi dividi postulavit.

5. Cæterum tu qui has Spiritus sancti voces audis vel legis, putasne aliqua horum quæ dicuntur, valeas applicare tibi, ac de felicitate sponsæ, quæ hoc amoris carmine ab ipso Spiritu canitur, aliquid recognoscere in temetipso, ne dicatur et tibi, quia vocem ejus audis, et non scis unde veniat, aut quo vadat? En forte appetis et ipse contemplationis quietem, et bene facis : tantum ne obliviscaris flores, quibus lectulum sponsæ legis adspersum. Ergo cura et tu tuum similiter circumdare bonorum floribus operum, virtutum exercitio, tamquam flore, fructum sanctum otium prævenire. Alioquin delicato satis otio dormitare voles, si non exercitatus quiescere appetas, et Liæ fœcunditate neglecta, solis cupias Rachelis amplexibus oblectari. Sed et præposterus ordo est, ante meritum exigere præmium, et ante laborem sumere cibum, cum dicat Apostolus : *Qui non laborat non manducet. A mandatis tuis intellexi*, inquit : ut scias, nisi obedientiæ mandatorum contemplationis gustum penitus non deberi. Non igitur putes de propriæ amore quietis, sanctæ obedientiæ actibus, seniorumve traditionibus præjudicium ullatenus faciendum. Alioquin non dormiet tecum sponsus in lecto uno, illo præsertim, quem tibi pro obedientiæ floribus, cicutis atque urticis inobedientiæ adspersisti. Propter quod non exaudiet orationes tuas, vocatusque non veniet. Nec enim dabit inobedienti copiam sui tantus obedientiæ amator, ut mori quam non obedire maluerit. Sed neque approbat tuæ contemplationis inane otium, qui dicit per

Prophetam, *Laboravi sustinens* : significans tempus, quo exsul cœlo et patria summæ quietis, operatus est salutem in medio terræ. Magis autem vereor, ne te quoque involvat formidolosa illa sententia, ita intonans in perfidiam Judæorum : *Neomenias vestras, et sabbata, et festivitates alias non feram.* Item, *Kalendas vestras et solemnitates vestras odit anima mea; facta sunt mihi molesta.* Et lugebit super te Propheta, et dicet : *Viderunt eam hostes, et deriserunt sabbata ejus.* Cur enim quod dilectus repudiat, non irrideat inimicus?

6. Miror valde impudentiam aliquorum qui inter nos sunt, qui cum omnes nos sua singularitate turbaverint, sua impatientia irritaverint, sua contumacia et rebellione contempserint, audent nihilominus ad tam fœdum conscientiæ suæ lectulum omni orationum instantia totius puritatis Dominum invitare. At *cum extenderitis*, ait, *manus vestras, avertam oculos meos, et cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam.* Quid enim? Lectulus non est floridus, magis autem et putidus est; et tu illuc Regem gloriæ trahis? Ad pausandum hoc facis, an ad causandum? Centurio vetat illum intrare sub tectum suum propter suam indignitatem, cujus tamen fides in universo redolet Israel : et tu ad te compellis intrare, tantorum sordens spurcitia vitiorum? Clamat Apostolorum Princeps, *Exi a me, Domine, quia homo peccator sum* : et tu dicis, Intra ad me Domine, quoniam sanctus sum? *Omnes*, inquit, *unanimes in oratione estote, fraternitatem diligite.* Et Vas electionis : *Levantes puras manus*, ait, *sine ira et disceptatione.* Videsne quomodo concordent sibi, et eodem spiritu de pace et tranquillitate animi (quam habere debet ille qui orat) loquantur Princeps Apostolorum, et Doctor gentium? Perge ergo tu tota die expandere ad Deum manus tuas, qui fratres tota die molestas, unanimitatem impugnas, ab unitate te separas.

7. Et quid me vis facere, inquis? Profecto ut primo quidem emundes conscientiam ab omni inquinamento iræ et disceptationis, et murmuris, et livoris; et quicquid omnino adversari cognoscitur aut paci fratrum, aut obedientiæ seniorum, de cordis habitaculo eliminare festines. Deinde etiam circumdare tibi flores bonorum quorumcumque actuum et laudabilium studiorum, atque odoramenta virtutum, id est quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque justa, quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ; hæc cogitare, in his exerceri curato. Ad istiusmodi secure vocabis sponsum : quoniam cum introduxeris eum, veraciter dicere poteris et tu, quia *lectulus noster floridus*, redolente nimirum conscientia pietatem, sed pacem, sed mansuetudinem, sed justitiam, sed obedientiam, sed hilaritatem, sed humilitatem. Et de lectulo quidem sic.

8. Domum vero Dei spiritualem seipsum quisque agnoscat, qui tamen jam non in carne ambulet, sed in spiritu. *Templum enim Dei*, ait, *sanctum est, quod estis vos.* Curate ergo, Fratres, spirituali huic ædificio, quod vos estis, ne forte cum in superiora proficere cœperit, vacillet et corruat, si lignis fortibus non fuerit subnixum et colligatum : curate, inquam, illi tigna dare imputribilia et immobilia, Timorem videlicet Domini castum, illum, qui permanet in sæculum sæculi : Patientiam, de qua scriptum est, quia *patientia pauperum non peribit in finem* : Longanimitatem quoque, quæ sub quovis structuræ pondere inflexibilis perseverans, in infinita sæcula vitæ beatæ protenditur, Salvatore loquente in Evangelio : *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Magis autem super omnia Caritatem, quæ numquam excidit, quia *fortis est*, inquit, *ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio.* Studete deinde his tignis substernere et alligare ligna alia æque pretiosa et pulcra, cui tamen illa ad manum fuerint in opus laquearium ad decorem domus, sermonem scilicet sapientiæ sive scientiæ, prophetiam, gratiam curationum, interpretationem sermonum, et cætera talia, quæ magis noscuntur sane apta orna-

tui, quam necessaria fore saluti. De his præceptum non habeo, consilium autem do : quoniam quidem istiusmodi ligna constat et laboriose quæri, et difficile inveniri, et periculose elaborari, (nam et rara ea, præsertim his temporibus, terra nostra producere reperitur) consulo sane et moneo non multopere ista requiri : magis autem ex lignis aliis laquearia præparari, quæ etsi minus appareant splendida, non minus tamen valida esse probantur, insuper et facilius possidentur, et tutius.

9. Utinam et mihi illorum suppetat copia lignorum, quibus hortus Sponsi Ecclesia copiose densatur, pax, bonitas, benignitas, gaudium in Spiritu sancto, misereri in hilaritate, tribuere in simplicitate, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Annon tu illam domum (quod ad laquearia spectat) satis abundeque ornatam censeas, quam talibus lignis inspexeris sufficienter compositeque tabulatam? Domine, dilexi decorem domus tuæ. Semper da mihi ligna hæc, quæso, quibus tibi semper ornatum exhibeam thalamum conscientiæ : conscientiæ dico et meæ, et alterius. His contentus ero. Erunt et qui meo in hac re consilio acquiescere volent, quia et te puto fore contentum : cætera sanctis Apostolis, et viris apostolicis derelinquo. Sed et vos dilectissimi, tametsi illa ligna non habeatis; nihilominus tamen, si hæc habetis, confidite; nihilominus cum omni fiducia accedite ad lapidem summum, angularem, electum, pretiosum; nihilominus super fundamentum Apostolorum et Prophetarum et ipsi tamquam lapides vivi superædificamini, domos spirituales, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo, per Jesum Christum, Sponsum Ecclesiæ, Dominum nostrum, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XLVII.

De triplici flore, scilicet Virginitatis, Martyrii, et bonæ Operationis; et de devotione habenda circa divinum officium.

1. Ego *flos campi, et lilium convallium*. Ad hoc respicere puto, quod sponsa de respersis lectulum floribus commendarat. Ne enim sibi flores adscriberet illos, quibus lectulus decoratus, et venustatus thalamus videbatur, infert Sponsus se esse florem campi; nec de thalamo sane prodire flores, sed de campo; et suo munere et sui participatione fieri quod renitet, et quod redolet. Ne quis ergo exprobrare illi posset, et dicere, *Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* ipse dilectæ suæ, sicut ambitiosus amator, ita informator benignus, pie illi dignanterque demonstrat, cui nitorem, de quo gloriabatur, ac suaveolentiam lectuli debeat deputare. *Ego flos campi*, inquit: de me est quod gloriaris. Saluberrime admonemur et ex hoc loco, quia nequaquam gloriari oportet : et *si quis gloriatur, in Domino glorietur*. Et secundum litteram istud : nunc jam scrutemur, ipso de quo loquitur adjuvante, spiritualem qui in ea tegitur intellectum.

2. Et primo adverte nunc mihi trifarium quemdam floris statum, in *campo*, in *horto*, in *thalamo* : ut post hoc etiam illud facilius compertum fiat, cur se potissimum *campi florem* elegerit appellare. Et in campo quidem atque in horto oritur flos, in thalamo autem minime. Redolet et lucet in eo, non tamen erectus et stans, ut in horto vel campo; sed plane jacens, tamquam qui illatus sit, non innatus. Propterea et necesse est sane reparare frequenter, et semper recentiores apponere flores, quod diu odorem suum minime relineant, nec decorem. Quod si (ut in alio sermone præfatus sum) lectulus respersus floribus conscientia est bonis referta operibus; vides certe, ut similitudo servetur, nequaquam sufficere semel vel secundo operari quod bonum est, nisi incessanter addas nova prioribus, quatenus seminans in benedictionibus, de benedictionibus et metas. Alioquin jacet et marcet flos boni operis, atque in brevi omnis ex eo et nitor exterminatur, et vigor, si non aliis atque aliis superjectis pietatis ac-

tibus continue reparetur. Hoc in thalamo.

3. In horto autem non ita: sed neque in campo similiter. Ex se enim semel productis floribus assidue subministrant, unde diu in ipsis decus ingenitum perseveret. Differunt tamen et ipsi inter se, quod hortus quidem ut floreat, hominum manu et arte excolitur: campus vero ex semetipso naturaliter producit flores, et absque omni humanæ diligentiæ adjutorio. Putasne jam tibi videris advertere quisnam ille sit campus, nec sulcatus vomere, nec defossus sarculo, nec fimo impinguatus, nec manu hominis seminatus; honestatus tamen nihilominus nobili illo flore, super quem constat requievisse Spiritum Domini? *Ecce*, inquit, *odor filii mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.* Necdum speciem suam ille flos agri induerat, et jam dabat odorem suum, quando eum, ut hoc præ gaudio exclamaret, præsensit spiritu, corpore marcens sanctus et senex Patriarcha, caligans visu, sed odoratu sagax. Non se proinde debuit florem thalami protestari, qui flos est perpetuo vigens: sed neque item horti, ne humano videretur opere generatus. Pulcre autem et convenientissime *flos campi sum*, ait, qui et absque humana industria prodiit, et semel prodeunti nulla est deinceps dominata corruptio, ut sermo impleatur quem dixit: *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem.*

4. Sed, si placet, accipe et aliam hujus rei rationem (ut arbitror) non spernendam. Non enim sine causa sane multiplex spiritus a Sapiente describitur, nisi quod sub uno litteræ cortice diversos plerumque sapientiæ intellectus tegere consuevit. Itaque juxta præfatam de floris statu partitionem, flos est Virginitas, flos Martyrium, flos Actio bona. In horto virginitas, in campo martyrium, bonum opus in thalamo. Et bene in horto Virginitas, cui familiaris verecundia est, fugitans publici, latibulis gaudens, patiens disciplinæ. Denique in horto flos clauditur, qui in campo exponitur, spargiturque in thalamo. Et habes: *Hortus conclusus, fons signatus.* Quod utique claustrum pudoris signat in virgine, et inviolatæ custodiam sanctitatis: si tamen talis fuerit, quæ sit sancta corpore et spiritu. Bene item in campo Martyrium, dum Martyres ludibrio omnium exponantur, spectaculum facti et Angelis, et hominibus. Nonne illorum miseranda vox est in psalmo: *Facti sumus opprobrium vicinis nostris, subsannatio et illusio his, qui in circuitu nostro sunt?* Bene quoque in thalamo Actio bona, quæ conscientiam et quietam facit, et tutam. Post bonum denique opus securius in contemplatione dormitur, et tanto quis fiducialius sublimia intueri et investigare aggreditur, quanto sibi conscius est minime se propriæ amore quietis caritatis operibus defuisse.

5. Et hæc omnia secundum aliquid Dominus Jesus. Ipse flos horti, virgo Virga virgine generatus. Idem flos campi, martyr, martyrum corona, martyrii forma. Denique foras civitatem eductus est, extra castra passus est, in ligno elevatus est, spectandus hominibus, subsannandus ab omnibus. Ipse item thalami flos, speculum, et exemplum totius beneficentiæ, quemadmodum ipse Judæis protestatus est, dicens: *Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo.* Et item scriptura de eo: *Qui pertransiit*, ait, *benefaciendo et sanando omnes.* Si igitur hæc tria Dominus, quæ fuit causa, ut e tribus se *campi florem* maluerit appellare? Profecto ut eam ad tolerantiam animaret, cui noverat imminere (siquidem vellet pie vivere in Christo) persecutionem pati. Id se ergo libentius profitetur, ad quod potissimum vult habere sequacem; atque hoc est, quod alias dixi, quoniam semper et illa appetit quietem, et ille incitat ad laborem, denuntians ei, quod *per multas tribulationes oportet intrare in regnum cœlorum.* Unde cum nova in terris Ecclesia noviter desponsata sibi redire ad Patrem disponeret, dicebat ei: *Venit hora, ut omnis qui interficit vos arbitretur obsequium se præstare Deo.* Item, *Si me*, ait, *persecuti sunt, et vos persequentur.* Potes et tu in Evangelio multa

colligere huic denuntiationi malorum perferendorum similia.

6. *Ego flos campi, et lilium convallium.* Illa ergo monstrante lectulum, ille vocat ad campum, ad exercitium provocat. Nec putat quicquam persuasibilius fore illi ad ineundum certamen, quam si seipsum certantis aut exemplum proponat, aut præmium. *Ego flos campi.* Sane utrumvis in hoc sermone intelligi datur, vel quod sit videlicet pugnantis forma, vel quod gloria triumphantis. UTRUMQUE ES MIHI, Domine Jesu, et SPECULUM PATIENDI, et PRÆMIUM PATIENTIS. Utrumque fortiter provocat, ac vehementer accendit. Tu doces manus meas ad prælium exemplo virtutis tuæ, tu caput meum post victoriam tuæ coronas præsentia majestatis, sive quia pugnantem te specto, sive quia te exspecto non solum coronantem, sed et coronam : in utroque mirabiliter tibi me allicis; uterque funis violentissimus ad trahendum. Trahe me post te : libenter te sequor, libentius fruor. Si sic bonus es, Domine, sequentibus te, qualis futurus es consequentibus : *Ego flos campi.* Qui diligit me, veniat in campum, non refugiat mecum, et pro me inire certamen, ut possit dicere : *Bonum certamen certavi.*

7. Et quoniam non superbi vel arrogantes, sed humiles potius, qui de se præsumere nesciunt, martyrio idonei sunt; addit se etiam *lilium* esse *convallium*, id est humilium coronam, specialem gloriam futuræ exaltationis ipsorum hujus eminentia floris designans. Erit namque cum *omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis humiliabitur :* et tunc candor ille vitæ æternæ, lilium plane, non collium, sed convallium, apparebit. *Justus germinabit sicut lilium,* inquit. Quis justus, nisi humilis? Denique cum se manibus Baptistæ servi Dominus inclinaret, et ille expavesceret majestatem : *Sine*, inquit, *sic enim decet nos implere omnem justitiam;* consummationem profecto justitiæ in humilitatis perfectione constituens. Justus ergo humilis, justus *convallis* est. Et si humiles inventi fuerimus, germinabimus et nos sicut lilium, et florebimus in æternum ante Dominum. An non vere vel tunc maxime se lilium convallium comprobabit, cum *reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ?* Non ait corpus nostrum, sed *corpus humilitatis nostræ :* ut hujus lilii miro et sempiterno candore solos significet humiles illustrandos. Et hæc dicta sint pro eo quod sponsus se *florem campi, et lilium* esse *convallium* protestatus est.

8. Jam etiam quid de sua consequenter carissima protestetur, bonum esset audire : sed hora non patitur. Ex Regula namque nostra nihil operi Dei præponere licet. Quo quidem nomine laudum solemnia, quæ Deo in Oratorio quotidie persolvuntur, pater Benedictus ideo voluit appellari, ut ex hoc clarius aperiret, quam nos operi illi vellet esse intentos. Unde vos moneo, dilectissimi, pure semper ac strenue divinis interesse laudibus. Strenue quidem, ut sicut reverenter, ita et alacriter Domino assistatis, non pigri, non somnolenti, non oscitantes, non parcentes vocibus, non præcidentes verba dimidia, non integra transsilientes, non fractis et remissis vocibus muliebre quiddam balba de nare sonantes; sed virili (ut dignum est) et sonitu, et affectu voces sancti Spiritus depromentes. Pure vero, ut nil aliud dum psallitis, quam quod psallitis cogitetis. Nec solas dico vitandas cogitationes vanas et otiosas : vitandæ sunt et illæ, illa dumtaxat hora, et illo loco, quas Officiales fratres pro communi necessitate, quasi necessario, frequenter admittere compelluntur. Sed ne illa quidem profecto recipere tunc consuluerim, quæ forte paulo ante, in claustro sedentes, in codicibus legeratis, qualia et nunc me viva voce disserente ex hoc auditorio Spiritus sancti recentia reportatis. Salubria sunt, sed minime illa salubriter inter psallendum revolvitis. Spiritus enim sanctus illa hora gratum non recipit, quicquid aliud quam debes, neglecto eo quod debes, obtuleris. Cujus semper facere voluntatem ad ejus voluntatem ipso inspirante possimus, gratia et misericordia sponsi

Ecclesiæ Jesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XLVIII.

De laude reciproca, quæ fit inter sponsum et sponsam : et qualiter per umbram Christi intelligatur corpus et fides ejus.

1. *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Non bonæ filiæ quæ pungunt. Attende pessimum germen ejus, cui maledictum est, terræ nostræ. *Cum,* inquit, *colueris eam, spinas et tribulos germinabit tibi.* Donec ergo in carne est anima, inter spinas profecto versatur; et necesse est ut patiatur inquietudines tentationum, tribulationumque aculeos. Quod si lilium est ipsa juxta sponsi verbum, videat quam vigilem sollicitamque esse oporteat super custodia sui, septa undique spinis, hinc inde aculeos intendentibus. Nec enim vel levissimam spinæ sustinet ullatenus punctionem floris teneritudo, sed mox ut modice premitur, perforatur. Sentis quam merito necessarieque hortetur nos Propheta servire Domino in timore; et item Apostolus, cum timore nihilominus et tremore nostram ipsorum operari salutem? Tenebant nimirum proprio experimento hujus sententiæ veritatem, utpote amici sponsi, qui minime prorsus ambigerent, et ad suas animas pertinere quod dicitur : *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Denique unus eorum: *Conversus sum,* ait, *in ærumna mea, dum configitur spina.* Bene confixus, qui conversus exinde est. Bene pungeris, si compungeris. Multi cum sentiunt pœnam, corrigunt culpam; et talis dicere potest : *Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina.* Spina culpa est, spina pœna est, spina falsus frater, spina vicinus est malus.

2. *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* O candens lilium! o tener et delicate flos! increduli et subversores sunt tecum : vide quomodo caute ambules inter spinas. Plenus est mundus spinis : in terra sunt, in aere sunt, in carne tua sunt. Versari in his, et minime lædi, divinæ potentiæ est, non virtutis tuæ. Sed *confidite,* inquit, *quia ego vici mundum.* Etsi igitur undique tibi intendi prospicias tribulationum, tanquam tribulorum, aculeos; non turbetur cor tuum neque formidet, sciens *quia tribulatio operatur patientiam, patientia probationem, probatio spem, spes autem non confundit.* Considera lilia agri quomodo inter spinas vigent et nitent. Si fœnum quod hodie est et cras in clibanum mittitur, Deus sic custodit, quanto magis amicam et sponsam suam carissimam? Denique *custodit Dominus omnes diligentes se. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Non mediocris titulus profecto virtutis, inter pravos vivere bonum, et inter malignantes innocentiæ retinere candorem, et morum lenitatem : magis autem si his qui oderunt pacem, pacificum, et amicum ipsis te exhibeas inimicis. Id plane tibi similitudinem datam de lilio jure quodam proprietatis specialiter vindicabit, quod ipsas utique pungentes se spinas candore proprio illustrare et venustare non cessat. An non proinde lilium tibi videtur, implere quodam modo Evangelii perfectionem, qua orare jubemur pro calumniantibus et persequentibus nos, benefacere his qui oderunt nos? Ergo et tu fac similiter, et erit anima tua amica Domini, et laudabit te de te, dicens : quia *sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.*

3. Sequitur : *Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios.* Reddit sponsa præconii vicem commendanti se sponso, a quo laudari est laudabilem fieri; et quem laudare, intelligere et admirari laudabilem. Et sicut ex eminenti flore figurata a sponso laus ejus est, ita e regione et ex excellenti ligno ipsa illius singularem gloriam eminentiamque demonstrat. Movet tamen me de ligno hoc, quod non tantæ esse excellentiæ videatur, quantæ aliqua cæterorum; et ideo minus digne assumi in opus similitudinis : utpote quod non sufficiat laudis vicem implere. *Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios.* Denique nec sponsa magni æstimasse videtur, quæ hoc in lignis silvarum tantum efferre

curavit, nimirum sterilibus, nec fructus humano victui aptos ferentibus. Cur ergo omissis melioribus et nobilioribus lignis, hujus mediocritas arboris adducta in medium est ad formandum sponsi præconium? Itane ad mensuram laudem recipere debuit, qui ad mensuram Spiritum non accepit? Hoc nempe data de illa arbore similitudo facit, ut videatur habere superiorem, qui parem non habet. Quid dicemus ad hæc? Fateor, parva laus, quoniam parvi laus. Non enim hoc loco prædicatur magnus Dominus et laudabilis nimis, sed parvus Dominus et amabilis nimis, parvulus utique, qui natus est nobis.

4. Ergo non majestas attollitur hic, sed commendatur humilitas; digneque ac rationabiliter quod infirmum et stultum est Dei, hominum fortitudini et sapientiæ antefertur. Ipsi sunt namque ligna silvestria et infructuosa: quoniam, secundum Prophetam, *omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios.* Una inter ligna silvarum Dominus Jesus arbor faciens fructum, secundum hominem sane, etsi prælatus hominibus, sed ab Angelis minoratus. Miro etenim modo et Angelis sese factus caro subjecit, et Angelos sibi manens Deus subjectos retinuit. Denique *videbitis*, inquit, *Angelos ascendentes et descendentes super Filium hominis;* quod in uno eodemque homine Christo Jesu et infirmitatem foveant, et stupeant majestatem. Quia ergo sponsæ id dulcius, quod se imminuit, sapit; libentius attollit gratiam, præfert misericordiam, stupet dignationem. Libuit proinde hominem inter homines admirari, non inter Angelos Deum: tamquam malus inter ligna excellit silvarum, et non plane inter hortorum plantaria. Nec putat minui laudes, ubi de consideratione infirmitatis, pietatis bonitas exaltatur. Quo enim juxta aliquid a laudibus temperat, eo item juxta aliquid magis laudat, minus prosequens gloriam dignitatis, ut gratia dignationis emineat. Sicut ergo Apostolus quod stultum et infirmum est Dei, sapientius fortiusque dicit esse hominibus, sed non Angelis; et sicut Propheta speciosum prædicat forma præ filiis hominum, et non præ Angelis: sic ista certe in eodem spiritu loquens, sub typo fructiferæ arboris silvestriumque lignorum hoc loco efferre voluit Hominem Deum super omnem gratiam hominum, non autem super excellentiam Angelorum.

5. *Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios.* Et bene *inter filios:* quia cum esset unicus Patris sui, multos illi et absque invidia filios acquirere studuit, quos non confunditur vocare fratres, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Jure autem præponitur universis adoptatis per gratiam is, qui per naturam filius est. *Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios.* Merito *sicut malus*, qui instar fructiferæ arboris et umbram refrigerii habet, et fert fructum optimum. Annon vere fructiferum lignum, cujus *flores fructus honoris et honestatis?* Denique lignum vitæ est apprehendentibus eum. Non comparabuntur huic omnia ligna silvarum: quia etsi sint arbores pulcræ et magnæ, quæ opem ferre videantur orando, ministrando, docendo, exemplis juvando: solus tamen Dei Sapientia Christus lignum est vitæ, solus panis vivus qui de cœlo descendit, et dat vitam mundo.

6. Ideo ait: *Sub umbra ejus quem desideraveram sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo.* Merito ejus desideraverat umbram, de quo et refrigerium esset, et refectionem pariter acceptura. Nam cætera quidem silvarum ligna, etsi umbram solatii habent, sed non vitæ refectionem, non fructus perpetuos salutis. Unus est enim vitæ auctor, unus mediator Dei et hominum homo Christus, Jesus, qui dicit sponsæ suæ: *Salus tua ego sum. Non Moyses*, inquit, *dedit vobis panem hunc de cœlo, sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum.* Propterea ergo Christi potissimum desideraverat umbram, quod solus sit, qui non solum ab æstu refrigerat vitiorum, sed et replet delectatione virtutum. *Sub umbra ejus quem desideraveram sedi.* Umbra ejus, caro ejus: umbra ejus,

fides. Mariæ obumbravit proprii Filii caro, mihi Domini fides. Quamquam et mihi quoque quomodo non obumbrat caro, qui in mysterio manduco eam? Et sancta nihilominus Virgo fidei et ipsa experta est umbram, cui dictum est : *Et beata quæ credidisti. Sub umbra ejus quem desideraveram sedi.* Et Propheta : *Spiritus*, inquit, *ante faciem nostram Christus Dominus; in umbra ejus vivemus inter gentes.* In umbra in gentibus, in luce cum Angelis. In umbra sumus, quamdiu per fidem ambulamus, et non per speciem : et ideo justus in umbra, qui ex fide vivit. At qui vivit ex intellectu, beatus est : quia non in umbra jam, sed in lumine. Justus erat David, et ex fide vivebat, cum dicebat Deo : *Da mihi intellectum, ut discam mandata tua, et vivam :* sciens successurum fidei intellectum, intellectui revelandum lumen vitæ, et luminis vitam. Prius est venire ad umbram, et ita ad id, cujus umbra est, pertransire : quoniam *nisi credideritis*, ait, *non intelligetis.*

7. Vides fidem et vitam esse, et vitæ umbram. Nam e regione vita in deliciis agens, quoniam non est ex fide, et mors est, et umbra mortis. *Quæ enim*, inquit, *vidua in deliciis est, vivens mortua est.* Denique *sapientia carnis mors est.* Sed et mortis est umbra, illius scilicet quæ cruciat in æternum. Sedimus et nos aliquando in tenebrosis et umbra mortis, carnaliter conversantes, et non ex fide viventes, mortui jam quidem justitiæ, a morte vero secunda paulo minus absorbendi. Quantum etenim umbra prope est corpori cujus est umbra, tantum pro certo vita illa nostra inferno appropinquavit. Denique *nisi quia Dominus adjuvit me*, inquit, *paulo minus habitasset in inferno anima mea.* Nunc autem de umbra mortis ad vitæ transivimus umbram, magis autem translati sumus de morte ad vitam, in Christi umbra viventes, si tamen viventes, et non mortui. Nec enim, reor, continuo, ut quis in umbra ejus fuerit, quod vivat in ea : quia non plane omnis qui fidem habet, ex fide vivit. Nam fides sine operibus mortua est; nec potest dare vitam, quam minime ipsa habuerit. Ideo Propheta cum dixisset, *Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus*, non contentus fuit sequi et dicere : In umbra ejus sumus, sed *in umbra*, inquit, *ejus vivimus inter gentes.* Et tu ergo vide ut vivas exemplo Prophetæ in umbra ejus, ut quandoque et regnes in lumine ejus. Nec enim tantum umbram habet, habet et lucem. Ipse per carnem umbra est fidei, ipse intelligentiæ lumen per spiritum. Et caro est enim, et spiritus. Caro in carne manentibus, spiritus ante faciem nostram, id est in futuro : si tamen quæ retro sunt obliviscentes, ad ea quæ ante sunt nosmetipsos extendimus, quo pervenientes experiamur de verbo quod dixit : *Caro non prodest quicquam, spiritus est qui vivificat.* Nec ignoro, quod in carne adhuc manens quis dixerit : *Etsi cognovimus Christum secundum carnem, sed nunc jam non novimus.* At hoc ille : nos vero qui nondum in paradisum, nondum ad tertium cœlum rapi meruimus, Christi interim carne pascamur, mysteria veneremur, exempla sectemur, fidem servemus; et vivimus, profecto in umbra.

8. *In umbra ejus quem desideraveram sedi.* Fortassis felicius aliquid ista expertam se gloriatur in eo, quod se in umbra dicit, non, ut Propheta, vivere, sed sedisse. Sedere enim quiescere est. Plus est autem quiescere in umbra, quam vivere : sicut vivere plus est, quam tantummodo esse in ea. Igitur quod est commune multorum Propheta assumens sibi, *In umbra ejus vivimus*, inquit : sponsa vero habens prærogativam, etiam quod sub ea singulariter sederit, gloriatur. Non enim ut ille pluraliter, *Vivimus*, ita et hæc, *Sedimus* dixit; sed singulariter, *sedi*, ut agnoscas prærogativam. Ubi itaque nos cum labore vivimus, qui conscii peccatorum sub timore servimus, ibi hæc devota et amans suaviter requiescit. Denique timor pœnam habet, amor suavitatem. Unde ait : *et fructus ejus dulcis gutturi meo*, gustum contemplationis significans, quem obtinuerat per amorem suaviter sublevata. At istud in umbra, quia per speculum et in ænigmate. Erit cum declinaverint umbræ crescente lumine, immo penitus

disparuerint, et subintrabit sicut perspicua, ita et perpetua visio; eritque non modo suavitas gutturi, sed et satietas ventri; sine fastidio tamen. *Sub umbra ejus quem desideraveram sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo.* Nos quoque ubi sponsa pausat, pausemus pariter, de sumpto gustu Patremfamilias glorificantes, qui nos ad tales epulas invitavit, sponsum Ecclesiæ Jesum Christum Dominum nostrum, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO XLIX.

Qualiter per discretionem ordinatur Caritas, ut omnia membra Ecclesiæ, id est electi, invicem colligentur.

1. INTRODUXIT *me rex in cellam vinariam, ordinavit in me caritatem.* Ut quidem propositi capituli videtur sonare littera, habito pro votis dulci admodum familiarique colloquio cum dilecto, illo abeunte sponsa regreditur ad adolescentulas, aspectu ita ipsius affatuque refecta atque accensa, quatenus ebriæ similis appareret. Et quasi illis stupentibus novitatem, et quærentibus causam, respondit mirum minime esse, si vino æstuaret, quæ in cellam vinariam introisset. Et secundum litteram ita. Secundum spiritum quoque non negat ebriam, sed amore, non vino, nisi quod amor vinum est. *Introduxit me rex in cellam vinariam.* Quando præsens est sponsus, et sponsa ad ipsum sermonem dirigit; tunc *sponsus* dicitur aut *dilectus*, aut *quem diligit anima mea*, inquit: loquens vero de ipso adolescentulis, *regem* nominat. Ut quid hoc? Propterea credo, quia et sponsæ amanti atque dilectæ conveniat uti familiarius (quod ad se est) amoris nominibus: et adolescentulis, tamquam disciplina indigentibus, opus sit reverendo premi vocabulo majestatis.

2. *Introduxit me rex in cellam vinariam.* Quænam ista sit cella vinaria, prætereo dicere, quia dixisse me recolo. Tamen si ad Ecclesiam referatur sermo, cum repleti Spiritu sancto Discipuli musto ebrii a populo putarentur; tunc tamquam amicus sponsi pro sponsa stans Petrus in medio eorum: *Non,* inquit, *sicut vos æstimatis, hi ebrii sunt.* Attende interim, quod non omnino ebrios, sed ebrios, sicut ab illis æstimati sunt, denegavit. Erant enim ebrii, sed Spiritu sancto, non musto. Et quasi testificarentur ad plebem, revera se in cellam fuisse vinariam introductos, rursum Petrus pro omnibus: *Sed hoc est,* ait, *quod dictum est per Prophetam Joel: Et erit in novissimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filiæ. Juvenes vestri visiones videbunt, et senes vestri somnia somniabunt.* An non tibi cella videtur fuisse vinaria illa domus, in qua erant Discipuli pariter congregati, *cum factus est repente de cœlo sonus, tamquam advenientis spiritus vehementis, et replevit totam domum, ubi erant sedentes,* adimplevitque prophetiam Joel? Et nonne unusquisque illorum exiens inebriatus ab ubertate domus illius, et torrente voluptatis tantæ potatus, dicere merito quibat: *Quoniam introduxit me rex in cellam vinariam?*

3. Sed et tu quoque, si collecto tuo spiritu, mente sobria et vacua curis, orationis domum solus introeas, et stans coram Deo ad unum aliquod de altaribus, cœli januam tangas sancti desiderii manu, et præsentatus choris Sanctorum, tua penetrante devotione (siquidem oratio justi penetrat cœlos) in ipsorum præsentia miserandus deplores miserias et calamitates quas pateris; crebris suspiriis et gemitibus inenarrabilibus prodas necessitatem, flagites pietatem: si, inquam, hoc egeris, confido in eo qui dixit: *Petite, et accipietis,* quia si perseveraveris pulsans, non exibis vacuus. Verum cum te nobis reddideris plenum gratia et caritate, nec poteris spiritu fervens dissimulare munus acceptum, quod sine invidia communicabis; erisque omnibus in gratia, quæ data est tibi, non modo gratus, sed fortassis etiam admirandus: poteris et ipse veraciter protestari, quia *introduxit me rex in cellam vinariam:* tantum cautus esto, non in te, sed in Domino gloriari. Nec omne donum, quamvis

spirituale, prodire dixerim de cella vinaria, cum sint et aliæ penes sponsum cellæ vel apothecæ, diversa in se recondita habentes dona atque charismata, secundum divitias gloriæ ejus : de quibus cellis memini me alibi latius disputasse. *Nonne hæc condita sunt*, inquit, *apud me, et signata in thesauris meis?* Ergo pro diversitate cellarum, divisiones gratiarum sunt, et unicuique manifestatur Spiritus ad utilitatem. Et quamquam alii quidem detur sermo sapientiæ, alii autem sermo scientiæ, alii vero prophetia, alii gratia curationum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum, aliaque aliis his similia : non tamen quis horum pro hujusmodi dicere poterit, quod introductus fuerit in cellam vinariam. Ex aliis quippe cellis sive thesauris ista sumuntur.

4. Sed si quis orando obtineat mente excedere in id divini arcani, unde mox redeat divino amore vehementissime flagrans, et æstuans justitiæ zelo, necnon et in cunctis spiritualibus studiis atque officiis pernimium fervens, ita ut possit dicere, *Concaluit cor meum intra me, et in meditationibus meis exardescit ignis :* is plane, cum ex caritatis abundantia bonam et salutarem vini lætitiæ ructare crapulam cœperit, in cellam non immerito perhibebitur vinariam introisse. Cum enim duo sint beatæ contemplationis excessus, in intellectu unus, et alter in affectu; unus in lumine, alter in fervore; unus in agnitione, alter in devotione : pius sane affectus, et pectus amore calens, et sanctæ devotionis infusio, etiam et vehemens spiritus repletus zelo, non plane aliunde, quam e cella vinaria reportantur : et cuicumque cum horum copia surgere ab oratione donatur, potest in veritate loqui : quia *introduxit me rex in cellam vinariam.*

5. Sequitur : *Ordinavit in me caritatem.* Omnino necessarie. Importabilis siquidem absque scientia est zelus. Ubi ergo vehemens æmulatio, ibi maxime discretio est necessaria, quæ est ordinatio caritatis. SEMPER quidem zelus absque scientia minus efficax, minusque utilis invenitur; plerumque autem et perniciosus valde sentitur. Quo igitur zelus fervidior, ac vehementior spiritus, profusiorque caritas; eo vigilantiori opus scientia est, quæ zelum supprimat, spiritum temperet, ordinet caritatem. Proinde sane ne tamquam nimia et importabilis pro impetu spiritus, quem e cella videtur vinaria reportasse, præsertim ab adolescentulis sponsa timeatur; jungit quod discretionis est etiam se pariter accepisse, id est ordinem caritatis. DISCRETIO quippe omni virtuti ordinem ponit, ordo modum tribuit et decorem, etiam et perpetuitatem. Denique ait : *Ordinatione tua perseverat dies*, diem virtutem appellans. Est ergo discretio non tam virtus, quam quædam moderatrix et auriga virtutum, ordinatrixque affectuum, et morum doctrix. Tolle hanc, et virtus vitium erit, ipsaque affectio naturalis in perturbationem magis convertetur, exterminiumque naturæ. *Ordinavit in me caritatem.* Factum est autem hoc, cum in Ecclesia quosdam quidem dedit Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios Pastores et Doctores ad consummationem sanctorum. Oportet autem ut hos una omnes caritas liget, et contemperet in unitatem corporis Christi : quod minime omnino facere poterit, si ipsa non fuerit ordinata. Nam si suo quisque feratur impetu secundum spiritum quem accepit, et ad quæque volet indifferenter, prout afficitur, et non rationis judicio convolarit; dum sibi assignato officio nemo contentus erit, sed omnes omnia indiscreta administratione pariter attentabunt, non plane unitas erit, sed magis confusio.

6. *Ordinavit in me caritatem.* Utinam et in me Dominus Jesus tantillum ordinet caritatis quod dedit; ut sic mihi curæ sint universa quæ sunt ipsius, ut tamen quod mei potissimum propositi seu officii esse constiterit, ante omnia curem : sed sane ita id prius, ut tamen ad multa, quæ mihi specialiter non attinent, afficiar amplius. Non enim semper quod prius curandum, id etiam diligendum amplius erit : cum sæpe quod prius est ad sollicitudinem, minus sit ad utilitatem, ac per hoc minus esse opor-

teat et in affectu. FREQUENTER proinde quod pro injuncto præponitur, de judicio posthabetur : et quod veritas judicat præponendum, id carius amplectendum ordo postulat caritatis. Nonne, verbi gratia, ex injuncto incumbit mihi cura omnium vestrum ? Jam quicquid huic forte prætulero operi, quo minus ipsi invigilem digne et utiliter pro viribus exsequendo, etsi ex caritate fortassis id facere videar, ordinis tamen ratio non consentit. Quod si ante omnia quidem (ut debeo) huic intendo curæ, non autem magis ad majora gaudeo Dei lucra, quæ per alterum fieri forte comperero; patet me ordinem caritatis ex parte tenere, ex parte nequaquam. Si vero me et ad id amplius, quod specialius incumbit, sollicitum, et nihilominus ad illud, quod majus est, magis affectum exhibeam; utrobique profecto invenior caritatis ordinem assecutus, et non est cur dicere non possim etiam ipse, quia *ordinavit in me caritatem*.

7. Si autem dicas difficile quemquam plus alieno gaudere magno bono, quam proprio parvo : advertes certe vel ex hoc excellentiam gratiæ apud sponsam, et quoniam non cuilibet animæ dicere sit, quia *ordinavit in me caritatem*. Quare facies deciderunt quorumdam vestrum modo ad hunc sermonem? Nam alta suspiria testantur tristitiam animorum, conscientiarumque dejectionem. Nimirum metientes nosmetipsos nobis, sentimus aliqui nostrum pro nostræ imperfectionis experientia, quam rara virtus sit alienæ non invidere virtuti, nedum gaudere ad illam, nedum etiam tanto plus quam ad propriam quemque gratulari, quanto se perpenderit in virtute superatum. Adhuc modicum lumen in nobis est, Fratres, quotquot de nobis ita sentimus. *Ambulemus dum lucem habemus, ne tenebræ nos comprehendant*. Ambulare, proficere est. Ambulabat Apostolus, qui dicebat : *Non arbitror me comprehendisse*; et addit : *Unum autem, quæ retro sunt obliviscens, ad ea quæ ante sunt, me extendo*. Quid est, *unum autem ?* Unum autem, inquit, quasi remansit mihi ad remedium, ad spem, ad consolationem. Quid illud? *Quæ retro sunt* videlicet *obliviscens, ad ea quæ ante sunt me extendo*. Magna fiducia! quod magnum electionis Vas perfectum abnuens, profectum fatetur. Ergo non ambulantem, sed sedentem a mortis tenebris comprehendi periculum est. Et quis sedens, nisi qui non curat proficere? Id caveto : et si morte præoccupatus fueris, in refrigerio eris. Dices Deo : *Imperfectum meum viderunt oculi tui, et in libro tuo* nihilominus, inquit, *omnes scribentur*. Qui omnes? Profecto qui in desiderio proficiendi inveniuntur. Sequitur enim : *Dies formabuntur, et nemo in eis*, subaudis peribit. Dies proficientes intellige, qui si morte præoccupati fuerint, in eo quod eis deest perficiendi sunt. Formabuntur, et nemo in eis informis relinquetur.

8. Et quomodo, ais, ego proficere possum, qui fratri proficienti invideo? Si doles quod invides, sentis, sed non consentis. Passio est, quandoque sananda, non actio condemnanda. Tantum non illic resideas, iniquitatem meditans in cubili tuo, qualiter videlicet foveas morbum, satisfacias pesti, persequaris insontem, bene ab illo gesta calumniando, deprimendo, pervertendo, atque impediendo gerenda. Alioquin non nocet ambulanti et extendenti se ad meliora, quod jam non ipse operatur, sed quod habitat in eo peccatum. Non est ergo damnatio illi, qui non dat membra sua arma iniquitati, non linguam ad detrahendum, non quicquam reliqui corporis ad lædendum nocendumve aliquo modo : magis autem confunditur sic se esse male affectum : et inolitum ex longo vitium confitendo, flendo, orando conatur expellere; et cum non prævalet, mitior inde ad omnes, atque apud se humilior invenitur. Quis sanum sapiens hominum damnet, qui a Domino didicit mitis esse, et humilis corde? Absit ut inveniatur expers salutis imitator Salvatoris, sponsi Ecclesiæ Domini nostri Jesu Christi, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO L.

De duplici Caritate, scilicet actuali et affectuali; et ejus ordinatione.

1. Vos forsitan exspectatis tractari sequentia, explicitum putantes versiculum, qui novissime tractabatur. Verum ego aliud molior : habeo enim quod adhuc vobis apponam de fragmentis hesterni convivii, quæ mihi collegeram ne perirent. Peribunt autem, si nulli apposuero : nam si voluero ea habere solus, ipse peribo. Nolo proinde vestram illis, quam bene novi, fraudare ingluviem : præsertim cum sint de ferculo caritatis, eo dulcia, quo subtilia : eo sapida, quo minuta. Alioquin contra caritatem est valde nimis de ipsa caritate fraudare. Itaque hic sum : *Ordinavit in me caritatem.*

2. Est caritas in actu, est et in affectu. Et de illa quidem quæ operis est, puto datam esse legem hominibus, mandatumque formatum; nam in affectu quis ita habeat, ut mandatur? Ergo illa mandatur ad meritum, ista in præmium datur. Cujus initium quidem, profectumque vitam quoque præsentem experiri divina posse gratia non negamus : sed plane consummationem defendimus futuræ felicitati. Quomodo ergo jubenda fuit, quæ implenda nullo modo erat? Aut si placet tibi magis de affectuali datum fuisse mandatum, non inde contendo, dummodo acquiescas et tu mihi, quod minime in vita ista ab aliquo hominum possit, vel potuerit adimpleri. Quis enim sibi arrogare id audeat, quod se Paulus ipse fatetur non comprehendisse? Nec latuit Præceptorem, præcepti pondus hominum excedere vires : sed judicavit utile ex hoc ipso suæ illos insufficientiæ admoneri, et ut scirent sane, ad quem justitiæ finem niti pro viribus oporteret. Ergo mandando impossibilia, non prævaricatores homines fecit, sed humiles, ut omne os obstruatur, et subditus fiat omnis mundus Deo : *quia ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo.* Accipientes quippe mandatum, et sentientes defectum, clamabimus in cœlum, et miserebitur nostri Deus : et sciemus in illa die, quia *non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit.*

3. Atque hoc dixerim, siquidem consenserimus affectualem legem fuisse mandatam. Sed actuali id potius convenire inde vel maxime apparere videtur, quod cum dixisset Dominus, *Diligite inimicos vestros*, mox de operibus infert : *Benefacite his qui oderunt vos.* Item Scriptura : *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi.* Et hic de actu habes, non de affectu. Sed audi item Dominum etiam de sui dilectione mandantem : *Si diligitis me,* inquit, *sermones meos servate.* Atque hic quoque ad opera mittimur per injunctam observantiam mandatorum. Supervacue autem de opere monuisset, si in affectione jam fuisset dilectio. Sic te ergo necesse est et illud accipere, quod juberis diligere proximum tuum sicut teipsum, etsi non ita aperte expressum sit. An non denique satis tibi esse judices ad implendum istud de proximi dilectione mandatum, si id perfecte observes, in quo omni homini recte de lege naturæ præscribitur : *Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris?* et item illud : *Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis.*

4. Neque hoc dico, ut sine affectione simus, et corde arido solas moveamus manus ad opera. Legi inter alia, quæ scribit Apostolus magna et gravia hominum mala, hoc quoque adnumeratum, *sine affectione* scilicet esse. Sed est affectio quam caro gignit; et est quam ratio regit, et est quam condit sapientia. Prima est, quam Apostolus legi Dei dicit non esse subjectam, nec esse posse : secunda, quam perhibet e regione consentientem legi Dei, quoniam bona est : nec dubium distare inter se contentiosam, et consentaneam. Longe vero tertia ab utraque distat, quæ et gustat, et sapit quoniam suavis est Dominus, primam eliminans, secundam remunerans. Nam prima quidem dulcis, sed turpis : secunda sicca, sed fortis : ultima pinguis, et suavis est. Igitur per secundam opera fiunt, et in ipsa caritas sedet, non illa affec-

tualis, quæ sale sapientiæ condita pinguescens magnam menti importat multitudinem dulcedinis Domini : sed quædam potius actualis, quæ etsi nondum dulci illo amore suaviter reficit, amore tamen amoris ipsius vehementer accendit. *Non diligamus*, ait, *verbo, neque lingua, sed opere et veritate.*

5. Vides quomodo caute medius incedit inter vitiosum atque affectuosum amorem, ab utroque pariter hanc distinguens actualem et salutiferam caritatem? Nec linguæ mentientis in hac dilectione recipit fictum, nec rursum afficientis exigit sapientiæ gustum. *Opere*, inquit, *diligamus et veritate* : quod videlicet moveamur ad bene operandum magis quodam vividæ veritatis impulsu, quam sapidæ illius caritatis affectu. *Ordinavit in me caritatem.* Quam putas harum? Utramque, sed ordine opposito. Nam actualis inferiora præfert, affectualis superiora. Etenim in bene affecta mente non dubium (verbi causa) quin dilectioni hominis Dei dilectio præponatur, et in hominibus ipsis perfectiores infirmioribus, cœlum terræ, æternitas tempori, anima carni. Attamen in bene ordinata actione sæpe, aut etiam semper, ordo oppositus invenitur. Nam et circa proximi curam et plus urgemur, et pluries occupamur; et infirmioribus fratribus diligentiori sedulitate assistimus; et paci terræ magis, quam cœli gloriæ jure humanitatis et ipsa necessitate intendimus; et temporalium inquietudine curarum vix aliquid sentire de æternis permittimur; et languoribus nostri corporis, postposita animæ cura, pene continue inservimus; et ipsis denique infirmioribus membris nostris abundantiorem honorem, juxta sententiam Apostoli, circumdamus : per hoc quodam modo facientes verbum Domini, de quo habes: *Erunt novissimi primi, et primi novissimi.* Orantem denique hominem cum Deo loqui quis dubitet? Quoties tamen inde caritate jubente abducimur et avellimur propter eos, qui nostra indigent opera vel loquela? Quoties pie cedit negotiorum tumultibus pia quies? Quoties bona conscientia ponitur codex, ut operi manuum insudetur? Quoties pro administrandis terrenis, justissime ipsis supersedemus celebrandis Missarum solemniis? Ordo præposterus : sed necessitas non habet legem. Agit ergo suum actualis caritas ordinem juxta Patris familias jussionem, incipiens a novissimis. Pia certe et justa, quæ non sit acceptrix personarum; nec pretia consideret rerum, sed hominum necessitates.

6. At non ita affectualis: nam a primis ipsa ducit ordinem. Est enim sapientia, per quam utique quæque res sapiunt prout sunt: ut (verbi gratia) quæ pluris natura habet, pluris quoque ipsa affectio sentiat, minora minus, minima minime. Et illum quidem ordinem caritatis veritas facit, hunc autem veritatis caritas vindicat sibi. Nam et vera in hoc est caritas, ut qui indigent amplius, accipiant prius : et rursus in eo cara apparet veritas, si ordinem tenemus affectu, quem illa ratione. Tu ergo si diligas Dominum Deum tuum toto corde, tota anima, tota virtute tua; et amorem amoris illum, quo contenta est caritas actualis, affectu ferventiori transsiliens, ipso cominus divino amore (ad quem is est gradus) accepto in plenitudine spiritu, totus ignescas : sapit tibi profecto Deus, etsi non digne omnino prout est, (quod utique impossibile est omni creaturæ) certe prout tuum sapere est. Deinde sapies etiam ipse tu tibi prout es, cum te senseris nil habere prorsus, unde te ames, nisi in quantum Dei es : quippe qui totum unde amas, in illum effuderis. Sapies, inquam, tibi prout es, cum ipso experimento amoris tui, et affectionis quam ad teipsum habebis, nihil dignum te esse invenies, quod vel a teipso ametur, nisi propter ipsum, sine quo ipse es nihil.

7. Jam vero proximus, quem vere te oportet diligere tamquam teipsum, ut tibi et ipse sapiat prout est, haud aliud profecto sapiet tibi, quam tu tibi, qui hoc est quod tu : est enim homo. Qui itaque te non diligis, nisi quia diligis Deum; consequenter omnes qui similiter diligunt eum, diligis tamquam teipsum. Porro inimicum hominem,

quoniam nihil est, pro eo quod non diligit Deum; non potes quidem diligere tamquam teipsum, qui Deum diligis: diliges tamen ut diligat. Non est autem idipsum, diligere ut diligat, et diligere quia diligit. Proinde ut tibi et ipse sapiat prout est, sapiet tibi, non quidem quod est, qui utique nihil est; sed quod futurus forsitan est, quod est prope nihili, quippe quod adhuc pendet sub dubio. Etenim de quo constat quod ad amorem Dei non sit deinceps rediturus, sapiat tibi necesse est, non prope jam nihil, sed nihil ex toto, utpote quod in æternum nihil est. Illo igitur excepto, qui non modo jam non diligendus, insuper et odio habendus est, secundum illud, *Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, et super inimicos tuos tabescebam?* de cætero nulli vel inimicissimo homini negari quantulumcumque affectum caritas sane in hac parte ambitiosa permittit. Quis sapiens, et intelliget hæc?

8. Da mihi hominem, qui ante omnia quidem ex toto se diligat Deum; se vero et proximum, in quantum diligunt ipsum; inimicum autem, tamquam aliquando forsitan dilecturum; porro parentes carnis suæ germanius propter naturam, spirituales vero eruditores suos profusius propter gratiam; atque in hunc modum ad cætera quæque Dei ordinato intendat amore, despiciens terram, suspiciens cœlum, utens hoc mundo tamquam non utens, et inter utenda et fruenda intimo quodam mentis sapore discernens, ut transitoria transitorie, et ad id dumtaxat quod opus, et prout opus est curet, æterna desiderio amplectatur æterno: talem, inquam, da mihi hominem, et ego audacter illum sapientem pronuntio, cui nimirum quæque res revera sapiunt prout sunt, et cui in veritate atque securitate competit gloriari, et dicere, quia *ordinavit in me caritatem.* Sed ubi ille, aut quando ista? Quod flens dico, quousque odoramus, et non gustamus, prospicientes patriam, et non apprehendentes, suspirantes, et de longe salutantes? O veritas exsulum patria, exsilii finis! video te, sed intrare non sinor carne retentus, sed nec dignus admitti, peccatis sordens. O Sapientia, quæ attingis a fine usque ad finem fortiter in instituendis et continendis rebus; et disponis omnia suaviter in beandis et ordinandis affectibus! dirige actus nostros, prout nostra temporalis necessitas poscit; et dispone affectus nostros, prout tua veritas æterna requirit, ut possit unusquisque nostrum secure in te gloriari et dicere, quia *ordinavit in me caritatem.* Tu es enim Dei virtus et Dei sapientia, Christus sponsus Ecclesiæ, Dominus noster, super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LI.

Qualiter sponsa petit sibi accumulari fructus bonorum Operum cum floribus, et odoramentis Fidei; item de Spe, et timore.

1. Fulcite *me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.* Crevit amor, quia incentiva amoris plura solito processerunt. Vides siquidem, quanta hac vice non videndi tantum, sed et colloquendi copia fuit. Ipsa quoque visio apparet vultu indulta sereniori, et sermo jucundior, et sermocinatio longior atque protractior. Nec solum oblectata colloquio, sed et gloriata præconio est. Ad hæc, ejus quem desideraverat refrigerata est umbra, cibata fructu, potata calice. Nec enim sitibunda putanda est exisse de cella vinaria, in quam se introductam modo novissime gloriatur. Immo vero sitibunda, quoniam *qui bibit me*, inquit, *adhuc sitiet.* Post ista omnia, sponso more suo secedente, illa languere amore se perhibet, id est præ amore. Quo enim gratiorem fuerat experta præsentiam, eo postmodum absentiam molestiorem sensit. Subtractio nempe rei quam amas, augmentatio desiderii est: et quod ardentius desideras, cares ægrius. Rogat proinde ista interim odoramentis florum ac fructuum confoveri, quousque denuo revertatur, quem molestissime sustinet demorantem. Atque is ordo sermonum.

2. Nunc jam spiritualem fructum,

qui in ipsis est, spiritu duce veritatis tentemus eruere. Et si communis Ecclesia sanctorum hic recipitur loquens, nos in floribus fructibusque designati sumus; sed et quique conversi de sæculo in toto sæculo. In *floribus* quidem novella et tenera adhuc incipientium conversatio demonstratur, in *fructibus* vero proficientium fortitudo et maturitas perfectorum. His stipata mater peregrinans et fructificans, cui vivere Christus est, et mori lucrum; profecto æquanimius fert molestiam suæ dilationis, quoniam, juxta scripturam, datur *ei de fructu manuum suarum*, tamquam ex primitiis spiritus, et laudant eam in portis opera ejus. Si autem secundum moralem sensum in una anima vis tibi utraque hæc assignari, et *flores* videlicet, et *fructus;* fidem florem, fructum actum intellige. Nec incongrue (ut opinor) id tibi videbitur, si advertas, quomodo instar floris necessario præcedentis fructum, bonum quoque opus fide oporteat præveniri. Alioquin *sine fide impossibile est placere Deo*. Paulo attestante, magis autem æque ipso docente, *Omne quod non est ex fide, etiam peccatum est.* Itaque nec sine flore fructus, nec sine fide opus bonum. Sed et fides sine operibus mortua est, sicut inutiliter quoque flos apparet, ubi non sequitur fructus. *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.* Ergo ex bonis operibus in fide non ficta radicatis recipit consolationem mens assueta quieti, quoties sibi (ut assolet) lux contemplationis subtrahitur. Quis enim, non dico continue, sed vel aliquamdiu, dum in hoc corpore manet, lumine contemplationis fruatur? At quoties (ut dixi) corruit a contemplativa, toties in activam se recipit, inde nimirum tamquam e vicino familiarius reditura in idipsum : quoniam sunt invicem contubernales hæ duæ, et cohabitant pariter; est quippe soror Mariæ Martha. Neque enim, etsi a contemplationis lumine cadit, patitur tamen ullatenus se incidere in tenebras peccati, seu ignaviam otii, sane in luce bonæ operationis se retinens. Et ut scias etiam opera lucem esse : *Luceat lux vestra*, inquit, *coram hominibus.* Quod non est dubium de operibus fuisse dictum, quæ homines poterant intueri.

3. *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.* CUM PRÆSTO EST quod amatur, viget amor; languet cum abest. Quod non est aliud, quam tædium quoddam impatientis desiderii, quo necesse est affici mentem vehementer amantis absente quem amat, dum totus in exspectatione, quantamlibet festinationem reputat tarditatem. Et ideo ista postulat sibi accumulari bonorum operum fructus cum fidei odoramentis, in quibus moram faciente sponso interim requiescat. Loquor vobis experimentum meum quod expertus sum. Si quando sane comperi profecisse aliquos vestrum ex meis monitis, tunc non me piguit, fateor, curam prætulisse sermonis proprio otio et quieti. Cum enim (verbi gratia) post sermonem iracundus quispiam reperitur mutatus in mitem, superbus in humilem, pusillanimis in fortem : porro mitis, humilis, fortis, in sua quisque gratia excrevisse, et seipso melior factus esse agnoscitur; sed et qui forte tepuerant et languebant circa spirituale studium torpentes et dormitantes, ad ignitum eloquium Domini referbuisse et evigilasse videntur; et qui deserto fonte sapientiæ, foderant sibi propriæ voluntatis cisternas non valentes aquas continere, proptereaque ad omne injunctum gravati corde arido murmurabant, nullum in se habentes devotionis humorem : hi, inquam, cum de rore verbi, et pluvia voluntaria, quam segregavit Deus hæreditati suæ, refloruisse probantur in opera obedientiæ, facti in omnibus voluntarii et devoti, non est (dico vobis) unde subeat mentem, quasi pro intermisso studio jucundæ contemplationis, tristitia, cum talibus fuero circumdatus floribus atque fructibus pietatis. Patienter avellor ab infœcundæ Rachelis amplexibus, ut de Lia mihi exuberent fructus profectuum vestrorum. Minime prorsus pigebit me intermissæ quietis pro cura sermonis, cum videro in vobis germinare semen meum, atque ex eo augeri incrementa frugum justitiæ

vestræ. Caritas enim quæ non quærit quæ sua sunt, id mihi jamdudum facile persuasit, nil scilicet desiderabilium meorum vestris præferre utilitatibus. Orare, legere, scribere, meditari, et si qua sunt alia spiritualis studii lucra, hæc arbitratus sum propter vos detrimenta.

4. *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.* Hoc itaque locuta est sponsa adolescentulis in sponsi absentia, monens eas in fide proficere et operibus bonis donec veniat, sentiens in eo fore et beneplacitum sponsi, et filiarum salutem, et suam ipsius consolationem. Scio me hunc locum in libro de Dilectione Dei plenius explicuisse, et sub alio intellectu: potiorine an deteriori, Lector judicet, si cui utrumque videre placuerit. Non sane a prudente de diversitate sensuum judicabor, dummodo veritas utrobique nobis patrocinetur; et caritas, cui Scripturas servire oportet, eo ædificet plures, quo plures ex eis in opus suum veros eruerit intellectus. Cur enim hoc displiceat in sensibus scripturarum, quod in usibus rerum assidue experimur? In quantos (verbi causa) sola aqua nostrorum assumitur corporum usus? Ita unus quilibet divinus sermo non erit ab re, si diversos pariat intellectus, diversis animarum necessitatibus et usibus accommodandos.

5. Sequitur: *Læva ejus sub capite meo, et dextera ejus amplexabitur me.* Et insuper hoc quoque in præfato opusculo memini uberius disputatum: sed signemus sermonis ordinem. Liquet denuo adesse sponsum, credo, ut sua præsentia languentem erigat. Quomodo enim non in præsentia ejus convalesceret, quam absentia consternarat? Ergo non sustinet dilectæ molestiam: adest, neque enim moram facere potest tantis desideriis evocatus. Et quia illam compererat, donec absens fuit, fidelem ad opera, et sollicitam ad lucra, in eo nimirum, quod flores sibi et fructus præceperat adunari; etiam cum propensiori hac vice remuneratione gratiæ est reversus. Denique uno brachiorum suorum sustentat caput jacentis, alterum ad amplexandum parans, ut sinu foveat. Felix anima quæ in Christi recumbit pectore, et inter Verbi brachia requiescit. *Læva ejus sub capite meo, et dextera ejus amplexabitur me.* Non ait, amplexatur, sed, *amplexabitur me*: ut noveris priori gratiæ adeo non ingratam, ut secundam gratiarum actione prævenerit.

6. Disce in referendo gratiam non esse tardus aut segnis, disce ad singula dona gratias agere. *Diligenter*, inquit, *considera quæ tibi apponuntur*: ut nulla videlicet Dei dona debita gratiarum actione frustrentur, non grandia, non mediocria, non pusilla. Denique jubemur colligere fragmenta ne pereant, id est nec minima beneficia oblivisci. Numquid non perit quod donatur ingrato. INGRATITUDO inimica est animæ, exinanitio meritorum, virtutum dispersio, beneficiorum perditio. Ingratitudo ventus urens, siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta gratiæ. Propter hoc denique sponsa mox ut gratiam de læva sensit, gratias egit, non exspectans plenitudinem quæ in dextera est. Neque enim ubi memorata est lævam jam esse sub capite suo, etiam secuta est a dextera se similiter amplexatam, sed *amplexabitur me*, inquit.

7. Cæterum quid putamus Verbo sponso *lævam* esse, sive *dexteram*? Num id quod dicitur hominis verbum istiusmodi corporeas partes habet in se divisas, et lineamenta distincta, ac distinguentia inter sinistram et dexteram? Quanto magis is, qui Dei et Deus est, Sermo varietatem prorsus aliquam non admittit, sed *est qui est*, in sua nimirum natura tam simplex ut non habeat partes, tam unus ut non habeat numeros. Est enim Dei Sapientia, de qua scriptum est: *Et sapientiæ ejus non est numerus.* At si quod invariabile est, id incomprehensibile, ac per hoc etiam ineffabile esse necesse est: ubi quæso invenias verba, quibus illam majestatem vel digne assignes, vel proprie proloquaris, vel competenter diffinias? Tamen utcumque loquamur, quod utcumque de ea Spiritu sancto revelante sen-

timus. DOCEMUR auctoritate Patrum, et consuetudine Scripturarum congruentes de rebus notis licere similitudines usurpare; sed et verba non nova invenire, sed nota mutuari, quibus digne et competenter eædem similitudines vestiantur. Alioquin ridicule ignota per ignota docere conaberis.

8. Ergo quia per dextrum et sinistrum adversa solent atque prospera designari, videtur mihi hoc loco intelligi posse *lævam* quidem Verbi, comminationem supplicii; *dextram* vero regni promissionem. Est autem cum mens nostra formidine pœnæ serviliter premitur: et tunc nequaquam *sub capite*, sed super caput læva esse dicenda est: nec potest sic affecta anima omnino dicere, quia *læva ejus sub capite meo*. At vero si proficiens ex hoc spiritu servitutis transierit in quemdam spontanei obsequii digniorem affectum, quatenus videlicet præmiis potius provocetur quam arctetur suppliciis, magis autem si amore boni ipsius agatur: tunc indubitanter dicere poterit, quia *læva ejus sub capite meo*: quippe qui illum servilem metum, qui in sinistra est, meliori atque excellentiori habitudine animi superarit, et dignis desideriis etiam ipsi appropiaverit dexteræ, in qua sunt omnes promissiones, dicente Propheta ad Dominum: *Delectationes in dextera tua usque in finem.* Unde et certa spe concepta cum fiducia loquitur: *Et dextera ejus amplexabitur me.*

9. Tu jam mecum videris, an ita affectæ et assecutæ hunc tantæ suavitatis locum, illud quoque conveniat de Psalmo usurpare, ut dicat etiam ipsa: *In pace in idipsum dormiam, et requiescam*: præsertim cum suppetat causa quæ sequitur, *Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.* Quod equidem tale est. Donec quis premitur a spiritu servitutis, parumque habet de spe, de timore plurimum; non est ei pax neque requies, fluctuante nimirum conscientia inter spem et timorem, maximeque quod a superexcellente timore abundantius crucietur: nam timor pœnam habet. Et ideo non est illi dicere, *In pace in idipsum dormiam et requiescam*, quando necdum se singulariter in spe constitutum dicere potest. Cæterum si paulatim per incrementum gratiæ cœperit deficere timor, et proficere spes; cum demum ad hoc ventum fuerit ut totis viribus exsurgens caritas in adjutorium spei foras mittat timorem: nonne ejusmodi anima singulariter in spe constituta videbitur, ac proinde etiam in pace in idipsum dormire jam et requiescere?

10. *Si dormiatis*, inquit, *inter medios cleros; pennæ columbæ deargentatæ.* Quod propterea dictum puto, quoniam est locus inter timorem et securitatem, tamquam inter lævam et dexteram, media videlicet spes, in qua mens et conscientia, molli nimirum supposito caritatis stratu, suavissime requiescit. Et forte in consequentibus hujus ipsius cantici hic locus fuerit designatus, ubi in descriptione ferculi Salomonis inter cætera habes: *Media caritate constravit propter filias Jerusalem.* Nam qui se singulariter in spe constitutum sentit, non jam in timore servit, sed requiescit in caritate. Denique requiescit et dormit sponsa, pro qua dicitur: *Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit.* Magna et stupenda dignatio, quod quiescere facit animam contemplantem in sinu suo, insuper et custodit ab infestantibus curis, protegitque ab inquietudinibus actionum, et molestiis negotiorum; nec patitur omnino suscitari, nisi ad ipsius utique voluntatem. At istud non in angustiis finiendi jam sermonis adoriendum est, magis autem hinc alius inchoetur, quatenus locus delectabilis debita in tractando diligentia non fraudetur. Non quod vel tunc sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, præsertim in tam digna, tamque excellente et omnino supereminente materia, sed sufficientia nostra ex Deo est, sponso Ecclesiæ Jesu Christo Domino nostro, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LII.

De excessu, qui contemplatio dicitur, in qua sponsus facit quiescere animam sanctam, pro ejus quiete zelans.

1. ADJURO *vos, filiæ Jerusalem, per capreas cervosque camporum, ut non excitetis neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit.* Prohibentur adolescentulæ: (has enim *filias Jerusalem* dicit, quia etsi delicatæ et molles, et quasi femineis adhuc affectibus et actibus infirmæ, sponsæ tamen inhærent spe proficiendi, et proficiscendi Jerusalem.) Prohibentur ergo ab infestatione sponsæ dormientis, ne scilicet præter voluntatem ipsius ullatenus eam excitare præsumant. Propterea enim dulcissimus sponsus lævam suam capiti ejus supposuit, secundum ea quæ præmissa sunt, quatenus in sinu suo eam quiescere faceret et dormire. Et nunc sicut subinde Scriptura prosequitur, ipse custos illius dignantissime et benevolentissime vigilat super eam, ne adolescentularum crebris minutisque necessitatibus inquietata evigilare cogatur. Ista est litteralis cohærentia textus. Sed enim contestatio illa facta per *capreas cervosque camporum*, nihil omnino secundum litteram consequentiæ rationabilis habere videtur, adeo totam sibi eam vindicat intelligentia spiritualis. At quoquo modo illa se habeat, interim bonum est nos hic esse, et intueri paulisper naturæ divinæ bonitatem, suavitatem, dignationem. Quid namque tu, homo, in humanis umquam affectibus expertus es dulcius, quam modo tibi exprimitur de corde Altissimi? Et exprimitur ab illo qui scrutatur alta Dei, et non potest nescire quæ in eo sunt, quia Spiritus ipsius est: nec aliud plane loqui, quam quod apud ipsum vidit, quoniam veritatis Spiritus est.

2. Denique nec deest in nostro genere, qui hoc munere felix lætificari meruerit, et sic in semetipso suavissimi arcani hujus habuerit experimentum: nisi tamen Scripturæ loco, qui præ manibus est, omnino decredimus, ubi manifeste inducitur cœlestis Sponsus vehementissime zelans pro quiete cujusdam dilectæ suæ, sollicitus servare inter brachia propria dormientem, ne qua forte molestia vel inquietudine a somno suavissimo deturbetur. Non me capio præ lætitia, quod illa majestas tam familiari dulcique consortio nostræ se inclinare infirmitati minime dedignatur, et superna deitas animæ exsulantis inire connubia, eique sponsi ardentissimo amore capti exhibere affectum non despicit. Sic, sic in cœlo esse non ambigo, ut lego in terra, sentietque pro certo anima quod continet pagina: nisi quod non sufficit ista omnino exprimere, quantum capere illa tunc poterit, sed nec quantum jam potest. Quid putas illic accipiet, quæ hic tanta familiaritate donatur, ut Dei brachiis amplecti se sentiat, Dei sinu foveri, Dei cura et studio custodiri, ne dormiens forte a quopiam, donec ultro evigilet, excitetur?

3. Age jam itaque, dicamus si possumus, quisnam ille sit somnus, quo dilectam suam sponsus obdormire velit, nec patiatur omnino, nisi ad ipsius arbitrium, excitari: ne forte cum legerit quis apud Apostolum, *Hora est jam nos de somno surgere*, sive apud Prophetam exorari ab ipso Deum, illuminari oculos suos ne umquam obdormiat in morte, nominum æquivocatione turbetur, nec inveniat omnino, quid digne de dormitione sponsæ quæ hoc loco memoratur, sentire possit. Nam ne illud quidem simile est huic, quod de Lazaro ait in Evangelio Dominus: *Lazarus amicus noster dormit, eamus et a somno excitemus eum.* Hoc enim dicebat de morte corporis ejus, cum Discipuli de dormitione somni dictum putarent. Non autem is sponsæ somnus dormitio corporis, vel placida, quæ sensus carnis suaviter sopit ad tempus, vel horrida, quæ funditus vitam tollere consuevit. Multo magis vero et ab illa alienus exsistit qua obdormitur morte, cum videlicet in peccato quod est ad mortem, irrevocabiliter perseveratur. Magis autem istiusmodi vitalis vigilque sopor sensum interiorem illuminat, et morte propulsata vitam tribuit sempiternam. Revera enim dormitio est, quæ tamen sensum

non sopiat, sed abducat. Est et mors, (quod non dubius dixerim) quoniam Apostolus quosdam in carne adhuc viventes commendando sic loquitur : *Mortui estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.*

4. Proinde et ego non absurde sponsæ ecstasim vocaverim mortem, quæ tamen non vita, sed vitæ eripiat laqueis, ut possit dicere : *Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium.* Inter medios namque laqueos in hac vita inceditur, qui utique toties non timentur, quoties sancta aliqua et vehementi cogitatione anima a semetipsa abripitur : si tamen eousque mente secedat et avolet, ut et hunc communem transscendat usum et consuetudinem cogitandi; etenim *frustra jacitur rete ante oculos pennatorum.* Quid enim formidetur luxuria, ubi nec vita sentitur? Excedente quippe anima, etsi non vita, certe vitæ sensu, necesse est etiam ut nec vitæ tentatio sentiatur. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo, et requiescam? Utinam hac morte ego frequenter cadam, ut evadam laqueos mortis, ut non sentiam vitæ luxuriantis mortifera blandimenta, ut obstupescam ad sensum libidinis, ad æstum avaritiæ, ad iracundiæ et impatientiæ stimulos, ad angores sollicitudinum, et molestias curarum! Moriatur anima mea morte justorum, ut nulla illam illaqueet fraus, nulla oblectet iniquitas. Bona mors, quæ vitam non aufert, sed transfert in melius; bona, qua non corpus cadit, sed anima sublevatur.

7. Verum hæc hominum est. Sed moriatur anima mea morte etiam (si dici potest) Angelorum, ut præsentium memoria excedens, rerum se inferiorum corporearumque non modo cupiditatibus, sed et similitudinibus exuat, sitque ei pura cum illis conversatio, cum quibus est puritatis similitudo. Talis (ut opinor) excessus aut tantum, aut maxime contemplatio dicitur. Rerum etenim cupiditatibus vivendo non teneri, humanæ virtutis est; corporum vero similitudinibus speculando non involvi, angelicæ puritatis est. Utrumque tamen divini muneris est, utrumque excedere, utrumque teipsum transscendere est, sed longe unum, alterum non longe. Beatus qui dicere potest : *Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine.* Non fuit contentus exire, nisi et longe se faceret, ut posset quiescere. Transsilisti carnis oblectamenta, ut minime jam obedias concupiscentiis ejus, nec tenearis illecebris : profecisti, separasti te, sed nondum elongasti, nisi et irruentia undique phantasmata corporearum similitudinum transvolare mentis puritate prævaleas. Hucusque noli tibi promittere requiem. Erras, si citra invenire te existimas locum quietis, secretum solitudinis, luminis serenum, habitaculum pacis. Sed da mihi qui illuc pervenerit, et incunctanter fateor quiescentem, qui merito dicat : *Convertere anima mea in requiem tuam; quia Dominus benefecit tibi.* Atque hic vere in solitudine locus et in lumine habitatio, prorsus juxta Prophetam, tabernaculum in umbraculum diei ab æstu, in securitatem et absconsionem a turbine et a pluvia; de quo et sanctus David : *Abscondit me*, inquit, *in tabernaculo suo in die malorum, protexit me in abscondito tabernaculi sui.*

6. Puta ergo in solitudinem hanc secessisse sponsam, ibique præ amœnitate loci inter amplexus sponsi suaviter obdormisse, id est in spiritu excessisse, quando prohibitæ sunt adolescentulæ expergefacere illam, quoad usque ipsa voluerit. At istud qualiter? Non enim simpliciter, neque levi (ut assolet) commonitione prohibitæ sunt : sed omnino nova et insueta contestatione, *per capreas* scilicet *cervosque camporum.* Quo quidem genere ferarum videntur mihi satis congruenter expressæ sanctæ animæ exutæ corporibus, simul et qui cum Deo sunt Angeli, nimirum propter acumen visus, et saltus celeritatem. Utrumque hoc siquidem utrisque spiritibus convenire cognoscimus. Nam facile et petunt summa, et intima penetrant. Quorum quoque in campis designata conversatio evidenter liberos atque expeditos signat in contemplatione discursus. Quid sibi vult ergo adjuratio facta per istos? Profecto ne

inquietæ adolescentulæ audeant levi ex causa evocare dilectam a tam reverendo collegio, cui absque dubio toties admiscetur, quoties contemplando excedit. Pulcre itaque horum auctoritate terrentur, a quorum societate constat avelli illam ipsarum importunitate. Attendant adolescentulæ quos offendant, pariter cum matrem inquietant; et minime ita materna de caritate confidant, ut non in illum cœlestem conventum sine magna necessitate irruere vereantur. Id quippe se agere cogitent, quoties in contemplatione quiescenti plus justo molestæ sunt. Ponitur sane in voluntate ipsius, et vacare sibi, et curæ illarum intendere prout oportere judicaverit, cum vetatur excitari ab illis, quousque ipsa velit. Novit sponsus, quanta flagret dilectione etiam erga proximos sponsa, et satis propria caritate sollicitari matrem de profectibus filiarum, nec se ullo pacto illis subtracturam seu denegaturam quantum et quoties opus fuerit: proptereaque secure discretioni ejus credendam censuit hanc dispensationem. Non enim est talis, quales multos videmus prophetica inustione notatos, qui quod crassum est et forte assumentes, quod debile est projiciunt. Numquid medicus valentes requirit, et non potius ægrotantes? Si contingat, facit forsitan ut amicus, sed non ut medicus. Quos docebis, magister bone, si omnes indoctos repuleris? Quibus, quæso, adhibebis diligentiam disciplinæ, si indisciplinatos vel effugaveris omnes, vel fugeris? In quibus obsecro tuam probabis patientiam, si solos admiseris mansuetos, inquietos excluseris?

7. Sunt tamen de hic sedentibus, qui utinam præsens capitulum attentius observarent. Cogitarent certe, quanta præpositis reverentia debeatur, quos temere inquietando, cœli quoque civibus se reddunt infestos: et nobis forte plusculum solito parcere demum inciperent, nec tam irreverenter leviterque se jam ingererent cum vacamus. Rara satis mihi ad feriandum a supervenientibus (ut bene norunt) conceditur hora, etiam cum ipsi me in omni patientia sustinebunt. Verum ego scrupulosius moveo istiusmodi querelam, ne quis forte pusillanimis supra vires propriæ patientiæ dissimulet a necessitatibus suis, dum me inquietare veretur. Supersedeo igitur, et ne magis impatientiæ exemplum videar dare infirmis. Pusilli Domini sunt credentes in eum: non patior ut ex me scandalum patiantur. Non utor hac potestate: magis autem ipsi me utantur ut libet: tantum ut salvi fiant. Parcent mihi si non pepercerint, et in eo potius requiescam, si non me inquietare timuerint pro necessitatibus suis. Geram eis morem quoad potuero, et in ipsis serviam Deo meo, quamdiu fuero, in caritate non ficta. Non quæram quæ mea sunt, nec quod mihi est utile, sed quod multis, id mihi utile judicabo. Hoc solum deprecor, ut fiat acceptum eis fructuosumque ministerium meum, si forte vel ex hoc inveniam in die mala misericordiam in oculis Patris eorum simul et sponsi Ecclesiæ Jesu Christi Domini nostri, qui cum eo est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LIII.

Per *montes* et *colles* significari cœlestes spiritus, quos transilit Sponsus per suum in terras adventum, seu per mysterium Incarnationis suæ.

1. Vox *dilecti mei*. Videns sponsa novam adolescentularum verecundiam, et verecundum timorem, quod scilicet de novo cœpissent non audere se ingerere sancto otio ipsius, nec sicut heri et nudiustertius molestæ fieri quiescenti in contemplatione præsumerent: agnoscit hoc sibi provenisse cura et opera Sponsi; et exsultans in spiritu, sive pro illarum profectu, quæ a nimia et superflua inquietudine compescuntur; sive pro sua deinceps futura liberiori quiete, sive etiam pro dignatione et favore Sponsi, adeo pro hac ipsa ejus quiete zelantis, et tanto studio defensantis suavissima otia sua, immo studia ferventissima; ait hoc facere vocem dilecti sui, hujus rei gratia factam ad illas. Etenim is qui aliis præest in sollicitu-

dine, vix umquam, vel raro secure vacat sibi, dum semper timet sui penuriam facere subditis, et non placere Deo, quod communi utilitati propriam præfert quietem, et contemplationis dulcedinem. Non autem parum gaudii et securitatis accedit interdum suaviter ferianti, cum ex metu quodam et reverentia erga se immissa divinitus cordibus subditorum, intelligit suam Deo placere quietem, qui facit ut illi æquo magis animo suas necessitates sustineant, quam patris spiritualis grata audeant otia temere perturbare. Nam justa trepidatio parvulorum manifeste signat, audisse eos intus quasi minacem atque increpatoriam illius proculdubio vocem, qui in Propheta loquitur: *Ego qui loquor justitiam*. VOX EJUS, inspiratio ejus est, ac justi timoris incussio.

2. Comperta ergo hac voce, sponsa gaudens et exsultans: *Vox*, inquit, *dilecti mei*. Amica est, et gaudio gaudet propter vocem sponsi. Et addit: *Ecce iste venit saliens in montibus, transsiliens colles*. Comperta ex auditu vocis dilecti præsentia, incunctanter intendit bene curiosos oculos ad videndum quem audierat. Auditus ducit ad visum, quia fides ex auditu, qua corda mundantur, ut possit videri Deus. Sic enim habes: *Fide mundans corda*. Videt itaque venientem, quem loquentem audierat, observante etiam hic ordinem illum Spiritu sancto, qui apud Prophetam descriptus est ita: *Audi filia, et vide*. Et ut certius advertas, non casu, neque fortuito, sed de studio magis et industria, ob illam scilicet rationem quam præmisimus, auditum hoc loco præmissum visui; vide si non hic ordo verborum a sancto quoque Job observatus invenitur, ubi sic loquitur Deo: *Auditu auris audivi te, et nunc oculus meus videt te*. Sed et ubi Spiritus sanctus super Apostolos in die Pentecostes descendisse memoratur, nonne auditus visum prævenisse describitur? Ait enim: *Factus est repente de cœlo sonus tamquam advenientis spiritus vehementis*; et infra: *Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tamquam ignis*. Et hic ergo Spiritus sancti adventum primo auditus, dehinc visus percepisse refertur. Sed de hoc satis: quoniam tu quoque, si curas operam dare hujuscemodi inquisitioni, poteris et ipse fortassis in aliis scripturæ locis nonnulla similia reperire.

3. Nunc jam illud consideremus, quod diligentioris eget inquisitionis, et difficiliores habet accessus: ad quod nimirum omnino me egere fateor adjutorio Spiritus sancti, ut ponere in lucem possim, qui sint illi *montes* seu *colles*, super quos salientem, et transsilientem eos, Ecclesia sponsum lætis spectavit obtutibus, credo cum properaret ad ipsius redemptionem, cujus concupierat decorem. Nam id quidem propterea ita et non dubie senserim, quoniam simile quid de Propheta occurrit mihi, evidenter in spiritu prævidente et exprimente Salvatoris adventum: *In sole posuit tabernaculum suum, et ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo. Exsultavit ut gigas ad currendam viam: a summo cœlo egressio ejus, et occursus ejus usque ad summum ejus*. Cursus et recursus is notissimus est; a quo, et ad quid initus consummatusque, notissimum. Quid igitur? Pingemus nobis, sive in psalmis ista legentes, sive in præsenti cantico, virum gigantem proceræ staturæ, absentis cujuspiam mulierculæ amore captum, et, dum properat ad cupitos amplexus, transsilientem montes collesque hos, quos videmus mole corporea super plana terræ tanta altitudine eminentes, ut et supra nubes aliqui illorum verticem extulisse cernantur? Verum non decet istiusmodi corporeas phantasias imaginari, præsertim tractantes hoc canticum spirituale: sed nec licet omnino nobis, qui meminimus legisse in Evangelio, quia *spiritus est Deus, et eos qui adorant eum, in spiritu oportet adorare*.

4. Qui sunt ergo hi spirituales *montes* et *colles*, ut postmodum consequenter agnoscamus, sponsus (qui Deus, ac per hoc et spiritus est) quales et cujusmodi dabat saltus in illis, vel super illos? Si illos putamus, in quibus Evangelium refert olim fuisse relictas nonaginta novem oves, cum pius Pastor earum venit unam in terris quærere quæ perierat;

nihilominus adhuc in obscuro res est, et intellectus hæret : dum difficile sit invenire spirituales illas et supercœlestes beatitudines (nam ipsæ sunt sine dubio, quæ ibi memoratæ sunt oves) quos vel quales alios habeant spirituales similiter montes vel colles ad habitandum, pascendumve in illis. Verumtamen si non in veritate aliqui essent, Veritas hoc non dixisset. Sed neque Propheta longe ante de civitate superna Jerusalem protulisset, quia fundamenta ejus sint in montibus sanctis, si non vere inibi essent montes sancti. Denique quod cœlestis habitatio illa vere habeat, non modo spirituales, sed et vivos ac rationales montes collesque, audi Isaiam : *Montes et colles cantabunt coram Deo laudes.*

5. Quinam igitur isti, nisi iidem ipsi cœli inhabitatores spiritus, quos dominica voce oves diximus appellatos, ut ipsi sint montes qui oves? Nisi forte absurdum tibi videatur, aut in montibus montes, aut in ovibus oves pasci. Et juxta litteram quidem durum sonat; secundum spiritualem autem intelligentiam dulce sapit, si subtiliter advertamus, quomodo utrarumque ovium pastor, Dei scilicet sapientia Christus, unum idemque pabulum veritatis aliter in terris, aliter in cœlestibus gregibus suis administret. Nam nos quidem mortales homines interim in loco peregrinationis nostræ, in sudore vultus nostri comedere panem nostrum necesse habemus, foris illum in labore et ærumna mendicantes, id est vel a doctis viris, vel a sacris libris, vel certe per ea quæ facta sunt, invisibilia Dei intellecta conspicientes. Angeli autem in omni plenitudine, etsi non a semetipsis, tamen in semetipsis, tanta facilitate, quanta et felicitate accipiunt, unde et beate vivunt. Sunt enim omnes docibiles Dei : quod sane electos hominum quandoque assecuturos certa veritate promittitur, et nondum experiri tribuitur felicitate secura.

6. Pascuntur proinde in montibus montes, vel oves in ovibus, cum sane supernæ illæ substantiæ spirituales intra semetipsas de Verbo vitæ, unde suam beatam perpetuent vitam, affluenter inveniunt, iidem ipsi et montes, et oves : montes, propter plenitudinem vel celsitudinem : oves, propter mansuetudinem. Pleni quippe Deo, celsi meritis, cumulati virtutibus, nihilo minus tamen erectos vertices tota et humili obedientia submittunt et inclinant illius longe supereminentis imperio majestatis, tamquam oves mansuetissimæ ad nutum sui pastoris per omnia ambulantes, et sequentes eum quocumque ierit. Et in his, secundum prophetam David, vere montibus sanctis, tamquam prima omnium creata sapientia, fundamenta civitatis Domini ab initio firmiter stabilita consistunt; quæ utique una est in cœlo et in terra, licet ex parte peregrinans, et ex parte regnans. Et ex his nihilominus, juxta Isaiam, tamquam quibusdam vitalibus cymbalis bene sonantibus, jugis resonat gratiarum actio, et vox laudis, suavi et incessabili voce implentibus, quod ex eodem Propheta paulo ante memoravimus, quia *montes et colles cantabunt coram* Deo *laudes;* et item quod ille alius loquens ad Dominum Deum : *Beati,* ait, *qui habitant in domo, tua, Domine! in sæcula sæculorum laudabunt te.*

7. Ili ergo (ut ad id recurramus, unde aliquantulum, sed, ut puto, necessarie digressum est) illi sunt *montes* atque *colles,* in quibus Ecclesia vidit cœlestem Sponsum mira alacritate salientem, cum ad suos properaret amplexus; nec modo salientem, sed et transsilientem eos. Vis tibi hos saltus ex litteris Prophetarum, Apostolorumque demonstrem? Non quod nunc omnia, quæ de hac re apud illos ab otiosis inveniri queunt, testimonia replicare incipiam, (hoc enim longum est, et opus non est :) sed ea tantummodo pono, quæ breviter et aperte adstruere videantur id quod dicitur de Sponsi saltibus. Dicit de illo David, quia *posuit in sole tabernaculum suum, et ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo : exsultavit ut gigas ad currendam viam, a summo cœlo egressio ejus.* En quantum saltum dedit, a summo cœlo ad terras. Sane enim non invenio alibi, ubi in

sole posuerit tabernaculum suum, id est in luce et in manifesto suam dignatus sit exhibere præsentiam ipse lucis inaccessibilis habitator, nisi utique in terris. Denique *in terris visus est, et cum hominibus conversatus est.* In terris, inquam, palam, quod est in sole, posuit tabernaculum suum, corpus videlicet, quod de Virginis corpore ad hoc sibi aptare dignatus est, ut in eo in se invisibilis videretur; et sic videret omnis caro salutare Dei, cum in carne venisset.

8. Saliit ergo in montibus, id est in illis supremis spiritibus, cum ad eos usque descendit, sacramentum a sæculis absconditum, et magnum pietatis mysterium eis dignanter aperiens. Sed transsiliens hos superiores atque eminentiores montes, Cherubin scilicet atque Seraphin, necnon Dominationes, Principatus et Potestates, Virtutesque, etiam ad inferiorem usque Angelorum ordinem descendere, tamquam ad colles dignatus est. Sed numquid vel in illis remansit? Transsiliit et colles. *Non enim*, inquit, *Angelos*, *sed semen Abrahæ apprehendit,* quod utique Angelis inferius est. Ut sermo impleretur, quem dixit memoratus Propheta, loquens ita ad Patrem de Filio : *Minuisti eum paulo minus ab Angelis.* Quamquam hoc sane ad commendationem naturæ humanæ dictum possit intelligi, quod homo ad imaginem et similitudinem Dei conditus, ac præditus ratione ad instar utique Angeli, modicum tamen distet ab Angelo propter corpus de terra. Sed audi apostolum Paulum aperte pronuntiantem de eo : *Qui cum in forma Dei esset*, *non rapinam arbitrabatur esse se æqualem Deo : quia semetipsum exinanivit, formam servi accipiens*, *in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo.* Et rursum : *Ubi venit,* inquit, *plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum ex muliere*, *factum sub lege*, *ut eos qui sub lege erant redimeret.* Qui ergo factus ex muliere, factus et sub lege est, proculdubio non solum montes, id est majores superioresque beatitudines, sed etiam minores Angelos descendendo transsiliit, qui quidem in comparatione superiorum, merito collium nomine designantur. Cæterum qui minor est in regno cœlorum, major est quovis carnem portante super terram, etiamsi sit ille magnus Johannes Baptista. Nam etsi sane Deum hominem fateamur, etiam in homine super omnem Principatum et Potestatem longe incomparabiliter præeminere; certum tamen, quia etsi præit majestate, sed infirmitate succubuit. Ita ergo saliit in montibus, et transsiliit colles, cum non solum superioribus, sed et inferioribus spiritibus dignantissime se inferiorem exhibuit. Nec modo illis supernis spiritibus, sed et ipsis, qui domos luteas inhabitant, subjectum se exhibuit, transsiliens et vincens humilitate etiam hominum humilitatem. Erat denique subditus Mariæ et Joseph, cum esset duodennis in Nazareth : et apud Jordanem Johannis se manibus jam juvenis inclinavit. Sed et inclinata est dies, nec adhuc omnino de his montibus descendere libet.

9. Cæterum si hac vice voluerimus cuncta horum, prout delectat, explorare amœna, abdita perscrutari; verendum ne aut sermo grata brevitate careat, aut larga excellensque materies debita diligentia festinatione fraudetur. Pausemus proinde hodie jam, si placet, in montibus istis : quoniam bonum est nos hic esse, ubi a pastore Christo una cum sanctis Angelis in loco pascuæ collocati, et jucundius pascimur, et uberius. Et nos siquidem oves pascuæ ejus. Ruminemus ergo, tamquam munda animalia boni Pastoris, quæ de hodierno sermone tota aviditate glutivimus, sermone altero residua capituli ejusdem attentius percepturi, largiente sponso Ecclesiæ Jesu Christo Domino nostro, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LIV.

Qualiter iterum per *montes* significantur Angeli et homines, et per *colles* dæmones. Item de triplici Timore, quo quisque timere debet, ne gratiam bene operandi a Deo acceptam perdat.

1. Super eodem capitulo, quod hesterno sermone versatum est, dicturus

sum et alium intellectum, quem hodierno servavi : vos probate, et eligite potiora. Non est opus superiora repetere, quæ excidisse non arbitror in tam brevi. Si quo minus tamen, scripta sunt ut dicta sunt, et excepta stylo, sicut et sermones cæteri, ut facile recuperetur quod forte exciderit. Quapropter accipite alia. *Ecce venit is*, inquit, *saliens in montibus, transsiliens colles*. Sponsum loquitur, qui profecto tunc in montibus saliit, cum missus a Patre ad evangelizandum pauperibus, Angelorum fungi non est dedignatus officio, factus magni consilii angelus, qui Dominus erat. Per se descendit ad terras, qui alios delegare solebat : per se notum fecit Dominus salutare suum, per se in conspectu gentium revelavit justitiam suam. Cum itaque omnes, juxta Pauli sententiam, administratorii spiritus sint, missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis: qui erat super illos, factus est inter illos tamquam unus ex illis, dissimulans injuriam, accumulans gratiam. Sed audi ipsum. *Non veni*, inquit, *ministrari, sed ministrare, et animam meam dare pro multis*. Quod quidem cæterorum nemo fecisse inventus est, ut omnes quotquot ministrasse visi sunt, ipse devotis transierit fidelibusque obsequiis. Bonus minister, qui carnem suam in cibum, sanguinem in potum, animam ministravit in pretium. Bonus plane, qui spiritu alacer, caritate fervens, pietate devotus, non solum salit in montibus, sed et transsilit colles, id est superat et vincit alacritate ministrandi, utpote quem unxit Deus, Deus suus, oleo lætitiæ præ consortibus suis : in quo utique singulariter exsultavit ut gigas ad currendam viam. Denique transsiliit Gabrielem, et prævenit ad Virginem, eodem Archangelo attestante, cum ait : *Ave, gratia plena, Dominus tecum*. Quid? Quem modo reliquisti in cœlo, nunc in utero reperis. Quonam modo? Volavit et prævolavit super pennas ventorum. Victus es, o Archangele : transsiliit te qui præmisit te.

2. Aut certe saliebat in montibus, cum in Angelis olim Patribus apparebat: quod utique proprietati litteræ magis convenire videtur. Non enim ait, *saliens* in montes, sed *in montibus*, ut ipse in eis videatur salire, qui facit et dat ut saliant, quemadmodum loquitur in Prophetis; operatur in justis, cum illis verba, et istis opera tribuit. Adde quod aliqui eorum personam ejus gerebant, ita ut loqueretur quisque illorum, non tamquam Angelus, sed tamquam Dominus. Verbi gratia, ille Angelus qui cum Moyse loquebatur, dicebat, non, Ego Domini, sed *Ego Dominus*; atque id frequentius iterabat. Saliebat ergo *in montibus*, id est in Angelis, in quibus et loquebatur, et suam hominibus exhibebat præsentiam. Ad homines enim saliebat, sed in Angelis, non in se; non in sua natura, sed in subjecta creatura. Qui enim salit, de loco ad locum vadit: quod non cadit in Deum. Ergo in montibus, id est in Angelis, saliebat, qui in se non poterat : et saliebat usque ad colles, id est Patriarchas et Prophetas, cæterosque spirituales viros de terra. Sed transsiliebat et colles, cum non solum magnis et spiritualibus viris, sed et aliquibus de populo, etiam et nonnullis mulieribus æque in Angelis loqui et apparere dignatus est. Vel *colles* dicit aerias potestates, quæ inter montes quidem minime jam numerantur, pro eo quod a virtutum celsitudine defluxerunt per superbiam; nec tamen usque ad humilia vallium, sive ad valles humilium per pœnitentiam detumescunt. De his arbitror illud dictum in psalmis : *Montes, sicut cera, fluxerunt a facie Domini*. Hos itaque tumentes ac steriles colles, tamquam medios positos inter montes perfectorum et valles pœnitentium, procuIdubio transsiliit, qui in montibus salit; hisque præteritis et despectis descendit ad valles, ut valles abundent frumento. Porro illi e regione æterna ariditate ac sterilitate damnantur, sicut habes Prophetæ super illos imprecationem : *Nec ros*, inquit, *nec pluvia descendant super vos*. Atque ut noveris quod ad Angelos qui prævaricati sunt, sub figura montium Gelboe ista loquatur, *ubi*, inquit, *ceciderunt vulnerati multi*. Quam multi in his maledictis montibus

de exercitu Israel ceciderunt a principio, et quotidie cadunt! De quibus et habes in eodem Propheta, cum dicit Domino : *Sicut vulnerati dormientes in sepulcris, quorum non es memor amplius, et ipsi de manu tua repulsi sunt.*

3. Non est ergo mirum, si steriles et infructuosi permanent isti, non montes cœlici, sed aerii colles, super quos nec ros, nec pluvia descendit, quippe auctore gratiæ et benedictionum largitore transsiliente eos, et descendente ad valles, ut cœlesti imbre perfundat humiles qui sunt super terram, et fructum afferant in patientia; fructum tricesimum, sexagesimum, et centesimum. Denique visitavit terram, et inebriavit eam : multiplicavit locupletare eam. Terram visitavit, non aerem : quia *misericordia Domini plena est terra.* Denique *operatus est salutem in medio terræ.* Numquid et in medio aeris? Hoc adversum Origenem, qui in aere Dominum gloriæ denuo pro dæmonibus impudenti crucifigit mendacio : cum hujus conscius mysterii Paulus affirmet, quod resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.

4. Verum non solum visitavit terram, qui aerem transsilivit, sed etiam cœlum, dicente Scriptura : *Domine, in cœlo misericordia tua, et veritas tua usque ad nubes.* Usque ad nubes enim cœlum est quod inhabitant sancti Angeli, quos non transsiliit Sponsus, sed salit in eis, ita ut imprimat ipsis duo quædam vestigia pedum suorum, misericordiam et veritatem : de quibus Domini vestigiis memini me in superioribus sermonibus plenius disputasse. A nubibus vero et infra dæmonum habitatio est in aere isto infimo et caliginoso; in quibus non salit sponsus, sed transsilit illos et præterit, nec ullum in se retinent Dei transeuntis vestigium. Nam quomodo in diabolo veritas est, de quo in Evangeliis Veritatis sententia exstat, quod in veritate non stetit, sed mendax exstitit ab initio? Sed nec misericordem quis dixerit eum, qui nihilominus ab initio homicida fuisse eadem ipsa Evangelii veritate convincitur. Porro autem qualis paterfamilias, tales et domestici ejus. Pulcre proinde de sponso Ecclesia psallens, quod in altis habitet, et humilia respiciat in cœlo et in terra; nullam omnino mentionem facit de his qui in aere versantur spiritibus superbis : quoniam *Deus superbis resistit, et humilibus dat gratiam.*

5. Videt ergo illum salientem in montibus et transsilientem colles, juxta imprecationem David dicentis : *Omnes montes qui in circuitu ejus sunt*, id est in circuitu Gelboe, *visitet Dominus; a Gelboe autem transeat.* Diabolo nempe, qui per Gelboe designatur, hinc inde sunt montes quos visitat Dominus, supra Angeli, infra homines. In pœnam siquidem suam locum in aere isto, medium inter cœlum et terram, de cœlo cadens sortitus est, ut videat et invideat, ipsaque invidia torqueatur, Scriptura dicente : *Peccator videbit et irascetur, dentibus suis fremet, et tabescet.* Quam miser, cum suspicit cœlos, in quibus innumeros montes intuetur divina claritate fulgentes, divinis laudibus resultantes, sublimes in gloria, abundantes in gratia! Quam miserior, cum respicit terram, montes nihilominus quam plurimos de populo acquisitionis habentem, fide solidos, spe excelsos, caritate spatiosos, cultos virtutibus, bonorum operum fructibus refertos, de rore cœli tamquam de saltu sponsi quotidianam capientes benedictionem! Cum quanto putamus dolore et rancore aspiciat ille cupidissimus gloriæ istos in circuitu suo tam gloriosos montes, cum se et suos e regione incultos, tenebrosos, bonis omnibus infœcundos despiciat, ita ut se sentiat esse opprobrium hominum et Angelorum, qui omnibus exprobrabat, secundum illud in psalmis : *Draco iste quem formasti ad illudendum ei.*

6. Atque hoc, quia ob ipsorum superbiam transsilit eos sponsus, saliens in montes qui in circuitu ejus sunt, tamquam fons ascendens de medio paradisi, irrigans universa, et implens omne animal benedictione. Beati qui torrente voluptatis hujus potari interdum vel raro promerentur, in quibus etsi non continue fluit, saltem per horas salit aqua sapientiæ et fons vitæ, ut fiat in

ipsis quoque fons aquæ salientis in vitam æternam. Et quidem hujus fluminis impetus lætificat civitatem Dei, sane perenniter et affluenter. In nostros autem montes qui in terra sunt, utinam interdum facta quasi inundatione saltus dare aliquos non despiciat, quibus sufficienter irrigati, nobis quoque, qui valles sumus, stillare vel raras guttulas possint, ne omnino aridi et steriles remaneamus. Miseria, et egestas, et omnino fames valida in regione illa, quæ nullis umquam istiusmodi vel saltibus, vel instillationibus humectatur, præterfluente et transsiliente illam fonte sapientiæ : *Et quia non habuerunt*, inquit, *sapientiam, perierunt propter suam insipientiam*.

7. *Ecce venit is saliens in montibus, transsiliens colles*. Ad hoc salit ut transsiliat, qui non vult ad omnes pertingere : neque enim in omnibus beneplacitum est Deo. Fratres, si juxta sapientiam Pauli scripta sunt ista ad correptionem nostram, observemus Sponsi discretos et circumspectos saltus, quemadmodum videlicet tam apud Angelos, quam apud nos, et in humiles saliat, et superbos transsiliat. Siquidem excelsus Dominus et humilia respicit, et alta a longe cognoscit. Hæc, inquam, attendamus, quo cauti simus Sponsi nos salutiferis saltibus præparare, ne veluti a montibus Gelboe forte transeat et a nobis, si indignos nos sua visitatione conspexerit. Quid superbis, terra et cinis? Et de Angelis transsilit Dominus, exsecrans eorum superbiam. Ergo repudiatio Angelorum fiat emendatio hominum : scripta est enim ad ipsorum correptionem. Cooperetur mihi in bonum etiam diaboli malum, et lavem manus meas in sanguine peccatoris. Qualiter, inquis? Audi. Superbo certe diabolo horrenda et formidolosa maledictio intorquetur, propheta David in spiritu dicente de illo sub typo Gelboe, ut supra memoratum est : *Montes*, inquit, *qui in circuitu ejus sunt, visitet Dominus, a Gelboe autem transeat*.

8. Sane ego hoc legens, referensque oculos in me, et intuens diligenter, invenio me peste ipsa infectum, quam in Angelo Dominus in tantum exhorruit, quatenus propterea declinaret ab eo, cum omnes in circuitu ejus montes, sive de Angelis, sive de hominibus, visitationis suæ gratia dignaretur : et pavens tremensque aio ad memetipsum : Si sic actum est cum Angelo, quid de me fiet terra et cinere? Ille in cœlo intumuit, ego in sterquilinio. Quis non tolerabiliorem in divite superbiam, quam in paupere ducat? Væ mihi! si tam dure in potente illo animadversum est pro eo quod elevatum est cor illius, nec ei profuit quod cognata potentibus superbia esse cognoscitur : quid de me exigendum et misero, et superbo? Denique jam luo pœnas, jam acerbissime vapulo. Non sine causa sane ab heri et nudiustertius invasit me languor iste animi, et mentis hebetudo, insolita quædam inertia spiritus. Currebam bene : sed ecce lapis offensionis in via; impegi, et corrui. Superbia inventa est in me, et Dominus declinavit in ira a servo suo. Hinc ista sterilitas animæ meæ, et devotionis inopia quam patior. Quomodo ita exaruit cor meum, coagulatum est sicut lac, factum est sicut terra sine aqua? Nec compungi ad lacrymas queo; tanta est duritia cordis. Non sapit psalmus, non legere libet, non orare delectat, meditationes solitas non invenio. Ubi illa inebriatio spiritus? ubi mentis serenitas, et pax, et gaudium in Spiritu sancto? Ideo ad opus manuum piger, ad vigilias somnolentus, ad iram præceps, ad odium pertinax, linguæ et gulæ indulgentior, segnior obtusiorque ad prædicationem. Heu! omnes montes in circuitu meo visitat Dominus, ad me autem non appropinquat. Num collis non sum ex his quos transsilit sponsus? Nam alium quidem intueor singularis abstinentiæ, alium vero patientiæ admirandæ, alium autem summæ humilitatis et mansuetudinis, alium multæ misericordiæ et pietatis; illum in contemplatione frequenter excedere, hunc pulsare et penetrare cœlos orationum instantia, aliosque in aliis præeminere virtutibus. Hos, inquam, considero omnes ferventes, omnes devotos, omnes in Christo unanimes, omnes do-

nis cœlestibus et gratia affluentes, tamquam spirituales revera montes qui a Domino visitantur, et sponsum in se salientem frequenter recipiunt. Ego autem, qui horum in me invenio nihil, quid me aliud putem, quam unum de montibus Gelboe, quem præterit in ira et indignatione sua ille cæterorum omnium benignissimus visitator?

9. Filioli, hæc cogitatio tollit extollentiam oculorum, conciliat gratiam, sponsi saltibus præparat. Hæc ego in me transfiguravi propter vos, ut et vos ita faciatis. Imitatores mei estote. Quod non de exercitio dico modo virtutum, aut morum disciplina, aut gloria sanctitatis (nec enim de hujusmodi quicquam mihi temere arrogaverim imitatione dignum:) sed volo vos non parcere vobis, sed accusare vosmetipsos, quoties forte in vobis, vel ad modicum tepere gratiam, virtutem languescere deprehenditis, sicut et ego pro hujusmodi memetipsum accuso. Hoc facere hominis est, qui curiosus circumspector est sui, et scrutator viarum suarum ac studiorum, atque in omnibus semper suspectum habet arrogantiæ vitium ne subrepat. IN VERITATE DIDICI, nil æque efficax esse ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quam si omni tempore coram Deo inveniaris non altum sapere, sed timere. *Beatus homo qui semper est pavidus.* Time ergo cum arriserit gratia, time cum abierit, time cum denuo revertetur; et hoc est semper pavidum esse. Succedant vicissim sibi in animo tres isti timores, secundum quod gratia vel adesse dignatur, vel offensa recedere, seu iterum redire placata sentietur. Cum adest, time ne non digne opereris ex ea. Nam hoc monet Apostolus: *Videte,* inquiens, *ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Et ad discipulum: *Noli,* inquit, *negligere gratiam quæ in te est.* Et de semetipso dicebat: *Quia gratia Dei in me vacua non fuit.* Sciebat homo, consilium Dei habens, redundare in contemptum donantis, donum negligere, nec expendere ad quod donatum est; idque intolerabilem esse superbiam judicabat: et propterea studiosissime hoc malum et ipse cavebat, docebatque cavendum. Sed rursum latet fovea hic, quæ nolo vos lateat, de qua is ipse superbiæ spiritus tanto periculosius, quanto occultius, sicut habetis in psalmo, *insidiatur quasi leo in spelunca sua.* Nam si impedire non prævalet actionem, tentat intentionem, suggerens et suadens, quatenus effectum gratiæ arroges tibi. Quod quidem superbiæ genus longe illo priore intolerabilius esse non ambigas. Quid enim odiosius illa voce, qua quidam dixerunt: *Manus nostra excelsa, et non Dominus, fecit hæc omnia?*

10. Si ergo timendum manente gratia; quid si recesserit? num multo magis tunc timendum? Plane multo magis: quia ubi deficit tibi gratia, deficis tu. Audi etenim quid dator gratiæ dicat. *Sine me,* ait, *nihil potestis facere.* Time ergo subtracta gratia, tamquam mox casurus; time et contremisce, Deo tibi, ut sentis, irato; time, quia reliquit te custodia tua. Nec dubites in causa esse superbiam, etiamsi non appareat, etiamsi nihil tibi conscius sis. Quod enim tu nescis, scit Deus; et qui te judicat, ipse est. Sed nec qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Numquid commendat te Deus, cum gratia privat? Aut numquid qui humilibus dat gratiam, humili auferet datam? Ergo ARGUMENTUM superbiæ, privatio est gratiæ. Quamquam tamen interdum subtrahitur gratia, sive retrahitur, non pro superbia quæ jam est, sed quæ futura est, nisi subtrahatur. Habes hujus rei evidens documentum de Apostolo, qui stimulos carnis suæ sustinebat invitus, non quia extolleretur, sed ne extolleretur. Sed sive jam exsistens, sive nondum; superbia tamen semper causa erit subtractæ gratiæ.

11. Jam si gratia repropitiata redierit, multo amplius tunc timendum, ne forte contingat recidivum pati, juxta illud de Evangelio: *Ecce sanus factus es, vade et amplius jam noli peccare, ne aliquid deterius tibi contingat.* Audis recidere, quam incidere esse deterius. Proinde invalescente periculo, invalescat et metus. BEATUS ES, si cor tuum

triplici isto timore repleveris, ut timeas quidem pro accepta gratia, amplius pro amissa, longe plus pro recuperata. Hoc fac, et eris hydria in Christi convivio, impleta usque ad summum, continens nimirum metretas, non binas tantum, sed et ternas, ut Christi merearis benedictionem, quæ aquas tuas convertat in vinum lætitiæ, et perfecta caritas foras mittat timorem.

12. Quod dico, tale est. Aqua timor est, quoniam ab æstu refrigerat desideriorum carnalium: *Initium*, inquit, *sapientiæ timor Domini.* Et habes: *Aqua sapientiæ salutaris potavit illum.* Si timor sapientia, et sapientia aqua; timor aqua est. Denique *timor Domini,* inquit, *fons vitæ.* Porro hydria mens tua. *Capientes,* inquit, *singulæ metretas binas vel ternas.* Tres metretæ, timores tres. *Et impleverunt eas,* inquit, *usque ad summum.* Non unus timor, non duo quoque, sed toti tres simul replent usque ad summum. Omni tempore time Deum, et ex omni corde tuo, et implesti hydriam tuam usque ad summum. Amat Deus integrum munus, affectum plenum, perfectum sacrificium. Cura proinde nuptiis cœlestibus plenam inferre hydriam, ut de te quoque dicatur: *Quia replevit eum spiritu timoris Domini.* Qui sic timet, nihil negligit. Unde namque negligentia intret in plenitudinem? Alioquin quod capere adhuc aliquid potest, plenum non est. Eadem sane ratione non potest simul et sic timere, et altum sapere. Non est enim quo admittas superbiam, repletus timore Domini. Et sic de cæteris vitiis sentiendum, quia necesse est omnia plenitudine timoris excludi. Tunc demum si plene, si perfecte timueris, dabit caritas saporem aquis tuis ad Domini benedictionem. Sine caritate enim timor pœnam habet. Et quidem caritas vinum, quod lætificat cor hominis. Perfecta autem *caritas foras mittit timorem,* ut ubi aqua fuerat, vinum esse incipiat ad laudem et gloriam Sponsi Ecclesiæ Jesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LV.

Qualiter homo per veram pœnitentiam potest evadere judicium Dei.

1. *Similis est dilectus meus capreæ hinnuloque cervorum.* Ex præcedenti versiculo pendet. Quem enim salientem et properantem modo descripserat, consequenter comparat capreæ hinnuloque cervorum. Apte quidem, quod hoc genus animantium cursu velox, et saltu agile sit. Porro sermo de sponso est, et sermo sponsus est. Et Propheta dicit de Deo, quia *velociter currit sermo ejus;* sane congruens huic loco, ubi sponsus, qui Sermo Dei est, saliens transsiliensque describitur, similis proinde factus capreæ hinnuloque cervorum. Et hæc ratio similitudinis. Adde tamen, ne nulla similitudinis ipsius vel minima proportiuncula vacet, quia caprea quidem non modo cursus pernicitate, sed et acumine visus eminet. Quod utique proprie illam respicit narrationis partem, qua Sponsus, non solum *saliens,* sed et *transsiliens* apparere refertur: quia nisi acuto et perspicaci intuitu non posset omnino, præsertim inter currendum, discernere in quos salire, et quos transsilire deberet. Alioquin poterat sufficere, ad designandam festinantis velocitatem, de solo hinnulo comparatio; is quippe rapidiori se ferre noscitur cursu. Nunc vero quoniam sponsus iste, etsi ardenter amans, cursim ruere in dilectæ videatur amplexus; nihilominus tamen gressus, vel potius saltus suos prudenti consideratione dirigere novit, cautus ubi oporteat figere pedem: oportuit profecto cum hinnulo etiam de caprea similitudinem dari, quatenus et per illum desiderium salvantis, et per hanc eligentis exprimeretur judicium. Christus nempe justus et misericors, salvator et judex: et quia amat, vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire: et quia judicat, novit qui sunt ejus, et ipse scit quos elegit a principio.

2. Igitur duo hæc bona Sponsi, misericordiam scilicet et judicium, in his duobus animantibus commendata a Spiritu sancto nobis interim sentiamus, ut

in testimonium integritatis et perfectionis fidei nostræ, nos quoque Prophetam imitantes, misericordiam et judicium cantemus Domino. Ego autem non dubito, et alia de horum natura ab his quidem, qui talium curiosi et gnari sunt, posse monstrari, quæ Sponso aptari utiliter et congruenter queant : sed hæc, ut arbitror, sufficere possunt ad dandam rationem adductæ similitudinis. Pulcre tamen Spiritus sanctus non de cervo sed de hinnulo cervorum similitudinem dedit, in quo et Patrum fecit mentionem, e quibus Christus secundum carnem, et infantiæ meminit Salvatoris. Ut hinnulus quippe apparuit parvulus qui natus est nobis. Verum tu qui adventum desideras Salvatoris, time scrutinium Judicis, time oculos capreæ, time illum qui per Prophetam dicit : *Et erit in die illa, et ego scrutabor Jerusalem in lucernis.* Acuto visu est : nihil inscrutatum relinquet oculus ejus. Scrutabitur renes et corda, ipsaque cogitatio hominis confitebitur illi. Quid tutum in Babylone, si Jerusalem manet scrutinium? Puto enim hoc loco Prophetam Jerusalem nomine designasse illos, qui in hoc sæculo vitam ducunt religiosam, mores supernæ illius Jerusalem conversatione honesta et ordinata pro viribus imitantes ; et non veluti hi, qui de Babylone sunt, vitam in perturbatione vitiorum, scelerumque confusione vastantes. Denique illorum peccata manifesta sunt, præcedentia ad judicium, et non egent scrutinio, sed supplicio. Mea autem, qui videor monachus et Jerosolymita, peccata certe occulta sunt, nomine et habitu monachi adumbrata : et idcirco necesse erit subtili ea investigari discussione, et quasi admotis lucernis de tenebris in lucem prodi.

3. Possumus afferre aliquid et de psalmo ad confirmandum id quod dicitur de scrutanda Jerusalem. Ait namque sub persona Domini : *Cum accepero tempus, ego justitias judicabo.* Vias justorum, ni fallor, et actus eorum discussurum se et examinaturum dicit. Verendum valde cum ad hoc ventum fuerit, ne sub tam subtili examine multæ nostræ justitiæ (ut putantur) peccata appareant. Unum est tamen, si nosmetipsos dijudicaverimus, non utique judicabimur. Bonum judicium, quod me illi districto divinoque judicio subducit et abscondit. Prorsus horreo incidere in manus Dei viventis : volo vultui iræ judicatus præsentari, non judicandus. *Spiritualis homo omnia dijudicat et ipse a nemine judicatur.* Judicabo proinde mala mea, judicabo et bona. Mala melioribus curabo corrigere actibus, diluere lacrymis, punire jejuniis, cæterisque sanctæ laboribus disciplinæ. In bonis de me humiliter sentiam, et, juxta præceptum Domini, servum me inutilem reputabo, qui quod facere debui, tantum feci. Dabo operam nec lolia pro granis, nec paleas cum granis offerre. Scrutabor ego vias meas et studia mea, quo is qui scrutaturus est Jerusalem in lucernis, nihil inscrutatum in me sive indiscussum inveniat. Neque enim judicaturus est bis in idipsum.

4. Quis mihi det ita ad liquidum prosequi et persequi universa delicta mea, ut in nullo oporteat vereri oculos capreæ, in nullo ad lumen contingat erubescere lucernarum? Et nunc videor, sed non video : præsto est oculus cui omnia patent, etsi non patet ipse. Erit quando cognoscam, sicut et cognitus sum : at nunc quidem cognosco ex parte ; non tamen ex parte cognitus, sed ex toto. Vereor aspectum exploratoris illius, qui post parietem stat. Hoc enim scriptura addit de illo, quem pro acumine visus *capreæ* assimilavit : *En ipse stat*, inquit, *post parietem, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.* De quo suo loco videbimus. Hunc ergo vereor occultum occultorum exploratorem. Sponsa nihil veretur, quia nihil sibi conscia est. Quid denique vereatur, amica, columba, formosa? Nempe subinde habes : *En dilectus meus,* inquit, *loquitur mihi.* Nihil non loquitur ; et ideo formido aspectum, quoniam non habeo testimonium. Tu quid audis de te, o Sponsa? Quid tibi loquitur dilectus tuus? *Surge*, inquit, *propera amica mea, columba mea, formosa*

mea. Verum hoc quoque alteri servabo principio, nec brevitate arctabo ea quæ diligentiam desiderantia sunt; ne forte et de hoc reus inveniar, si quo minus vos inveniamini in hac parte ædificati ad intelligentiam et amorem Sponsi Ecclesiæ Jesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LVI.

Quod peccata et vitia sunt tamquam parietes, mediantes inter Deum et peccatorem.

1. *En ipse stat post parietem, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.* Secundum litteram quidem videtur dicere, quia is qui cum saltibus adventare prospiciebatur, appropiasset usque ad contubernium sponsæ, et stans post parietem curiosius introspiceret per fenestras et rimas, et verecunde non præsumeret sese ingerere. Secundum spiritum autem appropiasse quidem nihilominus intelligitur, sed aliter, ita sane quemadmodum et a cœlesti sponso agi oportuit, et a Spiritu sancto dici. Nil quippe quod vel auctorem dedeceat, vel narratorem, verus et spiritualis intellectus admittet. Ergo appropiavit parieti, cum adhæsit carni. Caro paries est : et appropiatio Sponsi, Verbi incarnatio. Porro cancellos et fenestras per quas respicere perhibetur, sensus (ut opinor) carnis, et humanos dicit affectus, per quos experimentum cepit omnium humanarum necessitatum. Denique languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit. Humanis ergo affectionibus sensibusque corporeis pro foraminibus usus est et fenestris, ut miserias hominum homo factus experimento sciret, et misericors fieret. Sciebat et ante, sed aliter. Sciebat denique virtutem obediendi ipse Dominus virtutum, et tamen, teste Apostolo, didicit ex his quæ passus est, obedientiam. In hunc modum et misericordiam didicit, etsi misericordia Domini ab æterno. Docet hoc quoque idem gentium Doctor, ubi eum asserit tentatum per omnia pro similitudine absque peccato, ut misericors fieret. Videsne factum esse quod erat, et quod noverat didicisse, et sibi apud nos quæsisse rimas et fenestras, per quas calamitates nostras diligentius exploraret? Tot autem in nostro ruinoso et pleno rimarum pariete invenit foramina, quot nostræ infirmitatis et corruptionis in suo corpore sensit experimenta.

2. Sic itaque sponsus post parietem stans, et per fenestras et cancellos respiciens erat. Et bene *stans*, quia solus revera in carne stetit, qui carnis peccatum non sensit. Possumus et hoc fideliter sapere, quia stetit per divinitatis potentiam, qui per carnis infirmitatem occubuit, dicente ipso : *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.* Ego autem puto etiam illud huic sententiæ suffragari, quod sanctus David in hoc mysterio, utpote Propheta Domini, et prophetans, de Domino loquebatur; et quidem Moysen loquens, sed Dominum intuens. Ipse enim verus est Moyses, qui vere per aquam venit, et non in aqua tantum, sed in aqua et sanguine. Ait itaque memoratus Propheta : *Dixit ut disperderet eos,* (Patrem siquidem loquebatur) *si non Moyses electus ejus stetisset in confractione in conspectu ejus, ut averteret iram ejus, ne disperderet eos.* Quonam modo, quæso, Moyses stetit in confractione? Quemadmodum, inquam, aut stetit, si confractus est; aut si stetit, quomodo confractus est? At ego tibi ostendo, si vis, qui vere stetit in confractione. Ego alium novi neminem qui hoc potuerit, nisi Dominum meum Jesum, qui certe in morte vivebat, qui corpore fractus in cruce, divinitate stabat cum Patre; in uno nobiscum supplicans, in altero cum Patre propitians. Et stabat post parietem, dum, quod jacebat in illo, manifestum erat in carne; et quod stabat in ipso, quasi post carnem latebat; sane unus idemque homo manifestus, et Deus absconditus.

3. Sed et unicuique nostrum, qui desideramus adventum ipsius, puto illum nihilominus post parietem stare, dum corpus hoc nostrum, quod certe peccati est, abscondat interim nobis faciem ejus, et præsentiam intercludat. Deni-

que *quamdiu sumus in hoc corpore,* inquit, *peregrinamur a Domino.* Non quia in corpore, sed quia in corpore hoc, quod utique de peccato est, et sine peccato non est. Et ut scias quoniam obstant non corpora, sed peccata, audi Scripturam: *Peccata nostra,* inquit, *separant inter nos et Deum.* Et utinam unus mihi tantum obstet paries corporis, solumque obicem patiar id quod est in carne peccatum, et non multæ intersint maceriæ vitiorum. Vereor enim ne etiam præter illud quod in natura est, quam plurima de propria iniquitate adjecerim, quorum a me interjectu nimium elongaverim sponsum, ita ut, si verum dicere velim, post parietes magis mihi illum stare fatear, non post parietem.

4. Sed dico hoc planius. Sponsus quidem æqualiter atque indifferenter præsto ubique est, divinæ utique præsentia majestatis, et magnitudine virtutis suæ. Gratiæ tamen exhibitione seu inhibitione quibusdam longe, quibusdam prope esse dicitur, Angelorum dumtaxat et hominum, id est rationalium creaturarum. Denique longe a peccatoribus salus. Et sanctus David nihilominus dicit: *Ut quid, Domine, recessisti longe?* Cæterum a sanctis pia dispensatione ad tempus, et non ex toto, sed juxta aliquid aliquando longe se facit. Peccatoribus autem de quibus dicitur, *Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper;* et item, *Inquinatæ sunt viæ illorum in omni tempore:* semper, valdeque longe est, atque in ira hoc, et non in misericordia. Quamobrem orat ad Deum sanctus, et ait, *Ne declines in ira a servo tuo:* sciens quia et in misericordia potuerit declinare. Prope est ergo Dominus sanctis et electis suis, etiam cum longe esse videtur, et non æqualiter omnibus, sed aliis plus, aliis minus, pro meritorum diversitate. Nam etsi prope est Dominus omnibus invocantibus eum in veritate, et juxta est his qui tribulato sunt corde; non tamen omnibus forsitan, ita ut dicere possint, quia *ipse stat post parietem.* Sponsæ vero quam prope est, qui uno tantum pariete dividitur. Propterea cupit dissolvi, et rupto medio pariete cum illo esse, quem post parietem esse confidit.

5. Ego autem, quoniam peccator sum, dissolvi non cupio, sed formido, sciens quia *mors peccatorum pessima.* Quomodo non pessima mors, ubi non subvenit Vita? Formido exire, et in ipso contremisco portus ingressu, dum non confido prope assistere qui excipiat exeuntem. Quid enim? Securene exeo, si non Dominus custodiat exitum meum? Heu! ero ludibrio dæmonum intercipientium me: non assistente qui redimat, neque qui salvum faciat. Nil tale verendum erat animæ Pauli, cui ab aspectu et amplexu dilecti unus tantummodo paries obsistebat, videlicet lex peccati, quam inveniebat in membris suis. Ipsa est carnis concupiscentia, qua carere omnino non potuit, donec in carne fuit. Hoc sane uno interjecto pariete non longe peregrinabatur a Domino. Unde et optabat clamans: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* sciens se mortis compendio continuo ad vitam perventurum. Hac ergo Paulus se fatebatur una lege teneri, scilicet concupiscentia, quam carni suæ immobiliter insitam tolerabat invitus; de cætero *nihil,* inquit, *mihi conscius sum*

6. Verum quis similis Paulo, qui non videlicet huic interdum consentiat concupiscentiæ ad obediendum peccato? Noverit proinde is qui peccato consenserit, et alterum sibi se opposuisse parietem, ipsum utique pravum illicitumque consensum: nec potest gloriari qui hujusmodi est, quia stet sibi post parietem sponsus, quando jam parietes intersint, non paries. Multo minus si consensus pervenerit ad effectum, cum tertius quoque jam paries sponsi arceat impediatque accessum, actus videlicet ipse peccati. Quid si et consuetudo forte peccatum in usum, aut usus etiam in contemptum perduxerit? sicut scriptum est: *Impius cum venerit in profundum malorum, contemnit.* Nonne si ita exieris, millies ante a rugientibus præparatis ad escam poteris devorari, quam pervenire ad sponsum, non uno siquidem jam, sed tanta a te parietum numerositate interclusum? Primus con-

cupiscentia; secundus, consensus; tertius, actus; quartus, consuetudo; quintus, contemptus. Cura ergo concupiscentiæ priori totis resistere viribus, ut non pertrahat in consensum; et omnis deinceps malignitatis fabrica evanescit: nec est omnino quod sponsum prohibeat appropinquare tibi, præter solum parietem corporis, quatenus gloriari possis et tu dicens de illo: quia *en ipse stat post parietem*.

7. Sed et hoc tibi tota vigilantia providendum, ut apertas semper inveniat fenestras et cancellos quosdam confessionum tuarum, per quos te intus benigne respiciat: quoniam RESPECTUS EJUS, PROFECTUS TUUS. Aiunt cancellos angustiores esse fenestras, quales utique hi qui libros describunt, aptare sibi solent ad recipiendum lumen paginis. Unde et puto Cancellarios eos appellari, qui chartis conscribendis ex officio deputantur. Cum ergo sint duo genera compunctionis, unum in mœrore pro nostris excessibus, alterum in exsultatione pro divinis muneribus: quoties sane eam, quæ sine angustia cordis minime fit, peccatorum scilicet meorum facio confessionem; videor mihi cancellum, id est, angustiorem aperire fenestram. Nec dubium quin libenter per istam respiciat is, qui stat post parietem pius explorator: quia cor contritum et humiliatum Deus non despiciet. Denique et hortatur ad hoc ipsum: *Dic tu*, inquiens, *iniquitates tuas prior, ut justificeris.* Quod si interdum corde dilatato in caritate, pro consideratione divinæ dignationis ac miserationis, libet animum laxare in vocem laudis, et gratiarum actionem: puto me non jam angustam, sed amplissimam stanti post parietem sponso aperire fenestram, per quam (ni fallor) tanto libentius respicit, quanto amplius sacrificium laudis honorificat eum. Ad manum est de scripturis utramque hanc approbare confessionem: sed scientibus ista loquor, et non estis superfluis onerandi, qui vix necessariis indagantis sufficitis. Tanta quippe sunt sacramenta epithalamii hujus, et laudum præconia, quæ in eo decantantur Ecclesiæ et Sponso ejus Jesu Christo Domino nostro, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LVII.

De visitationibus Domini observandis; quibus indiciis vel signis eæ deprehendi possint.

1. EN *dilectus meus loquitur mihi.* Videte processus gratiæ, et dignationis divinæ advertite gradus. Attendite sponsæ devotionem atque solertiam, quam vigili utique oculo Sponsi observat adventum, et deinceps ipsius omnia diligentius intuetur. Venit ille, accelerat, appropiat, adest, respicit, alloquitur; et nihil horum momentorum sponsæ industriam effugit, anticipatve notitiam. Venit in Angelis, accelerat in Patriarchis, appropiat in Prophetis, adest in carne, respicit in miraculis, alloquitur in Apostolis. Vel sic. Venit affectu et studio miserendi, accelerat subveniendi zelo, appropiat humiliando semetipsum, adest præsentibus, prospicit in futuros, loquitur docens et suadens de regno Dei. Sic ergo est adventus Sponsi. Benedictiones et divitiæ salutis cum eo, et universa quæ de ipso sunt, affluunt deliciis, redundantia certe jucundis ac salutaribus sacramentis. Porro quæ amat, vigilat et observat. Et beata, quam Dominus invenerit vigilantem. Non transibit illam, nec præteribit ab ea, sed stabit et loquetur ei, loqueturque amatoria: loquetur siquidem ut dilectus. Sic quippe habes: *En dilectus meus loquitur mihi.* Bene dilectus, qui venit amatoria locuturus, non autem increpatoria.

2. Neque enim de illis est, qui a Domino merito arguuntur, quod faciem cœli dijudicare nossent, tempus vero adventus ejus minime cognovissent. Hæc namque tam solers, et prudens, ac bene vigilans, et venientem a longe prospexit, et salientem pro festinatione advertit, et transsilientem superbos, ut humili sibi per humilitatem propinquaret, vigilantissime observavit; et demum cum jam staret, et occultaret se post parietem, nihilominus præsentem agnovit, sed et respicientem per

fenestras cancellosque persensit; et nunc pro remuneratione tantæ devotionis et religiosæ sollicitudinis loquentem audit. Sane enim si respexisset, et minime locutus fuisset, suspectus poterat esse ille respectus, ne forte magis indignationis foret, quam dilectionis. Denique respexit Petrum, et non fecit ei verbum : et ideo fortassis flevit ille, quod respiciens se, tacuerit. Hæc autem, quoniam post aspectum meruit et affatum, non modo non flet, sed et gloriatur præ lætitia clamans : *En dilectus meus loquitur mihi.* Vides intuitum Domini, cum in se semper maneat idem, non tamen ejusdem semper efficaciæ esse; sed conformari meritis singulorum quos respicit, et aliis quidem incutere metum, aliis vero magis consolationem et securitatem afferre. Denique respicit terram, et facit eam tremere : cum e regione respexerit Mariam, et infuderit gratiam. *Respexit,* ait, *humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Non sunt hæc verba plorantis aut trepidantis sed gaudentis. Respexit similiter hoc loco sponsam, et nec tremuit illa, nec flevit ad instar Petri, quia non sapiebat terram, sicut ille : dedit vero lætitiam in corde ejus, affatu testificans, quo eam respexerit affectu.

3. Denique verba quæ loquitur, audi quam non indignantis sint, sed amantis. Sequitur : *Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea.* Felix conscientia, quæ de se ista meretur audire! Quis putas in nobis est adeo vigilans et observans tempus visitationis suæ, sponsumque adventantem ita per singula ejus momenta diligenter explorans, ut cum venerit et pulsaverit, confestim aperiat ei? Non enim sic ista de Ecclesia referuntur, ut non singuli nos, qui simul Ecclesia sumus, participare his ejus benedictionibus debeamus. Etenim in hoc generaliter omnes atque indifferenter vocati sumus, ut benedictiones hæreditate possideamus. Unde et audebat dicere ad Dominum quidam : *Hæreditate acquisivi testimonia tua in æternum, quia exsultatio cordis mei sunt;* illa puto hæreditate, qua se esse præsumebat filium Patris sui, qui est in cœlis. Porro si filium, et hæredem; hæredem Dei, cohæredem autem Christi. Magnam vero rem gloriatur se acquisivisse hæreditate ista, testimonia Domini. Utinam ego de me vel unum meruerim tenere testimonium Domini! quia is non in uno, sed in multis exsultat testimoniis. Denique ait iterum : *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.* Et revera quid divitiæ salutis, quid deliciæ cordis, quid animæ vera et cauta securitas, nisi Domini attestationes? *Non enim,* inquit, *qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.*

4. Utquid nos hactenus adhuc fraudamur commendationibus seu attestationibus his divinis, et paterna hæreditate privamur? Quasi minime et nos voluntarie genuerit verbo veritatis, sic in nullo nos meminimus ab illo taliter commendatos, nec ulla de nobis assecutos testimonia ejus. Ubi est quod Apostolus dicit, quia *ipse Spiritus Dei testimonium perhibet spiritui nostro, quod filii Dei sumus?* Quomodo filii, si expertes hæreditatis? Arguit nos pro certo negligentiæ et incuriæ ipsa inopia nostra. Nam si quis nostrum integre et perfecte, juxta verbum Sapientis, cor suum tradat ad vigilandum diluculo ad Dominum qui fecit illum, et in conspectu Altissimi deprecetur, simulque votis, omnibus studeat secundum Isaiam Prophetam parare vias Domini, rectas facere semitas Dei sui, cui cum Propheta sit dicere, *Oculi mei semper ad Dominum;* et quia *providebam Dominum in conspectu meo semper :* nonne *hic accipiet benedictionem a Domino, et misericordiam a Deo salutari suo?* Visitabitur profecto frequenter, nec umquam ignorabit tempus visitationis suæ, quantumlibet is qui in spiritu visitat, clandestinus veniat et furtivus, utpote verecundus amator. Adhuc ergo longe agentem bene vigilans anima sobria mente prospiciet, et deinceps universa comperiet, quæ in dilecti adventu sponsam tam solerter, quam signanter advertisse monstravimus, quia ipse ait :

Qui mane vigilaverint ad me, invenient me. Nam et desiderium festinantis agnoscet : et quando prope, et quando præsto jam erit, continuo sentiet; sed et respicientis se oculum, quasi solis radium per fenestras et rimas parietis subeuntem, beato oculo cernet; et demum audiet voces exsultationis et amoris, appellata amica, columba, formosa.

5. Quis sapiens et intelliget hæc, ita ut ea etiam digne ab invicem distinguere, et designare singula queat, ac diffinire ad intelligentiam aliorum? Si a me illud speratur, ego ea mallem ab experto audire, et qui assuetus sit et exercitatus in talibus. At quoniam quisque qui hujusmodi est, verecunde magis silentio abscondere eligit quod silentio percipit, et servare secretum suum sibi, id sibi tutius arbitratur : dico ego, cui ex officio loqui est, nec tacere licet, quicquid illud est quod de hujusmodi vel proprio, vel alieno teneo experimento, et quod facile experiri plures queunt, sane altiora relinquens apprehendere illa valentibus. Si igitur admonitus fuero, vel foris ab homine, vel intus a Spiritu, de tuenda justitia et servanda æquitate; istiusmodi salutaris suasio erit mihi profecto prænuntia imminentis adventus Sponsi, et præparatio quædam ad digne suscipiendum supernum visitatorem, Propheta id mihi indicante, dicendo, quia *justitia ante eum ambulabit.* Et item loquitur Deo sic : *Justitia et judicium*, inquit, *præparatio sedis tuæ.* Nihilominus vero spes eadem arridebit, si sermo insonuerit de humilitate vel patientia, seu etiam de fraterna caritate et obedientia deferenda Prælatis : maxime autem de sectanda sanctimonia et pace, et cordis puritate quærenda, quoniam quidem Scriptura ait : *Domum Domini decet sanctitudo ;* et, *Factus est in pace locus ejus;* et, *Mundi corde Deum videbunt.* Quicquid itaque sive de his, sive de aliis quibuslibet virtutibus suggestum animo fuerit; significatio, ut dixi, erit mihi, visitationem Domini virtutum imminere animæ meæ.

6. Sed et si corripuerit me justus in misericordia, et increpaverit me, idipsum sentiam, sciens quia æmulatio justi et benevolentia iter faciunt ei qui ascendit super occasum. BONUS OCCASUS, cum ad correptionem justi stat homo, et corruit vitium, et Dominus ascendit super illud, conculcans hoc pedibus, et conterens ne resurgat. NON ergo contemnenda increpatio justi, quæ ruina peccati, cordis sanitas est, necnon et Dei via ad animam. Sed nec ullus omnino sermo, qui ædificet ad pietatem, ad virtutes, ad mores optimos, negligenter est audiendus : quoniam et illic iter quo ostenditur salutare Dei. Quod si sermo gratus venit et placitus, quatenus pulso fastidio cum desiderio audiatur : jam non modo venire sponsus, sed et accelerare, id est cum desiderio venire, credendus est. ILLIUS namque DESIDERIUM, tuum creat; et quod tu ejus properas sermonem admittere, inde est quod ipse festinat intrare. Non enim nos eum, sed *ipse*, inquit, *prior dilexit nos.* Jam si etiam ignitum eloquium sentis, atque ex eo conscientiam uri in recordatione peccati ; recordare tunc de quo Scriptura dicit, quia *ignis ante ipsum præcedet ;* et ipsum prope esse non dubites. Denique *juxta est Dominus his qui tribulato sunt corde.*

7. Si vero non solum compungeris in sermone illo, sed et converteris totus ad Dominum, jurans et statuens custodire judicia justitiæ ejus : etiam adesse ipsum jam noveris, præsertim si te inardescere sentias amore ejus. Etenim utrumque de illo legis, et ignem videlicet ante ipsum præcedere, et ipsum nihilominus ignem esse. Moyses siquidem de illo dicit, quia *ignis consumens est.* Differunt autem, quod is qui præmittitur ignis ardorem habet, sed non amorem : coquens, sed non excoquens; movens, nec promovens. Tantum ad excitandum præmittitur et præparandum, simulque ad commonendum, quid ex te sis, quo dulcius sapiat postmodum quod ex Deo mox eris. At vero IGNIS QUI DEUS EST consumit quidem, sed non affligit : ardet suaviter, desolatur feliciter. Est enim vere carbo desola-

torius : sed qui sic in vitia exerceat vim ignis, ut in anima vicem exhibeat unctionis. Ergo in virtute qua immutaris, et in amore quo inflammaris, Dominum præsentem intellige. Nam dextera Domini facit virtutem. Non autem fit hæc mutatio dexteræ Excelsi, nisi in fervore spiritus, et in caritate non ficta, ita ut dicat qui hujusmodi est : *Concaluit cor meum intra me, et in meditatione mea exardescit ignis.*

8. Porro hoc igne consumpta omni labe peccati, et rubigine vitiorum, si jam emundata ac serenata conscientia sequatur subita quædam atque insolita latitudo mentis, et infusio luminis illuminantis intellectum vel ad scientiam scripturarum, vel ad mysteriorum notitiam, quorum alterum propter nos oblectandos, alterum propter ædificandos proximos reor dari : oculus respicientis proculdubio est iste, educens quasi lumen justitiam tuam, et judicium tuum tamquam meridiem, juxta illud Prophetæ Isaiæ : *Orietur,* inquit, *tamquam sol lux tua*, etc. Sed sane non per ostia aperta, sed per angusta foramina is tantæ claritatis radius se infundet, stante adhuc dumtaxat hoc ruinoso pariete corporis. Erras si aliter speras, ad quantamcumque cordis proficias puritatem, cum ille præcipuus contemplator dicat : *Videmus nunc per speculum et in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*

9. Post hunc tantæ dignationis ac miserationis respectum, sequitur vox blande et leniter divinam insinuans voluntatem, quæ non est aliud quam ipse amor, qui otiosus esse non potest, de his quæ Dei sunt sollicitans et suadens. Denique audit sponsa, ut surgat et properet, haud dubium quin ad animarum lucra. Hoc siquidem vera et casta contemplatio habet, ut mentem, quam divino igne vehementer succenderit, tanto interdum repleat zelo et desiderio acquirendi Deo qui eum similiter diligant, ut otium contemplationis pro studio prædicationis libentissime intermittat : et rursum potita votis, aliquatenus in hac parte tanto ardentius redeat in idipsum, quanto se fructuosius intermisisse meminerit; et item sumpto contemplationis gustu, valentius ad conquirenda lucra solita alacritate recurrat. Cæterum inter has vicissitudines plerumque mens fluctuat, metuens, et vehementer exæstuans, ne forte alteri horum, dum suis affectionibus hinc inde distrahitur, plus justo inhæreat; et sic in utrolibet vel ad modicum a divina deviet voluntate. Et fortasse tale aliquid sanctus Job patiebatur, cum diceret : *Si dormiero, dico, quando consurgam? et rursum exspectabo vesperam.* Hoc est, Et quietus, neglecti operis; et occupatus, perturbatæ nihilominus quietis me arguo. Vides virum sanctum inter fructum operis, et somnum contemplationis graviter æstuare : et in bonis licet semper versantem, semper tamen quasi de malis pœnitentiam agere, et Dei cum gemitu momentis singulis inquirere voluntatem. Unicum quippe in hujusmodi remedium seu refugium oratio est, et frequens gemitus ad Deum : ut quid, quando, et quatenus nos facere velit, assidue nobis demonstrare dignetur. Habes, ut ego opinor, tria hæc, id est prædicationem, orationem, contemplationem, in tribus commendata et designata vocabulis. Etenim merito *amica* dicitur, quæ sponsi lucra studiose ac fideliter prædicando, consulendo, ministrando conquirit. Merito *columba*, quæ nihilominus pro suis delictis in oratione gemens et supplicans, divinam sibi non cessat conciliare misericordiam. Merito quoque *formosa*, quæ cœlesti desiderio fulgens, supernæ contemplationis decorem se induit, horis dumtaxat, quibus commode et opportune id potest.

10. Sed et illud vide, si valeat coaptari huic triplici unius animæ bono, de tribus videlicet personis illis in domo una commanentibus, amicis utique Salvatoris, et admodum familiaribus ei. Martham loquor ministrantem, et Mariam vacantem, et Lazarum quasi gementem sub lapide, et resurrectionis gratiam flagitantem. Hæc dicta sunt pro eo quod sponsa describitur adeo solers et pervigil in observando semi-

tas Sponsi, ut minime eam latere possit, quando, et in quanta festinatione ad se veniat; sed et quando longe, et quando prope, et quando præsens sit, nulla subitatione præoccupari valeat ut ignoret: et quia proinde meruerit, non solum respici misericorditer, sed et dignanter lætificari amoris vocibus, et gaudere gaudio propter vocem sponsi.

11. Nos quoque ad hæc, quamvis audacter, adjecimus, quod quævis etiam de nobis anima, si similiter vigilet, similiter et salutabitur ut amica, consolabitur ut columba, amplexabitur ut formosa. PERFECTUS omnis reputabitur, in cujus anima tria hæc congruenter atque opportune concurrere videbuntur, ut et gemere pro se, et exsultare in Deo noverit, simul et proximorum utilitatibus potens sit subvenire; placens Deo, cautus sibi, utilis suis. Sed ad hæc quis idoneus? Utinam ipsa in universis nobis, etsi non tota in singulis, saltem singula in diversis, sicut hodie haberi videntur, longis reserventur temporibus! Habemus siquidem Martham, tamquam Salvatoris amicam, in his qui exteriora fideliter administrant. Habemus et Lazarum, tamquam columbam gementem, Novitios utique, qui nuper peccatis mortui, pro recentibus adhuc plagis laborant in gemitu suo sub timore judicii; et sicut vulnerati dormientes in sepulcris, quorum nemo est memor amplius, sic se non putant reputari, donec ad Christi jussionem sublato pondere timoris, tamquam prementis lapidis mole, respirare in spem veniæ possint. Habemus quoque Mariam contemplantem in illis, qui processu longioris temporis, cooperante gratia Dei, in aliquid melius et lætius proficere potuerunt; quando jam de indulgentia præsumentes, non tam versare intra se solliciti sunt tristem imaginem peccatorum, quam certe in lege Dei meditari die ac nocte insatiabiliter delectantur; interdum etiam revelata facie gloriam Sponsi cum ineffabili gaudio speculantes, in eamdem imaginem transformantur de claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu. Jam ad quid sponsam surgere et properare hortetur is, qui paulo ante defensare visus est eam, ne dormiens suscitaretur, alio sermone videbimus. Adsit ipse, ut et hujus nobis sacramenti rationem aperire dignetur, Sponsus Ecclesiæ Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LVIII.

Quomodo sponsus hortatur sponsam, id est viros perfectos, ad regimen imperfectorum. Item de putatione vitiorum in eis facienda, ut virtutes succrescant.

1. *Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, et veni.* Quis hoc dicit? Absque dubio Sponsus. Et nonne ipse est, qui paulo ante suscitari dilectam tantopere prohibebat? Quo pacto ergo nunc non solum ut surgat, sed ut et acceleret jubet? Venit in mentem simile quid ex Evangelio. Ea quippe nocte qua Dominus tradebatur, cum fatigatos productioribus vigiliis Discipulos qui secum erant, dormire demum ac requiescere præcepisset, in ipsa hora, *Surgite, eamus*, inquit, *ecce appropinquavit qui me tradet.* Nunc quoque similiter uno pene momento et prohibet suscitari sponsam, et suscitat: *Surge*, inquiens, et *veni.* Quid sibi itaque vult tam subita hæc mutatio voluntatis sive consilii? Putamusne levitate usum sponsum, et aliquid voluisse prius, quod mox noluerit? Minime. Sed agnoscite eas quas vobis supra, si meministis, commendavi, et non semel, vicissitudines utique sanctæ quietis, ac necessariæ actionis; et quia non sit in hac vita copia contemplandi, nec diuturnitas otii, ubi officii et operis cogentior urget instantiorque utilitas. More igitur suo Sponsus, ubi dilectam paululum in sinu proprio quievisse persentit, ad ea denuo quæ utiliora visa sunt, trahere non cunctatur. Non tamen quasi invitam; (nec enim quod fieri vetuit, faceret ullatenus ipse:) sed trahi sane a sponso sponsæ, est ab ipso accipere desiderium quo trahatur, desiderium bonorum operum, desiderium fructificandi sponso; quippe cui vivere sponsus est, et mori lucrum.

2. Et est desiderium vehemens, quod eam non tantum surgere, sed et surgere festinanter sollicitat. Sic quippe habes : *Surge, propera, et veni.* Nec parum confortat quod audit, *veni*, et non, vade : per hoc se intelligens non tam mitti, quam duci, et secum pariter sponsum esse venturum. Quid enim difficile sibi illo comite reputet? *Pone me,* inquit, *juxta te, et cujusvis manus pugnet contra me.* Item : *Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.* Non itaque suscitatur præterquam velit, quando fit prius ut velit : quod non est aliud, nisi sancti quæstus immissa aviditas. Animatur etiam ad opus injunctum, et de temporis opportunitate redditur alacrior. Tempus faciendi, inquit, o Sponsa, quia *hiems transiit*, quando operari nemo poterat. *Imber* quoque, qui inundatione facta operiebat terram, culturas impediebat, et vel sata necabat, vel seri vetabat, is, inquam, imber excurrit, *abiit et recessit; flores apparuerunt in terra nostra*, vernalem profecto temperiem adesse signantes, operandi commoditatem, frugum vicinitatem ac fructuum. Deinde subdit, ubi et quid primum operari oporteat : *Tempus*, inquiens, *putationis advenit.* Ad vineas ergo excolendas ducitur : quæ ut possint uberioribus fructibus respondere colonis, ante omnia necesse est sarmenta sterilia projici, succidi noxia, putari superflua. Hæc juxta litteram.

3. Nunc jam videamus, quid istiusmodi quasi historico schemate spiritualiter nobis innuatur intelligendum. Et vineas quidem animas esse vel ecclesias, simulque, hujus rei rationem quænam sit, dixi vobis jam et audistis, nec opus habetis iterato audire. Ad has itaque revisendas, corrigendas, instruendas, salvandas, anima perfectior invitatur, quæ tamen id ministerii sortita sit, non sua ambitione, sed vocata a Deo tamquam Aaron. Porro invitatio ipsa quid est, nisi intima quædam stimulatio caritatis pie nos sollicitantis æmulari fraternam salutem, æmulari decorem domus Domini, incrementa lucrorum ejus, incrementa frugum justitiæ ejus, laudem et gloriam nominis ejus? Istiusmodi itaque circa Deum religiosis affectibus quoties is qui animas regere, aut studio prædicationis ex officio intendere habet, hominem suum interiorem senserit permoveri; toties pro certo Sponsum adesse intelligat, toties se ab illo ad vineas invitari. Ad quid, nisi ut evellat et destruat, et ædificet et plantet?

4. Verum quoniam operi huic, sicut et omni rei sub cœlo, non omne tempus suppetit et aptum est, addit is qui invitat, tempus putationis advenisse. Adesse hoc noverat qui dicebat : *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis; nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum.* Vitiosa sine dubio atque superflua, et omne denique quod offendiculum dare, et impedire fructum salutis possit, putare jam et resecare monebat, sciens quia tempus putationis advenerit. Ideo et aiebat fideli cuidam cultori vinearum : *Argue, increpa, obsecra;* in primo et secundo horum putationem vel exstirpationem, in ultimo plantationem indicens. Et hæc quidem sponsus per os Pauli de tempore operandi. Sed audi quid per proprium os de temporum consideratione, sub alio quidem rerum schemate et nomine, cum nova sponsa sit locutus. *Nonne vos dicitis*, inquit, *quia quatuor menses sunt, et messis venit? Ecce dico vobis : Levate oculos vestros et videte regiones, quia albæ sunt jam ad messem.* Item, *Messis quidem multa, operarii pauci : rogate Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.* Sicut igitur ibi metendi animarum segetes tempus adesse monstrabat, ita et hic vineas æque intelligibiles, id est animas vel ecclesias, tempus putandi advenisse denuntiat; id forsitan inter utrasque res volens vocabulorum diversitate distingui, ut messes plebes, vineas congregationes sanctorum cohabitantium intelligamus.

5. Porro hiemale tempus, quod præteriisse significat, illud mihi designare videtur, cum Dominus Jesus jam non palam ambularet apud Judæos, eo quod conspirassent adversus eum, volentes

eum interficere. Unde et dicebat ad quosdam : *Tempus meum nondum advenit, tempus autem vestrum semper est paratum*. Et rursum : *Ascendite vos ad diem festum hunc, ego non ascendam*. Ascendit tamen postea et ipse, non palam, sed quasi in occulto. Extunc ergo et deinceps usque ad adventum Spiritus sancti, quo recaluerunt torpentia fidelium corda, tamquam igne, quem Dominus ad hoc ipsum misit in terram, hiems fuit. Tunc negaveris hiemem tunc fuisse, cum Petrus sederet ad prunas, non minus gelido corde, quam corpore? Denique *erat frigus*, inquit. Magnum revera frigus cor negantis constrinxerat. Nec mirum tamen, cum ignis ab eo ablatus esset. Nam paulo ante non parvo fervebat zelo, quippe adhuc igni proximus, qui evaginato gladio, ne ignem perderet, servi auriculam amputavit. Sed non erat tempus putationis : et ideo audit, *Converte gladium tuum in locum suum*. Erat enim hora et potestas tenebrarum : et quisquis tunc Discipulorum levaret gladium vel ferri, vel verbi; aut ferro truncandus erat, et neminem lucraretur, nec quippiam fructus afferret; aut certe timoris gladio ad negandum cogendus; et sic magis ipse periret, juxta verbum Domini quod subjunxit mox, ita dicens : *Omnis qui acceperit gladium, gladio peribit*. Quis nempe cæterorum ante pavendam mortis imaginem impavidus staret, trepidante et cedente principe ipso, et qui voce confortatoria sui Imperatoris fuerat præmunitus, et præmonitus alios confortare?

6. Cæterum nec is, nec illi sibi adhuc induerant virtutem ex alto; et ob hoc tutum non erat eis exire in vineas, exserere linguæ sarculum, et gladio Spiritus putare vites, purgare palmites, ut fructum plus afferrent. Denique ipse Dominus tacebat in passione, et in multis interrogatus non respondebat, *factus* juxta Prophetam, *sicut homo non audiens, et non habens in ore suo redargutiones*. Dicebat autem : *Si vobis dixero, non credetis mihi; si autem et interrogavero, non respondebitis mihi;* sciens tempus putationis nondum advenisse, nec responsuram prorsus vineam suam impensis laboribus, id est nec fidei, nec boni operis fructum aliquem relaturam. Quare? Quia hiems erat in cordibus perfidorum, et hiemales quidam malitiæ imbres occupaverant terram, jacta semina verbi suffocare, quam fovere paratiores : sed et cultui vinearum omnem nihilominus impendendam operam frustraturi.

7. Quos vos me nunc putatis dicere imbres? Istosne, quos videmus currentes per aera nubes turbulento spiritu spargere super terram? non est ita. Sed quos de terra in aerem sursum ferunt homines turbulenti spiritus, ponentes in cœlum os suum, et lingua eorum transiens in terram, tamquam pluvia amarissima, terram ipsam palustrem ac sterilem facit, et tam plantis quam satis inutilem, non quidem his visibilibus atque corporeis ad nostros utique corporeos usus datis, de quibus nulla plane, sicut nec de bobus cura est Deo. Sed quibus? Profecto quæ sevit et plantavit Dei manus, et non hominis; quæ et vel germinare, vel radicari in fide et caritate poterant, et fructus parturire salutis, si bonis et temporaneis imbribus rigarentur. Animæ denique sunt, pro quibus Christus mortuus est. Væ nubibus pluentibus istiusmodi imbres super eas, quæ lutum faciant, fructum non afferant! Nam sicut sunt et bonæ, et malæ arbores, ferentes quæque fructus pro sui dissimilitudine differentes, bonæ videlicet bonos, et malæ malos : ita et arbitror nubes et bonas, quæ bonos; et malas esse, quæ malos pluant imbres. Et vide ne forte innuerit nobis hanc nubium, imbriumque differentiam, qui dicebat : *Mandabo nubibus meis, ne pluant super eam* (haud dubium quin super vineam) *imbrem*. Cur putas adjunxisse signanter, *meis*, nisi quia sunt et malæ nubes, quæ non sunt ejus? *Tolle, tolle*, inquiunt, *crucifige eum*. O nubes violentas et turbidas? O imbrem procellosum! o torrentem iniquitatis, evertere magis, quam fœcundare idoneum! Nec minus malus minusve amarus, minori licet impetu proruens, imber ille qui subsecutus est :

Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Christus rex Israel descendat nunc de cruce, et credimus ei. Philosophorum ventosa loquacitas non bonus imber est, qui sterilitatem magis intulit terris, quam fertilitatem. Multo magis prava dogmata hæreticorum mali imbres sunt, quæ pro fructibus spinas producunt et tribulos. Mali imbres etiam traditiones Pharisæorum, quas Salvator redarguit, et ipsi nubes malæ. Et nisi existimes me injuriam facere Moysi, (nam bona nubes est illa,) non omne quod pluit vel ipsa, bonum tamen dicam, ne illi contradicam, qui ait : *Dedi illis*, id est Judæis, *præcepta non bona* (haud dubium quin per Moysen) *et justificationes, in quibus non vivent in eis.* Litteralis illa, verbi causa, observatio sabbati, sonantis requiem, non donantis; indictus sacrificiorum ritus, interdictus porcinæ carnis esus, nonnullorumque similium, quæ immunda a Moyse censentur, pluvia est hoc totum ex illa nube descendens : sed nolo in agrum vel hortum meum quandoque descendat. Fuerit sane bona suo tempore : post tempus si venerit, non bonam jam censeo. Omnis etiam lenis et leniter descendens pluvia, si sit intempestiva, molesta est.

8. Donec ergo istiusmodi aquæ pestilentes occupaverunt terram, et invaluerunt super eam; tempus suum vineæ non habuerunt, nec fuit quod sponsa invitaretur ad putandas vineas. Cæterum illis decurrentibus terra apparuit arida, et flores apparuerunt in ea, significantes tempus putationis adesse. Quæris quando hoc fuit? Quando putas, nisi cum refloruit caro Christi in resurrectione? Et hic primus et maximus flos, qui apparuit in terra nostra. Nam *primitiæ dormientium* Christus. Ipse, inquam, flos campi, *et lilium convallium* Jesus, *ut putabatur filius Joseph a Nazareth*, quod interpretatur flos. Is ergo flos apparuit primus, non solus. Nam et *multa corpora sanctorum, qui dormierant, pariter surrexerunt*, qui veluti quidam lucidissimi flores simul apparuerunt in terra nostra. Denique *venerunt in sanctam civitatem, et apparuerunt multis.* Flores etiam fuerunt qui primi crediderunt de populo, primitiæ sanctorum. Flores eorum miracula, instar florum producentia fructum fidei. Nam postquam ille infidelitatis imber aliquantulum, vel ex parte, abiit et recessit, secuta mox est pluvia voluntaria, quam segregavit Deus hæreditati suæ, et flores apparere cœperunt. Dominus dedit benignitatem, et terra nostra dedit flores suos, ita ut una die tria millia, in alia quinque millia de populo crederent : adeo in brevi crevit florum numerus, id est credentium multitudo. Et non potuit gelu malitiæ prævalere adversus flores qui apparebant, nec præripere (ut assolet) fructum vitæ, quem promittebant.

9. Nam cum omnes qui crediderant, induerentur virtute ex alto; surrexerunt ex eis homines, qui minas hominum contempserunt, fortes in fide. Passi sunt quidem quam plurimos contradictores : sed non cesserunt, neque subterfugerunt, quo minus et facerent, et annuntiarent opera Dei. Nam juxta illud in psalmo spiritualiter quidem, *Et seminaverunt agros, et plantaverunt vineas, et fecerunt fructum nativitatis.* Processu temporis tempestas sedata est, et pace reddita terris, creverunt vineæ, et propagatæ, et dilatatæ sunt, et multiplicatæ super numerum. Et tunc demum sponsa ad vineas invitatur, non quidem ad plantandum, sed ad putandum quod plantatum jam erat. Opportune quidem : nam id opus pacis tempus requirebat. Quando etenim persecutionis tempore id liceret? Alioquin sumere in manus gladios ancipites, facere vindictam in nationibus, increpationes in populis; alligare reges eorum in compedibus, et nobiles eorum in manicis ferreis; et facere in eis judicium conscriptum (hoc quippe putare vineas est :) hæc, inquam, omnia vix vel pacis tempore actitantur in pace. Et de his satis.

10. Poterat etiam finiri sermo, si prius quemque vestrum juxta morem meum de sua vinea monuissem. Quis enim ita ad unguem omnia a se superflua resecavit, ut nil se habere putet putatione dignum? Credite mihi, et putata repullulant, et effugata redeunt,

et reaccenduntur exstincta, et sopita denuo excitantur. Parum est ergo semel putasse; sæpe putandum est, immo (si fieri possit) semper: quia semper quod putari oporteat (si non dissimulas) invenis. QUANTUMLIBET in hoc corpore manens profeceris, erras si vitia putas emortua, et non magis suppressa. Velis, nolis, intra fines tuos habitat Jebusæus: subjugari potest, sed non exterminari. *Scio*, inquit, *quia non habitat in me bonum*. Parum est nisi et malum inesse fateatur. Ait namque: *Non quod volo, hoc ago; sed quod odi, illud facio. Si autem quod odi illud facio; jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum*. Aut te ergo, si audes, præfer Apostolo, (nempe ipsius ista vox est:) aut fatere cum illo te quoque vitiis non carere. Medium denique vitiorum virtus tenet; ac proinde sedula eges non solum putatione, sed et circumcisione. Alioquin verendum, ne circumquaque a lambentibus, vel potius a rodentibus vitiis illa, dum nescis, paulatim elangueat; aut, si supercreverint, suffocetur. Unum in tanto discrimine consilium est, observare diligenter, et mox ut renascentium capita apparebunt, prompta severitate succidere. NON POTEST VIRTUS cum vitiis pariter crescere. Ergo ut illa vigeat, ista crescere non sinantur. Tolle superflua, et salubria surgunt. Utilitati accedit, quicquid cupiditati demis. Demus operam putationi. Putetur cupiditas, ut virtus roboretur.

11. Nobis, fratres, putationis semper est tempus, sicut semper est opus. Confido enim, quia nobis hiems jam transiit. Scitis quam hiemem dicam? Timorem illum, qui non est in caritate, qui cum omnes initiet ad sapientiam, neminem consummat: quoniam superveniens caritas extundit illum, tamquam hiemem æstas. Æstas enim caritas est: quæ si jam venit, immo quia venit, (sicut justum est mihi sentire de vobis) siccaverit necesse est omnem hiemalem imbrem, omnem videlicet anxietatis lacrymam, quam amara recordatio peccati, et timor ante extorquebat judicii. Itaque (quod non dubius dico, etsi non de omnibus vobis, profecto de pluribus) hic jam imber abiit et recessit. Nam et flores apparent, indices pluviæ suavioris. Habet et æstas pluvias suas suaves et uberes. Quid dulcius lacrymis caritatis? Flet quippe caritas, sed ex amore, non ex mœrore; flet ex desiderio, flet cum flentibus. Tali imbre non ambigo rigatos uberius actus obedientiæ vestræ, quos lætus intueor, non murmure tetros, non tristitia subobscuros, sed quodam spirituali gaudio jucundos et floridos. Sic sunt, ac si semper flores gestetis in manibus.

12. Ergo si hiems transiit, imber abiit et recessit, si demum flores apparuerunt in terra nostra, et subinde quædam spiritualis gratiæ vernalis temperies tempus putationis indicit: quid restat, nisi ut de cætero toti incumbamus huic operi tam sancto, tam necessario? Scrutemur, juxta Prophetam, vias nostras et studia nostra, et in eo se quisque judicet profecisse, non cum non invenerit quod reprehendat, sed cum quod invenerit, reprehendet. Tunc te non frustra scrutatus es, si rursum opus esse scrutinio advertisti: et toties non te fefellit inquisitio tua, quoties iterandam putaveris. Si autem semper hoc, cum opus est, facis, semper facis. Semper ergo opus esse tibi memineris superni auxilii, et misericordiæ Sponsi Ecclesiæ Jesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LIX.

De gemitibus animæ suspirantis ad cœlestem patriam, et de commendatione castitatis et viduitatis.

1. *Vox turturis audita est in terra nostra*. Minime jam dissimulare queo, quod ecce secundo is, qui de cœlo est, de terra loquitur: utique tam dignanter, tam socialiter, quasi unus e terra. Sponsus est iste: qui cum præmitteret flores apparuisse in terra, adjunxit, *nostra*: et nunc nihilominus, *Vox*, inquit, *turturis audita est in terra nostra*. Ergone ratione carebit Deo quidem tam

insueta, ne dicam indigna, locutio? Nusquam (ut opinor) de cœlo sic locutum reperies, nusquam alibi de terra. Adverte igitur, quantæ suavitatis sit Deum cœli dicere, *in terra nostra.* Quique terrigenæ et filii hominum, audite: magnificavit Dominus facere nobiscum. Multum illi cum terra, multum cum sponsa, quam de terris sibi adsciscere placuit. *In terra,* inquit, *nostra.* Non plane principatum sonat vox ista, sed consortium, sed familiaritatem. Tamquam Sponsus hoc dicit, non tamquam Dominus. Quid? Conditor est, et consortem se reputat! Amor loquitur, qui dominum nescit. Carmen nimirum amoris est, nec aliis hoc quam amatoriis fulciri oportuit. Amat et Deus, nec aliunde hoc habet, sed ipse est unde amat. Et ideo vehementius, quia non amorem tam habet, quam hoc est ipse. Verum quos amat, amicos habet, non servos. Denique amicus fit de magistro: nec enim amicos discipulos diceret, si non essent.

2. Vides amoris cedere etiam majestatem? Ita est, fratres, neminem suspicit amor, sed ne despicit quidem. Omnes ex æquo intuetur, qui perfecte se amant, et in seipso celsos humilesque contemperat: nec modo pares, sed unum eos facit. Tu Deum forsitan adhuc ab hac amoris regula excipi putas: sed *qui adhæret Deo, unus spiritus est.* Quid miraris hoc? Ipse factus est tamquam unus ex nobis. Minus dixi: non tamquam unus, sed unus. Parum est parem esse hominibus: homo est. Inde terram nostram vindicat sibi, sed quasi patriam, non quasi possessionem. Quidni vindicet? Inde illi sponsa, inde substantia corporis: inde sponsus ipse, inde duo in carne una. Si caro una, cur non et patria una? *Cœlum cœli Domino,* inquit, *terram autem dedit filiis hominum.* Ergo ut filius hominis hæreditat terram, ut dominus subjicit, ut conditor administrat, ut sponsus communicat. Dicendo nempe, *in terra nostra,* proprietatem profecto abnuit, societatem non respuit. Et hæc pro eo, quod Sponsus tam benigno usus est verbo, ut dignatus sit dicere, *in terra nostra.* Nunc cætera videamus.

3. *Vox turturis audita est in terra nostra.* Et hoc indicium est transactæ hiemis, tempus nihilominus putationis adesse denuntians. Id juxta litteram. Alias turturis vox non dulce admodum sonat, sed signat dulcia. Ipsa avicula, si emis, non magni; si discutis, non parvi pretii est. Et vox quidem gementi, quam canenti similior, peregrinationis nostræ nos admonet. Illius doctoris libenter audio vocem, qui non sibi plausum, sed mihi planctum moveat. Vere turturem exhibes, si gemere doceas: et si persuadere vis, gemendo id magis, quam declamando studeas oportebit. Exemplum sane tum in aliis multis, tum vel maxime hoc in negotio, verbo efficacius est. Dabis voci tuæ vocem virtutis, si quod suades, prius tibi illud cognosceris persuasisse. Validior operis, quam oris vox. Fac ut loqueris, et non solum me facilius emendas, sed te quoque non levi liberas probro. Non jam pertinebit ad te, si quis dicat: *Alligant onera gravia et importabilia, et imponunt ea in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea movere.* Sed neque illud verearis oportet: *Tu qui alios doces, teipsum non doces?*

4. *Vox turturis audita est in terra nostra.* Donec homines pro Dei cultu mercedem tantum in terra, et tantum terram acceperunt, illam utique lacte et melle manantem, minime se cognoverunt peregrinos super terram, nec more turturis ingemuerunt veluti patriæ reminiscentes: magis autem pro patria exsilio abutentes, dederunt se comedere pinguia, et bibere mulsum. Ita tamdiu non est vox turturis audita in terra nostra. Ubi ergo regni cœlorum promissio facta est, tunc intellexerunt homines se non habere hic civitatem manentem, sed futuram inquirere tota aviditate cœperunt; et tunc primum manifeste sonuit in terra vox turturis. Nam dum sancta quæque jam anima Christi præsentiam suspiraret, regni dilationem moleste ferret, desideratam patriam gemitibus et suspiriis a longe salutaret: nonne tibi videtur vice fungi gemebundæ ac castis-

simæ turturis, quæcumque anima in terris ita fecisset? Extunc ergo et deinceps vox turturis audita est in terra nostra. Quidni moveat mihi crebras lacrymas et gemitus quotidianos Christi absentia? Domine, ante te omne desiderium meum, et gemitus meus a te non est absconditus. Laboravi in gemitu meo, tu scis; sed beatus, qui dicere potuit, *Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo.* Non solum autem mihi, sed et omnibus qui diligunt adventum ejus, gemitus isti comperti sunt. Hoc quippe est quod ipse aiebat : *Numquid possunt,* inquit, *filii sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus, et tunc lugebunt.* Ac si diceret : Et tunc vox turturis audietur.

5. Ita est, Jesu bone, venerunt dies illi. Nam ipsa creatura ingemiscit et parturit usque adhuc, revelationem filiorum Dei exspectans. Non solum autem illa, sed et nos ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei exspectantes, redemptionem corporis nostri : hoc scientes, quia quamdiu sumus in corpore hoc, peregrinamur a Domino. Nec vacui gemitus, quibus e cœlo tam misericorditer respondetur : *Propter miseriam inopum et gemitum pauperum nunc exsurgam, dicit Dominus.* Fuit et in tempore Patrum vox ista gementium : sed rara, et penes quemque suus gemitus. Unde et dicebat quis : *Secretum meum mihi, secretum meum mihi.* Sed et qui aiebat, *Gemitus meus a te non est absconditus,* profecto monstrabat absconditum esse, qui soli Deo non esset absconditus. Et ideo tunc dici non potuit, *Vox turturis audita est in terra nostra :* quoniam secretum adhuc paucorum jam tunc in multitudinem non exivit. At ubi palam clamatum est, *Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens;* ad omnes jam cœpit pertinere gemitus iste turtureus, et una omnibus esse gemendi ratio, quia omnes sciebant Dominum, secundum quod in Jeremia legitur : *Et cognoscent me omnes a minimo usque ad maximum, dicit Dominus.*

6. Cæterum si multi gementes, quid sibi vult unius expressio? *Vox turturis,* inquit. Quare non turturum? Forte Apostolus id solvit, ubi ait, quia ipse Spiritus postulat pro sanctis gemitibus inenarrabilibus. Ita est. Ipse inducitur gemens, qui gementes facit. Et quamlibet multi sint, quos ita gemere audias, unius per omnium labia vox sonat. Quidni illius, qui ipsam in ore singulorum pro quorumque necessitatibus format? Denique *unicuique datur manifestatio Spiritus ad utilitatem.* Sua vox quemque manifestum facit, et præsentem indicat. Et audi ex Evangelio, quod vocem habeat Spiritus sanctus. *Spiritus,* inquit, *ubi vult spirat, et vocem ejus audis ; et nescis unde veniat, aut quo vadat.* Etsi ille nesciebat, qui litteram occidentem docebat mortuos magister mortuus; nos sciamus, qui translati de morte ad vitam per vivificantem Spiritum, certo et quotidiano experimento, ipso nos illuminante, probamus vota et gemitus nostros ab ipso venire, et ad eum ire, illicque invenire misericordiam in oculis Dei. Quando enim sui Spiritus vocem irritam faceret Deus? At ipse scit quid desideret Spiritus, quia secundum Deum postulat pro Sanctis.

7. Nec soli commendant turturum gemitus : commendat et castitas. Hujus denique merito digna fuit dari hostia pro virgineo partu. Sic quippe habes : *Par turturum, aut duos pullos columbarum.* Et licet alias quidem per columbam Spiritus sanctus soleat designari; quia tamen libidinosa avis est, non decuit offerri eam in sacrificium Domini, nisi ea sane ætate, qua nesciret libidinem. At turturis non designatur ætas, quoniam agnoscitur castitas in quacumque ætate. Denique compare uno contenta est, quo amisso alterum jam non admittit, numerositatem in hominibus nuptiarum redarguens. Nam etsi forsitan culpa propter incontinentiam venialis est, ipsa tamen tanta incontinentia turpis est. Pudet ad negotium honestatis rationem non posse in homine, quod natura possit in volucre. Cernere enim est turturem tempore suæ viduitatis, sanctæ viduitatis opus stre-

nue atque infatigabiliter exsequentem. Videas ubique singularem, ubique gementem audias; nec umquam in viridi ramo residentem prospicies : ut tu ab eo discas voluptatum virentia virulenta vitare. Adde quod in jugis montium et in summitatibus arborum frequentior illi conversatio est : ut, quod vel maxime propositum pudicitiæ decet, doceat nos terrena despicere, et amare cœlestia.

8. Ex quibus colligitur, quod vox sit turturis etiam prædicatio castitatis. Neque enim a principio vox ista in terris audita fuit, sed magis illa : *Crescite, et multiplicamini, et replete terram.* Incassum profecto vox illa pudicitiæ sonuisset, necdum propalata resurgentium patria : in qua longe felicius homines neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut Angeli Dei in cœlis. Tunc voci illi tempus fuisse tunc dicas, cum maledicto omnis subjacebat sterilis in Israel, cum patriarchæ ipsi plures simul habebant uxores, cum frater fratris absque liberis defuncti semen suscitare ex lege compellebatur? At ubi insonuit ex ore cœlestis turturis commendatio illa spadonum qui se castraverunt propter regnum Dei; et item alterius cujusdam castissimæ turturis consilium de virginibus ubique invaluit; tunc primum dici veraciter potuit, quia *vox turturis audita est in terra nostra.*

9. Ergo si in terra nostra et flores apparuerunt, et vox turturis audita est; profecto et visu veritas comperta est, et auditu. Vox quippe auditur, flos cernitur. Flos miraculum est, ut nostra superior interpretatio habet, quod voci accedens fructum parturit fidei. Etsi fides ex auditu, sed ex visu confirmatio est. Sonuit vox, splenduit flos, et veritas de terra orta est per fidelium confessionem, verbo signoque pariter concurrentibus in testimonium fidei. Testimonia ista credibilia facta sunt nimis, dum flos voci, auri oculus attestatur. Audita visa confirmant, ut duorum testimonium (auris loquor et oculi) ratum sit. Propterea Dominus aiebat : *Ite, renuntiate Johanni* (ejus nempe discipulis loquebatur) *quæ audistis et vidistis.* Nec brevius illis, nec planius intimari fidei valuit certitudo. Eadem sane in brevi etiam universæ terræ persuasio facta est, et eodem argumenti compendio. *Quæ audistis*, inquit, *et vidistis.* O verbum abbreviatum, attamen vivum et efficax! Haud dubius profecto assero, quod auribus oculisque percepi. Intonat tuba salutaris, coruscant miracula, et mundus credit. Cito persuadetur quod dicitur, dum quod stupetur, ostenditur. Habes autem, quia *profecti* Apostoli *prædicaverunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante sequentibus signis.* Habes in monte stupenda claritate transfiguratum, et nihilominus superna testificatum voce. Habes in Jordane similiter et columbam designantem, et vocem testificantem. Ita hæc duo ubique pariter, vox et signum, ad introducendam fidem ex divina largitate concurrunt : ut latus ad animam per utrasque fenestras ingressus pateat veritati.

10. Sequitur : *Ficus protulit grossos suos.* Non comedamus ex eis : nec enim esui habiles sunt ob immaturitatem sui. Bonarum ficuum habent speciem, sed similitudinem, non saporem, forte hypocritas designantes. Non abjiciamus tamen, alias forsitan his opus habebimus. Alioquin satis per seipsos leviter, et ante tempus cadent, sicut fœnum tectorum, quod priusquam evellatur exaruit. Quod ego de hypocritis dictum reor. Non sine causa tamen in carmine nuptiali eorum mentio facta est. Erunt sine dubio, etsi non esui, usui qualicumque. Multa in nuptiis præter dapes necessarie procurantur. Ego vero istud adeo minime prætereundum existimo, ut quicquid illud est, inter angustias extremitatum sermonis hujus discutere nolim : sed differo in diem alterum, et horam liberiorem. An vero necessarie, vobis tunc experiri licebit : tantum mihi opportunitatem facultatemque obtineant vota vestra ad proferendum quod sentio, in vestram ipsorum ædificationem, in laudem et gloriam Sponsi Ecclesiæ Jesu Christi Domini, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. amen.

SERMO LX.

De incredulitate Judæorum, qua compleverunt mensuram patrum suorum, occidendo Christum.

1. *Ficus protulit grossos suos.* Ex superioribus pendet præsens locus. Dixerat enim tempus putationis venisse, tam ex floribus qui jam apparebant, quam ex audita turturis voce hoc asserens. Idipsum adhuc ex grossorum productione affirmat: quia non solum ex floribus et voce turturis experimentum capitur temporis: capitur et ex ficu. Non enim non est aer indulgentior tunc, cum ficus grossos suos protulerit. Ficus flores non habet, sed pro floribus grossos mittit tempore quo cæteræ arbores florent. Et quomodo flores apparent et transeunt, ad nihil utiles, nisi quod secuturi fructus quidam prænuntii sunt: ita et grossi. Oriuntur, sed immature cadunt, et dant locum maturandis, ipsi minime habiles ad vescendum. Et hinc ergo, ut dixi, sumit sponsus experimentum temporis, et argumentum suasionis, ut non pigritetur pergere sponsa ad vineas, quia non perit opera, quæ tempestiva venit. Et littera quidem sic.

2. Quid vero spiritus? ut plane hoc loco non ficum intueamur, sed populum. Nempe de hominibus cura est Deo, non de arboribus. Vere ficus est populus, fragilis carne, parvulus sensu, animo humilis, cujus primi fructus (ut interim nomini alludamus) grossi utique et terreni. Nec enim popularis est studii primum quærere regnum Dei et justitiam ejus, sed, ut ait Apostolus, cogitare quæ mundi sunt, quomodo placeant uxoribus, vel illæ viris. Tribulationem carnis habebunt hujusmodi: sed in novissimis non negamus eos fructus fidei assecuturos, si bonam habuerint novissimam confessionem, maximeque si carnis opera eleemosynis redemerint. Ergo primi plebium fructus nec fructus sunt, non magis quam ficuum grossi. Denique si dignos postmodum fructus pœnitentiæ fecerint, (non enim prius quod spirituale est, sed quod animale) dicetur illis: *Quem fructum habuistis tunc in quibus nunc erubescitis?*

3. Ego tamen hoc loco non quemvis populum interpretari liberum puto: unus signanter exprimitur. Neque enim, protulerunt, dixit, quasi de pluribus, sed quasi de una, *protulit*, inquit, *ficus grossos suos*, et, ut sentio ego, quæ est plebs Judæorum. Quanta in hanc Salvator parabolice in Evangelio loqui videtur? ut est illud, *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua*, etc. Item, *Videte ficulneam et omnes arbores.* Et Nathanaeli dictum est, *Cum esses sub ficu, vidi te.* Et rursum maledicit ficulneæ, pro eo quod non invenit in ea fructum. Bene ficus, quæ bona licet Patriarcharum radice prodierit, numquam tamen in altum proficere, numquam se humo attollere voluit, numquam respondere radici proceritate ramorum, generositate florum, fœcunditate fructuum. Male prorsus tibi cum tua radice convenit, arbor pusilla, tortuosa, nodosa. Radix enim sancta. Quid ea dignum tuis apparet in ramis? *Ficus*, inquit, *protulit grossos suos.* Non hos nobili a radice traxisti, semen nequam. Quod in ea est, de Spiritu sancto est; ac per hoc subtile totum ac suave. Tibi unde hi grossi? Et vere quid non grossum in gente illa? Nec actus profecto, nec affectus, nec intellectus, sed nec ritus, quem in colendo Deum habuit. Nam actus in bellis, affectus in lucris totus erat, intellectus in crassitudine litteræ, cultus in sanguine pecudum et armentorum.

4. At dicit aliquis: Cum istiusmodi grossos non aliquando proferre gens illa cessaverit, ergo non aliquando tempus putationis non exstitit, quia unum utrique rei tempus exsistere perhibetur. Non ita est. Dicimus mulieres filios procreasse, non cum parturiunt, sed cum jam pepererunt. Dicimus et arbores edidisse flores suos, non cum cœperint florere, sed potius cum desierint. Ita hic quoque dictum est, quia *ficus protulit grossos suos*, non cum aliquos edidit, sed cum totos, id est, cum ad finem pervenit editio. Quæris quo tempore istiusmodi complementum illi

populo accidit? Cum Christum occidit, tunc completa est malitia ejus, juxta quod ipse eis prædixerat: *Implete mensuram patrum vestrorum.* Unde in patibulo traditurus jam spiritum, *Consummatum est,* inquit. O qualem consummationem dedit grossis suis ficus hæc maledicta, et subinde æterna ariditate damnata! O quam sunt novissimi pejores prioribus! Incipiens ab inutilibus, ad perniciosos pervenit et venenatos. O grossum vipereumque affectum, odire hominem, qui hominum et corpora sanat, et animas salvat! O nihilominus intellectum grossum et certe bovinum, qui Deum non intellexerunt nec in operibus Dei!

5. Nimium me fortasse queratur in sui suggillatione Judæus, qui intellectum illius dico bovinum. Sed legat in Isaia, et plus quam bovinum audiet. *Cognovit,* inquit, *bos possessorem suum, et asinus præsepe domini sui: Israel non cognovit me, populus meus non intellexit.* Vides me, Judæe, mitiorem tibi Propheta tuo. Ego te comparavi jumentis, ille subjicit. Quamquam in sua persona Propheta non dixit hoc, sed in Dei, qui Deum se et ipsis operibus clamat: *Etsi mihi,* inquit, *non creditis, operibus credite: et si non facio opera Patris mei, nolite credere;* nec sic tamen evigilant ad intelligendum. Non fuga dæmonum, non obedientia elementorum, non vita mortuorum, bestialem hanc, et plus quam bestialem hebetudinem ab eis depellere quivit: de qua non minus mirabili, quam miserabili cæcitate factum est, ut in illud tam horrendum, tamque enormiter grossum facinus proruerint, Domino majestatis injicientes manus sacrilegas. Extunc itaque dici potuit, quia *ficus protulit grossos suos,* cum jam videlicet legitima illius populi esse cœperunt quasi in exitu super summum: ut novis, juxta veterem prophetiam, supervenientibus vetera projicerentur. Non aliter sane, quam quomodo grossi cadunt, et cedunt suborientibus ficubus bonis. Quamdiu, inquit, non cessavit ficus producere grossos suos, non te vocavi, o sponsa, sciens non posse una prodire optimas ficus. Nunc autem productis qui prius producendi erant, non jam intempestive te invito, cum boni ac salutares fructus in proximo esse noscantur, inutiles expuncturi.

6. Nam *vineæ,* inquit, *florentes odorem dederunt,* quod nihilominus appropinquantis fructus indicium est. Hic odor serpentes fugat. Aiunt florescentibus vineis omne reptile venenatum cedere loco, nec ullatenus novorum ferre odorem florum. Quod volo attendant Novitii nostri, et fiducialiter agant, cogitantes qualem spiritum acceperunt, cujus primitias dæmones non sustinent. Si sic novitius fervor, quid erit absoluta perfectio? Perpendatur ex flore fructus, et saporis virtus ex vi æstimetur odoris. *Vineæ florentes odorem dederunt.* Et in principio quidem sic fuit. Ad prædicationem novæ gratiæ secuta est novitas vitæ in his qui crediderant, qui conversationem suam inter gentes habentes bonam, Christi erant bonus odor in omni loco. Odor bonus, testimonium bonum. Hoc de bono opere, tamquam de flore odor procedit. Et quoniam tali flore et tali odore inter primordia nascentis Fidei fideles animæ, veluti quædam spirituales vineæ, refertæ apparuerunt, habentes testimonium bonum et ab his qui foris erant; non incongrue, ut opinor, de ipsis dictum sentimus, quia *vineæ florentes odorem dederunt.* Ad quid? ut eo sane provocati etiam qui necdum crediderant, ex bonis operibus illos considerantes, glorificarent et ipsi Deum, atque ita eis odor vitæ ad vitam esse inciperet. Idcirco ergo dedisse odorem non immerito referuntur, qui non suam gloriam, sed aliorum de sua bona opinione quæsiere salutem. Alioquin poterant more quorumdam quæstum æstimare pietatem, verbi gratia, ostentationis, mercedis. At istud esset non dare odorem, sed vendere. Nunc vero quia omnia sua in caritate faciebant, non plane vendiderunt odorem, sed dederunt.

7. Cæterum si vineæ animæ, flos opus, odor opinio est: fructus quid? Martyrium. Et vere fructus vitis, sanguis est Martyris. *Cum dederit,* inquit, *dilectis suis somnum, ecce hæreditas Do-*

mini filii, merces fructus ventris. Propemodum dixissem, fructus vitis. Quidni sanguinem uvæ dixerim meracissimum, sanguinem innocentis, sanguinem Justi? Quidni mustum rubens, probatum, pretiosum, plane de vinea Sorech, torcutari passionis expressum? Denique *pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus.* Hæc pro eo quod dictum est, vineas florentes odorem dedisse.

8. Ita si ad tempora gratiæ hunc locum respicere malimus, aut si placet magis referri ad Patres, (nam *vinea Domini sabaoth domus Israel est*) erit sensus : Christum in carne nasciturum et moriturum odoraverunt Prophetæ et Patriarchæ, sed non dederunt tunc eumdem odorem suum, quia non exhibuerunt in carne, quem in spiritu præsenserunt. Non dederunt odorem suum, nec secretum suum publicaverunt, exspectantes ut revelaretur in suo tempore. Quis sane tunc caperet sapientiam in mysterio absconditam, in corpore non exhibitam? Ita vineæ tunc quidem non dederunt odorem suum. Dederunt autem postea, cum per successiones generationum nascentem ex se Christum secundum carnem partu virgineo sæculis ediderunt. Tunc plane, inquam, spirituales illæ vineæ dederunt odorem suum, cum *apparuit benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei;* et cœpit præsentem habere mundus, quem pauci adhuc absentem præsenserant. Vir ille, verbi causa, qui Jacob tangens, et Christum sentiens, *Ecce*, inquit, *odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus :* cum hoc dicebat, habebat delicias suas sibi, nec cuiquam illas communicabat. At ubi venit plenitudo temporis, in quo misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret; tunc prorsus odor, qui in illo erat, sese ubique sparsit, adeo ut a finibus terræ ipsum sentiens clamaret Ecclesia, *Oleum effusum nomen tuum;* currerentque adolescentulæ in odore olei hujus. Ita ista vinea dedit odorem suum, et eo temporis dederunt et cæteræ, in quibus hic ipse odor vitæ exstiterat. Quidni dederunt, e quibus Christus secundum carnem? Dictum est itaque vineas dedisse odorem, sive quia fideles animæ bonam de se ubique opinionem spargunt, sive quod palam facta sunt mundo oracula et revelationes Patrum, et in omnem terram exivit odoratus eorum, dicente Apostolo : *Manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est mundo, assumptum est in gloria.*

9. Mirum vero, si nec ficus, nec vineæ istæ aliquid habent quod mores ædificet. Ego hunc locum arbitror esse et moralem. Dico autem per gratiam Dei quæ in nobis est, et ficus nos habere, et vineas. Ficus quidem, qui suaviores in moribus sunt; vineas vero, qui spiritu ferventiores. Omnis qui se inter nos communiter socialiterque agit, et non solum sine querela conversatur inter fratres, sed et multa cum suavitate fruendum se omnibus præbet in omni officio caritatis, quidni illum vicem agere ficus convenientissime dicam? Qui tamen grossos suos prius protulerit, projeceritque oportet, timorem utique judicii, quem perfecta caritas foras mittit : et amaritudinem peccatorum, quæ veræ confessioni et infusioni gratiæ, crebrarumque profusioni lacrymarum cedat necesse est, cæteraque talia, instar grossorum præeuntia fructuum suavitatem : quæ vos quoque per vosmetipsos cogitare potestis.

10. Ut tamen adhuc ego aliquid adjiciam de ejusmodi quod occurrit, videte ne forte etiam hæc inter grossos deputari possint, scientia, prophetia, linguæ, similiaque. Etenim ista more grossorum deficere habent, et cedere melioribus, dicente Apostolo, quia et scientia destruetur, et prophetiæ evacuabuntur, et linguæ cessabunt. Fidem quoque ipsam intellectus excludet, speique succedat visio necesse est. Quod enim videt quis, quid sperat? Sola non excidit caritas, sed illa, qua Deus toto corde, tota anima, tota virtute diligitur. Ideo hanc minime grossis annumeraverim, ne ad ficum qui-

dem dixerim pertinere, sed ad vineas. Jam qui vineæ sunt, severiores nobis, quam suaviores se exhibent, in spiritu vehementi agentes, zelantes pro disciplina, vitia acerrime corripientes, aptantes sibi congruentissime vocem illam: *Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, et super inimicos tuos tabescebam?* item, *Zelus domus tuæ comedit me.* Et mihi quidem illi in dilectione proximi, isti in dilectione Dei eminere videntur. Sed libet pausare sub hac vite et sub hac ficu, ubi Dei proximique obumbrat dilectio. Utramque teneo cum te amo, Domine Jesu Christe, qui meus proximus es, quoniam homo es, et fecisti mecum misericordiam; et nihilominus es super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXI.

Quomodo Ecclesia reperit divitias divinæ misericordiæ in foraminibus vulnerum Christi: et de fortitudine Martyrum, quam a Christo receperunt.

1. *Surge, amica mea, sponsa mea, et veni.* Commendat Sponsus multam dilectionem suam iterando amoris voces. Nam iteratio affectionis expressio est: et quod rursum ad laborem vinearum sollicitat dilectam, ostendit quam sit de animarum salute sollicitus. Nam vineas animas esse jam audistis. Non immoremur supervacue in his quæ dicta sunt. Videte sequentia. Sponsam tamen nusquam, ut memini, in toto hoc opere aperte adhuc nominarat, nisi modo cum ad vineas itur, cum vino caritatis appropinquatur. Quæ cum venerit et perfecta fuerit, faciet spirituale conjugium; et erunt duo, non in carne una, sed in uno spiritu, dicente Apostolo: *Qui adhæret Deo, unus spiritus est.*

2. Sequitur: *Columba mea in foraminibus petræ, in cavernis maceriæ, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis.* Amat et pergit amatoria loqui. Columbam denuo blandiendo vocat; suam dicit, et sibi asserit propriam: quodque ipse rogari obnixius ab illa solebat, ipsius nunc versa vice et conspectum postulat, et colloquium. Agit ut Sponsus: sed ut verecundus, publicum erubescit, decernitque frui deliciis suis in loco sequestri, utique in foraminibus petræ, et in cavernis maceriæ. Puta ergo sic dicere sponsum: Ne timeas amica, quasi hæc, ad quam te hortamur, opera vinearum negotium amoris impedire seu interrumpere habeat. Erit certe et aliquis usus in ea ad id quod pariter optamus. Vineæ sane macerias habent, et hæ diversoria grata verecundis. Hic litteralis lusus. Quidni dixerim lusum? Quid enim serium habet hæc litteræ series? Ne auditu quidem dignum quod foris sonat, si non intus adjuvet Spiritus infirmitatem intelligentiæ nostræ. Ne ergo remaneamus foris, ne et turpium, quod absit, amorum videamur lenocinia recensere, afferte pudicas aures ad sermonem qui in manibus est de amore: et cum ipsos cogitatis amantes, non virum et feminam, sed Verbum et animam sentiatis oportet. Et si Christum et Ecclesiam dixero, idem est, nisi quod Ecclesiæ nomine non una anima, sed multarum unitas, vel potius unanimitas designatur. Nec sane foramina petræ, aut cavernas maceriæ, latebras putetis operantium iniquitatem: ne qua prorsus suspicio subeat de operibus tenebrarum.

3. Alius hunc locum ita exposuit, foramina petræ vulnera Christi interpretans. Recte omnino; nam petra Christus. Bona foramina, quæ fidem adstruunt resurrectionis, et Christi divinitatem. *Dominus meus*, inquit, *et Deus meus.* Unde hoc reportatum oraculum, nisi ex foraminibus petræ? In his passer invenit sibi domum, et turtur nidum, ubi reponat pullos suos: in his se columba tutatur, et circumvolitantem intrepida intuetur accipitrem. Et ideo ait: *Columba mea in foraminibus petræ.* Vox columbæ: *In petra exaltavit me;* et item, *Statuit*, inquit, *supra petram pedes meos.* Vir sapiens ædificat domum suam supra petram, quod ibi nec ventorum formidet injurias, nec inundationum. Quid non boni in petra? In petra exaltatus, in petra securus, in petra firmiter sto. Securus ab hoste, fortis a

casu; et hoc quoniam exaltatus a terra. Anceps est enim et caducum, terrenum omne. Conversatio nostra in cœlis sit, et nec cadere, nec dejici formidamus. In cœlis petra, in illa firmitas atque securitas est. *Petra refugium herinaceis.* Et revera ubi tuta firmaque infirmis securitas et requies, nisi in vulneribus Salvatoris? Tanto illic securior habito, quanto ille potentior est ad salvandum. Fremit mundus, premit corpus, diabolus insidiatur: non cado; fundatus enim sum supra firmam petram. Peccavi peccatum grande: turbabitur conscientia, sed non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini recordabor. Nempe *vulneratus est propter iniquitates nostras.* Quid tam ad mortem, quod non Christi morte solvatur? Si ergo in mentem venerit tam potens tamque efficax medicamentum, nulla jam possum morbi malignitate terreri.

4. Et ideo liquet errasse illum qui ait: *Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear.* Nisi quod non erat de membris Christi, nec pertinebat ad eum de Christi merito, ut suum præsumeret, suum diceret quod illius esset; tamquam rem capitis membrum. Ego vero fidenter quod ex me mihi deest, usurpo mihi ex visceribus Domini, quoniam misericordia affluunt: nec desunt foramina, per quæ effluant. Foderunt manus ejus et pedes, latusque lancea foraverunt: et per has rimas licet mihi sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo, id est gustare et videre, quoniam suavis est Dominus. Cogitabat cogitationes pacis, et ego nesciebam. Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? At clavis reserans, clavus penetrans factus est mihi, ut videam voluntatem Domini. Quidni videam per foramen? Clamat clavus, clamat vulnus, quod vere Deus sit in Christo mundum reconcilians sibi. Ferrum pertransiit animam ejus, et appropinquavit cor illius, ut non jam non sciat compati infirmitatibus meis. Patet arcanum cordis per foramina corporis; patet magnum illud pietatis sacramentum, patent viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitavit nos oriens ex alto. Quidni viscera per vulnera pateant? In quo enim clarius, quam in vulneribus tuis eluxisset, quod tu, Domine, suavis et mitis, et multæ misericordiæ? Majorem enim miserationem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro addictis morti et damnatis.

5. Meum proinde meritum, miseratio Domini. Non plane sum meriti inops, quamdiu ille miserationum non fuerit. Quod si misericordiæ Domini multæ, multus nihilominus ego in meritis sum. Quid enim si multorum sim mihi conscius delictorum? Nempe *ubi abundavit delictum, superabundavit et gratia.* Et si *misericordiæ Domini ab æterno et usque in æternum*, ego quoque *misericordias Domini in æternum cantabo.* Numquid justitias meas? *Domine, memorabor justitiæ tuæ solius.* Ipsa est enim et mea; nempe factus es mihi tu justitia a Deo. Numquid mihi verendum, ne non una ambobus sufficiat? Non est pallium breve, quod, secundum Prophetam, non possit operire duos. *Justitia tua, justitia in æternum.* Quid longius æternitate? Et te pariter et me operiet largiter larga et æterna justitia. Et in me quidem operit multitudinem peccatorum; in te autem, Domine, quid nisi pietatis thesauros, divitias bonitatis? Hæ in foraminibus petræ repositæ mihi. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ in illis, opertæ quidem, sed in his qui pereunt! Ut quid enim sanctum detur canibus, vel margaritæ porcis? Nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum, etiam et apertis foraminibus introduxit in sancta. Quanta in his multitudo dulcedinis, plenitudo gratiæ, perfectioque virtutum!

6. Ibo mihi ad illa sic referta cellaria, atque ad admonitionem Prophetæ relinquam civitates, et habitabo in petra. Ero quasi columba nidificans in summo ore foraminis, ut cum Moyse positus in foramine petræ, transeunte Domino merear saltem posteriora ejus prospicere. Nam faciem stantis, id est incommutabilis claritatem, quis videat, nisi qui introduci jam meruit, non in sancta, sed in sancta sanctorum? Nec

vilis tamen aut contemnenda posteriorum contemplatio. Contemnat Herodes: ego tanto magis non contemno, quanto magis contemptibilem se ostendit Herodi. Habent etiam aliquid et posteriora Domini quod videre delectet. Quis scit si convertatur et ignoscat Deus, et relinquat post se benedictionem? Erit cum ostendet faciem suam, et salvi erimus. Sed interim præveniat nos in benedictionibus dulcedinis, illis utique, quas post se relinquere consuevit. Nunc dignationis suæ posteriora demonstret, alias in gloria dignitatis faciem suam demonstraturus. Sublimis in regno, sed suavis in cruce. In hac me visione præveniat, in illa adimpleat. *Adimplebis me*, ait, *lætitia cum vultu tuo*. Utraque visio salutaris, utraque suavis: sed illa in sublimitate, ista in humilitate: illa in splendore, hæc in pallore est.

7. Denique inquit, *Et posteriora dorsi ejus in pallore auri*. Quomodo non in morte pallescat? Sed melius pallens aurum, quam fulgens aurichalcum, et quod stultum est Dei, sapientius est hominibus. Aurum Verbum, aurum Sapientia est. Hoc aurum semetipsum decoloravit, abscondens formam Dei, et formam servi prætendens. Decoloravit et Ecclesiam, quæ ait: *Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol*. Ergo et posteriora ipsius in pallore auri, quæ fuscum non erubuit crucis, ustionem passionis non horruit, livorem vulnerum non refugit. Etiam complacet sibi in illis, et optat novissima sua fore horum similia. Idcirco denique audit: *Columba mea in foraminibus petræ*, quod in Christi vulneribus tota devotione versetur, et jugi meditatione demoretur in illis. Inde martyrii tolerantia, inde illi magna fiducia apud Deum Altissimum. Non est quod vereatur Martyr exsanguem lividamque levare ad eum faciem, cujus livore sanatus est, gloriosam repræsentare similitudinem mortis ejus, utique in pallore auri. Quid vereatur cui etiam a Domino dicitur, *Ostende mihi faciem tuam?* Ad quid? Ut mihi videtur, se magis ostendere vult. Ita est: videri vult, non videre. Quid enim ille non videt? Non est ei opus ut quis se ostendat, a quo nil non videtur, nec si se abscondat. Vult ergo videri, vult benignus dux devoti militis vultum et oculos in sua sustolli vulnera, ut illius ex hoc animum erigat, et exemplo sui reddat ad tolerandum fortiorem.

8. Enim vero non sentiet sua, dum illius vulnera intuebitur. Stat Martyr tripudians et triumphans, toto licet lacero corpore; et rimante latera ferro, non modo fortiter, sed et alacriter sacrum e carne sua circumspicit ebullire cruorem. Ubi ergo tunc anima Martyris? Nempe in tuto, nempe in petra, nempe in visceribus Jesu, vulneribus nimirum patentibus ad introeundum. Si in suis esset visceribus, scrutans ea ferrum profecto sentiret; dolorem non ferret, succumberet, et negaret. Nunc autem in petra habitans, quid mirum si in modum petræ duruerit? Sed neque hoc mirum, si exsul a corpore, dolores non sentiat corporis. Neque hoc facit stupor, sed amor. Submittitur enim sensus, non amittitur. Nec deest dolor, sed superatur, sed contemnitur. Ergo ex petra Martyris fortitudo, inde plane potens ad bibendum calicem Domini. Et calix hic inebrians quam præclarus est! Præclarus, inquam, atque jucundus non minus Imperatori spectanti, quam militi triumphanti. Gaudium etenim Domini, fortitudo nostra. Quidni gaudeat ad vocem fortissimæ confessionis? Denique et requirit eam cum desiderio. *Sonet*, inquiens, *vox tua in auribus meis*. Nec cunctabitur rependere vicem secundum suam promissionem: continuo ut qui se confessus fuerit coram hominibus, confitebitur et ipse eum coram Patre suo. Rumpamus sermonem, nec enim potest finiri modo: ne sit sine modo, si cuncta quæ adhuc ex proposito capitulo restant, uno isto velimus sermone complecti. Ergo quod superest servemus principio alteri, ut de nostro sane et verbo, et modo gaudeat Sponsus Ecclesiæ Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXII.

Quid sit animam fidelem commorari in *foraminibus petræ*; et quid *in cavernis maceriæ*. De Dei voluntate potius quam majestate scrutanda. Denique de puritate mentis necessaria ad prædicationem veritatis.

1. *Columba mea in foraminibus petræ, in cavernis maceriæ.* Non tantum in foraminibus petræ tutum reperit columba refugium : reperit et in cavernis maceriæ. Quod si *maceriam* non congeriem lapidum, sed sanctorum communionem accipimus, videamus ne forte cavernas maceriæ dixerit Angelorum, qui ob superbiam lapsi sunt, loca quasi vacua derelicta : quippe quæ repleri ex hominibus habent, tamquam ruinæ de lapidibus vivis reficiendæ. Unde Apostolus Petrus : *Accedentes*, inquit, *ad lapidem vivum, et ipsi tamquam lapides vivi superædificamini, domos spirituales.* Nec puto ab re esse, si intelligimus Angelorum custodiam vicem exhibere maceriæ in vinea Domini, quæ est Ecclesia prædestinatorum, cum Paulus dicat : *Nonne omnes administratorii spiritus sunt, missi in ministerium propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis?* Et propheta : *Immittit Angelus Domini in circuitu timentium eum.* Et si ita sedet, erit sensus, quia Ecclesiam tempore et loco peregrinationis suæ duæ res consolentur : de præterito quidem memoria Passionis Christi : de futuro autem, quod se in sortem Sanctorum cogitat et confidit recipiendam. Ambo hæc, veluti ante et retro oculata, insatiabili desiderio contuetur : et uterque illi intuitus admodum gratus, uterque est illi refugium a tribulatione malorum et dolore. Integra consolatio, cum non solum quid sibi exspectandum, sed et unde id sit præsumendum noverit. Exspectatio læta nec dubia, quæ Christi morte firmata est. Cur paveat ad præmii magnitudinem, quæ pretii dignitatem considerat? Quam libens mente invisit foramina, per quæ sibi sacrosancti sanguinis pretium fluxit! Quam libens cavernas perambulat, et diversoria, et mansiones, quæ sunt in domo Patris multæ atque diversæ, in quibus habet collocare filios suos pro quorumque diversitate meritorum! Et nunc quidem (quod solum interim potest) sola in his memoria requiescit, cœleste habitaculum, quod desursum est, jam animo induens. Erit autem cum implebit ruinas, cum cavernas et corpore inhabitabit, et mente; cum vacua domicilia, quæ antiqui reliquerunt habitatores, ipsa suæ universitatis illustrabit præsentia, nec ulla ultra apparebit caverna penitus in cœlesti maceria, felici de cætero perfectione sui atque integritate gaudente.

2. Aut si id magis probas, dicemus has cavernas a studiosis et piis mentibus non inveniri, sed fieri. Quonam modo, inquis? Cogitatione et aviditate. Cedit nempe in modum maceriæ mollioris pia maceries desiderio animæ, cedit puræ contemplationi, cedit crebræ orationi. Denique oratio justi penetrat cœlos. Non utique aeris hujus corporei spatiosas altitudines, veluti quodam remigio alarum suarum instar volucris volantis scindet, aut quasi gladius acutus ipsius firmamenti solidum celsumque verticem perforabit : sed sunt cœli sancti, vivi, rationales, qui enarrant gloriam Dei, qui favorabili quadam pietate nostris se votis libenter inclinant, et sinuatis ad tactum nostræ devotionis affectibus in sua nos recipiunt viscera, quoties digna ad eos intentione pulsamus. Pulsanti enim aperietur. Licebit itaque unicuique nostrum, etiam hoc tempore nostræ mortalitatis, cavare sibi, quacumque parte volet, cavernas supernæ maceriæ : nunc quidem Patriarchas revisere, nunc vero salutare Prophetas, nunc senatui immisceri Apostolorum, nunc Martyrum inseri choris : sed et beatarum Virtutum status et mansiones a minimo Angelo usque ad Cherubin et Seraphin, tota mentis alacritate percurrendo lustrare, prout quemque sua devotio feret. Apud quos magis afficietur, immittente sibi Spiritu prout vult; si steterit et pulsaverit, confestim aperietur ei, et facta quasi caverna in montibus, vel potius mentibus sanctis, dum se ultro inflectunt ad pietatem, requiescet vel paululum apud illos. Omnis animæ sic

facientis et facies, et vox Deo grata exsistit: facies propter puritatem, vox propter confessionem. Etenim *confessio et pulcritudo in conspectu ejus*. Unde et dicitur illi qui ejusmodi est: *Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis*. Vox admiratio in animo contemplantis, vox gratiarum actio est. Delectatur admodum istiusmodi cavernis Deus, e quibus sibi vox resonat gratiarum actionis, vox admirationis et laudis.

3. Felix mens, quæ sibi in hac maceria frequenter cavare studuerit: sed quæ in petra, felicior. Licet quidem cavare et in petra: sed ad hoc puriore mentis acie opus est, et vehementiori omnino intentione, etiam et meritis potioribus sanctitatis. Et ad hæc quis idoneus? Nempe ille qui dixit: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum: hoc erat in principio apud Deum*. Nonne tibi videtur ipsis se Verbi penetralibus immersisse, et de abditis pectoris ejus quamdam intimæ sapientiæ sacrosanctam eruisse medullam? Quid ille qui *sapientiam loquebatur inter perfectos, sapientiam in mysterio absconditam, quam nemo principum mundi hujus cognovit*? Nonne uno et altero cœlo acuta, sed pia curiositate terebratis, e tertio tandem hanc pius scrutator evexit? At ipsam non siluit nobis, verbis quibus potuit fidelibus fideliter intimans. Audivit autem verba ineffabilia, quæ non licuit illi loqui. Non utique homini, nam sibi illa loquebatur et Deo. Puta ergo Deum quasi sollicitam Pauli caritatem hoc modo consolari, et dicere: Quid anxiaris quod conceptum tuum auditus non capit humanus? *Sonet vox tua in auribus meis*. Hoc est, Si quod sentis, non licet revelare mortalibus, consolare tamen, quod vox tua divinas queat mulcere aures. Vides sanctam animam, nunc quidem caritate sobriam nobis, nunc vero puritate excedentem Deo? Vide etiam de sancto David, ne forte ille sit ipse homo, de quo cum Deo, quasi de alio loquitur: *Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, et reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi*. Ergo quod de cogitatione prophetica verba et exemplo Prophetæ venire ad medium poterat, id Propheta in publicam mox laxabat confessionem, et ex eo confitebatur in populis Domino, reliquum sibi et Deo servans, unaque festivum ducens in lætitia et exsultatione. Hoc ergo est quod nobis intimare memorato versiculo voluit. Quicquid videlicet sua illa scrutabunda et avida cogitatione ex arcano sapientiæ eruere prævalebat, partem quam poterat in salutem populorum sollicita prædicatione impertiebatur: reliquum quod capere plebes non poterant, festiva jubilatione in Dei laudibus expendebat. Vides sanctæ contemplationi deperire nihil, dum quod expendi in plebium ædificationem non potest, id vel maxime Deo sit jucunda decoraque laudatio.

4. Quæ cum ita sint, duo liquet contemplationis genera esse: unum de statu et felicitate et gloria civitatis supernæ, quo vel actu, vel otio ingens illa cœlestium civium occupata sit multitudo: alterum de Regis ipsius majestate, æternitate, divinitate. Illa in maceria, ista in petra. Sed hæc quanto difficilius cavatur, tanto suavius quod inde eruis sapit. Nec verearis illud quod Scriptura minatur scrutatoribus majestatis. TANTUM affer purum et simplicem oculum: non opprimeris a gloria, sed admitteris, nisi non Dei, sed tuam quæsieris gloriam. Alioquin sua quisque opprimitur, non Dei gloria, dum proclivis in istam, ad illam levare cervicem non sinitur, nimirum gravem cupiditate. Hac excussa, secure scrutemur in Petra, in qua thesauri absconditi sapientiæ et scientiæ sunt. Si adhuc dubitas, audi ipsam Petram. *Qui operantur*, inquit, *in me, non peccabunt. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo, et requiescam?* Ibi requiem invenit mansuetus et simplex, ubi dolosus opprimitur, vel elatus, et cupidus inanis gloriæ. Ecclesia columba est, et ideo requiescit. Columba, quia innocens, quia gemens. Columba, inquam, quia in mansuetudine suscipit insitum verbum. Et requiescit in Verbo, hoc est in petra; nam petra est Verbum. Ecclesia ergo

in foraminibus petræ, per quam introspicit, et videt gloriam Sponsi sui; nec opprimitur tamen a gloria, quoniam non sibi usurpat eam. Non opprimitur, quia non scrutatrix majestatis est, sed voluntatis. Nam quod majestati attinet, interdum quidem et in ipsam intendere audet, sed quasi admirans, non quasi scrutans. Sed et si quando per excessum rapi in illam contingat, digitus Dei est iste, dignanter levans hominem, non hominis temeritas insolenter Dei alta pervadens. Cum enim Apostolus raptum se memoret, ut ausum excuset: quisnam alter præsumat mortalium huic se divinæ majestatis horrendo scrutinio propriis intricare conatibus, et importunus contemplator pavenda irrumpere in arcana? SCRUTATORES proinde majestatis, tanquam irruptores dici reor, non qui scilicet rapiuntur in eam, sed qui irruunt. Ipsi itaque opprimuntur a gloria.

5. Ergo FORMIDOLOSA scrutatio majestatis: at voluntatis, tam tuta, quam pia. Quidni tota diligentia scrutando instem sacramento gloriæ voluntatis, cui mihi parendum per omnia scio? Suavis gloria, quæ non aliunde, quam de ipsius suavitatis contemplatione procedit, quam de divitiarum bonitatis ac multæ miserationis intuitu. Denique vidimus gloriam hanc, gloriam quasi Unigeniti a Patre. Totum nempe benignum et vere paternum, quod apparuit gloriæ in hac parte. Non me opprimet gloria ista, totis licet viribus intendentem in se: ego potius imprimar illi. Etenim revelata facie speculantes, in eamdem imaginem transformamur de claritate in claritatem, tamquam a Domini spiritu. TRANSFORMAMUR CUM CONFORMAMUR. Absit autem ut in majestatis gloria, et non magis in voluntatis modestia, Dei ab homine conformitas præsumatur. Gloria mea hæc est, si unquam de me audiero: Inveni hominem secundum cor meum. Cor Sponsi, cor Patris sui. Ipsum quale? *Estote*, ait, *misericordes, sicut et Pater vester misericors est.* Hæc forma quam videre desiderat, cum Ecclesiæ dicit, *Ostende mihi faciem tuam*: forma pietatis et mansuetudinis. Hanc cum omni fiducia levat ad Petram, cui similis est. *Accedite*, inquit, *ad eum, et illuminamini, et facies vestræ non confundentur.* Quo pacto humilis ab humili confundetur, a pio sancta, et a mansueto modesta? Non plane abhorrebit a puritate Petræ pura facies sponsæ, non magis quam a virtute virtus, a lumine lumen.

6. Sed quia non ex omni interim parte adhuc ad petram forandam Ecclesia accedere potest, (neque enim omnium est, qui in Ecclesia sunt, sacramenta divinæ voluntatis inspicere, aut apprehendere per semetipsos profunda Dei:) ideo non solum *in foraminibus petræ*, sed et *in cavernis maceriæ* habitare ostenditur. Ergo in perfectis quidem, qui rimari ac penetrare arcana sapientiæ et puritate conscientiæ audent, et intelligentiæ acumine possunt, habitat in foraminibus petræ. De reliquo in cavernis maceriæ: ut qui in petra per semetipsos fodere aut non sufficiunt, aut non præsumunt; in maceria fodiant, contenti vel gloriam Sanctorum mente intueri. Si cui ne hoc quidem possibile sit, huic sane proponet Jesum, et hunc crucifixum: ut et ipse absque suo labore habitet in foraminibus petræ, in quibus non laboravit. Judæi in his laboraverunt, et ipse in labores infidelium introibit, ut sit fidelis. Nec verendum quod patiatur repulsam, qui et vocatur ut intret. *Ingredere*, inquit, *in petram, abscondere in fossa humo a facie timoris Domini, et a gloria majestatis ejus.* Infirmæ adhuc et inerti animæ (quæ juxta quod in Evangelio quidam de semetipso confitetur, fodere non valet, et mendicare erubescit) fossa ostenditur humus ubi lateat, donec convalescat et proficiat, ut possit et ipsa per se cavare sibi foramina in petra per quæ intret ad interiora Verbi, animi utique vigore et puritate.

7. Et si intelleximus fossam humum, illam quæ ait, *Foderunt manus meas, et pedes meos*: non erit ambigendum de sanitate in ea citius adipiscenda animæ vulneratæ, quæ in ea demorabitur. QUID enim TAM EFFICAX ad curanda conscientiæ vulnera, necnon ad pur-

gandam mentis aciem, quam Christi vulnerum sedula meditatio? Verum donec purgata et sanata perfecte fuerit, non video qualiter illi aptari possit quod dicitur: *Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis.* Quomodo denique faciem suam ostendere audeat, vel levare vocem suam, cui et latere indicitur? *Abscondere,* inquit, *in fossa humo.* Quare? Quia non est pulcra facie, nec digna quæ videatur. Non erit digna videri, quamdiu non erit videre idonea. Cum autem per inhabitationem fossæ humi in sanando oculo interiori tantum profecerit, ut revelata facie speculari gloriam Dei et ipsa possit: tunc demum quæ videbit, fiducialiter jam loquetur, voce et facie placens. PLACEAT necesse est facies, quæ in Dei claritatem intendere potest. Neque enim id posset, nisi clara ipsa quoque esset et pura, utique transformata in eamdem quam conspicit claritatis imaginem. Alioquin ipsa dissimilitudine resiliret, insolito reverberata fulgore. Ergo cum pura puram intueri potuerit veritatem, tunc faciem ipsius Sponsus videre cupiet, consequenter et vocem ejus audire.

8. Nam quantum illi placeat cum puritate quidem mentis prædicatio veritatis, ostendit cum subinde infert: *Vox enim tua dulcis.* Quia enim non placeat vox si displiceat facies, demonstrat cum ilico subdit: *Et facies tua decora.* Quid internæ decor faciei, nisi puritas? In pluribus hæc absque prædicationis voce complacuit, illa absque ista in nemine. Impuris non se ostendit Veritas, non se credit Sapientia. Quid ergo loquuntur quam non viderunt? *Quod scimus,* inquit, *loquimur, et quæ vidimus testamur.* I ergo tu, et aude testari quod non vidisti, et loqui quod ignoras. Quæris quem dicam impurum? QUI LAUDES requirit humanas, qui non ponit sine sumptu Evangelium, qui evangelizat ut manducet, qui quæstum æstimat pietatem, qui non requirit fructum, sed datum. Impuri sunt tales; et cum non habeant unde videant veritatem propter impuritatem, habent tamen unde illam loquantur. Quid præpropere agitis? Cur lucem non exspectatis? Cur opus lucis ante lucem præsumitis? Vanum est vobis ante lucem surgere. Lux est puritas, lux caritas, quæ non quærit quæ sua sunt. Hæc præcedat, et pes linguæ in incerto non ponitur. Superbo oculo veritas non videtur, sincero patet. Non est quod se veritas deneget intuendam puro cordi, ac per hoc nec eloquendam. *Peccatori autem dicit Deus: Quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum?* Multi puritate neglecta, ante loqui, quam videre conati sunt, et aut graviter erraverunt nescientes de quibus loquerentur, neque de quibus affirmarent: aut turpiter viluerunt, dum qui alios docerent, seipsos non docuissent. A quo nos gemino malo semper custodiat exoratus a vobis Sponsus Ecclesiæ Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXIII.

De vinea viro pio et sapienti, id est sua cuique vita, seu mente et conscientia, serio colenda; et de duobus vulpium generibus, scilicet adulatoribus et detractoribus; et de tentationibus monachorum noviliorum.

1. *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea nostra floruit.* Liquet quod non otiose ad vineas itum sit, quando ibi inventæ sunt vulpes demolientes eas. Littera quidem istud. Spiritus autem quid? Ante omnia sane, ut communem et usitatum litteræ sensum ab hac explanatione penitus respuamus, utpote ineptum et insulsum, indignumque plane, qui recipiatur in scriptura tam sancta, tam authentica. Nisi quis forte ita vecors et animo stolidus sit, ut pro magno habeat didicisse ex ea, instar filiorum hujus sæculi, curam gerere terrenarum possessionum, custodire et defensare vineas ab incursantibus bestiis, ne forte contingat amittere fructum vini, in quo est luxuria; simulque pereat opera et impensa. Grande scilicet damnum, ut propterea librum sanctum tanto studio et tanta cum veneratione legamus, quod docemur in eo a vulpibus vineas custo-

dire, ne in excolendis illis frustra marsupia vacuentur, si in custodiendis pigri fuerimus. Non estis tam rudes, neque adeo spiritualis gratiæ expertes, ut ita carnaliter sapiatis. Ergo in spiritu ista quæramus. Ibi sane invenimus, sano quidem intellectu, sensuque nihilominus digno, et vineas florentes, et vulpes demolientes, in quibus capiendis vel amovendis et honestius laboratur, et fructuosius. An vos dubitatis longe vigilantius insistendum mentibus servandis, quam frugibus; longe curiosius invigilandum cavendis propter illas spiritualibus nequitiis, quam capiendis propter istas fraudulentis vulpeculis?

2. Sed jam a me demonstrandæ sunt spirituales istæ tam vites, quam vulpes. Vestra intererit, filii, suæ quemque vineæ providere, cum me disputante adverterit, in quibus sibi, et a quibus maxime sit cavendum. VIRO SAPIENTI sua vita vinea est, sua mens, sua conscientia. Nil quippe incultum desertumve in se sapiens derelinquet. Stultus non ita. Cuncta apud eum neglecta invenies, cuncta jacentia, cuncta inculta et sordida. Non est vinea stulto. Quomodo vinea, ubi nil plantatum, nil elaboratum uspiam paret? Tota spinis silvescit et tribulis stulti vita : et vinea est? Etsi fuit, jam non est, redacta nimirum in solitudinem. Ubi vitis virtutis? ubi botrus boni operis? ubi vinum lætitiæ spiritualis? *Per agrum hominis pigri transivi*, inquit, *et per vineam viri stulti : et ecce totum repleverant urticæ, et operuerant superficiem ejus spinæ, et maceria lapidum destructa erat.* Audis Sapientem irridentem stultum, quod bona naturæ et dona gratiæ, quæ forte per lavacrum regenerationis acceperat, tamquam illam, quam plantavit Deus et non homo, primam suam vineam, in non vineam negligendo redegit. Denique non potest vinea esse, ubi vita non est. Nam stultus quod vivit, mortem potius, quam vitam esse censuerim. Quomodo vita cum sterilitate? Arbor arida et in sterilitatem versa, nonne mortua judicatur? Et sarmenta mortua sunt. *Et occidit*, inquit, *in grandine vineas eorum*; monstrans vita privatas, quæ sterilitate damnatæ sunt. Sic stultus eo ipso quod inutiliter vivit, vivens mortuus est.

3. Soli itaque convenit sapienti habere, vel potius esse vineam, qui vitam habet. Est lignum fructiferum in domo Dei, ac per hoc lignum vivens. Siquidem et ipsa sapientia, qua sapiens dicitur et est, lignum vitæ est apprehendentibus eam. Quidni vivat apprehensor ejus? Vivit, sed ex fide. Justus nempe est sapiens, et *Justus ex fide vivit.* Et si anima justi sedes est sapientiæ, sicut est; profecto is sapiens, qui justus. Is ergo sive justum nomines, sive sapientem, numquam absque vinea vivet, quia numquam non vivet. Hoc quippe est illi vinea quod vita. Et bona vinea justi, immo bona vinea justus, cui virtus vitis, cui actio palmes, cui vinum testimonium conscientiæ, cui lingua torcular expressionis. Denique *gloria nostra hæc est*, inquit, *testimonium conscientiæ nostræ.* Vides apud sapientem vacare nihil? Sermo, cogitatio, conversatio, et si quid aliud est ex eo, quidni totum Dei agricultura, Dei ædificatio est, et vinea Domini sabaoth? Quid denique illi de se perire possit, quando et folium ejus non defluet?

4. Cæterum tali vineæ numquam infestationes, numquam insidiæ deerunt. Nempe *ubi multæ opes, multi sunt et qui comedunt eas.* Sapiens erit sollicitus servare vineam suam non minus quam excolere, nec sinet eam vorari a vulpibus. Pessima vulpes occultus detractor, sed non minus nequam adulator blandus. Cavebit sapiens ab his. Dabit operam, sane quod in ipso est, capere illos qui talia agunt; sed capere beneficiis atque obsequiis, monitisque salutaribus, et orationibus pro eis ad Deum. Non cessabit istiusmodi carbones ignis congerere super caput maledici, et item super adulatoris, quousque (si fieri potest) et illi invidiam, et isti simulationem de corde tollat, faciens mandatum sponsi, dicentis : *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas.* An non tibi captus ille videtur, qui suffusus ora rubore, quippe pro-

prium erubescens judicium, ipse suæ confusionis et pœnitudinis testis est : sive quod oderit hominem amore dignissimum, sive quod dilexerit tantum verbo et lingua eum, a quo se diligi opere et veritate vel sero expertus est? Captus plane, et captus Domino, secundum quod nominatim ipse expressit : *Capite*, inquiens, *nobis*. Utinam ego omnes adversantes mihi sine causa ita capere possim, ut Christo eos vel restituam, vel acquiram! Sic, sic confundantur et revereantur qui quærunt animam meam, avertantur retrorsum et erubescant, qui volunt mihi mala : qualenus inveniar et ipse obediens sponso, ut capiam et ipse vulpes, non mihi, sed ipsi. Sed reflectatur sermo ad sui principium, ut suo ordine series explanationis procedat.

5. *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas.* Locus moralis est; et juxta morum disciplinam nos jam ostendimus, spirituales has vineas non nisi spirituales viros esse : quorum cum omnia interiora culta sint, omniaque germinantia, omnia fructificantia et parturientia spiritum salutis, quomodo de regno Dei dictum est : ita de his vineis Domini sabaoth æque dicere possumus, quoniam intra nos sunt. Denique in Evangelio legitur, datum iri gentibus regnum Dei facientibus fructus ejus. Hi sunt quos Paulus enumerat, dicens : *Fructus autem Spiritus est caritas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.* FRUCTUS ISTI, PROFECTUS NOSTRI. Hi accepti sponso, quia ipsi cura est de nobis. Num de virgultis cura est Deo? Homines, non arbores amat Homo Deus, et nostros profectus suos fructus reputat. Tempus horum diligenter observat, arridet apparentibus, et sollicitus satagit ne pereant nobis, cum apparuerint; immo vero ne pereant sibi : se enim reputat tamquam nos. Ideoque providens capi sibi jubet insidiantes vulpeculas, ne novellos fructus ipsæ præripiant. *Capite*, inquit, *nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas.* Et quasi quis dicat, Præpropere times, nondum venit fructuum tempus. Non est ita, inquit : *nam vinea nostra floruit.* Post flores non est fructuum mora : adhuc illis cadentibus isti erumpunt ilico, ilico incipiunt apparere.

6. Parabola ista instantis est temporis. Videtis istos Novitios? Nuper venerunt, nuper conversi sunt. Non possumus de ipsis dicere, quia vinea nostra floruit : floret enim. Interim quod in eis apparere videtis, flos est : fructuum tempus nondum advenit. Flos novella conversatio est, flos formula recens vitæ emendatioris est. Induerunt sibi faciem disciplinatam, et bonam totius corporis compositionem. Placent, fateor, quæ in facie sunt : negligentior utique is qui foris apparet corporum cultus et vestium, sermo rarior, vultus hilarior, aspectus verecundior, incessus maturior. Verum quia hæc noviter cœpere, ipsa sui novitate flores censenda sunt, et spes fructuum magis, quam fructus. Vobis, filioli, non timemus a fraude vulpium, quæ fructibus magis, quam floribus invidere noscuntur. Vestrum aliunde periculum est. Ustionem certe metuo floribus; non subreptionem, sed ustionem a frigore. Aquilo mihi suspectus est, et frigora matutina, quæ intempestivos flores solent perdere, fructus præripere. Itaque ab Aquilone panditur vestrum malum. *A facie frigoris ejus quis sustinebit?* Hoc frigus si semel animam (animæ quidem, ut assolet, incuria spiritu dormitante) pervaserit, ac nemine deinde, quod absit, inhibente ad interiora ejus pervenerit, descenderit in viscera cordis et sinum mentis, concusserit affectiones, occupaverit consilii semitas, perturbaverit judicii lumen, libertatem addixerit spiritus : mox (ut in corpore solet evenire febricitantibus) subit quidam animi rigor, et vigor lentescit, languor fingitur virium, horror austeritatis intenditur, timor sollicitat paupertatis, contrahitur animus, subtrahitur gratia, protrahitur longitudo vitæ, sopitur ratio, spiritus exstinguitur, defervescit novitius fervor, ingravescit tepor fastidiosus, refrigescit fraterna caritas, blanditur voluptas, fallit

securitas, revocat consuetudo. Quid plura? Dissimulatur lex, abdicatur jus, fas proscribitur, derelinquitur timor Domini. Dantur postremo impudentiæ manus : præsumitur ille temerarius, ille pudendus, ille turpissimus, plenus ille ignominia et confusione saltus de excelso in abyssum, de pavimento in sterquilinium, de solio in cloacam, de cœlo in cœnum, de claustro in sæculum, de paradiso in infernum. Principium et originem hujus pestis, et vel qua arte vitetur, vel qua superetur virtute, non est hujus temporis demonstrare : alias erit hoc; nunc cœpta prosequamur.

7. Ad provectiores et firmiores sermo est retorquendus, ad vineam quæ jam floruit, cui quidem etsi non est quod floribus formidet a frigore, sed non fructus securi sunt a vulpibus. Dicendum apertius quid sint spiritualiter hæ vulpes, cur pusillæ dicantur, cur jubeantur potissimum capi, et non abigi, vel occidi : etiam introducenda diversa genera harum bestiarum ad majorem audientium notitiam et cautelam; non sane sermone isto, ut fastidio consulamus, et nostræ devotionis alacritas perpetuetur in gratia et confessione gloriæ magni Ecclesiæ Sponsi Domini nostri Jesu Christi, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXIV.

De tentationibus monachorum provectorum : quas patiantur vulpes, seu tentationes magis sibi infestas. Item de hæreticis, vulpibus Ecclesiæ, capiendis.

1. Adsum promissioni meæ. *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea nostra floruit.* Vulpes, tentationes sunt. Necesse est ut veniant tentationes. Quis enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit? aut quomodo certabunt, si desit qui impugnet? Tu ergo accedens ad servitutem Dei, sta in timore, et præpara animam tuam ad tentationem, certus omnes qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem passuros. Porro tentationes diversæ sunt, pro temporum diversitate. Et initiis quidem nostris, tamquam novellarum teneris floribus plantationum, in evidenti vis algoris incumbit, cujus meminimus in sermone altero, et incipientes ab hac peste cautos reddidimus. Jam vero proficientium sanctioribus studiis minime quidem sese opponere contrariæ virtutes aperte audent, sed solent in occulto insidiari, quasi quædam fraudulentæ vulpeculæ; specie quidem virtutes, re autem vitia. Quantos, verbi gratia, ingressos vias vitæ, progressos ad meliora, super semitas justitiæ bene secureque proficiscentes et proficientes, fraude, pro pudor! vulpium harum turpiter supplantatos expertus sum, et sero in se virtutum suffocatos plangere fructus!

2. Vidi ego hominem currentem bene; et ecce cogitatio. Quidni vulpecula fuit? Quantis, inquit, bonum, quo solus fruor, si essem in patria, possem utique impertiri fratribus et cognatis, notis et amicis? Amant me, et facile acquiescerent suadenti. Ut quid perditio hæc? Vado illuc, et salvo multos ex illis, et me pariter. Nec verendum in loci mutatione. Etenim dum benefaciam, quid interest ubi? nisi quod illic proculdubio satius, ubi fructuosius degam. Quid plura? It, et perit miser, non tam exsul ad patriam, quam canis reversus ad vomitum. Et se perdidit infelix, et suorum acquisivit neminem. En una vulpecula, ista videlicet frustratoria spes, quam habuit in acquisitione suorum. Potes tu quoque per teipsum in teipso alias atque alias similes huic invenire seu advertere, si non negligas.

3. Vis tamen ut unam adhuc ego ostendam tibi? Facio etiam et tertiam, et quartam quoque demonstrabo, si te ad capiendas eas, quas forte ex his in tua adverteris vinea, invenero vigilantem. Interdum bene proficientis cujuspiam, cum sibi profusius aliquid supernæ gratiæ senserit irrorari, subit animum desiderium prædicandi, non quidem ad parentes et propinquos, juxta illud, *Continuo non acquievi carni et sanguini :* sed quasi purius, fructuo-

sius, fortiusque, passim ad extraneos et ad omnes. Caute omnino. Sane timet propheticum incurrere maledictum, si quæ in abscondito accepit frumenta, abscondat in populis : et contra Evangelium facere, nisi quæ in aure audivit, prædicaverit super tecta. Vulpes est, atque illa priore eo nocivior, quo occultior veniens. Sed capio tibi eam. Primus Moyses dicit : *Non arabis in primogenito bovis.* Hoc Paulus interpretans, *Non neophytum,* inquit, *ne in superbiam elatus, incidat in judicium diaboli.* Et rursum : *Nec quisquam,* inquit, *sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron.* Item ipse : *Quomodo prædicabunt*, ait, *nisi mittantur ?* Et scimus monachi officium esse non docere, sed lugere. Ex his similibusque collectis mihi texo rete, et capio vulpem, ne demoliatur vineam. Ex his nempe claret et certum est, quod publice prædicare nec monacho convenit, nec novitio expedit, nec non misso licet. Porro contra hæc tria venire, quanta conscientiæ demolitio est? Ergo quicquid tale animo suggeratur, sive sit illud tua cogitatio, sive immissio per angelum malum, dolosam agnosce vulpeculam, id est malum sub specie boni.

4. Sed aspice aliam. Quantos ex monasteriis spiritu ferventes eremi solitudo suscepit, et aut tepefactos evomuit, aut tenuit contra eremi legem, non modo remissos, sed etiam dissolutos ? sicque apparuit vulpeculam affuisse, ubi tanta facta est vastatio vineæ, id est vitæ et conscientiæ hominis detrimentum. Cogitabat, si solus degeret, multo se copiosiores fructus spiritus percepturum, quippe qui in communi vita tantum spiritualis gratiæ fuisset expertus. Et bona visa est sua cogitatio sibi : sed rei exitus indicavit, magis eamdem illi cogitationem vulpem demolientem fuisse.

5. Quid illud quod nos quoque toties in domo ista, et tam graviter inquietat, notabilem loquor quorumdam, qui inter nos sunt, superstitiosamque abstinentiam, ex qua se omnibus, sibique omnes molestos reddunt ? Quomodo non hæc ipsa discordia tam generalis, et suæ ipsius conscientiæ dissipatio est, et, quod in ipso est, grandis vineæ hujus, quam plantavit dextera Domini, vestræ scilicet omnium unanimitatis, demolitio ? Væ homini, per quem scandalum venit ! *Qui scandalizaverit,* inquit, *unum de his pusillis;* durum est quod sequitur. Quanto duriora meretur, qui tantam, et tam sanctam multitudinem scandalizat? Judicium prorsus durissimum portabit quicumque est ille. Sed hæc alias.

6. Nunc vero intendamus his, quæ a Sponso dicuntur super pusillis et astutis his animalibus demolientibus vineas. Pusillis dixerim, non malitia, sed subtilitate. Astutum siquidem natura hoc genus est animantis, promptumque admodum ad nocendum in occulto : et videtur mihi congruentissime designare subtilissima quædam vitia specie palliata virtutum, qualium utique formam præmissis ad notitiam exemplis, paucis licet, jam aliquantisper expressi. Nec enim aliter nocere queunt, nisi quod se virtutes virtutum quadam similitudine mentiuntur. Sunt autem aut cogitationes hominum vanæ, aut factæ immissiones per angelos malos, angelos satanæ, qui se transfigurant in Angelos lucis, parantes *sagittas suas in pharetra,* hoc est in occulto, *ut sagittent in obscuro rectos corde.* Unde et pusillas eas propter hoc reor dici, quod cum cætera vitia quadam quasi corpulentia sui manifesta se præbeant, hoc genus pro sui subtilitate haud facile agnosci, et ideo nec caveri possit, nisi dumtaxat a perfectis et exercitatis, et qui habeant illuminatos oculos cordis ad discretionem boni et mali, maximeque ad discretionem spirituum, qui cum Apostolo possint dicere, quia *non ignoramus astutias satanæ, neque cogitationes ejus.* Et vide ne forte ob hoc a sponso jubeantur, non quidem exterminari, vel abigi, vel occidi, sed capi : quod videlicet hujusmodi spirituales, dolosasque bestiolas omni vigilantia et cautela observari oporteat et examinari, et sic capi, id est comprehendi, in astutia sua. Ergo cum proditur dolus, cum fraus aperitur, cum convincitur

falsitas; rectissime tunc dicitur capta vulpes pusilla, quæ demoliebatur vineam. Denique dicimus hominem in sermone capi, sicut habes in Evangelio, quia *convenerunt Pharisæi in unum, ut caperent Jesum in sermone.*

7. Ita ergo Sponsus capi jubet vulpes pusillas, quæ demoliuntur vineas, id est deprehendi, convinci, prodi. Solum hoc malignitatis genus id proprium habet, ut agnitum jam minime noceat, ita ut agnosci sit illi expugnari. Quis enim, nisi demens, comperta decipula sciens et prudens pedem mittit in illam ? Sufficit proinde si capiantur quæ ejusmodi sunt, hoc est si prodas et deducas ad medium, quippe quibus apparere, perire est. Non sic cætera vitia. Nempe manifeste veniunt, manifeste nocent; scientes captivant, superant reluctantes, utpote vi, non dolo agentia. Ergo contra hujusmodi aperte sævientes bestias non investigatione opus est, sed refrenatione. Solas has vulpes parvulas, dissimulatrices maximas, (quia proditæ jam non nocent) sufficit educi in lucem, et capi in calliditate sua; nam foveas habent. Tali itaque ex causa vulpes istæ et capi jubentur, et parvulæ describuntur. Vel ideo parvulæ, ut nascentia vitia in ipso ortu, donec utique parvula sunt, vigilanter observans ilico comprehendas, ne crescentia plus noceant, et difficilius capiantur.

8. Et si juxta allegoriam ecclesias vineas, vulpes hæreses, vel potius hæreticos ipsos intelligamus : simplex est sensus, ut hæretici capiantur potius, quam effugentur. Capiantur, dico, non armis, sed argumentis, quibus refellantur errores eorum : ipsi vero, si fieri potest, reconcilientur Catholicæ, revocentur ad veram fidem. Hæc est enim voluntas ejus, *qui vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire.* Hoc denique velle se perhibet, qui non simpliciter *capite vulpes:* sed *capite*, inquit, *nobis vulpes.* Sibi ergo et sponsæ suæ, id est Catholicæ, jubet acquiri has vulpes, cum ait : *Capite eas nobis.* Itaque homo de Ecclesia exercitatus et doctus, si cum hæretico homine disputare aggreditur, illo intentionem suam dirigere debet, quatenus ita errantem convincat, ut et convertat, cogitans illud apostoli Jacobi : quia *qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, et operit multitudinem peccatorum.* Quod si reverti noluerit, nec convictus post primam jam et secundam admonitionem, utpote qui omnino subversus est; erit secundum Apostolum devitandus. Ex hoc jam melius (ut quidem ego arbitror) effugatur, aut etiam religatur, quam sinitur vineas demoliri.

9. Nec propterea sane nihil se egisse putet qui hæreticum vicit et convicit, hæreses confutavit, verisimilia a vero clare aperteque distinxit; prava dogmata, plana et irrefragabili ratione prava esse monstravit; pravum denique intellectum, extollentem se adversus scientiam Dei, in captivitatem redegit. Nempe cepit nihilominus, qui talia operatus est, vulpem, etsi non ad salutem illi; et cepit eam sponso et sponsæ, quamvis aliter. Nam etsi hæreticus non surrexit de fæce, Ecclesia tamen confirmatur in fide : et quidem de profectibus sponsæ sponsus sine dubio gratulatur. *Gaudium etenim Domini est fortitudo nostra.* Denique non putat a se aliena lucra nostra, qui se nobis tam dignanter associat, dum jubet capi vulpes, non sibi, sed nobis secum. *Capite,* inquiens, *nobis.* Advertere est enim quod ait, *nobis.* Quid hac voce socialius ? Annon tibi videtur hoc dicere, quasi quidam paterfamilias, qui per se nihil habeat, sed omnia communia cum uxore et filiis atque domesticis ? Et qui loquitur Deus est : minime tamen ut Deus id loquitur, sed ut Sponsus.

10. *Capite nobis vulpes.* Vides quam socialiter loquitur, qui socium non habet? Poterat dicere, *mihi,* sed maluit, *nobis,* consortio delectatus. O suavitatem ! o gratiam ! o amoris vim ! Itane summus omnium unus factus est omnium ? Quis hoc fecit ? Amor, dignitatis nescius, dignatione dives, affectu potens, suasu efficax. Quid violentius? Triumphat de Deo amor. Quid tamen

tam non violentum? Amor est. Quæ est ista vis, quæso, tam violenta ad victoriam, tam victa ad violentiam? Denique *semetipsum exinanivit*: ut scias amoris fuisse, quod plenitudo effusa est, quod altitudo adæquata est, quod singularitas associata est. Cum quonam tibi, o admirande Sponse, tam familiare consortium? *Nobis*, inquis, *capite.* Cui tecum? an Ecclesiæ de gentibus? De mortalibus et peccatoribus collecta est. Illam scimus quæ sit. Sed tu quis es, Æthiopissæ hujus tam devotus, tam ambitiosus amator? Sane non alter Moyses, sed plusquam Moyses. Num tu ille es *Speciosus forma præ filiis hominum?* Parum dixi: Candor es vitæ æternæ, splendor, et figura substantiæ Dei; postremo super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

Evervini Steinfeldensis præpositi ad S. Bernardum abbatem

EPISTOLA.

De hæreticis sui temporis. Hæc epistola duobus sequentibus sermonibus occasionem dedit. Hæretici autem illi, quorum nomen ignoratur, coloniensem regionem maxime infestabant.

« 1. REVERENDO domino suo et patri BERNARDO, Clarævallensium abbati, EVERVINUS Steinfeldensis minister humilis, in Domino confortari, et confortare Ecclesiam Christi. Lætabor ego super eloquia tua, sicut qui invenit spolia multa, qui nobis memoriam abundantis suavitatis Dei eructare in omnibus dictis et scriptis vestris soletis, maxime in Cantico amoris sponsi et sponsæ, hoc est Christi et Ecclesiæ, ita ut eidem sponso dicere veraciter possimus: *Servasti bonum vinum usque adhuc.* Hujus vini tam pretiosi pincernam te nobis ipse constituit: non cesses propinare: non hæsites, hydrias non poteris evacuare. Nec te excuset, Pater sancte, debilitas tua: cum plus operetur pietas in officio, quam corporalis ædificationis exercitatio. Nec dicas te occupatum: nescimus aliquid huic tam necessario operi communi præponendum. De hydria quantum, sanctissime Pater, habes nobis modo propinare! De prima propinatum est satis, et reddidit eos sapientes et fortes contra doctrinam et impetum Scribarum et Pharisæorum: secunda contra argumenta et tormenta Gentilium: tertia contra subtiles deceptiones hæreticorum: quarta contra falsos Christianos: quinta contra hæreticos circa finem sæculi venturos, de quibus per Apostolum manifeste Spiritus dicit: *In novissimis temporibus discedent quidam a fide, intendentes spiritibus erroris et doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione.* De sexta inebriabuntur, fideles confortando contra illum, qui in hac nimirum discessione a fide revelabitur, scilicet ille peccati filius, homo perditionis, qui adversatur et extollitur super omne quod dicitur aut quod colitur Deus; cujus est adventus secundum operationem satanæ in omni virtute, et signis, et prodigiis mendacibus, et in omni seductione iniquitatis. Post hanc septima non erit necessaria, quando filii hominum inebriabuntur ab ubertate domus Dei et torrente voluptatis ejus. O bone Pater, satis interim propinasti de quarta hydria omnibus nobis ad correctionem, ad ædificationem, ad consummationem, incipientibus, proficientibus atque perfectis; usque in finem sæculi profuturus contra teporem ac pravitatem, quæ est in falsis fratribus. Jam tempus est ut de quinta haurias, et in medium proferas contra novos hæreticos, qui circumquaque jam fere per omnes ecclesias ebulliunt de puteo abyssi, quasi jam princeps illorum incipiat dissolvi, et instet dies Domini. Et in epithalamio amoris Christi et Ecclesiæ locus, qui a te, Pater, sicut tu ipse mihi retulisti, jam est tractandus, videlicet, *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas*, huic mysterio congruit, et te ad quintam hydriam perduxit. Rogamus igitur, Pater, ut omnes partes hæresis illorum, quæ ad tuam notitiam pervenerunt, distinguas, et contra positis rationibus et auctoritatibus nostræ Fidei, illas destruas.

» 2. Nuper apud nos juxta Coloniam quidam hæretici detecti sunt, quorum quidam cum satisfactione ad Ecclesiam redierunt. Duo ex eis, scilicet qui dicebatur Episcopus eorum cum socio suo, nobis restiterunt in conventu clericorum et laicorum, præsente ipso domino Archiepiscopo cum magnis viris nobilibus, hæresim suam defendentes ex verbis Christi et Apostoli. Sed cum vidissent se non posse procedere, petierunt ut eis statueretur dies, in quo adducerent de suis viros Fidei suæ peritos: promittentes se velle Ecclesiæ sociari, si magistros suos viderent in responsione deficere; alioquin se velle potius mori, quam ab hac sententia deflecti. Quo audito, cum per triduum essent admoniti, et resipiscere noluissent, rapti sunt a populis nimio zelo permotis, nobis tamen invitis: et in ignem positi, atque cremati; et (quod magis mirabile est) ipsi tormentum ignis non solum cum patientia, sed et cum lætitia introierunt et sustinuerunt. Hic, sancte Pater, vellem, si præsens essem, habere responsionem tuam, unde istis diaboli membris tanta fortitudo in sua hæresi, quanta vix etiam invenitur in valde religiosis in Fide Christi.

» 3. Hæc est hæresis illorum. Dicunt apud se tantum Ecclesiam esse, eo quod ipsi soli vestigiis Christi inhæreant; et apostolicæ vitæ veri sectatores permaneant, ea quæ mundi sunt non quærentes, non domum, nec agros, nec aliquid peculium possidentes: sicut Christus non possedit, nec discipulis suis possidenda concessit. Vos autem (dicunt nobis) domum domui, et agrum agro copulatis, et quæ mundi sunt hujus quæritis: ita etiam ut qui in vobis perfectissimi habentur, sicut Monachi vel regulares Canonici, quamvis hæc non ut propria, sed possident ut communia; possident tamen hæc omnia. De se dicunt: Nos pauperes Christi, instabiles, de civitate in civitatem fugientes, sicut oves in medio luporum, cum Apostolis et Martyribus persecutionem patimur: cum tamen sanctam et artissimam vitam ducamus in jejunio et abstinentiis, in orationibus et laboribus die ac nocte persistentes, et tantum necessaria ex eis vitæ quærentes. Nos hoc sustinemus, quia de mundo non sumus: vos autem mundi amatores, cum mundo pacem habetis, quia de mundo estis. Pseudoapostoli adulterantes verbum Christi, quæ sua sunt quæsiverunt, vos et patres vestros exorbitare fecerunt: nos et patres nostri generati apostoli, in gratia Christi permansimus, et in finem sæculi permanebimus. Ad distinguendos nos et vos, Christus dixit: *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Fructus nostri sunt vestigia Christi. In cibis suis vetant omne genus lactis, et quod inde conficitur, et quicquid ex coitu procreatur. Hoc de conversatione sua nobis opponunt. In Sacramentis suis velo se tegunt: tamen nobis aperte confessi sunt, quod in mensa sua quotidie cum manducant, ad formam Christi et Apostolorum, cibum suum et potum in corpus Christi et sanguinem per dominicam orationem consecrant, ut inde se membra et corpus Christi nutriant. Nos vero dicunt in Sacramentis non tenere veritatem, sed quamdam umbram et hominum traditionem. Confessi sunt etiam manifeste se præter aquam, in ignem et Spiritum baptizare, et baptizatos esse: adducentes illud testimonium Johannis Baptistæ baptizantis in aqua, et dicentis de Christo: *Ille vos baptizabit in Spiritu sancto et igne.* Et in alio loco: *Ego baptizo in aqua, major autem vestrum stetit, quem vos nescitis,* quasi alio baptismo præter aquam vos baptizaturus. Et talem baptismum per impositionem manuum debere fieri conati sunt ostendere testimonio Lucæ, qui in actibus Apostolorum describens baptismum Pauli, quem ab Anania suscepit ad præceptum Christi, nullam mentionem fecit de aqua sed tantum de manus impositione: et quicquid invenitur, tam in actibus Apostolorum, quam in epistolis Pauli de manus impositione, ad hunc baptismum volunt pertinere. Et quemlibet sic inter eos baptizatum dicunt Electum, et habere potestatem alios qui digni fuerint baptizandi, et in mensa

sua corpus Christi et sanguinem consecrandi. Prius enim per manus impositionem de numero eorum, quos Auditores vocant, recipiunt eum inter Credentes : et sic licebit eum interesse orationibus eorum, usquedum satis probatum eum faciant electum. De Baptismo nostro non curant. Nuptias damnant, sed causam ab eis investigare non potui; vel quia eam fateri non audebant, vel potius quia eam ignorabant.

» 4. Sunt item alii hæretici quidam in terra nostra, omnino ab istis discordantes, per quorum mutuam discordiam et contentionem utrique nobis sunt detecti. Isti negant in altari fieri corpus Christi, eo quod omnes sacerdotes ecclesiæ non sunt consecrati. Apostolica enim dignitas (dicunt) corrupta est, implicans se negotiis sæcularibus; et in cathedra Petri non militans Deo, sicut Petrus, potestate consecrandi, quæ data fuit Petro, se privavit: et quod ipsa non habet, Archiepiscopi et Episcopi, qui in Ecclesia sæculariter vivunt, ab ea non accipiunt ut aliquos consecrare possint, advertentes illud de verbis Christi : *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisæi; quæ vobis dicunt facite.* Quasi istis talibus concessa sit potestas tantum dicendi et præcipiendi, et nihil amplius. Et ita evacuant sacerdotium Ecclesiæ, et damnant sacramenta, præter Baptismum solum, et hunc in adultis, quos dicunt baptizari per Christum, quicumque sit minister sacramentorum. De Baptismo parvulorum fidem non habent, præter illud de Evangelio : *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit.* Omne conjugium vocant fornicationem, præter quod contrahitur inter utrosque virgines, masculum et feminam, adstruentes hæc de verbis Domini, quibus respondit Pharisæis : *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Quasi Deus tales conjungat, tamquam ad similitudinem primorum hominum. Et quod eisdem ei opponentibus de libello respondit repudii, *Ab initio non fuit sic;* et item quod ibidem sequitur : *Qui dimissam duxerit, mœchatur;* et illud de Apostolo : *Honorabile connubium sit omnibus, et thorus immaculatus.*

» 5. In suffragiis sanctorum non confidunt; jejunia cæterasque afflictiones, quæ fiunt pro peccatis, adstruunt justis non esse necessaria, nec etiam peccatoribus: quia *in quacumque die ingemuerit peccator, omnia peccata remittuntur ei :* cæterasque observantias in Ecclesia, quas Christus et Apostoli ab ipso discedentes non condiderunt, vocant superstitiones. Purgatorium ignem post mortem non concedunt : sed animas statim, quando egrediuntur, de corpore in æternam vel requiem, vel pœnam transire, propter illa Salomonis : *Lignum in quamcumque partem ceciderit, sive ad Austrum, sive ad Aquilonem, ibi manebit.* Et sic Fidelium orationes vel oblationes pro defunctis adnihilant.

» 6. Contra hæc tam multiformia mala rogamus, sancte Pater, ut evigilet sollicitudo vestra, et contra feras arundinis stylum dirigatis. Nec nobis respondeatis, quod turris illa David, ad quam confugimus, satis sit ædificata cum propugnaculis, quod mille clypei pendent ex illa, omnis armatura fortium. Sed volumus, Pater, ut hæc armatura propter nos simpliciores et tardiores, vestro studio in unum collecta, contra hæc tot monstra ad inveniendum fiat paratior, et in resistendo efficacior. Noveritis etiam, domine, quod redeuntes ad ecclesiam nobis dixerunt, illos habere maximam multitudinem fere ubique terrarum sparsam, et habere eos plures ex nostris clericis et monachis. Illi vero qui combusti sunt, dixerunt nobis in defensione sua, hanc hæresim usque ad hæc tempora occultatam fuisse a temporibus Martyrum, et permansisse in Græcia, et quibusdam aliis terris. Et hi sunt illi hæretici, qui se dicunt Apostolos, et suum Papam habent. Alii Papam nostrum adnihilant, nec tamen alium præter eum habere fatentur. Isti Apostolici satanæ habent inter se feminas (ut dicunt) continentes, viduas, virgines, uxores suas, quasdam inter electas, quasdam inter credentes; quasi ad formam Apostolorum, quibus con-

cessa fuit potestas circumducendi mulieres. Vale in Domino. »

SERMO LXV.

De clandestinis hæreticis, quorum præposteram religionem et studium occultandi mysteria sua, necnon scandalosum feminarum contubernium præstringit.

1. Duos vobis super uno capitulo disputavi sermones : tertium paro, si audire non tædeat. Et necessarium reor. Nam quod ad nostram quidem spectat domesticam vineam, quæ vos estis, satis me arbitror in duobus fecisse sermonibus pro munimento illi adversus insidias tripertiti generis vulpium, qui sunt adulatores, detractores, ac seductorii quidam spiritus, gnari et assueti mala sub specie boni inducere. Verum dominicæ vineæ non ita. Illam loquor, quæ implevit terram, cujus et nos portio sumus : vineam grandem nimis, Domini plantatam manu, redemptam sanguine, rigatam verbo, propagatam gratia, fœcundatam spiritu. Ergo plus proprii curam gerens, in commune minus profui. Movet me autem pro ipsa multitudo demolientium eam, defensantium paucitas, difficultas defensionis. Difficultatem occultatio facit. Nam cum Ecclesia semper ab initio sui vulpes habuerit, cito omnes compertæ et captæ sunt. Confligebat hæreticus palam, (nam inde hæreticus maxime, quod palam vincere cupiebat) et succumbebat. Ita ergo facile illæ capiebantur vulpes. Quid enim si posita in lucem veritate hæreticus in suæ pertinaciæ tenebris remanens, solus foris religatus aresceret? Nihilominus capta reputabatur vulpes, condemnata impietate, et impio foras misso, ostentui utique jam victuro, non fructui. Ex hoc, juxta Prophetam, erant illi ubera arentia, et venter sterilis : quia non repullulat error publice confutatus, et falsitas aperta non germinat.

2. Quid faciemus his malignissimis vulpibus, ut capi queant, quæ nocere quam vincere malunt, et ne apparere quidem volunt, sed serpere? Omnibus una intentio hæreticis semper fuit captare gloriam de singularitate scientiæ. Sola ista malignior cæteris versutiorque hæresibus, damnis pascitur alienis, propriæ gloriæ negligens. Docta, credo, exemplis veterum, quæ proditæ evadere non valebant, sed confestim capiebantur, cauta est novo maleficii genere operari mysterium iniquitatis, eo licentius, quo latentius. Denique indixere (ut dicitur) latebras sibi, firmaverunt sibi sermonem nequam. Jura, perjura : secretum prodere noli. Enimvero alias ne tenuiter quidem jurare ullatenus acquiescunt, propter illud de Evangelio : *Non jurare, neque per cœlum, neque per terram, etc.* O stulti et tardi corde, repleti plane pharisaico spiritu, liquantes culicem, et camelum glutientes. Jurare non licet, et pejerare licet ? An in hoc solo utrumque licet? De quonam mihi Evangeliorum loco producitis istam exceptionem, qui ne iota quidem (ut falso gloriamini) præteritis ? Patet vos et superstitiose observare de juramento, et flagitiose præsumere de perjurio. O perversitatem ! Quod ad cautelam consultum est, videlicet, *non jurare* ; hoc isti mandati vice tam contentiose observant : et quod immobili jure sancitum est, non pejerandum scilicet, hoc tamquam indifferens pro sua voluntate dispensant. Non, inquiunt, sed ne mysterium publicemus. Quasi gloria Dei non sit revelare sermonem. An Dei invident gloriæ ? Sed magis credo quod pandere erubescant, scientes inglorium. Nam nefanda et obscœna dicuntur agere in secreto, siquidem et vulpium posteriora fœtent.

3. Sed taceo quæ negarent : ad manifesta respondeant. An juxta Evangelium cavent sanctum dare canibus, et margaritas porcis? At istud aperte fateri est, se non esse de Ecclesia, qui omnes qui de Ecclesia sunt, canes censent et porcos. Sine exceptione enim omnibus qui de sua secta non sunt; suum illud, quicquid est, subtrahendum existimant. Cæterum hoc etsi sentiant, non respondebunt, ne manifesti fiant, nempe quod omni modo fugiunt, sed non effugient. Responde mihi, o homo, qui plus quam oportet sapis, et plus

quam dici potest desipis. Dei est, an non, mysterium quod occultas? Si est, cur non ad ejus gloriam pandis? Nam gloria Dei, revelare sermonem. Si non, cur fidem habes in eo quod non est Dei, nisi quia hæreticus es? Aut igitur Dei secretum ad Dei gloriam prodant; aut Dei negent mysterium, et minime se hæreticos negent: aut certe nihilominus manifestos se fateantur inimicos gloriæ Dei; qui nolunt manifestum fieri, quod ei norunt fore ad gloriam. Stat nempe Scripturæ veritas : *Gloria regum celare verbum, gloria Dei revelare sermonem*. Non vis tu revelare? Non ergo vis Deum glorificare. Sed forte non recipis scripturam hanc. Ita est : solius Evangelii se profitentur æmulatores, et solos. Respondeant proinde Evangelio. *Quod dico*, ait, *in tenebris, dicite in lumine; et quod in aure auditis: prædicate super tecta*. Jam non licet silere. Usquequo occultum tenetur, quod palam Deus fieri jubet? Usquequo opertum est Evangelium vestrum? Suspicor, vestrum non est Pauli; nam ille suum fatetur opertum non esse. *Etsi*, inquit, *opertum est Evangelium meum, in his opertum est qui pereunt*. Videte ne vos diceret, apud quos Evangelium invenitur opertum. Quid apertius quod percatis? An forte nec Paulum recipitis? De quibusdam ita audivi. Non enim inter vos omnes per omnia concordatis, etsi a nobis omnes dissentiatis.

4. At vero eorum verba, et scripta, et traditiones, qui corporaliter cum Salvatore fuerunt, pari auctoritate Evangelii cuncti (ni fallor) indifferenter recipitis. Numquid illi opertum tenuere Evangelium suum? Numquid in Deo carnis infirma, mortis horrida, crucis ignominiam tacuere? Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum. Ubi apostolica forma et vita, quam jactatis? Illi clamant, vos susurratis : illi in publico, vos in angulo : illi *ut nubes volant*, vos in tenebris ac subterraneis domibus delitescitis. Quid simile illis in vobis ostenditis? An quod vobiscum mulierculas non utique circumducitis, sed includitis? Non æque comitatio, ut cohabitatio, suspicioni patet. Verum quisnam de illis sinistrum quippiam suspicaretur, qui mortuos suscitabant? Fac tu similiter, et una recubantem putabo feminam virum. Alioquin temere tibi usurpas illorum dispensationem, quorum sanctitatem non habes. Cum femina semper esse, et non cognoscere feminam, nonne plus est quam mortuum suscitare? Quod minus est non potes; et quod majus est vis credam tibi? Quotidie latus tuum ad latus juvenculæ est in mensa; lectus tuus ad lectum ejus in camera, oculi tui ad illius oculos in colloquio, manus tuæ ad manus ipsius in opere : et continens vis putari? Esto ut sis : sed ego suspicione non careo. Scandalo mihi es : tolle scandali causam, quo te probes verum (ut jactitas) Evangelii æmulatorem. Qui scandalizaverit unum de Ecclesia, nonne Evangelium condemnat illum? Tu Ecclesiam scandalizas. Vulpes es demoliens vineam. Juvate me, socii, ut capiatur : vel potius capite vos nobis eam, o Angeli sancti. Versuta est valde, operta est iniquitate et impietate sua. Plane tam pusilla atque subtilis, ut facile quidem humanos frustretur obtutus. Numquid et vestros? Propterea vox illa ad vos, utpote sodales sponsi : *Capite nobis vulpes parvulas*. Ergo facite quod jubemini : capite nobis hanc tam versipellem vulpeculam, quam ecce jamdiu frustra insequimur. Docete et suggerite, qualiter fraus deprehendatur. Hoc enim est cepisse vulpem : quia longe plus nocet falsus Catholicus, quam si verus appareret hæreticus. Non est autem hominis scire quid sit in homine, nisi quis forte ad hoc ipsum fuerit vel illuminatus Spiritu Dei, vel angelica informatus industria. Quod signum dabitis, ut palam fiat pessima hæresis hæc, docta mentiri non lingua tantum, sed vita?

5. Et quidem recens vastatio vineæ vulpem indicat affuisse : sed nescio qua arte fingendi ita sua confundit vestigia callidissimum animal, ut qua vel intret, vel exeat, haud facile queat ab homine deprehendi. Cumque pateat opus, non apparet auctor : ita per ea quæ in facie sunt, cuncta dissimulat.

Denique si fidem interroges, nihil christianius : si conversationem, nihil irreprehensibilius : et quæ loquitur, factis probat. Videas hominem in testimonium suæ fidei frequentare ecclesiam, honorare presbyteros, offerre munus suum, confessionem facere, sacramentis communicare. Quid fidelius ? Jam quod ad vitam moresque spectat, neminem circumvenit, neminem supergreditur, neminem concutit. Pallent insuper ora jejuniis, panem non comedit otiosus, operatur manibus unde vitam sustentat. Ubi jam vulpes? Tenebamus eam : quomodo elapsa est e manibus? Quomodo tam repente disparuit? Instemus, investigemus : a fructibus ejus cognoscemus eam. Et certe vinearum demolitio testatur vulpem. Mulieres relictis viris, et item viri dimissis uxoribus, ad istos se conferunt. Clerici et sacerdotes, populis ecclesiisque relictis, intonsi et barbati apud eos inter textores et textrices plerumque inventi sunt. Annon gravis demolitio ista? annon opera vulpium hæc?

6. Verum non apud omnes forte ista tam manifesta deprehenduntur : et si sint, non est unde probentur. Quonam modo capimus illos? Revertamur ad consortium et contubernium feminarum : hoc enim inter eos nemo qui careat. Interrogo unum quempiam horum. Heus tu bone vir! quænam hæc mulier, et unde hæc tibi? Uxorne tua? Non, inquit, nam voto meo istud non convenit. Filia ergo? Non. Quid igitur? Non soror, non neptis, non aliquo saltem propinquitatis vel affinitatis gradu attinens tibi ? Nullo prorsus. Et quomodo tuta tibi cum ista continentia tua? Sane nec licet tibi istud. Cohabitationem (si nescis) virorum et feminarum in iis, qui vovere continentiam, Ecclesia vetat. Si non vis scandalizare Ecclesiam, ejice feminam. Alioquin ex hoc uno cætera, quæ non adeo manifesta sunt, proculdubio credibilia fiunt.

7. Sed quo mihi, inquit, Evangelii loco monstras prohibitum istud? Evangelium appellasti? ad Evangelium ibis. Si obedias Evangelio, non facies scandalum : prohibet enim plane Evangelium scandalum fieri. Facis autem tu, istam non amovendo juxta constitutum Ecclesiæ. Suspectus eras, at nunc manifeste censebere et contemptor Evangelii, et Ecclesiæ adversator. Quid judicatis, fratres ? Si pertinax fuerit ut nec obediat Evangelio, nec Ecclesiæ acquiescat, quid jam tergiversari potest ? Nonne aperte vobis videtur deprehensa fraus, et comprehensa vulpes ? Si non amovet feminam, non amovet scandalum : si non amovet scandalum cum amovere possit, transgressor tenetur Evangelii. Quid factura Ecclesia est, nisi ut amoveat illum qui non vult amovere scandalum, ne sit similis illi inobediens? Nam mandatum habet ex hoc in Evangelio, non parcere proprio oculo scandalizanti se, non manui, non pedi : sed eruere illum, abscindere ista, et projicere a se. *Si*, inquit, *Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus.*

8. Fecimusne aliquid? Puto quia fecimus. Cepimus vulpem, quia fraudem percepimus. Manifesti sunt qui latebant falsi Catholici, veri deprædatores Catholicæ. Etenim dum mecum dulces capiebas cibos, (corpus dico et sanguinem Christi) dum in domo Dei ambulavimus cum consensu, fuit suadendi locus, immo opportunitas seducendi, juxta illud Sapientiæ : *Simulator ore decipit amicum suum.* Nunc autem facile, secundum sapientiam Pauli, post unam et secundam admonitionem hæreticum hominem devitabo, sciens quia subversus est qui ejusmodi est; ac proinde cautus providere, ne jam sit et subversor. Itaque nonnihil est, juxta verbum Sapientis, in insidiis suis captos esse iniquos, illos præsertim iniquos, qui insidiis pro armis uti cauti sunt. Nam conflictus omnino ab his et defensio periit. Vile nempe hoc genus est et rusticanum, ac sine litteris, et prorsus imbelle. Denique vulpes sunt, et pusillæ : sed neque illa, in quibus male sentire dicuntur, defensibilia sunt; nec tam subtilia, quam suasibilia, idque dumtaxat mulierculis rusticis et idiotis, et quales utique omnes sunt, quotquot adhuc de secta hac esse expertus sum. Nec enim in cunctis assertionibus eorum (nam

multæ sunt) novum quid aut inauditum audisse me recolo, sed quod tritum est, et diu ventilatum inter antiquos hæreticos, a nostris autem contritum et eventilatum. Dicendum tamen, et dicam, quænam illæ ineptiæ sint, partim quas sciscitantibus se Catholicis minus caute respondentes ipsi confessi sunt, partim quas divisi ab invicem litigantes de invicem prodiderunt, partim quoque quas nonnulli eorum redeuntes ad Ecclesiam detexerunt : non quod ad omnes respondeam (nec enim necesse est,) sed tantum ut innotescant. At istud alterius erit opus sermonis, ad laudem et gloriam nominis Sponsi Ecclesiæ Jesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXVI.

De erroribus hæreticorum circa nuptias, Baptismum parvulorum, Purgatorium, orationes pro defunctis, et invocationem sanctorum.

1. *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas.* Ecce ego ad vulpes istas. Ipsæ sunt quæ prætergrediuntur viam, et vindemiant vineam. Non sunt contentæ deserere viam, nisi et desertare vineam possint, addentes prævaricationem. Non sufficit hæreticos esse, nisi et hypocritæ sint, ut sit supra modum peccans peccatum. Hi sunt qui veniunt in vestimentis ovium ad nudandas oves, et spoliandos arietes. An non tibi utraque res impleta videtur, ubi et fide plebes, et plebibus sacerdotes deprædati inveniuntur? Quinam isti prædones? Hi oves sunt habitu, astu vulpes, actu et crudelitate lupi. Hi sunt qui boni videri, non esse; mali non videri, sed esse volunt. Mali sunt, et boni videri volunt, ne soli sint mali : mali videri timent, ne parum sint mali. Etenim MINUS semper malitia palam nocuit, nec umquam bonus, nisi boni simulatione deceptus est. Ita ergo in malum bonorum boni apparere student; mali nolunt, ut plus liceat malignari. Neque enim est apud eos virtutes colere, sed vitia colorare quodam quasi virtutum minio. Denique superstitionis impietatem nomine religionis intitulant. Innocentiam diffiniunt, tantum in aperto non lædere, innocentiæ proinde solum sibi vindicantes colorem. In operimentum turpitudinis, continentiæ se insigniere voto. Porro turpitudinem in solis existimant reputandam uxoribus : cum vel sola sit ea, quæ cum uxore est, causa, quæ turpitudinem excusat in coitu. Rusticani homines sunt et idiotæ, et prorsus contemptibiles : sed non est (dico vobis) cum eis negligenter agendum. Multum enim proficiunt ad impietatem, et sermo eorum ut cancer serpit.

2. Denique non neglexit Spiritus sanctus, qui de his quondam tam manifeste vaticinatus est, dicente Apostolo : *Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione.* Istos prorsus, istos dicebat. Hi nubere prohibent, hi a cibis abstinent quos Deus creavit, de quibus postea videbimus. Nunc autem videte, si non proprie dæmonum, et non hominum ludificatio hæc, secundum quod prædixerat Spiritus. Quære ab illis suæ sectæ auctorem; neminem dabunt. Quæ hæresis non ex hominibus habuit proprium hæresiarcham? Manichæi Manem habuere principem et præceptorem, Sabelliani Sabellium, Ariani Arium, Eunomiani Eunomium, Nestoriani Nestorium. Ita omnes cæteræ hujusmodi pestes, singulæ singulos magistros, homines habuisse noscuntur, a quibus originem simul duxere et nomen. Quo nomine istos titulove censebis? Nullo : quoniam non est ab homine illorum hæresis, neque per hominem illam acceperunt. Absit tamen ut per revelationem Jesu Christi, sed magis et absque dubio (uti Spiritus sanctus prædixit) per immissionem et fraudem dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, prohibentium nubere.

3. In hypocrisi plane hoc et vulpina

dolositate loquuntur, fingentes se amore id dicere castitatis, quod magis causa turpitudinis fovendæ et multiplicandæ adinvenerunt. Res tamen tam in aperto est, ut mirer quomodo umquam homini Christiano persuaderi potuerit : nisi quod hi adeo aut bestiales sunt, ut non advertant, qualiter omni immunditiæ laxat habenas, qui nuptias damnat : aut certe ita pleni nequitia, et diabolica malignitate absorpti, ut advertentes dissimulent, et lætentur in perditione hominum. Tolle de Ecclesia honorabile connubium et thorum immaculatum; nonne reples eam concubinariis, incestuosis, seminifluis, mollibus, masculorum concubitoribus, et omni denique genere immundorum? Elige ergo utrumlibet, aut salvari universa monstra hæc hominum, aut numerum salvandorum ad continentium redigi paucitatem. Quam parcus in uno, quam largus in altero! Neutrum horum competit Salvatori. Quid? Coronabitur turpitudo? Nihil minus decet honestatis auctorem. Damnabitur universitas præter pauculos continentes? Non est hoc esse Salvatorem. RARA in terris continentia, neque pro tantillo quæstu ad terras plenitudo illa semetipsam exinanivit. Et quomodo de illa omnes accepimus, si solis indulsit continentibus participium sui? Non est quod ad hoc respondeant. Sed neque ad illud, credo. Si honestati in cœlis est locus, non sit autem honesto et turpi consortium, sicut non est societas luci ad tenebras : profecto neminem immundorum locus in loco salutis manet. Si quis aliter sapit, arguet illum apostolica vox, absque omni ambiguo asserens : *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt.* Qua jam exiet de caverna hæc insidiosa vulpecula? Puto in fovea deprehensam, in qua sibi duo quasi foramina fecerit, unum quo intret, alterum quo exeat. Nam consuevit ita. Vide ergo quomodo utrobique illi interclusus sit exitus. Si solos in cœlestibus collocat continentes, perit ex maxima parte salus : si omnem spurcitiam pariter cum continentibus collocat, perit honestum. Sed justius perit ipsa, neque hac exitura, neque illac, reclusa perpetuo, et captat in fovea quam fecit.

4. Quidam tamen dissentientes ab aliis, inter solos virgines matrimonium contrahi posse fatentur. Verum quid in hac distinctione rationis afferre possint, non video : nisi quod pro libitu quisque suo sacramenta Ecclesiæ, tamquam matris viscera, dente vipereo certatim inter se dilacerare contendunt. Nam quod dicuntur prætendere de primis conjugibus, quia virgines erant : quid istud quæso matrimonii præjudicat libertati, quo minus et inter non virgines contrahi liceat? Sed nescio quid se in Evangelio invenisse susurrant, quod suæ ineptiæ frustra existimant suffragari. Illud credo, quod Dominus cum præmisisset testimonium de Genesi, *Et creavit hominem Deus ad imaginem et similitudinem suam, masculum et feminam creavit illos;* postea intulit : *Ergo quod Deus conjunxit, homo non separet.* Hos, inquiunt, conjunxit Deus, quia virgines ambo erant, et jam non licuit separari : non erit autem ex Deo copulatio secus præsumpta. Quis tibi dixit propterea a Deo conjunctos, quia virgines erant? Nam Scriptura hoc non loquitur. An non virgines erant, inquit? Erant; sed non est idipsum, copulatos virgines, et copulatos quia virgines. Quamquam ne hoc quidem nominatim dictum reperies, quod virgines essent, quamvis essent. Sexuum sane expressa diversitas est, non virginitas, cum dictum est : *Masculum et feminam creavit illos.* Merito quidem. Non enim maritalis copula corporum requirit integritatem, sed sexuum aptitudinem. Bene proinde ipsam instituens Spiritus sanctus, sexum expressit, et virginitatem tacuit, nec dedit occasionem venandi verbum insidiosis vulpeculis. Quod utique libenter fecissent; quamvis id quoque frustra. Quid enim si dixisset, Virgines creavit illos? Num propterea continuo obtinuisses, solos virgines licere conjungi? Et tamen quomodo exsultasses ex sola verbi occasione? quomodo exsufflasses secundas et tertias nuptias? quomodo insultasses Catholicæ, scorta lenonesque ad invicem tanto libentius

conjungenti, quanto proinde eos de turpi ad honestum transire non dubitat? Fortassis et reprehenderes Deum Prophetæ præcipientem fornicariam ducere : nunc autem et occasio deest, et libet gratis hæreticum esse. Nam testimonium quod usurpasti ad adstruendum errorem tuum, plus ad destruendum valere inventum est, pro te facere nihil, contra te plurimum.

5. Nunc autem audi, quod te ex toto aut confundit, aut corrigit, et hæresim tuam prorsus conterit et comminuit. *Mulier quanto tempore vir ejus vivit, alligata est viro : si autem dormierit vir ejus, soluta est a lege viri. Cui vult nubat, tantum in Domino.* Paulus est qui concedit viduæ, ut cui vult nubat : et tu e contra præcipis, Nulla præter virginem nubat, et hoc non nisi virgini : ut non cui vult nubat vel ipsa. Quid manum Dei abbrevias? Quid largam benedictionem nuptiarum restringis? Quid proprium vindicas virgini, quod indultum est sexui? Non concederet hoc Paulus, nisi liceret. At parum dico, concedit : vult quoque. *Volo*, inquit, *adolescentiores nubere* : nec dubium quin viduas dicat. Quid manifestius? Ergo quod concedit, quia licet; etiam vult, quia expedit. Quod licet et expedit, hæreticus prohibet? Nihil ex hac prohibitione persuadebit, nisi quod hæreticus est.

6. Superest ut et de residuo apostolicæ prophetiæ istos aliquantulum exagitemus. Abstinent namque hi (ut prædixit ille) a cibis, quos creavit Deus ad percipiendum cum gratiarum actione : hinc quoque hæreticos se probantes, non sane quia abstinent, sed quia hæretice abstinent. Nam et ego interdum abstineo : sed abstinentia mea satisfactio est pro peccatis, non superstitio pro impietate. Num redarguimus Paulum, quod castigat corpus suum, et in servitutem redigit? Abstinebo a vino, quia in vino luxuria est : aut si infirmus sum, modico utar, juxta consilium Pauli. Abstinebo a carnibus, ne dum nimis nutriunt carnem, simul et carnis nutriant vitia. Panem ipsum cum mensura studebo sumere, ne onerato ventre stare ad orandum tædeat, et ne improperet etiam mihi Propheta, quia panem meum comederim in saturitate. Sed ne simplici quidem aqua ingurgitare me assuescam, ne distensio sane ventris usque ad titillationem pertingat libidinis. Hæreticus aliter. Nempe horret lac, et quicquid ex eo conficitur : postremo omne quod ex coitu procreatur. Recte et christiane, si non idcirco quia ex coitu, sed ne ad coitum provocent.

7. Cæterum quid sibi vult, quod ita generaliter omne quod ex coitu generatur, vitatur? Suspicionem generat mihi observatio ista ciborum tam signanter expressa. Verumtamen si de regula medicorum hoc profers nobis; non reprehendimus curam carnis, quam nemo umquam odio habuit, si tamen non nimia fuerit. Si de disciplina abstinentium, id est spiritualium medicorum schola ; etiam virtutem approbamus, qua carnem domas, frenas libidinem. At si de insania Manichæi* præscribis beneficentiæ Dei, ut quod ille creavit et donavit ad percipiendum cum gratiarum actione, tu non modo ingratus, sed et censor temerarius immundum decernas, et tamquam a malo abstineas; non plane abstinentiam collaudabo, sed exsecrabor blasphemiam : te magis immundum, dixerim, qui immundum quid putas. *Omnia munda mundis*, ait ille rerum optimus æstimator; et nihil immundum, nisi ei qui immundum quid putat. *Immundis autem, et infidelibus nihil est mundum, sed polluta est eorum mens et conscientia.* Væ qui respuitis cibos, quos Deus creavit, judicantes immundos et indignos, quos trajiciatis in corpora vestra : cum propterea vos corpus Christi, quod est Ecclesia, tamquam pollutos et immundos exspuerit.

8. Non ignoro, quod se et solos corpus Christi esse glorientur. Sed sibi hoc persuadeant qui illud quoque persuasum habent, potestatem se habere quotidie in mensa sua corpus Christi et sanguinem consecrandi ad nutriendum se in corpus Christi et membra. Nempe jactant se esse successores Apostolorum, et apostolicos nominant, nullum tamen apostolatus sui signum valentes ostendere. Quousque lucerna sub modio?

Vos estis lux mundi, dictum est Apostolis : et ideo Apostoli super candelabrum, ut toto luceant mundo. Pudeat successores Apostolorum lucem non esse mundi, sed modii, mundi autem tenebras. Dicamus eis, Vos estis tenebræ mundi : et transeamus ad alia. Se dicunt Ecclesiam. Sed contradicunt ei qui dicit : *Non potest civitas abscondi supra montem composita.* Itane lapidem de monte abscissum sine manibus, montem factum, et implentem mundum, vestris creditis inclusum antris? Et ne hic quidem immorandum. Ipsa opinio refugit publicari suo contenta susurrio. Habet, et semper habebit integram Christus hæreditatem suam, et possessionem suam terminos terræ. Se potius subtrahunt huic magnæ hæreditati, qui Christo illam conantur detrahere.

9. Videte detractores, videte canes. Irrident nos, quod baptizamus infantes; quod oramus pro mortuis; quod sanctorum suffragia postulamus. In omni genere hominum atque in utroque sexu festinant proscribere Christum, in adultis et parvulis, in vivis et mortuis; hinc quidem infantibus ex impossibilitate naturæ, inde vero adultis ex difficultate continentiæ præscribentes. Porro mortuos viventium fraudantes auxiliis, viventes nihilominus Sanctorum, qui decesserunt, suffragiis spoliantes. Absit. Non relinquet Dominus plebem suam, quæ est sicut arena maris, nec contentus erit paucitate hæreticorum, qui omnes redemit. Neque enim parva, sed plane copiosa apud eum redemptio. Quantus vero numerus istorum ad magnitudinem pretii! Se magis pretio fraudant, qui ipsum evacuare conantur. Quid enim si infans pro se loqui non potest, pro quo vox sanguinis fratris sui, et talis fratris, clamat ad Deum de terra? Adstat, et clamat nihilominus mater Ecclesia. Quid tamen infans? Nonne et ipse videtur tibi inhiare quodam modo fontibus Salvatoris, vociferari ad Deum, suisque vagitibus clamitare : Domine, vim patior, responde pro me? Flagitat auxilium gratiæ, quia vim patitur a natura. Clamat innocentia miseri, clamat ignorantia parvuli, clamat addicti infirmitas. Ita ergo clamant hæc omnia, sanguis fratris, fides matris, destitutio miseri, et miseria destituti : et clamatur ad Patrem. Porro Pater seipsum negare non potest, pater enim est.

10. Nemo mihi dicat, quia non habet fidem, cui mater impertit suam, involvens illi in sacramento, quousque idoneus fiat proprio, non tantum sensu, sed et assensu, evolutam puramque percipere. Numquid breve pallium est, ut non possit ambos cooperire? Magna est Ecclesiæ fides. Numquid minor fide Chananææ mulieris, quam constat et filiæ sufficere potuisse, et sibi? Ideo audivit : *O mulier, magna est fides tua; fiat tibi sicut petisti.* Numquid minor fide illorum, qui paralyticum per tegulas demittentes, animæ illi simul et corporis obtinuere salutem? Denique habes, *Quorum fidem ut vidit, ait paralytico : Confide fili, remittuntur tibi peccata.* Et paulo post : *Tolle grabatum tuum, et ambula.* Qui hæc credit, facile huic persuadebitur merito Ecclesiam præsumere, non solum parvulis baptizatis in sua fide salutem, sed etiam interfectis pro Christo infantibus coronam martyrii. Quæ cum ita sint, nullum præjudicium sustinebunt regenerati de eo quod dictum est, *Sine fide impossibile est placere Deo :* cum sine fide non sint, qui in testimonium fidei baptismi gratiam perceperunt. Sed neque de eo quod item dictum est : *Qui vero non crediderit, condemnabitur.* Quid enim credere est, nisi fidem habere? Itaque et mulier salvabitur per generationem filiorum, si permanserit in fide cum lenitate; et infantibus per lavacri regenerationem succurretur; et adulti qui continere non poterunt, conjugii tricesimo fructu se redimement; viventium quoque preces et hostias mortui, qui opus habebunt, et digni erunt, mediantibus percipient Angelis; et eorum qui jam pervenerunt, viventibus adhuc nequaquam solatia deerunt per Deum qui ubique est, et in Deo nusquam affectu caritatis absentium. Nam et Christus propter hoc mortuus est et resurrexit, ut vivorum dominaretur et mortuorum.

Propter hoc quoque et infans natus est, et per singulos ætatum gradus profecit in virum, ut nulli deesset ætati.

11. Non credunt ignem purgatorium restare post mortem; sed statim animam solutam a corpore, vel ad requiem transire, vel ad damnationem. Quærant ergo ab eo, qui dixit quoddam peccatum esse, quod neque in hoc sæculo, neque in futuro remitteretur, cur hoc dixerit, si nulla manet in futuro remissio purgatiove peccati. Jam vero qui Ecclesiam non agnoscunt, non est mirum si Ordinibus Ecclesiæ detrahunt, si instituta non recipiunt, si Sacramenta contemnunt, si mandatis non obediunt. Peccatores, inquiunt, sunt Apostolici, Archiepiscopi, Episcopi, Presbyteri: ac per hoc nec dandis, nec accipiendis idonei Sacramentis. Numquam duo ista convenient, episcopum esse et peccatorem? Falsum est. Episcopus erat Caiphas: et tamen quantus peccator, qui in Dominum mortis dictabat sententiam? Si negas episcopum, arguet te testimonium Johannis, qui eum in testimonium sui pontificatus etiam prophetasse refert. Apostolus erat Judas: et licet avarus et sceleratus, electus tamen a Domino. An tu de illius apostolatu dubitas, quem Dominus elegit? *Nonne ego*, inquit, *vos duodecim elegi, et unus ex vobis diabolus est?* Audis eumdem electum Apostolum, et exstitisse diabolum; et negas posse esse episcopum, qui peccator est? Super cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisæi, et qui non obedierunt eis tamquam episcopis, inobedientiæ rei fuerunt, etiam in ipsum Dominum præcipientem, et dicentem: *Quæ dicunt facite.* Patet ergo, quamvis Scribæ, quamvis Pharisæi, quamvis videlicet maximi peccatores; propter cathedram tamen Moysi, ad eos quoque nihilominus pertinere quod item dixit: *Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit.*

12. Multa quidem et alia huic populo stulto et insipienti a spiritibus erroris, in hypocrisi loquentibus mendacium, mala persuasa sunt: sed non est respondere ad omnia. Quis enim omnia novit? Deinde labor infinitus esset, et minime necessarius. Nam quantum ad istos, nec rationibus convincuntur, quia non intelligunt; nec auctoritatibus corriguntur, quia non recipiunt: nec flectuntur suasionibus, quia subversi sunt. Probatum est: mori magis eligunt, quam converti. Horum finis interitus, horum novissima incendium manet. Horum siquidem in facto Samson ex succensis vulpium caudis figura præcessit. Plerumque fideles injectis manibus aliquos ex eis ad medium traxerunt. Quæsiti fidem, cum de quibus suspecti videbantur, omnia prorsus suo more negarent; examinati judicio aquæ, mendaces inventi sunt. Cumque jam negare non possent, quippe deprehensi, aqua eos non recipiente; arrepto, ut dicitur, freno dentibus, tam misere, quam libere impietatem non confessi, sed professi sunt, palam pietatem adstruentes, et pro ea mortem subire parati. Nec minus parati inferre qui adstabant. Itaque irruens in eos populus, novos hæreticis suæ ipsorum perfidiæ martyres dedit. Approbamus zelum, sed factum non suademus: quia FIDES suadenda est, non imponenda. Quamquam melius proculdubio gladio coerceantur, illius videlicet qui non sine causa gladium portat, quam in suum errorem multos trajicere permittantur. *Dei enim minister ille est, vindex in iram ei qui male agit.*

13. Mirantur aliqui, quod non modo patienter, sed et læti, ut videbatur, ducerentur ad mortem: sed qui minus advertunt, quanta sit potestas diaboli, non modo in corpora hominum, sed etiam in corda, quæ semel permissus possederit. Nonne plus est sibimet hominem injicere manus, quam id libenter ab alio sustinere? Hoc autem in multis potuisse diabolum frequenter experti sumus, qui seipsos aut submerserunt, aut suspenderunt. Denique Judas suspendit seipsum, diabolo sine dubio immittente. Ego tamen majus existimo, magisque admiror, quod potuit immisisse in cor ejus ut traderet Dominum, quam ut semetipsum suspenderet. Nihil ergo simile habent constantia Martyrum, et pertinacia horum: quia mortis contemptum in illis pietas,

in istis cordis duritia operatur. Et ideo Propheta Martyris forsitam voce dicebat : *Coagulatum est sicut lac cor eorum, ego vero legem tuam meditatus sum :* pro eo videlicet quod etsi pœna eadem videretur, longe diversa esset intentio, illo utique durante cor contra Dominum, isto in lege Domini meditante.

14. Quæ cum ita sint, non est opus, ut dixi, frustra multa adversus homines stultissimos atque obstinatissimos dicere : sufficit innotuisse illos ut vitentur. Quamobrem ut deprehendantur, cogendi sunt vel abjicere feminas, vel exire de Ecclesia, utpote scandalizantes Ecclesiam in convictu et contubernio feminarum. Dolendum valde, quod non solum laici principes, sed et quidam (ut dicitur) de Clero, necnon de ordine Episcoporum, qui magis eos persequi debuerant, propter quæstum sustineant, accipientes ab eis munera. Et quomodo, inquiunt, damnabimus nec convictos, nec confessos? Frivola satis, non ratio, sed occasio. Hoc solo, etiamsi aliud non esset, facile deprehendis, si (ut dixi) viros et feminas, qui se continentes dicunt, ab invicem separes : et feminas, quidem cum aliis sui et sexus, et voti degere cogas; viros æque cum ejusdem propositi viris. Per hoc enim consultum erit utrorumque voto simul et famæ, cum continentiæ suæ et testes habuerint, et custodes. Quod si non sustinent, justissime eliminabuntur de Ecclesia, quam scandalizant, non solum notabili, sed etiam illicita cohabitatione. Ergo ista sufficiant pro deprehendendis harum vulpium dolis, ad dandam scientiam et cautelam dilectæ et gloriosæ sponsæ Domini nostri Jesu Christi, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXVII.

De mirabili affectu dilectionis sponsæ, quem eructat propter amorem Christi sponsi.

1. Dilectus *meus mihi, et ego illi.* Hactenus verba Sponsi. Adsit ipse, ut digne ad gloriam ipsius et nostram ipsorum salutem, sponsæ ejus possimus investigare sermones. Neque enim tales sunt, qui a nobis considerari et discuti, prout dignum fuerit, valeant, nisi ipse fuerit dux verbi. Sunt enim quam suaves ad gratiam, tam fœcundi ad sensus, tam etiam profundi ad mysteria. Cui similabo eos? Uni interim alicui epularum, quæ triplici quadam emineat gratia, deliciosa ad saporem, solida ad nutrimentum, efficax ad medicinam. Sic, inquam, sic singulus quisque sponsæ sermo, et ex eo quod suaviter sonat, affectum mulcet; et de sensuum ubertate mentem impinguat et nutrit; et de altitudine mysteriorum dum intellectum quo plus exercet, plus terret, miro modo tumorem sanat inflantis scientiæ. Etenim si unus quispiam ex his forte, qui sibi scioli videntur, curiosius sese dederit scrutinio horum, cum viderit ingenii sui succumbere vires, et redigi in captivitatem omnem intellectum persenserit, nonne humiliatus ad illam vocem compelletur, ut dicat : *Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, et non potero ad eam ?* Et nunc quidem principium verborum ejus quantæ suavitatis insigne præfert? Nam vide quale principium dederit. *Dilectus*, inquit, *meus mihi, et ego illi.* Simplex vox videtur, quoniam suaviter sonat : sed de hoc videbitur postea.

2. Nunc vero a dilectione incipit, de dilecto prosequitur, nihil aliud se scire indicans nisi dilectum. Patet de quo sermo : cum quo non ita. Non enim ut cum ipso eodem fuerit sentire permittitur, cum ipse jam non affuerit. Neque id dubium. Nempe mox eum revocare videtur, et quasi post tergum clamare : *Revertere*, inquiens, *dilecte mi.* Unde adducimur non aliud sane conjicere, nisi quod finitis verbis suis ille iterum suo more se absentaverit, et illa remanserit nihilominus de eo loquens, qui numquam absens est sibi. Ita est : in ore retinuit, qui non recedebat a corde, nec quando recedebat. Quod de ore exit, de corde venit, et ex abundantia cordis os loquitur. Ergo loquitur de dilecto, ut vere dilecta et vere diligenda, quoniam diligit multum. Quærimus cum quo? nam de quo, novimus. Et non occurrit, nisi forte cum adoles-

centulis, quæ a matre abesse non possunt, ubi discesserit sponsus. Sed melius (ut opinor) sentimus secum potius, et non cum altero sic locutam, præsertim quod trunca et minus continens inveniatur ipsa locutio, insufficiens plane ad dandam intelligentiam auditori, ob quam vel maxime invicem loquimur. *Dilectus meus mihi*, inquit, *et ego illi*. Non plus? Pendet oratio; immo non pendet, sed deficit. Suspenditur auditor, nec eruditur, sed erigitur.

3. Quid est hoc quod dicit, *ille mihi, et ego illi*? Nescimus quid loquitur, quia non sentimus quod sentit. O sancta anima, quid tuus ille tibi, quid tu illi? Quænam, quæso, hæc inter vos tam familiariter favorabiliterque discurrens exhibitio, et redhibitio? Tibi ille, tuque vicissim illi. Sed quid? Idipsum ei tu, quod tibi ille, an aliud? Si nobis, si ad nostram loqueris intelligentiam, evidenter quod sentis edicito. Quousque animas nostras tollis? An secundum Prophetam secretum tuum tibi? Ita est: affectus locutus est, non intellectus, et ideo non ad intellectum. Ad quid ergo? Ad nihil, nisi quod mirabiliter delectata, et affecta vehementer ad desideratos affatus, finem illo faciente nec tacere omnino quivit, nec tamen quod sensit exprimere. Neque enim ut exprimeret sic locuta est, sed ne taceret. Ex abundantia cordis os locutum est, sed non pro abundantia. HABENT suas voces affectus, per quas se, etiam cum nolunt, produnt: timor (verbi causa) meticulosas, dolor gemebundas, amor jucundas. Numquid dolentium planctus, mœrentiumve singultus vel gemitus, percussorum, itemque paventium subitas et efferatas clamitationes, seu etiam saturatorum ructus, aut usus creat, aut ratio excitat, aut deliberatio ordinat, aut præmeditatio format? Ejusmodi certum est, non nutu prodire animi, sed erumpere motu. Sic flagrans ac vehemens amor, præsertim divinus, cum se intra se cohibere non valet, non attendit, quo ordine, qua lege, quave serie seu paucitate verborum ebulliat, dummodo ex hoc nullum sui sentiat detrimentum. Interdum nec verba requirit, interdum nec voces omnino ullas, solis ad hoc contentus suspiriis. Inde est, quod sponsa sancto amore flagrans, idque incredibili modo, sane pro captanda quantulacumque evaporatione ardoris quem patitur, non considerat quid, qualiter eloquatur: sed quicquid in buccam venerit, amore urgente non enuntiat, sed eructat. Quidni eructet sic refecta, et sic repleta?

4. Revolve textum epithalamii hujus ab ipso exordio usque huc, et vide si tanta uspiam illi, quanta hac vice in cunctis visitationibus et allocutionibus Sponsi copia ejus indulta fuerit; et si umquam ex ore ipsius, non modo tam multos, sed et tam jucundos sermones acceperit. Quæ ergo repleverat in bonis desiderium suum, quid mirum si ructum potius, quam verbum fecit! Et si verbum fecisse tibi videtur, eructatum puta, et non subornatum, aut præordinatum. Nec enim sponsa rapinam arbitratur sibi aptare Prophetæ dictum, *Eructavit cor meum verbum*, quippe eodem repleta spiritu. *Dilectus meus mihi, et ego illi*. Nihil consequentiæ habet, deest orationi. Quid inde? Ructus est. Quid tu in ructu quæris orationum juncturas, solemnia dictionum? Quas tu tuo ructui leges imponis, vel regulas? Non recipit tuam moderationem, non a te compositionem exspectat, non commoditatem, non opportunitatem requirit. Per se ex intimis, non modo cum non vis, sed et cum nescis, erumpit, evulsus potius quam emissus. Tamen odorem portat ructus, quandoque bonum, quandoque malum, pro vasorum, e quibus ascendit, contrariis qualitatibus. Denique bonus homo de bono thesauro suo profert bonum, et malus malum. Bonum vas sponsa Domini mei, et bonus mihi odor ex illa.

5. Gratias ago tibi, Domine Jesu, qui me dignatus es admittere saltem ad adorandum. Ita Domine, nam et catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Mihi, fateor, bene redolet ructus dilectæ tuæ, et de ple-

nitudine ejus, quamvis modicum quid, gratanter accipio. Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ eructat mihi, et nescio quid ineffabile tuæ dignationis et amoris odoratus sum in voce ista : *Dilectus meus mihi, et ego illi.* Ipsa (ut dignum est) epuletur et exsultet in conspectu tuo, et delectetur in lætitia : verumtamen sic tibi excedat, ut sobria sit nobis. Ipsa ergo repleatur in bonis domus tuæ, et torrente voluptatis tuæ potetur : sed quæso, perveniat ad me pauperem vel tenuis odor eructante illa, cum satiata fuerit. Bene mihi eructavit Moyses, et bonus odor in ructu ejus, creantis potentiæ : *In principio*, inquit, *creavit Deus cœlum et terram.* Bene Isaias; nam suavissimum redimentis misericordiæ odorem dedit, ita eructans : *Tradidit in mortem animam suam, et cum sceleratis reputatus est, et ipse peccata multorum tulit, et pro transgressoribus rogavit*, ut non perirent. Quid æque misericordiam redolet? Bonus quoque ex ore Jeremiæ ructus; bonus ex David, qui ait : *eructavit cor meum verbum bonum.* Repleti sunt omnes Spiritu sancto, et eructantes omnia impleverunt bonitate. Ructum Jeremiæ requiritis? Non sum oblitus, jam parabam illum. *Bonum est præstolari cum silentio salutare Domini.* Ejus est, non fallor : admovete naribus : balsamum vincit suavitas remunerantis justitiæ, quam importat. Patientem pro justitia vult me exspectare mercedem in posterum, non recipere in præsenti, quod justitiæ merces, salutare, non sæculi, sed Domini sit. *Si moram fecit*, inquit, *exspecta eum; et ne murmuraveris, quoniam bonum est cum silentio exspectare.* Ergo faciam quod hortatur; exspectabo Dominum salvatorem meum.

6. Sed peccator sum, et adhuc mihi grandis restat via, quia longe a peccatoribus salus. Non murmurabo tamen : in odore interim consolabor me. Lætabitur justus in Domino, gustu experiens, quod ego sentio odoratu. Quem spectat justus, peccator exspectat; et exspectatio odoratio est. *Nam exspectatio*, ait, *creaturæ revelationem filiorum Dei exspectat.* Porro spectare gustare est, et videre quoniam suavis est Dominus. An potius justus qui exspectat; et qui jam tenet, beatus? Denique *exspectatio justorum lætitia.* Nam peccator nihil exspectat. Et inde peccator, quod bonis præsentibus non modo detentus, sed et contentus, nihil in futurum exspectat, surdus ad vocem illam : *Exspecta me, dicit Dominus, in die resurrectionis meæ in futurum.* Et ideo justus erat Simeon, quia exspectabat et odorabat jam Christum in spiritu, quem necdum in carne adorabat. Et beatus in exspectatione sua, quia per odorem exspectationis pervenit ad gustum contemplationis. Denique ait, *Et viderunt oculi mei salutare tuum.* Justus quoque Abraham, qui et ipse exspectavit ut videret diem Domini, et non est confusus ab exspectatione sua, nam *vidit et gavisus est.* Justi Apostoli cum audiebant : *Et vos similes hominibus exspectantibus dominum suum.*

7. Quidni justus et David, quando aiebat : *Exspectans exspectavi Dominum?* Ipse est quartus de numero prænominatorum ructatorum meorum, quem pene præterieram. Non expedit quidem. Iste os suum aperuit, et attraxit spiritum, et saturatus non modo eructavit, sed et cantavit. Jesu bone! quantam meis naribus et auribus iste infudit suavitatem in ructu et cantu suo de oleo lætitiæ, quo unxit te Deus Deus tuus præ consortibus tuis, ex myrrha, et gutta, et casia a vestimentis tuis, a domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te filiæ regum in honore tuo! Utinam me digneris occursu tanti Vatis et amici tui in die solemnitatis et lætitiæ, quando egredietur de thalamo tuo, epithalamium suum canens in psalterio jucundo cum cithara, affluens deliciis, respersus et respergens universa istiusmodi pulvere pigmentario. In illa die, vel potius in illa hora (nam hora est si quando est, et fortassis ne hora quidem, sed horæ dimidium, juxta illud scripturæ, *Factum est silentium in cœlo quasi media hora.*) Ergo in illa hora replebitur gaudio os meum, et lingua mea exsultatione, dum singulos,

non dico psalmos, sed versus singulos sentiam ructus, et quidem odoriferos super omnia aromata. Quid Johannis ructu fragrantius, qui Verbi mihi redolet æternitatem, generationem, divinitatem? Quid de Pauli ructibus loquar, quanta orbem suavitate repleverint? Denique Christi bonus odor erat in omni loco. Verba certe ineffabilia etsi non profert ut audiam, offert tamen ut cupiam, et libeat odorare quæ audire non licet. Nescio enim quo pacto quo plus latent, plus placent; et avidius inhiamus negatis. Sed jam adverte apud sponsam similem rem: quomodo instar Pauli, in præsenti capitulo, et secretum non aperit, nec præterit tamen intactum, aliquid quasi olfactui nostro indulgens, quod gustui forte interim non competere judicarit, sive propter indignitatem nostram, sive propter incapacitatem.

8. *Dilectus meus mihi, et ego illi.* Quod non est dubium, duorum quidem hoc loco amor mutuus flagrat: sed in amore summa unius profecto felicitas, alterius mira dignatio. Neque enim inter pares est consensio seu complexio hæc. Cæterum quid ista ex hac prærogativa amoris glorietur impensum sibi, repensumque vicissim a se, quis se liquido nosse præsumat, nisi qui præcipua puritate mentis, et corporis sanctitate, in semetipso meruerit tale aliquid experiri? Res est in affectibus: nec ratione ad eam pertingitur, sed conformitate. Quam pauci vero qui dicant: *Nos autem revelata facie speculantes gloriam Domini, in eamdem imaginem transformamur de claritate in claritatem, tamquam a Domini spiritu.*

9. Verum ut sub aliqua qualicumque intelligentiæ forma quod legitur, redigatur: salvo quidem sponsæ suo singulari secreto, ad quod interim non datur accedere, præsertim talibus quales nos sumus; apponendum sane aliquid nobis, eo accommodatius ad communem sensum, quo usitatius, quod et verbis consequentiam, et intellectum det parvulis. Et mihi quidem videtur satis esse ad nostram grossam et quodam modo popularem intelligentiam, si dicendo, *Dilectus meus mihi*, subaudiamus, *intendit*: ut sit sensus, Dilectus meus intendit mihi, et ego illi. Quamquam tamen nec solus ego id senserim, nec primus: cum Propheta ante me dixerit, *Exspectans exspectavi Dominum, et intendit mihi.* Habes aperte intentionem Domini ad Prophetam: habes et Prophetæ ad Dominum in eo quod ait: *Exspectans exspectavi.* Nam qui exspectat, intendit: et exspectare intendere est. Idem omnino sensus, eadem pene verba apud Prophetam, quæ apud sponsam: sed a Propheta transposita. Prius siquidem is, quod illa posterius posuit, et e converso.

10. Cæterum sponsa rectius locuta est, et non prætendens meritum, sed præmittens beneficium, et se præventam dilecti gratia confitens. Recte omnino. Nam quis prior dedit illi, et retribuetur ei? Denique audi Johannem, quid in epistola sua super hoc senserit. *In hoc est caritas*, inquit, *non quasi nos dilexerimus Deum, sed ipse prior dilexit nos.* Propheta tamen gratiæ præventionem etsi tacuit, non negavit subsecutionem: plane non tacuit. Sed accipe et alio loco certiorem de re ista ipsius confessionem. *Et misericordia tua*, inquit (Domino loquebatur) *subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ.* Audi et de præventione identidem ipsius non minus certam manifestamve scientiam. *Deus meus*, inquit, *misericordia ejus præveniet me.* Item ad Dominum: *Cito*, ait, *anticipent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis.* Pulcre Sponsa posterius (ni fallor) hæc eadem verba non eodem ordine ponit, sed sequitur et ipsa Prophetæ ordinem, loquens hoc modo: *Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi.* Cur ita? Nempe ut tunc magis gratia plenam se probet, cum totum gratiæ dederit, et primas scilicet illi partes adscribens, et ultimas. Alioquin quomodo gratia plena, si quid habuerit, quod non sit ex gratia? Non est quo gratia intret, ubi jam meritum occupavit. Ergo jam PLENA CONFESSIO GRATIÆ, ipsius gratiæ plenitudinem signat in anima confitentis. Nam si quid de proprio inest, in quan-

tum est, gratiam cedere illi necesse est. Deest gratiæ, quicquid meritis deputas. NOLO meritum, quod gratiam excludat. Horreo quicquid de meo est, ut sim meus: nisi quod illud magis forsitan meum est, quod me meum facit. Gratia reddit me mihi justificatum gratis, et sic liberatum a servitute peccati. Denique ubi spiritus, ibi libertas.

11. O fatuam sponsam Synagogam, quæ contemnens Dei justitiam, id est gratiam sponsi sui, et suam volens constituere, justitiæ Dei non est subjecta. Ob hoc misera repudiata est, et jam non est sponsa, sed Ecclesia, cui dicitur: *Desponsavi te mihi in fide; desponsavi te mihi in judicio et justitia; desponsavi te mihi in misericordia et miserationibus.* Nec tu me elegisti, sed ego elegi te: nec ut te eligerem, tua inveni merita, sed præveni. Ita ergo in fide desponsavi te mihi, et non in operibus legis; desponsavique in justitia, sed justitia quæ est ex fide, non ex lege. Restat ut judices judicium rectum inter me et te, judicium, in quo te desponsavi, ubi constat intervenisse non tuum meritum, sed meum placitum. Hoc est autem judicium, ut tua merita non extollas, non præferas opera legis, non jactes pondus diei et æstus, quæ magis in fide et in justitia quæ est ex fide, necnon in misericordia et miserationibus nosceris desponsata.

12. Quæ vere sponsa est, agnoscit ista, et utramque gratiam confitetur: primo quidem eam quæ prima est, qua et præventa est: postea vero et subsequentem. Ait itaque nunc, *Dilectus meus mihi, et ego illi;* principium dilecto tribuens. In consequentibus, *Ego*, inquit, *dilecto meo, et dilectus meus mihi;* consummationem illi æque concedens. Nunc jam videamus quid dicat, *Dilectus meus mihi.* Si enim hoc recipitur ut subaudiamus, intendit, sicut jam diximus, et sicut Propheta ait, *Exspectans exspectavi Dominum, et intendit mihi:* ego in verbo isto sentio nescio quid non plane exiguum, nec mediocris prærogativæ. Sed non est ingerenda fatigatis auribus et mentibus res omni alacritate digna. Si non gravat, differatur, et non in longum: crastinus inde incipiat sermo. Tantum orate, ut ab irruentibus occupationibus interim custodiat nos gratia et misericordia Sponsi Ecclesiæ Jesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXVIII.

Quomodo Sponsus Christus intendit sponsæ Ecclesiæ, et hæc illi: et de cura, quam habet Deus de electis. Item de merito et fiducia Ecclesiæ.

1. AUDITE jam quod heri distulimus, audite gaudium meum quod sensi. Et vestrum est: audite gaudentes. In uno verbo sponsæ sensi hoc, et quasi odoratus abscondi, eo vobis hodie festivius exhibendum, quo tempestivius. Sponsa locuta est, et dixit Sponsum intendere sibi. Quæ est Sponsa, et quis est Sponsus? Hic Deus noster est: et illa (si audeo dicere) nos sumus, cum reliqua quidem multitudine captivorum, quos ipse novit. Gaudeamus: gloria nostra hæc est: nos sumus in quos intendit Deus. Quanta tamen disparitas. Quid terrigenæ et filii hominum coram illo? Secundum Prophetam, *sic sunt, quasi non sint, et quasi nihilum et inane reputati sunt ei.* Quid sibi ergo vult ista inter tam dispares comparatio? Aut illa in immensum gloriatur, aut is in immensum amat. Quam admirabile est, quod illius intentionem ista sibi quasi propriam vindicat, dicens: *Dilectus meus mihi?* Nec eo contenta tamen, pergit amplius gloriari, respondere se illi quasi ex æquo, morem gerere, rependere vicem. Sequitur enim: *Et ego illi.* Insolens verbum, *et ego illi.* Nec minus insolens, *dilectus meus mihi:* nisi quod utroque insolentius utrumque simul.

2. O quid audet cor purum, et conscientia bona, et fides non ficta! Mihi, inquit, intendit. Itane huic intenta est illa majestas, cui gubernatio pariter et administratio universitatis incumbit; et cura sæculorum ad sola transfertur negotia, immo otia amoris et desiderii hujus? Ita plane. Ipsa est enim Ecclesia electorum, de quibus Apostolus: *Omnia*, inquit, *propter electos.* Et cui du-

bium, quod gratia et misericordia Dei sit in sanctos ejus, et respectus in electos illius? Ergo providentiam cæteris creaturis non negamus : curam sponsa vindicat sibi. Numquid de bobus cura est Deo? Nec dubium, quin idem possimus dicere de equis, de camelis, de elephantis, et de cunctis bestiis terræ : similiter et de piscibus maris, et volatilibus cœli; postremo de omni re quæ est super terram, solis sane exceptis, quibus dicitur : *Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis.* Annon tibi videtur veluti his verbis dictum, Intendite illi, quia ipse intendit vobis? Et observa apostolum Petrum (ejus enim verba sunt) si non et ipse verborum sponsæ observaverit ordinem. Nempe non ait, *Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum,* ut sit ipsi cura de vobis; sed, *quia ipsi cura est de vobis :* aperte proinde monstrans, Ecclesia Sanctorum non modo quam dilecta, sed et quod prius dilecta fuerit.

3. Constat ad eam non pertinere de verbo, quod *de bobus* dixit Apostolus. Nam curam illius habet qui dilexit illam, et semetipsum dedit pro illa. Nonne hæc est ovis illa errans, cujus cura etiam supernorum curæ gregum prælata est? Denique illis expositis, Pastor descendit ad istam, quæsivit diligenter, inventam non reduxit, sed revexit : nova cum illa et de illa intulit cœlis festa gaudiorum, populis Angelorum invitatis ad solemnitatem. Quid ergo? Propriis humeris dignatus est eam reportare : et curam illius non habebit? Ideo non confunditur dicere : *Dominus sollicitus est mei.* Nec se existimat errare, cum item dicit : *Dominus retribuet pro me;* et si quid est aliud, quod curam Dei circa ipsam significare videatur. Inde est quod Dominum sabaoth dilectum suum dicit, et eum qui cum tranquillitate judicat omnia, sibi intendere gloriatur. Quidni glorietur? Audivit illum dicentem sibi : *Numquid mater potest oblivisci, ut non misereatur filio uteri sui? Etsi illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui.* Denique *oculi Domini super justos.* Et quid sponsa, nisi congregatio justorum? Quid ipsa, nisi generatio quærentium Dominum, quærentium faciem sponsi? Non enim ille intendit huic, et non ista illi. Propterea utrumque ponit, dicens : *Ille mihi, et ego illi. Ille mihi*, quia benignus et misericors est : *ego illi*, quia non sum ingrata. Ille mihi gratiam ex gratia, ego illi gratiam pro gratia : ille meæ liberationi, ego illius honori : ille saluti meæ, ego illius voluntati : ille mihi, et non alteri, quoniam una sum columba ejus : ego illi, et non alteri. Nec enim audio vocem alienorum; nec enim acquiesco dicentibus mihi : *Ecce hic est Christus*, aut *ecce illic est.* Hæc Ecclesia.

4. Quid singulus quisque nostrum? Putamusne in nobis quempiam esse, cui aptari queat quod dicitur? Quid dixi, in nobis? Ego autem et de quovis intra Ecclesiam constituto si quis hoc quærat, non omnino reprehendendum censuerim. Nec enim una unius ratio est, atque multorum. Denique non propter animam unam, sed propter multas in unam Ecclesiam colligendas, in unicam adstringendas sponsam, Deus tam multa et fecit et pertulit, cum operatus est salutem in medio terræ. Carissima illa est una uni, non adhærens alteri sponso, non cedens alteri sponsæ. Quid ista non audeat apud tam ambitiosum amatorem? Quid non ab illo speret, qui se quæsivit e cœlo, vocavit a finibus terræ? Nec modo quæsivit, sed acquisivit. Adde et de modo acquisitionis in sanguine acquisitoris. Alias vero (ut assolet) propterea magis præsumit, quoniam prospiciens in futurum non ignorat, quod Dominus se opus habet. Quæris ad quid? *Ad videndum in bonitate electorum suorum, ad lætandum in lætitia gentis suæ, ut laudetur cum hæreditate sua.* Nec parum hoc opus existimes : nullum, dico tibi, remanebit opus perfectum, si hoc nutarit. Nonne de statu et consummatione Ecclesiæ finis omnium pendet? Tolle hanc, et frustra inferior ista creatura revelationem filiorum Dei exspectat. Tolle hanc, et neque Patriarchæ, neque Prophetæ aliqui consummabuntur cum Paulus asserat, Deum ita providisse pro nobis, *ne sine*

nobis consummarentur. Tolle hanc, et ipsa Sanctorum Angelorum pro imperfectione sui numeri gloria claudicabit, nec Dei civitas de sui integritate gaudebit.

5. Unde ergo implebitur propositum Dei, et mysterium voluntatis ejus magnumque illud pietatis sacramentum? Unde postremo dabis mihi infantes et lactentes, quorum ex ore laudem suam perficiat Deus? Cœlum non habet infantes, habet Ecclesia, quibus et dicit: *Lac vobis potum dedi, non escam.* Et hi ad laudem quasi complendam a Propheta invitantur, dicente: *Laudate pueri Dominum.* Tu putas Deum nostrum totam habiturum suæ gloriæ laudem, donec veniant qui in conspectu Angelorum psallant sibi: *Lætati sumus pro diebus quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala?* Hoc genus lætitiæ cœli nescierunt, nisi per Ecclesiæ filios: hoc nemo umquam lætatur, qui numquam non lætatur. Opportune post tristitiam gaudium subit, post laborem quies, post naufragium portus. Placet cunctis securitas, sed ei magis qui timuit. Jucunda omnibus lux, sed evadenti de potestate tenebrarum jucundior. Transisse de morte ad vitam, vitæ gratiam duplicat. Pars mea hæc in cœlesti convivio, et seorsum ab ipsis spiritibus beatis. Audeo dicere expertem meæ beatitudinis ipsam beatam vitam, nisi si dignetur fateri, quod per caritatem ea in me fruitur, et per me. Aliquid sane videtur etiam perfectioni illi accessisse ex me, neque hoc parum. Denique gaudent Angeli ad pœnitentiam peccatoris. Quod si deliciæ Angelorum lacrymæ meæ, quid deliciæ? Omne opus ipsorum laudare Deum: sed deest laudi, si desint qui dicant: *Transivimus per ignem et aquam, et eduxisti nos in refrigerium.*

6. Felix proinde in sua universitate Ecclesia, cujus omnis gloriatio impar est causæ, non pro his tantum quæ illi jam facta sunt, sed pro his quoque quæ de illa adhuc oportet fieri. Nam et de meritis quid sollicita sit, cui de proposito Dei firmior suppetit securiorque gloriandi ratio? Non potest seipsum negare Deus, neque non facere quæ jam fecit, ut scriptum est, qui fecit quæ futura sunt. Faciet, faciet, nec deerit suo proposito Deus. Sic non est quod jam quæras, quibus meritis speremus bona, præsertim cum audias apud Prophetam: *Non propter vos, sed propter me ego faciam, dicit Dominus.* SUFFICIT AD MERITUM scire, quod non sufficiant merita. Sed UT AD MERITUM satis est, de meritis non præsumere: sic carere meritis, satis ad judicium est. Porro infantium renatorum neminem carere meritis, sed Christi habere merita. Quibus se tamen indignos reddunt, si sua jungere non nequiverint, sed neglexerint. Quod quidem periculum jam adultæ ætatis est. MERITA proinde habere cures; habita, data noveris; fructum speraveris, Dei misericordiam: et omne periculum evasisti paupertatis, ingratitudinis, præsumptionis. Perniciosa paupertas, penuria meritorum: præsumptio autem spiritus, fallaces divitiæ. Et ideo divitias et paupertates ne dederis mihi Domine, ait Sapiens. Felix Ecclesia, cui nec merita sine præsumptione, nec præsumptio absque meritis deest. HABET UNDE PRÆSUMAT, sed non merita: habet merita, sed ad promerendum, non ad præsumendum. Ipsum non præsumere, nonne promereri est? Ergo eo præsumit securius, quo non præsumit: et non est quod confundatur in verbo gloriæ, cui multa materies gloriandi. Misericordiæ Domini multæ, et veritas ejus manens in æternum

7. Quidni glorietur secura, in cujus testimonium gloriæ, misericordia et veritas obviaverunt sibi? Sive igitur dicat, *Dilectus meus mihi;* sive dicat, *Exspectans exspectavi Dominum, et intendit mihi;* sive etiam, *Dominus sollicitus est mei;* vel si quæ sunt ejusmodi voces aliæ atque aliæ, quæ divinum quemdam affectum ac singularem favorem erga aliquid similiter exprimere videantur: nihil horum a se alienum putabit, cui ratio præsumendi Domini constitutio est, præsertim cum non alteram videat sponsam, alteramve Ecclesiam, cui possint fieri quæ non possunt non fieri. Ergo de Ecclesia patet, quod

in nullo illa omnia sibi aptare verebitur. De una anima quæritur etiam, si sit spiritualis et sancta, liceatne illi ullo modo audere in talibus. Neque enim prærogativas omnes unius illius catholicæ multitudinis, ob quam omnia fiunt, una de multitudine arrogabit sibi, quantalibet emineat sanctitate. Et ideo difficilius, ut sentio ego, invenietur (si tamen invenietur) quomodo possit licere. Unde necessarium reor, alio istud sermone tentari, nec modo ingredi vias scrupulosæ disputationis, quarum adhuc exitum ignoramus, nisi prius super verbo abscondito oratum fuerit ad eum, qui aperit, et nemo claudit, Sponsum Ecclesiæ Jesum Christum Dominum nostrum, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXIX.

Qualiter omnis altitudo, se extollens adversus scientiam Dei, dejicitur. De adventu et mansione Patris et Verbi apud animam diligentem, et de familiaritate, quæ inde inter Deum et animam contrahitur.

1. *Dilectus meus mihi, et ego illi.* Hanc vocem universali Ecclesiæ sermo superior assignavit, propter factas sibi a Deo promissiones vitæ ejus, quæ nunc est, pariter et futuræ. De anima proposita quæstio est: quia non potest sibi arrogare una, quod universitas audeat, nec aliquo modo ad se trahere illam. Si non licet, referamus proinde oportet ita ad Ecclesiam, ut nullatenus ad personam; nec modo hanc, sed et reliquas voces similes huic, loquentes grandia, verbi gratia: *Exspectans exspectavi Dominum, et intendit mihi*; et si quas alias sermo superior perstrinxit. Quod si quis licere putat, ego non abnuo: sed interest, cui; non enim cuicumque. Prorsus habet Ecclesia Dei spirituales suos, qui non modo fideliter, sed et fiducialiter agant in eo, cum Deo quasi cum amico loquentes, testimonium illis perhibente conscientia gloriæ ejus. Quinam illi sint, id quidem penes Deum: tu vero audi, qualem te esse oporteat, si talis vis esse. Quod tamen dixerim, non quasi expertus, sed quasi experiri cupiens. DA MIHI ANIMAM nihil amantem præter Deum, et quod propter Deum amandum est; cui vivere Christus non tantum sit, sed et diu jam fuerit; cui studii et otii sit providere Dominum in conspectu suo semper; cui sollicite ambulare cum Domino Deo suo, non dico magna, sed una voluntas sit et facultas non desit: da, inquam, talem animam, et ego non nego dignam Sponsi cura, majestatis respectu, dominantis favore, sollicitudine gubernantis: et si voluerit gloriari, non erit insipiens: tantum ut qui gloriatur, in Domino glorietur. Ita in quo multi audent, audet et unus, sed alia ratione.

2. Nempe sanctam multitudinem causæ supradictæ fidentem faciunt, sanctam animam duplex quædam ratio. Primo quidem quod habeat in natura simplicissima Sponsi divinitas quasi unum respicere multos, et quasi multos unum. Nec ad multitudinem multus erit, nec ad paucitatem rarus; nec ad diversitatem divisus, nec restrictus ad unum; nec anxius ad curas, nec perturbatus seu turbulentus ad sollicitudines. Sic sane uni intentus, ut non detentus; sic pluribus, ut non distentus. Deinde quod ut probare suavissimum, ita rarissimum probasse est; tanta est dignatio Verbi, tanta benevolentia Patris Verbi erga bene affectam et bene compositam animam, (quod quidem ipsum Patris munus, et Verbi opus est:) ut quam sua tali benedictione prævenerint et præparaverint sibi, sua quoque dignentur præsentia, et ita, ut non modo ad eam veniant, sed etiam mansionem apud eam faciant. Non enim sufficit exhiberi, nisi et copiam sui præbeant. Quid est venire ad animam Verbum? Erudire in sapientia. Quid est Patrem venire? Afficere ad amorem sapientiæ, ut dicere possit, quia amatrix facta sum formæ illius. Patris diligere est: et ideo Patris adventus ex infusa dilectione probatur. Quid faceret eruditio absque dilectione? Inflaret. Quid absque eruditione dilectio? Erraret. Denique errabant, de quibus dicebatur: *Testimonium illis perhibeo,*

quod zelum Dei habent, sed non secundum scientiam. Non decet sponsam Verbi esse stultam: porro elatam Pater non sustinet. Pater enim diligit Filium, et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Verbi, semper in promptu habet dejicere atque destruere, sive immittendo zelum, sive intendendo: quorum alterum misericordiæ, alterum judicii est. Utinam in me omnem extollentiam comprimat, immo dejiciat, et ad nihilum redigat, non accensus furor, sed infusus amor! Utinam discam non superbire, sed unctione potius, quam ultione magistra! *Domine ne in furore tuo arguas me,* sicut Angelum extollentem se in cœlo: *neque in ira tua corripias me*, sicut hominem in paradiso. Ambo iniquitatem meditati sunt, altitudinem affectantes, ille potentiæ, iste scientiæ. Denique credidit insipiens mulier pollicenti, sed seducenti: *Eritis sicut dii scientes bonum et malum.* Jam sese ante seduxerat, cui persuaserat similem fore Altissimo. Nam qui se putat aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.

3. Verum utraque altitudo dejecta est, sed in homine mitius, judicante ita illo, qui omnia facit in pondere et mensura. Nam angelo in furore punito, immo damnato, homo iram tantum sensit, et non furorem. Nempe cum iratus fuit, misericordiæ recordatus est. Propter hoc semen ejus filii iræ, et non furoris, usque in hodiernum diem. Si non nascerer filius iræ, non opus esset renasci: si furoris filius nascerer, aut non contigisset, aut non profuisset renasci. Vis videre furoris filium? Si vidisti satanam tamquam fulgur cadentem de cœlo, quod est in impetu furoris præcipitatum; et cognovisti de furore Dei. Denique non est recordatus misericordiæ suæ: quia cum iratus fuerit, misericordiæ recordabitur, non cum jam usque ad furorem exarserit. Væ filiis diffidentiæ! his quoque qui ex Adam sunt, qui nati iræ filii, ipsi sibi iram in furorem, virgam in baculum, immo in malleum diabolica obstinatione convertunt. Denique *thesaurizant sibi iram in die iræ.* Ira autem accumulata, quid nisi furor? Peccaverunt peccatum diaboli, et diaboli sententia percelluntur. Væ etiam, quamvis mitius, quibusdam filiis iræ, qui nati in ira, non exspectaverunt renasci in gratia. Nempe mortui in quo et nati, iræ filii permanebunt. Iræ dixerim, non furoris: quia ut piissime creditur, et humanissime gemitur, mitissimæ sunt pœnæ totum quo addicti sunt aliunde trahentium.

4. Ergo in furore diabolus judicatus est, quia inventa est iniquitas ejus ad odium: hominis autem ad iram, et ideo in ira corripitur. Ita omnis altitudo contrita est, et quæ inflat, et quæ præcipitat, Patre nimirum zelante pro Filio. Utrobique siquidem injuria Filii est, et de usurpata potentia adversus virtutem Dei, quæ ipse est; et de præsumpta scientia aliunde quam a sapientia Dei, quæ nihilominus ipse est. Domine quis similis tibi? Quis nisi splendor et figura substantiæ tuæ? Quis nisi imago tua? Solus in forma tua, solus non rapinam arbitratus est esse se æqualem tibi altissimus Altissimi Filius. Quomodo non æqualis? Etiam unum estis ipse et tu. Sedes illi a dextris tuis, non sub pedibus. Quo pacto audet quis pervadere locum Unigeniti tui? Præcipitetur. Ponit sibi sedem in excelso; subvertatur cathedra pestilentiæ. Item quis docet hominem scientiam? Nonne tu, o clavis David, aperiens cui vis, et cui vis claudens? Et quomodo sine clave ad thesauros sapientiæ et scientiæ introitus, immo irruptio tentabatur? Qui non intrat per ostium, ille fur est et latro. Petrus ergo intrabit, qui claves accepit. Non tamen solus; nam et me si voluerit introducet, aliumque excludet quem forte voluerit, in scientia et potestate sibi data desuper.

5. Et hæ claves quæ? Potestas aperiendi, et claudendi, atque inter excludendos et admittendos discretio. Et non in serpente thesauri, sed in Christo. Et ideo non potuit dare scientiam serpens, quam non habuit: sed qui habuit, dedit. Nec enim ipse potuit habere potestatem, quam non accepit: sed qui accepit, habuit. Dedit Christus,

accepit Petrus, nec inflatus de scientia, nec præcipitandus de potentia. Quare? Quia in neutra extollit se adversus scientiam Dei, qui nihil horum præter Dei scientiam affectavit : sicut ille qui dolose egit in conspectu ejus, ut inveniatur iniquitas ejus ad odium. Quomodo denique præter scientiam Dei, qui se scribit Apostolum Jesu Christi secundum præscientiam Dei Patris? Et hæc dicta sint pro eo quod incidit de zelo Dei, quem intendit in prævaricantes Angelum hominemque, (nam in ambobus reperit pravitatem :) qualiter videlicet in ira et in furore suo destruxerit omnem altitudinem, extollentem se adversus scientiam Dei.

6. Nunc jam recurrendum ad zelum misericordiæ, id est qui non intenditur, sed qui immittitur : quoniam qui intenditur (ut jam diximus) judicii est, et satis non terruit ex memoratis exemplis tam graviter punitorum. Propterea ibo ego mihi ad locum refugii a facie furoris Domini, ad illum utique pietatis zelum suaviter ardentem, efficaciter expiantem. Numquid non expiat caritas? Et potenter. Legi quod operiat multitudinem peccatorum. Sed dico : numquid non idonea est seu sufficiens ad dejiciendam, humiliandamque omnem extollentiam oculorum et cordis? Et maxime; nam non extollitur, non inflatur. Si ergo Dominus Jesus dignetur venire ad me, vel potius in me, non in zelo furoris, et ne in ira quidem, sed in caritate et spiritu mansuetudinis, æmulans me Dei æmulatione (quid enim ita Dei, ut caritas? nempe et Deus est) si, inquam, in ista venerit, in hoc cognoscam, quod non sit solus, sed venerit etiam Pater suus cum eo. Nam quid æque paternum? Propter hoc nempe, non Pater Verbi tantum, sed et Pater misericordiarum est appellatus, quod innatum habeat misereri semper et parcere. Si sensero aperiri mihi sensum, ut intelligam Scripturas; aut sermonem sapientiæ quasi ebullire ex intimis, aut infuso lumine desuper revelari mysteria, aut certe expandi mihi quasi quoddam largissimum cœli gremium, et uberiores desursum influere animo meditationum imbres; non ambigo sponsum adesse. Verbi siquidem hæ copiæ sunt, et de plenitudine ejus ista accipimus. Quod si se pariter infuderit humilis quædam, sed pinguis intimæ adspersionis devotio, ut amor agnitæ veritatis necessarium quoddam odium vanitatis in me generet et contemptum, ne forte aut scientia inflet, aut frequentia visitationum extollat me : tunc prorsus paterne sentio agi mecum, et Patrem adesse non dubito. Si autem perseveravero huic dignationi dignis semper (quod in me est) affectibus et actibus respondere, et gratia Dei apud me vacua non fuerit : etiam mansionem apud me faciet tam Pater enutriens, quam Verbum erudiens.

7. Quanta putas ex hac mansione inter animam et Verbum familiaritatis gratia oriatur, quanta de familiaritate sequatur fiducia? Non est (ut opinor) quod jam talis anima dicere vereatur, *Dilectus meus mihi;* quæ ex eo quod se diligere, et vehementer diligere sentit, etiam diligi nihilominus vehementer non ambigit, ac de sua singulari intentione, sollicitudine, cura, opera, diligentia, studioque, quo incessanter et ardenter invigilat, quemadmodum placeat Deo, æque hæc omnia in ipso indubitanter agnoscit, recordans promissionis ejus : *In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.* Nisi quod redhibitionem gratiæ prudens sponsa ad suam magis cauta est trahere partem, sciens se potius præventam a dilecto. Inde est quod illius operam præfert : *Dilectus,* inquiens, *meus mihi, et ego illi.* Ergo ex propriis quæ sunt penes Deum agnoscit : nec dubitat se amari quæ amat. Ita est. Amor Dei amorem animæ parit, et illius præcurrens intentio intentam animam facit, sollicitudoque sollicitam. Nescio enim qua vicinitate naturæ, cum semel revelata facie gloriam Dei speculari anima poterit, mox illi se conformari necesse est, atque in eamdem imaginem transformari. Igitur qualem te paraveris Deo, talis oportet appareat tibi Deus. Cum sancto sanctus erit, et cum viro inno-

cente innocens erit. Quidni æque et cum amante amans, et cum vacante vacans, et cum intento intentus, et sollicitus cum sollicito?

8. Denique ait : *Ego diligentes me diligo, et qui mane vigilaverint ad me, invenient me.* Vides quomodo non solum de amore suo certum te reddat, si quidem tu ames illum : sed etiam de sua sollicitudine, quam pro te gerit, si te senserit sollicitum sui. Vigilas tu? vigilat et ipse. Consurge in nocte in principio vigiliarum tuarum, accelera quantumvis etiam ipsas anticipare vigilias : invenies eum, non prævenies. Temere in tali negotio vel prius aliquid tribuis tibi, vel plus : et magis amat, et ante. Si hæc anima scit, immo quia scit; miraris quod illam majestatem, quasi cætera non curantem, soli sibi intendere glorietur, cui soli ipsa, postpositis curis omnibus, tota se devotione custodit? Sermo finem desiderat : sed unum dico spiritualibus qui in vobis sunt, mirum quidem, sed verum : animam Deum videntem haud secus videre, quam si sola videatur a Deo. Ea ergo fiducia dicit illum intendere sibi, seque illi, nihil præter se et ipsum videns. Bonus es, Domine, animæ quærenti te! occurris, amplecteris, sponsum te exhibes, qui Dominus es, immo qui es super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXX.

Unde Sponsus *dilectus* dicatur; et de veritate, mansuetudine et justitia, cæterisque virtutibus, quæ sunt *lilia*, inter quæ pascitur.

1. *Dilectus meus mihi, et ego illi, qui pascitur inter lilia.* Quis huic jam imputet præsumptioni vel insolentiæ, si se dicat iniisse societatem cum illo, qui pascitur inter lilia? Etiamsi inter sidera pasceretur, eo solo quod pasceretur, nescio quid magnum videri possit cum ejusmodi amicitias seu familiaritatem habere. Aliquid prorsus ignobile et humile sonat, pasci. Nunc vero cum et pasci inter lilia perhibetur, dejectionis adjectio longius amovet et propulsat temeritatis notam. Quid enim sunt lilia? Juxta verbum Domini, fœnum, quod hodie est, et cras in clibanum mittitur. Quantus est iste qui fœno pascitur, quasi unus agnorum aut vitulorum? Et agnus plane, et vitulus saginatus. Sed tu forte vigilantius advertisti, non pabulum hoc loco designari, sed locum. Nec enim dictum est, liliis eum pasci, sed, *inter lilia.* Esto. Non fœnum comedit ut bos : in fœno tamen versari, et super fœnum discumbere instar unius de turba, quid eminentiæ habere potest? Quid vero gloriæ huic, habere dilectum illum qui hoc egerit? Et secundum litteram quidem sponsæ verecundia et cautela prudentiæ ejus in loquendo satis apparet, utique disponentis sermones suos in judicio, et rerum gloriam verborum modestia temperantis.

2. Alias autem non ignorat unum esse, et qui pascitur, et qui pascit; inter lilia commorantem, et regnantem super sidera. At libentius humilia dilecti memorat, propter humilitatem quidem, ut dixi : magis autem quod exinde cœpit esse dilectus, ex quo et pasci. Nec modo exinde, sed inde. Nam qui in altissimis est Dominus, in imis est dilectus; super sidera regnans, et inter lilia amans. Amabat et super sidera, quia nusquam et numquam potuit non amare, quia amor est : sed donec ad lilia descendit, et pasci inter lilia compertus est, nec amatus est, nec factus dilectus. Quid? Non est amatus a Patriarchis et Prophetis? Est : sed non prius quam visus est et ab ipsis inter lilia pasci. Neque enim non viderunt, quem præviderunt, nisi ita quis absque spiritu sit, ut videntem in spiritu, putet videre nihil. Unde ergo Videntes (nam sic Prophetæ appellati sunt) si nihil viderunt? Inde est, quod voluerunt videre, quem non viderunt. Nec enim poterant velle videre in corpore, quem in spiritu non vidissent. Sed dico : Numquid omnes Prophetæ? Quasi omnes videre voluerint, aut fuerit omnium fides. Sed enim qui viderunt, aut Prophetæ fuerunt, aut Prophetis acquiescentes. Et credidisse enim, vidisse est. Non modo namque qui per prophe-

tiæ spiritum, sed et qui per fidem videt, si quis ipsum quoque dicat videre in spiritu, mihi non videtur errare.

3. Ita ergo quod ad lilia descendere, et inter lilia pasci dignatus est is qui omnes pascit, dilectum fecit illum, quia non potuit ante diligi, quam agnosci. Ac per hoc cum de dilecto facta est mentio, pulcre et illud memoratum est, quod dilectionis et agnitionis exstitit causa. Quærenda in spiritu refectio hæc inter lilia : nam corpoream cogitare ridiculum est. Quin ipsa lilia spiritualia (si quidem potuerimus) demonstranda a nobis erunt. Puto hoc quoque dicere nos oportebit, unde inter lilia pascatur Dilectus, liliisne ipsis, an aliis inter lilia reconditis herbis vel floribus? Et in his illud mihi difficilius apparet, quod pasci, non pascere perhibetur. Nam quia pascat dubium non est, nec enim indignum ei : at pasci, indigentiam sonat, et ne spiritualiter quidem sine injuria majestatis facile illi posse assignari videtur. Nec ego sane recordor usque modo advertisse me in hoc Cantico pastum uspiam perhiberi, cum pascentem puto recordemini et vos mecum. Denique postulavit sibi aliquando demonstrari, ubi in meridie pasceret et cubaret. Et nunc quidem (quod necdum dixerat) perhibet pasci, sed non similiter postulat locum indicari sibi; sed ipsa indicat, assignans, *inter lilia*. Novit hoc, illud non novit : quia æque præsto esse non potest quod sublime et in sublimi est, et quod humile et super terram. Sublime opus, sublimis et locus : nec accessus ad eum usque adhuc vel ipsi sponsæ.

4. Et ideo semetipsum exinanivit usque ad hoc, ut pasceretur ipse omnium pastor; et inventus est inter lilia, et visus ab Ecclesia, adamatus est ab inope pauper, factus dilectus propter similitudinem. Non solum autem, sed et propter veritatem, et mansuetudinem, et justitiam : quod per eum scilicet promissiones adimpletæ sunt, quod iniquitates remissæ sunt, quod superbi dæmones una cum principe suo judicati sunt. Talis ergo apparuit qui merito amaretur, verax pro se, mitis hominibus, justus pro hominibus. O vere amandum et totis medullis cordis amplectendum Sponsum! Quid jam cunctetur Ecclesia totam se tota devotione committere tam fido redditori, tam pio indultori, tam justo propugnatori? Porro præmiserat Propheta, dicens : *Specie tua et pulcritudine tua intende prospere*. Unde species hæc et pulcritudo? Puto ex liliis. Quid lilio speciosius? sic nihil formosius Sponso. Quæ sunt ergo illa lilia, e quibus species decoris ejus? *Procede*, inquit, *et regna propter veritatem, et mansuetudinem, et justitiam*. Lilia sunt, lilia, inquam, orta de terra, nitentia super terram, eminentia in floribus terræ, fragrantia super odorem aromatum. Ergo inter hæc lilia Sponsus, et omnino ex his speciosus et pulcher. Alias enim (quod quidem ad carnis infirma spectat) non erat ei species neque decor.

5. Bonum autem lilium veritas, candore conspicuum, odore præcipuum; denique candor est lucis æternæ, splendor et figura substantiæ Dei. Lilium plane, quod ad novam benedictionem terra nostra produxit, et paravit ante faciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium. Donec sub maledicto fuit terra, spinas et tribulos germinavit. At nunc Veritas de terra orta est Domino benedicente, speciosus omnino quidam flos campi, et lilium convallium. Agnosce lilium ex candore, qui mox in ipso exortu floris pastoribus de nocte emicuit, dicente Evangelio, quia *Angelus Domini stetit juxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos*. Bene Dei, quia non Angeli, sed lilii candor. Ille aderat, sed illud micabat ab usque Bethleem. Agnosce lilium et ex odore, quo et longe positis innotuit Magis. Et quidem stella apparuit : sed eam minime viri graves secuti fuissent, nisi intima quadam suaveolentia orti lilii traherentur. Et vere lilium veritas, cujus odor animat fidem, splendor intellectum illuminat. Leva etiam oculos nunc in ipsam personam Domini, qui in Evangelio loquitur : *Ego sum veritas*. Et vide quam competenter veritas lilio comparetur. Si non advertisti, adverte

de medio floris hujus quasi virgulas aureas prodeuntes, et cinctas candidissimo flore, pulcre ac decenter disposito in coronam : et agnosce auream in Christo divinitatem, humanæ coronatam puritate naturæ, id est Christum in diademate, quo coronavit eum mater sua. Nam in quo coronavit eum Pater suus, lucem habitat inaccessibilem, nec posses in ea illum interim adhuc videre. Sed de hoc alias.

6. Nunc vero lilium veritas est; est et mansuetudo. Et bene lilium mansuetudo, habens innocentiæ candorem, et odorem spei, *quoniam sunt reliquiæ*, inquit, *homini pacifico*. Bonæ spei vir mansuetus, nec minus etiam in præsenti lucidum quoddam vitæ est socialis exemplar. An non lilium, quæ lucet officio, redolet spe? Adde quod sicut veritas de terra orta est, ita et mansuetudo. Nisi quis dubitet ortum de terra Agnum dominatorem terræ, illum agnum, qui ad occisionem ductus est, et non aperuit os suum. Nec tantum mansuetudo seu veritas de terra orta est, sed et justitia, Propheta dicente : *Rorate cœli desuper, et nubes pluant justum; aperiatur terra, et germinet salvatorem, et justitia oriatur simul.* Quod autem justitia lilium sit, recordamini de Scriptura, quia justus *germinabit sicut lilium, et florebit in æternum ante Dominum.* Nequaquam lilium hoc hodie est, et cras in clibanum mittitur, quia in æternum florebit. Et florebit ante Dominum, cujus in memoria æterna erit justus, et ab auditione mala non timebit, illa scilicet auditione, qua in clibanum ignis peccatores ire jubentur. Porro hujus lilii candor cui non splendet, nisi cui non placet? Denique sol est, sed non ille, qui oritur super bonos et malos. Neque enim qui dicturi sunt, *Sol justitiæ non ortus est nobis*, lucem illius quandoque viderunt. Viderunt autem quotquot audierunt : *Vobis qui timetis Deum, orietur Sol justitiæ.* Ergo candor hujus lilii apud justos; fragrantia etiam usque ad iniquos diffunditur, etsi non in bonum ipsis. Denique audivimus justos dicentes, quia *Christi bonus odor sumus in omni loco : sed aliis quidem odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem.* Quis, vel sceleratissimus, justi non probet opinionem, quamvis non amet opus? Et beatus, si se non judicat in eo quod probat. Judicat autem, probans bonum, et non amans : ideoque non beatus plane, sed miser, proprio condemnatus judicio. Quid eo miserius, cui odor vitæ, non vitæ, sed mortis nuntius est? Immo nec nuntius quidem, sed bajulus.

7. Sunt multa apud Sponsum et alia lilia præter hæc, quæ ex Propheta inciderunt nobis, veritatem loquor, et mansuetudinem, et justitiam; nec erit difficile jam cuilibet vestrum similia reperire per semetipsum in horto tam deliciosi sponsi. Abundat et superabundat talibus : quis illa enumeret? Nempe quot virtutes, tot lilia. Quis finis virtutum apud Dominum virtutum? Quod si plenitudo virtutum in Christo; et liliorum. Et fortassis propterea ipse se lilium appellavit, quod totus versetur in liliis, et omnia quæ ipsius sunt, lilia sint : conceptio, ortus, conversatio, eloquia, miracula, sacramenta, passio, mors, resurrectio, ascensio. Quid horum non candidum, et non suavissime redolens? Tanta denique in conceptione refulsit superni luminis claritas de supervenientis abundantia Spiritus, ut ne ipsa quidem Virgo sancta sustinuisset, si non sibi obumbratum foret a virtute Altissimi. Porro ortum candidavit incorrupta virginitas Matris, conversationem innocentia vitæ, eloquia veritas, miracula puritas cordis, sacramenta pietatis arcanum, passionem patiendi voluntas, mortem libertas non moriendi, resurrectionem Martyrum fortitudo, ascensionem exhibitio promissionum. Quam bonus fidei odor in his singulis, nostra quidem, qui candorem non vidimus, tempora et viscera replens. Et *beati qui non viderunt, et crediderunt.* Pars mea in his odor vitæ, qui procedit ex ipsis. Is infusus naribus meis apto quodam fidei instrumento; et quidem copiosius pro multitudine liliorum sane et exsilium levat, et patriæ desiderium assidue innovat in visceribus meis.

8. Habent lilia et aliqui sodalium sponsi, sed non copiam. Omnes enim ad mensuram Spiritum acceperunt, ad mensuram virtutes et dona; solus ille non habet modum, qui habet totum. Aliud est lilia habere, aliud nonnisi lilia habere. Quem dabis mihi de filiis captivitatis adeo innocentem et sanctum, qui totam terram suam floribus occupare potuerit, et istiusmodi floribus? Nec infans certe unius diei sine sorde est super terram. Magnus est qui tria vel quatuor lilia ædificare potuerit in terra sua, in tanta densitate spinarum et tribulorum, quæ sunt germina inveterata maledictionis antiquæ. Mecum vero, qui paupèr sum, bene agitur, si umquam ab hac pessima segete, iniquitatum videlicet atque vitiorum, tantillum terræ meæ vindicare exstirpando et excolendo sufficiam, unde unum saltem producere lilium possim, si forte et penes me pasci interdum dignetur is, qui pascitur inter lilia.

9. At parum dixi, unum : de penuria cordis mei os meum locutum est. Unum prorsus non sufficit; duo ad minus necessaria sunt. Dico autem continentiam, et innocentiam : quarum una sine altera nec salvabit. Frustra denique ad unam quamlibet harum invitabo sponsum, qui non ad lilium, sed *inter lilia* pasci perhibetur. Dabo proinde operam habere lilia, ne de singularitate causetur lilii, qui non vult nisi inter lilia pasci, et sic declinet in ira a servo suo. Pono itaque primam omnium innocentiam : et si huic jungere continentiam quivero, divitem me putabo in possessione liliorum. Rex sum autem, si tertiam his adjungere potero patientiam. Et quidem possunt sufficere illæ : sed quia et deficere in tentationibus possunt, siquidem *tentatio est vita hominis super terram :* opus profecto patientia est, quæ utriusque sit quasi tutrix quædam et custos. Puto si venerit amator ille liliorum, et ita invenerit, quod non dedignabitur jam pasci apud nos, et apud nos facere pascha : ubi illi et multa suavitas in duabus, et magna erit securitas propter tertiam. Verum quo pacto dicatur pasci qui pascit omnia, postea videbitur. Nunc vero apparet Sponsum non modo apparere inter lilia, sed minime omnino extra lilia posse aliquando inveniri, cum omne quod de eo est, et ipse sit lilium, Sponsus Ecclesiæ Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXXI.

De liliis spiritualibus, id est Operibus bonis, quorum odor recta conscientia, color fama : et quomodo Sponsus et pascit nos, et pascitur a nobis. Item de unitate Dei Patris cum Filio, et animæ sanctæ cum Deo.

1. Finis præcedentis sermonis, principium hujus. Est ergo lilium Sponsus, sed non lilium inter spinas, quoniam non habet spinas qui peccatum non fecit. Denique sponsam protestatus est *lilium inter spinas :* quoniam si dixerit vel ipsa, quia spinas non habeat, seipsam seducit, et veritas in ea non est. Se vero florem quidem et lilium professus est, non tamen inter spinas. Magis autem, *Ego*, inquit, *flos campi et lilium convallium.* Et non est spinarum mentio, quod solus sit hominum qui opus non habeat dicere : *Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina.* Ergo absque liliis numquam est, qui absque vitiis semper est : quia totus et semper est candidus, speciosus forma præ filiis hominum. Tu ergo qui hæc audis vel legis, cura habere lilia penes te, si vis habere hunc habitatorem liliorum habitantem in te. Opus tuum, studium tuum, desiderium tuum : lilia esse protestetur moralis quidam rerum ipsarum candor, atque odor. Habent et mores colores suos, habent et odores. Neque enim in spiritibus idipsum est color et odor, non magis quam in corporibus. Ergo de colore conscientia consultetur, de odore fama. *Fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone et servis ejus*, aiunt illi, dicentes de opinione. Porro colorem operi tuo dat cordis intentio, et judicium conscientiæ. Nigra sunt vitia, virtus candida est. Inter hanc atque illa, conscientia consulta discernit. Stat sententia Domini de oculo nequam et lucido, quia inter

candidum et nigrum certos fixit limites, et divisit lucem a tenebris. Quod ergo de corde puro et conscientia bona egreditur candidum est, et est virtus : si autem et bona fama secuta fuerit; et lilium est, quippe cui nec candor lilii desit, nec odor.

2. Porro virtus, etsi non propterea major, pulcrior tamen illustriorque efficitur. Quod si in conscientia nævus fuerit, nec quod ex ea prodierit, carebit nævo. Nam si radix in vitio, et ramus. Ac per hoc quicquid illud sit quod radix vitiata non absque traduce vitii ex se producat, verbi gratia, sermo, actio, oratio, etiamsi fama applaudere videatur, non est quod debeat lilium dici : quia etsi odor connivere videtur, sed non color. Quo pacto enim lilium cum impuritatis nævo? Nec sane fama valebit vindicare virtuti, quod esse vitium convicerit conscientia. Erit quidem virtus contenta candore conscientiæ, ubi sequi non poterit odor famæ : cæterum odor famæ nec excusare sufficiet vitium conscientiæ decoloris. Providebit tamen semper (quod in se est) homo virtutis bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus, ut vere sit lilium.

3. Sed est etiam candor animæ indulgentia Dei, ipso dicente per Prophetam : *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur; et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.* Et est candor, quem sibi induit is qui miseretur in hilaritate. Etenim si intuearis illum, quem Propheta depingit jucundum hominem, qui miseretur et commodat : nonne is tibi videbitur de ipsa animi jucunditate indidisse candorem quemdam pietatis vultui pariter, et operi suo? Sicut e regione si ex tristitia et velut ex necessitate quis tribuat, non candidum plane, sed tetrum præfert manu et fronte colorem. Et ideo *hilarem datorem diligit Deus.* Numquid et tristem? Profecto qui respexit ad Abel ob alacritatis candorem; avertit faciem a Cain, quia conciderat vultus ejus, utique a tristitia et livore. Adverte qualis color tristitiæ seu invidiæ sit, qui Dei a se avertit aspectum. Pulcre et eleganter in colorando beneficio candor jucunditatis laudatus est voce illa Poetæ : Super omnia vultus accessere boni. Nec modo hilaris dator, sed et qui tribuit in simplicitate, diligitur a Deo. Et simplicitas candor est. Probamus a contrario; nam nævus duplicitas. Parum dixi : macula est. Quid duplicitas nisi dolus? Sed enim qui dolose egit in conspectu Dei, inventa est iniquitas ejus ad odium. Et ideo *beatus, cui non imputabit Dominus peccatum, nec est in spiritu ejus dolus.* Pulcre Dominus paucis utramque notavit maculam, dolum, tristitiamque, *Nolite,* inquiens, *fieri, sicut hypocritæ, tristes.* Sponsus itaque et cum sit virtus, in virtutibus complacet sibi; et cum sit lilium, libenter inter lilia commoratur; et cum sit candor, delectatur candidis.

4. Et fortassis hoc est quod dicitur pasci inter lilia, candore et odore virtutum delectari. Et quidem pascebatur olim corporaliter apud Mariam et Martham, recumbens etiam corpore inter lilia (illas loquor, nam lilia erant :) nihilominus spiritum refocillabat devotione et virtutibus mulierum. Quod si illa hora intrasset propheta, aut angelus, seu alius quivis spiritualis, tantum non ignorans quæ majestas recumberet; nonne stupens dignationem et familiaritatem, quam illi esse conspiceret cum puris animis pudicisque corporibus, tamen terrenis et sexus infirmioris; merito testaretur, quia vidi illum non modo commorantem, sed et pascentem inter lilia? Ita ergo secundum utrumque, carnem dico et spiritum, pasci inter lilia Sponsus inventus est. Puto autem quod et ipse vicissim pasceret, sed in spiritu. Hoc ipso quod pascebatur, quomodo pascebat? Quomodo, inquam, confortabat timiditatem feminarum, jucundabat humilitatem, impinguabat devotionem? Sed si vidisti, quod pasci illi sit pascere; vide etiam nunc, ne forte et e converso pascere sit ei pasci. *Domine, qui pascis me a juventute mea,* ait sanctus patriarcha Jacob. Bonus paterfamilias, qui suorum domesticorum curam gerit, maxime in diebus malis, ut alat eos in fame, ci-

bans illos pane vitæ et intellectus, et sic nutriens ad vitam æternam. At pascens, ita puto, nihilominus pascitur ipse, et quidem escis quibus libenter vescitur, profectibus nostris. Etenim gaudium Domini, fortitudo nostra.

5. Ita ergo et cum pascit pascitur, et cum pascitur pascit, simul nos suo gaudio spirituali reficiens, et de nostro æque spirituali profectu gaudens. Cibus ejus pœnitentia mea, cibus ejus salus mea, cibus ejus ego ipse. An non cinerem tamquam panem manducat? Ego autem quia peccator sum, cinis sum, ut manducer ab eo. MANDOR cum arguor, glutior cum instituor, decoquor cum immutor, digeror cum transformor, unior cum conformor. Nolite mirari hoc : et manducat nos, et manducatur a nobis, quo arctius illi adstringamur. Non sane alias perfecte unimur illi. Nam si manduco et non manducor, videbitur in me esse ille, sed nondum in illo ego. Quod si manducor quidem, nec manduco; me in se habere ille, sed non etiam in me esse videbitur : nec erit perfecta unitio in uno quovis horum. Sed enim manducet me, ut habeat me in se; et a me vicissim manducetur ut sit in me : quatenus integra firmaque sit connexio, cum ego in eo, et nihilominus in me ipse erit.

6. Vis tibi per simile ostendam quod dicitur? Attolle oculos nunc in quamdam sublimiorem quidem convenientiam, similem tamen huic. Si ipse Sponsus in Patre ita esset, ut non tamen in ipso Pater; aut ita Pater in ipso esset, ut non esset ipse in Patre : audeo dicere, et ipsorum citra perfectum unitas remaneret, si tamen jam unitas esset. Nunc vero cum et ipse in Patre, et Pater in ipso sit; non est quo claudicet unitas, sed vere perfecteque unum sunt ipse et Pater. Sic igitur anima, cui adhærere Deo bonum est, non ante se existimet ipsi perfecte unitam, nisi cum et illum in se, et se in illo manentem persenserit. Non quia vel tunc unum dicatur cum Deo, sicut unum sunt Pater et Filius : quamvis *qui adhæret Deo, unus spiritus est.* Legi hoc, sed illud non legi. Non dico de me, qui nihil sum, sed plane nemo, nisi demens, sive de terra, sive de cœlo usurpabit sibi illam Unigeniti vocem : *Ego et Pater unum sumus.* Et tamen ego, licet pulvis et cinis, fretus quidem Scripturæ auctoritate, minime istud dicere verear, quia unus cum Deo spiritus sum : si umquam tamen certis fuero persuasus experimentis, Deo me adhærere ad instar unius illorum, qui in caritate manent, ac per hoc in Deo manent, et Deus in eis, manducantes Deum, et manducati a Deo. Nam de tali adhæsione puto dictum : *Qui adhæret Deo, unus spiritus est.* Quid ergo? Dicit Filius, *Ego in Patre, et Pater in me est, et unum sumus :* dicit homo, Ego in Deo, et Deus in me est, et unus spiritus sumus.

7. Sed numquid Pater et Filius ut sint in invicem, ac proinde unum, invicem se manducant, sicut Deus et homo mutua se quadam in sese manducatione trajiciunt, utique per hoc, etsi non unum, unus certe spiritus exsistentes? Absit. Nec enim uno modo insunt sibi hi atque illi, sed neque una unitas utrorumque. Denique innuitur tibi unitatum diversitas per *unus* et *unum :* quoniam nec Patri et Filio unus, nec homini et Deo *unum* poterit convenire. Tu, si sapis, occasione accepta eris sapientior, prudenter advertens, illic quidem per *unum* unitatem substantiæ vel naturæ : hic vero per *unus* æque unitatem, sed ideo longe alteram, quia inter substantias et naturas, homini nempe et Deo, sua cuique et natura, et substantia est, cum Patris Filiique constet penitus esse unam. Vides illam nec unitatem esse, siquidem huic singulari summæque unitati comparetur. Nam quomodo unitas, ubi numerus naturarum, substantiarum diversitas? Et tamen unus spiritus dicitur, et est cum Deo, anima adhærens Deo; nec præjudicat rerum pluralitas unitati huic, quam facit non confusio naturarum, sed voluntatum consensio. Propter hanc quoque multa corda unum, et multæ animæ una dicuntur, sicut scriptum est : *Multitudinis credentium erat cor unum, et anima una.* Et hæc ergo unitas.

8. Cæterum quid ad illam, quæ non unitione constat, sed exstat æternitate? Non plane illam quædam, instar hujus, mutua manducatio facit, quia nec fit. Est enim. Sed nec conjunctio, vel quasi compositio, vel tale aliquid, quod unius non est. Est autem Patri Filioque natura, essentia, voluntas non modo una, sed unum. Hoc nempe est illis esse, quod naturam esse: hoc velle, quod esse, vel naturam esse. Non est itaque quod unitas, qua unum sunt Pater et Filius, dicatur fieri de naturis vel essentiis, vel voluntatibus, quia non sunt: non est quod dicatur vel fieri, quia est. Nec enim factitia est, sed nativa. Sunt in sese Pater et Filius, non solum ineffabili, sed etiam incomprehensibili modo sui ipsorum capabiles pariter et capaces: sed sane ita capabiles, ut non partibiles; ita capaces ut non participes. Nam ut in hymno Ecclesia canit: In Patre totus Filius, et totus in Verbo Pater. Est Pater in Filio, in quo sibi semper bene complacuit: et est Filius in Patre, a quo ut numquam non natus, ita numquam est separatus. Porro per caritatem homo in Deo, et Deus in homine est, dicente Johanne: quia *qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo.* Consensio quædam hæc, ut sint duo in uno spiritu, immo unus spiritus sint. Videsne diversitatem? Non est idem profecto consubstantiale, et consentibile. Quamquam, si advertisti, satis tibi per *unus et unum*, ipsarum quoque innuitur differentia unitatum: quoniam quidem nec Patri et Filio *unus*, nec homini et Deo *unum* poterit convenire. Non possunt dici unus Pater et Filius, quia ille Pater, et ille Filius est: unum tamen dicuntur et sunt, quod una omnino illis, et non cuique sua substantia est. Quo contra homo et Deus, quia unius non sunt substantiæ vel naturæ; unum quidem dici non possunt, unus tamen spiritus certa et absoluta veritate dicuntur, si sibi glutino amoris inhæreant. Quam quidem unitatem non tam essentiarum cohærentia facit, quam conniventia voluntatum.

9. Patet (ni fallor) satis non modo diversitas, sed et disparitas unitatum, una in una, altera in diversis exsistente essentiis. Quid tam distans a se, quam unitas plurium et unius? Ita inter unitates (ut dixi) disterminant unus et unum, quod per *unum* quidem in Patre et Filio essentiæ unitas, per *unus* vero inter Deum et hominem non hæc, sed consentanea quædam affectionum pietas designatur. Cum adjectione tamen etiam Pater et Filius sanissime dicuntur unus, verbi causa, unus Deus, unus Dominus, et quicquid aliud est, quod ad se quisque, et non ad alterum dicitur. Si quidem non est illis diversa divinitas sive majestas, non magis quam substantia, vel essentia, vel natura. Nempe hæc ipsa omnia, si pie consideres, non diversa seu divisa in illis, sed unum sunt. Minus dixi: unum sunt et cum illis. Quid illa unitas, qua multa corda unum, et multæ animæ una leguntur? Nec censenda (ut reor) nomine unitatis, comparata huic, quæ non multa unit, sed unum singulariter signat. Ergo singularis ac summa illa est unitas, quæ non unitione constat, sed exstat æternitate. Nec sane hanc spiritualis illa præfata manducatio facit, quia nec fit. Est enim. Multo minus eam facere putanda est essentiarum qualiscumque conjunctio, seu consensio voluntatum, quia non sunt. Una enim illis (ut dictum est) et essentia, et voluntas: uni vero non est consensus, non compositio, non copulatio, aut tale aliquid. Duas esse oportet ad minus voluntates, ut sit consensus; duas æque essentias, ut sit conjunctio sive unitio per consensum. Horum nihil in Patre et Filio, quippe nec essentias duas, nec duas habentibus voluntates. Una est utraque res illis: vel potius (ut præfatum me memini) unum duo ista in illis, unum et cum illis sunt, ac per hoc ipsi sicut incomprehensibiliter, ita incommutabiliter invicem in se manentes, vere et singulariter unum sunt. Si quis tamen inter Patrem et Filium dicat esse consensum; non contendo, dummodo non voluntatum unionem, sed unitatem intelligat voluntatis.

10. Atqui Deum et hominem, quia

propriis exstant ac distant et voluntatibus et substantiis, longe aliter in se alterutrum manere sentimus, id est non substantiis confusos, sed voluntatibus consentaneos. Et hæc unio ipsis communio voluntatum, et consensus in caritate. Felix unio, si experiaris : nulla, si comparaveris. Vox experti : *Mihi autem adhærere Deo bonum est.* Bonum plane, si omni ex parte adhæseris. Quis est qui perfecte adhæret Deo, nisi qui in Deo manens, tamquam dilectus a Deo, Deum nihilominus in se traxit vicissim diligendo ? Ergo cum undique inhærent sibi homo et Deus, (inhærent autem undique intima mutuaque dilectione inviscerati alterutrum sibi :) per hoc Deum in homine, et hominem in Deo esse haud dubie dixerim. Sed homo quidem ab æterno in Deo, tamquam ab æterno dilectus, si tamen ex illis sit qui dicunt : *Quoniam dilexit et gratificavit nos in dilecto Filio suo ante mundi constitutionem :* Deus vero in homine, ex quo dilectus ab homine est. Et si ita est, homo quidem in Deo est et quando in homine Deus non est : Deus autem in homine non est qui non sit in Deo. Manere enim in dilectione non potest, etsi forsitan ad tempus diligat non dilectus : potest autem nondum diligere etiam dilectus. Alioquin quomodo stabit, *Quoniam ipse prior dilexit nos ?* Porro cum jam etiam diligit qui ante diligebatur; et homo in Deo, et Deus in homine est. Qui autem numquam diligit, constat quod numquam dilectus est : ac per hoc nec ipse in Deo, nec Deus in eo est. Hæc dicta sint ad dandam differentiam inter illam connexionem, qua Pater et Filius unum sunt, et illam qua adhærens Deo anima, unus spiritus est : ne forte quia legitur de homine manente in caritate, quia in Deo manet, et Deus in eo; et item de Filio, quod nihilominus in Patre sit, et Pater in ipso; par prærogativa adoptati putaretur, et unici.

11. His ergo absolutis, recurrendum nobis ad illum qui pascitur inter lilia, quia inde excursus hic factus est usque huc : utrumnam non otiose, vos judicabitis. Et jam quidem loci ipsius duos intellectus posueram, sive quod virtutibus pascitur candidatorum, qui virtus et candor est : sive quod peccatores recipit ad pœnitentiam in corpore suo, quod est Ecclesia, pro quibus sibi incorporandis seipsum fecit peccatum, qui peccatum non fecit, ut destrueretur corpus peccati, cui aliquando complantati fuere peccantes, essentque justitia in ipso justificati gratis.

12. Tertiam adhuc pono sententiam quæ occurrit; et satis fore reor non modo pro loci explanatione, sed et pro fine sermonis. Sermo Dei veritas est, et ipse sponsus. Nostis hoc : audite cætera. Is cum auditur, et minime obeditur illi; vacuus interim et jejunus quodam modo remanet, omnino tristis et querulus, quod prolatus in vacuum sit. Si autem obeditum fuerit, nonne tibi verbum videbitur in quamdam excrevisse corpulentiam, quia verbo opus accessit, utpote refectum quibusdam fructibus obedientiæ, justitiæ frugibus? Inde est quod in Apocalypsi loquitur, *Ecce sto ad ostium, et pulso : si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi januam, introibo ad illum, et cœnabo cum eo, et ipse mecum.* Videtur approbari hic sensus et apud Prophetam sententia Domini, ubi dicit, quod verbum suum non revertetur ad se vacuum, sed prosperabitur, et faciet ad quæ misit illud. *Non revertetur,* inquit, *ad me vacuum* vel jejunum, sed quasi prospere in omnibus agens, saturabitur bonis actibus eorum, qui in dilectione acquiescent illi. Denique usu loquendi sermo impletus tunc dicitur, cum fuerit mancipatus effectui : quod videlicet tamdiu inanis et macer, ac quodam modo famelicus sit, donec opere compleatur.

13. Sed audi ipsum quo se dicat cibo ali. *Meus,* inquit, *cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei.* Verbum Verbi est aperte indicantis, esse suum cibum factum, bonum; si tamen invenerit illud inter lilia, hoc est inter virtutes. Alioquin si extra repererit, etsi bonus (quod in se est) videtur cibus, non tanget illum is, qui pascitur inter lilia. Verbi causa, non recipit eleemosynam de manu raptoris seu fœneratoris; sed

nec de hypocritæ quidem, qui cum facit eleemosynam, facit tuba cani ante se, ut glorificetur ab hominibus. Sed nec illius orationem aliquo modo exaudiet, qui amat orare in angulis platearum, ut ab hominibus videatur. Nempe oratio peccatoris exsecrabilis erit. Frustra quoque offerat munus suum ad altare, qui conscius est sibi, quod frater suus habet aliquid adversum se. Denique non respexit ad Caïn munera, eo quod non recte ambularet cum fratre suo. Teste sancto Propheta, etiam abominabatur sabbata, et neomenias, et sacrificia Judæorum, ita ut manifeste protestaretur odisse ea animam suam, et dicebat: *Cum veniretis ante conspectum meum, quis quæsivit ea de manibus vestris?* Credo non redolebant lilia manus illæ, et propterea respuebat munus ex illis qui pasci inter lilia consuevit, et non inter spinas. Quidni spinosas habebant manus, quibus aiebat: *Manus vestræ sanguine plenæ sunt?* Et manus Esau pilosæ erant, spinosis similes; ideoque non sunt admissæ, ut ministrarent Sancto.

14. Vereor ne et inter nos aliqui sint, quorum non acceptet munera Sponsus, eo quod non redoleant lilia. Etenim si in die jejunii mei inveniatur voluntas mea, non tale jejunium elegit Sponsus, nec sapit illi jejunium meum, quod non lilium obedientiæ, sed vitium propriæ voluntatis sapit. Ego autem non solum de jejunio, sed de silentio, de vigiliis, de oratione, de lectione, de opere manuum, postremo de omni observantia monachi, ubi invenitur voluntas sua in ea, et non obedientia magistri sui, idipsum sentio. Minime prorsus observantias illas, etsi bonas in se, tamen inter lilia, id est inter virtutes, censuerim deputandas: sed audiet a Propheta qui ejusmodi est, Numquid tale est obsequium quod elegi, dicit Dominus? et addet: In die bonorum tuorum inveniuntur voluntates tuæ. Grande malum propria voluntas, qua fit ut bona tua tibi bona non sint. Oportet proinde lilia fiant quæ hujusmodi sunt, quia nihil omnino, quod propria inquinatum sit voluntate, gustabit is qui pascitur inter lilia. Sapientia est ubique attingens propter munditiam suam, et nil inquinatum in eam incurrit. Ita ergo inter lilia pasci amat sponsus, id est apud munda et nitida corda. Sed quousque? *Donec adspiret dies, et inclinentur umbræ.* Umbrosus locus est hic et condensus: non intremus silvam hanc profundi sacramenti, nisi clara luce diei. Jam enim disputante me longius, inclinata est dies, dum inviti abstrahimur ab his liliis. Nec sum victus prolixitate, cui fastidium omne detraheret odor florum. Modicum quid restare videtur de præsenti capitulo. At istud modicum reconditum nimis, sicut et cætera universa carminis hujus. Sed qui revelat mysteria aderit, ut confido, cum pulsare cœperimus: et non claudet ora loquentium se, cui familiare magis est reserare clausa, Sponsus Ecclesiæ Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXXII.

Dies *adspirans*, et umbræ *inclinatæ* quæ sint. Deinde varii hominum dies exponuntur. Et quod justos, utpote in luce viventes, maneat clarior dies; impios vero in operibus tenebrarum versantes æterna nox.

1. *Dilectus meus mihi, et ego illi, qui pascitur inter lilia; donec adspiret dies, et inclinentur umbræ.* Novissima tantum capituli hujus tractanda pars est, et dubito in ipso ingressu, cuinam potissimum eam jungam duarum præcedentium. Nam possum indifferenter utrique. Sive enim dicas, *Dilectus meus mihi et ego illi; donec adspiret dies, et inclinentur umbræ*, interposito tantum, *qui pascitur inter lilia;* sive pro litteræ serie, *qui pascitur inter lilia, donec adspiret dies, et inclinentur umbræ:* non inconvenienter utrovis assignas. Hoc sane refert, quod *donec* si primo junxeris, inclusivum oportet intelligas: si medio, exclusivum sentias necesse est. Esto nempe quod designat Sponsus pasci jam inter lilia, ubi adspiraverit dies; numquid similiter cessabit etiam sponsæ intendere, aut ipsa illi? Absit. In æternum perseverabunt sibi. Nisi quod tunc

felicius, cum vehementius; tunc vehementius, cum expeditius. Sit ergo tale hoc *donec*, quale est illud apud Matthæum, ubi narratur non cognovisse Mariam Joseph, *donec peperit Filium suum primogenitum*. Non enim post cognovit. Vel certe quale est illud in psalmo : *Oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri.* Non enim avertentur, cum cœperit misereri. Vel quale item illud Domini ad Apostolos : *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Non enim post non erit cum illis. Verum hoc ita, si *donec* referas ad *Dilectus meus mihi, et ego illi.* Sin autem ad *qui pascitur inter lilia* respicere malis, erit alio sensu accipiendum. Porro operosius ostendetur, quomodo tunc dilectus pasci desinat, cum adspiraverit dies. Etenim si dies resurrectionis is est, quidni multo magis pasci ibi inter lilia juvet, ubi horum major admodum copia erit? Et pro aptanda quidem litteræ consequentia hæc dicta sint.

2. Nunc jam adverte mecum, toto licet liliis fulgentibus regno, sponsoque medio exsistente et deliciante, non tamen esse quod dicatur et pasci, juxta id quidem quod ante consueverat. Ubi namque jam peccatores, quos sibi incorporet Christus, mansos morsosque quasi quibusdam dentibus disciplinæ austerioris, afflictione scilicet carnis, et cordis contritione? Sed neque cibum sibi jam exiget Verbum sponsus ex aliquibus factis seu operibus obedientiæ, UBI OMNE NEGOTIUM OTIUM; soloque in intuitu et affectu res erit. Et quidem cibus ejus, ut faciat voluntatem Patris sui : sed hic, non ibi. Quid enim faciat factam? Et perfectam tunc esse constat. Denique probare jam tunc est omnibus Sanctis, quæ sit voluntas Dei bona, et beneplacens, et perfecta. Et certe post perfectum, faciendum superest nihil. Frui de cætero restat, non fieri; experiri, non operari; ea vivere, non exerceri in ea. Nonne ipsa est, quam instantissima prece docti quidem a Domino, sicut in cœlo, ita et in terra perfici postulamus, quo ejus jam delectet fructus, actus non fatiget? Non erit itaque Sponso Verbo operis cibus, quia cesset necesse est omne opus, ubi plenius ab universis percipitur sapientia. Nam *qui minorantur actu, percipiunt eam.*

3. Sed videamus nunc, si quod dicimus stare possit, et secundum illam sententiam, qua pasci inter lilia, candidatu virtutum oblectari, quidam interpretantur. Nam et nos ipsam inter cæteras non præterivimus. Dicemusne, aut non fore, aut sponso minime sapere tunc virtutes? Et quidem sentire alterutrum, dementiæ est. Sed vide ne forte alias illis delectetur. Nam constat delectari, sed forsitan potu magis, quam pastu. Sane in tempore et corpore isto, nulla nostra virtus ita ad purum defæcata erit, nulla ita suavis et mera, ut sponso habilis sit ad potandum. Sed qui vult omnes homines salvos fieri, dissimulat multa, et quam non potest potandi interim facilitate glutire, curat ex ea vel quippiam elicere sapidum, quasi arte quadam et quodam labore mandendi. Erit cum erit virtus colabilis, nec premetur dente, nec fatigabitur a mandente, vel potius non fatigabit mandentem, quæ bibentem absque opera delectabit, tamquam utique potus, non esca. Denique habes spondentem in Evangelio, quia *non bibam de hoc genimine vitis*, inquit, *donec bibam illud novum vobiscum in regno Patris mei.* Et de cibo nulla mentio est. Sed apud Prophetam quoque legitur, *tamquam potens crapulatus a vino :* de cibo autem nihil ibi penitus invenitur. Sponsa ergo conscia mysterii hujus, cum dilectum pasci inter lilia compecisset ac perhibuisset, constituit terminum quoad id dignaretur, immo constitutum agnovit et perhibuit dicens, *donec adspiret dies, et inclinentur umbræ.* Sciebat enim virtutibus eum postea potandum potius, quam pascendum. Connivere videtur et consuetudo, qua post cibum potus sumi de more solet. Ergo qui hic manducat, illic bibet, eo tunc suavius, quo securius; glutiturus et ea ipsa, quæ scrupulosius modo, et quodam modo laboriosius quasi mandendo liquat.

4. Nunc jam intendamus considerare

de die illo et illis umbris, qui ille, quæ istæ : ille qua ratione adspirans, hæ in qua potestate habeant inclinari. Signanter omnino dictum est, *donec adspiret dies*, immo singulariter. Solo quippe hoc loco (nisi fallor) diem adspirantem comperies. Auræ nempe, non tempora spirare dicuntur. Spirat homo, spirant animalia cætera, quibus indesinenter reciprocatus aer vitam continuat. Et quid hoc, nisi ventus? Spirat et Spiritus sanctus, et inde spiritus. Quo pacto ergo dies spirans, qui nec ventus, nec spiritus, nec animal est? Quamquam nec spirans quidem, sed, quod signantius sonat, *adspirans* dictus sit. Nec minus præter solitum dictum, *et inclinentur umbræ*. Denique ad exortum hujus corporei visibilisque luminis umbræ non inclinantur, sed annullantur. Extra proinde corpora quærendæ hæ res. Et siquidem spirituales invenerimus diem et umbras, tunc forsitan et inclinatio harum, et illius adspiratio facilius elucebit. Qui illum diem, de quo Propheta dicit, *Melior est dies una in atriis tuis super millia*, corporeum opinatur, nescio quid jam non corporeum opinetur. Est et in mala significatione dies, cui maledixere Prophetæ. Absit autem, ut ex visibilibus his, quos fecit Dominus. Itaque spiritualis est.

5. Jam umbram quis ambigat spiritualem, qua Mariæ obumbratum est concipienti; et item eam, quæ in Propheta sic memoratur : *Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus, sub umbra ejus vivemus inter gentes?* Ego tamen umbrarum nomine hoc loco magis arbitror designatos contrarias potestates, quæ non modo umbræ, vel tenebræ, sed *et principes tenebrarum harum* ab Apostolo perhibentur, simulque inhærentes illis ex genere nostro, filios utique noctis, et non lucis, neque diei. Hæ siquidem umbræ, non plane cum adspiraverit dies, in nihilum revertentur, sicut a facie hujus corporeæ lucis umbras corporeas non disparere tantum, sed et penitus deperire videmus. Itaque erunt minime quidem extremius nihilo, miserius tamen. Erunt, sed inclinatæ et subditæ. Denique *inclinabit se*, inquit, *et cadet*, (haud dubium quin princeps umbrarum) *cum dominatus fuerit pauperum*. Ergo non natura delebitur, sed potentia subtrahetur : non peribit substantia, sed transibit hora et potestas tenebrarum. Tolluntur, ne videant gloriam Dei : non annullantur, ut semper urantur. Quidni inclinabuntur umbræ, cum deponentur potentes de sede, ponenturque scabellum pedum? Quod utique oportet fieri cito. Novissima hora est : nox præcessit, dies autem appropinquavit. Adspirabit dies, et exspirabit nox. Nox diabolus est, nox angelus satanæ; etsi se transfiguret in *Angelum lucis*. Nox etiam Antichristus, *quem Dominus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui*. Numquid non Dominus dies est? Dies plane illustrans et spirans, qui spiritu oris sui fugat umbras, et destruit larvas illustratione adventus sui. Aut si magis placet verbum *inclinationis* simpliciter accipere, nihilque aliud inclinari, quam annihilari esse putandum; ne huic quoque desimus sensui, dicimus umbras figuras et ænigmata scripturarum, necnon et sophisticas locutiones, cavillationesque verborum et implicita argumentorum, quæ omnia veritatis interim lumen obumbrant. Ex parte enim cognoscimus, et ex parte prophetamus. Verum adspirante die, inclinabuntur umbræ : quia occupante omnia luminis plenitudine, nulla pars superesse poterit tenebrarum. Denique *cum venerit quod perfectum est, tunc evacuabitur quod ex parte est*.

6. Hactenus de his sufficere poterat, si spirans dies illa, et non *adspirans* dicta fuisset. Nunc vero pro tantillo licet additamento adhuc aliquid addendum existimo, nimirum pro investiganda hujus diversitatis ratione. Ego enim (ut verum fatear) jam olim mihi persuasi, in sacri pretiosique eloquii textu nec modicam vacare particulam. Solemus autem hac voce uti, cum vehementer aliquid desideramus, ut (verbi gratia) cum dicimus, ille ad illum honorem, vel illam dignitatem adspirat. Designatur itaque per hoc verbum mira affutura affluentia, vehementiaque

spiritus die illo, cum non solum corda sed et corpora suo quidem in genere spiritualia erunt; et qui digni invenientur, inebriabuntur ab ubertate domus Domini, et torrente voluptatis illius potabuntur.

7. Vel aliter. Jam sanctis Angelis dies sanctificatus illuxit, spirans illis jugi impetu perpetis meatus melliflua sempiternæ divinitatis arcana. Denique *fluminis impetus lætificat civitatem Dei;* sed civitatem, cui dicitur : *Sicut lætantium omnium habitatio est in te.* Cum autem et nobis qui terram inhabitamus, spirare adjecerit, erit non modo spirans, sed et *adspirans*, quod dilatato sinu admittat et nos. Vel (ut paulo altius repetamus, et disseramus latius) plasmato homine de limo terræ, plasmator, sicut verax narrat historia, *inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ*, factus proinde illi dies inspirans : et ecce invida nox callide impegit in diem hanc, luce utique simulata. Nam dum quasi splendidius lumen scientiæ pollicetur, inopinatas novæ luci offudit pravi tenebras consilii, et primordiis originis nostræ tetram damnosæ prævaricationis invexit caliginem. Væ væ, nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant nescientes, ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras. Denique comedit de ligno mulier, quod sibi dederat serpens, vetuerat Deus : deditque viro suo, et cœpit illis quasi de novo diescere. Nam illico aperti sunt oculi amborum, et factus est dies conspirans, inspirantem extundens, et substituens exspirantem. Conspiraverunt siquidem et convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum ejus, serpentis astutia, mulieris blanditiæ, viri mollities. Unde et loquebantur mutuo, Dominus scilicet et Christus ejus : *Ecce Adam factus est quasi unus ex nobis*, quod ad utriusque injuriam lactantibus se peccatoribus acquievisset.

8. In hac die nascimur universi. Portamus denique omnes impressum nobis cauterium conspirationis antiquæ, Eva utique vivente in carne nostra, cujus per hæreditariam concupiscentiam serpens nostrum suæ factioni sedula satagit sollicitudine vindicare consensum. Propterea (ut dixi) huic diei maledixere Sancti, brevem optantes, et cito verti in tenebras, quod sit contentionis et contradictionis dies, dum non cesset in ea caro concupiscere adversus spiritum, legique meatis membrorum contraria lex rebellione infatigabili assidue contradicat. Itaque dies exspirans factus est. Extunc enim et deinceps, quis est homo qui vivet, et non videbit mortem? Dicat pro ira quis : ego non minus pro misericordia putem, ne electos scilicet, propter quos omnia fiunt, diu defatiget molesta contradictio, qua captivi ducuntur et ipsi in lege peccati, quæ est in membris ipsorum. Horrent nimirum, ægerrimeque ferunt turpem captivitatem, et tristem contentionem.

9. Festinemus proinde respirare a conspiratione antiqua et iniqua, quoniam breves dies hominis sunt. Ante sane excipiat nos dies respirans, quam nox suspirans absorbeat, æternæ caliginis tenebris exterioribus involvendos. Quæris in quo respiratio ista? In eo, si incipiat spiritus vicissim concupiscere adversus carnem. Huic si repugnas, respiras : si spiritu facta carnis mortificas, respirasti : si hanc cum vitiis et concupiscentiis suis crucifigis, respirasti. *Castigo*, inquit, *corpus meum, et in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim ipse reprobus efficiar.* Vox est respirantis, immo qui jam respirarat. *Vade, et tu fac similiter*, ut te respirasse probes, ut diem denuo inspirantem tibi noveris illuxisse. Nec nox mortis prævalebit adversus redivivum hunc diem : magis autem in tenebris lucet, et tenebræ eum non comprehenderunt. In tantum non reor nec vita decedente cedere lumen vitæ, ut nemini congruentius quam sic mortuo assignandam censeam vocem illam : *Et nox illuminatio mea in deliciis meis.* Quidni clarius videat, nube, vel potius fæce corporis evolutus? Erit sine dubio vinculis solutus corporeis inter mortuos liber, et inter cæcos videns. Nam quemadmodum olim, omni oculo caligante per universam Ægyptum, solus in mediis tenebris clare vi-

debat populus videns Deum, id est populus Israel, dicente Scriptura, quia *ubicumque Israel erat, lux erat:* sic inter filios tenebrarum, in tetra mortis caligine fulgebunt justi, et videbunt, eo utique clarius, quo exuti corporum umbris. Nam et hi qui ante non respiraverunt (nec enim quæsierunt inspirantis diei lumen, et Sol justitiæ non ortus est eis:) hi, inquam, ibunt de tenebris in tenebras densiores, ut qui in tenebris sunt, tenebrescant adhuc; et qui vident, videant magis.

10. Ubi non inconvenienter forsitan adducetur etiam sermo Domini, quem dixit, quia *habenti dabitur, et abundabit; ei autem qui non habet, et quod videtur habere, auferetur ab eo.* Ita est: et additur in morte videntibus et non videntibus demitur. Quo enim hi minus et minus, eo illi magis magisque vident, donec et hos excipiat suspirans nox, et illos adspirans dies, quæ sunt novissima utrorumque, extrema videlicet cæcitas, et suprema claritas. Ex hoc jam non est quod dematur omnino vacuis non est quod addatur plenis: nisi quod hi nescio quid pleno amplius se accepturos præsumunt secundum promissionem ad se factam. Et promissionis quidem verbum tale est: *Mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, et supereffluentem dabunt in sinum vestrum.* An non plus pleno quodam modo tibi esse videtur quod supereffluit? Porro placide audies plenum et plenius, si te legisse memineris, *in æternum et ultra.* Ergo is cumulus adspirantis erit diei. Ipsa, inquam, adjiciet ad mensuram inspiratæ plenitudinis, ad inspirantis erit diei copiam, supra modum in sublime pondus gloriæ operans, ita ut redundet in corpora supereffluens clarificationis adjectio. Hac de causa enim non spirans, sed adspirans dicta est, quod addat ad inspirantem, hoc significante Spiritu sancto per adjectam, *ad*, præpositionem: quia quos illa intus illuminat, hos ista adornat foris, et stola gloriæ induit eos.

11. Atque id satis pro danda ratione vocabuli, quod est *adspirans.* Et si vultis scire, dies *adspirans* ipse est Salvator quem exspectamus, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Nam et inspirans nihilominus idem ipse est, secundum operationem, qua nos respirare prius facit in lumine quod inspirat, ut simus et nos dies respirans in ipso, secundum quod interior noster homo renovatur de die in diem, et renovatur in spiritu mentis suæ ad imaginem ejus qui se creavit, factus proinde dies ex die, et lumen ex lumine. Cum igitur duo in nobis præcedant dies, unus quidem inspirans pro corporis vita, alter vero respirans in sanctificationis gratia, porro tertius supersit *adspirans* in resurrectionis gloria: claret profecto aliquando adimpletum iri in corpore quod præcessit in capite, magnum utique pietatis sacramentum, et Prophetæ testimonium, qui ait: *Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu ejus; sciemus, sequemurque, ut cognoscamus Dominum.* Ipse est in quem Angeli prospicere concupiscunt, Sponsus Ecclesiæ Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXXIII.

Qualiter Christus ad judicandum veniet in forma humana, ut suavis appareat electis; et quomodo minor Angelis, iisdemque sublimior.

1. Revertere, *similis esto, dilecte mi, capreæ hinnuloque cervorum.* Quid? Modo it, modo revocas? Quid subitum in tam brevi emersit? Oblitane aliquid? Etiam oblita totum quod non ille est, se quoque ipsam. Denique cum sit rationis non expers, non tamen modo, ut videtur, rationis est compos. Sed nec in sensu illi ullatenus apparet verecundia esse, quam forte habet in moribus. Amor intemperans facit hoc. Nempe is est qui omnem in se triumphans captivansque pudoris sensum, convenientiæ modum, deliberationis consilium; totius modestiæ, et opportunitatis neglectum quemdam et quamdam incuriam parit. Nam vide nunc quomodo illum, pene adhuc incipientem ire,

jam tamen redire flagitat. Etiam accelerare rogat, et quidem currere instar unius alicujus feræ silvarum velociter currentis, verbi gratia, capreæ, hinnulive cervorum. Hic litteræ tenor, et hæc Judæorum portio.

2. Ego vero, quemadmodum accepi a Domino, in profundo sacri eloquii gremio spiritum mihi scrutabor et vitam; et pars mea hæc, qui in Christum credo. Quidni eruam dulce ac salutare epulum spiritus de sterili et insipida littera, tamquam granum de palea, de testa nucleum, de osse medullam? Nihil mihi et litteræ huic, quæ gustata carnem sapit, glutita mortem affert: sed enim quod in ea tectum est, de Spiritu sancto est. Spiritus autem loquitur mysteria, teste Apostolo: sed Israel pro velato mysterio ipsum mysterii velamen tenet. Quare, nisi quia adhuc velamen est positum super cor ejus? Ita quod sonat littera illius est; quod signat, meum est; ac per hoc illi ministratio mortis in littera, mihi vita in spiritu. Nam *spiritus est qui vivificat*: dat quippe intellectum. An non vita intellectus? *Intellectum da mihi, et vivam*, ait Propheta Domino. Intellectus non remanet extra, non hæret in superficie, non instar cæci palpat forinseca, sed profunda rimatur, pretiosissimas solitus exinde veritatis exuvias tota aviditate diripere ac tollere sibi, et cum Propheta dicere Domino: *Lætabor ego super eloquia tua, sicut qui invenit spolia multa*. Nempe ita regnum veritatis vim patitur, et violenti rapiunt illud. Verum ille senior frater, qui de agro veniens formam tenuit populi veteris et terreni, qui pro terrena hæreditate doctus diligere trituram, attrita fronte gemit anxius sub gravi jugo legis, portatque pondus diei et æstus. Is, inquam, quia intellectum non habuit, foris stat etiam nunc, et non vult nec invitatus a patre intrare domum convivii, semetipsum fraudans usque adhuc participio symphoniæ, et chori, et vituli saginati. Miser qui renuit experiri, quam bonum sit et quam jucundum habitare fratres in unum. Et hæc dicta sint pro distinctione partis Ecclesiæ, partisque Synagogæ, quo et cæcitas hujus ex illius prudentia manifestior fiat, et felicitas illius ex hujus miseranda fatuitate præemineat.

3. Nunc jam scrutemur verba sponsæ, et sic conemur castos exprimere sancti amoris affectus, ut nil in sacro eloquio ratione carens, nil indecorum importunumve resedisse omnino appareat. Et si in mentem venerit hora illa, cum Dominus Jesus (is enim Sponsus est) transiret ex hoc mundo ad Patrem, simulque quid tunc animi gereret sua illa domestica Ecclesia, nova utique nupta, cum se deseri cerneret quasi viduam desolatam unica spe sua (Apostolos loquor, qui relictis omnibus secuti fuerant eum, atque cum ipso permanserant in tentationibus suis:) si hæc, inquam, cogitaverimus, non immerito neque incongrue, puto, videbitur, quantum de abscessu tristis, tantum sollicita exstitisse de reditu, præsertim sic affecta, et sic relicta. Itaque diligenti et indigenti hæc ipsa duplex ratio erat commonendi dilectum, ut, quandoquidem persuaderi non poterat quin iret et ascenderet ubi erat prius, saltem promissum denuo maturaret adventum. Quod enim optat et postulat similem fore feris, et ejusmodi feris, quæ cursu agiliores esse videntur; cupientis animi indicium est, cui nihil satis festinatur. Nonne hoc quotidie postulat, cum dicit in oratione, *Adveniat regnum tuum?*

4. Ego tamen præter agilitatem, existimo non minus signanter exprimi etiam infirmitatem, et quidem sexus in caprea, ætatis in hinnulo. Vult itaque eum (ut mihi videtur) etsi cum potestate venire, non tamen in forma Dei in judicio apparere: sed sane in ea, qua non modo natus, sed et parvulus natus est nobis, idque solo de infirmiori femineo sexu. Cur hoc? Nempe ut ex utroque admoneatur infirmo mitescere in die iræ, memineritque in judicio misericordiam superexaltare judicio. Etenim si iniquitates observaverit, etiam electorum, quis sustinebit? Astra non sunt munda in conspectu ejus, et in Angelis suis reperit pravi-

tatem. Audi denique Sanctum et electum quid dicat Deo. *Tu*, inquit, *remisisti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno.* Opus itaque habent et Sancti pro peccatis exorare, ut de misericordia salvi fiant, propriæ justitiæ non fidentes. Omnes enim peccaverunt, et egent omnes misericordia. Ut ergo cum iratus fuerit, misericordiæ recordetur; rogatur ab ista apparere in misericordiæ habitu, illo, de quo Apostolus : *Et habitu*, inquit, *inventus ut homo.*

5. Necessarie quidem. Si enim cum hoc quoque temperamento tanta erit in judicio æquitas, in Judice feritas, in majestate sublimitas, novitas in facie ipsa rerum, ut secundum Prophetam non possit cogitari dies adventus ejus : quid putas foret, si ignis ille consumens (Deum loquor omnipotentem) in illa suæ divinitatis magnitudine, fortitudine, puritate venisset, contra folium quod vento rapitur, ostensurus potentiam suam, et stipulam siccam persecuturus? Et homo est, inquit, et quis videbit eum ? *Et quis stabit ad videndum eum?* Quanto magis Deum nobis absque homine exhibentem nemo hominum ferret, utpote claritate inaccessibilem, celsitudine inattingibilem, incomprehensibilem majestate ? Nunc vero cum exarserit in brevi ira ejus, quam grata propter filios gratiæ apparebit blanda quædam visio hominis, sane firmamentum fidei, spei robur, fiduciæ augmentum : quod scilicet gratia et misericordia sit in sanctos ejus, et respectus in electos illius. Denique ipse Pater Deus dedit Filio judicii potestatem, et non quia suus, sed quia Filius hominis est. O vere Patrem misericordiarum ! vult per hominem homines judicari, quo in tanta trepidatione et perturbatione malorum, electis fiduciam præstet naturæ similitudo. Prædixerat hoc quondam sanctus David, orans pariter et prophetans : *Deus*, inquiens, *judicium tuum regi da, et justitiam tuam filio regis.* Sed neque huic dissonat promissio facta per Angelos, qui eo assumpto ita ad Apostolos loquebantur : *Hic Jesus qui assumptus est a vobis in cœlum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum*, hoc est in hac ipsa corporis forma atque substantia.

6. Liquet ex his omnibus sponsam in se divinum habere consilium, et mysterium supernæ voluntatis minime ignorare, quæ sub umbra imbellium imbecilliumque animantium naturam infirmiorem, vel potius inferiorem (quia jam infirma non erit) in judicio exhibendam, et orantis affectu, et spiritu prophetantis enuntiat, quatenus qui cœlum terramque movebit in virtute sua, accinctus potentia contra insensatos, et suavis nihilominus et mitis, et quasi omnino inermis appareat propter electos. Ubi hoc quoque addi potest, quia ad discernendum alterutros a se, opus erit quodam modo illi, cum hinnuli quidem saltibus, luminibus capreæ, quatenus videre et discernere in tanta multitudine et in tanta turbatione possit, in quosnam salire, et quos transsilire oporteat, ne forte contingat justum pro impio conculcari, cum in ira populos confringet. Nam quantum ad impios, necesse est ut impleatur prophetia David, immo sermo Domini loquentis per os ejus : quia *comminuam eos ut pulverem ante faciem venti, ut lutum platearum delebo eos.* Et item alius sermo, quem per alium Prophetam prædixerat, impletus nihilominus tunc cognoscetur, cum ad Angelos rediens dicet : *Calcavi eos in furore meo, et conculcavi eos in ira mea.*

7. Si cui autem magis ita intelligendum videtur, ut malos potius transsilire, atque in bonos salire hinnulus noster debeat, non contendo : tantum cogitet saltus dispositum iri in discriminationem bonorum, malorumque. Nam et a me (si bene memini) ita dictum est in sermone altero, ubi capitulum idem alibi supra et ab auctore positum, et a me expositum nihilominus reperitur. Verum ibi secundum dispensationem quidem gratiæ, quæ in præsenti vita aliis datur, aliis non datur, justo quidem Dei judicio, sed occulto, salire, et transsilire is hinnulus

dictus est : hic autem secundum ultimam ac variam retributionem meritorum. Et forte sensui huic videatur adstipulari extremum capituli hujus, quod quidem pene oblitus fueram. Dicens namque, *Similis esto, dilecte mi, capreæ hinnuloque cervorum*, addit, *super montes Bethel*. Nec enim in domo Dei (quod sonat Bethel) mali montes sunt. Quamobrem saliens in eos hinnulus non conculcat, sed lætificat, ut Scriptura impleatur quæ dicit : *Montes et colles cantabunt coram Deo laudes*. Et quidem sunt montes, quos secundum Evangelium tollit fides comparata sinapi, sed non sunt montes Bethel. Etenim quicumque sunt Bethel, minime eos tollit fides, sed colit.

8. Quod si Principatus et Potestates, necnon et cætera nihilominus beatorum Spirituum agmina, cœlorumque Virtutes montes sunt Bethel, ut de his intelligamus dictum, *Fundamenta ejus in montibus sanctis*; non sane is hinnulus vilis ac contemnendus, qui supra tam excellentes montes visus est apparere, *tanto Angelis melior effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit*. Quid enim, si in psalmo legimus minoratum ab Angelis? Neque enim ideo non melior, quia minor; nec contraria sunt loculi Apostolus et Propheta, quippe habentes eumdem Spiritum. Nam si dignationis fuit quod minoratus est, non necessitatis; nihil plane in hoc bonitati præscribitur, sed adscribitur. Denique minoratum Propheta perhibuit, non minorem, attollens gratiam, et propellens injuriam. Nam et minoritatem natura recusat, et minorationem excusat causa. Nempe minoratus est, quia ipse voluit : minoratus est sua voluntate, et nostra necessitate. Sic minorari, misereri fuit. Quænam perditio hæc? Profecto accessit pietati, quicquid majestati visum est deperiisse. Quamquam nec Apostolus tacuit hoc magnum magnæ pietatis arcanum, sed ait : *Eum autem qui modico quam Angeli minoratus est, videmus Jesum, propter passionem mortis gloria et honore coronatum*.

9. Et hæc dixerimus pro nomine et similitudine hinnuli, quatenus Sponso eam, juxta sermonem sponsæ, absque majestatis injuria aptaremus. Quid dico absque majestatis injuria, quando nec infirmitas inhonorata remansit? Hinnulus est, parvulus est; capreæ quoque similis perhibetur, tamquam factus ex muliere : attamen *super montes Bethel*, attamen excelsior cœlis factus. Non dicit, excelsior cœlis ens vel exsistens : sed *excelsior cœlis factus*, ne quis putet de illa natura dictum, in qua est qui est. Sed et ubi præfertur Angelis, melior nihilominus perhibetur effectus, et non dicitur manens vel exsistens melior. Ex quibus apparet, quod non modo in eo quod ab æterno est, sed etiam in eo quod in tempore factus est, omnem sibi eminentiam vindicet supra omnem Principatum et Potestatem, supra omnem denique creaturam, utpote primogenitus omnis creaturæ. Itaque *quod stultum est Dei, sapientius est hominibus; et quod infirmum est Dei, fortius est hominibus*. Hoc quidem Apostolus. Mihi autem non videtur errare, si quis etiam sapientiæ et fortitudini Angelorum præferendum dicat identidem stultum infirmumque Dei. Ita ergo præsens locus convenienter aptabitur universali Ecclesiæ.

10. Jam vero quod ad unam singulariter animam spectat (nam et una, si Deum dulciter, sapienter, vehementer amat, sponsa est) quisque spiritualis in semetipso advertere potest, quid sibi inde proprium respondeat experimentum. Ego vero quicquid illud est, quod in me de hujusmodi experiri donatum est, coram eloqui non verebor. Nam etsi vile forsitan cum fuerit auditum, et despicabile videatur; non mea refert : quia qui spiritualis est, non me despiciet; qui minus, non me intelliget. Attamen si in alium istud sermonem servavero, forte non deerunt qui ædificentur in iis, quæ exoratus interim Dominus inspirabit, Sponsus Ecclesiæ Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXXIV.

De visitationibus Verbi Sponsi, quam occulte fiant ad animam sanctam, idque Bernardus suiipsius exemplo ad ædificationem suorum demisse ac verecunde declarat.

1. *Revertere*, inquit. Liquet non adesse quem revocat; affuisse tamen, idque non longe ante: quippe qui dum adhuc abiret, revocari videtur. Intempestiva revocatio, magni unius amoris, magnæ alterius amabilitatis indicium est. Qui sunt isti caritatis cultores, amatoriique tam indefessi sectatores negotii, quorum alterum prosequitur, alteram urget tam inquietus amor? Et mihi quidem, ut memini meæ promissionis, incumbit assignare hunc locum Verbo et animæ: sed ad hoc ut digne vel aliquantisper fiat, ipsius adjutorio Verbi egere me fateor. Et certe sermo iste decuerat magis expertum, magisque conscium sancti et arcani amoris: sed non possum officio deesse meo, non vestris omnino votis. Periculum meum video, et non caveo: vos me cogitis. Prorsus cogitis ambulare in magnis et in mirabilibus super me. Heu! quam vereor ne subinde audiam: Quare tu enarras delicias meas, et assumis sacramentum meum per os tuum? Audite me tamen hominem qui loqui trepidat, et tacere non potest. Excusabit forsitan ausum trepidatio ipsa mea; magis autem vestra, si provenerit, ædificatio. Et forte hæ lacrymæ pariter videbuntur. *Revertere*, ait. Bene. Abibat, revocatur. Quis mihi reseret hujus mutabilitatis sacramentum? Quis mihi digne explicet ire, et redire Verbi? Numquid levitate utitur Sponsus? Unde, quo venire seu denuo ire queat, qui totum implet? Quem denique motum habere localem possit qui spiritus est? Aut quem postremo vel cujuscumque generis motum das illi qui Deus est? Est quippe omnino incommutabilis.

2. Verum hæc qui potest capere, capiat. Nos autem in expositione sacri mysticique eloquii caute et simpliciter ambulantes, geramus morem Scripturæ, quæ nostris verbis sapientiam in mysterio absconditam loquitur; nostris affectibus Deum, dum figurat, insinuat; notis rerum sensibilium similitudinibus, tamquam quibusdam vilioris materiæ poculis, ea quæ pretiosa sunt, ignota et invisibilia Dei, mentibus propinat humanis. Sequamur proinde et nos eloquii casti consuetudinem, dicamusque Verbum Dei Deum sponsum animæ, prout vult et venire ad animam, et iterum dimittere eam: tantum ut sensu animæ, non Verbi motu, ista fieri sentiamus. Verbi causa, cum sentit gratiam, agnoscit præsentiam: cum non, absentiam queritur, et rursum præsentiam quærit, dicens cum Propheta: *Exquisivit te facies mea, faciem tuam, Domine, requiram*. Quidni requirat? Neque enim, subducto sibi tam dulci sponso, interim aliquid aliud non dico desiderare, sed nec cogitare libebit. Restat igitur ut absentem studiose requirat, revocet abeuntem. Ita ergo revocatur Verbum, et revocatur desiderio animæ, sed ejus animæ, cui semel indulserit suavitatem sui. Numquid non desiderium vox? Et valida. Denique *desiderium pauperum*, inquit, *exaudivit Dominus*. Verbo igitur abeunte, una interim et continua animæ vox, continuum desiderium ejus, tamquam unum continuumque *Revertere*, donec veniat.

3. Et nunc DA MIHI ANIMAM, quam frequenter Verbum sponsus invisere soleat, cui familiaritas ausum, cui gustus famem, cui contemptus omnium otium dederit: et ego huic incunctanter assigno vocem pariter et nomen sponsæ; nec ab ea penitus locum, qui in manibus est, censuerim alienum. Talis nempe inducitur hic loquens. Quem enim revocat, ejus absque dubio probat se meruisse præsentiam, etsi non copiam. Alioquin non revocasset illum, sed vocasset. Porro revocationis verbum *revertere* est. Et forte ideo subtraxit se, quo avidius revocaretur, teneretur fortius. Nam et aliquando simulabat se longius ire, non quia hoc volebat, sed volebat audire: *Mane nobiscum, Domine, quoniam advesperascit*. Et rursum alia vice super mare ambulans, cum Apostoli navigarent et laborarent in remigando, quasi volens præterire eos, nec tunc quidem istud volebat, sed magis pro-

bare fidem, et elicere precem. Denique, sicut ait Evangelista, *Turbati sunt, et clamaverunt, putantes phantasma esse.* Ergo istiusmodi piam simulationem, immo salutarem dispensationem, quam tunc corporaliter Verbum corpus interdum exhibuit, non cessat identidem Verbum spiritus, modo suo spirituali, cum devota sibi anima sedulo actitare. Præteriens teneri vult, abiens revocari. Neque enim hoc irrevocabile verbum. It, et redit pro beneplacito suo, quasi visitans diluculo, et subito probans. Et ire quidem illi quodam modo dispensatorium; redire vero semper voluntarium est : utrumque autem plenum judicii. At penes ipsum horum ratio.

4. Nunc vero constat in anima fieri hujusmodi vicissitudines euntis, et redeuntis Verbi, sicut ait : *Vado, et venio ad vos.* Item, *Modicum, et non videbitis me; et iterum modicum, et videbitis me.* O modicum et modicum! o modicum longum! Pie Domine, modicum dicis, quod non videbimus te? Salvum sit verbum Domini mei : longum est, et multum valde nimis. Verumtamen utrumque verum : et modicum meritis, et longum votis. Habes utrumque in Propheta : *Si moram fecerit,* inquit, *exspecta eum, quia veniens veniet, et non tardabit.* Quomodo non tardabit, si moram fecerit, nisi quia quod ad meritum satis est, non est satis ad votum? Porro anima amans votis fertur, trahitur desideriis, dissimulat merita, majestati oculos claudit, aperit voluptati, ponens in salutari, et fiducialiter agens in eo. Intrepida denique et inverecunda revocat Verbum, et cum fiducia repetit delicias suas, solita libertate vocans, non Dominum, sed Dilectum. *Revertere, dilecte mi;* et addit : *Similis esto capreæ, hinnuloque cervorum super montes Bethel.* At istud postea.

5. Nunc vero sustinete modicum quid insipientiæ meæ. Volo dicere, nam et hoc pactus sum, quomodo mecum agitur in ejusmodi. Non expedit quidem. Sed prodar sane ut prosim : et, si profeceritis vos, meam insipientiam consolabor : si non, meam insipientiam confitebor. Fateor et mihi adventasse Verbum, in insipientia dico, et pluries. Cumque sæpius intraverit ad me, non sensi aliquoties cum intravit. Adesse sensi, affuisse recordor, interdum et præsentire potui introitum ejus, sentire numquam, sed ne exitum quidem. Nam unde in animam meam venerit, quove abierit denuo eam dimittens; sed et qua vel introierit vel exierit; etiam nunc ignorare me fateor, secundum illud : *Nescis unde veniat, aut quo vadat.* Nec mirum tamen, quia ipse est cui dictum est : *Et vestigia tua non cognoscentur.* Sane per oculos non intravit, quia non est coloratum : sed neque per aures, quia non sonuit; sed neque per nares, quia non aeri miscetur, sed menti; nec infecit aerem, sed fecit : neque vero per fauces, quia non est mansum vel haustum : nec tactu comperi illud, quia palpabile non est. Qua igitur introivit? An forte nec introivit quidem, quia non deforis venit? Neque enim est unum aliquid ex iis quæ foris sunt. Porro nec deintra me venit quoniam bonum est, et scio quoniam non est in me bonum. Ascendi etiam superius meum : et ecce supra hoc Verbum eminens. Ad inferius quoque meum curiosus explorator descendi : et nihilominus infra inventum est. Si foras aspexi, extra omne exterius meum comperi illud esse : si vero intus, et ipsum interius erat. Et cognovi verum quidem esse quod legeram : quia *in ipso vivimus, movemur et sumus* : sed ille beatus est, in quo est ipsum, qui illi vivit, qui eo movetur.

6. Quæris igitur, cum ita sint omnino investigabiles viæ ejus, unde adesse norim? Vivum et efficax est : moxque ut intus venit, expergefecit dormitantem animam meam; movit, et mollivit, et vulneravit cor meum, quoniam durum lapideumque erat, et male sanum. Cœpit quoque evellere et destruere, ædificare et plantare, rigare arida, tenebrosa illuminare, clausa reserare, frigida inflammare, necnon et mittere prava in directa, et aspera in vias planas; ita ut benediceret anima mea Domino, et omnia quæ intra me sunt nomini sancto ejus. Ita igitur intrans

ad me aliquoties Verbum sponsus, nullis umquam introitum suum indiciis innotescere fecit, non voce, non specie, non incessu. Nullis denique suis motibus compertum est mihi, nullis meis sensibus illapsum penetralibus meis : tantum ex motu cordis (sicut præfatus sum) intellexi præsentiam ejus, et ex fuga vitiorum, carnaliumque compressione affectuum adverti potentiam virtutis ejus, et ex discussione sive redargutione occultorum meorum admiratus sum profunditatem sapientiæ ejus, et ex quantulacumque emendatione morum meorum expertus sum bonitatem mansuetudinis ejus, et ex renovatione ac reformatione spiritus mentis meæ, id est interioris hominis mei, percepi utcumque speciem decoris ejus, et ex contuitu horum omnium simul expavi multitudinem magnitudinis ejus.

7. Verum quia hæc omnia, ubi abscesserit Verbum, perinde ac si ollæ bullienti subtraxeris ignem, quodam ilico languore torpentia et frigida jacere incipiunt; atque hoc mihi signum abscessionis ejus. Tristis sit necesse est anima mea, donec iterum revertatur, et solito recalescat cor meum intra me; idque sit reversionis indicium. Tale sane experimentum de Verbo habens, quid mirum, si et ego usurpo mihi vocem sponsæ in revocando illud, cum se absentaverit, qui etsi non pari, simili tamen vel ex parte desiderio feror? Familiare mihi erit, quoad vixero, pro Verbi revocatione revocationis verbum, quod utique *revertere* est. Et quoties elabetur, toties repetetur a me, nec cessabo clamitare quasi post tergum abeuntis ardenti desiderio cordis ut redeat; et reddat mihi lætitiam salutaris sui, reddat mihi seipsum. Fateor vobis, filii, nil aliud interim libet, dum non præsto est quod solum libet. Et hoc oro, ut non vacuum veniat, sed plenum gratiæ et veritatis : more utique suo, sicut heri et nudius tertius. In quo mihi similitudinem capreæ et hinnuli exhibitum iri posse videtur, cum veritas *capreæ* oculos habeat, gratia *hinnuli* hilaritatem.

8. Utraque res necessaria mihi : et veritas quidem, cui abscondi non possim; gratia autem, cui nolim. Alioquin sine alterutra visitatio plena non erit, cum et illius severitas absque hac onerosa, et hujus hilaritas absque illa dissoluta possit videri. Amara est veritas sine condimento gratiæ; sicut absque veritatis freno levis et nesciens modum, plerumque et insolens ipsa devotio. Quam multis non profuit gratiam percepisse pro eo quod temperamentum de veritate pariter non acceperunt? Ex hoc enim plus quam oportuit complacuere sibi in ea, dum veriti non sunt veritatis obtutus, dum non respexerunt ad capreæ maturitatem, magis autem se totos hinnuli levitati hilaritatique dederunt. Inde factum est, ut in qua privatim exsultare voluerant, gratia privarentur, quibus vel sero dici potuerit : Euntes ergo discite quid sit, *Servite Domino in timore, et exsultate ei cum tremore*. Dixerat denique sancta anima quædam in abundantia sua, *Non movebor in æternum :* cum subito sensit aversam a se faciem Verbi, seque non modo motam, sed etiam conturbatam; et sic in tristitia didicit opus fuisse sibi, cum munere quidem devotionis, etiam pondere veritatis. Ergo non in sola gratia plenitudo gratiæ est, sed ne in sola quidem veritate. Quid prodest scire quid te oporteat facere, si non detur et velle facere? Quid si velis quidem, sed minime possis? Quantos expertus sum agnita veritate tristiores, et ideo magis, quod jam confugere ad ignorantiæ excusationem non liceret, scientes et non facientes quod Veritas hortaretur?

9. Quæ cum ita se habeant, neutrum sine altero sufficit. Parum dixi : non expedit quoque. Unde id scimus? *Scienti,* inquit, *bonum, et non facienti, peccatum est illi.* Item, *Servus sciens voluntatem domini sui, et non faciens digna, vapulabit multis.* At istud pro parte veritatis. Pro gratiæ quid? Scriptum est, *Et post buccellam introivit in eum satanas.* Judam loquitur, qui accepto munere gratiæ, quia in veritate non ambulabat cum veritatis Magistro, vel potius cum magistra Veritate, locum in se diabolo dedit. Audi adhuc : *Cibavit illos ex adipe*

frumenti, et de petra melle saturavit eos. Quos? *Inimici Domini mentiti sunt ei.* Quos melle cibavit et adipe, hi mentiti sunt ei facti inimici : quia veritatem gratiæ non junxerunt. De quibus alibi habes: *Filii alieni mentiti sunt mihi, filii alieni inveterati sunt, et claudicaverunt a semitis suis.* Quidni claudicarent, uno pede gratiæ contenti, et non apponentes veritatem? Erit igitur tempus eorum in sæcula, sicut et principis ipsorum, qui et ipse in veritate non stetit, sed fuit mendax ab initio, ideoque audivit : *Perdidisti in decore tuo sapientiam.* Nolo decorem, qui mihi sapientiam tollat.

10. Quæris quis ille tam noxius, tamque perniciosus decor? Tuus. Adhuc forte sine intellectu es? Planius audi. Privatus, proprius. Non culpamus donum, sed usum. Denique si advertisti, non in decore, sed *in suo decore* dictus est ille perdidisse sapientiam. Et (ni fallor) unus Angeli, animæque decor ipsa est. Quid enim vel hæc vel ille absque sapientia, nisi rudis deformisque materia est? Ea ergo ille non modo formatus, sed et formosus fuit. Sed perdidit eam, cum fecit suam : ut non sit aliud in decore suo, quam in sua sapientia perdidisse sapientiam. Proprietas in causa est. Quod sibi sapiens fuit, quod non dedit gloriam Deo, quod non retulit gratiam pro gratia, quod non secundum veritatem ambulavit in ea, sed ad suam eam retorsit voluntatem : istud est cur eam perdidit, immo istud est quod eam perdidit. Etenim sic habere, perdere est. *Et si Abraham*, inquit, *ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum.* Et ego : Non ego in tuto, inquam. PERDIDI quicquid habeo non apud Deum. Nam quid tam perditum, quam quod extra Deum exsulat? Quid mors, nisi privatio vitæ? Ita NIHIL PERDITIO, nisi alienatio a Deo est. *Væ qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes!* De vobis dicitur : *Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo.* Perdiderunt sapientiam, quia sua sapientia perdidit eos. Quid non perdiderunt, qui et ipsi perditi sunt? An vero non perditi, quos nescit Deus?

11. Porro autem virgines fatuæ quas quidem non aliunde fatuas puto, nisi quia dicentes se esse sapientes, stultæ factæ sunt; hæ, inquam, a Deo audire habent : *Nescio vos.* Et item illi, qui gratiam miraculorum ad suam usurpaverunt gloriam, nihilominus audituri sunt, quia *non novi vos* : ut liquido ex his clarescat, gratiam non prodesse, ubi veritas non est in intentione; sed obesse magis. Et quidem penes Sponsum utraque res. Denique *gratia et veritas per Jesum Christum facta est*, ait Joannes Baptista. Si ergo cum una quavis harum sine altera pulsaverit ad ostium meum Dominus Jesus Christus (ipse est enim Dei Verbum, animæ sponsus :) intrabit sane non tamquam sponsus, sed tamquam judex. Absit nequaquam fiat hoc. Non intret in judicium cum servo suo. Intret pacificus, intret jucundus et hilaris : maturus tamen et serius intret, qui severiori quodam veritatis vultu in me, dum insolentiam reprimit, purget lætitiam. Intret quasi *hinnulus* saliens, quasi *caprea* circumspectus, qui culpam dissimulando transsiliat, pœnam miserando respiciat. Intret quasi descendens de montibus Bethel, festivus et splendidus, et quasi procedens a Patre, suavis et mitis, qui non dedignetur dici et fieri sponsus animæ quærentis se, cum sit super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXXV.

Deus quærendus est debito tempore, modo, et loco. Et quod nunc sit acceptabile tempus, in quo quisque per bona opera potest sibi invenire Deum, ac suam operari salutem.

1. *In lectulo meo quæsivi per noctes quem diligit anima mea.* Non est reversus Sponsus ad vocem et votum revocantis. Quare? Ut desiderium crescat, ut probetur affectus, ut exerceatur amoris negotium. Sane ergo dissimulatio est, non indignatio. Sed superest ut quæratur, si forte reperiatur quæsitus, qui vocatus non venit, dicente Domino: *Omnis qui quærit, invenit.* Porro verbum

revocationis tale est : *Revertere, assimilare, dilecte mi, capreæ hinnuloque cervorum.* Ad quam vocem dum non est reversus, utique ob illas causas quæ dictæ sunt : hinc ista quæ amat facta cupidior, mox sese ad requirendum tota aviditate dedit. Et primo quidem quærit illum *in lectulo*, sed minime invenit. Surgit inde, circuit civitatem, it et redit per plateas et vicos : et non occurrit, neque apparet. Interrogantur quique forte occurrerint; nihilque certi reportatur. Neque vicis unius, aut unius noctis quæsitio hæc, et hæc frustratio, cum dicat ista, quia *quæsivi per noctes.* Quid hoc desiderii est et ardoris, ut surgens de nocte publicum non erubescat, percurrat civitatem, percunctetur palam et passim de dilecto, atque a vestigandis semitis ejus nulla valeat ratione averti, nulla præpediri difficultate, non tempestivæ retineri amore quietis, non sponsæ verecundia, non vel timore nocturno? Et tamen in his omnibus frustrata est usque adhuc a desiderio suo. Quare? Quid sibi vult pertinax hæc et diuturna fraudatio, tædiorum nutrix, suspicionum fomes, impatientiæ fax, noverca amoris, mater desperationis? Si adhuc dissimulatio est, nimis est molesta.

2. Esto quod pie utiliterque interim fuerit dissimulatum, donec in sola adhuc vocatione seu revocatione res erat. Nunc vero cum requiritur, et ita requiritur, quid jam conferre poterit dissimulatio? Si de carnalibus sponsis et pudendis amoribus quæstio est, sicut litteralis superficies prælusisse videtur; et si inter illos talia contingere queant, mea non interest, ipsi viderint. Quod si animarum quærentium Dominum mentibus et affectibus pro quantulocumque posse meo respondere et satisfacere me oportet, eruendum sane est de Scriptura sancta, in qua se vitam habere confidunt, eo vitale aliquid, quo spirituale; ut edant pauperes et saturentur, et vivant corda eorum. Et quid tam cordium vita, quam Dominus meus Jesus Christus, de quo aiebat qui eo vivebat, quia *cum Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria?* Ipse ergo ad medium veniat, quo et nobis veraciter dici possit : *Medius autem vestrum stat, quem vos nescitis.* Quamquam nescio quomodo non sciatur a spiritualibus sponsus spiritus, qui tamen ita in spiritu profecerunt, ut possint dicere cum Propheta : *Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus.* Et cum Apostolo : *Etsi cognovimus Christum secundum carnem, sed nunc jam non novimus.* Nonne is est, quem sponsa quærebat? Is vere est sponsus, et amans, et amabilis. Is, inquam, vere sponsus : sicut caro ejus vere est cibus, et sanguis ejus vere est potus : et totum quod de ipso est, vere est, quando ipse est non aliud sane, quam ipsa Veritas.

3. Verum is Sponsus quid est quod non invenitur quæsitus, cum requiratur tam studiose et impigre, nunc quidem in lectulo, nunc vero in civitate, aut etiam in plateis vel vicis, ipse autem dicat : *Quærite, et invenietis; et qui quærit invenit?* Propheta quoque loquatur ad eum, *Bonus es, Domine, animæ quærenti te;* et item sanctus Isaias : *Quærite Dominum, dum inveniri potest?* Quomodo ergo implebuntur Scripturæ? Neque enim quæ hic inducitur quærens, una est ex his, quibus ipse ait : *Quæretis me, et non invenietis.* Sed attendite tres esse causas, quæ interim occurrunt, et quærentes frustrari solent : cum aut videlicet non in tempore quærunt, aut non sicut oportet, aut non ubi oportet. Si enim omne tempus aptum est ad quærendum, cur ergo dicit Propheta (quod jam memoravi,) *Quærite Dominum, dum inveniri potest?* Erit absque dubio cum inveniri non poterit; et ideo addit, ut invocetur dum prope est : quia futurum est jam non prope futurum. A quo enim tunc non requiretur? *Mihi*, inquit, *curvabitur omne genu*, etc. Nec tamen invenietur ab impiis, quos ultores Angeli arcebunt profecto, et tollent ne videant gloriam Dei. Frustra inclamabunt et fatuæ virgines : minime prorsus jam ad eas exit, clausa janua. Sibi proinde dictum putent illæ : *Quæretis me, et non invenietis.*

4. Cæterum nunc tempus acceptabile, nunc dies salutis sunt; tempus plane et

quærendi, et invocandi, quando plerumque, et antequam invocetur, adesse sentitur. Audi denique quid polliceatur. *Antequam me invocetis*, inquit, *dicam*, *Ecce adsum*. Nec latuit benignitas hæc et facilitas temporis quod nunc est, illum qui in psalmo loquitur : *Desiderium pauperum exaudivit Dominus*, *præparationem cordis eorum audivit auris tua*. Quod si per bona opera quæritur Deus, ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes : præsertim quia Dominus aperte prænuntiat venire noctem, quando nemo potest operari. Tunc aliud ad quærendum Deum, ad operandum quod bonum est, reperturus es tibi tempus in sæculis venturis, præter hoc, quod constituit tibi Deus, in quo recordetur tui? Et ideo *dies salutis* : quia in his ipse *Deus*, *rex noster ante sæcula*, *operatus est salutem in medio terræ*.

5. I ergo tu, et in medio gehennæ exspectato* salutem, quæ jam facta est in medio terræ. Quam tibi somnias proventuram inter ardores sempiternos facultatem veniam promerendi, cum jam transiit tempus miserendi? Non relinquitur tibi hostia pro peccatis, mortuo in peccatis. Non crucifigitur iterum Filius Dei : mortuus est semel, jam non moritur. Non descendit ad inferos sanguis, qui effusus est super terram. Biberunt omnes peccatores terræ : non est quod sibi ex eo vindicent dæmones ad restinguendos focos suos; sed neque homines socii dæmoniorum. Semel illo descendit, non sanguis, sed anima ; et hæc portio eorum qui in carcere erant. Una illa visitatio, quæ tunc facta est per præsentiam animæ, cum corpus penderet exanime super terram. Sanguis aridam rigavit, sanguis infudit terram, et inebriavit eam ; sanguis quæ in terra, et quæ in cœlis sunt pacificavit, non autem et quæ apud inferos : nisi quod semel illo, ut dixi, anima ejus excurrit, et fecit ex parte redemptionem, ne vel eo momenti vacaret opera caritatis ; sed ultra non adjiciet. Ergo nunc tempus acceptabile et aptum ad quærendum, in quo plane qui quærit invenit : si tamen ubi, et uti oportet, quærit. Et hæc una causa, quæ impedire potest, ne inveniatur sponsus a quærentibus se, cum non quærunt in tempore opportuno. At non ea impedit sponsam, nempe invocantem et quærentem in tempore opportuno. Sed ne illa quidem eum tepide aut negligenter seu perfunctorie quærit : nam corde ardenti et omnino infatigabiliter quærit, plane ut decet.

6. Restat ut de tertia videamus, ne videlicet ubi non decet quærat. *In lectulo meo quæsivi quem diligit anima mea*. An forte non in lectulo quærendus erat, sed in lecto : quippe cui orbis angustus est? Sed non horreo lectulum, qui novi parvulum. *Parvulus* denique *nobis natus est*. Exsulta tu et lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui sanctus Israel. At idem Dominus in Sion magnus apud nos parvulus, apud nos infirmus repertus est : ex uno jacere, ex altero et in lectulo jacere habens. Annon lectulus tumulus? annon lectulus præsepium? annon lectulus uterus virginis? Neque enim magni Patris uterus lectulus est, sed lectus magnus, de quo ad Filium : *Ex utero*, inquit, *ante luciferum genui te*. Quamquam ne lectus quidem forsitan digne censendus sit uterus ille, qui regentis potius, quam jacentis est locus. Manens enim in Patre regit cum Patre universa. Denique non jacere, sed sedere ad dexteram Patris Filium fides indubitata habet; et ipse cœlum sibi sedem esse, non lectum perhibet : ut scias illum in suis, id est in superis, nequaquam solatia habere infirmitatis, sed potestatis insignia.

7. Merito proinde sponsa ponens lectulum, dicit suum : quia omne quod infirmum est Dei, non de proprio inesse illi manifestum est, sed de nostro. Ex nobis assumpsit quæ pro nobis sustinuit, nasci, lactari, mori, sepeliri. Mea est mortalitas nati, mea infirmitas parvuli, mea exspiratio crucifixi, mea sepulti dormitio. Quæ priora transierunt, et ecce nova sunt omnia. *In lectulo meo quæsivi per noctes quem diligit anima mea*. Quid? In tuo quærebas, qui se jam in sua receperat? Non videras Filium hominis ascendentem ubi erat prius? Jam cœlum tumulo commutavit et stabulo;

et tu illum in tuo adhuc lectulo quæris? Surrexit, non est hic. Quid quæris in lectulo fortem, in lectulo magnum, clarificatum in stabulo? Introivit in potentias Domini, decorem induit et fortitudinem : et ecce sedet super Cherubim, qui sub lapide jacuit. Ex hoc jam non jacet, sed sedet : et tu tamquam jacenti subsidia paras? Sive, ut absolutior veritas sit, aut sedet judicans, aut stat adjuvans.

8. Sic vos, o bonæ mulieres, cuinam, quæso, excubias exhibetis? cui aromata comparatis, paratis unguenta? Si sciretis quantus is sit, quamque sit inter mortuos liber mortuus iste quem ungere pergitis, vos forsitan petissetis ab eo potius ungi. Nonne iste est, quem unxit Deus suus oleo lætitiæ præ consortibus suis? Beati eritis vos, si gloriari potueritis revertentes, et dicere, quia *de plenitudine ejus et nos accepimus.* Enim vero factum est ita. Nam revera unctæ remeant, quæ uncturæ venerant. Quidni unctæ tam læto nuntio novæ odoriferæque resurrectionis? *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona!* Missæ ab Angelo opus faciunt Evangelistæ : factæque apostolæ Apostolorum, dum festinant ad annuntiandum mane misericordiam Domini, dicunt : In odore unguentorum tuorum currimus. Extunc ergo et deinceps frustra in lectulo quæsitus est sponsus : quia etsi cognoverat eum Ecclesia secundum carnem, id est secundum carnis infirmitatem, sed nunc jam non novit. Denique quæsitus est postmodum a Petro et Johanne identidem in sepulcro, sed minime inventus. Vide tu, utrumne apte et competenter quisque horum tunc dicere quiverit : *In lectulo meo quæsivi quem diligit anima mea; quæsivi, et non inveni.* Nempe itura ad Patrem caro quæ non erat ex Patre, prius per gloriam resurrectionis omne infirmum se exuit, accinxit potentia, induit lumine sicut vestimento : in quali nimirum gloria et ornatu decuit eam paternis aspectibus præsentari.

9. Pulcre vero sponsa, non quem diligo ego, sed *quem diligit anima mea*, inquit : quod vere et proprie ad solam pertineat animam illa dilectio, qua aliquid spiritualiter diligit, verbi gratia, Deum, Angelum, animam. Sed et diligere justitiam, veritatem, pietatem, sapientiam, virtutesque alias, ejusmodi est. Nam cum secundum carnem quippiam diligit, vel potius appetit anima, verbi gratia cibum, vestimentum, dominium; et quæ istiusmodi sunt corporalia sive terrena, carnis potius, quam animæ amor dicendus est. Et hoc pro eo quod sponsa minus usitate, sed non minus proprie, animam suam sponsum diligere dicit, monstrans proinde spiritum esse sponsum, et a se non carnali, sed spirituali amore diligi. Et bene *per noctes* se quæsisse eum ait. Nam si juxta Paulum, *qui dormiunt, nocte dormiunt; et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt :* ita non absurde (ut opinor) dici potest, quod qui ignorant, nocte ignorant; ac per hoc qui quærunt, nocte quærunt. Quis enim quærat, quod palam habet? Porro dies palam facit, quod nox abscondit, ut reperias in die, quod in nocte quæsieras. Nox est itaque donec quæritur Sponsus : quoniam si dies esset, de medio fieret, et minime quæreretur. Et de hoc satis : nisi forte numerositas hæc noctium aliquid adhuc quærendum signet, quia non noctem, sed noctes posuit.

10. Et mihi videtur, si tu melius non habes, talis posse ratio reddi. Habet mundus iste noctes suas, et non paucas. Quid dico, quia noctes habet mundus, cum pene totus ipse sit nox, et totus semper versetur in tenebris? Nox est Judaica perfidia, nox ignorantia paganorum, nox hæretica pravitas, nox etiam catholicorum carnalis, animalisve conversatio. Annon nox, ubi non percipiuntur ea quæ sunt Spiritus Dei? Sed et apud hæreticos vel schismaticos quot sectæ, tot noctes. Frustra per has noctes justitiæ solem et lumen quæritis veritatis, id est sponsum : quia nulla societas luci ad tenebras. Sed dicit aliquis quod non sit tam stulta, tamve cæca sponsa, ut quærat lumen in tenebris, quærat dilectum apud ignorantes, et qui non diligunt eum. Quasi vero se per noctes nunc quærere dicat, et non

potius quæsisse. Non ait, quæro; sed, *quæsivi per noctes, quem diligit anima mea.* Et est sensus, quia cum esset parvula, sapiebat ut parvula, cogitabat ut parvula, et quærebat veritatem ubi non erat, errans, et non inveniens, juxta illud in psalmo : *Erravi sicut ovis quæ periit.* Denique in lectulo se memorat tunc adhuc esse, tamquam ætate imbecillem ac parvulam sensu.

11. Si tamen ita construas, *In lectulo meo*, subaudis, exsistens vel jacens, *quæsivi quem diligit anima mea*, non quæsivi in lectulo, sed ens in lectulo quæsivi : hoc est, Cum adhuc infirma et invalida forem, et omnino minus idonea sequi sponsum quocumque iret, sequi ad ardua et excelsa sublimitatis illius; incidi in multos, qui cognoscentes desiderium meum, dicebant mihi : *Ecce hic est Christus, ecce illic est :* et neque hic, neque illic erat. Incidi autem, et non ad insipientiam mihi. Nam quo propius accessi, et exploravi diligentius, eo citius certiusque cognovi, veritatem apud eos minime esse. Quæsivi enim, et non inveni : et deprehendi noctes, qui se dies mentiebantur.

12. Et dixi : *Surgam, et circuibo civitatem : per vicos et plateas quæram quem diligit anima mea.* Intuere vel nunc, quia jacet quæ dicit : *Surgam.* Pulcre omnino. Quidni surgeret, cognito de resurrectione dilecti? Cæterum, o beata, si consurrexisti cum Christo, quæ sursum sunt sapias oportet; neque deorsum, sed sursum quæras Christum necesse est, ubi sedet in dextera Patris. Sed *circuibo*, ais, *civitatem.* Ad quid? In circuitu impii ambulant. Judæis istud relinquito, quibus proprius eorum Propheta hoc vaticinatus est, quia *famem patientur ut canes, et circuibunt civitatem.* Et si introieris in civitatem, secundum Prophetam alium, *ecce attenuati fame :* quod utique non esset, si in ea fuisset panis vitæ. Surrexit de corde terræ, sed super terram non remansit. Ascendit autem ubi erat prius. Nam qui descendit, ipse est et qui ascendit, panis vivus qui de cœlo descendit, ipse Sponsus Ecclesiæ Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXXVI.

De claritate Sponsi, in qua coæqualis Patri sedet a dextris gloriæ ejus : et qualiter boni pastores debent esse solliciti, vigiles et discreti circa pascendas animas sibi commissas.

1. *Per vicos et plateas quæram quem diligit anima mea.* Adhuc ut parvula sapit. Puto arbitrata est, egressum de tumulo publicum mox petiisse, ut solito doceret populos, ac sanaret infirmos, et ut manifestaret gloriam suam in Israel, si forte reciperent resurgentem de morte, qui se recepturos, promittebant descendentem de cruce. Verum ille perfecerat opus, quod sibi dederat Pater ut faceret; quod sane ista intellexisse debuerat vel ex voce pendentis, illa scilicet, qua ilico exspiraturus ait : *Consummatum est.* Non erat jam quod se denuo crederet turbis, quæ nec sic forsitan erant in eum crediture. Et festinabat ad Patrem, qui sibi diceret : *Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Fortius nempe atque divinius, cum exaltatus fuerit a terra, omnia trahet ad seipsum. Hæc autem per vicos et plateas quærendum putavit, fruendi avida, sed ignara mysterii. Iterum ergo frustrata repetit dicens, *Quæsivi illum, et non inveni;* ut sermo impleretur quem dixit : *Quia vado ad Patrem, et jam non videbitis me.*

2. Dicat forsitan ista : Quomodo ergo credent in eum, quem non videbunt? Quasi fides ex visu sit, et non potius ex auditu. Quid magni est credere quod videris, et tuis non negare oculis fidem quid laudis meretur? Sed si quod non videmus speramus, per patientiam exspectamus; et patientia meritum est. *Beati*, denique, *qui non viderunt, et crediderunt.* Proinde ut non evacuetur meritum fidei, subducat se visui, dans virtuti locum. Etiam et tempus est, ut jam in suum sese recipiat. Quæris, in quem suum? In dexteram Patris. Neque enim rapinam arbitrabitur esse se æqualem Deo, cum sit in forma Dei. Ergo is

sit Unigeniti locus, in quo omnis ejus injuria propulsata videatur. Sedeat sane juxta, non infra, ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. In hoc apparebit majestatis æqualitas, si nec inferiorem Patre, nec posteriorem suspexeris. At ista interim nihil horum advertit : sed quasi ebria præ amore hac illacque discurrens, quærit oculis, quem jam oculus non contingit, sed fides. Non enim existimat Christum aliter oportere intrare in gloriam suam, nisi prius resurrectionis gloria palam mundo innotescente confutetur impietas, exsultent fideles, glorientur discipuli, populi convertantur, demumque ab universis glorificetur ipse, cum ex præsentia resurgentis cunctis claruerit veritas prædicentis. Falleris, o sponsa. Oportet quidem hæc fieri, sed in tempore.

3. Nunc vero interim vide, ne forte id dignum magis et supernæ consentaneum justitiæ sit, si non detur sanctum canibus, et margaritæ porcis : si potius, secundum Scripturam, tollatur impius, ne videat gloriam Dei ; si non fraudetur fides merito, quæ tunc sane probatior esse dignoscitur, cum creditur quod non videtur : si penes ipsam servetur dignis, quod occultatur indignis; ut qui *in sordibus sunt sordescant adhuc, et justi justificentur magis*, si non dormitent præ tædio. Cœli et cœli cœlorum tabescant et confundantur ab exspectatione sua, si non ipse Pater omnipotens diutius jam frustretur a desiderio cordis sui : si non demum Unigenitus ultra ab introitu gloriæ suæ (quod vel solum indignissimum est) aliquatenus retardetur. Quanti putas æstimanda sit gloria quantacumque mortalium, ut ab ea, quæ a Patre suo ab æterno parata est, debeat eum vel ad modicum retinere? Adde quod nulla ratione in longius protrahi decet ipsius Filii petitionem. Quam dicam petitionem quæris? Nempe illam, qua dicit : *Pater, clarifica Filium tuum.* Quod tamen eum petiisse senserim, non ut supplicem, sed ut præscium. Libere petitur, quod in potestate petentis accipere est. Ergo dispensatoria est Filii petitio, non necessaria : quippe donantis cum Patre, quicquid a Patre acceperit.

4. Ubi et hoc dicendum, quia non solum Pater clarificat Filium, sed et Filius clarificat Patrem : ne quis dicat Filium minorem Patre, quasi qui a Patre clarificetur, cum et ipse clarificet Patrem, dicente Filio : *Pater, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te.* Sed forte adhuc summittendum putes Filium, quod quasi inglorius videatur a Patre recipere claritatem, quam demum Patri refundat. Audi quia non est ita. *Clarifica me*, inquit, *Pater, claritate quam habui, priusquam mundus fieret, apud te.* Si ergo claritas Filii posterior non est, utpote quæ ab æterno est : ex æquo se clarificant Pater et Filius. Et si ita est, ubi Patris primatus? Æqualitas profecto est, ubi coæternitas est. Et usque adeo æqualitas, ut una sit claritas amborum, sicut ipsi unum sunt. Unde mihi videtur dicendo rursum, *Pater, clarifica nomen tuum*, non sane aliud petere, quam se clarificari, in quo, et per quem nomen Patris proculdubio clarificaretur et responsum accepit a Patre : *Et clarificavi, et iterum clarificabo.* Quæ quidem ipsa Patris responsio non parva Filii glorificatio fuit. Cæterum abundantius ad fluenta Jordanis, augustiusque clarificatus dignoscitur, et Johannis testimonio, et columbæ designatione, et voce Patris dicentis : *Hic est Filius meus dilectus.* Sed et in monte coram tribus Discipulis nihilominus magnificentissime clarificatus est, tum voce eadem denuo ad se cœlitus delapsa, tum mira illa eximiaque transfiguratione corporis sui, tum etiam Prophetarum attestatione duorum, qui ibidem apparuerunt cum eo loquentes.

5. Superest ergo ut juxta promissum Patris semel adhuc clarificetur, eaque erit plenitudo gloriæ, cui non queat amplius addi. Sed ubi illa dabitur benedictio? Non enim, ut ista suspicata est, in plateis vel vicis, nisi forte in illis, de quibus dicitur : *Plateæ tuæ, Jerusalem, sternentur auro mundo, et per omnes vicos tuos alleluia cantabitur.* In his

revera illam recepit a Patre Filius claritatem, cui non poterit similis inveniri, ne in cœlestibus quidem. Cui enim aliquando Angelorum dictum est, *Sede a dextris meis?* Non modo autem de numero Angelorum, sed nec de superioribus quidem reliquis beatorum ordinibus omnino quis repertus idoneus est ad capessendam superexcellentem hanc gloriam. Ad neminem prorsus illorum facta est vox illa gloriæ singularis, nemini vocis in se efficientiam experiri datum. Sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates, profecto desiderant in eum prospicere, non se illi comparare præsumunt. Igitur Domino meo singulariter a Domino et dictum, et datum est, sedere a dextris gloriæ ipsius, utpote in gloria coæquali, in essentia consubstantiali, pro generatione consimili, majestate non dispari, æternitate non posteriori. Ibi, ibi illum qui quæret inveniet, et videbit gloriam ejus : non gloriam quasi unius cæterorum, sed plane *gloriam quasi Unigeniti a Patre*.

6. Quid facies, o sponsa? Putas potes sequi eum illuc? Aut te ingerere audes vel vales huic tam sancto arcano, tamque arcano sanctuario, ut Filium in Patre, et Patrem intuearis in Filio? Non utique. Ubi est ille, tu non potes venire modo, venies autem postea. Age tamen, sequere, quære; nec te inaccessibilis illa claritas vel sublimitas a quærendo deterreat, ab inveniendo desperare faciat. *Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti. Prope est*, inquit, *verbum in ore tuo, et in corde tuo*. Crede, et invenisti. Nam credere invenisse est. Norunt fideles inhabitare Christum per fidem in cordibus suis. Quid propius est? Quære ergo secura, quære devota. Bonus est Dominus animæ quærenti se. Quære votis, sequere actibus, fide inveni. Quid non inveniat Fides? ATTINGIT inaccessa, deprehendit ignota, comprehendit immensa, apprehendit novissima, ipsam denique æternitatem suo illo vastissimo sinu quodam modo circumcludit. Fidenter dixerim, æternam beatamque Trinitatem, quam non intelligo, credo; et fide teneo, quam non capio mente.

7. Sed dicit aliquis : Quomodo credet sine prædicante, cum fides ex auditu sit, auditus per verbum prædicationis? Deus hoc providebit. Et ecce jam præsto sunt qui novam sponsam, cœlesti nupturam sponso, de quibus oportet, instruant et informent, fidem doceant, formam pietatis ac religionis tradant. Audi namque quid adjiciat. *Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem*. Qui enim vigiles hi? Nempe illi, quos Salvator in Evangelio beatos pronuntiat, si, cum venerit, invenerit vigilantes. Quam boni vigiles, qui nobis dormientibus ipsi pervigilant, quasi rationem reddituri pro animabus nostris! Quam boni custodes, qui vigilantes animo, atque in orationibus pernoctantes, hostium insidias sagaciter explorant, anticipant consilia malignantium, deprehendunt laqueos, eludunt tendiculas, retiacula dissipant, machinamenta frustrantur! Hi sunt fratrum amatores et populi Christiani qui multum orant pro populo et universa sancta civitate. Hi sunt, qui multum solliciti pro sibi commissis dominicis ovibus, cor suum tradunt ad vigilandum diluculo ad Dominum qui fecit illos, et in conspectu Altissimi deprecantur. Et vigilant, et deprecantur, scientes suam insufficientiam in custodienda civitate, et quia nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam.

8. Porro cum Dominus ita præcipiat, *Vigilate, et orate, ne intretis in tentationem*; liquet quod absque duplici hoc exercitio fidelium, studioque custodum, non potest esse secura civitas, non sponsa, non oves. Horum differentiam quæris? Unum sunt. Civitas propter collectionem, sponsa propter dilectionem, oves propter mansuetudinem. Vis scire hoc sponsam, quod civitatem esse? *Vidi*, inquit, *civitatem sanctam Jerusalem novam descendentem de cœlo a Deo, paratam tamquam sponsam, ornatam viro suo*. Identidem tibi hoc et de ovibus liquido apparebit, si recorderis, primus ille custos (Petrum loquor) cum sibi primo oves committerentur,

quam attente simul de amore commonitus sit. Quod utique tanta cura sapiens creditor non fecisset, nisi se sentiret sponsum, id sibi utique ex intimo respondente conscientia. Audite hæc, amici Sponsi, si tamen amici. At parum dixi, amici : amicissimi sint oportet, qui privilegio tantæ familiaritatis donantur. Non otiose toties repetitum est, *Petre amas me*, in commissione ovium. Et ego quidem id significatum perinde puto, ac si illi dixisset Jesus : Nisi testimonium tibi perhibente conscientia quod me ames, et valde perfecteque ames, hoc est plus quam tua, plus quam tuos, plus quam etiam te, ut hujus repetitionis meæ numerus impleatur; nequaquam suscipias curam hanc, nec te intromittas de ovibus meis, pro quibus sanguis utique meus effusus est. Terribilis sermo, et qui possit etiam impavida quorumvis tyrannorum corda concutere.

9. Propterea attendite vobis, quicumque opus ministerii hujus sortiti estis; attendite, inquam, vobis, et pretioso deposito, quod vobis creditum est. CIVITAS est : vigilate ad custodiam, concordiamque. SPONSA est : studete ornatui. OVES sunt : intendite pastui. Et hæc tria ad illam Domini trinam sciscitationem forte non incongrue pertinere dicentur. Porro custodia civitatis ut sit sufficiens, trifaria erit, a vi tyrannorum, a fraude hæreticorum, a tentationibus dæmonum, Sponsæ vero ornatus in bonis operibus, et moribus, et ordinibus. At pastus ovium communiter quidem in pascuis Scripturarum, tamquam in hæreditate Domini : sed est distinctio in illis. Nam sunt mandata, quæ duris atque carnalibus animis imponuntur ex lege vitæ et disciplinæ : et sunt olera dispensationum, quæ infirmis et pusillis corde de respectu misericordiæ apponuntur : et sunt consiliorum solida fortiaque, quæ ex intimis sapientiæ proponuntur sanis, et qui exercitatos habent sensus ad discretionem boni et mali. Parvulis namque, tamquam agniculis, adhortationis lac potus datur, non esca. Ad hæc boni sollicitique pastores impinguare pecus non cessant bonis lætisque exemplis, et suis magis, quam alienis. Nam si alienis et non suis; ignominia est illis, et pecus ita non proficit. Si enim, verbi causa, ego qui videor inter vos pastoris gerere curam, vobis apposuero Moysi mansuetudinem, patientiam Job, misericordiam Samuelis, David sanctitatem, et si qua sunt ejusmodi exempla bonorum, immitis ipse et impatiens, atque immisericors et minime sanctus : sermo (ut vereor) minus sapide eveniet, et vos minus avide capietis. Verum hoc supernæ pietati relinquo, ut quod minus vobis ex nobis est, ipsa suppleat, et quod perperam, ipsa corrigat. Nunc vero bonus pastor hoc quoque curabit, ut secundum Evangelium inveniatur habere sal in semetipso; sciens, quia sermo sale conditus quantum placuerit ad gratiam, tantum proderit ad salutem. Hæc interim de custodia civitatis, atque ornatu sponsæ, necnon et pastu ovium dicta sint.

10. Volo tamen adhuc eadem paulo expressius designare propter eos, qui dum avide nimis honoribus inhiant, minus provide gravibus se supponunt oneribus, exponunt periculis : ut sciant ad quid venerint, sicut scriptum est : *Amice, ad quid venisti?* Ni fallor, ad solam civitatis custodiam, ut quantum satis est procuretur, opus est viro forti, spirituali, fideli. Forti ad propulsandas injurias, spirituali ad deprehendendas insidias, fideli qui non quæ sua sunt quærat. Porro autem ad mores honestandos vel corrigendos (quod utique ad decorem pertinet sponsæ) quis non liquido agnoscat pernecessariam fore cum multa quidem diligentia disciplinæ censuram? Eapropter omnis, cui hoc opus incumbit, oportet ferveat zelo illo, quo accensus præcipuus ille æmulator sponsæ Domini aiebat : *Æmulor vos Dei æmulatione; despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo.* Jam quomodo in pascua divinorum educet eloquiorum greges dominicos pastor idiota? Sed et si doctus quidem fuerit, non sit autem bonus; verendum ne non tam nutriat doctrina uberi, quam sterili vita noceat. Temere

itaque et in hac parte hoc onus subitur absque scientia pariter, vitaque laudabili. Sed ecce, quod non laudamus, finis indicitur, ubi non erat finis. Evocamur in materiam alteram, et cui hanc cedere indignum. Angor undique, et quod ægrius feram ignoro, avelli ab ista, an distendi in illa : nisi quod utrolibet simul utrumque molestius. O servitutem! o necessitatem! non quod volo hoc ago, sed quod odi illud facio. Notate tamen ubi desinimus, ut quam cito in id redire liberum erit, inde mox ordiamur, in nomine Sponsi Ecclesiæ Jesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXXVII.

De malis Pastoribus Ecclesiæ; item quomodo Beati in cœlo simul cum Angelis adjutorio sunt electis adhuc peregrinantibus.

1. Eia expediti sumus. Diximus hesterno sermone, quales in via hac qua ambulamus, vellemus habere duces, non quales habemus. Longe dissimiles experimur. Non omnes sunt amici sponsi, quos hodie sponsæ hinc inde assistere cernis, et qui (ut vulgo aiunt) eam quasi addextrare videntur. Pauci admodum sunt, qui non quæ sua sunt quærant, ex omnibus caris ejus. Diligunt munera, nec possunt pariter diligere Christum : quia manus dederunt mammonæ. Intuere quomodo incedunt nitidi et ornati, circumamicti varietatibus, tamquam sponsa procedens de thalamo suo. Nonne si quempiam talium repente eminus procedentem aspexeris, sponsam potius putabis, quam sponsæ custodem? Unde vero hanc illis exuberare existimas rerum affluentiam, vestium splendorem, mensarum luxuriem, congeriem vasorum argenteorum et aureorum, nisi de bonis sponsæ? Inde est, quod illa pauper, et inops, et nuda relinquitur, facie miseranda, inculta, hispida, exsangui. Propter hoc non est hoc tempore ornare sponsam, sed spoliare; non est custodire, sed perdere; non est defendere, sed exponere; non est instituere, sed prostituere; non est pascere gregem, sed mactare et devorare, dicente de illis Domino : *Qui devorant plebem meam, ut cibum panis*; et *Quia comederunt Jacob, et locum ejus desolaverunt;* et in alio Propheta : *Peccata populi mei comedent*; quasi dicat : Peccatorum pretia exigunt, et peccantibus debitam sollicitudinem non impendunt. Quem dabis mihi de numero Præpositorum, qui non plus invigilet subditorum vacuandis marsupiis, quam vitiis exstirpandis? Ubi qui orando flectat iram; qui prædicet annum placabilem Domino? Leviora loquimur : graviora gravius manet judicium.

2. Sine causa tamen vel his, vel illis immoramur, quia non audiunt nos. Sed et si litteris forsitan mandentur ista quæ dicimus, dedignabuntur legere : aut si forte legerint, mihi indignabuntur, quamvis rectius sibi hoc facerent. Propterea relinquamus istos, non inventores sponsæ, sed venditores; et inquiramus potius illos, a quibus sponsa se inventam loquitur. Et quidem illorum isti sortiti sunt ministerii locum, sed non zelum. Successores omnes cupiunt esse, imitatores pauci. O utinam tam vigiles reperirentur ad curam, quam alacres currunt ad cathedram! Vigilarent utique, sollicite servantes ab illis inventam, sibi creditam. Immo vero evigilarent pro semetipsis, nec sinerent de se dici : *Amici mei, et proximi mei adversum me appropinquaverunt et steterunt.* Justa omnino querimonia, nec ad ullam justius, quam ad nostram referenda ætatem. Parum est nostris vigilibus quod non servant nos, nisi et perdant. Alto quippe demersi oblivionis somno, ad nullum dominicæ comminationis tonitruum expergiscuntur, ut vel suum ipsorum periculum expavescant. Inde est, ut non parcant suis, qui non parcunt sibi, perimentes pariter et pereuntes.

3. Sed enim quinam illi sunt vigiles, a quibus se inventam perhibet sponsa? Nempe Apostoli, atque apostolici viri. Vere hi sunt qui custodiunt civitatem, id est eam ipsam quam invenerunt Ecclesiam, eoque vigilantius, quo nunc temporis gravius periclitantem conspi-

ciunt, a malo utique domestico et intestino, sicut scriptum est : *Et inimici hominis domestici ejus.* Neque enim pro qua usque ad sanguinem restiterunt, suo derelinquunt patrocinio destitutam, sed protegunt et custodiunt eam die ac nocte, hoc est in vita et in morte sua. Et si *pretiosa est in conspectu Domini mors Sanctorum ejus*, non ambigo ego quin etiam tanto in morte potentius id agant, quanto in ipsa amplius confortatus est principatus eorum.

4. Sic ista asseris, ait quis, ac si oculis tuis videris ea : sunt autem ab humanis seclusa conspectibus. Cui ego : Si tu tuorum oculorum testimonium fidele putas, testimonium Dei majus est. Ait vero : *Super muros tuos Jerusalem constitui custodes : tota die et tota nocte, in perpetuum non tacebunt.* Sed de Angelis, inquis, id dictum est. Non abnuo : omnes sunt administratorii spiritus. At quis me prohibeat itidem et de istis sentire, qui potentia quidem minime jam ipsis Angelis impares sunt; affectu autem et misericordia eo nobis forsitan germaniores exsistunt, quo natura conjunctiores? Junge et tolerantiam earumdem passionum et miseriarum, in quibus nos pro tempore adhuc versamur. Nihilne amplius miserationis pro nobis vel sollicitudinis operabitur in mentibus sanctis, quod et se transisse per eas proculdubio meminerunt? Nonne illa ipsorum vox est, *Transivimus per ignem et aquam, et eduxisti nos in refrigerium?* Quid? Ipsi transierunt, et nos in mediis ignibus vel fluctibus derelinquent, nec saltem manum porrigere dignabuntur periclitantibus filiis? Non est ita. Bene tecum agitur, o mater Ecclesia, bene tecum agitur in loco peregrinationis tuæ : de cœlo et de terra venit auxilium tibi. Qui custodiunt te, non dormitant, neque dormiunt. Custodes tui Angeli sancti, vigiles tui spiritus et animæ Justorum. Non errant qui te ab utrisque inventam spiritibus senserint, ab utrisque pariter custodiri. Et est hujus sollicitudinis ratio quibusque sua : his quidem, quod sine te non consummentur : illis vero, quod nisi de te ad sui plenitudinem minime restaurentur. Nam quis nesciat satana cadente de cœlo et ejus complicibus, numerum supernæ multitudinis parte non modica imminutum? De te itaque omnes consummationem exspectant, alii numeri, alii desiderii sui. Agnosce proinde vocem in psalmo : *Me exspectant justi, donec retribuas mihi.*

5. Et advertendum, quod non ista illos, sed illi istam potius invenisse referuntur, utque ego suspicor ad hoc ipsum studio destinati. Nam quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Denique habes loquentem in Evangeliis : *Ite, ecce ego mitto vos.* Et : *Ite, prædicate Evangelium omni creaturæ.* Ita est. Illa quærebat sponsum, et sponsum non latebat. Nempe qui in hoc ipsum excitaverat eam ut se quæreret, et dederat illi cor ad præcepta, et legem vitæ et disciplinæ, dummodo esset qui instrueret et doceret viam prudentiæ. Et misit in occursum ejus plantatores et rigatores, qui eam enutrirent, et confirmarent in omni certitudine veritatis, hoc est, indicarent illi certamque redderent de dilecto; quia veritas est quam quærit, et quam vere diligit anima ejus. Et revera QUIS FIDUS verusve animæ amor, nisi utique is, quo veritas adamatur? Rationis sum compos, veritatis sum capax : sed utinam non forem, si amor veri defuerit. Horum quippe ramorum is fructus est, et ego radix. NON SUM SECURUS a securi, si absque eo inveniar. In illo nimirum naturæ munere illud divinæ imaginis enitere insigne haud dubium est, ex quo cæteris præstet animantibus. Inde est quod audet anima mea ad dulces castosque assurgere veritatis amplexus, et sic in amore ipsius tota securitate ac suavitate quiescere, si tamen inveniat gratiam in oculis tanti Sponsi, ut dignam reputet, quæ ad hanc pertingat gloriam; immo ipse eam sibi exhibeat non habentem maculam aut rugam, aut aliquid ejusmodi. Quanti putas esse discriminis, quave dignum pœna, tantum Dei donum otiosum tenere? Verum hoc alias.

6. Nunc vero sponsa quem quærebat, minime reperit; et quos non quærebat, reperta est ab ipsis. Audiant hoc, qui

sine duce et præceptore vias vitæ ingredi non formidant; ipsi sibi in arte spirituali exsistentes et discipuli pariter et magistri. Non sufficit hoc : etiam coacervant discipulos sibi, cæci duces cæcorum. Quam multi ex hoc a recto tramite periculosissime aberrasse comperti sunt! Nimirum ignorantes astutias satanæ et cogitationes ipsius, factum est ut qui spiritu cœperant, carne consummarentur, abducti turpiter, lapsi damnabiliter. Videant proinde qui ejusmodi sunt, quomodo caute ambulent, et de sponsa exemplum sumant, quæ non prius ad eum, quem desiderabat, ullo modo valuit pervenire, quam sibi occurrerent, quorum magisterio uteretur ad cognoscendum de dilecto, certe ad discendum timorem Domini. SEDUCTORI dat manum, qui dare dissimulat præceptori. Et qui dimittit oves in pascua absque custode, pastor est non ovium, sed luporum.

7. Nunc jam videamus de sponsa, quomodo se dicat inventam. Mihi enim insuete satis verbum inventionis posuisse videtur. Nam ita hoc dicit, ac si uno de loco Ecclesia venerit. Venit autem ab Oriente et Occidente juxta verbum Domini, et a cunctis finibus terræ. Sed neque aliquando congregata est in unum locum, ubi ab Apostolis seu ab Angelis inveniretur deducenda vel dirigenda ad eum, quem diligit anima sua. Fueritne prius inventa quam collecta? Non : quia nec erat. Quamobrem si collectam, si congregatam, si certe (quod magis vocabulo Ecclesiæ competit) convocatam a prædicatoribus se dixisset, transissem simpliciter, minime in aliquo cunctabundus. Coadjutores enim Dei sunt, quem et audiere loquentem : *Qui non colligit mecum, dispergit.* Sed neque hoc mihi ab re videbitur, si dixerit quis ab eis fundatam sive ædificatam. Siquidem hoc fecerunt una cum illo, qui in Evangeliis loquitur : *Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Et, *quia fundata est supra firmam petram.* Nunc vero nihil horum loquens, sed præter solitum quidem perhibens se inventam; cunctari aliquantum nos facit, atque in suspicionem adducit latere loco, quod sit diligentius intuendum.

8. Volebam, fateor, præterire, meque subducere huic scrutinio, cui sufficere non sentirem. Cæterum reminiscens in quantis æque dubiis et obscuris, vobis quidem sursum corda levantibus, etiam supra spem meam adjutum me senserim, pudet diffidentiæ : et reprehendens timorem meum, adorior non quidem temere, quod timide refugiebam. Aderit (ut confido) solitum adjutorium : quod si minus, apud benevolos tamen auditores non erit otiosum quod volui. Verum hoc habebit sequens sermo principium, nam præsentem hic claudimus. Ipse autem det vobis ea quæ dicuntur non solum tenere memoriter, sed et ardenter diligere, et efficaciter adimplere, Sponsus Ecclesiæ Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXXVIII.

Quod sponsa, id est Ecclesia electorum, prædestinata est a Deo ante sæcula, et præventa ab eo ut quæreret eum, et converteretur.

1. AD verbum inventionis (si bene memini) illic stetimus et hæsimus, scrupulosius videlicet audientes, quod sponsa a prædicatoribus suis se inventam dixerit. Porro causæ nostræ cunctationis et dubitationis a nobis expressæ sunt, et visum est aliquid esse quærendum : sed non in calce sermonis, quo jam arctabamur, quod quæsitum est, potuit explicari. Quid restat, nisi ut debitum jam solvamus? In explicatione sacramenti magni (illud loquor, quod Doctor gentium interpretatus est, in Christo et in Ecclesia, sanctum castumque connubium; ipsum est opus nostræ salutis :) in eo, inquam, tres sibi invicem cooperantur, Deus, Angelus, Homo. Et Deus quidem quidni operetur, et curam gerat nuptiarum dilecti Filii sui? Ipse vero, ac tota voluntate. Et utique per se ipse sufficeret, et absque adminiculo horum : hi autem sine ipso possunt facere nihil. Ergo quod ex illis adscivit in opus ministerii hujus, non

sibi solatium, sed profectum quæsivit illis. Nam hominibus quidem merita locavit in opere, secundum illud : *Dignus est operarius mercede sua*. Et quia *unusquisque secundum proprium laborem accipiet*, sive qui in fide plantat, sive qui rigat quod plantatum fuerit. Angelorum autem cum ad salutem humani generis ministerio utitur, nonne facit ut ab hominibus Angeli diligantur? Nam quia ab Angelis homines diligantur, inde vel maxime adverti potest, quod antiqua suæ civitatis damna ex hominibus resarcitum iri Angeli non ignorant. Nec aliis profecto legibus regnum caritatis regi decebat, quam piis ipsorum, qui pariter regnaturi sunt, mutuisque amoribus, et puris affectionibus in invicem, et in Deum.

2. Est autem in modo operandi differentia multa, pro cujusque nimirum operarii dignitate. Deus nempe facit quod vult sola ipsa facilitate volendi, sine æstu, sine motu, sine præjudicio loci vel temporis, vel causæ, vel personæ. Est enim Dominus sabaoth, qui cum tranquillitate judicat omnia. Est et Sapientia disponens omnia suaviter. Porro Angelus non absque motu operatur, tam locali, quam temporali, sine æstu tamen. Homo autem nec ab æstu animi, nec a motu corporis animique liber est in operando. Denique cum timore et tremore suam ipsius jubetur operari salutem, atque in sudore vultus sui comedere panem suum.

3. His ita explicitis, intuere nunc mecum in hoc tam magnifico opere nostræ salutis tria esse quædam, quæ sibi vindicat auctor Deus, prævenitque in illis omnes auxiliatores et cooperatores suos, Prædestinationem, Creationem, Inspirationem. Quarum Prædestinatio, non dico ab exortu Ecclesiæ, sed ne a mundi principio quidem principium habuit, non denique a tempore illo vel illo : ante tempora est. Porro Creatio cum tempore ; Inspiratio jam in tempore fit, ubi et quando vult Deus. Sane secundum prædestinationem numquam Ecclesia Electorum penes Deum non fuit. Si miratur hoc infidelis, audiat quod magis miretur : numquam non grata exstitit, numquam non dilecta. Quidni audacter loquar arcanum, quod mihi de corde Dei promptus ille supernorum delator consiliorum aperuit? Paulum dico, qui ut multa alia, ita hoc quoque de divitiis bonitatis ejus non est veritus divulgare secretum. *Benedixit nos*, inquiens, *in omni benedictione spirituali, in cœlestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in caritate*. Et addit : *Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipso, secundum propositum voluntatis suæ, in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo*. Nec dubium quin voce omnium electorum ista dicantur : et ipsi Ecclesia sunt. In illo igitur tam profundo æternitatis sinu, antequam in lucem opusque prodiret hujus creationis, quis illam vel beatorum spirituum invenire aliquo modo valuerit, nisi si cui ipsa æternitas Deus voluerit revelare?

4. Sed et cum jam ad nutum creantis visa est emersisse in species formasque has factitias atque visibiles, non continuo tamen inventa est a quoquam hominum vel Angelorum, eo quod non agnosceretur, imagine terrestris hominis adumbrata, et operta mortis caligine. Sine quo profecto generalis velamine confusionis nemo filiorum hominum intravit hanc vitam, uno sane excepto, qui ingreditur sine macula. Emmanuel is est, qui tamen et ipse ex nobis, pro nobis nostri se induit maledicti, nostrique peccati similitudinem, non veritatem. Sic enim habes, quia *apparuit in similitudine carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum in carne*. De cætero unus omnibus per omnia introitus est, electis dico et reprobis. Non enim est distinctio. Omnes peccaverunt, et omnes capitium suæ verecundiæ portant. Propter hoc itaque, etsi in rebus conditis jam creata exsistens Ecclesia, nec sic tamen a creatura ulla inveniri poterat vel agnosci, miro utroque modo interim latens, et intra gremium beatæ prædestinationis, et intra massam miseræ damnationis.

5. Cæterum quam celaverat ab æterno prædestinans Sapientia, et item creans Potentia minime prodiderat ab initio; visitans profecto gratia suo in tempore revelavit, secundum operationem, quam ideo Inspirationem supra nominavi, quod de Sponsi spiritu humanis infusum spiritibus quippiam fuerit in præparationem Evangelii pacis, id est parare viam Domino, atque Evangelio gloriæ ejus ad corda omnium, quotquot erant prædestinati ad vitam. Frustra vigiles laborassent in prædicando, si non hæc gratia præcessisset. Nunc vero videntes velociter currere verbum, et populos nationum ad Dominum in omni facilitate converti, concurrere in unitatem fidei tribus et linguas, atque in unam colligi matrem catholicam terminos terræ; cognoverunt de divitiis gratiæ, quæ a sæculis absconditæ tenebantur in abdito prædestinationis æternæ, et gavisi sunt eam se invenisse, quam ante sæcula Dominus elegerat in sponsam sibi.

6. Ex quo (ut opinor) clarum fit non otiosum esse, quod se inventam ab his sponsa testata est; sed propterea quod se ab ipsis collectam agnosceret, non electam; compertam, non conversam. Ei nempe adscribenda cujusque conversio est, cui dicere necesse habent universi illud de psalmo : *Converte nos Deus salutaris noster*. Sed non æque illi fortassis inventionis vocem competenter aptarim, sicut conversionis. Immo vero sic est. Non est invenire Domino, sed prævenire, et inventionem præventio excludit. Denique quid inveniat, qui nihil umquam non novit? *Novit Dominus qui sunt ejus*, ait quidam. Ipse vero quid? *Ego scio*, ait, *quos elegerim a principio*. Plane quam ab æterno præscivit, quam elegit, quam dilexit, quam condidit; rationis non erat ab eodem perhiberi inventam. Præparatam tamen ab ipso ut inveniretur, fidenter dixerim. Nam qui vidit, testimonium perhibuit: et scimus quia verum est testimonium ejus. *Vidi*, inquit, *civitatem sanctam Jerusalem novam descendentem de cœlo, a Deo paratam tamquam sponsam ornatam viro suo :* isque e vigilibus unus, qui custodiunt civitatem. Sed audi ipsum ejus præparatorem, veluti digito eam demonstrantem vigilibus, sed sub tropo altero. *Levate oculos vestros*, ait, *et videte regiones, quia albæ sunt jam*, id est præparatæ, *ad messem*. Ex hoc Paterfamilias operarios invitat ad opus, quando jam senserit sic omnia præparata, ut absque multo suo ipsorum labore gloriari et dicere queant, quoniam *coadjutores Dei sumus*. Quid enim facturi sunt? Nempe sponsam quæsituri, inventæque indicaturi de dilecto. Non enim suam quærent, sed Sponsi gloriam,quoniam Sponsi amici sunt. Et pro hac non multum apud illam laborabunt : adest, jamque illum tota devotione requirit, in tantum præparata est voluntas ejus a Domino.

7. Denique necdum illis quicquam loquentibus interrogat de dilecto, et prævenit prædicatores suos præventa ipsa, percunctans et dicens : *Num quem diligit anima mea vidistis ?* Bene proinde se inventam perhibuit ab his qui custodiunt civitatem, quæ a Domino civitatis præcognitam jam se noverat et præventam, quatenus illi talem eam invenirent, non facerent. Sic a Petro Cornelius, et Paulus ab Anania inventi sunt. Nam ambo præventi a Domino erant et præparati. Quid Saulo paratius, qui supplici jam et mente et voce clamaverat : *Domine, quid me vis facere ?* Nec minus Cornelius, qui eleemosynis et orationibus suis, Domino quidem eas sibi inspirante, promeruit pervenire ad fidem. Invenit quoque Philippus Nathanaelem : sed prius Dominus illum, cum esset sub ficu, jam viderat. Quæ Domini visio, numquid non præparatio fuit ? Et Andreas Simonem fratrem suum nihilominus invenisse refertur, sed prævisum æque a Domino atque præscitum, ut vocaretur Cephas, quasi fortis in fide.

8. Legimus de Maria, quod inventa fuerit in utero habens de Spiritu sancto. Existimo autem simile quid habere in hac parte sponsam Domini Matri ipsius. Nisi enim et ipsa inventa esset habens de Spiritu sancto, nequaquam ab in-

ventoribus suis tam familiariter requisisset de eo, cujus Spiritus est ille. Non sustinuit ut illi effarentur ad quid venissent : ipsa locuta est, et quidem ex abundantia cordis. *Num quem diligit anima mea vidistis ?* Sciebat quia beati oculi qui vidissent; et admirans eos qui viderant, aiebat : Num vos estis, quibus videre donatum est, quem tot reges et prophetæ voluerunt videre, et non viderunt ? Num vos estis qui meruistis in carne aspicere Sapientiam, in corpore Veritatem, in homine Deum ? Multi dicunt, Ecce hic est, et ecce illic : sed ego tutius mihi arbitror fidem accommodare vobis, qui manducastis et bibistis cum eo, postquam resurrexit a mortuis. Et hoc dictum sit de eo, quod sponsa sciscitata est a vigilibus. Si quo minus, supplebitur sermone alio. Nunc autem ex hoc vel maxime liquet præventam fuisse a Spiritu sancto : ab his vero qui custodiunt civitatem inventam compertamque, quod vere ipsa sit quam præscivit et prædestinavit ante sæcula Deus, præparavitque dilecto Filio suo delicias sempiternas in sæculis æternis, ut sit sancta et immaculata in conspectu ejus, germinans sicut lilium, et florens in æternum ante Dominum Patrem Domini mei Jesu Christi, Sponsi Ecclesiæ, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXXIX.

De amore tenaci et indissolubili, quo anima tenet sponsum : item de reditu sponsi in fine sæculi ad synagogam Judæorum salvandam.

1. Num *quem diligit anima mea vidistis?* O amor præceps, vehemens, flagrans, impetuose, qui præter te aliud cogitare non sinis, fastidis cætera, contemnis omnia præter te, te contentus. Confundis ordines, dissimulas usum, modum ignoras; totum quod opportunitatis, quod rationis, quod pudoris, quod consilii judiciive esse videtur, triumphas in temetipso, et redigis in captivitatem. En omne quod cogitat ista, et quod loquitur, te sonat, te redolet, et aliud nihil : ita tibi ipsius et cor vindicasti, et linguam. Ait : *Num quem diligit anima mea vidistis ?* Quasi vero hi sciant quid cogitet ipsa. Quem diligit anima tua, de ipso sciscitaris? Et non habet nomen? Quænam vero tu, et ille quis ? Et hæc ita dixerim propter singularitatem eloquii, et insignem verborum incuriam, qua præsens scriptura cæteris dissimilis satis apparet. Unde in epithalamio hoc non verba pensanda sunt, sed affectus. Cur ita, nisi quod amor sanctus, quem totius hujus voluminis unam constat esse materiam, non verbo sit æstimandus, aut lingua, sed opere et veritate? Amor ubique loquitur : et si quis horum quæ leguntur, cupit adipisci notitiam, amet. Alioquin frustra ad audiendum legendumve amoris carmen, qui non amat, accedit : quoniam omnino non potest capere ignitum eloquium frigidum pectus. Quomodo enim græce loquentem non intelligit qui græcum non novit, nec latine loquentem, qui latinus non est, et ita de cæteris : sic lingua amoris ei qui non amat, barbara erit, eritque sicut æs sonans, aut cymbalum tinniens. Isti vero (vigiles loquor) quoniam de Spiritu et ipsi acceperunt ut ament, sciunt quid loquitur Spiritus, et amoris vocibus optime compertis sibi, in promptu habent respondere in simili lingua, id est studiis amoris pietatisque officiis.

2. Denique ita in brevi edoctam emittunt de eo quod quærit, ut dicat : *Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea.* Bene *paululum*, quia verbum abbreviatum fecerunt ei, Symbolum fidei tradentes. Et quod sequitur, tale est. Oportebat quidem sponsam transire per eos, per quos cognosceret veritatem : sed tamen et pertransire. Nisi enim pertransisset et ipsos, non invenisset quem quærebat. Atque hoc ipsum suasam ab illis non ambigas. Non enim prædicabant semetipsos, sed Dominum suum Jesum, qui absque dubio et supra ipsos est, et ultra. Unde et ait : *Transite ad me omnes qui concupiscitis me.* Nec sufficiebat transire, sed et pertransire docetur. Siquidem pertransierat is quem vestigabat. Non modo enim de morte ad vitam transierat, sed

pertransierat ad gloriam. Quidni etiam hanc oportuit pariter pertransire? Alioquin non poterat apprehendere, quem non per eadem vestigia sequeretur quocumque ierat.

3. Et ut quod dico clarius sit, si Dominus meus Jesus surrexisset quidem a mortuis, sed ad cœlos minime ascendisset, non poterat dici de eo, quod pertransierit, sed tantum transierit : ac per hoc sponsam illum quærentem transire solummodo oporteret, non pertransire. Nunc vero quoniam jam resurgendo transierat, et adjecerat pertransire, utique ascendendo; merito se etiam ista non transisse, sed pertransisse perhibuit, quæ hunc quidem fide et devotione ad cœlos usque secuta est. Igitur credere resurrectionem transire est, credere etiam ascensionem pertransire. Et fortasse (quod una dierum dixisse me memini cum tractarem) noverat illam, istam non noverat. Ergo quod sibi deerat instructa ab illis, quia scilicet qui resurrexerat, etiam ascendisset; ascendit et ipsa pariter, hoc est pertransiit, et invenit. Quidni invenerit pertingens mente, ubi ille corpore est? *Paululum cum pertransissem eos.* Et bene *eos*. Nam tam ipsos, quam cætera membra sua, quæ sunt super terram, caput nostrum punctis præcessit duobus, atque transscendit, resurrectione (ut jam diximus) et ascensione. Etenim primitiæ Christus. Quod si ille præcessit; et fides nostra. Ubi enim illa eum non sequeretur? Si ascenderit in cœlum, ipsa illic est; si descenderit in infernum, adest : et si sumpserit pennas suas diluculo, et habitaverit in extremis maris; illuc, ait, manus tua deducet me, et tenebit me dextera tua. Nonne denique secundum hanc omnipotens et summe bonus Pater Sponsi consuscitavit, et consedere nos fecit in dextera sua? Atque hoc pro eo quod dixit Ecclesia, quia *pertransivi eos* : quoniam et semet pertransiit, fide stans, quo necdum reipsa pervenit. Arbitror et illud planum, cur se pertransisse potius, quam transisse dicere maluit. Et nos transeamus ad ea quæ sequuntur.

4. *Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ.* Ita est, extunc et deinceps non deficit genus Christianum, nec fides de terra, nec caritas de Ecclesia. Venerunt flumina, flaverunt venti, et impegerunt in eam, et non cecidit, eo quod fundata esset supra petram. Petra autem est Christus. Itaque nec verbositate Philosophorum; nec cavillationibus hæreticorum, nec gladiis persecutorum potuit ista, aut poterit aliquando separari a caritate Dei, quæ est in Christo Jesu : adeo fortiter tenet quem diligit anima sua, adeo illi adhærere Deo bonum est. *Glutino bonum est,* ait Isaias. Quid hoc tenacius glutino, quod nec aquis eluitur, nec ventis dissolvitur, nec scinditur gladiis? Denique aquæ multæ non poterunt exstinguere caritatem. *Tenui eum, nec dimittam.* Et sanctus Patriarcha : *Non te,* inquit, *dimittam, nisi benedixeris mihi.* Ita ista non vult eum dimittere, et forte magis quam Patriarcha id non vult, quia nec pro benedictione quidem. Siquidem ille benedictione accepta dimisit eum, hæc autem non sic. Nolo, inquit, benedictionem tuam, sed te. *Quid enim mihi est in cœlo, et a te quid volui super terram.* Non dimittam te, nec si benedixeris mihi.

5. *Tenui eum, nec dimittam.* Nec minus forsitan ille teneri vult, cum perhibeat dicens : *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum.* Quodque pollicens ait : *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Quid hac copula fortius, quæ una duorum tam vehementi voluntate firmata est? *Tenui eum,* inquit. Sed nihilominus ipsa vicissim tenetur ab eo quem tenet, cui alibi dicit : *Tenuisti manum dexteram meam.* Quæ tenetur, et tenet, quomodo jam cadere potest? Tenet fidei firmitate, tenet devotionis affectu. At nequaquam diu teneret, si non teneretur. Tenetur autem potentia et misericordia Domini. *Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ.* Magna Ecclesiæ caritas, quæ ne æmulæ quidem Synagogæ suas delicias invidet. Quid

benignius, quam, ut quem diligit anima sua, ipsum communicare parata sit et inimicæ? Nec mirum tamen, *quia salus ex Judæis est.* Ad locum unde exierat, revertatur Salvator, ut reliquiæ Israel salvæ fiant. Non rami radici, non matri filii ingrati sint. Non rami radici invideant quod ex ea sumpsere: non filii matri, quod de ejus suxere uberibus. Teneat itaque Ecclesia firmiter salutem, quam Judæa perdidit, ipsa apprehendit, donec plenitudo gentium introeat, et sic omnis Israel salvus fiat. Velit in commune communem venire salutem, quæ sic ab omnibus capitur, ut nil singulis minuatur. Utique hoc facit, et plus. Quid plus? Quod et nomen sponsæ illi optat, et gratiam. Prorsus super salutem hoc.

6. Incredibilis caritas, si non sermo quem locuta est ipsa, fecisset fidem. Dixit enim (si advertisti) velle se introducere quem tenebat, non modo in domum matris, sed et in cubiculum quoque, quod est prærogativæ indicium. Sufficiebat ad salutem, si domum intraret: at secretum cubiculi signat gratiam. *Hodie,* ait, *huic domui salus facta est.* Quidni sit domesticis salus, Salvatore ingresso domum? Sed quæ in cubiculum meretur recipere, seorsum habet secretum suum sibi. Salus domui fit: thalamo deliciæ reconduntur. *In domum matris meæ introducam eum,* inquit. In quam domum, nisi de qua olim prænuntiarat Judæis: *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta?* Fecit quod dixit, sicut habes et de hoc testimonium ejus in Propheta: *Reliqui,* ait, *domum meam, dimisi hæreditatem meam;* et nunc ista pollicetur reducere illum, et domui matris suæ perditam salutem restituere. Et si hoc parum videtur, audi quid boni adjiciat: *Et in cubiculum genitricis meæ.* Qui ingreditur thalamum, sponsus est. Magna amoris potentia! Salvator indignabundus exierat de domo et hæreditate sua: et nunc ad hujus gratiam mitigatus inflectitur ita, ut redeat non modo Salvator, sed et Sponsus. Benedicta tu a Domino filia, quæ et indignationem compescis, et hæreditatem restituis. Benedicta tu matri tuæ, cujus beneficio avertitur ira, revertitur salus, revertitur qui dicat illi: *Salus tua ego sum.* Non sufficit hoc: addat et dicat: *Desponsabo te mihi in fide, desponsabo te mihi in judicio et justitia, desponsabo te mihi in misericordia et miserationibus.* Sed memento, quia quæ has conciliat amicitias, sponsa est. Quomodo ergo sponsum, et hunc sponsum alteri cedit, ne dicam cupit? Non est ita. Cupit quidem illum matri filia bona, non tamen ut cedat illi, sed ut communicet. Sufficit unus duabus, nisi quod jam non erunt duæ, sed una in ipso. Ipse est enim pax nostra, qui facit utramque unam, ut sit una sponsa, et sponsus unus Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXXX.

De imagine sive Verbo Dei, et anima quæ ad imaginem est, subtilis disputatio: et de errore Gilleberti Pictavensis episcopi.

1. Quidam vestrum (ut comperi) minus æquo animo ferunt, quod ecce jam per aliquot dies, dum stupori et admirationi sacramentorum inhærere delectat, sermo quem ministramus, aut nullo fuerit, aut exiguo admodum moralium sale conditus. Id quidem præter solitum. Sed num quæ dicta sunt, revisere licet? Non procedo, nisi prius revolvam omnia. Eia, dicite, si recordamini, a quonam scripturæ loco cœperit defraudatio hæc, ut rursum inde adoriar. Meum est resarcire damna, immo Domini, de quo totum præsumimus. Quo itaque repetendum principio? An inde, *In lectulo meo quæsivi per noctes quem diligit anima mea?* Ni fallor, inde. Abhinc tantum et deinceps cura una fuit mihi, harum allegoriarum densa discussa caligine, ponere in lucem Christi et Ecclesiæ secretas delicias. Igitur redeamus ad indaganda moralia. Nec enim mihi poterit esse pigrum, quod vobis commodum fuerit. Atque hoc ita congrue fiet, si quæ dicta sunt in Christo et in Ecclesia, Verbo animæque eadem nihilominus assignemus.

2. Sed dicit mihi aliquis : Quid tu duo ista conjungis? Quid enim animæ et Verbo ? Multum per omnem modum. Primo quidem quod naturarum tanta cognatio est, ut hoc imago, illa ad imaginem sit. Deinde quod cognationem similitudo testetur. Nempe non ad imaginem tantum, sed ad similitudinem facta est. In quo similis sit quæris ? Audi de Imagine prius. Verbum est veritas, est sapientia, est justitia : et hæc imago. Cujus ? Justitiæ, sapientiæ, et veritatis. Est enim Imago hæc justitia de justitia, sapientia de sapientia, veritas de veritate, quasi de lumine lumen, de Deo Deus. Harum rerum nihil est anima, quoniam non est imago. Est tamen earumdem capax, appetensque : et inde fortassis ad imaginem. Celsa creatura, in capacitate quidem majestatis, in appetentia autem rectitudinis insigne præferens. Legimus quia Deus hominem rectum fecit, quod et magnum capacitas (ut dictum est) probat. Oportet namque id quod ad imaginem est, cum imagine convenire, et non in vacuum participare nomen imaginis, quemadmodum nec imago ipsa solo, vel vacuo nomine vocitatur imago. Habes vero de eo qui imago est, quia *cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo.* Ubi tibi utique ejus et in forma Dei innuitur rectitudo, et in æqualitate majestas : ut dum rectitudini rectitudo, et magnitudo magnitudini comparatur, consonanter sibi altrinsecus respondere appareat quod ad imaginem est, et imaginem : sicut imago quoque nihilominus in utroque respondet illi cujus imago est. Nempe ipse est, de quo sanctum David audistis in psalmis canentem, nunc quidem, *Magnus Dominus noster, et magna virtus ejus* : nunc vero, *Rectus Dominus Deus noster, et non est iniquitas in eo.* Ab isto recto et magno Deo habet Imago ejus, ut et ipsa recta, et magna sit : habet anima quæ ad imaginem est.

3. Sed dico : Nihilne ergo amplius habet Imago ab anima quæ ad imaginem est, quia et huic magnum rectumque assignamus ? Et plurimum. Hæc ad mensuram accepit, illa ad æqualitatem. Annon plus hoc ? Adverte et aliud. Huic utrumque aut creatio, aut dignatio contulit; illi generatio. Atque id magnificentius esse non dubium est. Sed ne hoc quidem eminentius esse quis abnuat, quod cum a Deo huic, illi et de Deo utrumque sit, id est de Dei substantia. Est enim consubstantialis Deo Imago sua, et omne quod eidem suæ imagini impertiri videtur, ambobus est substantiale, non accidentale. Adhuc unum attende, in quo imago non parum eminet. Magnum et rectum (ista duo natura a sese discrepare quis nesciat?) in imagine unum sunt. Neque hoc solum : unum sunt et cum imagine. Imagini enim non modo id rectum est esse, quod magnum esse, sed etiam id magnum rectumque esse, quod esse. Animæ non ita. Et magnitudo ejus, et rectitudo ipsius diversæ ab ea, diversæ ab invicem sunt. Si enim (ut supra docui) EO ANIMA MAGNA est, quo capax æternorum; EO RECTA, quo appetens supernorum : quæ non quærit nec sapit quæ sursum sunt, sed quæ super terram, non plane est recta, sed curva, cum tamen pro hujusmodi magna esse non desinat, manens utique etiam sic æternitatis capax. Neque enim illius aliquando non capax erit, etiamsi numquam capiens fuerit, ut sit quomodo scriptum est, *Verumtamen in imagine pertransit homo :* ex parte tamen, ut eminentia Verbi appareat de ipsa integritate. Quo enim a magno rectove Verbum cadat, quod sic ea utique habet, ut sit quæ habet? Vel ideo ex parte, ne si toto privaretur, non superesset spes salutis. Nam si desinat magna esse, et capax. Quippe de capacitate (ut dixi) æstimatur animæ magnitudo. Quid vero sperare posset, cujus capax non foret ?

4. Itaque per magnitudinem, quam retentat etiam perdita rectitudine, in imagine pertransit homo, uno quasi claudicans pede, et factus filius alienus. De talibus enim reor dictum : *Filii alieni mentiti sunt mihi, filii alieni inveterati sunt, et claudicaverunt a semitis suis.* Pulcre appellati sunt *filii alieni.* Nam *filii* propter retentam magnitudi-

nem, *alieni* propter amissam rectitudinem. Nec dixisset, *claudicaverunt*, sed corruerunt, aut quippiam simile, si ex toto homines imaginem exuissent. Nunc vero secundum magnitudinem quidem in imagine pertransit homo : quantum vero ad rectitudinem, veluti claudicans, conturbatur et deturbatur ab imagine, Scriptura ita dicente : *Verumtamen in imagine pertransit homo; sed et frustra conturbatur.* Frustra omnino. Nam sequitur : *Thesaurizat, et ignorat cui congregabit ea.* Cur ignorat, nisi quia inclinans se ad hæc infima et terrena, thesaurizat sibi terram? Prorsus ignorat de his quæ terræ committit, cui congregabit ea, tineæne demolienti, an furi effodienti; hosti diripienti, an igni devoranti. Et inde misero homini incurvanti se, et incubanti his quæ in terra sunt, flebilis vox illa de psalmo : *Miser factus sum, et curvatus sum usque in finem, tota die contristatus ingrediebar.* In semetipso siquidem experitur veritatem illius sententiæ Sapientis : *Deus rectum hominem fecit, ipse autem se implicuit doloribus multis.* Et continuo vox ludibrii ad eum : *Incurvare ut transeamus.*

5. Sed unde venimus huc? Nempe inde, cum docere vellemus, rectum magnumque (quo gemino bono diffinieramus imaginem) nec in anima esse unum, nec cum anima, quemadmodum in Verbo et cum Verbo ea unum esse fideli æque assertione docuimus. Et de rectitudine quidem ex his quæ dicta sunt, liquet quod diversa et ab anima sit, et ab animæ magnitudine : quandoquidem ea etiam non exsistente, et anima manet, et magna. Verum magnitudinis animæque diversitas unde docebitur? Non enim inde potest, unde rectitudinis animæque monstrata est, cum non sicut rectitudine, ita et magnitudine sua privari anima possit. Non est tamen sua magnitudo anima. Nam etsi anima non invenitur absque magnitudine sua, ipsa tamen et extra animam reperitur. Quæris ubi? In Angelis. Inde quippe magni sunt Angeli, unde animæ magnitudo comprobatur, ex captu videlicet æternitatis. Quod si eo constitit animam discrepare a rectitudine sua, quod ea carere possit : quidni æque liqueat esse diversam et a sua magnitudine, quam sibi propriam vindicare non possit? Cum itaque nec illa in omni, nec ista in sola sit anima, patet utramque indifferenter differre ab ea. Item, Nulla forma est id, cujus est forma. Est autem magnitudo forma animæ. Nec enim ideo non forma, quia inseparabilis est illi. Hoc siquidem sunt substantiales differentiæ omnes, hoc non modo proprie propria, sed et propria quædam, hoc etiam aliæ innumerabiles formæ. Non igitur sua magnitudo anima, non magis quam sua nigredo corvus, quam suus candor nix, quam sua risibilitas seu rationalitas homo : cum tamen nec corvum sine nigredine, nec sine candore nivem, nec hominem, qui non et risibilis sit et rationalis, umquam reperias. Ita et anima, et animæ magnitudo, etsi inseparabiles, diversæ tamen ab invicem sunt. Quomodo non diversæ, cum hæc in subjecto, illa subjectum et substantia sit? Sola summa et increata natura, quæ est Trinitas Deus, hanc sibi vindicat meram singularemque suæ essentiæ simplicitatem, ut non aliud et aliud, non alibi quoque et alibi, sed ne modo quidem, et modo inveniatur in ea. Nempe in semet manens, quod habet est, et quod est, semper et uno modo est. In ea et multa in unum, et diversa in idem rediguntur, ut nec de numerositate rerum sumat pluralitatem, nec alterationem de varietate sentiat. Loca omnia continet, et quæque suis ordinat locis, nusquam contenta locorum. Tempora sub ea transeunt, non ei. Futura non exspectat, præterita non recogitat, præsentia non experitur.

6. Recedant a nobis, carissimi, recedant novelli, non dialectici, sed hæretici, qui magnitudinem, qua magnus est Deus; et item bonitatem, qua bonus; sed et sapientiam, qua sapiens; et justitiam, qua justus; postremo divinitatem, qua Deus est, Deum non esse impiissime disputant. Divinitate, inquiunt, Deus est, sed divinitas non est Deus. Forsitan non dignatur Deus esse,

quæ tanta est ut faciat Deum. Sed si Deus non est, quid est? Aut enim Deus est, aut aliquid quod non est Deus, aut nihil. Equidem non das Deum esse, sed ne nihilum quidem (ut opinor) dabis, quam usque adeo necessariam Deo esse fateris, ut non modo absque ea Deus esse non possit, sed ea sit. Quod si aliquid est, quod non est Deus: aut minor erit Deo, aut major, aut par. At quomodo minor, qua Deus est? Restat ut aut majorem fatearis, aut parem. Sed si major, ipsa est summum bonum, non Deus: si par, duo sunt summa bona, non unum. Quod utrumque catholicus refugit sensus. Jam de magnitudine, bonitate, justitia, sapientiaque, idem per omnia, quod de divinitate, sentimus: unum in Deo sunt, et cum Deo. Nec enim aliunde bonus, quam unde magnus; nec aliunde justus aut sapiens, quam unde magnus et bonus; nec aliunde denique simul hæc omnia est, quam unde Deus, et hoc quoque nonnisi se ipso.

7. Sed dicit hæreticus: Quid? Deum divinitate esse negas? Non, sed eamdem divinitatem, qua est, Deum nihilominus assero, ne Deo excellentius aliquid esse assentiar. Nam et magnitudine dico magnum, sed quæ ipse est, ne majus aliquid Deo ponam: et bonitate fateor bonum, sed non alia, quam ipse est, ne melius ipso aliquid mihi videar invenisse: et de cæteris in hunc modum. Securus et libens pergo inoffenso (ut aiunt) pede in ejus sententiam qui dicebat: « Deus nonnisi ea magni» tudine magnus est, quæ est quod ipse. » Alioquin illa erit major magnitudo, » quam Deus. » Augustinus hic est, validissimus malleus hæreticorum. Si quid itaque de Deo proprie dici possit, rectius congruentiusque dicetur, Deus est magnitudo, bonitas, justitia, sapientia, quam Deus est magnus, bonus, justus aut sapiens.

8. Unde non immerito nuper in Concilio, quod papa Eugenius Remis celebravit, tam ipsi, quam cæteris Episcopis perversa visa est et omnino suspecta expositio illa in libro Gilleberti episcopi Pictaviensis, quo super verba Boetii de Trinitate, sanissima quidem atque catholica, commentabatur hoc modo. « Pater est veritas, id est verus: » Filius est veritas, id est verus: Spi» ritus sanctus est veritas, id est verus. » Et hi tres simul non tres veritates, » sed una veritas, id est unus verus. » O obscuram perversamque explanationem! Quam verius saniusque per contrarium ita dixisset: Pater est verus, id est veritas: Filius est verus, id est veritas: Spiritus sanctus est verus, id est veritas. Et hi tres unus verus, id est una veritas. Quod quidem fecisset, si sanctum dignaretur Fulgentium imitari, qui ait: « una quippe veritas unius » Dei, immo una veritas unus Deus non » patitur servitium atque culturam » creatoris creaturæque conjungi. » Bonus corrector, qui veracissime de veritate loqueretur, qui pie catholiceque sentiret de vera et mera divinæ simplicitate substantiæ, in qua nihil esse possit, quod ipsa non sit, et ipsa Deus. Quamquam manifestius in nonnullis locis aliis a rectitudine fidei liber ille præfati Episcopi visus est discrepare, quorum (verbi causa) adhuc unum pono. Nam dicente auctore: « Cum dicitur, » Deus, Deus, Deus, pertinet ad sub» stantiam: noster commentator intulit, » Non quæ est, sed qua est. » Quod absit, ut assentiat catholica Ecclesia, esse videlicet substantiam, vel aliquam omnino rem, qua Deus sit, et quæ non sit Deus.

9. Sed hæc minime jam contra ipsum loquimur, quippe qui in eodem conventu sententiæ episcoporum humiliter acquiescens, tam hæc, quam cætera digna reprehensione inventa proprio ore damnavit: sed propter eos, qui adhuc librum illum, contra apostolicum utique promulgatum ibidem interdictum, transscribere et lectitare feruntur, contentiosius persistentes sequi Episcopum, in quo ipse non stetit, et erroris quam correctionis magistrum habere malentes. Non solum autem, sed et propter vos, occasione accepta de differentia imaginis et animæ, quæ ad imaginem facta est, operæ pretium credidi excursum hunc facere: ut si qui forte ex

aquis furtivis, quæ dulciores videntur, aliquando aliquid biberint; sumpto antidoto evomant illud, et purgato mentis stomacho, ad id, quod secundum promissionem nostram dicendum de similitudine superest, accedentes, puriora jam in gaudio non de nostris hauriant, sed de fontibus Salvatoris, sponsi Ecclesiæ Jesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXXXI.

De convenientia et similitudine animæ cum Verbo secundum identitatem essentiæ, et vitæ immortalitatem, et arbitrii libertatem.

1. Quæsitum est ante de affinitate animæ ad Verbum, atque id quidem necessarie. Quæ enim conventio tantæ majestati et tantæ paupertati, ut more et amore sponsorum, veluti ex æquo, sese complecti referantur sublimitas illa, et illa humilitas? Nam si vere id dicimus, valde læta fiducia est : si falso, valde punienda audacia. Propterea ergo de convenientia horum quærendum fuit : quæ quidem jam multa inventa est, sed non omnis. Quis enim vel nimis hebes non videat, quam se e vicino respiciant imago, et quod ad imaginem est? Quorum utique unum uni, et alterum alteri sermo (si recolitis), assignavit hesternus. Nec de imagine tantum, sed etiam de similitudine demonstrata ibidem propinquitas est : nisi quod ipsa similitudo, in quo vel in quibus potissimum constet, necdum a nobis est declaratum. Age jam intendamus declarationi huic, ut quo anima plenius suam agnoscet originem, eo amplius erubescat vitam habere degenerem : immo vero quod peccato vitiatum deprehenderit in natura, studeat reformare industria : ut digne suo genere, Dei quidem munere, sese regens, ad amplexus Verbi fidenter accedat.

2. Advertat igitur ex hac divinæ ingenuitate similitudinis inesse sibi illam suæ substantiæ naturalem simplicitatem, qua hoc est illi esse quod vivere, etsi non quod bene, quodve beate vivere : ut sit similitudo, non æqualitas. Gradus propinquus : gradus tamen. Neque enim unius excellentiæ parisve fastigii sunt, hoc habere esse quod vivere, et item habere hoc esse quod beate vivere. Ergo si Verbi est illud propter sublimitatem, hoc animæ propter similitudinem, salva quidem eminentia Verbi; palam est affinitas naturarum, palam animæ prærogativa. Et ut quod dicitur planius fiat, soli Deo id est esse, quod beatum esse : atque hoc primum et purissimum simplex. Secundum autem simile est huic, id videlicet habere esse quod vivere : atque hoc animæ est. Ex hoc, etsi inferiori gradu, ascendi potest, non modo ad bene, sed etiam ad beate vivendum : non quia vel tunc sit hoc esse, quod beatum esse illi qui eo pervenerit : quatenus ita glorietur pro similitudine, ut tamen pro disparitate habeat semper, unde omnia ossa ejus dicant : Domine, quis similis tibi? Bonus tamen animæ gradus, ex quo et solo, ad beatam ascenditur vitam.

3. Sunt namque viventia, et horum genera duo, quæ sentiunt, et quæ non sentiunt. Porro insensibilibus sensibilia præferuntur, atque utrisque vita, qua vivitur et sentitur. Non stabunt pariter in gradu uno vita et vivens : multo minus vita, et quæ sunt sine vita. Vita anima est vivens quidem, sed non aliunde quam seipsa : ac per hoc non tam vivens, quam vita, ut proprie de ea loquamur. Inde est, quod infusa corpori vivificat illud, ut sit corpus de vitæ præsentia, non vita, sed vivens. Unde liquet, ne vivo quidem corpori id vivere esse, quod esse : cum esse, et minime vivere possit. Multo minus quæ vitæ expertia sunt, ad hunc gradum assurgent. Sed nec omne quod vita dicitur, vel est, continuo valebit pertingere huc. Est pecorum, est et arborum vita, sensu altera vigens, altera carens. At neutri tamen idem esse quod vivere est : cum (ut quidem multorum opinio est) ante in elementis, quam vel illa in membris, vel ista in ramis exstiterint. At secundum hoc cum desinunt vivificare, simul vivere cessant, sed non et esse. Solvuntur pariter et dissolvuntur, tamquam non alligatæ

tantum, sed et colligatæ. Neque enim unum simplex est quæque harum, sed ex pluribus constans. Et propterea non redigitur in nihilum, sed dissilit in partes, ut et ad suum quodque recurrat principium, verbi causa aer ad aerem, ignis ad ignem, et reliqua in hunc modum. Nequaquam igitur tali vitæ idem esse et vivere est, quæ est et quando non vivit.

4. Porro nihil horum, quibus non hoc esse quod vivere sit, ad bene beateque vivendum quandoque proficiet vel emerget: quippe quod neque ad hunc inferiorem gradum potuit pervenire. Sola, quæ in ipso stare cognoscitur anima hominis, in eo dignitatis creata est, vita a vita, simplex a simplici, immortalis ab immortali: ut non sit longe a summo gradu, ubi scilicet id esse quod beate vivere est, in quo solus stat beatus, et solus potens, Rex regum, et Dominus dominantium. Accepit itaque in sui conditione anima, etsi non esse, posse tamen esse beata; summo proinde gradui, quantum licet, appropians, non pertingens tamen. Neque enim vel ipsi (ut supra diximus) hoc erit aliquando esse quod beatam esse, nec quando beata erit. Fatemur similitudinem, æqualitatem renuimus. Verbi causa, vita Deus, vita et anima est: similis quidem, sed dispar. Porro similis, quod vita, quod seipsa vivens, quod non tantum vivens, sed et vivificans: sicut et ille hæc omnia est. Dispar vero, quantum a creante creata. Dispar, quod, ut nisi creata ab illo non esset, sic nisi ab ipso vivificata non viveret. Non viveret dico, sed spirituali vita, non naturali. Nam naturali quidem, etiam quæ non spiritualiter vivit, immortaliter vivat necesse est. At qualis vita! in qua satius foret non nasci, quam non ab ea mori. Mors potius est: et ideo gravior, quia peccati, non naturæ. Denique *mors peccatorum pessima.* Ita ergo quæ secundum carnem vivit anima, vivens mortua est, quippe cui bonum erat omnino non vivere, quam sic vivere. A qua nimirum vitali quadam morte minime umquam resurget, nisi per verbum vitæ, immo per Verbum vitam, viventem utique et vivificantem.

5. Alias autem immortalis est anima, et in hoc nihilominus Verbo similis quidem, sed non æqualis. Nam in tantum superexcellit immortalitas Deitatis, ut Apostolus dicat de Deo: *qui solus habet immortalitatem.* Quod ego reor pro eo dictum, quod solus sit natura incommutabilis Deus, qui ait: *Ego Dominus, et non mutor.* Vera namque et integra immortalitas tam non recipit mutationem, quam nec finem, quod omnis mutatio quædam mortis imitatio sit. Omne etenim quod mutatur, dum de uno ad aliud transit esse, quodam modo necesse est moriatur quod est, ut esse incipiat quod non est. Quod si tot mortes quot mutationes, ubi immortalitas? Et huic vanitati subjecta est ipsa creatura non volens, sed propter eum qui subjecit eam in spe. Attamen immortalis anima est: quoniam cum ipsa sibi vita sit; sicut non est quo cadat a se, sic non est quo cadat a vita. Verum cum constet suis affectibus mutari eam; agnoscat ita se Deo in immortalitate similem, ut sciat sibi deesse non modicam immortalitatis partem, soli cedens absolutam perfectamque immortalitatem, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Non mediocris tamen animæ dignitas præsenti disputatione comperta est, quæ gemina quadam vicinitate naturæ Verbo appropiare videtur, simplicitate essentiæ, et perpetuitate vitæ.

6. Sed enim adhuc unum occurrit, quod minime præteribo: nec enim minus insignem similemve minus Verbo animam facit, et forte etiam plus. Arbitrii libertas hæc est, plane divinum quiddam præfulgens in anima, tamquam gemma in auro. Ex hac nempe inest illi inter bonum quidem et malum, necnon inter vitam et mortem, sed et nihilominus inter lucem et tenebras, et cognitio judicii, et optio eligendi; et si qua sunt alia, quæ similiter circa animi habitum sese e regione respicere videantur. Nihilominus inter ipsa censorius quidam arbiter (is animæ oculus) dijudicat et discernit, sicut

arbiter in discernendo, ita in eligendo liber. Unde et liberum nominatur arbitrium, quod liceat versari in his pro arbitrio voluntatis. Inde homo ad promerendum potis. Omne etenim quod feceris bonum malumve, quod quidem non facere liberum fuit, merito ad meritum reputatur. Et ut merito laudatur, non is tantum qui potuit facere mala, et non fecit; sed et qui potuit non facere bona, et fecit: ita malo non caret merito tam is qui potuit non facere mala, et fecit; quam is qui potuit facere bona, et non fecit. Ubi autem non est libertas, nec meritum. Propterea quæ sunt carentia ratione animalia, nihil merentur: quia sicut deliberatione, ita et libertate carent. Sensu aguntur, feruntur impetu, rapiuntur appetitu. Neque enim judicium habent, quo se dijudicent sive regant: sed ne instrumentum quidem judicii, id est rationem. Inde est quod non judicantur, quia non judicant. Quanam quippe ratione ab his exigatur ratio, quam non acceperunt?

7. Hanc vim a natura solus homo non patitur, et ideo solus inter animantia liber. Et tamen interveniente peccato patitur quamdam vim et ipse, sed a voluntate, non a natura, ut ne sic quidem ingenita libertate privetur. Quod enim voluntarium, et liberum. Et quidem peccato factum est, ut corpus quod corrumpitur, aggravet animam; sed amore, non mole. Nam quod surgere anima per se jam non potest quæ per se cadere potuit, voluntas in causa est, quæ corrupti corporis vitiato ac vitioso amore languescens et jacens, amorem pariter justitiæ non admittit. Ita nescio quo pravo et miro modo ipsa sibi voluntas, peccato quidem in deterius mutata, necessitatem facit: ut nec necessitas, cum voluntaria sit, excusare valeat voluntatem; nec voluntas cum sit illecta, excludere necessitatem. Est enim necessitas hæc quodammodo voluntaria. Est favorabilis vis quædam, premendo blandiens, et blandiendo premens: unde sese rea voluntas, ubi semel peccato consenserit, nec excutere jam per se, nec excusare tamen ullatenus de ratione queat. Inde querula illa vox veluti gementis sub onere necessitatis hujus: *Domine*, inquit, *vim patior, responde pro me*. Sed rursus sciens, quod non juste causaretur adversus Dominum, cum voluntas sua ipsius potius in causa foret, attende quid secutus intulerit: *Quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerim?* Premebatur jugo, non alio tamen, quam voluntariæ cujusdam servitutis; et erat pro servitute quidem miserabilis, sed pro voluntate inexcusabilis. Voluntas enim est, quæ se, cum esset libera, servam fecit peccati, peccato assentiendo: voluntas nihilominus est, quæ se sub peccato tenet, voluntarie serviendo.

8. Vide quid dicas, ait aliquis mihi. Tunc voluntarium dicis, quod jam necessarium constat esse? Verum quidem est, quod voluntas seipsam addixerit: sed non ipsa se retinet; magis retinetur et nolens. Bene hoc saltem das, quia retinetur. Sed vigilanter retine voluntatem esse, quam retineri fateris. Itaque voluntatem nolentem dicis? Non utique voluntas retinetur non volens. Voluntas enim volentis est, non nolentis. Quod si volens retinetur, ipsa se retinet. Quid ergo dicet, aut quid respondebit ei, cum ipsa fecerit? Quid fecit? Servam se fecit. Unde dicitur: *Qui facit peccatum, servus est peccati.* Propterea cum peccavit (peccavit autem cum peccato obedire decrevit) servam se fecit. Sed fit libera, si non adhuc facit. Facit autem, in eadem servitute se retinens. Neque enim non volens voluntas tenetur: voluntas enim est. Ergo quia volens, servam seipsam non modo fecit, sed et facit. Merito proinde (quod sæpe memorandum est) quid respondebit illi, cum ipsa fecerit, ipsa et faciat?

9. Sed non me, inquis, decredere facies necessitatem quam patior, quam in memetipso experior, contra quam et assidue luctor. Ubinam quæso hanc necessitatem sentis? Nonne in voluntate? Non ergo parum firmiter vis, quod et necessario vis. Multum vis quod nolle nequeas, nec multum obluctans. Porro

ubi voluntas, et libertas. Quod tamen dico de naturali, non de spirituali, qua libertate (ut dicit Apostolus) Christus nos liberavit. Nam de illa idem ipse dicit : *Ubi spiritus Domini, ibi libertas.* Ita anima miro quodam et malo modo sub hac voluntaria quadam ac male libera necessitate, et ancilla tenetur, et libera : ancilla propter necessitatem, libera propter voluntatem : et quod magis mirum, magisque miserum est, eo rea quo libera, eoque ancilla quo rea, ac per hoc eo ancilla quo libera. Miser ego homo, quis me liberabit a calumnia hujus pudendæ servitutis? Miser, sed liber. Liber, quia homo : miser, quia servus. Liber, quia similis Deo : miser, quia contrarius Deo. *O custos hominum, quare posuisti me contrarium tibi?* Posuisti enim, cum non prohibuisti. Alioquin ipse me posui, *et factus sum mihimetipsi gravis.* Justissime quidem, ut hostis tuus, hostis sit et meus; et qui tibi repugnat, repugnet et mihi. Ego vero, qui tibi; ego, qui mihimet contrarius factus sum, atque in membris meis invenio quod contradicat, et menti meæ, et legi tuæ. Quis me liberabit de manibus meis? Non enim quod volo, hoc ago, sed me, non alio prohibente : et quod odi, illud facio, sed me, non alio compellente. Atque utinam prohibitio hæc, et hæc compulsio ita esset violenta, ut non esset voluntaria; forsitan enim sic possem excusari : aut certe ita esset voluntaria, ut non violenta; profecto enim sic possem corrigi. Nunc vero nusquam exitus misero patet, quem et voluntas (ut dixi) inexcusabilem, et incorrigibilem necessitas facit. Quis me eripiet de manu peccatoris, et de manu contra legem agentis et iniqui?

10. Quærit quis, de quo querar? De me. Ego ille peccator, ille exlex, ille iniquus. Peccator, quia peccavi : exlex, quia voluntate persisto agere contra legem. Nam mea voluntas ipsa est lex in membris meis, legi divinæ recalcitrans. Et quoniam lex Domini lex mentis meæ, sicut scriptum est, *Lex Dei ejus in corde ipsius*, per hoc et mihi ipsi mea ipsius voluntas contraria invenitur, quæ est iniquitas maxima. Cui enim non iniquus, qui mihi sum? *Qui sibi nequam*, ait, *cui bonus?* Fateor non sum bonus, quia non est in me bonum. Consolabor me tamen, quia et Sanctorum vox ista est : *Scio quia non est in me bonum,* inquit. Discernit tamen quod dicit, *in se*, in carne sua interpretans, propter contradictoriam legem, quæ in ea est. Nam habet legem et in mente, eaque melior. An non lex Dei bona? Quod si malus propter legem malam, quomodo non propter bonam bonus? An mala sua est quæ est in carne sua, et ideo de mala malus; et minime bonus de bona? Non est ita. Lex Dei ejus in mente ipsius, atque ita in mente, ut sit et mentis. Testis est ipse qui ait : *Invenio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.* Numquid suum quod carnis suæ est, et non suum quod mentis suæ est? Ego dico et plus. Quidni dicam, quod idem ipse magister dicit? Nam *mente quidem serviens legi Dei, carne autem legi peccati;* quid magis suum fateatur evidenter ostendit, cum malum quod in carne est, ita a se alienum censet, ut dicat : *Itaque jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Et ideo fortassis signanter aliam dixerit legem inventam in membris suis, quod alienam hanc, et quasi adventitiam reputaret. Unde et adhuc ego aliquid audeo amplius, haud temere quidem : Paulum videlicet non jam malum, propter malum quod in carne habet : magis autem bonum, propter bonum quod in mente habet. An non bonus, qui consentit legi Dei, quoniam bona est? Nam etsi se itidem fateatur servire legi peccati, carne hoc facit, non mente. Cum autem mente quidem serviat legi Dei, carne autem legi peccati; quidnam potissimum horum Paulo imputandum putes, tu videris. Nam mihi fateor facile persuasum, quod mentis, quam quod carnis est, pluris esse, non solum mihi, sed et ipsi Paulo, ut jam dictum est, qui ait : *Si autem quod nolo, illud facio, jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.*

11. Sed de libertate ista sufficiant. In libello, quem de gratia et libero arbitrio scripsi, diversa fortassis de imagine et similitudine disputata leguntur, sed (ut arbitror) non adversa. Legistis illa, ista audistis : quænam magis probetis, vestro judicio derelinquo; vel si quid melius utrisque sapitis, in hoc gaudeo et gaudebo. At quoquo modo illa se habeant, tria quædam impræsentiarum præcipua commendata tenetis, simplicitatem, immortalitatem, libertatem. Et hoc vobis liquido apparere jam arbitror, animam pro ingenita atque ingenua similitudine, quæ in his tam eximie claret, non parvam cum Verbo habere affinitatem, sponso Ecclesiæ Jesu Christo Domino nostro, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXXXII.

Qualiter anima similis Deo manens, per peccatum tamen dissimilis facta est in simplicitate, immortalitate, et libertate.

1. Quid vobis videtur? Possumusne jam regredi ad exponendi ordinem unde digressi sumus : quia patet propinquitas Verbi et animæ, pro qua utique demonstranda digressio ipsa facta est? Possemus (ut mihi videtur) nisi parum quid dubietatis in his, quæ dicta sunt, adhuc residere sentirem. Nil furari volo. Non libenter prætereo quod vobis utile putem. Et quomodo id audeam, de his præsertim quæ vobis accipio? Scio hominem aliquid aliquando inter loquendum ex his quæ suggerebat Spiritus, etsi non infideli, minus tamen fidenti animo retentantem et reservantem sibi, ut haberet quod diceret denuo tractaturus; et ecce vox ad eum, ut quidem ei visum est : « Donec istud tenebis, aliud non accipies. » Quid si retinuisset, non providendo suæ inopiæ, sed fraternis profectibus invidendo? nonne merito et hoc ipsum, quod videbatur habere, auferretur ab eo? Quod quidem longe a servo vestro semper faciat Deus, sicut et semper fecit. Sic mihi jugiter abundare dignetur fons ille indeficiens sapientiæ salutaris, quomodo sine invidia vobis communicavi, et refudi quicquid mihi infundere hactenus dignatus est ipse. Si ego vos fraudo, a quo jam non verear ipse fraudari? Ne a Deo quidem.

2. Est itaque in his quæ dicta sunt aliquid, quod (ut vereor ego) offendiculum dare queat, si non complanetur. Et, ni fallor, sunt de hic stantibus, quibus jam scrupulum movit quod dicere volo. Trina illa Verbi similitudo, quam animæ assignavimus, immo qua insignitam advertimus, recolitisne quod etiam inseparabiliter inesse illi visa fuerit nobis? Id quidem videatur aliquibus scripturarum testimoniis obviare, ut verbi gratia, est illud in psalmis : *Homo cum in honore esset, non intellexit; comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis*; et item illud : *Mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum.* Sed et quod aperte dictum est in persona Dei : *Existimasti inique, quod ero tui similis*; et pleraque alia, quæ similitudinem Dei in homine post peccatum deletam concorditer asseverare videntur. Quid ergo dicemus ad hæc? Tria illa in Deo minime esse, et sic alia quærenda, in quibus similitudinem assignemus? aut esse quidem in Deo, sed non in anima, et ne sic quidem in his similitudinem inveniri? aut esse et in anima, sed posse etiam non inesse, ac per hoc non inseparabilia esse? Absit. Et in Deo, et in anima sunt, et semper insunt : nec est quod nos aliquid horum dixisse pœniteat, ita totum subnixum est indubitata et absolutissima veritate. Sed quod Scriptura loquitur de dissimilitudine facta, non quia similitudo ista deleta sit loquitur, sed quia alia superducta. Non plane anima nativam se exuit formam, sed superinduit peregrinam. Illa addita, non ista perdita est : et quæ supervenit, obscurare ingenitam potuit, sed non exterminare. Denique *obscuratum est insipiens cor illorum*, ait Apostolus. Et Propheta : *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus?* Obscuratum aurum plangit, sed aurum tamen; mutatum colorem optimum, sed non fundamen-

tum coloris evulsum. Manet in fundamento prorsus inconcussa simplicitas, sed minime apparet duplicitate operta humanæ dolositatis, simulationis, hypocrisis.

3. Quam incongrue simplicitati duplicitas admiscetur, quam indigne tali fundamento talis structura committitur. Hujusmodi sibi versutiam Serpens induerat, cum se, ut deciperet, consiliarium exhibebat, simulabat amicum. Hujusmodi quoque seducti ab eo paradisi incolæ induerant sibi, cum pudendam jam nuditatem tegere conarentur, et umbra frondosi ligni, et frondium succinctoriis, et verbis excusatoriis. Quam late extunc et deinceps omnem posteritatem hæreditarium hypocrisis virus infecit! Quem dabis de filiis Adam qui quod est, non dico velit, sed vel patiatur videri? Sed perseverat nihilominus in omni anima cum originali duplicitate generalis simplicitas, ut de collatione confusio augeatur : perseverat æque immortalitas, sed fusca et tetra, irruente tenebrosa corporeæ mortis caligine. Nam etsi non privatur vita, vitæ tamen beneficium suo corpori jam non sufficit vindicare. Quid quod ne suam quidem spiritualem dumtaxat vitam retinet sibi? Anima nempe quæ peccaverit, ipsa morietur. Nonne morte ista duplici incursante, illa qualiscumque immortalitas, quam retentat, tenebrosa satis redditur, et misella? Adde quod appetentia terrenorum (quæ quidem omnia ad interitum sunt) densat tenebras, ita ut in anima sic vivente nil a parte aliqua nisi pallida facies et imago quædam mortis apparere cernatur. Cur non enim quæ immortalis est, similia sibi immortalia appetit et æterna, ut quod est appareat, et quod facta est vivat? Cæterum contraria sapit et quærit, et mortalibus sese degeneri conversatione conformans, immortalitatis candorem quodam mortiferæ consuetudinis piceo colore denigrat. Quidni mortalium appetitus immortalem mortali similem, immortali dissimilem faciet? *Qui tangit picem*, ait Sapiens, *inquinabitur ab ea*. Fruendo mortalibus mortali tatem se induit, et vestem immortalitatis incidente mortis similitudine decoloravit, non exuit.

4. Evam attende, quomodo ejus anima immortalis, immortalitatis suæ gloriæ fucum mortalitatis invexit, mortalia utique affectando. Ut quid enim, cum immortalis esset, mortalia non contempsit et transitoria, contenta sibi similibus, immortalibus et æternis? *Vidit*, inquit, *lignum quod esset pulcrum oculis, et aspectu delectabile, ac suave ad vescendum*. Non est tua, o mulier, ista suavitas, ista delectatio, istaque pulcritudo : et si tua pro parte luti, non tua solius, sed communis cunctis animantibus terræ. Tua, quæ vere tua est, aliunde, et alia est : nam æterna est de æternitate. Quid tu animæ tuæ aliam formam, immo deformitatem imprimis alienam? Enimvero quod delectat habere, id etiam perdere timet : et timor color est. Is libertatem dum tingit, tegit, et eam nihilominus sibimet reddit dissimilem. Quam dignius sua origine nihil cuperet, ubi nihil metueret, ac per hoc a servili timore isto ingenitam sibi defenderet libertatem, manentem in vigore et decore suo! Heu non ita est! mutatus est color optimus. Fugitas, et latitas : audis vocem Domini Dei, et abscondis te. Cur hoc, nisi quia quem amabas times, et libertatis speciem forma servilis exclusit?

5. Sed et voluntaria illa necessitas, et contraria lex inflicta membris (de qua proximo sermone disserui) eidem incubat libertati, et liberam natura creaturam per propriam ipsius voluntatem, dum allicit, subjicit servituti, implens faciem ejus ignominia, ita ut vel carne serviat legi peccati, et non volens. Quia ergo naturæ ingenuitatem morum probitate defensare neglexit : justo auctoris judicio factum est, non quidem ut libertate propria nudaretur, sed tamen superindueretur, *sicut diploide, confusione sua*. Et bene sicut diploide, ubi veste veluti duplicata, manente libertate propter voluntatem, servilis nihilominus conversatio necessitatem probat. Hoc de simplicitate, hoc de immortalitate animæ advertere est : et nil tibi in ea, si bene conside-

res, apparebit, quod non sit istiusmodi similitudinis pariter et dissimilitudinis diploide adopertum. An non diplois, ubi non innata, sed affixa, et quadam quasi acu peccati assuta est simplicitati fraus, immortalitati mors, necessitas libertati? Neque enim essentiæ simplicitati præscribit duplicitas cordis; non naturæ immortalitati mors, aut voluntaria peccati, aut necessaria corporis; non arbitrii libertati necessitas voluntariæ servitutis. Ita bonis naturæ mala adventitia, dum non succedunt, sed accedunt, turpant utique ea, non exterminant; conturbant non deturbant. Inde anima dissimilis Deo, inde dissimilis est et sibi : inde comparata jumentis insipientibus, et similis facta est illis : inde quod legitur commutasse gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum : inde homines, tamquam vulpes, duplicitatis et fraudis foveas habent : et quia pares vulpibus se fecerunt, partes vulpium erunt : inde, juxta Salomonem, *unus exitus homini et jumento*. Quidni similiter exeat, qui similiter vixit? MORE BESTIALI incubuit terrenis, morte bestiali excedet terris. Audi aliud. Quid mirum si similem sortimur exitum, qui et similem habemus introitum? Unde enim hominibus, nisi de similitudine bestiali, ille tam intemperans ardor in coitu, tam immoderatus dolor in partu? Ita homo in conceptu et ortu, in vita et morte comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis.

6. Quid quod libera creatura sibi subditum appetitum non regit ut domina, sed sequitur et obsequitur ut ancilla? Nonne et in hoc se assimilat et annumerat cæteris animantibus, quæ natura non in libertatem vocavit, sed condidit in servitutem servire suo ventri, appetitui obedire? Nonne tali merito confunditur perhiberi vel existimari similis Deus? Ideoque ait : *Existimasti inique, quod ero tui similis*. Et infert : *Arguam te, et statuam contra faciem tuam*. Non est sese videntis animæ, Deum existimare similem sibi, animæ dumtaxat (qualis mea est) peccatricis et iniquæ. Ejusmodi namque arguitur : *Existimasti inique*, ait; et non dicit, existimasti anima, vel existimasti homo, quod ero tui similis. Sed si statuatur iniquus ante faciem suam, et contra vultum quemdam morbidum putidumque interioris hominis sui sistatur, ut dissimulare aut declinare non queat impuritatem conscientiæ suæ, sed videat vel invitus sordes peccatorum suorum, vitiorum inspiciat deformitatem : nequaquam jam poterit existimare Deum fore similem sibi, sed quasi diffidens pro tanta dissimilitudine quam videbit, puto exclamabit, et dicet : *Domine, quis similis tibi?* quod quidem dictum pro voluntaria illa et novitia dissimilitudine. Nam manet prima similitudo : et ideo illa plus displicet, quod ista manet. O quantum bonum ista, quantumque malum illa! Ex mutua tamen collatione utraque res in genere suo plus eminet.

7. Cum ergo anima tantam in se una rerum distantiam cernit, quidni clamet, inter spem et desperationem utique posita : Domine, quis similis tui? Trahitur in desperationem pro tanto malo : sed revocatur in spem a tanto bono. Inde est, ut quo sibi plus displicet in malo quod in se videt, eo se ardentius ad bonum, quod æque in se conspicit, trahat, cupiatque fieri ad quod facta est, simplex et recta, et timens Deum, ac recedens a malo. Quidni recedere possit, ad quod accedere potuit? Quidni accedere, a quo recedere potuit? Quod tamen utrumque dixerim de gratia præsumendum, non de natura, sed ne de industria quidem. Nempe *Sapientia vincit malitiam*, non industria, vel natura. Nec deest occasio præsumendi : ad Verbum est conversio ejus. Non est apud Verbum otiosa animæ generosa cognatio, de qua triduo jam tractamus, et cognationis testis similitudo perseverans. Dignanter admittit in societatem Spiritus similem in natura. Et certe de ratione naturæ, similis similem quærit. Vox requirentis : *Revertere Sunamitis, revertere ut intueamur te*. Intuebitur similem, qui dissimilem non videbat : sed et se intuendum præstabit. *Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei eri-*

mus, quoniam videbimus eum sicuti est. Puta ergo de difficultate magis, quam de impossibilitate venire illam percunctationem: *Domine, quis similis tibi?*

8. Aut, si hoc magis probas, vox est admirantis. Admiranda prorsus et stupenda illa similitudo, quam Dei visio comitatur, immo quæ Dei visio est: ego autem dico in caritate. CARITAS illa visio, illa similitudo est. Quis non stupeat caritatem Dei spreti et revocantis? Merito iniquus arguitur ille, qui supra inductus est, Dei similitudinem usurpans sibi, cum diligendo iniquitatem, neque possit se diligere, neque Deum. Sic enim habes: *Qui diligit iniquitatem, odit animam suam.* Facta igitur de medio iniquitate, quæ eam quæ ex parte est dissimilitudinem facit, erit unio spiritus, erit mutua visio, mutuaque dilectio. Siquidem veniente quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est; eritque ad alterutrum casta et consummata dilectio, agnitio plena, visio manifesta, conjunctio firma, societas individua, similitudo perfecta. Tunc cognoscet anima, sicut cognita est; tunc amabit, sicut amata est; et gaudebit sponsus super sponsam, cognoscens et cognitus, diligens et dilectus, Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXXXIII.

Qualiter anima, quantumcumque vitiis corrupta, adhuc per amorem castum et sanctum potest redire ad similitudinem sponsi, id est Christi.

1. QUANTUM quidem regularis hora permisit, quam nobis constituimus ad loquendum, triduum hoc in demonstranda Verbi animæque affinitate expensum est. Quæ utilitas in omni labore isto? Nempe hæc. Docuimus omnem animam, licet oneratam peccatis, vitiis irretitam, captam illecebris, exsilio captivam, corpore carceratam, luto hærentem, infixam limo, affixam membris, confixam curis, distentam negotiis, contractam timoribus, afflictam doloribus, erroribus vagam, sollicitudinibus anxiam, suspicionibus inquietam, et postremo advenam in terra inimicorum, juxta Prophetæ vocem, coinquinatam cum mortuis, deputatam cum his qui in inferno sunt; licet, inquam, sic damnatam, et sic desperatam; docuimus tamen hanc in sese posse advertere, non modo unde respirare in spem veniæ, in spem misericordiæ queat; sed etiam unde audeat adspirare ad nuptias Verbi, cum Deo inire fœdus societatis non trepidet, suave amoris jugum cum Rege ducere Angelorum non vereatur. Quid enim non tute audeat apud eum, cujus se insignem cernit imagine, illustrem similitudine novit? Quid, inquam, vereatur de majestate, cui de origine fiducia datur? Tantum est ut curet naturæ ingenuitatem vitæ honestate servare, immo cœleste decus, quod sibi originaliter inest, dignis quibusdam studeat morum affectuumque venustare et decorare coloribus.

2. Utquid enim dormitet industria? Grande profecto in nobis donum naturæ ipsa est: quæ si minus suas exsequatur partes, nonne quod reliquum habet natura in nobis, totum turbabitur, totum quasi quadam vetustatis operietur rubigine? Id quidem injuria auctori. Et utique ad hoc auctor ipse Deus divinæ insigne generositatis perpetuo voluit in anima conservari, ut semper hæc in sese ex Verbo habeat, quo admoneatur semper, aut stare cum Verbo, aut redire, si mota fuerit. Non mota quasi locis migrans, aut pedibus gradiens, sed mota (sicut substantiæ utique spirituali moveri est) cum suis affectibus, immo defectibus, a se quodam modo in pejus vadit, cum se sibi vitæ et morum pravitate dissimilem facit, reddit degenerem: quæ tamen dissimilitudo non naturæ abolitio, sed vitium est, bonum ipsum naturæ quantum sui comparatione attollens, tantum fœdans conjunctione. Jam vero animæ reditus, conversio ejus ad Verbum, reformandæ per ipsum, conformandæ ipsi. In quo? In caritate. Ait enim: *Estote imitatores Dei, sicut filii carissimi; et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit vos.*

3. TALIS CONFORMITAS maritat ani-

mam verbo, cum cui videlicet similis est per naturam, similem nihilominus ipsi se exhibet per voluntatem, diligens sicut dilecta est. Ergo si perfecte diligit, nupsit. Quid hac conformitate jucundius? quid optabilius caritate, qua fit, ut humano magisterio non contenta, per temet, o anima, fiducialiter accedas ad Verbum, Verbo constanter inhæreas, Verbum familiariter percuncteris, consultesque de omni re, quantum intellectu capax, tantum audax desiderio? Vere spiritualis, sanctique connubii contractus est iste. Parum dixi, contractus : complexus est. Complexus plane, ubi idem velle, et nolle idem, unum facit spiritum de duobus. Nec verendum ne disparitas personarum claudicare in aliquo faciat convenientiam voluntatum, quia amor reverentiam nescit. Ab amando quippe amor, non ab honorando denominatur. Honoret sane qui horret, qui stupet, qui metuit, qui miratur : vacant hæc omnia penes amantem. Amor sibi abundat, amor ubi venerit, cæteros in se omnes traducit et captivat affectus. Propterea quæ amat, amat, et aliud novit nihil. Ipse qui honori merito, merito stupori et miraculo est : amari tamen plus amat. Sponsus, et sponsa sunt. Quam quæris aliam inter sponsos necessitudinem vel connexionem, præter amari, et amare? Hic nexus vincit etiam quod natura arctius vinxit, vinculum parentum ad filios. Denique *propter hoc*, ait, *relinquet homo patrem suum et matrem suam, et adhærebit sponsæ*. Vides iste affectus quam sit in sponsis, non cæteris tantum affectibus, sed etiam seipso potentior.

4. Adde quod iste sponsus non modo amans, sed amor est. Numquid honor? Contendat quis esse : ego non legi. Legi autem quia *Deus caritas est*; et non quia honor est, vel dignitas legi. Non quia honorem non vult Deus, qui ait : *Si ego pater, ubi est honor meus?* Verum id Pater. Sed si sponsum exhibeat, puto quia mutabit vocem, et dicet : Si ego sponsus, ubi est amor meus? Nam et ante ita locutus est : *Si ego Dominus, ubi est timor meus?* Exigit ergo Deus timeri ut Dominus, honorari ut Pater, et ut Sponsus amari. Quid in his præstat, quid eminet? Nempe amor. Absque hoc et timor pœnam habet, et honor non habet gratiam. Servilis est timor, quamdiu ab amore non manumittitur. Et qui de amore non venit honor, non honor, sed adulatio est. Et quidem soli Deo honor et gloria : sed horum neutrum acceptabit Deus, si melle amoris condita non fuerint. Is per se sufficit, is per se placet, et propter se. Ipse meritum, ipse præmium est sibi. AMOR præter se non requirit causam, non fructum. Fructus ejus, usus ejus. Amo, quia amo; amo, ut amem. MAGNA RES AMOR, si tamen ad suum recurrat principium, si suæ origini redditus, si refusus suo fonti semper ex eo sumat, unde jugiter fluat. Solus est amor ex omnibus animæ motibus, sensibus atque affectibus, in quo potest creatura, etsi non ex æquo, respondere auctori, vel de simili mutuam rependere vicem. Verbi gratia, si mihi irascatur Deus, num illi ego similiter reirascar? Non utique, sed pavebo, sed contremiscam, sed veniam deprecabor. Ita si me arguat, non redarguetur a me, sed ex me potius justificabitur. Nec si me judicabit, judicabo ego eum, sed adorabo : et salvans me non quærit a me ipse salvari, nec vicissim eget ab aliquo liberari, qui liberat omnes. Si dominatur, me oportet servire : si imperat, me oportet parere; et non vicissim a Domino vel servitium exigere, vel obsequium. Nunc jam videas de amore quam aliter sit. Nam cum amat Deus, non aliud vult quam amari : quippe non ad aliud amat nisi ut ametur, sciens ipso amore beatos qui se amaverint.

5. Magna res amor; sed sunt in eo gradus. Sponsa in summo stat. Amant enim et filii, sed de hæreditate cogitant : quam dum verentur quoquo modo amittere, ipsum a quo exspectatur hæreditas, plus reverentur, minus amant. Suspectus est mihi amor, cui aliud quid adipiscendi spes suffragari videtur. Infirmus est, qui forte spe subtracta, aut exstinguitur, aut minuitur. Impurus est, qui et aliud cupit. Purus amor

mercenarius non est. Purus amor de spe vires non sumit, nec tamen diffidentiæ damna sentit. Sponsæ hic est, quia hoc sponsa est quæcumque est. Sponsæ res et spes unus est amor. Hoc sponsa abundat, hoc contentus est sponsus. Nec is aliud quærit, nec illa aliud habet. Hinc ille sponsus, et sponsa illa est. Is sponsus proprius est, quem alter nemo attingat, nec filius quidem. Denique ad filios clamat : *Ubi est honor meus?* et non, Ubi est amor meus dicit, servans sponsæ prærogativam. Sed et jubetur homo honorare patrem suum et matrem suam, et de amore tacetur. Non quia non amandi sint parentes a filiis, sed quia multi filiorum honorare parentes magis, quam amare affecti sunt. Esto quod honor regis judicium diligat : sed sponsi amor, immo sponsus Amor solam amoris vicem requirit et fidem. Liceat proinde redamare dilectam. Quidni amet sponsa, et sponsa Amoris? Quidni ametur Amor?

6. Merito cunctis renuntians affectionibus aliis, soli et tota incumbit amori, quæ ipsi respondere amori habet in redhibendo amore. Nam et cum se totam effuderit in amorem, quantum est hoc ad illius fontis perenne profluvium? Non plane pari ubertate fluunt amans et Amor, anima et Verbum, sponsa et Sponsus, Creator et creatura, non magis quam sitiens et fons. Quid ergo? Peribit propter hoc, et ex toto evacuabitur nupturæ votum, desiderium suspirantis, amantis ardor, præsumentis fiducia, quia non valet ex æquo currere cum gigante, dulcedine cum melle contendere, lenitate cum agno, candore cum lilio, claritate cum sole, caritate cum eo qui caritas est? Non. Nam etsi minus diligit creatura, quoniam minor est; tamen si ex tota se diligit, nihil deest ubi totum est. Propterea (ut dixi) sic amare, nupsisse est : quoniam non potest sic diligere, et parum dilecta esse, ut in consensu duorum integrum stet perfectumque connubium. Nisi quis dubitet, animam a Verbo et prius amari, et plus. Prorsus et prævenitur amando, et vincitur. Felix, quæ meruit præveniri in tantæ benedictione dulcedinis! Felix, cui tantæ suavitatis complexum experiri donatum est! Quod non est aliud, quam amor sanctus et castus, amor suavis et dulcis; amor tantæ serenitatis, quantæ et sinceritatis; amor mutuus, intimus, validusque, qui non in carne una, sed uno plane in spiritu duos jungat, duos faciat jam non duos, sed unum, Paulo ita dicente : *Qui adhæret Deo, unus spiritus est.* Et nunc potius eam super his audiamus, quam facile magistram de omnibus fecit et magistra unctio, et frequens experientia. Nisi forte id melius servamus in aliud sermonis principium, ne rem bonam coarctemus inter angustias hujus jam propemodum finiendi. Et si probatis, facio finem etiam ante finem : ut famelici tempestive conveniamus cras ad delicias sanctæ animæ, quibus beata meretur frui cum Verbo, et de Verbo, sponso utique suo, Jesu Christo Domino nostro, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXXXIV.

Quod anima quærens Deum, præventa est ab eo : et quid sit illa quæsitio, in qua jam ab eo præventa est.

1. *In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea.* MAGNUM BONUM quærere Deum. Ego hoc nulli in bonis animæ secundum existimo. Primum in donis, ultimum in profectibus est. Virtutum nulli accedit, cedit nulli. Cui accedat, quam nulla præcedit? Cui cedat, quæ omnium magis consummatio est? Quæ enim virtus adscribi possit non quærenti Deum, aut quis terminus quærenti Deum? *Quærite*, inquit, *faciem ejus semper*. Existimo, quia nec cum inventus fuerit, cessabitur a quærendo. NON pedum passibus, sed desideriis quæritur Deus. Et utique non extundit desiderium sanctum felix inventio, sed extendit. Numquid consummatio gaudii, desiderii consumptio est? Oleum magis est illi : nam ipsum flamma. Sic est. Adimplebitur lætitia : sed desiderii non erit finis, ac per hoc nec quærendi. Tu vero cogita, si potes, quæritandi hoc

studium sine indigentia, et desiderium sine anxietate. Alterum profecto præsentia, alterum copia excludit.

2. Nunc jam videte cur ista præmiserim. Nimirum, ut omnis inter vos anima quærens Deum, ne magnum bonum in magnum sibi detorqueat malum, noverit se præventam in illo, et ante quæsitam quam quærentem. Sic enim de magnis bonis mala oriri non minima solent, cum facti eximii de bonis Domini, utimur donis tamquam non datis, non damus gloriam Deo. Ita profecto qui maximi videbantur pro accepta gratia, pro non redhibita minimi reputantur apud Deum. Ego autem parco vobis. Usus sum modestioribus vocibus, maximo, minimoque : sed quod sentio non expressi. Discrimen involvi, ipse nudabo : optimum, pessimumque dixisse debueram. Nam vere et absque dubio, EO QUISQUE PESSIMUS, quo optimus est, si hoc ipsum quo est optimus, adscribat sibi. Nempe pessimum hoc. Quod si dicat quis : Absit, agnosco, gratia Dei sum id quod sum; studeat autem captare gloriolam pro gratia quam accepit; nonne fur est et latro? Audiat qui ejusmodi est: *Ex ore tuo te judico, serve nequam*. Quid nequius servo usurpante sibi gloriam domini sui?

3. *In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea*. Quærit anima Verbum, sed quæ a Verbo prius quæsita sit. Alioquin semel a facie Verbi egressa vel ejecta, non revertetur oculus ejus ut videat bona, si non requiratur a Verbo. Quasi vero aliud anima nostra sit, quam spiritus vadens et non rediens, si sibi fuerit derelicta. Audi profugam et deviam, quid doleat, et quid petat : *Erravi*, ait, *sicut ovis quæ periit : quære servum tuum*. O homo, redire vis? Sed si in voluntate res est, quid opem flagitas? Quid aliunde mendicas, in quo abundas tu tibi? Palam est, quia vult, et non potest : sed spiritus est vadens et non rediens, etsi is sit longius agens, qui nec vult. Quamquam non omnino illam animam expositam dixerim vel relictam, quæ reverti cupit, et requiri petit. Unde enim voluntas hæc illi? Inde (ni fallor) quod a Verbo visitata jam sit et quæsita. Nec otiosa quæsitio, quæ operata est voluntatem, sine qua reditus esse non poterat. Sed non sufficit semel quæri : tantus est animæ languor, tantaque in reditu difficultas. Quid enim si vult? Jacet voluntas, ubi facultas non suppetit. Nam *velle adjacet mihi*, inquit, *perficere autem bonum non invenio*. Quid ergo ille, quem de psalmo induximus, quærit? Non plane aliud, quam quæri : quod non quæreret, nisi quæsitus fuisset; et rursum non quæreret, si quæsitus satis fuisset. Quod et postulat, *Quære*, inquiens, *servum tuum*, ut qui dedit velle, det et perficere pro bona voluntate.

4. Mihi tamen non videtur istiusmodi animæ posse competere locus præsens, quæ secundam gratiam necdum percepit, volens quidem, sed non valens adire quem diligit anima sua. Nam quomodo potest illi convenire quod ibi sequitur, surgere et circuire civitatem, sed et per vicos et plateas quærere dilectum, quæ eget ipsa quæri? Faciat hoc quæ potest : tantum se meminerit quæsitam prius, sicut et prius dilectam; atque inde esse, et quod quærit, et quod diligit. Oremus et nos, carissimi, ut cito anticipent nos misericordiæ istæ, quia pauperes facti sumus nimis. Quod non de omnibus vobis dico. Scio enim quam plurimos vestrum ambulantes in dilectione, qua Christus dilexit nos, et in simplicitate cordis quærentes illum. Sed sunt aliqui (quod tristis dico) qui nullum nobis adhuc in se dedere indicium hujus tam salutaris anticipationis, ac per hoc nec suæ salutis : homines seipsos amantes, non Dominum; et quærentes quæ sua sunt, non quæ Domini.

5. *Quæsivi*, ait illa, *quem diligit anima mea*. Nempe huc te provocat anticipantis benignitas illius, qui te et prior quæsivit, et prior dilexit. Minime prorsus nisi prius quæsita quæreres, sicut nec diligeres nisi dilecta prius. Non in una tantum benedictione, sed in duabus præventa es, dilectione et quæsitione. DILECTIO causa quæsitionis : quæsitio fructus dilectionis est et certitudo. Dilecta es, ne ad supplicium potius quæ-

sitam suspiceris; quæsita es, ne frustra dilectam conquceraris. Utraque tam amica comperta suavitas et ausum dedit, et verecundiam depulit, et reditum persuasit, et movit affectum. Hinc zelus, hinc ardor iste quærendi quem diligit anima tua : quia profecto necnon quæsita quærere poteras, nec non quærere quæsita nunc potes.

6. Sed noli oblivisci unde huc veneris. Et ut in me potius transfigurem quæ dicuntur (id enim tutius,) tune es, o anima mea, quæ relicto viro tuo priore, cum quo tibi bene fuerat, primam fidem irritam fecisti, iens post amatores tuos? Et nunc quoad libuit fornicata cum illis forte et contempta ab illis, audes impudens et frontosa velle reverti ad illum quem superba contempsisti? Quid! Digna latebris quæris lucem, et curris ad sponsum, dignior plagis, quam osculis? Mirum si non pro sponso judicem offendas. Felix, qui ad hæc animam suam respondentem audierit : Non timeo, quia amo; quod non amata omnino non facerem. Itaque etiam amor. Nihil dilectæ timendum. Paveant quæ non amant. Quidni assidue inimicitias suspicentur? Ego vero amans, amari me dubitare non possum, non plusquam amare. Nec possum vereri vultum, cujus sensi affectum. In quo? In eo quod talem non modo quæsivit, sed et affecit, fecitque certam proinde de quæsitu. Quidni respondeam in quæsitu, cui in affectu respondeo? Numquid irascetur quæsitus, qui etiam contemptus dissimulavit? Quin immo non repellet requirentem, qui et contemnentem requirit. Benignus est spiritus Verbi, et benigna nuntiat mihi, intimans et suadens de Verbi zelo desiderioque, quod utique sibi non potest esse absconditum. Scrutatur alta Dei, conscius earum, quas cogitat cogitationes pacis, et non afflictionis. Quidni animer ad quærendum experta clementiam, et persuasa de pace?

7. Fratres, hoc suaderi, a Verbo quæri est; persuaderi, inveniri est. Sed non omnes capiunt hoc verbum. Quid faciemus parvulis nostris, illos loquor, qui adhuc inter nos incipientes sunt, non tamen insipientes, cum teneant initium sapientiæ, subjecti invicem in timore Christi? Unde illis, inquam, facimus fidem, quod hæc ita se habeant penes sponsam, cum ipsi talia agi secum necdum persenserint? Sed mitto eos ego ad talem, cui decredere non debeant. Legant in libro, quod in corde altero quia non cernunt, non credunt. Est scriptum in Prophetis : *Si dimiserit vir uxorem suam, et illa recedens duxerit virum alium, numquid revertetur ad eam ultra? numquid non polluta et contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: et tamen revertere ad me, dicit Dominus, et ego suscipiam te.* Verba Domini sunt : non est fas suspendere fidem. Credant quod non experiuntur, ut fructum quandoque experientiæ fidei merito consequantur. Satis arbitror declaratum, quid sit quæri a Verbo, et quæ hæc sit necessitas non Verbo, sed animæ : nisi quod quæ experta est, et plenius ista novit, et felicius. Restat, ut sequenti tractatu doceamus sitientes animas quærere a quo quæsitæ sunt, vel potius id discamus ab illa, quæ hoc loco inducitur quærens ipsum, quem diligit anima sua, Sponsum animæ Jesum Christum Dominum nostrum, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXXXV.

De septem necessitatibus, propter quas anima quærit Verbum : quæ tandem reformata accedit ad ejus dulcedinem contemplandam atque perfruendam.

1. *In lectulo meo quæsivi quem diligit anima mea.* Ad quid? Dictum est, et iterare superfluum : propter quosdam tamen, qui non interfuerunt cum tractaretur, dico aliquid breviter, et quod fortasse ne hos quidem qui interfuerunt, audire pigebit. Nec enim totum dici tunc potuit. Quærit anima Verbum, cui consentiat ad correptionem, quo illuminetur ad cognitionem, cui innitatur ad virtutem, quo reformetur ad sapientiam, cui conformetur ad decorem, cui maritetur ad fœcunditatem, quo fruatur ad jucunditatem. Propter

has omnes causas quærit anima Verbum. Non ambigo esse quam plures et alias : sed hæ interim occurrunt. Poterit autem, si cui cordi fuerit, facile alias atque alias advertere in semetipso. Siquidem multæ sunt aversiones nostræ, multæ et infinitæ animæ necessitates, et anxietatum non est numerus. At Verbum ditius pleniusque superabundat in bonis, utpote Sapientia vincens malitiam, vincens in bonis mala. Et nunc harum, quas posui, accipite rationem. Et primo quod primum est, videte quemadmodum consentiat ad correptionem. Legimus Verbum in Evangeliis loquens: *Esto consentiens*, inquit, *adversario tuo, dum es cum illo in via, ne forte tradat te judici, et judex tortori*. Quid consultius? Verbi consilium est (ni fallor) se adversarium protestantis, quod adversetur carnalibus desideriis nostris dum dicit : *Semper hi errant corde*. Tu ergo qui hæc audis, si pavens cœperis velle fugere a ventura ira, credo sollicitus eris, quomodo huic consentias adversario, qui tibi illam tam terribiliter intentare videtur. At istud impossibile, nisi dissentias tecum, nisi tibimet adverseris, nisi gravi et vigili lucta tu ipse contra teipsum infatigabiliter prælieris; postremo nisi valefacias inveteratæ consuetudini, innatæque affectioni. Id quidem durum. Si tuis attentaveris viribus, tale erit, ac si in uno digitorum tuorum torrentis impetum sistere, aut ipsum denuo coneris Jordanem convertere retrorsum. Quid facies? Quære Verbum cui consentias, ipso faciente ut consentias. Fuge ad illum qui adversatur, per quem talis fias cui jam non adversetur, ut blandiatur qui minabatur, et sit ad immutandum efficacior infusa gratia, quam intensa ira.

2. Hæc prima (ut opinor) necessitas, ob quam anima incipit quærere verbum. Sed si ignoras quid ille velit cui jam voluntate consentis, nonne et de te dicetur, quia zelum Dei habes, sed non secundum scientiam? Et ne hoc leve existimes, memineris scriptum, quia *ignorans ignorabitur*. Scire vis quid consulam et in hac necessitate? Quod in prima. Meo consilio nunc quoque ibis ad Verbum, et docebit te vias suas, ne volendo quidem, sed ignorando bonum dum curris, contingat excurrere, et errare in invio, et non in via. Lux est enim verbum. *Declaratio* denique *sermonum illuminat, et intellectum dat parvulis*. Beatus es, si dicas et tu : *Lucerna pedibus meis verbum tuum, et lumen semitis meis*. Nec parum profecit anima tua, cujus immutata voluntas, cujus illuminata ratio est, ut bonum et velit, et noverit. In altero vitam, in altero visum recepit. Nam et malum volendo mortua erat, et bonum ignorando cæca.

3. Jam vivit, jam videt, jam stat in bono, sed ope et opere Verbi. Stat manu Verbi levata veluti super pedes duos, devotionem et agnitionem. Stat, inquam, sed sibi putet dictum : *Qui se existimat stare, videat ne cadat*. Putasne stare per se possit, quæ surgere per se non potuit. Non opinor. Quid enim? *Verbo Domini cœli firmati sunt*, et terra stabit sine Verbo? Cur ergo si stare per se poterat, orabat homo de terra : *Confirma me*, inquiens, *in verbis tuis?* Denique et probarat. Ejus ipsius illa vox fuit : *Impulsus eversus sum ut caderem, et Dominus suscepit me*. Quæris quis ille impulsor? Non est unus. Impulsor diabolus est, impulsor mundus, impulsor homo. Quis iste homo sit quæris? Quisque sui. Noli mirari. Usque adeo homo impulsor sibi est et sui met præcipitator, ut non sit quod ab altero impulsore formides, si ipse a te proprias contineas manus. *Quis enim*, inquit, *vobis nocere poterit, si boni æmulatores fueritis?* Manus tua, consensus tuus. Si diabolo suggerente, vel sæculo suadente quod non oportet, assensum tuum tenueris, et non dederis membra tua arma iniquitati, nec permiseris regnare peccatum in tuo mortali corpore : bonum te æmulatorem probasti, cui malitia omnino nil nocuit; vide ne magis profuerit. Scriptum est enim : *Bonum fac, et habebis laudem ex illa*. Confusi sunt qui quærebant animam tuam, tu vero cantabis : *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero*. Boni plane æmulatoris insigne dedisti, si consilio Sapientis

misereris animæ tuæ, si omni custodia servas cor tuum, si juxta Apostolum teipsum castum custodis. Alioquin, etsi universum mundum lucreris, animæ autem tuæ detrimentum patiaris, non plane bonum te censemus æmulatorem, quoniam quidem nec Salvator.

4. Cum igitur tres sint stanti imminentes; horum diabolus livore malitiæ, mundus vento vanitatis, homo semetipsum pondere suæ corruptionis impellit. Impellit diabolus, sed non evertit, siquidem tuum auxilium, tuum illi negaveris vel assensum. Denique habes: *Resistite diabolo, et fugiet a vobis.* Iste est qui stantes in paradiso impulit invidus et evertit, sed consentientes, non resistentes. Iste est qui seipsum de cœlo superbus nullo impellente præcipitavit: ut scias multo magis hominem suo ipsius casui imminere, quem propriæ substantiæ pondus gravat. Est et mundus impulsor, quia in maligno positus est. Impellit omnes, sed solos evertit amicos suos, id est consentaneos sibi. Nolo esse amicus mundi, ne cadam. Nam qui vult esse hujus mundi amicus, inimicus Dei constituitur, quo utique nullus gravior casus. Ex quibus satis claret, quam sit homo præcipuus impulsor sui, qui suo sine alieno impulsu cadere potest, alieno absque suo cadere non potest. Cuinam horum præcipue resistendum? Nempe huic, qui eo molestior, quo interior, solus dejicere sufficit, cum sine ipso alii possint facere nihil. Non sine causa Sapiens expugnatori prætulit urbium virum, qui animo dominatur. Multum hoc ad te: opus virtute habes, et non quacumque, sed qua induaris ex alto. Ipsa enim, si perfecta sit, facile facit animum victorem sui, et sic invictum reddit ad omnia. Est quippe vigor animi cedere nescius pro tuenda ratione. Aut, si magis probas, Vigor animi immobiliter stantis cum ratione vel pro ratione. Vel sic: Vigor animi, quod in se est, omnia ad rationem cogens vel dirigens.

5. Quis ascendet in montem Domini? Hujus ad verticem montis, id est ad virtutis perfectionem, quisque contendere adorietur, sciet profecto, quam sit ascensus arduus, et cassus conatus absque Verbi adjutorio. Felix anima quæ, Angelis spectantibus præbuit gaudium pariter et miraculum sui, ut audiret de se loquentes: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum?* Alioquin frustra nititur, si non innititur. Sane etiam contra se innitens invalescet, et facta seipsa validior coget pro ratione universa: iram, metum, cupiditatem, et gaudium, veluti quemdam animi currum, bonus auriga reget; et in captivitatem rediget omnem carnalem affectum, et carnis sensum ad nutum rationis in obsequium virtutis. Quidni omnia possibilia sint innitenti super eum, qui omnia potest? Quantæ fiduciæ vox: *Omnia possum in eo qui me confortat!* Nil omnipotentiam Verbi clariorem reddit, quam quod omnipotentes facit omnes, qui in se sperant. Denique omnia possibilia sunt credenti. An non omnipotens, cui omnia possibilia sunt? Ita animus, si non præsumat de se, sed si confortetur a Verbo, poterit utique dominari sui, ut non dominetur ei omnis injustitia. Ita, inquam, Verbo innixum, et indutum virtute ex alto, nulla vis, nulla fraus, nulla jam illecebra poterit vel stantem dejicere, vel subjicere dominantem.

6. Vis non timere impulsorem? Non veniat tibi pes superbiæ, et manus impellentis non movebit te. *Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem.* Ibi diabolus et angeli ejus corruerunt, qui licet non impulsi extrinsecus, expulsi sunt tamen, nec potuerunt stare. Denique in veritate non stetit, qui non innixus est Verbo, qui in sua virtute confisus est. Et ideo fortassis sedere voluit, quia stare non valuit. Dicebat enim: *Sedebo in monte testamenti.* Cæterum Deo aliter judicante, nec stetit, nec sedit, sed cecidit, dicente Domino: *Videbam satanam sicut fulgur de cœlo cadentem.* Ergo qui stat, si non vult cadere, non fidat sibi, sed nitatur Verbo. Verbum loquitur: *Sine me nihil potestis facere.* Ita est: nec surgere ad bonum, nec stare in bono possumus sine Verbo. Tu ergo qui stas, da gloriam Verbo, et dic: *Statuit*

supra petram pedes meos, et direxit gressus meos. Cujus manu erigeris, ipsius necesse est virtute tenearis. Hæc pro eo quod dixi, opus nos habere Verbo, cui innitamur ad virtutem.

7. Nunc jam videndum est de eo quod item memoravi, per Verbum scilicet nihilominus nos reformari ad sapientiam. Verbum virtus, Verbum sapientia est. Sumat ergo anima de virtute virtutem, ac de sapientia sapientiam, et uni Verbo munus utrumque adscribat. Alioquin si aliunde aut utramque, aut alterutram arroget sibi; neget etiam simul vel de fonte rivum, vel de vite vinum, vel lumen oriri de lumine. Fidelis sermo : *Si quis*, inquit, *indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, et non improperat; et dabitur ei.* Hæc ille. Ego vero haud secus de virtute senserim. Cognata virtus sapientiæ est. Donum Dei virtus est, deputanda in donis optimis, descendens et ipsa desursum a Patre Verbi. Et si quis existimet id per omnia eam quod sapientiam esse, non inficior, sed in Verbo, non in anima. Quæ enim in Verbo pro ejus singulari divinæ naturæ simplicitate unum sunt, unum tamen effectum in anima non habent, sed ad illius varias et diversas necessitates, veluti diversa, sese participanda accommodant. Juxta quam rationem profecto aliud est animo virtute agi, et aliud sapientia regi : aliud dominari in virtute, aliud in suavitate deliciari. Licet namque et sapientia potens, et virtus suavis exsistat; ut tamen proprias quibusque reddamus vocabulis significantias, vigor virtutem, sapientiam placiditas animi cum spirituali quadam suavitate demonstrat. Hanc puto ab Apostolo designatam, ubi post multa hortamenta pertinentia ad virtutem, adjecit quod sapientiæ est : *In suavitate, in Spiritu sancto.* Igitur stare, resistere, vim vi repellere, quæ utique in partibus virtutis deputantur, honor quidem, sed labor est. Non est enim idipsum honorem tuum laboriose defendere, et quiete possidere. Non est idem virtute agi, et virtute frui. Quicquid virtus elaborat, sapientia fruitur : et quod sapientia ordinat, deliberat, moderatur; virtus exsequitur.

8. *Sapientiam scribe in otio*, ait Sapiens. Ergo sapientiæ otia negotia sunt, et quo otiosior sapientia, eo exercitatior in genere suo. E regione virtus exercitata clarior est, eoque probatior, quo officiosior. Et si quis sapientiam virtutis amorem diffinierit, non mihi a vero deviare videtur. Ubi autem amor est, labor non est, sed sapor. Et forte sapientia a sapore denominatur, quod virtuti accedens, quoddam veluti condimentum, sapidam reddat, quæ per se insulsa quodam modo et aspera sentiebatur. Nec duxerim reprehendendum, si quis sapientiam saporem boni diffiniat. Hunc saporem perdidimus ab ipso pene exortu generis nostri. Ex quo cordis palatum sensu carnis prævalente infecit virus serpentis antiqui, cœpit animæ non sapere bonum, ac sapor noxius subintrare. Denique *proni sunt sensus hominis, et cogitationes in malum ab adolescentia*, hoc est ab insipientia primæ mulieris. Ita insipientia mulieris saporem boni exclusit, quia serpentis malitia mulieris insipientiam circumvenit. Sed unde malitia visa est vicisse ad tempus, inde se victam dolet in æternum. Nam ecce denuo Sapientia mulieris cor et corpus implevit, ut qui per feminam deformati in insipientiam sumus, per feminam reformemur ad sapientiam. Et nunc assidue sapientia vincit malitiam in mentibus ad quas intraverit, saporem mali, quem illa invexit, sapore exterminans meliori. Intrans sapientia, dum sensum carnis infatuat, purificat intellectum, cordis palatum sanat et reparat. Sano palato sapit jam bonum, sapit ipsa sapientia, qua in bonis nullum melius.

9. Quam multa fiunt bona, et non sapiunt facientibus! siquidem non sapore boni ad illa, sed aut ratione, aut qualicumque occasione, seu necessitate impelluntur : et e contrario multis, quæ faciunt, non sapiunt mala, sed ad hæc inducuntur, aut metu, aut cupiditate rei cujuspiam potius quam sapore mali. Qui autem transierunt in affectum cordis, aut sapientes sunt, et ipso delec-

tantur sapore boni: aut maligni sunt, et in ipsa complacent sibi malitia, etiam nulla spe alterius commodi blandiente. Malitia vero quid, nisi sapor est mali? BEATA MENS, quam sibi totam vindicavit sapor boni, et odium mali. Hoc reformari ad sapientiam est, hoc sapientiæ victoriam feliciter experiri. Nam in quo evidentius sapientia vincere malitiam comprobatur, quam cum excluso sapore mali, qui non aliud quam ipsa malitia est, boni quidam intimus sapor mentis intima occupare tota suavitate sentitur? Itaque ad virtutem spectat tribulationes fortiter sustinere: ad sapientiam, gaudere in tribulationibus. Confortare cor tuum, et sustinere Dominum, virtutis est: gustare et videre quoniam suavis est Dominus, sapientiæ est. Et ut magis ex propriæ bono naturæ bonum utrumque clarescat: modestia animi probat sapientem, constantia virum virtutis ostendit. Et bene post virtutem sapientia: quod virtus sit quoddam quasi stabile fundamentum, super quod sapientia ædificet sibi domum. Oportuit autem præcedere notitiam boni: quia non est societas luci sapientiæ, et tenebris ignorantiæ. Oportuit et bonam voluntatem: quia *in malevolam animam non introibit sapientia.*

10. Jam si in voluntatis mutatione reddita innotuit animæ vita, in eruditione sanitas, in virtute stabilitas, in sapientia postremo maturitas: superest ut decorem illi inveniamus, sine quo specioso forma præ filiis hominum placere non potest. Denique audit, quia *concupiscet rex decorem tuum.* Quanta enumeravimus animæ bona, dona Verbi, voluntatem bonam, scientiam, virtutem, sapientiam, et nihil horum Verbum rex concupiscere legitur: sed tantum, *Concupiscet*, inquit, *rex decorem tuum.* Ait Propheta: *Dominus regnavit, decorem induit.* Quidni imagini suæ pariter et sponsæ simile cupiat indumentum? Tanto profecto sibi carior illa, quanto similior erit sibi. In quo ergo animæ decor? An forte in eo quod honestum dicitur? Hoc interim sentiamus, si melius non occurrit. De honesto autem exterior interrogetur conversatio: non quod ex ea honestum prodeat, sed per eam. Nam in conscientia et habitatio ejus, et origo. Siquidem claritas ejus, testimonium conscientiæ. Nihil hac luce clarius, nihil hoc gloriosius testimonio, cum veritas in mente fulget, et mens in veritate se videt. Sed qualem? Pudicam, verecundam, pavidam, circumspectam, nihil penitus admittentem quod evacuet gloriam conscientiæ attestantis: in nullo consciam sibi, quo erubescat præsentiam veritatis, quo cogatur avertere faciem quasi confusam et repercussam a lumine Dei. Hoc plane, hoc illud decorum est, quod super omnia bona animæ divinos oblectat aspectus; et nos nominamus, ac diffinimus honestum.

11. Cum autem decoris hujus claritas abundantius intima cordis repleverit, prodeat foras necesse est, tamquam lucerna latens sub modio, immo lux in tenebris lucens, latere nescia. Porro effulgentem, et veluti quibusdam suis radiis erumpentem, mentis simulacrum corpus excipit, et diffundit per membra et sensus, quatenus omnis inde reluceat actio, sermo, aspectus, incessus, risus (si tamen risus) mixtus gravitate, et plenus honesti. Horum et aliorum profecto artuum sensuumque motus, gestus et usus, cum apparuerit serius, purus, modestus, totius expers insolentiæ atque lasciviæ, tum levitatis, tum ignaviæ alienus, æquitati autem accommodus, pietati officiosus; pulcritudo animæ palam erit, si tamen non sit in spiritu ejus dolus. Potest enim fieri ut simulentur omnia hæc, et non ex abundantia cordis taliter moveantur. Et ut magis eluceat is animæ decor, ipsum, si placet, honestum, in quo hunc locandum censuimus, diffiniatur, Mentis ingenuitas, sollicita servare cum conscientia bona famæ integritatem. Vel, juxta Apostolum, Providere bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Beata mens, quæ hoc se induit castimoniæ decus, et quemdam veluti cœlestis innocentiæ candidatum, per quem sibi vindicet gloriosam conformitatem, non mundi, sed Verbi, de

quo legitur, quod sit *candor vitæ æternæ; Splendor et figura substantiæ Dei.*

12. Ex hoc jam gradu audet quæ hujusmodi est, cogitare de nuptiis. Quidni audeat, eo se nubilem, quo similem cernens? Non terret celsitudo, quam sociat similitudo, amor conciliat, professio maritat. Professionis forma hæc est: *Juravi et statui custodire judicia justitiæ tuæ.* Hanc secuti Apostoli aiebant: *Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te.* Simile est illud quod in carnali quidem connubio dictum, Christi et Ecclesiæ connubium spirituale signavit: *Propter hoc relinquet homo patrem suum, et matrem suam, et adhærebit uxori suæ; et erunt duo in carne una.* Et apud Prophetam gloriatio maritatæ: *Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam.* Ergo quam videris animam relictis omnibus Verbo votis omnibus adhærere, Verbo vivere, Verbo se regere, de Verbo concipere quod pariat Verbo; quæ possit dicere, *Mihi vivere Christus est, et mori lucrum:* puta conjugem, Verboque maritatam. Confidit in ea cor viri sui, sciens fidelem, quæ præ se omnia spreverit, omnia arbitretur ut stercora, ut sibi ipsum lucrifaciat. Talem noverat, de quo dicebat: *Vas electionis est mihi iste.* Prorsus pia mater et fidelis viro suo anima Pauli, cum diceret: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.*

13. Sed attende in spirituali matrimonio duo esse genera pariendi, et ex hoc etiam diversas soboles, sed non adversas: cum sanctæ matres aut prædicando animas, aut meditando intelligentias pariunt spirituales. In hoc ultimo genere interdum exceditur, et seceditur etiam a corporeis sensibus, ut sese non sentiat quæ Verbum sentit. Hoc fit, cum mens ineffabilis Verbi illecta dulcedine, quodam modo se sibi furatur, immo rapitur atque elabitur a seipsa, ut Verbo fruatur. Aliter sane afficitur mens fructificans Verbo, aliter fruens Verbo. Illic sollicitat necessitas proximi, hic invitat suavitas Verbi. Et quidem læta in prole mater: sed in amplexibus sponsa lætior. Cara pignora filiorum: sed oscula plus delectant. Bonum est salvare multos: excedere autem et cum Verbo esse, multo jucundius. At quando hoc, aut quamdiu hoc? Dulce commercium: sed breve momentum, et experimentum rarum. Hoc est quod supra post alia memini me dixisse, quærere utique animam Verbum, quo fruatur ad jucunditatem.

14. Pergat quis forsitan quærere a me etiam, Verbo frui quid sit? Respondeo: Quærat potius expertum a quo id quærat. Aut si et mihi experiri daretur, putas me posse eloqui quod ineffabile est? Audi expertum: *Sive,* inquit, *mente excedimus, Deo; sive sobrii sumus, vobis.* Hoc est, Aliud mihi cum Deo, solo arbitro Deo: aliud vobiscum mihi. Illud licuit experiri, sed minime loqui: in hoc ita condescendo vobis, ut et ego dicere, et vos capere valeatis. O quisquis curiosus es scire quid sit hoc, Verbo frui; para illi non aurem, sed mentem. Non docet hoc lingua, sed docet gratia. Absconditur a sapientibus et prudentibus, et revelatur parvulis. Magna, fratres, magna et sublimis virtus humilitas, quæ promeretur quod non docetur, digna adipisci quod non valet addisci, digna a Verbo, et de Verbo concipere, quod suis ipsa verbis explicare non potest. Cur hoc? non quia sic meritum, sed quia sic placitum coram Patre Verbi sponsi animæ, Jesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

SERMO LXXXVI.

De cautela et verecundia sponsæ quærentis Verbum; et de commendatione verecundiæ.

1. Non est quod a me jam quæratur, cur quærat anima Verbum: satis superque id intimatum supra. Age, prosequamur reliqua præsentis capituli, dumtaxat quæ ad mores spectant. Ubi primam nunc adverte sponsæ verecundiam, qua nescio an quicquam gratius adverti in moribus hominum queat. Hanc primo omnium libet quodam modo in manibus sumere, et quasi speciosum quemdam florem decerpere loco, nostrisque

apponere adolescentibus. Non quia non sit et in provectiori ætate omni studio retinenda, quæ est certe omnium ornatus ætatum : sed quod teneræ gratia verecundiæ in teneriori ætate amplius, pulcriusque eniteat. Quid amabilius verecundo adolescente ? Quam pulcra hæc, et quam splendida gemma morum in vita et vultu adolescentis! quam vera et minime dubia bonæ nuntia spei, bonæ indolis index ! Virga disciplinæ est illi, quæ pudendis affectibus imminens, lubricæ ætatis motus, actusque leves coerceat, comprimat insolentes. Quid ita turpiloquii, et omnis deinceps turpitudinis fugitans ? Soror continentiæ est. Nullum æque manifestum indicium columbinæ simplicitatis: et ideo etiam testis innocentiæ. Lampas est pudicæ mentis jugiter lucens, ut nil in ea turpe vel indecorum residere attentet, quod non illa ilico prodat. Ita expunctrix malorum, et propugnatrix puritatis innatæ, specialis gloria conscientiæ est, famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, et insigne totius honesti. Rubor ipse genarum, quem forte invexerit pudor, quantum gratiæ et decoris suffuso afferre vultui solet!

2. Usque adeo genuinum animi bonum verecundia est, ut et qui male agere non verentur, videri tamen verecundentur, dicente Domino : *Omnis qui male agit, odit lucem.* Sed et *qui dormiunt, nocte dormiunt; et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt :* opera nimirum tenebrarum, et digna latebris, tenebris occultantes. Interest tamen, quod occulta dedecoris, quæ verecundia horum non habere, sed prodere erubescit, sponsæ verecundia omnino non operit, sed exspuit, sed propellit. Idcirco ait Sapiens: *Est pudor adducens peccatum, et est pudor adducens gloriam.* Quærit Sponsa Verbum verecunde quidem, quia in lectulo, quia per noctes : sed hæc verecundia habet gloriam, non peccatum. Quærit hoc ad purificationem conscientiæ, quærit ad testimonium, ut possit dicere : *Gloria mea hæc est, testimonium conscientiæ meæ. In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea.* Verecundia tibi, si advertis, et loco signatur, et tempore. Quid tam amicum verecundo animo, quam secretum? Porro secretum et nox, et lectulus habet. Denique orare volentes jubemur intrare cubiculum, utique secreti gratia. Id quidem ad cautelam : ne coram orantibus laus humana orationis furetur fructum, frustretur effectum. Sed doceris nihilominus verecundiam sententia hac. Quid tam proprium verecundiæ, quam proprias vitare laudes, vitare jactantiam? Patet quod signanter et ad verecundiam orantibus petere secretum indixerit pudoris filius et magister. Quid tam indecorum, maxime adolescenti, quam ostentatio sanctitatis? Cum tamen ab hac potissimum ætate aptum profecto capiatur temporaneumque religionis exordium, Jeremia dicente : *Bonum est homini, si portaverit jugum ab adolescentia sua.* Bona commendatio secuturæ orationis, si præmittas verecundiam, dicens : *Adolescentulus sum ego et contemptus, justificationes tuas non sum oblitus.*

3. Nec modo locum, sed et tempus observare oportet eum, qui sibi orare voluerit. Tempus feriatum commodius aptiusque, maxime autem cum profundum nocturnus sopor indicit silentium, tunc plane liberior exit puriorque oratio. *Consurge in nocte*, inquit, *in principio vigiliarum tuarum, et effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini Dei tui.* Quam secura ascendit de nocte oratio, solo arbitro Deo, sanctoque Angelo, qui illam superno altari suscipit præsentandam ! Quam grata et lucida, verecundo colorata rubore ! Quam serena et placida, nullo interturbata clamore vel strepitu! Quam denique munda atque sincera, nullo respersa pulvere terrenæ sollicitudinis, nulla aspicientis laude seu adulatione tentata ! Propter hoc ergo sponsa non minus verecunde, quam caute, et lectuli secretum petebat et noctis, orare, hoc est Verbum quærere, volens. Unum est enim. Alioquin non recte oras, si orando præter Verbum aliquid quæras, aut quod propter Verbum non quæras, quoniam in ipso sunt omnia. Ibi reme-

dia vulnerum, ibi subsidia necessitatum, ibi resarcitus defectuum, ibi profectuum copiæ, ibi denique quicquid accipere, vel habere hominibus expedit, quicquid decet, quicquid oportet. Sine causa ergo aliud a Verbo petitur, cum ipsum sit omnia. Nam etsi ista temporalia, cum necesse est, postulare videmur, si Verbum in causa est, ut quidem dignum est; non utique illa, sed hoc potius quærimus, propter quod alia postulamus. Norunt hoc, qui omnem usum harum rerum ad promerendum Verbum dirigere consueverunt.

4. Non pigeat tamen scrutari adhuc secreta lectuli hujus et temporis, si forte in his aliquid lateat spirituale, quod venire ad medium prosit. Et si placet sentire lectuli quidem nomine humanam figurari infirmitatem, nocturnis autem tenebris ignorantiam æque humanam; consequens est et congruum satis, ut Dei virtus et Dei sapientia Verbum contra utrumque originale malum instantius requiratur. Nempe quid convenientius, quam ut infirmitati virtus, ignorantiæ sapientia opponatur? Et ne quid simpliciorum cordibus de hac interpretatione resideat dubium, audiant quid super hoc sanctus Propheta dicat. *Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus; universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus.* Atque id quidem de lectulo. Jam de ignorantiæ nocte quid manifestius, quam quod in alio identidem loquitur psalmo: *Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant?* pro certo exprimens ipsam, in qua nati sunt, totius humani generis ignorantiam. Ipsa est (ut opinor) cui se beatus Apostolus et fatetur natum, et gloriatur ereptum, dicens: *Qui eruit nos de potestate tenebrarum.* Unde et dicebat: *Non sumus filii noctis neque tenebrarum;* item ad omnes electos: *Ut filii,* inquit, *lucis ambulate.* *

S. BERNARDI SENTENTIÆ.

1. *Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater et Filius et Spiritus sanctus.* Tres in terra : spiritus, aqua, et sanguis. Similiter in inferno, ut in Isaia legimus : *Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur.* Duo mala sunt vermis et ignis: altero roditur conscientia, altero concremantur corpora. Tertium additur desperatio, quæ in eo utique intelligitur quod dicitur, *non morietur, et non exstinguetur.* His qui in cœlo sunt, datur testimonium beatitudinis : his qui in terra, justificationis : his qui in inferno sunt, damnationis. Primum testimonium est gloriæ, secundum gratiæ, tertium iræ.

2. De Spiritu sancto testatur Scriptura, quia procedit, spirat, inhabitat, replet, glorificat. Procedere dicitur duobus modis : unde, et quo. Unde? a Patre et Filio. Quo? Ad creaturam. Procedendo prædestinat : spirando vocat quos prædestinavit : inhabitando justificat quos vocavit : replendo accumulat meritis, quos justificavit : glorificando ditat præmiis, quos accumulavit meritis.

3. Spiritus sanctus arguit mundum de peccato quod dissimulat : de justitia quam non ordinat, dum sibi non Deo eam dat : de judicio quod usurpat, dum tam de se, quam de aliis temere judicat.

4. Usque hodie in civibus Babylonis aquarum effusio, id est confusio cogitationum, terram facit inanem et vacuam. Dum enim fluctuat circa carnem cogitatio universa, nullum ex ea sperare est fructum salutis. Dividantur ergo aquæ ab aquis, quatenus anima quoque (ut dignum est) partem sibi vindicet sollicitudinis et meditationis. Sane inferiores certis limitibus coerceantur, certis contineantur alveis, necessitatis terminos non excedant; proinde superiores copiosius dilatentur. Ex hoc sane dat Dominus benedictionem, et terra nostra dabit fructum suum.

5. Cum in populo Dei carnales alii sint, et alii spirituales : nec illi tamen æternorum, nec isti carent omni modo temporalium desiderio. In eo sane distant, quod plus alia appetunt alii, et secundum ea quæ præferunt, aut spirituales, aut carnales judicantur. Hinc est quod in benedictionibus Jacob et Esau, et ros cœli, et terræ pinguedo nominatur, sed non eodem ordine in utroque. *Det tibi Deus de rore cœli et de pinguedine terræ abundantiam*, ait Isaac ad Jacob. Ad Esau vero : *In pinguedine terræ*, inquit, *et in rore cœli desuper erit benedictio tua.* Quid autem singuli præferant, a studiis eorum, et sollicitudinibus innotescit.

6. *Mors peccatorum pessima.* Mala in amissione mundi, quia non possunt sine dolore separari ab eo quem diligunt. Pejor in dissolutione carnis, a qua evelluntur eorum animæ a spiritibus malignis. Pessima in tormentis inferni, quando corpus et anima pepetuis simul addicuntur ignibus. E contrario bonorum mors optima, quoniam quidem fit ibi quies a labore, fit jucunditas de novitate, fit securitas de æternitate.

7. *De stercore boum lapidatus est piger.* Boves sunt qui in opere Dei strenue exercentur : qui seminant in lacrymis, sed in gaudio metent. Isti sane quæcumque sunt mundi hujus, arbitrantur ut stercora. Piger vero, cujus sabbata videntes hostes derident, dehonestatur ab hostibus in otio suo, sicut boves strenui in laboribus suis honestantur a Deo. Quem enim maligni spiritus pigrum vident ad spiritualia exercitia, in cogitationibus ejus ingerunt importune terrena : velut de stercoribus boum massas coagulantes, et pigrum, sicut dignus est, lapidantes.

8. *Osculetur me osculo oris sui.* Tria sunt oscula, reconciliatorium, muneratorium, contemplatorium. Primum

ad pedes, secundum ad manum, tertium ad os sumitur. In primo accipitur remissio peccatorum, in secundo munus virtutum, in tertio cognitio secretorum. Vel ita, osculum doctrinæ, naturæ, gratiæ.

9. Duo sunt ubera sponsæ : congratulatio et compassio. Gemina lactis species, exhortatio et consolatio. Tria unguenta : compunctio, devotio, pietas. Compunctio de recordatione peccatorum, devotio de recordatione beneficiorum, pietas ex consideratione miserorum.

10. *Revertere, revertere Sunamitis, revertere, revertere ut intueamur te.* Revertere primo ab inepta lætitia, revertere secundo ab inutili tristitia, revertere tertio ab inani gloria, quarto revertere a latenti superbia. Inanis gloria est, quæ ab ore hominum venit extrinsecus. Superbia latens oritur intrinsecus. Cum hæc omnia vitia reliquerit anima, intuebitur eam sponsus ejus. Ob hoc autem debet ab aliis abstinere, ut digna fiat ejus complexibus. Unde et ad eam dicitur : *Revertere, revertere, ut intueamur te.*

11. Pastorum est vigilare super gregem propter tria necessaria, videlicet ad disciplinam, ad custodiam, ad preces. Ad disciplinam, propter morum correctionem, ne grex commissus propria molestia deficiat. Ad custodiam, propter diabolicam suggestionem, ne hostili seducatur calliditate. Ad preces, propter tentationum instantiam, ne vincatur a pusillanimitate. In disciplina rigor justitiæ, in custodia spiritus consilii, in prece affectus compassionis.

12. Duas ad intelligendum se condidit universitatis Auctor creaturas, Hominem et Angelum. Hominem justificant fides et memoria : Angelum beatificant intellectus et præsentia. Et quia homines quandoque perducendi sunt ad æqualitatem Angelorum, necesse est ut interim justificentur per fidem, et proficiant ad intellectum. Scriptum est enim : *Nisi credideritis, non intelligetis.* Itaque fides, via est ad intelligendum : nam mundatur cor fide, ut intellectus videat Deum : Similiter et memoria Dei, via est ad præsentiam Dei. Qui enim hic habet mandatorum ejus, ut ea faciat, memoriam; merebitur quandoque, ut ejus quoque videat præsentiam. Habeant igitur intellectum et præsentiam Angeli Dei in cœlo : habeamus et nos ejus fidem et memoriam in mundo.

13. Pars tua sumus, Domine, quam tulisti de manu Amorrhæi in gladio et arcu tuo. Gladius tuus sermo vivus et efficax : arcus tuus incarnatio tua. Ibi enim velut curvato sapientiæ ligno, et pio quodam modo flexa divinitate, nervus carnis vehementer extensus, et humanitas ineffabiliter aucta cognoscitur. Pars ergo tua sumus et populus acquisitionis tuæ, quem acquisisti verbo prædicationis, et mysterio incarnationis.

14. In circumcisione Domini nec nervus rumpitur, nec os comminuitur, ut robustiora quæque et firmiora serventur illæsa. Aperitur autem cutis, amputatur caro, sanguis effunditur, ut illecebrosa mollities castigetur. In carne quidem peccatum, quod in ea manet, intellige : porro in cute operimentum ejus, in sanguine vero incentivum. Hæc igitur vera circumcisio spiritu, non littera, si velamen excusationis et dissimulationis per compunctionem cordis, et confessionem oris amoveas : si peccati consuetudinem correctione conversionis abscindas : si denique, ut necessarium est, occasiones quoque peccati et fomitem fugias concupiscentiarum.

15. *Obtulerunt Magi Domino aurum, thus, et myrrham.* Hæc fortassis pro loco et tempore necessaria videbantur. Auri pretium ob paupertatem : myrrhæ unguentum ob infantilis (ut assolet) corporis teneritudinem : thuris odoramentum ob sordidam stabuli mansionem. Nos vero quoniam illa jam omnia transierunt, offeramus ei acceptabiliora munera; myrrhæ unctionem in communionem socialis vitæ, thuris speciem in suaveolentiam bonæ famæ, auri splendorem in conscientiæ puritatem : quo videlicet nec de officiosa conversatione familiarem gratiam, nec de laudabili opinione inanem gloriam, sed

honorem Dei, et fratrum utilitatem quærere studeamus.

16. Ante omnia sine murmuratione sint fratres. Forte aliqui leve peccatum æstimant murmurare : sed non hic, qui ante omnia monet esse cavendum. Puto autem ne illum quidem leve reputasse, qui murmurantibus aiebat : *Non contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum. Nos enim quid sumus?* Sed ne illum quoque qui dixit : *Non murmuraveritis, sicut quidam murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore.* Illo nimirum exterminatore, qui positus est in hoc ipsum, ut a terminis beatæ illius civitatis arceat murmurantes, et longe faciat a finibus ejus, cui dicitur : *Lauda Jerusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, qui posuit fines tuos pacem.* Nihil enim commune habent murmur et pax, gratiarum actio et detractio, zelus amaritudinis et vox laudis. Itaque in ore trium et talium testium stet hoc verbum, ut pestem istam murmurationis summopere nobis noverimus esse cavendam.

17. Tres sunt quibus reconciliari debemus, hominibus, Angelis, Deo. Hominibus per aperta opera, Angelis per occulta signa, Deo per puritatem cordis. Nam de operibus quæ coram hominibus facienda sunt, scriptum est : *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra opera bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est.* De Angelis dicit David : *In conspectu Angelorum psallam tibi.* Occulta autem signa sunt gemitus, suspiria, usus cilicii, et cætera pœnitentiæ insignia, quæ Angelis placent. Unde est illud : *Gaudium est Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.* Ut autem Deo reconciliemur, nec operibus, nec signis, sed puritate et simplicitate cordis indigemus. Scriptum est enim : *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Et illud : *Si oculus tuus fuerit simplex, etc.*

18. *Templum Dei sanctum est, quod estis vos.* Templum Dei est claustrum Religiosorum. Duo parietes claustri sunt, activi et contemplativi, Maria et Martha, interior et exterior. Interiori necessarii sunt duo ordines lapidum, cavere scilicet vitium voluptatis, et curiositatis. Exteriori similiter duo, ne sint fraudulenti, et turbulenti. Unde Dominus : *Fidelis servus et prudens.* Fidelis, ne sit fraudulentus; prudens, ne sit turbulentus. Paries ex adverso qui hunc utrumque conjungit, sunt Prælati, et hi qui fideliter ingrediuntur et egrediuntur, sicut de Domino dictum est : *A summo cœlo egressio ejus, et occursus ejus usque ad summum ejus, nec est qui se abscondat a calore ejus.*

19. Quinque de causis addiscit homo, ut sciat, ut sciatur scire, ut vendat, ut ædificet, ut ædificetur. Ut sciat, curiositas est; ut sciatur scire, vanitas; ut vendat, simonia; ut ædificet, caritas; ut ædificetur, humilitas. Qui nutriti erant in croceis, amplexati sunt stercora, id est curam ventris.

20. Initium sapientiæ timor Domini. Timor primus revocat euntes ad mortem, cui succedit tristitia sæcularis : hanc excludit spes æternitatis.

21. Dubitari solet, utrum dilectio Dei præcedat tempore dilectionem proximi. Quod per hoc videtur, quod proximum propter Deum diligere non possumus, nisi prius diligamus Deum : et contra dilectio proximi videtur præcedere dilectionem Dei, quia scriptum est : *Qui non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere?* Sed sciendum est, quod dilectio Dei duobus modis consideratur, incipiens et nutrita. Incipit enim homo diligere Deum, antequam proximum : sed quia illa dilectio non potest perfici, nisi nutriatur, et crescat per dilectionem proximi, oportet ut proximus diligatur. Sic ergo dilectio Dei præcedit ut incipiens, et præceditur a dilectione proximi, ut illa nutrienda. Si qui forte pertinent ad gubernationem tuam, vindica, coerce cum dilectione, cum caritate, attendens salutem æternam; ne cum parcis carni, anima pereat. Fac hæc, et multos passurus es, in quos non poteris exercere disciplinam. Fer minas, securus esto : faciet enim Dominus misericordiam et judicium omnibus injuriam accipientibus.

22. *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Debet unusquisque proximum suum diligere tamquam seipsum, ut quem poterit hominem vel beneficentiæ consolatione, vel informatione doctrinæ, vel coercitione disciplinæ, adducat ad Deum colendum. Hæc qui sola discretione eligit, prudens est : qui nulla hinc afflictione avertitur, fortis est : qui nulla alia delectatione, temperans est; qui nulla elatione, justus est.

23. *Non est speciosa laus in ore peccatoris,* in pœnitente peccatore fructuosa, in justificato est speciosa. Sicut cum stercorantur agri, non est speciosum, sed fructuosum; postea vero in frugum collectione fit speciosum.

24. Quatuor sunt quæ impediunt confessionem ; timor ne perdat, pudor ne vilescat, spes honoris vel alicujus terreni commodi, si innocens putetur; desperatio earumdem rerum, si innocens non putetur.

25. Octo sunt Trinitates, quarum prima est illa summa et individua Trinitas, Pater, et Filius, et Spiritus sanctus. Secunda est quæ cecidit. Tertia per quam cecidit. Quarta in quam cecidit. Quinta per quam resurgit, quæ in tres dividitur trinitates. Trinitas quæ cecidit, est memoria, ratio, et voluntas. Memoria infirmata est tribus modis, videlicet per cogitationes affectuosas, onerosas, et otiosas. Ratio tribus modis excæcata est, quia sæpe recipit vera pro falsis, et e converso; licita pro illicitis, et e converso. Voluntas tripliciter fœdata est, per concupiscentiam carnis, per desiderium oculorum, et ambitionem sæculi. Trinitas per quam cecidit, suggestio, delectatio, consensus. Trinitas in quam cecidit, infirmitas, fœditas, cæcitas. Trinitas per quam resurgit, fides, spes, caritas. Fides est trina, præceptorum, signorum, promissionum. Spes quoque trina est, spes veniæ, spes gratiæ, et spes gloriæ. Caritas etiam trina est, ex toto corde, ex tota anima, ex tota virtute.

26. Duo parietes debent esse in congregatione, unus interior, alter exterior. Interior claustrales, exterior obedientiarii. Illi non debent esse curiosi, nec voluptuosi : isti vero nec turbulenti, nec fraudulenti. Et quia raro pax inter istos est, ideo tertius paries est, ex adverso veniens, qui conjungat divisos parietes; Abbas videlicet et Prior, et alii fratres spirituales : fundamentum est sanctum propositum.

27. Adaptatio septem donorum Spiritus sancti ad apparitiones Domini resurgentis. Primo apparuit mulieribus, quibus dictum est ab Angelo, *Nolite timere*: ecce spiritus timoris. Apparuit Petro, qui negaverat : ecce spiritus pietatis. Apparuit mulieri, cui dictum est, *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum* : ecce spiritus scientiæ. Apparuit illis undecim in monte, ubi constituerat, quando dixit, *Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra* : ecce spiritus fortitudinis. Apparuit duobus euntibus in Emmaus, de quibus scriptum est, *Et aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas* : ecce spiritus intellectus. Ad ultimum apparuit illis recumbentibus, quando ascendit in cœlum, quia de eo dictum est, *Ego sapientia in altissimis habito* : ecce spiritus sapientiæ.

28. Gratia quadripertita est : gratia creans, gratia redimens sive miserans, gratia donans, gratia remunerans. Prima, omnia per ipsum facta sunt. Secunda, Verbum caro factum est. Tertia, plenum gratiæ. Quarta, et veritatis.

29. Pax quadripertita est, erga Deum, erga proximum, in carne, in spiritu. Quæ ut firma sit, substernendum est unicuique fundamentum, paci carnis temperantia; paci spiritus fortitudo; paci cum proximo prudentia; paci cum Deo justitia. *Gloria in excelsis,* ecce pax cum Deo : *et in terra pax hominibus bonæ voluntatis,* pax cum proximo : *Pax vobis, videte manus et pedes meos,* pax carnis : *Accipite Spiritum sanctum*, pax spiritus.

30. *Muscæ morientes exterminant suavitatem unguenti,* id est Vanitas, Curiositas, et Voluptas : quæ quia in Ægypto et circa sacrificia Ægyptiorum abundant, non possumus in Ægypto sacri-

ficare Domino Deo nostro sacrificium justitiæ et caritatis. Ideo proficiscimur in desertum, id est in solitudinem cordis, *via trium dierum*. De prima die dicit sponsus sponsæ: *Veni in hortum meum, soror mea sponsa*; hoc est in plantaria bonarum virtutum. De secunda gaudet sponsa, et dicit: *Introduxit me Rex in cellam vinariam*; id est, inter delicias scripturarum. Tertia dies est thalamus, plenitudo amoris, in quo se invicem fruuntur sponsus et sponsa. Et nota contra vanitatem, soliditatem virtutum; contra curiositatem, variam delectationem scripturarum; contra voluptatem, summi illius amoris thalamum.

31. Duo sunt ubera caritatis, compassio et congratulatio. Ex compassione lac sugitur consolationis: ex congratulatione lac sugitur exhortationis.

32. Tria sunt quibus servatur unitas: patientia, humilitas, et caritas. His armari debet miles Christi, patientiam habens quasi scutum, quod ferat et circumferat contra omnia adversa: humilitatem quasi loricam, quæ conservet interiora præcordia: caritatem quasi lanceam, per quam, sicut dicit Apostolus, omnes impetens in provocatione caritatis, et omnibus omnia se faciens belligeratur bellum Domini. Oportet etiam ut habeat galeam salutis, quæ est spes, caput, id est principale mentis, muniens et conservans. Habeat etiam gladium verbi Dei, et equum boni desiderii. Goliad suo gladio occidendus est, vana gloria consideratione ipsius vanæ gloriæ.

33. Duo sunt novissima, mors, et vita. Ad hæc volamus duabus alis, timore et spe. Duabus velamus pedes, pœnitentia cordis, et confessione oris, secundum illud: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*. Duabus velamus caput, dilectione Dei et proximi. Unde Apostolus: *Sive mente excedimus, Deo; sive sobrii sumus, vobis*.

34. Nota, quod ex timore compunctio, ex compunctione omnium rerum abrenuntiatio, ex qua vera humilitas, ex qua vera confessio, in qua omnium vitiorum purgatio. Ex confessione virtutum pullulatio: concretæ virtutes faciunt cordis puritatem, in qua vera sapientia et perfecta caritas. Ad hoc sciendum quod spiritus timoris dat timorem, spiritus pietatis compunctionem, spiritus scientiæ præsentium abrenuntiationem, spiritus fortitudinis veram humilitatem. Humilitas enim vincit omnia; spiritus consilii confessionem, spiritus intelligentiæ virtutum acquisitionem, spiritus sapientiæ perfectam cordis puritatem et amorem.

35. Quatuor sunt ordines in domo Domini. Quidam enim procidunt ad pedes Jesu, sicut Æthiopes, sicut Maria pœnitens et confitens: quidam sedent ad pedes ejus, ut eadem Maria audiens verbum ejus: quidam jacent in sinu ejus: quidam sedent ad latus ejus. Duo ordines primi sibi vivunt, tertius sibi et proximo, ut Johannes Evangelista, suscipiens et sugens pacem de sinu Domini, et nuntians eam populo. Quartus proximo, sicut Apostolus, qui ait: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi*. Unde securus subjungit: *Reposita est mihi corona justitiæ*. Et ideo *cupio dissolvi et esse cum Christo. Permanere autem in carne, necessarium propter vos*. Isti nec mori timent, nec vivere recusant.

36. Superbia alia est cæca, alia vana, alia cæca simul et vana. Cæca, quando homo putat in se esse quod non est. Vana, quando gloriatur in hoc quod homines putant eum esse quod non est. Cæca simul et vana est, quando de bono quod non habet, et gloriatur in semetipso, et aliorum gloriam quærit.

37. Humilitas, alia sufficiens, alia abundans, alia superabundans. Sufficiens, subdi majori, nec præferre se pari. Abundans, subdi pari, nec præferre se minori. Superabundans, subdi minori. Inde Dominus ad Johannem: *Sine modo, sic enim decet nos implere omnem justitiam*.

38. Quicumque volunt perfecte placere Deo, tam castitate, quam caritate splendere debent. Castitas autem quinquepertita est, videlicet in auribus, in oculis, in odoratu, in gustu, et in tactu. Caritas autem quadrifaria est quæ, se-

cundum Apostolum, *omnia credit*, id est non est suspiciosa; *omnia sperat*, non est pigra; *omnia suffert*, non murmurat; *omnia sustinet*, non est impatiens. Ecce novem, quæ qui perfecte habet, perfectus est, et secundum novem ordines Angelorum degit in terra. Unde Apostolus: *Nostra conversatio in cœlis est.* Et ut ita dicam, majus meritum habet homo taliter vivens, quam Angelus. Homini enim est virtutis, Angelo dignitatis.

39. Sancta anima carnem suam a putredine vitiorum mortificat, dum omnes voluptates mundi per continentiam abnegat: et tunc quasi myrrham morituro corpori adhibet, ut post judicium a corruptione æterna maneat sanum. Cum vero ad cœlestia majori desiderio se accendit, et a cordis cubiculo omnes superfluas cogitationes ferventer abjicit; quasi thuribulum cor suum coram Deo facit, in quo dum per dilectionem virtutes congregat, quasi carbones in thuribulo coaptat, in quo seipsam mens in conspectu Dei igne caritatis incendat. Dumque ferventes et mundas orationes ad Deum emittit, quasi fumum aromatum ex thuribulo educit, ut coram dilecto suave redoleat, et proximos quosque ad ejus amorem per bona opera concitare non desinat.

40. *Non coques hœdum in lacte matris.* Hædus, peccator; mater, primi parentes, ex quibus omnes procreati sumus; lac, vitia quæ de originali peccato venerunt. *Non coques hœdum in lacte matris suæ*, id est non sinatur peccator usque ad diem mortis suæ in peccatis permanere, sed ante mortem ad bona opera revocetur, ne pereat.

41. *Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, et sanguis.* Veniens Dominus circumcisionem et alia baptismata fecit cessare: Baptismum vero instituit, in quo tria prædicta, quasi testimonium Christianitatis in terra dantia operari voluit. Audi quomodo sanguis Christi facit, et signum est ut moriamur peccato, secundum Apostolum: *An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus?* Aqua, quæ quasi quodam tumulo corpus includit, signum est ut ultra non serviamus peccato: *Consepulti enim sumus cum ipso per baptismum in mortem.* Spiritus vivificat et facit, ut qui in illo aquarum elemento sepelimur, renovati per ipsum Spiritum resurgamus, *ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus.* Et hi tres quia unum operantur, unum sunt, sicut dicit Johannes. Unum in mysterio, non in natura. Sanguis igitur testis mortis, aqua sepulturæ, Spiritus vitæ. Sanguis spectat ad pretium, aqua ad lavacrum, Spiritus mentem renovat. Sanguis Domini nos redemit, sacri fontis unda nos abluit, Spiritus per adoptionem filios Dei nos facit.

42. *Quarta vigilia venit ad eos* (Apostolos) *ambulans super mare.* Prima dormitio est timor nocturnus, scilicet de adversis; subsequens vigilia, per prudentiam. Secunda dormitio, sagitta volans per diem, id est tentatio per prospera; vigilia, per fortitudinem. Tertia dormitio, negotium perambulans in tenebris, scilicet vana gloria; vigilia, justitia. Quarta dormitio, incursus et dæmonium meridianum, id est intemperantia. Tunc venit ad eos Dominus, ambulans supra mare. Dominus supra, sed Petrus mergitur. Primo putatur esse phantasma, sed post agnoscitur. Alii tepidiores, sed tamen fideles, magnificant Dominum in talibus.

43. Septem debent esse in oratione. Oratio enim debet esse fidelis, juxta illud: *Quidquid orantes petitis, credite, quia accipietis, et fiet vobis.* Deinde munda, juxta exemplum Abrahæ, qui aves de sacrificio abigebat. Tertio justa, quarto assidua, quinto humilis, sexto fervens, hæc duo habens in grano sinapis; septimo devota.

PARABOLÆ

S. BERNARDO VULGO ADSCRIPTÆ.

PARABOLA I.

De Pugna spirituali.

1. Rex dives et præpotens Deus omnipotens filium sibi fecit hominem, quem creaverat, cui sicut puero delicato pædagogos delegavit Legem, Prophetas, cæterosque tutores et actores usque ad præfinitum tempus ejus consummationis. Instruxit eum et monuit, dominum eum paradisi constituens; omnesque thesauros gloriæ suæ ei ostendens et repromittens, si se non desereret. Et ne quid deesset bonis ejus, etiam liberum arbitrium ei indulsit, ut bonum ejus esset voluntarium, non coactum. Accepta licentia boni et mali, cœpit eum tædere bonorum suorum, a concupiscentia sciendi bonum et malum. Egressus igitur de paradiso bonæ conscientiæ, nova quærens quæ nesciebat, qui nulla adhuc nisi bona noverat; paternis legibus et pædagogis relictis, manducavit de ligno scientiæ boni et mali contra vetitum Patris : et abscondens se miser, et fugiens a facie Domini, cœpit vagari puer insipiens per montes altitudinis, per valles curiositatis, per campos licentiæ, per nemora luxuriæ, per paludes voluptatum carnalium, per fluctus curarum sæcularium.

2. Videns autem antiquus prædo lascivum puerum sine custode, sine rectore, procul a domo Patris vagantem ; accessit, et pomula illa inobedientiæ manu malæ persuasionis ei porrigens, postquam ab eo consensum elicuit, aggressus est miserum, et in terram, id est in terrena eum desideria, præcipitans, pedesque, id est mentis affectiones, ne resurgat, fortissimis ei sæcularis concupiscentiæ vinculis alligans, manusque operationis, et oculos mentis; misit eum in navim malæ securitatis, et flante vehementer vento adulationis, transvexit eum in longinquam regionem dissimilitudinis. Veniens ille in regionem non suam, venalis factus est omnibus, qui prætergrediuntur viam. Discit porcos pascere, siliquas porcorum manducare : dediscit omnia quæ didicerat, et discit quæ nesciebat, servilia scilicet opera. Vinctusque in desperationis carcere, ubi in circuitu impii ambulant, in mola impiæ circuitionis cogitur molere emolumenta malæ conscientiæ. Pro dolor !

3. Et ubi modo est Pater ille potentissimus et dulcissimus atque liberalissimus? Numquid potest oblivisci filium uteri sui? Absit, absit. Non obliviscitur, sed miseretur, condolet et conqueritur de absentia et perditione filii sui. Mandat amicis, sollicitat servos, omnesque suscitat ad requirendum eum. Unus servorum Timor, ad imperium Domini, filii fugitivi vestigia prosequens, in profundo carceris invenit filium Regis, carnalibus peccatorum sordibus obsitum, vinculis et catenis malæ consuetudinis ligatum, miserum et amentem, in miseriis securum et ridentem : quem verbis et verberibus urgens ut exiret et rediret, tanta miserum confusione dejecit, ut sicut morti jam vicinus jaceret, et adhæreret in terra venter ejus. Egressus e vestigio alius, cui nomen Spes, vidensque filium Regis a timore non erutum, sed obrutum; non adjutum, sed dejectum : accessit leniter, et suscitans a terra inopem, et de stercore erigens pauperem, levansque caput ejus, et coacta in unum consolationis veste, oculos ejus detergens et faciem : Heu, inquit, quanti mercenarii in domo Patris tui abundant panibus, tu autem hic fame peris! Surge, obsecro, et vade ad Patrem tuum, et dic ei : Pater, fac me sicut unum ex mercenariis tuis. Tunc ille tandem vix ad se modicum rever-

sus: Tune es, inquit, Spes? Et quomodo Spei introitus potuit patere in tantum et tam horribile profundum desperationis meæ? Ego, ego, inquit, sum Spes, a Patre tibi transmissa, te adjutura, te non desertura, donec te introducam in domum patris tui, et in cubiculum genitricis tuæ. Et, O, inquit ille, dulce levamen laborum, dulcis consolatio miserorum! o una, et non infima de tribus cubiculi regii assistricibus! vides carceris mei profundum immane; vides vincula, quæ tamen ad ingressum tuum jam maxima ex parte dirupta sunt et dissoluta; vides captivorum meorum immanem multitudinem, fortitudinem, velocitatem, astutiam: et quis tibi locus hic? At Spes, Ne timeas, inquit, qui nos adjuvat, misericors est: qui pro nobis pugnat, omnipotens est: pluresque sunt nobiscum, quam cum illis. Super hæc omnia, adduxi tibi a Patre missum equum Desiderii: cui cum insederis, me duce ab his omnibus securus proficisceris. Dixit, et mollibus stramentis piæ Devotionis submissis, et bonorum exemplorum calcaribus additis, equo Desiderii imposuit filium Regis, sed frenum defuit, tanta erat festinatio fugiendi. Ilico equus currit infrenis, trahit Spes ante. Timor autem retro verberibus urget et minis. Tunc videntes hoc conturbati sunt principes Edom, robustos Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes inhabitatores Chanaan. Irruat super eos formido et pavor in magnitudine brachii tui; fiant immobiles quasi lapis, donec pertranseat filius tuus, Domine, filius iste, quem possedisti. Sed cum sic ferantur præcipites, effugiunt quidem, sed non sine periculo: quia sine modo, sine consilio.

4. Propter quod a Patre transmissa accurrit Prudentia, una de summis principibus palatii, in comitatu amicam habens Temperantiam; et tenens currentes: Parcius, inquit, obsecro, parcius. Dicit enim Salomon noster: *Qui festinus est, pedibus offendit.* Si sic curritis, offenditis; si offenditis, caditis: si caditis, filium Regis, quem suscepistis liberandum, inimicis redditis. Nam si ceciderit, ilico manus eorum erit super eum. Hæc dicens, frenum Discretionis imposuit fervido illi equo Desiderii, ejusque habenas Temperantiæ regendas commisit. Cumque Timor retro de vicinia et virtute inimicorum, et tarditate fugæ causaretur: Vade, inquit Prudentia, retro satana, scandalum es nobis. Fortitudo et laus nostra Dominus, et factus est nobis in salutem. Et ecce Fortitudo, miles Dei egregius, accurrens per campum Fiduciæ, extracto gladio lætitiæ; Nolite, inquit, turbari; plures nobiscum sunt quam cum illis. Tunc Prudentia curiæ cœlestis assueta consiliis: Cavete, inquit, obsecro, *quia hæreditas illa, ad quam festinatur in initio*, sicut dicit Salomon noster, *in fine benedictione carebit.* Proficiscimini igitur, non tam festinanter, quam prudenter. Inimici enim non sunt in itinere, sed juxta iter scandalum ponere solent, in biviis et triviis, et viarum anfractibus. Præcedam itaque; vos autem tenete viam Justitiæ: et velociter introducemus vos in castra Sapientiæ, quæ jam non procul sunt a nobis. Sapientia enim est, de qua dicitur: *Concupiscens sapientiam, disce justitiam.*

5. Sic itaque dum viam carpunt, urget Timor, Spes trahit, munit Fortitudo, Temperantia moderatur, providet et instruit Prudentia, ducit et perducit Justitia. Appropinquat filius Regis castris Sapientiæ: quæ novi hospitis audito adventu, præoccupat eum, qui se concupiscit, occurrit et ostendit se in viis hilariter. Fossa vero profundæ Humilitatis castra cingebat: super quam fortissimus et pulcherrimus murus Obedientiæ ædificatus cœlos penetrabat, quem bonorum exemplorum historiæ undique depictæ mirabiliter decorabant. Ædificatus autem erat cum propugnaculis: mille clypei ex eo dependebant, omnis armatura fortium. Porta Professionis omnibus patens: janitor in limine dignos inducens, et indignos abjiciens. Præco super portam clamans: *Si quis diligit sapientiam, ad me declinet, et eam inveniet; et eam cum invenerit, beatus est si te-*

nuerit eam. Huc filius Regis, occurrentis sibi Sapientiæ ducatu introductus, immo ulnis deportatus, familiæ regiæ vallatus obsequiis, ad mediæ civitatis arcem perducitur, ubi ipsa ædificavit sibi domum, excidit columnas septem, subdidit sibi gentes, superborumque et sublimium colla propria virtute calcavit. Ibi collocatur in lecto Sapientiæ, quem ambiunt sexaginta fortissimi ex fortibus Israel : uniuscujusque ensis super femur suum. Adest David in tympano et choro, in chordis et organo; cæterique cœlestis curiæ paranymphi, gaudentes et exsultantes magis super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia.

6. Et ecce veniens ab aquilone ventus turbinis et ignis involvens totam concussit domum, Sapientiæ castra turbavit. Egressus est enim Pharao cum curribus et equitibus, persequens fugientem Israel. Cogitaverunt etiam unanimiter simul adversus eum, testamentum disposuerunt tabernacula Idumæorum et Ismaelitæ, Moab et Agareni, Gebal et Ammon et Amalech, alienigenæ cum habitantibus Tyrum. Etenim Assur, ille magnus exterminator diabolus, venit cum illis. Quid multa? Obsessa est civitas. Jam surgunt tentationum machinæ : urget undique inimicus ille, in insidiis draco, in aperto leo : cogit socios, ignes injicit, perfodit muros, bella suscitat, insidias submittit, totius urbis minitans excidium. Intus vero timor et angustiæ; et a vehementi et improviso hostium impetu omnes turbati sunt, et moti sunt sicut ebrius, et omnis sapientia eorum devorata est, et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur. Curritur ad arcem Sapientiæ : mala nuntiantur; consilium quæritur. Reversa enim ad se Prudentia consulit Sapientiam, quid facto opus sit. Illa accelerandum testatur, et quærendum summi Regis auxilium. Et quis, inquit, ibit nobis? At Sapientia : Oratio, inquit. Et ne moram faciat in eundo, ascendat super equum Fidei. Quæsita diu Oratio, et in tanto tumultu vix tandem inventa est. Ascendit super equum Fidei, proficiscitur per viam cœli, nec cessat, donec intret portas Domini in confessione, atria ejus in hymnis. Et, sicut familiare mancipium, cum fiducia accedens ad thronum gratiæ ejus, exponit necessitatis suæ negotium. Audito Rex filii periculo, conversus ad consortem regni sui Caritatem : O, inquit, quem mittam, et quis ibit nobis? At illa : Ecce ego, inquit, mitte me. Tunc Rex : Prævalens, inquit, prævalebis, et liberabis eum. Egredere; et fac ita. Ilico egressam a facie Domini reginam cœli, Caritatem, tota comitatur militia cœlestis : veniensque et descendens in castra, virtute et lætitia præsentiæ suæ ilico omnia exhilaravit, commota composuit, turbata pacavit. Reddita est miseris lux, timidis fiducia. Redit coram Spes, quæ pene aufugerat; Fortitudo, quæ pene corruerat. Resumit constantiam tota Sapientiæ militia. At inimici civitatem obsidentes : Quænam est, inquiunt, exsultatio in castris? Non fuit tanta exsultatio heri et nudiustertius. Væ nobis, venit Deus in castra! væ nobis! Fugiamus Israelem : Dominus enim pugnat pro eis. Sic fugientibus inimicis, gratiæ Dei impetus lætificat civitatem Dei, sanctificavit tabernaculum suum Altissimus. Deus in medio ejus, non commovebitur, adjuvabit eam Deus mane diluculo. Conturbatæ sunt gentes, et inclinata sunt regna; dedit vocem suam, mota est terra. Dominus virtutum nobiscum : susceptor noster Deus Jacob. Suscipiens ergo puerum Dei, puerum suum regina Caritas evexit ad cœlum, Patrique Deo repræsentavit. Cui Pater placidus ac serenus occurrens : *Cito*, inquit, *proferte stolam primam, et induite illum, et date annulum in manu ejus, et calceamenta in pedibus ejus. Et producite vitulum saginatum, et occidite illum. Epulari enim et gaudere oportet, quia iste filius meus mortuus fuerat, et revixit; perierat, et inventus est.*

7. Nota hic quatuor in pueri nostri liberatione. Primo pœnitentiam, sed fatuam : secundo fugam, sed temerariam et irrationabilem : tertio pugnam,

sed trepidam et meticulosam : quarto victoriam validam et sapientem : quæ omnia in uno quolibet fugiente de sæculo invenies. Primo enim est egens et insipiens : postea præceps et temerarius in prosperis : deinde trepidus et pusillanimis in adversis : postremo providus, et eruditus, et perfectus in regno caritatis.

PARABOLA II.

De Pugna spirituali.

INTER Babylonem et Jerusalem nulla pax est, sed guerra continua. Habet unaquæque civitas regem suum. Rex Jerusalem Christus Dominus est, rex Babylonis diabolus. Et cum alterum in justitia, alterum in malitia regnare delectet, rex Babylonis quos potest de civibus Jerusalem per ministros suos, scilicet spiritus immundos, seducere, ut servire eos faciat iniquitati ad iniquitatem, in Babylonem trahit. Unde dum unum de civibus suis constitutus speculator super muros Jerusalem trahi cerneret, nuntiavit Regi captam prædam in Babylonem duci. Rex vero Jerusalem advocans spiritum Timoris, militem in talibus strenuum : Vade, inquit, eripe prædam nostram. Ille ut semper ad omnia imperata paratus, cum velocitate hostes persequitur, et in auribus eorum factus est repente sonus tamquam advenientis spiritus vehementis. Timor enim super eos intonuit, et ad vocem virtutis ejus hostium robur omne contremuit : quos in fugam conversos Timor non longius persecutus est, sed ereptum concivem reducebat ad propria. Verum unus ex adversariis, Tristitiæ spiritus, non erat cum eis, quando Timor advenit. Hic cum cerneret socios subito fugientes, ab insidiis, in quibus latebat, ocius advolavit. A Timore, inquiunt, solo factum est istud, et est opprobrium omnibus nobis. At ille : Ne timeatis a Timore isto. Scio enim quid facto opus sit. Ibo et ero spiritus mendax in angulis semitarum, et amicum me simulabo Timoris. Novi enim hominem, nec est agendum cum eo vi, sed fraude. Vos autem exspectate finem. Fecit ut dixerat, et viarum compendia captans, præcessit Timorem. Referensque iter per viam, qua gradiebatur Timor, obvius ei factus est, amica, sed iniqua cum eo colloquia commiscens, ita ut seducere eum cœperit : et Timor nescius bono animo sequebatur. Prope jam erat, ut eum in foveam desperationis impelleret. Sed spectator Regi indicat quid agatur. Rex autem unum de militibus suis, Spem scilicet, præcepit accersiri, quem cum equo Desiderii, et ense Lætitiæ in auxilium jubet accelerare Timoris. Fidelis miles ad imperium egrediens, cum pervenisset ad locum, vibrans ensem lætitiæ, Tristitiam effugavit. Sicque liberatum concivem, et impositum equo Desiderii præcedens, trahebat funiculo promissionum : et Timor sequens urgebat facto flagello de funiculis peccatorum.

2. Ibat igitur voluntarius equus, hinc attractus, inde compulsus : sed in tam rapido cursu timendum ei fuerat ab incursu. Unde et collegerunt milites Babylonici consilium, dicentes : Quid facimus, quia sic evadit, quem jam quasi cum securitate possidebamus? Quomodo plausus inferni versus est in planctum, et per solos duos milites gaudium est in cœlis super sui liberatione concivis? Quomodo periit versutia diabolicæ fraudis? Unus autem ex eis cæteris nequior, cum sceleris hujus opifex esset, profanum protulit consilium, dicens : Vos nescitis quicquam, nec cogitatis, quia modo ad capiendum facilior sit; et si captus, difficilius eripi possit. Vos igitur a longe prosequimini. Ego me in angelum lucis transfiguro, ut ignaros viæ, tamquam advenas et peregrinos, docendi simulatione decipiam. Hunc igitur in modum fraude disposita, Regi nostro speculator annuntiat, venire quidem hominem equo impositum desiderii, sed plusquam oporteat properare, eo quod frenum et sella deesset. Hostes, inquit, a longe prosequuntur : alii, tamquam inveterati malorum, viarum compendia captant. Sed et nunc unum video, in quo armorum nostrorum relucet

effigies; a nobis tamen ille non exivit. Necesse est eat qui interrogare noverit eum : Noster es, an adversariorum?

3. Porro Rex, cujus animum cura semper sollicitat animarum, duos consiliarios suos emittit, Prudentiam et Temperantiam. Quarum Temperantia quidem equo frenum Discretionis imposuit, et Spem moderatius incedere persuasit. Prudentia vero Timorem increpans et arguens improbitatis, de futuro commonuit : et equo sellam circumspectionis apposuit, ut non caderet ascensor ejus retro : sed retro præteriti confessioni peccati, ante meditationi judicii, a sinistris patientiæ inniteretur, a dextris humilitati. Porro Spes et Timor dedere calcaria, Spes in dextro pede exspectationem præmii, Timor in sinistro supplicii metum.

4. Et facta mora cum advesperasceret, et inclinata esset jam dies; rursus congregati sunt hostes in multitudine, ut dimicent contra eos. Pavet Timor, Spes accelerat : sed vix tandem ad consilium eos Prudentia, Temperantiaque revocavit. Et illa : Videtis, inquit, quia dies præcessit, et nox appropinquavit : et qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat ? Porro vobis grandis restat via, nec parva est hostium multitudo. Est autem miles quidam Regi nostro fidelissimus, quem ego novi, castrum habens prope nos positum, et firmissimum est habitaculum : quia in petra posuit nidum suum. Divertamus ad illum, si placet, quia bonum est illic esse. Quod cum placuisset omnibus, et ducem itineris quæsissent, ait Prudentia : Armiger meus Ratio præcedet nos. Est enim gnarus viarum, et notus Justitiæ, utpote consanguineus ejus. Præcedente itaque Ratione, cæteris subsequentibus, antevenit Ratio : et salutata Justitia, nuntiavit hospites adventare. Quærit illa qui sint : unde, ad quid veniant, sciscitatur. Et cum Regem cognovisset, hilari vultu surgens fugientibus occurrit cum panibus, et obviavit illis quasi mater honorificata, susceptamque Animam ab equo deposuit, et in penetralibus domus avida collocavit.

5. Insequitur hostilis exercitus, et castrum obsidens, undique inquirit, si quis forte pateret ingressus, ac tamquam leo circuit quærens quem devoret. Sed cum undique illud munitum inveniunt, tentoria figunt, et excubias ordinant : ne quis ingredi, aut egredi valeat, ut mane facto instructis machinis diruant, et irruant super eos. Interim pavor paviditate et sollicitudine non piger, nec umquam securus, commilitones excitat, Justitiam convenit, de munitione loci, de præparatione armorum quærit, adjiciens et illud, ne forte sustentationi deficiant alimenta. Ad hæc Justitia respondit : Situs loci, ut animadvertere potestis, saxosus et inaccessibilis est, nec in armis, nec in machinis inimicorum timet insultum. Sed quia aridus est, paucos habet indigenas, quos arido hordeacei panis cibo utcumque sustentat. Et nunc supersunt nobis quinque panes hordeacei, et duo pisces. Et Timor : Quid hæc, inquit, sunt inter tantos ? Cœpit igitur magis pavere et tædere : et arguens Animam, quod ab equo desiderii descendisset, illud sæpius memorabat, esse novissima hominis illius pejora prioribus. Equus enim ille præpeti cursu festinus advolabat ad urbem, nunc solius rationis commissus ducatui. Ipse, inquit, videris, si non melius erat tibi tunc magis, quam nunc.

6. Prope jam erat ut adversus Spem contraria sentientem Timor insurgeret; sed Temperantia Prudentiam advocavit. Accersita Prudentia improbitatem Timoris objurgans : In adversarios, inquit, tuus, o Timor, mucro desæviat. Nescis quia Rex noster, rex virtutum est, Dominus fortis et potens, Dominus potens in prælio ? Eat igitur nuntius, qui suorum necessitates exponat, adjutorium flagitet, auxiliatorem adducat. Et quis ire poterit ? ait Timor. Tenebræ operiunt terram, et muros obsidet hostium pervigil multitudo; et ignari viæ, tamquam in regione longinqua. Advocaverunt igitur hospitem suum Justitiam. Si quid, inquiunt, potes, adjuva nos. Quibus illa : Bono animo estote. Est enim mihi nuntius fidelissimus Regi, bene notus curiæ, Oratio scilicet, qui in secreto noctis silentio per ignotas se-

mitas arcana cœli penetrare, et cubiculum Regis adire, et opportuna importunitate pium Regis animum flectere non indoctus, supplicatione miserabili laborantibus auxilium solitus impetrare. Eat ille si placet : ecce enim præsto est. Cumque respondissent omnes, Placet : Prudentia quid Regi insinuet, dictante Justitia ut fideliter agat, et ne vacuus revertatur præcipiente, cæteris, et maxime Timore, ut iter acceleraret deprecantibus, per occultos quosdam muri exitus dimissus est. At ille hostium cuneos penetrans securus, omni ave velocior, in momento, in ictu oculi usque ad portas novæ Jerusalem pervenit. Quas cum clausas reperisset et pulsasset, janitoribus ægre ferentibus, quod intempestæ noctis silentio civitatem impleret clamoribus, et Regi ipsi importunus esse non vereretur; ille perseverabat pulsans, et amplius loquebatur : Aperite mihi, inquit, portas justitiæ, et ingressus in eas confitebor Domino Regi nostro in ore meo secundum multitudinem dolorum meorum, qui sunt in corde meo. Hæc, inquit, porta Domini mei. Justitia me misit ad vos, ut introducar ad Regem, quia ad ipsum habeo secreta quæ perferam. Vox turbinis audita est in terra nostra.

7. Rex cum cognovisset nuntium esse Justitiæ, introduci eum præcepit. Ingressa Oratio ad Regem, adoravit, et ait : Rex, in æternum vive. Et ille : Rectene sunt omnia circa dominum tuum, et quæ illius sunt ? Et Oratio : Recte, Domine, vestri gratia. Porro unum est necessarium. Servus ille vester a cornibus unicornium ad imperium Regis ereptus, divertit ad militem vestrum dominum meum : et, Domine mi, terra illa australis et arens est, et cibum non habet. Det Dominus benedictionem, et terra nostra det fructum suum. En congregati hostes in multitudine, ut dimicent contra nos. Da nobis, Domine, auxilium de tribulatione : quia non est alius qui pugnet pro nobis, nisi tu Deus noster. Porro Rex noster, cujus natura bonitas, motus his lacrymis ait : Quem mittemus ? Ad quem Caritas : Ecce ego, Domine, mitte me. Rex autem quærebat de sociis : sed Caritas domesticam sibi familiam respondit sufficere. Exit ergo una cum nobili illo comitatu suo, gaudio, pace, patientia, longanimitate, benignitate, bonitate, mansuetudine. His stipatus dux insignis progreditur, certusque de victoria, erecto signo triumphali primam pertransit inimicorum, secundamque custodiam. Cumque venisset ad portam, ultro aperta est ei. Ad cujus ingressum facta est lætitia magna in oppido. Cumque suadente gaudio vociferarentur omnes et acclamarent, exortus clamor exterorum castra perterruit. Et illi : Quæ est ista, inquiunt, vox exsultationis in auribus nostris de castris Israel ? Non ita heri et nudiustertius. Forte venit eis auxilium, et impetum facient in nos. Fugiamus ergo Israelem; Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Interim Caritas moræ impatiens, ordinari exercitum, aperiri portas, et persequi præcipit inimicos, aperte denuntians : Vadam ad portas inferi. Sicque uno impetu universus Caritatis exercitus procedit, quos Babylonii non ferentes fugiunt, sed non effugiunt. Cadunt a latere Timoris mille, et a dextris Caritatis decem millia.

PARABOLA III.

De pugna spirituali.

1. Inter Jerusalem et Babylonem ordinatæ sunt acies ad bellum. Hinc David manu fortis aciem producit virtutum terribilem et ordinatam : inde Nabuchodonosor Babylonis spiritualia nequitiæ, suumque vitiorum tumultuosum exercitum dirigit ex adverso. Procedit de castris David tirunculus novitius, nuper in militiam regis juratus, et per manus ipsius æterni David verbi Dei gladio accinctus, et spiritualibus armis insignitus, ingentes gerens animos, et contra regis edictum, ad faciendum sibi nomen plusquam ad hostem vincendum impatientissimus. Equus erat ei fervidus, proprium corpus; de succo adhuc sæculi fortis, viridis, lascivus, animusque ejus conve-

niens, cui insidens ferebatur insignis; castrorumque suorum dedignans disciplinam, contemptis sociis, stolida quadam præsumptione longe præ cæteris progrediebatur, æstuans et anhelans ad faciendum sibi nomen. Videns David impetuosam ejus præsumptionem, per filium suum Salomonem sub interminatione ei mandavit: *Væ soli, quia si ceciderit, non habebit sublevantem.* Cujus ille monita parvi pendens, cum sibi vel aliis ostendere magnæ virtutis suæ quæreret occasiones, et præclarum aliquod facinus moliretur; conspicatur eminus in parte hostili unum de inimicis fortis malitiæ, astutæ nequitiæ, arma habentem ignea, manusque plenas jaculis igneis, multos vulnerantem, vulneratos occidentem, occisos conculcantem, facile capientem, difficile relaxantem; spiritum Fornicationis.

2. Hic se ostensurum præsumens præclaram virtutem suam, impetum in eum dirigit, et promptum illum equum suum jejuniorum verberibus, et vigiliarum calcaribus perurgens, totus fertur in illum. Clamat a tergo Prudentia: Parce, parce. Clamat Discretio: Sustine, sustine. Totusque eum concrepat Davidicus exercitus. Quos ille omnes surda aure præteriens, fertur miser totus in malum suum, et nescit. Videns Nabuchodonosor infremit, et malum ei parans dolos præmittit. Occurrunt enim illi a latere in præceps ruenti sorores duæ, Superbia et Vana gloria, acclamantes ei in dolo: Euge, euge. Quibus ille miser nimis credulus, totus fertur in præceps, et nescit quæ jam undique eum circumvallent insidiæ. Spiritus quidem Fornicationis, jam crebro tales et talium impetus expertus, fugam simulat, et delusum miserum sequi provocat, donec per patentem portam in medio Babylonis introductum suis illum sociis tradidit illudendum. Gastrimargia et Fornicatio equum sibi vindicant, nec dominum suum jus in eo habere ultra permittunt. Jam quippe deficiebat, jam fatigatus divertere quærebat. In medio quippe pugnæ sub pugnante ceciderat, et casu suo vehementer attriverat sessorem suum, quem illi cibis Babylonis refectum, reimpinguatum suis subdidere servitiis. In miserum vero ira, invidia, cæteraque vitiorum turba consurgit, et fiducialiter supra dorsum ejus fabricant peccatores. Sed et Fornicatio, cujus nisi terga fugientis nil adhuc ille viderat, aperta jam facie et impudenti fronte in eum consurgit, et spicula ignea in cor ejus torquet, gladiumque in cervicem ejus exserit, projectumque in terram conculcat; et coquo regis Babyloniorum Nabuzardam eum tradens, ejus immundis gurgitationibus subdidit illudendum. Nec jam patitur, ut honesta in eum vitia manum mittant: sed immundis scurris de coquina regis, id est fœdis et horrendis vitiis, exhibet irridendum. Sic igitur captus ab inimicis, ligatur funibus malæ consuetudinis, et præcipitatur in carcerem desperationis.

3. Rex autem David cooperto capite lugebat, dicens: Absalon fili mi, fili mi Absalon. Vocansque unum regiæ clientelæ ac sedis in hujusmodi utilem et probatum, Timorem scilicet, ad requirendum eum dirigit, et Obedientiam secum mandavit, ut ereptum de carcere tutelæ committeret Obedientiæ. Missus Timor venit, et suscitat miserum, ereptumque de carceralibus claustris et vinculis, sicut sibi jussum fuerat, Obedientiæ tradidit: equum suum ei restituit, sed ferocem et rebellem, et qui vix ultra dominum dignaretur agnoscere. Quem Obedientia apprehendens, et freno ferreo cohibens, licet renitentem plurimum et recalcitrantem, antiquo domino subdidit, docuitque eum mutare fortitudinem.

4. Susceptum itaque a Timore Obedientia deducens militem Christi, per aliam viam reduxit in regionem suam, primamque ei mansionem apud Pietatem constituit: ut scilicet animos ejus, quos Timor exacerbaverat, Pietas patris revocantis refocillaret. Secundam apud Scientiam, ut sciret unde et quo sibi esset redeundum: sciretque uti et pietate, et timore, ne Pietas extolleret, Timor frangeret. Tertiam apud Fortitudinem, quæ eum ad peragendum reditus sui iter confortaret. Quartam apud Consilium, ut alterius cum consilio on.-

nia faceret, nec a ducatu obedientiæ in aliquo declinaret. Quintam apud Intellectum, ut non jam consilio tantum hominum, sed ipse jam intelligere inciperet, quæ sit voluntas Domini bona, beneplacens et perfecta. Ad sextam mansionem pervenit miles Christi Sapientiæ, hospitibus suis eum prosequentibus, nec iter ejus deserentibus, ut jam ei sapiant bona Domini, et exinde cum Moyse, velut de monte Abarim, repromissiones Dei incipiat contemplari. Et hinc jam pervenitur in Jerusalem, in regnum et civitatem David, in visionem pacis : ubi beati pacifici filii Dei interius et exterius omnibus pacificatis ingressi, gaudium Domini sui celebrant, sabbatum sabbatorum, amen.

PARABOLA IV.

De Christo et Ecclesia.

Inter spuria locum habet in antiquis editionibus, uti et sequens.

1. SIMILE *est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.* Cumque dies instaret nuptiarum, consuluit Pater Filium, quam vellet ducere. Ille se elegisse et prælegisse Ecclesiam respondit a sæculo. At pater : Sed captiva, inquit, tenetur in Ægypto : ibique servit in luto et latere, venumdata sub peccato. Induratum est cor Pharaonis super eam, et aggravata manus : nec dimittet eam nisi manu forti. Et ego, inquit Filius, manus tua et brachium fortitudinis tuæ, intrabo Ægyptum in manu forti et brachio extento, et liberabo eam. Et ut obstruam os loquentium iniqua, et redimam eam a calumniis hominum, appendam in statera juxta pretium quo venumdata est sub peccato, voluntatem scilicet peccati; et e contra pretium sanguinis mei : et invenietur illa minus habens, et perveniet ad victoriam judicium meum. At Pater : Plane, inquit, perveniet : sed lex est conjugii, sponsæ requirere assensum. Requiretur, inquit. Inveni David servum meum virum secundum cor meum. Mittam eum cum cithara, ut loquatur ad cor ejus, et advocet eam, et demulceat animos ejus, in luto Ægypti assuetos et putrefactos. Missus David Ægyptum ingreditur; et præparatum habens dulcissimum epithalamii canticum, eructavit de corde suo hoc verbum bonum : *Audi filia, et vide, et inclina aurem tuam, et obliviscere populum tuum, et domum patris tui; et concupiscet rex decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus tuus.* Jussus etiam Isaias e vestigio subsequitur, vidensque illam in vinculis captivitatis, *Consurge*, inquit, *consurge, induere fortitudinem brachii Domini. Elevare, elevare, consurge, Jerusalem, solve vincula colli tui, captiva filia Sion.*

2. Cumque etiam alii multi intrassent Patriarchæ et Prophetæ, omnes eadem nuntiantes, tandem aliquando intelligens illa gratiam Dei, surgensque de pulvere, dixit : *Recordatus es mei, Domine Deus meus. Misereris, cujus misereris; et misericordiam præstas, cujus misertus eris.* Et subsequens quod sapiens illa Abigail : *Quis*, inquit, *me det in ancillam servorum domini mei, ut lavem pedes servorum domini mei?* Moxque exsurgens, sicut ipsa Abigail, ascendit super asinam, id est, subdidit sibi carnem suam, et secuta est servos Regis. Occurrit sponsus festivus et hilaris : tenensque manum dexteram ejus, et in voluntate sua deducens eam, et cum gloria suscipiens eam, introduxit in civitatem regni sui, et in cubiculum genitricis suæ. Et in lectulo caritatis suæ eam collocans, et gratiæ suæ ornamentis eam condecorans, lævamque suam sub capite ejus ponens, et dextera sua eam amplexans : *Adjuro vos*, inquit, *filiæ Jerusalem, ut non suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.* Posuitque sexaginta ex fortissimis Israel, qui ambirent lectum, ad bella doctissimos : et uniuscujusque ensis super femur suum, propter timores nocturnos. Osculansque eam osculo oris sui, et valedicens ei abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, et reverti. Mandavitque ei per Osee prophetam : *Multo tempore me exspectabis, et non erit tibi sacerdos, nec sacrificium.*

3. Cujus Pharao ille Ægyptius captans

absentiam, convocato exercitu : Veni, inquit, persequar et comprehendam, dividam spolia, implebitur anima mea, evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Surgensque cum omni malitiæ suæ nequitia, Ecclesiæ persecutionem indixit. Moxque ejus castra aggrediens, comprehensum Petrum, fratremque ejus Andream crucifixit, Paulum decollavit, Johannem exsiliavit, Bartholomæum decoriavit, Stephanum lapidavit, Laurentium et Vincentium ustulavit, et sanctorum mortibus, mortiumque et tormentorum generibus omnia complevit. *Posuerunt morticina servorum Dei escas volatilibus cœli, carnes sanctorum bestiis terræ. Effuderunt sanguinem innocentem tamquam aquam in circuitu Jerusalem, et non erat qui sepeliret.* Videns Ecclesia defensores suos positos ut oves escarum, ingemuit, et facta est amaritudo ejus amara. Sed terra Ecclesiæ sanguine Martyrum impinguata, fidelium segetes multiplici quodam germine refundebat : et in præcisione unius centum vel mille reddens, unde vinci sperabatur, vincebat.

4. Quod barbara illa inimici nequitia deprehendens infremuit, et ad nota calliditatis suæ arma refugiens, a persecutione interim conquievit, viresque contraxit, gladium revocavit, consilium mutavit. Nullus pejor, inquit, quam domesticus inimicus. Effundam igitur contentionem super principes eorum, et errare eos faciam in invio, et non in via. Et cum dicent, Pax, pax; non erit pax. Sed suscitabo inter eos hæreses et schismata, et civili et intestino quodam bello omnia turbabo : et facilius suo eos gladio faciam interire, quam meo. Dixit, et mox terribilis illa hactenus Ecclesiæ acies ordinata, facta est non terribilis : quia deordinata. Mutuis quippe se vulneribus impetentes, seque invicem hostiliter concidentes, hostibus a longe stantibus et ridentibus, risum et insultationem, Ecclesiæ vero luctum et intolerabilem incussere dolorem. Amaritudo enim ejus prius amara, nunc facta est amarior, cum vipereo quodam malo a filiis suis deflebat discerpi viscera sua. Sed continuo egregii curiæ Christianæ milites prævalere videntes astutam inimici malitiam, spiritum resumpserunt, arma fidei corripuerunt : et malum ex semetipsis viriliter auferentes, Alexander cum multis Arium; Augustinus Manichæum, multosque alios, Hieronymus Epicuræum Jovinianum, cæterique cæteras hæresum et schismatum pestes pervadentes, vel fortiter trucidaverunt, vel prudenter a castris propulerunt, pacemque Ecclesiæ et gaudium restituerunt.

5. Sed heu, heu! nec mare fluctibus, nec ista vita carere potest tentationibus; nec potest esse pax firma et solida, nisi in regione sua. Videns enim peccator, et invide irascitur, dentibus fremit et tabescit, et nova parans bella ad spiritualia malitiæ arma se convertit. Convocansque sui exercitus egregios illos duces, spiritum scilicet fornicationis, spiritum gulæ, spiritum avaritiæ : Videtis, inquit, quia nihil proficimus, et jam totus mundus post ipsos abiit. Sed adhuc experiri habent vires nostras, qui gloriantur se jam effugisse vel elusisse artes meas. Dixit, et castris eos Ecclesiæ immittens, et dormientes omnes et ebrios nocte inveniens (qui enim dormiunt, et qui ebrii sunt, nocte dormiunt, et nocte ebrii sunt) continue omnia turbavit. Mox enim omnes seipsos amantes, quæ sua sunt quærentes, non quæ Jesu Christi; hæreditate sibi vindicaverunt sanctuarium Dei, et polluerunt tabernaculum nominis ejus : non Deo in eo, sed voluntatibus et voluptatibus suis servientes, quæque Deo oblata vel sacrata, in suos usus vertentes. Facientes enim sibi de nominibus et officiis religionis nomina et auctoritates avaritiæ, elationis et vanitatis, tunicam illam caritatis inconsutilem desuper textam per totum, purpureumque illud fidei pallium pretioso sanguine tinctum, quibus nuditatem sponsæ Sponsus operuerat, cæteraque religionis ornamenta, reluctanti et reclamanti Ecclesiæ detraxerunt : eamque denudantes, nec se vestientes, quam custodire debuerant, nudam reliquerunt, et de statu quietis eam exturbantes, quantum

in ipsis est, de mundo fugere compulerunt.

6. Sed illa clamans, plorans, et nudata turpitudine, et discoopertis natibus, omnia occulta et pudenda sua risui omnium deflens exposita, orat filios uteri sui, nec miserentur : obsecrat, et irridetur. Et utraque manu totis viribus panniculos quosdam canonicæ vel monasticæ religionis, qui vix manus diripientium effugerant, circa cor et vitales illas partes adstringens, hos saltem dimitti sibi precatur, nec auditur. Et ipsos enim sui illi, non custodes, sed latrones, diripere conantur : ut vel nuditatem suam non ferens, de hoc mundo fugiat, vel inter eos in frigore malitiæ eorum moriatur. Fingentes tamen nonnumquam se misereri, vestem de simulatione virtutum et dissimulatione vitiorum, manu hypocrisis utrimque contextam vendere illi conantur. Quam illa detestans et abominans, non suscipit, non recognoscit. Novit illam sapientiæ manibus contextam, tinctam et sacratam Agni sanguine, a sponso sibi derelictam, a filiis sublatam. Aliam nescit, sed abjicit et respuit. Ideo abjicitur, respuitur, conspuitur, et omnibus opprobrio habetur.

7. Hæc sunt nostra, hæc sunt Ecclesiæ periculosa tempora : in quibus in pace facta est amaritudo ejus amarissima. Sed tria væ abierunt : adhuc restat unum væ, scilicet angelus satanæ, in angelum lucis se transfiguraturus, sessurus in templo Dei, et ostensurus se tamquam sit Deus. Qui jam mysteria iniquitatis operatur, prænuntiis ejus jam undique Ecclesiæ suggillantibus : *Ecce hic, et ecce illic*. Sed, o sponsa Christi, noli credere, noli exire : sed sustine sponsum tuum, qui te non despicit, nec obliviscitur in tribulatione : sed quarta vigilia veniet ad te ambulans super mare. Et veni, Domine, veni ad liberandum eam Domine Deus virtutum, qui vivis et regnas per omnia sæcula sæculorum, amen.

PARABOLA V.

De Fide, Spe, et Caritate.

1. Rex nobilis et potens tres habuit filias, Fidem, Spem, et Caritatem. His delegavit civitatem eximiam, humanam Animam. In qua cum tres sint arces, Rationabilitas, Concupiscibilitas, Irascibilitas, unicuique suam contradidit : Fidei primam, Spei secundam, Caritati tertiam. Rationabilitati præficitur Fides, quia fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Concupiscibilitati Spes, quia concupiscere nos non licet quæ videmus, sed quæ speramus : et spes quæ videtur, non est spes. Irascibilitati Caritas, fervor scilicet fervori : ut fervor virtutis fervori naturæ dominetur, immo fervor naturalis attollat se in fervorem virtutis. Ingressæ illæ, unaquæque pro posse suo domum suam ordinat et procurat. Custodem ergo domus suæ in Rationabilitate Fides ponit Prudentiam, ut suum jus in ea sibi conservet, et rationem sub legibus fidei et intra terminos a fide positos cohibeat. Ut autem fiducialiter in domo ageret, addidit et Obedientiam. Ut obedientia processum operis, et tolerantiam haberet laboris, subdidit et Patientiam. Ut autem etiam inferiorem actuum vel sensuum familiam regere bene posset et dispensare, ipsam ei Dispensationem suffecit. Ut secundum Apostolum honeste et secundum ordinem omnia fierent, addidit etiam et Ordinem. Ne maledictio intraret domum (Maledicta omnis domus indisciplinata) custodem in porta posuit Disciplinam.

2. Spes autem in Concupiscibilitate domui suæ Sobrietatem præfecit, ut jus suum in ea sibi conservaret, et principales ejus sibi semper servire compelleret. Ut autem inferiorem voluntatum et voluptatum familiam discrete regere sufficeret, ipsa ei subdidit Discretionem. Cui etiam contra concupiscentiam carnis addidit Continentiam; contra concupiscentiam oculorum Constantiam; contra ambitionem sæculi Humilitatem. Et ne egestas intraret domum (*ubi enim multa verba*

sunt, sicut dicit Salomon, *ibi multa egestas*) Silentium custodem posuit in limine.

3. At Caritas suam domum ad austrum et meridiem positam, amicæ sibi Pietati commisit; jusque suum omne ei tradidit, subdens ei ad obsequium primum Munditiam corporis, deinde congruas exercitationes, videlicet lectiones, meditationes, orationes, et spirituales affectiones. Et ne ingressa domum miseria conturbaret, Beatitudinem filiorum Dei, qui in septimo gradu, id est in perfectione beatitudinis positi, in domo caritatis ludunt et jucundantur: ipsam Pacem custodem in porta constituit. Sic ordinatis domibus suis, totius civitatis quasi præpositum quemdam et œconomum posuerunt Liberum arbitrium.

4. Quo peracto, redeunt in domum patris puellæ regiæ. Inimicus homo superveniens, ordinem et gloriam civitatis videns, et invidens, machinatur insidias: et ingredi cupiens, corruptis duobus de præcipuis civibus, Discretione et Dispensatione, universæ malitiæ suæ exercitum introduxit per portas Rationabilitatis et Concupiscibilitatis. Præpositus civitatis Liberum arbitrium, qui totius civitatis dimissus erat custos et arbiter (paterfamilias quippe peregre proficiscens dedit servis suis potestatem cujusque operis) ligatur vinculis ferreis, et in carcerem mittitur. Præcipitatis de arce rationabilitatis custodibus suis, mox contra Fidem Blasphemia inducitur. Cum qua irruentes contradictiones, commotiones et confusiones, cæteraque hujusmodi turba, cunctaque sibi diripientes, sibique quicquid libebat vindicantes, in rationabilitate nihil rationis reliquerunt; et janitore perempto, scilicet Disciplina, omnibus intrandi et exeundi copiam præbuerunt.

5. Porro in domum Spei, concupiscibilitatem scilicet, ingressa, et omnia sibi vindicans domina Luxuria, totam eam de superioribus dejectam ad ima devolvit, et concupiscentiæ carnis Continentiam, concupiscentiæ oculorum Constantiam, ambitioni sæculi Humilitatem conculcandam tradidit et illudendam. Et perempto Silentio janitore, omnibus et intrantibus et exeuntibus fecit portam patere. Sobrietatem vero et socias sobrietatis virtutes aut occidit, aut incarceravit, aut in exsilium destinavit. Exinde ad superiorem civitatis arcem conscenditur, et Pace janitore et custode summæ beatitudinis perempto, Miseria ingreditur. Mox enim domina Superbia ascendens in arcem (*superbia enim eorum qui te oderunt, ascendit semper*), Pietatem de ea impie deturbavit, totamque illam Pietatis et Pacis familiam morte vel exsilio damnavit. Jam quicumque vult, sanctuarium Dei ingreditur: quæcumque sancta in eo, quæcumque hactenus filiis Levi tantum accessibilia erant et visibilia, jam profanata, jam direpta ab inimicis, in Babylonem transferuntur; et de vasis Templi concubinis regis Babylonii propinatur. Sic capta est et confusa tota civitas: secundum gloriam ejus facta est ignominia ejus.

6. Confusis omnibus, ad dominas tristis nuntius venit perditæ civitatis. Conturbatæ illæ pedibus Patris provolvuntur, auxilium deprecantes. Causante illo, et custodis Liberi arbitrii arguente negligentiam: Quid, inquiunt, o Pater, Liberum arbitrium potest sine adjutrice gratia? Et ego, inquit, dabo gratiam: sed præmittendus est timor. Ipse enim præibit ante illam parare vias ejus. Egressus Timor a facie Domini, venit ad civitatem, baculum habens disciplinæ in manu ejus: invenitque portam difficultatis obseratam, et obfirmatam vectibus malæ consuetudinis. Janitor procax et improbus Carnis lascivia in portis aderat, qui timori satis infestus, opprobriis et conviciis eum fatigabat. At ille facto impetu fiduciæ, frangens vectes malæ consuetudinis, portas diruens difficultatis, miserum illum corripit, et baculo cum disciplinæ quem tenebat, usque ad mortem perurget: statimque signum advenientis gratiæ super portas elevans, totam civitatem vertit in timorem. Post quem Gratia ingreditur civitatem, secum totum illum Virtu-

tum cœlestium exercitum adducens. Mox pars inimica disparuit, virtutes vero ad nota præsidia recurrunt. Procedentes ilico et se ipsas deceptas fuisse accusantes Discretio et Dispensatio, veniam precantur : prodit de vinculis et ad occursum dominæ Gratiæ festinat Arbitrium, sub regno gratiæ nunc tandem se sperans fore liberum. Fercula præparantur filiabus Regis domus suæ, et mensæ ponuntur congruæ. In mensa quippe Fidei panis ponitur doloris, et aqua angustiæ, et cætera pœnitentiæ fercula. In mensa Spei panis confortans, et oleum exhilarans faciem, et cætera consolationis fercula. In mensa Caritatis panis vitæ, vinumque lætificans; et omnes deliciæ paradisi. Jam ingrediuntur et epulantur, et custodiunt civitatem. Sed *nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam.*

CONFESSIONIS PRIVATÆ FORMULA,

SEU

ORATIO PŒNITENTIS AD CHRISTUM DEVOTISSIMA, QUÆ B. BERNARDO NON MALE ADSCRIBITUR.

1. IN unione acerbissimi doloris tui, qui causam doloris mei assumpsisti, et emendationem pro peccatis meis suscepisti, Domine Jesu Christe, cum universitate dolentium, vere pœnitentium, et te in veritate quærentium, confiteor tibi omnia peccata mea, mala commissa, et bona omissa, vel non pure aut negligenter facta, sicut tu ea melius nosti in numero, pondere et mensura : et dies perditos vitæ meæ, in quibus te offendi, et laudem tuam minui, et a te summo bono cecidi, et proximum in casum traxi. Suscipe ergo, Domine, de mea misera vita residuum annorum meorum : pro his vero quos male vivendo perdidi, quibus perdite vixi, cor contritum et humiliatum, Deus, ne despicias. Dies mei declinaverunt, et perierunt sine fructu. Impossibile est ut eos revocem : sed placeat tibi, ut recogitem illos in amaritudine animæ meæ. Domine, abyssus profundissima miseriæ meæ abyssum invocat altissimæ misericordiæ tuæ. Ne contineas in ira miserationes tuas, et fontem inexhaustum misericordiæ tuæ circa me exsiccari ne permittas propter peccata mea, qui misereris omnium, et nihil odisti eorum quæ fecisti, dissimulans peccata hominum propter pœnitentiam. Tuum est, Domine, remittere peccata : miserere mei, dum tempus est gratiæ et miserationis : et dum tempus est emendationis, da mereri gloriam benedictionis, ne in die consummationis me feriat verbum maledictionis.

2. Fac me, quæso, Domine, assueta mala relinquere, et quæ tibi placent peragere; et studium, quod huc usque in peccatis exercui, te adjuvante, deinceps in tua voluntate da ut exerceam : ut ubi abundavit delictum, tua gratia reabundet. Rogo te propter temet ipsum, et per amorem piissimæ Matris tuæ gloriosæ virginis Mariæ, et per intercessionem omnium sanctorum tuorum, atque electarum tuarum, ignosce omnibus peccatis, negligentiis et ignorantiis meis, et ne perdas me cum omnibus iniquitatibus meis, neque in finem iratus reserves mala mea. Recordare, Domine Jesu, quia tuum non est perdere quicquam eorum quæ Pater tuus dedit tibi; quin tibi proprium est misereri semper et parcere, neminem perdere, sed salvare. Nam Pater tuus misit te in mundum, non ut judices mundum, sed ut vitam habeamus per te; ut sis propitiatio nostra, et advocatus noster, non contra nos. Quod enim nos debuimus, tu solvisti; quod nos peccavimus, tu luisti; quod nos neglexinus, tu supplesti.

3. Proficiat ergo nunc, Domine, et in extremis meis, plenaria, immo superflua satisfactio, amarissima mors tua, et pretium inæstimabile fusi sanguinis tui, commemoratio satisfactionis tuæ, venerabile mysterium Corporis et Sanguinis tui, quod tibi quotidie offertur in Ecclesia pro salute fidelium servorum tuorum : in quo es tu ipse sacerdos et sacrificium; ille qui offerl pariter et cui offertur, et hoc ipsum quod offertur; ad promerendam in præsenti gratiam, quam non mereor; ad obtinendam in futurum requiem et gloriam, quam tua amarissima mors impetravit. Imperfectum meum, Domine Jesu, oculi tui viderunt : sed tu pie, misericors et præstabilis super malitia, ne quæso imputes mihi ad æternum supplicium, qui omnia ad summum et perfectum bonum optime, et perfectissime, et sapientissime præordinasti; et ne permittas me deleri de libro vitæ; sed offer mihi portionem, quæ me contingit, in subsidium tuæ videlicet pretiosæ passionis, pro qua voluisti hominem habere tibi cohæredem in terra viventium.

4. Te igitur, Domine, moveat et inclinet ad misericordiam humanæ fragilitatis consideratio, qui nosti quæ sit hominis substantia, et quod non vane constitueris hominem super terram : et conserva me opus tuæ pietatis, ne incassum circa ipsum laboraveris, neve infructuosa sit in me immaculati cruoris tui effusio. Tu qui es purificationem faciens peccatorum, præsta, ut emundatis per te peccatorum sordibus, illustrataque mentis facie cognoscam te, teque agnoscens in directione jugiter ad te tendam, ut felici tandem exitu ad te merear pervenire, Jesu Christe Deus meus et Dominus meus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivis, etc.

OFFICIUM DE S. VICTORE CONFESSORE

A SANCTO BERNARDO, ROGATU GUIDONIS ABBATIS ARREMARENSIS, COMPOSITUM.

AD I. VESPERAS.

Antiphonæ super Psalmos.

VICTRIX anima, quæ sicut passer transvolans, laqueos venantium evasisti; da ut tuo ab his patrocinio eruamur.

O miles emerite, qui debitam post certamen requiem accepisti, respice in nos, qui et inter hostiles gladios tuis laudibus occupamur.

O Victor Jesu, quem in nostro Victore vicisse cognoscimus, da ei sic sibi in te gloriari, ut non subeat oblivio nostri.

Capitulum.

DILECTUS a Deo et hominibus sanctus Victor, cujus memoria in benedictione est, similem illum fecit in gloria sanctorum.

R. *prolixum.* O vere Victor, qui ex quo vixisti, vicisti ab utero usque ad tumulum, continuos promerendo triumphos : Da nobis ut sicut tuis animamur victoriis, muniamur et armis.

V. Ut possimus resistere in die malo et in omnibus perfecti stare. Da nobis.

HYMNUS.

Vita Victoris meritis præclara,
Hominem terris qui non sit de terra,
Velut e cœlo datum repræsentat
Ad imitandum.

Christus in illo vixit, et non ipse,
Speculum vitæ mortuis de mundo,
Homo cœlestis præbuit seipsum,
Similes quærens.

Aliquid quoque sanctius professus,
Exstitit Victor forma sanctitatis,
Integrum servans atque incorruptum,
Decus honesti.

Unde et vidit visiones Dei,
Vidit et cœlos aperiri sibi.
Nempe pudicos visio cœlestis.
Quærit aspectus.

Gloria summæ Trinitati Deo,
Gloria trina una personarum,
Tota cujusque non divisa trium,
Tres enim unum.

Ad Magnif. Antiphona. Magna est virtus Domini tui Victor, nec minor pietas: et utinam per te nobis tam sit propitius ad salutem, quam tibi magnificus exstitit ad virtutem! Magnifica Victor Dominum, qui magna fecit tibi, magnum te faciens, ut faceres mirabilia, in quibus mirabilis fieres : dedit certare, ut vincere daret, et Victorem coronaret.

Collecta. Exaudi Domine quæsumus tibi supplicantium preces : ut quos corporali beati confessoris tui Victoris fecisti præsentia gloriari, concedas ejus benigna intercessione undique præmuniri. Per Dominum Jesum, etc.

Ad Matutinum.

Invitat. Confidite, Victor vicit mundum : Gaudeamus in ejus victoria, ut vincamus.

HYMNUS.

Merito dulces angelorum voces
Corpore gravi audiebat homo,
Carneos luxus perimens, in carne
Angelum vivens.
Sic oportebat ut jam designatum
Vas in honorem sanctius maneret,
Sanctitas cujus dedicata fuit
Matris in alvo.
Denique carne gravidam cernentes
Matrem non ferunt, fugitant paventes,
Indicant nomen, confitentur sanctum
Utero clausum.
Neque tenello huic tam mature
Vita secura, gloriæ invidit,
Et quidem magis cumulavit eam
Fœnore multo.
Gloria summæ Trinitati, etc.

In primo Nocturno antiphonæ.

Beatus vir, qui legem dilexit, et cathedram non affectavit.

Servivit Domino in timore, et jam sine tremore exsultat ei.

Domine, in lumine vultus tui ambulavit, et nunc signatum est super eum.

Verba tua, Domine, Victor auribus et corde percepit, ac per ea vicit.

In ore Victoris perfecta laus, quia in corde ejus perpetua pax.

Confidenti in Domino frustra insidiati sunt, qui sagittant in obscuro rectos corde.

Lectio I.

VICTORIS vita et gloria, etc. *Vide tom. 2, p. 544, in nat S. Vict. serm. I, 1.*

R. O virum præcipuæ sanctitatis, qui ante sanctus quam natus, ante Victor opere, quam nomine fuit, ita ut clausus in utero, jam de hoste triumpharet.

V. Domine, prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis. Ita ut, etc.

Lectio II.

HABEMUS dilectissimi in vita Victoris, etc. *Vide supra loco cit.*

R. O jucundum et inusitatum miraculum! Leo rugiens fugit a facie parvuli, necdum vagientis.

V. Sicut fluit cera a facie ignis; sic pereant peccatores. A facie, etc.

Lectio III.

EPULEMUR, dilectissimi, vocati ad mensam divitis, etc. *Vide supra loco cit.*

R. O felix mater, cujus uterus sensit novitatem, nulli matrum compertam a diebus Johannis Baptistæ.

V. Non est inventus similis illi. A diebus, etc.

Lectio IV.

SI diligenter itaque, fratres reverendissimi, considero, etc. *Vide supra loco cit.*

R. O Jesu bone, tua est virtus, tua victoria, quod agniculus unus luporum multitudinem exturbavit.

V. Antequam sciret puer vocare patrem aut matrem. Luporum, etc.

In secundo Nocturno antiphonæ.

Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus, ut sui nominis servaret veritatem.

Domine, in virtute tua lætabitur Victor, sciens non in sua virtute fecisse victoriam.

Non accepit in vano animam suam, qui de ratione rexit vitam suam, et ideo ascendit in montem Domini.

A timore inimici eripuisti, Domine, animam sancti, cui peracta victoria non restat pugna.

Te decet hymnus, te decet laus, cujus opus fuit, ut carne solutus Victor noster hominem solveret catenatum.

Bonum est confiteri Domino, cujus munera sanctorum merita, cui sanctus Victor, et quod sanctus est, et quod victor est, debere se confitetur.

Lectio V.

Gaudete in Domino, dilectissimi, qui etc. *Vide supra loco cit.*

R. Dum transiret Rex Francorum, et veniret secus ubi habitabat eremita, admiratus est super his quæ dicebantur de viro hoc.

V. Quanta audivimus et cognovimus ea, et patres nostri narraverunt nobis. Super his, etc.

Lectio VI.

Pausat miles emeritus, et post labores, etc. *Vide supra loco cit.*

R. Jam thesaurum absconditum fama delatrix prodiderat, et non potuit præterire regem prætereuntem, sed divertit ad tugurium pauperis, excitus fama sanctitatis.

V. Ut videret opera Domini et mirabilia ejus in deserto. Excitus, etc.

Lectio VII.

Fratres, latitudo cœli dilatat corda, non arctat, etc. *Vide supra loco cit.*

R. Ingresso rege pauperis cellam, sollicitus hospes quod vinum non haberet haustam de proximo fonte aquam benedicens convertit in vinum, et bibit rex, et qui cum eo erant.

V. Repleti sunt omnes stupore et ecstasi in eo quod contigerat illis. Et bibit, etc.

Lectio VIII.

Parvus ad pugnam, magnus ad victoriam, etc. *Vide supra loco cit.*

R. Novum genus potentiæ! aquæ rubescunt hydriæ, vinum jussa fundere mutavit unda originem.

V. Dextera Domini fecit virtutem. Vinum, etc.

In tertio Nocturno antiphonæ.

Quam pium, quam dulce, quam suave, o Victor, in hoc loco afflictionis, et in hoc corpore mortis te canere, te colere, te precari.

R. Homo quidam non veritus malignari in sanctum, furatus est triticum ejus, et abscondit in terram, et ecce miser traditur maligno spiritui.

V. Maledictus homo qui abscondit frumenta in populis. Traditur.

R. Triste miraculum. sed justitiæ plenum. Ut quem suggestorem, ipsum et ultorem sceleris homo dæmonem pateretur.

V. Justus es, Domine, et rectum judicium tuum. Ut quem, etc.

R. Revelantur iniquitatis mysteria: dæmon hominem cogit, homo dæmonem prodit. Victor medius dijudicat inter illos: dum dæmonem fugat, et hominem sanat, frumentum prodente ipsa malignitate recuperat.

V. In fraude circumvenientium adfuit illi, et honestum fecit illum. Dum dæmonem, etc.

R. Suspiciens Victor, vidit cœlos apertos, et crucem auream gemmis ornatam, et vox ad eum: Gemmæ sunt animæ, crucis gloriam assecutæ, Cujus ignominiam portaverunt. V. Lætetur Israel in eo qui fecit eum, et filiæ Sion exsultent in rege suo: Cujus.

Ad Laudes, Antiph.

Corpore terras, mente cœlos Victor inhabitans, aliquando aliquid nuntiantes, aliquando ineffabili cantus suavitate plausibiles voces angelicas audiebat.

Jam cœlos ingressus, quos et ante oculis apertis suspiciebat, vere nunc revelata facie speculatur gloriam Dei.

Beata visio! qua in eamdem imaginem Victor transformaris de claritate in claritatem, tamquam a Domini spiritu.

Vere anima tua, Victor, una ex gemmis quæ tibi in cruce apparuerunt, vere infixa cruci, cum divinæ inserta gloriæ, eamdem sibi induit claritatis imaginem, quam invenit.

Omnipotens Pater, peccavimus tibi, facti filii alieni: sed appropiavimus in Victore nostro, qui cum vicerit cupiditatem suam, vincat et iram tuam, nos quoque in gratia potenter restituat.

R. Filiæ Jerusalem, sancta anima migrat: Exite obviam ei.

V. Veniens venit cum exsultation Exite, etc.

HYMNUS.

Vina de fonte non de vite manant,
Musta pro rivis colorata fluunt,
Benedicentis manu bene usa
Pro torculari.

Subito sapor subiens novellus,
In novos usus latices coegit,
Rege mirante, ubi non putabat
Regium potum.
Dæmone tortus publicat se homo,
Furta fatetur miser vel invitus.
Pellitur tortor fure deprehenso,
Tortus et ipse.
Hæc satis probant aliaque multa
Prærogativam gloriæ Victoris;
Nec minoratam, quo præventus fuit.
Spiritu bono.
Gloria summæ Trinitati Deo, etc.

Ad Bened. Antiph. Felix generatio, cui exortum est lumen in tenebris. Victor, illuminare his qui in tenebris, et in umbra mortis sedebant.

Alia. Benedictus Dominus Deus Victoris, qui ipsum in medio statuens, cornu salutis erexit nobis, et rursum de medio tollens cum principibus collocavit, ut habeat ex hominibus, cui hominum peccata donet.

v. Hæc dies tantæ solemnitatis ejus, hæc dies lætitiæ gentis ejus. r. Exsultemus et lætemur in ea.

Ad Primam, Antiph.

Hodie posito corpore Victor, quo solo præpediri ab introitu gloriæ videbatur, dives meritis, signis clarus, expeditus penetravit in sancta, similis factus in gloria sanctorum.

Ad Tertiam.

Nomen tuum et memoriale tuum, Victor, favus distillans in labiis captivorum. Eia ergo, fortis athleta, dulcis patrone, advocate fidelis, exsurge in adjutorium nobis, ut de plena victoria glorieris.

Ad Sextam.

Vincenti expandit gremium suum, qui pugnanti dederat spiritum suum. Ibi, ibi, tu qui ubique es, cogitare de miseris inspira ei Deus, supplicantem pro miseris suscipe eum Deus, exorantem pro miseris exaudi eum Deus.

Ad Nonam.

Absorptus est Victor in gloria Filii Dei: immitte ei nostri semper memorem fieri: nostram in tuo tremendo judicio suscipere et agere causam.

AD II VESPERAS.

Sancte Victor, quis digne explicet laudes tuas, castimoniæ decus, animi virtutem, conscientiæ puritatem?

Sancte Victor, quis det nobis, ut cum memoria abundantiæ suavitatis tuæ insideat nobis forma rectitudinis vitæ tuæ?

Sancte Victor, mitte nobis auxilium de sancto, et de Sion tuere nos, qui de terra te laudamus.

Sancte Victor, sanctitas tua, victoria tua, quo nobis salubrior, eo tibi gloriosior invenitur.

v. Ecce appropinquat Victor gloriosus, cito proferte coronam.

r. Jam intrat in gaudium Domini sui.

Ad Magnif. Antiph. O magnifice Victor, etsi elevata est magnificentia tua super cœlos, sed non terræ inopes tua jugis munificentia derelinquat.

FLORES SEU SENTENTIÆ

EX S. BERNARDI OPERIBUS DEPROMPTÆ.

Periclitatur castitas in deliciis, Humilitas in divitiis, Pietas in negotiis, Veritas in multiloquio, Caritas in hoc nequam sæculo. *De Convers. ad Cler. num.* 37.

Nihil pretiosius tempore : sed, heu ! nihil hodie vilius æstimatur. *Tr. de cont. Mund. ad Cler. n.* 33.

Transeunt dies salutis, et nemo recogitat : nemo sibi non reditura momenta perisse causatur. *Ibid.*

Nil tam durum, quod duriori non cedat. *IV de Consid. c.* 3. *Hinc Consuetudo consuetudine vincitur.*

Tibi imputa, quidquid pateris ab eo, qui sine te potest nihil. *IV de Cons. n.* 9.

Scorpioni non est in facie quod formides, sed pungit a cauda. *Ibid.*

Quid juvat sapientem esse, si tibi non fueris ? *II de Consid.* 2.

Omnia illi desunt, qui nihil sibi deesse putat. *II de Consid. cap.* 7.

Simia in tecto, rex fatuus in solio sedens. *Ibid.*

Tene medium, si non vis perdere modum. *II de Consid. cap.* 10.

Prosperitas hoc est incautis, quod ignis ad ceram, solis radius ad nivem. *II de Consid. cap.* 12.

Non magnum est esse humilem in abjectione : rara virtus, humilitas honorata. *Hom.* 4 *sup. Miss.*

Nulla verior miseria, quam falsa lætitia. *De lib. arb. n.* 14.

Velle plane convincimur, quod non fieret si nollemus. *Ibid.*

Effusus animus damna interiora non sentit. *De Conv. ad Cler. cap.* 4, *n.* 5.

Fugere persecutionem, non est culpa fugientis, sed persequentis. *Epist.* 1.

Voluntas pro facto habetur, ubi factum excludit necessitas. *Tract. ad Hugon. n.* 9.

Nemo magis iram meretur, quam amicum simulans inimicus. *De Conv. n.* 33.

Non est cur fures timeant, qui sibi in cœlo thesaurizant. *De Conv. ad Cler. n.* 41.

Non placat, qui ipse non placet. *Ibid.* 33.

Insolentiæ Clericorum mater est negligentia Episcoporum. *Epist.* 152.

Amicis oportet gerere morem, sed non in suam mortem. *Epist.* 215.

Fluminis aqua si stare cœperit, computrescit. *Serm.* 1. *de Quadrag.*

Omnia quæ in mundo sunt, finem habent : finis autem eorum, non erit finis. *Serm.* 9. *in Cant.*

Dabis voci tuæ vocem virtutis, si quod suades, prius tibi ipsi persuaseris. *Serm.* 65 *in Cant. n.* 3.

Illius Doctoris libenter audio vocem, qui non sibi plausum, sed mihi planctum moveat. *Ibid.*

Turturis vox non dulce sonat, sed dulcia signat, *nempe Amorem comparis. Ibid.*

Velis, nolis, intra fines tuos habitat Jebusæus : subjugari potest, sed non exterminari. *Serm.* 57 *in Cant. num.* 10.

Parum est semel putasse : sæpe putandum est, immo semper. *Ibid. Nam vitia identidem repullulant.*

Non potest virtus cum vitiis pariter crescere putetur cupiditas, ut virtus roboretur. *Ibid.*

Tolle superflua, et salubria surgunt. Utilitati accedit, quidquid cupiditati demis. *Ibid.*

Pastor doctus, sed non bonus, non tam uberi doctrina, nutrit, quam sterili vita nocet. *Serm.* 76 *in Cant. num.* 10.

Minus *quandoque* nocet potita votis ambitio, quam frustrata. *Epist.* 126, *nam ad violenta media convertitur.*

Ad audiendum, legendumve amoris carmen frustra qui non amat accedit. *Serm.* 79 *in Cant. n.* 1.

Non potest capere ignitum eloquium frigidum pectus. *Ibid. Sicut græce loquentem non intelligit qui græcum non novit.*

Fama non valet vindicare virtuti, quod esse vitium convincit conscientia. *Serm.* 71. *Cant. n.* 2.

Virtus est contenta candore conscientiæ, etsi non sequatur odor famæ. *Ibid.*

Multa quæ respuis otiosus, post laborem sumes cum desiderio. *Epist.* 1. *n.* 11. *Nam optimum cibi condimentum fames.*

Hostis audacius insistit a tergo, quam resistat in faciem. *Ibid. n.* 12.

Facere malum, quolibet etiam jubente, non obedientia, sed inobedientia est. *Epist.* 7, *n.* 3, *nempe erga Deum.*

Quod quisque præ cæteris colit, id sibi Deum constituisse probatur. *Tract. de contemtu. mund. ad Cler. cap.* 5 *num.* 17.

Multi non tanta alacritate currerent ad honores, si esse sentirent et onera. *Tract. de off. Episc. cap.* 7.

Utinam relinquant nobis moderni Noe, unde a nobis possint operiri. *Ibid. n.* 29, *cap.* 8, *adeo jam palam et sine pudore peccatur.*

In alto positum, non altum sapere, difficile. *Ibid.*

Si altiorem quam meliorem esse delectet, non præmium, sed præcipitium exspecta. *Epist.* 27. *ad Ardut.*

Stultum, ibi thesaurum recondere, unde non valeas resumere, cum volueris, *Tract. de off. Episc. cap.* 5.

Qualis sit cujusque fides, tribulatio probat. *Ibid. c.* 4.

Qui ad sui mensuram proximum jubetur diligere, prius seipsum diligere norit. *Ibid. cap.* 4, *n.* 13.

Bonam reddunt conscientiam pœnitere de malis, et abstinere a malis. *Ibid. cap.* 4.

Eodem utuntur medici ferro secandis regibus, quo et popularibus hominibus. *Ibid. cap.* 2.

Boni Pastoris est, non quærere quæ sua sunt, sed impendere. *IV de Consid. cap.* 2.

Dispensatio sine necessitate et utilitate, non fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est. *III de Consid. c.* 4.

Cum omnes te habeant, esto etiam tu unus ex habentibus. *I de Consid. cap.* 5. *n.* 6.

Amans quandoque videtur amens, sed ei qui non amat. *Præfat. in lib. de Consid.*

Modus diligendi Deum, est diligere sine modo. *Tract. de diligendo Deo, cap.* 1 *et* 6.

Non probo multa scientem, si sciendi modum nescierit. *Serm.* 36 *in Cant.* n. 3.

Sunt qui scire volunt tantum ut sciant; et curiositas est.

Sunt qui scire volunt ut sciantur ipsi; et vanitas est.

Sunt qui scire volunt, ut scientiam vendant; et turpis quæstus est.

Sunt qui scire volunt, ut ædificentur; et prudentia est. *Serm.* 36 *in Cant. n.* 3.

Sumenti cibum, et non digerenti, perniciosum est ei. *Ibid. n.* 4.

Sine lumine discretionis incurrit qui currit. *Serm. in circumcis.*

Non potest non esse bonus, qui placet bonis, vel displicet malis. *Epist.* 148.

Non est tutum vicino serpente somnum capere. *Ep.* 241.

Habet vera amicitia nonnumquam objurgationem, adulationem numquam. *Epist.* 242.

Melius est, ut pereat unus, quam unitas. *Epist.* 102. *Ejiciendus qui turbat concordiam.*

Sola causa, qua non liceat obedire parentibus, Deus est. *Epist.* 111.

Gustato spiritu, necesse est desipere carnem. *Ibid.*

Non plus satiatur cor hominis auro, quam corpus aura. *De Conv. ad Cler.*

Argumentum superbiæ, privatio est gratiæ. *Serm.* 54 *in Cant.*

Præsto est oculus, cui omnia patent, etsi non patet ipse. *Serm.* 55 *in Cant.*

Bonus numquam, nisi simulatione boni, deceptus est. *Serm.* 66 *in Cant.*

Hæretici capiantur, non armis, sed argumentis. *Serm.* 64 *in Cant.*

Jucunda homini lux, sed magis emergenti de tenebris. *Serm.* 68 *in Cant.*

Eruditio absque dilectione inflat, dilectio absque eruditione errat. *Serm.* 69 *in Cant.*

Dies palam facit, quod nox abscondit. *Serm.* 75 *in Cant.*

Melius est ut scandalum oriatur, quam veritas relinquatur. *Epist.* 78.

Qui se sibi magistrum constituit, stulto discipulum subdit. *Epist.* 87.

In similibus factis causa dissimilis simile recusat judicium. *Epist.* 84.

Nil tam inglorium, quam gloriæ cupidum deprehendi. *Epist.* 106.

Speranti grandia, modica minus grata venire solent. *Epist.* 133.

Currentem non apprehendit, qui et ipse non currit. *Epist.* 254, *n.* 4.

Nolle proficere, est deficere. *Ibid.*

Nemo invitus bene facit, etsi bonum est quod facit. *Epist.* 258.

Magnus, qui incidens in adversa, non excidit a sapientia. *II de Consid. cap.* 12.

Canis fœnum, quod non comedit, defendit. *Epist.* 311, *num.* 1.

Si sapis, concham te exhibebis, non canalem. *Serm.* 18 *in Cant. num.* 3. *Id est, Non prius effundes, quam ipsemet abundes.*

Pastores a mercenariis persecutio discernit. *De Conv. ad Cler. cap.* 22.

Grata ignominia crucis ei, qui Crucifixo ingratus non est. *Serm.* 25, *Cant. n.* 8.

Cum femina semper esse, et non peccare cum femina, plus est quam mortuum suscitare. *Serm.* 65 *in Cant. n.* 4.

Familiaris dominus fatuum nutrit servum. *Serm. cont. vit. ingrat.*

Divinæ clementiæ est denegare ingratis quæ postulant. *Ibid. nempe ne majoris ingratitudinis rei fiant.*

Suaviter natat, cujus alter sustinet mentum. *Serm.* 12 *in Cant. num.* 8.

Onerat nos Deus, cum exonerat: onerat beneficio, cum exonerat peccato. *Serm.* 15 *in Psalm. Qui habit. num* 1.

Contendamus placere omnibus per omnia, sed ei maxime qui est maximus super omnia. *Ibid. n.* 4.

Inanis excusatio de humana obedientia, ubi in Deum convincitur facta transgressio. *Epist.* 7, *n.* 8.

Quis credat parieti, si se dicat parturire radium, quem suscepit per fenestram. *Serm.* 3 *in Cant. n.* 5.

Non est laus calami laudabilis pictura, sive scriptura. *Ibid. n.* 6, *serm.* 18 *de div.*

Sapiens est, cui quæque res sapiunt, prout sunt.

Nullus tam gravis pruritus oculi, quam invidia est. *Serm.* 5 *de verb. Isa. n.* 10.

In terra orimur, in terra morimur, revertentes in eam unde sumus assumpti. *Serm. de S. Mart. n.* 1.

Res pauperum non pauperibus dare, par sacrilegio crimen esse dignoscitur. *Tract. de Cont. mund. ad Cler. n.* 21.

Altiorem sortitus es locum, sed non tutiorem. *Ep.* 237.

Sicut non omne quod libet licet, sic non omne quod licet expedit. *Epist.* 25.

Cujus vita despicitur, restat ut et prædicatio contemnatur. *Serm.* 1. *Pasch. n.* 10.

Non satis cecidisse piget hominem, qui adhuc manet in lubrico. *Serm.* 1 *in Pasch. n.* 16.

Indicium veræ compunctionis est, subtractio occasionis. *Ibid.*

Perniciosa paupertas, penuria meritorum; præsumptio autem, fallaces divitiæ. *Serm.* 68 *in Cant. n.* 6.

Ignorantia non potest excusare eum, qui se magistrum infantium profitetur. *Tract. de cont. mun. ad Cler. cap.* 5, *n.* 13.

Indignus lacte et lana convincitur, qui non pascit oves. *Ibid.* 20.

Væ tibi, clerice! mors in ollis carnium, mors in deliciis. *Ibid. n.* 20. *Nam peccata populi comedis.*

Væ, qui viventes in carne Deo placere non possunt, et placare præsumunt. *De Conv. ad Cler.*

Zelus absque scientia dum prodesse festinat, invenitur obesse. *Ibid. n.* 38.

Animam Dei capacem, quidquid Deo minus est, non implebit. *De Cont. mun. n.* 33.

Saliens antequam videat, casurus antequam debeat. *Ibid.* 26.

Æger sese non sentiens periculosius laborat. *I. de Consid. c.* 1.

Homo si laborem refugit, non facit ad quod natus est. *De Contem. ad Cler. n.* 29.

Sapientibus contingit, in rebus dubiis plus alieno se quam proprio credere judicio. *Epist.* 82, *n.* 1.

Libenter carebo quantolibet spirituali quæstu, qui non possit acquiri nisi cum scandalo. *Epist.* 82.

Pulcher et salubris ordo, ut onus quod portandum imponis, tu portes prior. *Epist.* 221, *n.* 3.

Vocis virtus est opus, sed et operi, et voci gratiam efficaciamque promeretur oratio. *Ibid.*

Plus nocet falsus Catholicus, quam verus hæreticus. *Serm.* 65 *in Cantic. n.* 4.

Non inutilis commutatio, pro eo, qui super omnia est, omnia reliquisse. *Tract. de cont. mund. ad Cler. c.* 1.

Plus concupiscentia mundi, quam substantia nocet. *Ibid.*

Fugiendarum causa divitiarum est, quod aut vix, aut numquam sine amore valeant possideri. *Ibid.*

Facile cor humanum omnibus quæ frequentat adhæret. *Ibid.*

Qui relinquere universa disponit, se quoque inter relinquenda numerare meminerit. *Ibid. n.* 2.

Verus amor habet præmium, sed id quod amatur. *Tract. de dilig. Deo, n.* 17.

Si quis de populo deviat, solus perit: principis error multos involvit. *Epist.* 117.

Verum gaudium est, quod non de creatura, sed Creatore concipitur. *Epist.* 114.

Vitiosus conscientias vitiosorum non refugit. *I de Consid. cap.* 10.

Ubi omnes sordent, unius fœtor non sentitur. *Ibid.*

Meditantibus honores blandiuntur, pensantibus onera formidini sunt. *Tract. de off. et mor. Episc. cap.* 7.

Vera caritas vacua mercede non est, nec tamen mercenaria est. *Tract. de dilig. Deo, n.* 17.

Bonum servat castellum, qui custodit corpus suum. *Serm.* 2 *de Assumpt. num.* 2. *Proverb. vulgare.*

Sola miseria caret invidia. *Serm.* 5 *de verb. Isa.*

Maledictus qui partem suam facit deteriorem. *Lib. I de Consid. cap.* 5, *et serm. de* 7 *panib.*

Seductori dat manum, qui dare dissimulat præceptori. *Serm.* 77 *in Cant.*

Qui absque custode dimittit oves in pascua, pastor est non ovium, sed luporum. *Ibid. num.* 6.

Pauperum vita in plateis divitum seminatur. *IV de Cons. cap.* 2.

Ambitio ambientium crux, omnes torquens omnibus placet. *III de Consid. cap.* 1.

Nugæ in ore sæcularis, nugæ; in ore sacerdotis blasphemiæ. *II de Consid. cap.* 13.

Vanum cor vanitatis notam ingerit corpori. *Apol. ad Guil. cap.* 9.

Mollia indumenta animi mollitiem indicant. *Ibid.*

Fulget Ecclesia in parietibus, et in pauperibus alget. *Apol. ad Guil. cap.* 11.

De sumptibus egenorum servitur oculis divitum. *Ibid.*

Lupi dentes plus timeo, quam virgam pastoris. *Tract. de vita et off. Episc. n.* 33.

Hippocrates docet animas salvas facere in hoc mundo, Christus perdere. *Serm.* 31, *in Cant.*

Voluptas gutturis, quæ tanti hodie æstimatur, vix duorum obtinet latitudinem digitorum. *De Conv. ad Cler. n.* 13.

Divitiarum amor insatiabilis longe amplius torquet desiderio, quam refrigeret usu. *Ibid.* 14.

Divitiarum usus aliis fere; divitibus solum nomen et sollicitudo cedit. *Ibid.*

Dæmon soli perseverantiæ potissimum insidiatur, quam solam virtutum novit coronari. *Epist.* 24.

Utilis semper custodia oris, quæ tamen affabilitatis gratiam non excludat. *IV de Consid. cap.* 6. *n.* 23.

Ubique frenenda lingua præceps, maxime autem in convivio. *Ibid.*

Ille convenientior habitus, si actu quidem severus sis, vultu serenus, verbo serius. *Ibid.*

Nil scalis opus tenenti jam solium. *V de Consid. n.* 1.

Detrahere, aut detrahentem audire,

quid horum damnabilius sit, non facile dixerim. *II de Consid. n.* 22.

Religiosa tristitia, aut alienum luget peccatum, aut proprium. *Ibid. n.* 2.

Quanti te fecit Deus, ex his, quæ pro te factus est, agnosce. *Serm.* 1 *de Epiph.*

Extremæ dementiæ est, quod ad obscena inverecundi sumus, et pœnitentiam erubescimus : male proni in vulnera, in remedia verecundi. *Serm. in Circumc.*

Conservandæ humilitatis gratia, sic divina solet ordinare pietas, ut quo quis plus proficit, eo minus se reputet profecisse. *Serm.* 15 *de div. n.* 4.

Placet utrumque Deo, et peccator compunctus, et justus devotus : displicet vero tam ingratus justus, quam peccator securus. *Serm. de div.* 4.

Nescit sanus, quid sentiat æger; aut plenus, quid patiatur jejunus. *Tract. de Grad. hum. n.* 6.

Gloriosa res humilitas, qua ipsa quoque superbia palliare se appetit, ne vilescat. *Ibid. n.* 47.

Infelix victoria, qua superans hominem, succumbis vitio. *Exhort. ad mil. n.* 2.

In circuitu impii ambulant; naturaliter appetentes unde finiant appetitum, et insipienter respuentes, unde appropinquent fini. *De dilig. Deo, n.* 19.

Deum amans anima aliud præter Deum sui amoris præmium non requirit; aut si aliud requirit, illud, non Deum diligit. *Ibid. n.* 17.

Naturali desiderio summum quivis appetit bonum. Vis pervenire? incipe transsilire. *Tract. de cont. mund. ad Cler. n.* 33; *Nam si implicueris infimis, non pervenies.* Anfractuosa via est, et inambulabilis : facilius pervenies, spretis omnibus, quam adeptis. *Ibid.* 33.

Misera, et extremæ plena dementiæ commutatio, humanum declinare laborem, et cum diabolo stridorem eligere sempiternum. *Ibid.* 27.

FINIS TOMI TERTII.

NOTÆ.

DE DIVERSIS.

Sermo IX. 1. *Anima illa beata.* Nimirum sanctus Benedictus, quem Bernardus censet vidisse Deum, licet raptim, absque *vehicula creaturæ*, ac proinde *in Dei lumine*, ut loquitur Gregorius.

XVII. 3. *Donec hora prætereat.* Hinc colligitur Cisterciensibus horam aliquando ad confabulandum concessam fuisse. Unde vir sanctus (serm. de Humberto) otiosos suorum sermones, jocos, scurrilitates, alibi etiam detractiones arguit.

XIX. 1. *Non ignoravit ille.* Sanctus Hieronymus.

XXI. 4. *Hæc semicinctia.* His verbis designatur Cisterciensium vilis habitus, regibus nihilominus venerabilis.

XXXVII. 1. *Concupivi videre, vidi.* Habitus proinde hic sermo in reditu ex longo quodam itinere, forte Romano.

7. *Qui plus quam navem et retia reliquere.* Certe primorum ordinum homines per id tempus in Ordinem cisterciensem, maxime in Claram-Vallem, confluebant.

XLI. 3. *Prælatorum dereliquit imperio.* Prælatorum scilicet eorum auctoritati, qui regulas monasticas condiderunt, immo aliorum etiam prælatorum dispensationi, ubi causa et necessitas postulare videtur.

XLV. Alias *I. ex parvis.* Ab hoc nempe incluso sermone incipiunt sermones, vulgo Parvi nuncupati, quos Horstius sermonibus *de Diversis* accensuit, nonnullis inter *Sententias* rejectis.

XLVI. *Periit virtus illa a me.* Simili modo de se loquitur Bernardus (serm. 30 in Cant.), cum ait fidem suam in sæculari vita mortuam fuisse, utpote sine operibus; post conversionem vero suam, etsi meliuscule habuerit, tamen sæpe botros bonorum operum præfocasse iram, tulisse jactantiam, fœdasse inanem gloriam; nec gulæ etiam peccata sibi defuisse: cum tamen nemo Bernardo lenior, humilior, temperantior, sicut et castior fuerit.

IN CANTICA.

Hoc insigne opus Bernardus aggressus est tempore Adventus anni 1135, post suum ex Aquitania reditum. Inde in Italiam ad componendum schisma profectus interruptum reliquit; confestim autem post reditum suum resumptum laborem usque ad mortem continuavit nec tamen intra octodecim annos, tum variis Ecclesiæ regnique negotiis, tum importuna adventantium frequentia crebro interpellatus, complere valuit. Remansit ergo imperfectus labor ad caput tertium Cantici, a quo Gillebertus de Hoylandia, et ipse Cisterciensis Hybernus, istam expositionem continuavit usque ad hunc versum quinti capitis: *Dilectus meus candidus et rubicundus*, editis sermonibus octo et quadraginta, vir sane Bernardo dicendi gravitate et pietate non multum inferior.

Cum omnia sancti Bernardi opera solidæ pietatis ac doctrinæ succo referta sunt, tum duo præcipue apud omnes in pretio esse debent, nimirum libri de Consideratione, et Sermones in Cantica canticorum. In illis siquidem libris, quidquid sanctius in sacris litteris et in conciliis, quidquid salubrius in scriptis veterum Patrum et in decretis veterum Pontificum ad regimen Ecclesiæ præscribitur; id omne sub eleganti compendio comprehensum habetur. In his vero sermonibus, quæcumque per alia sancti Doctoris opera ad mores informandos et ad pietatem accendendam, quæcumque de vitiis et virtutibus, atque de tota vita spirituali respersa sunt; in his, inquam, sermonibus hæc omnia solidius ac sublimius pertractantur, et ex mysticarum allegoriarum involucris ac figuris, totius perfectionis eruuntur arcana, non minus jucundo atque utili quam sublimi modo: ita ut hi Sermones quasi castæ quædam piorum hominum deliciæ censendi sint.

I. 2. *De amici arca præstitos.* Alludit ad illud Lucæ: *Amice, commoda mihi tres panes.* Hæc verba significare videntur Clarævallenses dedisse operam legendis Parabolis et Ecclesiastæ, et ad eorum regulas mores suos composuisse. Forte quoque nomine *amici* aliquem illius temporis auctorem intelligit.

V. 10. *Principia.* Confer de Grat. et lib. Arb., c. 13, n. 44, 45.

VII. 4. *Cum indignatione recedant.* Non secundum locum localemve custodiam, sed secundum opem et efficaciam.

IX. *Privatis confessionibus.* Privatæ vocabantur confessiones quæ fiebant in cellis privatis; communes, quæ ab omnibus fiebant singulis sabbatis, tametsi privatim.

XXIII. 9. *Si tamen altera.* Voyez sur les trois Maries Bossuet; Bergier, Dict. théol.; Feller, etc.

XXIV. 1. *Reditum ab Urbe.* Habitus est hic sermo anno 1138, composito schismate, post suum ex Italia reditum, unde orta est magna varietas in plerisque editis, quod nempe Bernardus bis hunc sermonem pronuntiaverit.

XXVI. 1. *Obitum fratris sui Girardi luget.* Cellerarius erat apud Claram-Vallem : ejus mors incidit in annum 1138.

XXXVI. 7. *Vigiliæ.* Sic Matutinorum quod vocamus officium appellat ex mente sancti Benedicti.

XLVII. 8. *Officiales*, qui exterioribus officiis deputati erant.

L. 5. *Sed actuali id potius convenire.* Bernardi sententia est, præceptum de diligendo convenire potius caritati actuali, quam affectuosæ. Sed affectuosæ nomine intelligit amorem illum perfectissimum, qui solis beatis aut certe perfectis competit; actualem vero qui non sistit in simplici affectu, sed in effectum prorumpit, ita ut internum dilectionis actum neutiquam excludat.

LXV. 8. *Aut etiam religatur.* Quid sit hæreticum religari apud Bernardum intelligitur ex serm. 65, n. 1, ubi hæreticus dicitur *foris religatus, condemnata impietate, et impio foras misso.*

LXVI. 7. *De insania Manichæi.* Omnes, aut fere omnes illorum temporum hæretici manichæorum deliriis dementati erant. Nec mirum proinde, si tantopere veritatem corporis Christi in Eucharistia aversabantur, qui verum in Christo corpus fuisse negabant.

LXXV. 5. *In medio gehennæ expectato salutem.* Origenem aut certe errorem ipsi tributum hic notare videtur.

LXXXVI. 4. *Ut filii lucis ambulate.* Hucusque sanctus Bernardus; cætera morte præventus absolvere non potuit, immo ne ultimum quidem huncce sermonem, utpote cæteris breviorem, nec usitata clausula circumscriptum.

FINIS NOTARUM.

INDEX

TOMI TERTII.

SERMONES DE DIVERSIS.

SERMONES IN CANTICA.

FINIS INDICIS TOMI TERTII.